

Obizzi, Ippolito,

Iatrastronomicon

Vicentia 1618

4 Med.g. 158

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10054871-7

40

Med: gen. 158.

Therap gen

Obicius.

31

^{N.° Franchimont}
HIPPOLYTI OBICII
EQVITIS AVRATI

Medici, & Philosophi Ferrariensis
OLIM IN PATRIO GYMNASIO
MEDICINÆ PUBLICI LECTORIS,
Nunc Ciuitatis Belluni Medici Primarij
IATRASTRONOMICON

*Varios tractatus Medicos, & Astronomicos ad rectum
medendi usum pernecessarios complectens.*

QVIBVS ADDITVS EST DE. MVLTIPlici
Abusu in Medicina utilis tractatus, aliaq. medica opuscula
quorum omnium elenchum sequens pagina dabit.

^{MVM}
AD ILL. CONSTANTINVM GEORGIVM
Pratorem, Praefectumq. Belluni amplissimum.

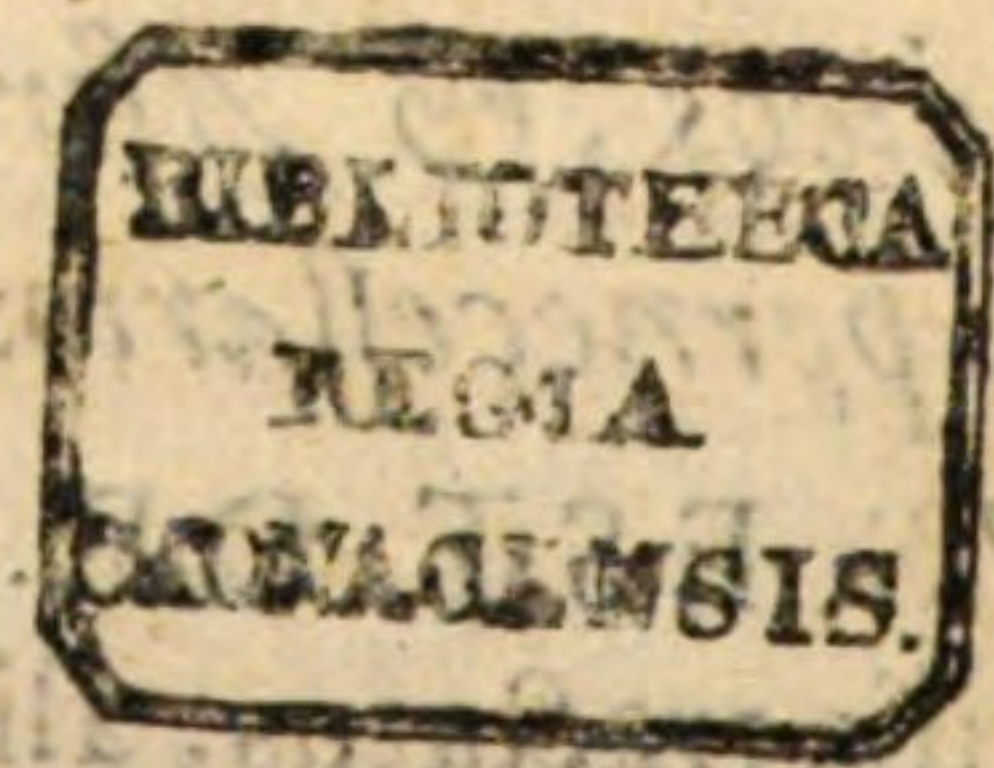
VICENTIAE, MDCXVIII.

Apud Iacobum Violatum.

*San Joannis Teuber. Phil. & Med. Legi.
Bibli. Argentor. 10 20.*

HIPOCRATIS
EQUITIS AVANTI

Medici, & Philosophi Eminentissimi
OLIM IN PATRIO GYMNASIO
MEDICINAE PUBLICAE LECTORES
Iure Civitatis Belluni Medici Primarii
LATRASITRONOMICON

QUIBUS AD DIT. M. V. L. T. P. L. I. C. I.
Abbas in Medicina vniuersa, illud medicis opuscula
propterea omnium clarissimum lecturus paginis dedit.
AD L. COMPTINVM GEORGIVM
Prætorum, Praefectorum, Belluni amplissimorum.

VICENTINAE, MDCXVII.

Apud Jacobum Violantem.
Iussu Reverendi Patris. S. Theodori. Episcopi.
Bibliothecae Capituli.

ILLVSTRISSIMO
CONSTANTINO GEORGIO

P R Æ T O R I,

Præfectoq. Belluni Amplifs.

Hippolytus Obicius S. D. F.

A T E R rerum omnium natura (*Prætor Amplifs.*) fœminis partu leuatis (si experientia fides habenda) quendam ingenuit instinctum , quo editum partum oculis omnium subiyciendi maximo exardere desiderio ; id porro ipsum ceteris intellectu parientibus insitum esse clarè conspicui potest ; si in omni linguarum genere scriptores in mentem venerint , qui etsi lucubrationes suas viua vocis oraculo pluribus impertiti fuissent , mille tamen volumina posteritati relinquere voluerunt : atque id non modo communes artes colentibus contigit , verùm his , qui altioribus , atque abstrusioribus disciplinis imbuti fuere ; si Talmudistarum , si Cabaleorum , si Esdra præcipuè acta animaduertantur . Quapropter cùm ego hoc ferè natura impulsu quædam de Astrologia , & Medicina in lucem edere decreuerim , ea magni nominis tui vi , ac potentia permuniri volui , ut obrectator , si quis esset , hac mea fortibus rationibus undique amicta prius perpendens in tue claritatis splendore postea cecutiat , & caliget , veluti hac tota ciuitas eo ipso splendet , & fulget : dùm eam summa prouidentia , animique magnitudine regis ; qui non verbis modo , sed re ipsa iustitiam cum pieta-

re, liberalitatem cum modestia, gravitatem cum facilitate us-
que habeas coniunctissimas; nec mirum est, cum à stirpe anti-
quitate, acisque heroicis nobilissima prodieris; ubi Viri ne-
dum primis Serenissima Reip. dignitatibus, quales Senatoria,
& Procuratoria, insigniti literis, & armis floruerunt, verum
de Principatus solio domus hac tua Georgia gloriari potest: Tu
modò maiorum tuorum verum es exemplum, cum iuventutis
limen vix attingens honores, & dignitates in Repub. precipuas
adeptus fueris; nunc Pratoris, Praefectique officio in egregia
Ciuitate mirificè fungaris; ubi profundissimo iudicio, incly-
taque iustitia omnium admiratione ius unicuique dicis; cuius
incorruptam, firmam, atque integram in ferendis sententijs
opinionem quique admirantur, summisque laudibus extollunt:
qua si hasce lucubrationes meas ornatas intellexero, tunc non
indignum existimabo, quae praclarissimo nomini tuo offerantur,
mea erga te observantiae argumentum. Vale.

TITVLI TRACTATVVM,

qui in hoc Opere continentur.

- 1 Tractatus Apologeticus aduersus Astrologiam pro Medici-
na vsu reiicientes.
- 2 Commentarius in Galeni librum tertium de diebus decre-
torijs.
- 3 Appendix vbi, quæ à Iulio Cefare Claudino contra Astro-
logos scripta sunt, impugnantur, & refelluntur, ipsum-
que Galeni mentem de diebus decretorijs non percepif-
se probatur.
- 4 Astronomicarum prædictionum, obseruationum, atque cu-
rationum ex Coeli positu in quorumcunque morborum
initijs obseruato Liber.
- 5 Breuis Cosmologia ad Mundi cognitionem.
- 6 De Mutationis Temporum ratione Tractatulus.

-
- 7 De multiplici abusu in Medicina, vbi difficultates maiores
ad praxim artis pertinentes discussæ habentur.
 - 8 Aduersus Vesicantia reprobantès decem Decisiones ad Ber-
nardinum Gaium Medicum celeberrimum in quarum fi-
ne addita est EPISTOLA ad Sanctorium Sancto-
rium Medicinæ Theoricam Patauino in Gymnasio pri-
mo loco

mo loco profitentem contra quædam errata in sua Me-
thodo evitandorum errorum omnium reperta.

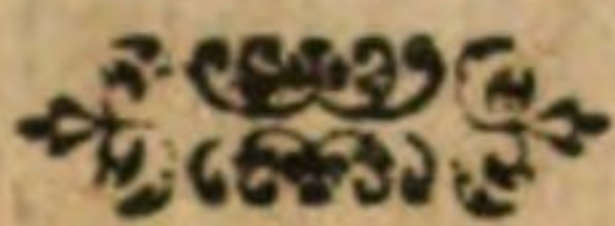
9 Responsa ad singula capita Disputationis eiusdem Bernar-
dini Gaij de Vesicantibus ad eundem Bernardinum scri-
pta.

10 Consilia quædam Medicinalia.

11 Commentarius in duos primos Hippocratis Aphorismos.

BENIGNO LECTORI

Hippolytus Obicius S.

LEE (Candide Lector) IATRASTRONOMICON
iamdiu tibi promissum tardè quidem exit, tum
quia Iacobus Violatus bibliopola (qui ab hinc
qua triennium, & amplius onus imprimendi ip-
sum susceperat) maximis sollicitudinibus vexa-
tus nec citò, nec emendatè idem imprimendum
curauit; vnde paginae impensis illius impressæ multis scatent
erroribus, quas ob typi distantiam corrigere non potui; licet
errata notatu digna post indices notauerim; tandem ipse Vio-
latus in carcere obiit; quo factum est, vt negotium imprimen-
di ad alium delatum sit, qui Astronomicarum Prædictionum,
observationum, atque curationum librum, Cosmologiæque
Tractatum, qui supererant imprimendi, meliori charactere,
atque magis emendatè imprimendos curauit: Tarditas etiam
contigit, quia expectaram responsum libello contra Sanctori;
Sanctorij Staticam olim à me edito, cuius titulus est. Statico-
mastix. verum cum post triennium nè quidquam prodierit, fa-
cilè credi potest, vt dictis meis Staticam antea colentes quie-
nerunt; quia veluti nemo acri iudicio Staticam comprobare po-
test (cum potius risu, & ludibrio sit excipienda, atque si quis-
piam fortè ipsam laudarit, aut re aliqua ductus, aut ironicè est
locutus) sic nostras rationes contra ipsam adductas, nisi sophi-
sticè quisquam impugnare poterit. habes quoq; Lector benigne
Epistolam in altero tomo, vbi quædam eiusdem Sanctori; erra-
ta in sua Methodo euitandorum errorum omnium à me reperta
deteguntur, vt tyrones in illis legendis cauti sint. Vale.

INDEX CAPITVM LIBRI ASTRONOMICARVM

Prædictionum, observationum, atq; curationum.

D E Vtilitate Astrologiæ pro Medicinæ vsu. Cap. I.	pag. 1
De corporis partibus, quibus singuli planetæ præsunt. Cap. II.	3
De partibus corporis, quibus signa, ac domus Cælestes præsunt. Cap. III.	6
De tempore, quo ex astris corpora patiuntur. Cap. IV.	9
De tempore, seu hora, qua erigenda est figura in decubitu ægrotantis. Cap. V.	11
De ordine obseruando in figura decubitus iudicanda. Cap. VI.	12
De quibusdam obseruationibus pro Medico, atq; ægrotato. Cap. VII.	14
De alijs obseruationibus pro Medico. Cap. VIII.	16
De forma figurarum Cælestium, quæ in decubitu ægrotantium conficiuntur, & de quadam obseruatione. Cap. IX.	22
De signis, & cōiecturis sanitatis, & mortis ægrotantiū ex Hermete. Cap. X.	29
De alijs signis, & coniecturis sanitatis, & mortis ægrotantium. Cap. XI.	32
De alijs signis, & coniecturis sanitatis, & mortis ægrotantium à viris sapientibus annis Medicis, & Astrologis. Cap. XII.	35
De Petri Aponensis obseruationibus. Cap. XIII.	42
De dignitatibus, seu fortitudinibus, atq; debilitatibus planetarū. Cap. XIV.	47
De dignitatibus omnibus planetarum pro Medicinæ vsu, & earum definitionibus. Cap. XV.	51
De planetarum singulis debilitatibus, & impedimentis, eorumq; definitionibus pro Medicinæ vsu accommodatis. Cap. XVI.	59
De Astronomicis obseruationibus pro Medicinæ vsu in ægrotantium decubitu accommodatis. Cap. XVII.	64
De alijs ægrotantium obseruationibus. Cap. XVIII.	71
De alijs ægrotantium obseruationibus, de quibus redditur ratio naturalis ex astris decerpta. Cap. XIX.	79
De modo medendi secundum Astronomicas obseruationes. Cap. XX.	89

Indicis Capitum Finis.

INDEX RERVM PRINCIPALIVM,

*Quæ continentur in Astronomicarum prædictionum, obser-
vationum, atq; curationum libro.*

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

- A**
Biaæ Ruspi casus Cæle-
sti figura obseruatus.
pag. 65. 1. vsq; ad 70.
Acquisitio, & amissio
dignitatum in plane-
tis. 50. 1. 2. 51. 1. 2.
Ægritudo à capite ad pectus, inde ad
pedes quo Cæli influxu sit proster-
nenda 92. 2. 93. 1.
Ægritudo antiqua, & recens quo Lu-
næ positu sit profliganda 92. 2.
Ægritudo Francisci Batij ex Cœli posi-
tu obseruata 79. vsq; ad 82.
Ægritudo qua hora incipiat 11. 2.
Ægrotus vel percussus hora coniu-
ctionis Lunæ cum cauda morietur,
& est magnum, arcanum 73. 1. 2.
Ægrota qua uis corporis pars quo Cæ-
li positu curanda sit 92. 2.
Ægroto qua Cœli obseruatione Medi-
cus mederi debeat. 90. 1. 2.
Ægroto quando pharmaca prosint, &
obsint pro Cœli ratione 14. 2. 15. 1.
Ægroto quid mali accidat Luna hora
decubitus singulis in signis à Satur-
no oppressa 29. 2. 30. 1. 2.
Ægrotus an victurus, vel moriturus
ex Nicolao Florentino pro Lunæ ra-
tione 39. 2. 40. per totum.
Ægrotus benè, vel malè se habebit pro
ratione Almutez. partis fortunæ, ho-
roscopi, & eius hospitatoris 13. 1. 2.
Ægrotus, ex positu Lunæ, solis, & do-
mini ascendentis an moriatur 34. 2.
Ægrotus in qua parte sit conflictandus
pro ratione Almutez. 13. 2. 14. 1.
Albenragel, aliorumq; Astrologorum
præfagia ex planetarum positu de
ægroto 35. 2. 36. 1. 2.
Alexander de Ales quid contra Medi-
cos Astrologia ignaros dicat 89. 2.
Almutez, siue dominus figuræ qualis
pag. 12. 2. 13. 1.
Anguli figuræ sexdecim laterum pleni,
semipleni, & vacui 23. 2. 24. 1. 2.
Aomar quid de Cœlestis circuli pre-
prietate dixerit 12. 1.
Apogæa, & perigæa planetarum quo-
modo contingant 55. 1. 2.
Apogæa, & perigæa quid sint 54. 2.
Apogæorum, & perigæorum in altero
circulo planetarum Tabula 55. 1. 2.
Applicationes planetarum ex sextili Io-
ui, & Veneri 53. 1.
Aquatij influxu quæ corporis partes
ægrotent 8. 2.
Aquatij signum hora decubitus Luna
percurrente quid pro Lunæ aspecti-
bus ægroto occurrat 46. 2. 47. 1.
Arietem hora decubitus Luna peram-
bulante quid pro Lunæ statu ægroto
accidat 43. 1.
Arietis potentia, quæ in nobis gignan-
tur 7. 2.
Arnaldus Villanouanus in quo à Ptole-
mæo discrepet 14. 1. 2.
Arnaldus Villanouanus quid contra Medi-

I N D E X.

Medicos Astrologia ignaros dicat pag. 89.2
 Ascendens figuræ natalitiæ in septima decubitus repertus quid mali portendat 71.1
 Ascensio planetæ in augis circulum quid sit 54.1.2.64.1
 Aspectus planetarum duplici modo fieri 51.1.2
 Aspectus planetarum partiliter, & plasticè facti quomodo cognoscantur pag. 51.2.52.1.
 Astrologia non semper in Medicina obseruanda. cur 22.1.
 Astrologica scientia qua ratione à Medicina differat 11.1
 Astrologica scientia utilitatem maximam Medicinæ affert 9.2
 Astrologus hora decubitus intellecta multa de egrotatione vera prædicere potest 2.2
 Astrologus mala multa in homine ventura euitare potest 10.1
 Attractiua virtus quo Cœli statu roboranda 90.2
 Augumentum luminis quid 58.1
 Augumentum numeri quid 58.1.2
 Author Dialogum de Medici nobilitate typis olim mandauit 10.2
 Authoris opinio de pharmaci utili exhibitione cōtra quoscunq; 91.2.92.1

B

Bellonenses obseruationes ex Cœli positu in hora decubitus 79 vsq; ad 88
 Bellonenſis nobilis pila ferrea in capite vehementer vulneratus vino ab initio ad finē exhibito sanatus 88.1.2
 Bernardi Galauroni casus Cælesti figura obseruatus 64.2
 Bernardus Galauronus leuiter in maxilla percussus moritur. Abram Ruspus in eadem grauissimè læsus sanatur. cur 64.2
 Bilis, & cæteri humores quo Cæli sta-

tu sint educendi ex Authoris sententia 94.1
 Bilis flaua, atra, & pituita quo Cæli obseruatione ex Astrologis educantur ibid.
 Brunori Nasini casus à Magino positus cōsideratione dignus 73 vsq; ad 75

C

Cancri signum decubitus hora Luna peragrante quid ægroto pro Lunæ statu accidat 44.1.2
 Cancri signum quid mali homini afferre possit 8.1
 Caniculæ ortus quo anni die fiat pro poli ratione 38.2
 Capitis in vulnere maximo vinum fæliciter omni tpe adhibitum 88.1.2
 Capricorni signum decubitus tempore Luna inhabitante quid pro Lunæ ratione ægroto accidat 46.2
 Capricornus quas corporis partes lædere possit 8.2
 Casus Brunori Nasini à Magino obseruatus cōsideratione dignus 73. vsque ad 75
 Casus cuiusdam puellæ Cœlo obseruatus 75. vsq; ad 77
 Casus cuiusdam vulnerati Cœlo obseruatus cōsideratione dignus 71. vsque ad 73
 Casus duo Cœlo obseruati notatu digni vbi exiguè læsus motitur, grauiter vulneratus sanatur 64 vsq; ad 70
 Casus mulieris Venetæ vino adiutæ Cœlo obseruatus 77. vsq; ad 79
 Casus planetarum 61.1
 Cauda Draconis cum quis ægroter, vel percussus fuerit Lunæ cōiuncta mortis manifestæ est signum. Authoris obseruatione 73.1.2
 Causa propinqua, vt agat, vnico eget motore, longinqua pluribus 89.2
 Causa propinquior longinqua potentior est ibid.
 Cerebri inflāmatio futura Cœlo cognita a 2

I N D E X.

gnita præcaueri potest 10. 1
 Climatatici anni ex Albenragel non
 omnes in omnibus lethales 73. 2
 Clyster quo Cæli statu iniiciendus 93. 1
 Cælestia signa mobilia, fixa, & com-
 munita 41. 1
 Cælestia signa, ac domus quibus cor-
 poris partibus præsent 6. 1. 2. 7 p totū
 Cælestia signa quando partes corporis,
 quibus præsent, lædere possint 7. 2. 8. 1
 Cælestis circuli proprietas ex Amoar
 pag. 12. 1
 Cælestis figuræ decubitus inspectione
 cognoscitur viscerum ægroti dispo-
 sitio 10. 1
 Cælestis figura, & observatio pro quo-
 dam nobili muliere 84 vsq; ad 86
 Cælesti figura pro in capite vulnerato
 pag. 28. 1. 2
 Cælestium motuum ordo mutatus ter
 in Sole bis in Luna Dei nutu vsque
 adhuc 33. 1
 Cæli quartæ, & earum natura 54. 1
 Combustio quid sit 59. 1
 Conformitas quartæ in planetis quid
 pag. 54. 1
 Coniunctio planetæ cum capite draco-
 nis 63. 1
 Consideratio duplicis thematis Cæle-
 stis respectu notatu digna 67 vs-
 que ad 70
 Copernici Theorica Epicyclorum Lu-
 næ differt ab altera Magini 54. 1. 2
 Corporis partes, quibus planetæ domi-
 nantur 3. 2
 Corpus quo Cæli statu ferro non sit
 tangendum 93. 2
 Creatori omnia subiecta sunt 33. 1
 Cucurbitulæ quo Cæli statu sint ap-
 plicandæ 95. 2

D

Debilitates, & fortitudines acciden-
 tales planetarum 50. 1. 2. 51. 1. 2
 Decubitus hora si stellæ benenolæ O-
 rientem, vel Cæli medium occu-

pent ex Hermete ægroti sunt au-
 xilio 32. 1. 2
 Descensio in circulum augis 64. 1
 Descensio planetæ in meridiem 64. 2
 Detrimentum planetæ quid 63. 1
 Dies critici, indicatini, & interdicien-
 tes apud Medicos sunt anguli pleni,
 semipleni, & vacui Astrologorum
 pag. 24. 2
 Digestiua virtus qua constellatione
 adiuuanda sit 90. 2
 Dignitates essentielles planetarum qua-
 les 13. 2
 Dignitatum planetarum aliæ essentia-
 les, aliæ accidentales 48. 1
 Directio planetæ quid sit 52. 2. 53. 1
 Domini Cælestium domorum quales
 pag. 15. 2
 Dominus figuræ Cælestis qualis sit
 pag. 12. 2. 13. 1
 Dominus horoscopi & Luna combu-
 sti hora decubitus malum, si in cor-
 de solis bonum 34. 2. 35. 1
 Dominus octauæ, primæ, & sextæ do-
 mus Cælestis quid de ægroti por-
 tendant 42. 1
 Domorum Cælestium dignitates 58. 2
 Domus septima, & eius dominus si ma-
 le affectus tunc Medicus primus mu-
 tandus. cur 14. 2
 Domus Cælestes malæ quales 64. 2
 Domus Cælestes Medicum, ægrotum,
 mortem, agridinem, & pharmaca
 significantes 14. 1
 Domus Cælestes signa, & planetæ cur
 membris, quibus præsent, sæpè ob-
 sint 9. 1. 2

E

Eclipsis Solis, & Lunæ quid 60. 1
 Eclipsium termini quales 61. 1
 Errantes stellæ in decubitu ægrotantis
 Lunam aspicientes quid porten-
 dant 41. 1
 Euacuatio quomodo ex Cælo rectè fie-
 ri debeat. nempe electuario, pillu-
 lis, atq; potione 92. 2

Exa-

I N D E X.

Examen duplicis figuræ Cælestis, quo
disci potest modus prædicendi in
ægritudinibus 66 vsq; ad 71
Exemplum ad rectè de Cælesti figura
faciendum iudicium 42.2
Exemplum, quo Medicus Cælesti figu-
ra inspecta poterit ægroto mala ven-
tura inhibere 10.1
Existencia planetæ in Gazimi quid 51.1
Existencia planetæ inter duas fortunas
pag. 52.2
Existencia planetæ sub radijs 61.1
Expulsiua facultas quo Cæli statu ro-
boranda sit 90.2
Ezachia vita dilata fuit à Deo 10.2

F

Facultates quattuor corporis natu-
rales à quo dependeant 92.1
Feralitas planetæ quid 61.2
Figura Cælestis pro Abram Ruspo,
qui grauitè vulneratus euasit 67.
vsq; ad 70
Figura Cælestis pro Bernardo Gala-
urono ex leui percussione defuncto
pag. 66. vsq; ad 70
Figuræ Cælestis sexdecim laterum for-
ma neoterica 25.1.2
Figura Cælestis pro quodam vulnera-
to notatu digna, & obseruatio 71
vsque ad 73
Figura Cælestis, vt rectè indicetur,
quid obseruandum 42.2
Figura decubitus qua hora fabricanda
pag. 11.2
Figura Cælestis ope quid de ægroto
cognoscatur 10.1
Figuræ Cælestis sexdecim laterum cõ-
ficiendæ modus 22.2.23.1
Figuræ primæ sexdecim laterum decla-
ratio 26.1.2
Figuræ, sexdecim laterum anguli ple-
ni, semipleni, & vacui 23.2.34.1.2
Figura sexdecim laterum Ptolomæi p-
ægroto fabricanda 22.2
Fœtus, quo Cæli statu ab utero sit ex-
trahendus 93.1

Fortitudines, & debilitates accidenta-
les planetarum 50.1.2. 51.1.2
Fortunæ pars vitam ægroti destruit, si
malè affecta sit 13.2
Fortunia, & infortunia in Cælesti figu-
ra ad inuicem comparanda, vt rectè
fiat præsagium 42.1.2
Francisci Batij Bellonenfis morbo ex
Cælo obseruato 79 vsq; ad 82
Franciscus Batijs spe destitutus vino
leuatus 80.1.2

G

Gaudium planetarum ratione do-
mus 53.1
Gaudiū planetarū ratione signi ibid.
Geminorum vi, quæ corporis partes
male afficiantur 7.2
Geminorum signum hora decubitus
Luna peragrante. quid pro Lunæ
ratione ægroto accidat 43.2.44.1
Gradus Cæli lucidi, augentes fortunā,
& conformes 55.1.2
Gradus putei, & Azemenæ Cæli, &
tabula ipsorum 63.1.2
Graduum augmentium fortunam tabu-
la 56.1.2
Graduum conformium tabula 17.1.2
Graduum lucidorum tabula 56.1.2
Graduum Cæli tenebrosorum tabula
pag. 62.1.2
Graduum Cæli vacuorum, & fumoso-
rum tabula 62.1.2

H

Haiz contrarietas quid 63.2
Haiz planetæ quid 53.1
Hermes Trismegisti modus cogno-
scendi an ægrotus sit victurus pro
ratione caniculæ 38.1.2.39.1.2
Hippocrates admonet Medicos nè
absq; Astrologia Medicinam faciāt
pag. 2.1.2
Hominis partes cælesti auxilio priuatè
languent, & quando id fiat 9.2
Homo

I N D E X.

Homo duplici præcipuè munere à Deo insignitus 33.2
 Homo mori potest in tēpore non suo, si cautè non incedat 10.2
 Homo, quæ sibi ventura ex Cælo immutare potest. quomodo 32.2.33.1
 Horæ planetariæ, quæ inæquales dicuntur 16.2
 Horæ, quibus à splene, Iecore, ac reliquis membris vtilius euacuandum secundum Astrologos 22.1
 Horæ, quibus Medicus ægrotum prima vice visere debeat, nè quid mali si contingat 16.1.2
 Hora, qua Medicus ab ægroto acceritus an rectè cælesti figura fabricari possit 11.2.12.1
 Horarum inæqualium, seu planetarum Tabula 17.1.2
 Horarum inæqualium totius anni, & semidiurni, & nocturni Tabulæ tres pag. 19 vsq; ad 21
 Horarum planetarum inuentio, & exemplum, quo sciri possint 17.2.18.1.2
 Horoscopi, & Lunæ ospitator retrogradus combustus &c. quid 42.1
 Horoscopus, Sol, Luna, & Architepos infortunati ægri perniciem portant 13.2
 Humores, quo Cæli positu, ex Authore sint purgandi contra Astrologorum opinionem 94.1
 Humores semicrudos vinum præ cæteris maximè coquit 80.2

I

Illegialia loca Cælestis figuræ 13.1
 Infirmitas, vt ex Cælo cognoscatur, si ad animum, vel ad corpus pertineat 33.2.34.1
 Infirmitates ex Luna hora decubitus singulis in signis à Saturno oppressa pag. 29 vsq; ad 31
 Infirmitatis præsagium ex Lunæ, Solis & domini ascendentis positu 34.2
 Interrogatio in Astrolo. abijcienda 12.2

Interrogatio in Astrologia quantum valeat apud quosdam 12.1
 Interrogatio, vt valeat in Astrologia quæ sint obseruanda 12.1.2
 Isagogica Astrologiæ cur in hoc opere Authorem non tractauerit 3.1.2
 Iupiter quas hominis partes foueat 3.2
 Iupiter quos producat in homine morbos ibid.

L

Leonem Luna peragrans decubitus tempore quid ægroto pro Lunæ statu occurrat 44.2.45.1
 Leonis signum quæ in homine mala faciat 8.1
 Libræ signum hora decubitus Luna inhabitante quid pro aspectuum ratione ægro contingat 45.2
 Libra male affecta quid mali in homine faciat 8.1
 Loca Illegialia in Cælesti figura qualia 13.1
 Lucæ Gaurici inuentio figuræ sexdecim laterum 27 per totum
 Lucretiæ Glizentæ Venetæ casus Cæli positu obseruatus 77 vsq; ad 79
 Luna æquè infortunata, vt Sol, eo magis ægro nocet 34.2
 Luna à Marte hora decubitus in signis oppressa quid mali ægroto contingat 31.1.2.32.1.2
 Luna à Saturno in signis oppressa hora decubitus quid ægroto accidat 29 vsq; ad 32
 Luna cæteris planetis potentior super hominis vitam. cur. 68.1
 Luna caudæ Draconis hora decubitus, vel percussione coniuncta lethale semper 73.1.2
 Luna cur in via ad combustionem patiatur, & non alij planetæ 61.1.2
 Lunæ motus maximus, & minimus vnius diei 57.1
 Lunæ Phenomena etsi semper eadem, eius tamen Epicycli variè ponuntur à va-

I N D E X.

2 varijs authoribus 54. 1. 2
 Luna, & dominus ascendens ægro-
 tum significant 36. 2
 Luna in corde Solis patitur, alijq; pla-
 netæ gaudent 60. 2
 Lunam in Geminis, & fine signorum
 debilitatur 64. 1
 Lunam multi faciunt Astrologi pro æ-
 grotantis prognostico 16. 1
 Luna pro natalitiæ figuræ ratione in al-
 tera decubitus reperta quid porten-
 dat 11. 1
 Luna quando apogæa, & perigæa fiat
 pag. 54. 2. 55. 1
 Luna quando ascendens, & quando
 descendens 55. 1
 Luna quando aucta, & quando immi-
 nuta numero fit 58. 2
 Luna qua ratione cum homine præ cæ-
 teris planetis conueniat 15. 1. 2
 Luna quibus corporis partibus præsit 3. 2
 Luna quos morbos producere possit
 pag. 5. 1. 2
 Luna singulis in signis hora decubitus
 existente quid de ægroto futurum
 sit 43. vsq; ad 47.
 M
 Alum ex Cælo venturum quot
 modis euitari possit 32. 2. 33. 1
 Martis qualitas, & vis, qua morbi gi-
 guntur perniciosi 42. 1
 Medicina astringens, qua Cæli obserua-
 tione sit exhibenda 93. 1
 Medici Astrologia ignari ab Alexan-
 dro de Ales spernuntur 89. 2
 Medina pro vomitu ciendo qua Cæli
 hora danda 91. 1
 Medicina solutiva quo Cæli statu nō
 possit retineri in stomacho 93. 1. 94. 1
 Medicina solutiva quo Lunæ tempore
 danda ne vomitus sequatur 91. 1. 2
 Medicus Astrologiam adhibens quan-
 to honori sibi, & quantæ utilitati æ-
 groto sit 10. 2. 11. 1
 Medicus cum falsa in morbis prædicat
 ludibrio habetur 1. 2. 2. 1

Medicus infortunatus medendo si se-
 ptimus locus sit cōmaculatus 68. 1
 Medicus interrogatus de ægroto si se-
 ptima male affecta, & eius dominus
 nil veri dicet 14. 2
 Medicus non semper Cæli benignita-
 tem spectare debet, vt operetur 90. 1
 Medicus qua Cæli obseruatione mede-
 ri debeat 90. 1. 2
 Medicus qua hora visere debet ægro-
 tum, nē odio habeatur 16. 1. 2
 Medicus quando felix in medicina fa-
 cienda ex Cælo fuerit 14. 2. 15. 1
 Medicus, vt recte prædicat, debet A-
 strologiam adhibere 2. 1
 Medij motus planetarum tabella 58. 1
 Mensium ope (quibus Mater vterō ges-
 sit) ex Albenragel sciri potest, quid
 de infirmitate futurū sit 36. 2. 37. 1. 2
 Melancholicus humor duplex, qualis
 ope Martis gignatur 4. 1. 2
 Mercurius eiusdem naturæ fit, cuius
 est, qui ei est coniunctus 41. 2
 Mercurius & Mars Lunæ cōiuncti pes-
 simū pro ægroto signum. cur 41. 2
 Mercurius, & Mars quibus hominis
 partibus dominantur 3. 2
 Mercurius quas infirmitates producat
 in homine 5. 1
 Minutio luminis in planeta 64. 2
 Minutio numeri in planeta ibid.
 Missio sanguinis quādo utilis, & quādo
 lethalis, vel nocua ex Cælo 94. 2. 95. 1
 Mizaldi, aliorumq; obseruationes qui-
 bus ægrotantis status dignosci po-
 test 41. 1
 Modus conficiendi Cælestem figuram
 sexdecim laterum 22. 2. 23. 1
 Morbus, vt cognoscatur, quādo ad ani-
 mū, vel ad corpus pertineat 33. 2. 34. 1
 Mors an sanitas in ægroto sequatur ex
 sapientum dictis multa 35. 2. 36. 1. 2
 Mortis causa ex Cælo cuiusdam vulnē-
 rati 72. 1. 2. 73. 1. 2
 Mortis hora præteriri nequit 10. 2
 Motus Lunæ vnius diei maximus, &
 minimus 57. 1

Motus

Mortis tarditas in planetis 63.1
 Motus vacuitas in planeta ibid.

N

N Arratio casus hominis vulnerati,
 & prædictio ex Cælo 29.1.2
 Natalitia figura, annua reuolutio, alte-
 ra decubitus à Medico interdum si-
 mul considerandæ 10.1.2
 Naturæ ordine (perraro miraculosè)
 futurorum euentus succedunt 33.1
 Nicolai Florentini modus sciendi de
 ægritudinis euentu pro ratione die-
 rum Lunæ 39.2.40.1.2
 Nomina sexdecim laterum Cælestis
 figuræ 26.1.2

O

O bseruatio Authoris caudæ Dra-
 conis cum Luna, quod maxi-
 mum est arcanum 73.1
 Observatio Cæli figuræ hora decubi-
 tus fabricata cuiusdam nobilis 84.
 vsq; ad 86
 Observatio Francisci Batij, qui post le-
 thalem ægritudinem sanitati est re-
 stitutus. cur 79. vsq; ad 82
 Observationes Bellonenfes hora decu-
 bitus ex Cæli positu 79. vsq; ad 88
 Observatio per Cælestem figuram cu-
 iusdam in capite vulnerati 28.1.2.
 29.1.2
 Obsessio planetæ quid sit 59.1.2
 Occidentalitas, & Orientalitas trium
 inferiorum planetarum 53.2.54.1
 Occidentalitas trium superiorum 63.1.2
 Octauæ domus dominus quid pro cō-
 sideratione primi loci, & sexti de æ-
 groto portendat 42.1
 Oculorum curatio pro Cæli ratione
 quomodo incipienda 93.1
 Opinio Authoris de exhibitione phar-
 maci ex astris contra Astrologos.
 pag. 91.2.92.1
 Orbium planetarum, & fixarum Stel-

larum magnitudinis Tabula 59.1.2
 Ordo seruandus in figura decubitus
 iudicanda 12.2.13.1
 Orientalitas, & Occidentalitas trium
 superiorum planetarum quid 53.2
 Ortus Caniculæ qua die Iulij cōtingat
 pro ratione altitudinis poli 38.2

P

P Ars corporis ægrota si curāda quo-
 modo Cælum sit aptandum 92.2
 Passiones Lunæ in Ariete hora decubi-
 tus contingentes quid portendant.
 pag. 43.1
 Perigæa, & apogæa planetarum quan-
 do fiant 55.1.2
 Perigæum, & apogæum quid sit 54.2
 Petri Aponensis quædam ad prædictio-
 nes ægrotantium pro lunæ ratione
 pertinentes 42. vsq; ad 47
 Pharmaca quando profint, & obsint
 pro Cæli ratione 14.2.15.1
 Phlebotomia quando ex Cæli statu vti-
 liter sit facienda 94.2
 Phlebotomia pro Cæli statu quando
 lethalis ibid.
 Pisces commaculati, quibus hominis
 partibus obsint 8.2
 Piscium signum Luna hora decubitus
 inhabitante pro eius statu quid egro-
 to accidat 47.1.2
 Planeta ascendens in Septentrionem.
 pag. 55.1.2
 Planetæ coniunctio cum cauda Draco-
 nis 60.1
 Planetæ, & signa, & domus Cælestes
 cur membris, quæ eis sunt commen-
 data, interdum obsint 9.1.2
 Planetæ non omnia mala simul, quæ
 inducere apta sunt, producant, sed
 horum aliquod pro recipientis di-
 spositione 5.2
 Planetæ pro eorum positu quid portē-
 dant de infirmitate 35.2.36.1
 Planetæ quales diurni, nocturni, ma-
 sculini, & feminini 53.2
 Pla-

Planeta qñ apogæi, & perigæi 55.1.2
 Planeta quando dicuntur commacu-
 lati, & quando bene affecti 8.2
 Planeta sibi cōmendatis hominis par-
 tibus nunquam obsunt, nisi per acci-
 dens 4.1
 Planeta in via combusta 64.1
 Planeta malus quando orientalis, &
 occiduus, quid de aegroto portendat
 pag. 34.1.2
 Planeta peregrinus qualis 60.1
 Planeta quando auctus, & quando im-
 minutus numero 58.1.2
 Planeta quando in corde Solis sit 59.2
 Planetarum coniunctiones, & aspectus
 duplici modo fieri possunt 51.1.2
 Planetarum coniunctio, & aspectus
 partiliter, & plasticè quomodo co-
 gnoscantur 51.2.52.1
 Planetarum dignitates essentielles, &
 signorum naturæ 49. per totum
 Planetarum, fixarumq, stellarum or-
 bium magnitudo in Tabella cōspi-
 citur 59.1.2
 Planetarum fortitudines, & debilitates
 accidentales 50.2.51.1.2
 Planetarum gradus, & minuta intra
 quæ comburi possunt 59.1.2
 Planetarum singulorum radij, quo Cæ-
 li spacio extendantur 51.2
 Planetis eodem tempore pro vna ra-
 tione nō plus quàm quinque dignita-
 tes, pro pluribus multæ accidere pos-
 sunt 47.2
 Prædictiones ex observatione Lunæ in
 signis hora decubitus existentis à Sa-
 turno oppressæ 29.2.30.1.2
 Prædictiones in morbis Medico erunt
 gloriæ, & honori: si verum nunciet
 pag. 1.1.2
 Prædictiones pro egrotis ex positu Lu-
 næ hora decubitus in aliquo signorū
 à Marte oppressæ 31.1.2.32.1.2
 Præfagia de aegroto ex vario planeta-
 rum situ 34.2.35.1.2
 Præfagia pro ratione positus Lunæ, &
 planetarum 41.2.41.1

Præfagia varia p planetarū positu 42.1
 Præfagium de agitudine pro ratione
 planetæ in decubitu Lunam aspi-
 cienti 41.1
 Præfagium de infirmitate pro canicu-
 lę cōpositu ex Hermete 38.1.2.39.1.2
 Præfagium in Morbo pro Almutez po-
 situ 34.1
 Præfagium pro aegroto in figura sex de-
 cim laterum 23.1.2
 Ptolomæus, Copernicus, & Maginus
 in lunæ Epiciclis constituendis dif-
 ferunt 54.1.2
 Puellę Venetę casus Cælo observatus.
 pag. 75. vsq; ad 77
 Purgans pharmacum Luna Ioui con-
 iuncta an sit exhibendum 91.2
 Purgans pharmacum quo Cæli statu
 non exhibendum 93.2

Q

Q Vadratus, & diametralis aspectus
 cum infortunis 61.1
 Quærens ab Astrologo quo modo præ-
 paratus esse debeat 12.1.2
 Quærenti ab Astrologo licitè respon-
 deri nequit. 12.2
 Qualia sint signa Cælestia mobilia, fixa
 & communia 41.1
 Quidam ex leui percussione inopinato
 defunctus, cur. ex Cælo queritur.
 pag. 71. vsq; ad 73

R

R Adij planetarum ad quos termi-
 nos extendantur 51.2
 Receptio inter duos planetas quid sit.
 pag. 55.1.2
 Receptio planetæ quid sit, & quot mo-
 dis fieri possit 52.1.2
 Receptio refrangit malitiam aspe-
 ctuum, aegrotoq; dat vitam 35.1.2
 Regula ex Albenragel, qua pro Men-
 sium ratione, quibus aegroto Mater
 vtero gessit, sciri potest, an idem sit
 victurus 36.2.37.1.2
 b Re-

I N D E X.

Retentiva virtus qua Cæli observatio- ne instaturanda	90. 2	Signa Cælestia mobilia, fixa, & com- munia	41. 1
Retrogradatio planetarum	60. 1	Signa domus, ac planetæ cur interdū membris, quorum sunt custodes, obsint	9. 1. 2
Reversio à superioribus partibus cor- poris quo Cæli statu facienda	93. 2.	Signa masculina, & fæminina	53. 2
S		Signa, quibus cognoscuntur an æger sit victurus	41. 1
S Agitarium hora decubitus Luna possidente pro Lunæ statu quid ægroto accidat	46. 1. 2	Signa, quibus dignosci potest quid de ægroto sit futurum	32. vsq; ad 37
Sagittarius quæ homini mala produ- cat	8. 2	Signorū Cælestiū naturæ, vbi planeta- rum dignitates, essentielles conspi- ciuntur	49. 1. 2
Sanguinis missio quo Cæli statu vtili- ter sit facienda	94. 2	Sol, Saturnusq; quibus hominis parti- bus præsit	3. 2
Sanguinis missio vbi ex Cælo sit lerha- lis	ibid.	Sol in nobis quos pducatur morbos	4. 2
Sanguis quando extrahendus, & quan- do non	94. 2. 95. 1	Sol quo mō in Eclipsi patiatur	60. 1. 2
Sapientum dicta in ægrotantium præ- sagio	35. 2. 36. 1	Solutium quo Cæli statu dandū con- tra cōmunem opinionem	91. 2. 9. 1
Saturnus maior fortuna quos gignat morbos	4. 1	Synodi Lunæ, & caudæ tēpore, si quis ægroter, vel vulneretur moritur. Au- thoris Arcanum	73. 1. 2
Scorpionis signum hora decubitus Lu- na perambulante quid pro aspecti- bus ægroto contingat	45. 2. 46. 1	T	
Scorpionis signum quot mala in homi- ne excitare possit	8. 1. 2	T Abella graduum augmentum for- tunam	26. 1. 2
Scorus Astrologiam ad Medicinam fa- ciendā esse necessariam asserit	4. 1. 2	Tabella pro dominis domorum Cæle- stium	15. 1. 2
Securitas planetæ quid sit	52. 2	Tabella pro horis planetarijs sciendis.	17. 1. 2
Semidiurni, & Seminocturni totius anni, horarumq; inæqualium Tabu- læ tres	19. vsq; ad 21	Tabula apogeorum, & perigeorum planetarum in secundo circulo	55. 1
Septima domus, & eius dominus si ma- le affectus sit Medicus nil boni præ- dicere poterit	14. 2	Tabula conformitatis graduū	57. 1. 2
Sexdecim laterum figuræ anguli ple- ni, semipleni, & vacui	23. 2. 24. 1. 2	Tabulæ tres quantitatis semidiurni, & seminocturni, inæqualiumq; hora- rum	19. 20. 21
Sexdecim laterum figuræ Cælestis for- ma ex Luca Gaurico	23. per totum	Tabula fortitudinum, & dignitatum essentialium planetarum, vbi signo- rum naturæ	49. per totum
Sexdecim laterum figuræ forma neo- terica	25. per totum	Tabula Hermetis ad cognoscendum quid de minimo sit futurum	39. 1. 2
Sexdecim laterum figuræ iudicium pro ægroto	25. 1. 2	Tabula graduum lucidorū Cæli	56. 1. 2
Sexdecim laterū figuræ nomina	26. 1. 2	Tabula Medij motus planetarū	58. 1
Sex æ domus dominus cum domino primæ quid significet	42. 1	Tabula pro annis nati in salubribus, & salubribus Albenagel	37. 1. 2
Sextilis, trinusq; aspectus	61. 1. 2	Tabula pro dierum Lunę ratione ad præ-	

præſagendum de ægroto 59. 2.
 60. 1. 2.
 Tabula qua cognoscitur quales gra-
 dus Cæli tenebroſi 62. 1. 2.
 Tabula, qua conſpicitur, quæ corporis
 membra planetæ in quouis ſigno exi-
 ſtentes lædant 61. per totum.
 Tabula graduum Cæli fumoſorum,
 & vacuorum 62. 1. 2.
 Tabula qua habentur gradus Cæli pu-
 rei & Azimena 63. 1. 2.
 Tabula ſignorum, & domorum Cæle-
 ſtium, ubi partes corporis, quibus ea
 præſint, conſpiciuntur 7. 1. 2.
 Taurum Luna peragrans hora decu-
 bitus quid ægroto pro Lunæ ſitu con-
 tingat 43. 1. 2.
 Taurus quas producat infirmitates 7. 2.
 Tempus, quo ægotantis figura erigen-
 da 11. 2.
 Tempus, quo Medicus accerçitur, &
 interrogatur pro fabricanda figura
 Cæleſti falax 78. 2. 79. 1.
 Tempus veræ læſionis ægotantis quan-
 do ignoratur, quid agendum pro fi-
 gura fabricanda 11. 2.
 Thema Cæleſte pro Abram Ruſpo ex
 graui vulnere ſanato 67. 1. 2.
 Thema Cæleſte pro Bernardo Gala-
 urono ex leui vulnere defuncto. cur
 pag. 66. 1. 2.
 Thema Cæleſte pro Francisco Bario
 Bellonenſe 81. 1. 2.
 Thema Cæleſte pro quodam Bellonē-
 ſi pila ferrea in capite vſq; ad cere-
 brum vulnerato, & vino ſanato
 pag. 87. 2. 88. 1. 2.
 Trinus aſpectus, & coniunctio planetæ
 quid 52. 2.

V
 Elocitas Lunæ in motu, & tardi-
 tas 57. 1. 2.
 Ventosa quo Cæli ſtatu ſint applican-
 da 95. 2.
 Venus quas corporis partes conſeruet
 pag. 3. 2.
 Venus quas morborum ſpecies produ-
 cat 5. 1.
 Via ad combuſtionem 61. 1. 2.
 Via combuſta qualis 64. 1.
 Vini virtus, & potentia in viribus in-
 ſtaurandis 88. 1. 2.
 Vino graui morbo oppreſſus ſanatur.
 pag. 80. 1. 2.
 Vino in capite vſq; ad cerebrum vul-
 neratus ſanitati reſtitutus 88. 1. 2.
 Vinum præ cæteris ſemictudos humo-
 res coquit 80. 2.
 Vinum, vt nutriat minimam deſiderat
 mutationem ex Galeno 80. 1.
 Virginis ſignum hora decubitus Luna
 peragrans quid pro eius ſtatu ægro-
 to accidat 45. 1. 2.
 Virginis ſignum quid mali in homi-
 ne poſſit 8. 1.
 Virtus attractiua, retentiua, digeſtiua,
 & expulſiua quomodo ex Cælo ro-
 borandæ 90. 2.
 Viſcera corporis, vt ab imminenti pe-
 riculo Cælo cognito præſeruentur.
 pag. 10. 1.
 Viſcera naturalia, quibus horis vtilius
 euacuanda 2. 1.
 Vitæ terminus apud Deum 10. 2.
 Vita hominis brevis eſt, terminus eius
 pag. 10. 1. 2.
 Vulneratus leuiter moritur, grauiſſi-
 mē ſauciatus ſanatur. ratio ex Cæc.
 64. 2. vſq; ad 70.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

3.2.21 natis. lege natibus 8 2.10 æqui. l. equi 9.2.23 nouum. l. nocuum
 12.1.7 mensem. l. mentem 13.1.36 tum. l. tunc 13.2.39 donec. l. domu
 16.2.6 saltim. l. saltem 20.1.13 10.1.9 21.2.34 10.1.50 23.2.19 con-
 iunctionisqui. l. coniunctioniq; 27. in figura 2. 55. l. 9. 55 28. in figu-
 ra ♀ ♀. l. ex ♀ 30.1.36 vehemētes. l. vehementes 31.2.37 intente. l.
 intensæ 34.1.12 beneuole. l. beneuolæ 43.1.13 plusq̃. l. plusq; 43.2.13
 quā. l. quum 45.1.13 quadratum. l. quadratura 46.1.6 llium. l. ilium
 46.2.18 &. l. ex 51.1.18 diffinitionibus. l. definitionibus 51.1.34 nisi. l.
 nisi 52.2.38 fit. l. sit 53.2.16 comixtus. l. comistus 56.1.4 &. l. ex 56.
 2.7 Tabellæ. l. Tabella 57.2.11 Saturni. l. Saturnus 58.2.29 fuciat. l.
 fulciatur 59.1.4 diffinitionibus. l. definitionibus 62.1.10 o. l. io 62.1.
 10 8. l. 18 62.1. vitima 8. l. 13 64.1.2 quatenus. l. quadantenus 67. in fi-
 gura H 19.12. l. H 19.52 71.2.14. platicè. l. * platicè 71.2.20 prina-
 tus. l. priuatus 75.1.4 sen. l. seu 75.2.4 cans. l. casus 77.2.8 dominus. l. do-
 mus 78. in figura. ☉ 19. l. ☉ 15 78 ibidem ☉. o. 5. l. ☉. o. 56 78. ibidē
 H. 28. 16. l. H. 28. 56 84.2.28 Decis. l. necis 85 in figura ♀. l. ex ♀ 86.
 2. 7 valet. l. valeat 91.1.33 dobitur. l. dabitur 93.2.37 nanseam. l. nau-
 seam

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI Medici, & Philosophi Ferrariensis

Aduersus

Astrologiam pro Medicinæ vsu reiicientes

TRACTATVS APOLOGETICVS

Proemium.

EAcinus execrabile, penesq; omnes detestandum illud est, quum quis, quæ nō intelligit improbet, irrideat, cōtemnetque: porro hic poena quacumque omnique reprehensione dignus existimari debet; idque quamuis omnium communi consensu ubique hætenus fuerit sancitum; nihilominus nostra hac tempestate non desunt Medici Astronomiæ prorsus ignari, qui iam sublimē irrident scientiam, ac spernunt: cum nil veri, nilq; boni eo (quod norunt) excepto, sciri posse opinentur; ideo influxum cælestium naturam, vimque nostris in corporibus ad medicinam faciendam nihil, aut parui, faciunt: inquitque philosophiam, medicinamque, non

horum Astrologorum nugas, profite-
mur: tametsi re vera philosophiæ, ac
medicinæ corticem vix tales olfece-
rint; quorum quidem tanta semper
fuit audacia, quod artem medicam
rebus astronomicis implicitam agitan-
tes ludibrio habent, eorumque actio-
nes, ac si ad id nihil conducerent, ad-
miratione, seu quadam temeritate
reiiciunt. Verum istud nec mirum,
nec nouum ad bonas artes incumben-
tibus erit, si & canes falernum con-
temnere, quodque à Platone memoriæ
proditum in mentem reuocarint: ubi
propter ignorationem fieri admiratio-
nem asseuerat. Quapropter si fortè ho-
rum aliqui nostra hæc astronomica
medicinæ vsui accommodata risu, ad-
mirationeque sint accepturi, hos nihi-
lominus minime admirabimur; ete-
nim, cum rerum cælestium prorsus

A ignari

*Libro de
Regno.*

ignari sint, eisdem fidem nullam adhibent, cumque cecucientes tam magna arcana intelligere nesciant; ut ludibrio, admirationeque ea excipiant, est necessum. Horum profecto maximum errorem nostris his lucubrationibus fore perspectum, animo confido; quas quidem bonarum artium amatoribus non malignis, non hisce cicadis conscriptas esse volumus. Ceterum his in agendis scopus, intentioque prima erit, ut Galeni mentem de diebus decretorijs, quatenus eorum ratio ad celestia refertur, explicemus, ac inde quarumcunque ægritudinum symptomata futura; exitusque ex celorum motibus prælagire doceamus: Vbi non vulgaria, sed sublimia paucis quidem huiusce generis Medicis cognita arcana, celitus sanè delata cuicunque Medico utilia, atque ad perfectè medendum necessaria, patefaciemus: his etenim unusquisque Medicus recta via procedet non minima (Hippocrate testante) artis suæ gloria. Quibus quidem pactis in alia Astronomica, ac Medica pergemus; sed interim, nè vndis aratrum immittere videamur, prius Corporum Celestium hæc in inferiora potentiam, vimque enucleandum fore censemus; ex quibus quantum Medico Astrologia sit necessaria, constabit.

Corpora Celestia in hac inferiora agere rerum ordine, Sanctorumque auctoritate probatur.
Caput Primum.

Mirabili naturæ ordine Deus sublimis, ac excelsus suæ liberalitatis manu potentissima ita superiora cum inferioribus ab initio disposuit, ut vnumquodque horum pro nobilitatis ratione alteri dominaretur. Porro hunc eundem ordinem in Angelorum, hierarchijs reperiri, Magnus ille Dionysius sanctè fuit testatus: qua lege celestia moveri corpora rebus astronomicis præditi inexpugnabili ratione iam dudum comprobarunt: etenim

prima, omniumque sphaerarum maxima sibi subiectas mouens, ab ipsis haud mouetur: quippe quæ omnes tametsi ex ipsamet re cõstet, nihilominus quæ æterno throno, summeque bonitati propinquior, ab infimoque longè omnibus magis distans fabricata, cetero nobilior dubioprocul cõseri debet. Quapropter vnaquæque celestium sphaerarum nulla interueniente reactione sibi subiectas ad motum cogit, idque natura inter cetera inferiora obseruari, elementorum ordine potest esse cuique perspectum, cum omnium infimum locum terræ assignatum circumspectamus, quippe quæ tribus alijs elementis impurius minus nobilitatis in se continens, sui ponderiositate sciliorè appetens sedem, aquæ pondus sustinet, aqua verò aeri subest, hicque igni locum natura cedit: At ignis quandoque descendit aerem concutiens, atque ille ascendere non audet, imbres nihilominus, ac ventos, aliaque huiusmodi gignit, quibus nonnunquã agitat aquam, hæcque sphaericam inundat terram, nec, quod subest elementum, eo altiori nocet. Id igitur naturæ arcanum est magnum, ut quidquid inferius est eo sublimioribus obnoxium degat; quod voluit Sanctus Augustinus dicens. *Corpora crassiora, & inferiora per sublimiora, & potentiora quodam ordine reguntur. hinc illud philosophi vulgatissimum. Necesse est totum hunc, qui terram ambit, mundum cum superis conuersionibus sic esse continuatum, ut omnis eius virtus inde gubernetur. D. autem Ieronymus. ratione (inquit) cuncta sunt plena, & adherent terrena celestibus: immo ratio terrenorum, & temporum caloris, & frigoris: & inter utrunque temperies de celi cursu, & ratione descendit. Qua ratione utens Doct. Angelicus. Inferiora (ait) corpora gubernantur à Deo per superiora, atque alibi. Corpora Celestia in corpora quidem imprimunt directe, & per se, in vires autem animæ, qua sunt actus organorum corporum, non directe quidem, sed per accidens: Verba autem eiusdem Doctoris Sancti alio loco memoriæ prodita hic exaremus, ut hi nequam Domini*

3. de trim.
c. 4.
1. Meteor.
in proem.

Ad Fabianum
lā loquens
de Gestis
Sacerd.
Lib. 3. com
tā Gentiles
c. 82.

Prim. par.
q. 22. art.
23. q. 119.
art. 3.
Prima secundæ
q. 9. art. 5.

Lib. de aq.
aero, et lo-
cis.

Lib. de ce-
lesti hierar-
chia.

mini doctores erubescences suis exclamationibus sapientum aures sedare non audeant.

Nihil (inquit) prohibet ex impressione corporum celestium aliquos esse habiles ad crescendum, vel concupiscendum, vel aliquam huiusmodi passionem; sicuti & ex complexionem naturalis, plures hominum sequuntur passionem, quibus soli sapientes resistunt; & ideo, ut in pluribus verificantur, qua pronuntiantur de actibus hominum secundum considerationem celestium corporum; sed tamen (ut Ptolomaeus dicit in Centiloquio) Sapiens dominabitur astris, scilicet quia resistens passionibus impedit per voluntatem liberam (& nequaquam motus celestis subiectam) huiusmodi celestium corporum effectus; atque in secunda

9. 95. ar. 5

da secunda. pro solutione omnium difficultatum ibi positarum. inquit. si vero aliquis utatur consideratione Astrorum ad praecognoscenda futura, qua ex celestibus causantur corporibus. puta siccitates, pluvias, & alia huiusmodi, non erit illicita divinationis, nec superstitiosa. deinde. Quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter vera pronuntiant (contingit) quia plures hominum passionem corporales sequuntur, & ideo actus eorum disponuntur, ut in pluribus secundum inclinationem celestium corporum. pauci autem sunt, id est soli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderantur, & ideo Astrologi in multis vera pronuntiant, & praecipue in communibus eventibus, qui pendent ex multitudinem. hanc ille. Cui maior fides adhibenda, quam his garrulis, ineptisque loquentibus, quibus amabo sanctissimis, omnique doctrina plenae auctoritatis. respondet Sophista? forsan, quod pluris rationem, pluresque sensum, quam mille auctoritates facis? Ege ratione, & novis auctoritatibus; demum ipso sensu re tractemus, atque monstremus.

Celum in corpora inferiora agere ratione, auctoritatibusque alijs, ac sensu, demonstratur. Cap. Secundum.

Vt quoscunque calumniantium deleamus scrupulos, nobis in presenti Capite est rationibus, alijs etiam

authoritatibus, postremoque sensu probandum celestia corpora in inferiora hanc actionem habere. Caelum vel sui gratia, vel in alterius usum est factum: alioqui incassum, motusque eius quicunque ociosi, quod est absurdum; cum Deus caeli conditor fuerit, quippe qui frustra nunquam agit. Sed gratia sui esse non potest; quia id esset, vel ad sui ipsius conservationem, vel augmentum: Porro horum modorum nullius causa productum esse potest; quia nec virtute, nec potentia, nec quavis alia ratione imminui, aut adaugeri potest: cum celestia corpora incorruptibilia, cuilibetque essentiali, accidentaliter mutationi nunquam subiecta, ut norunt philosophi ex Philosophia Aristotelis.

Superefficit igitur, quod alterius gratia sit progenitum; idque (cuius scilicet gratia ipsum est) eodem caelo superius, vel inferius erit: sed superiorum usu factum esse rationi minime est consonum, quia esset ad conditoris, vel Angelorum, ceterorumque Beatorum usum, quod quidem est impossibile: alioqui in Empyreum ex divinae essentiae fruitione plena non daretur felicitas, ac gloria: cum ibi rei aliquis usus aliquo modo opus esset.

His autem sic constitutis necessariò sequitur, quod inferiorum gratia fuerit factum, ut ex capitis quarti Deuteronomij verbis clare conspicitur. ubi. caeli astra Dominus Deus distribuit in ministerium cunctis gentibus id ipsum ex quoque Apocalypsis verbis intelligi potest. nempe iuravit Angelus per viventem in saecula saeculorum, quod amplius non erit tempus. hoc est, post elementaris regionis consumationem caeli motus cessabit; quia tunc quoque nostrae necessitates, & ipsae cessabunt; sed hanc à nobis traditam veritatem apud D. Ieronimum super Capite duodecimo Ecclesiastes in verbo illis. Antequam obtenebrescat sol, & lumen, & luna. clarissimam quicunque habebit: ubi stellae, ac caelorum virtutes huius Mundi custodes vocat, cuius verba haec sunt. Sol enim

C. 10.

renebrescet (loquens de nouissimo die) & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur, quæ sunt custodes domus, ita vt (inquit ipse) per domum intelligatur hic Mundus. hæc ille. quibus patet cælum in hæc agere inferiora, & sic ipsum oportet in his actiue, vel passiue se habere: Sed passiue agere nequit, cum inferioribus nobilius, & per consequens potentius, virtuteque maius.

Reliquum igitur est, vt actiue in eisdem agat, quod erat quæsitum propositum; quod quidem partu geminato comprobari potest, vbi diuersitas sexu, effigie, complexionem, moribus, ceterisque vitæ contingentibus inter ambos pueros sæpè conspicitur.

Huius autem rei causa nulla alia esse potest, quam cælum, quippe quod cum velocissimo moueatur motu, tam varia singulo momento suis influxibus producere potest; vt exemplis clarissimis loco suo monstrabimus, dum scilicet quibusdam objectionibus respondebimus.

Nec ad quodcunque horum inferiorum causa referri debet, cum geminorum eodem in partu eadem sit materia, forma essentialis non diuersa, idē agens, vtròque eadem ex dispositione motus propter eundem finem, & tandē ex eodem aliti sunt alimēto.

Quapropter, cum ab eodem semper idem, necessariò ad cælum tam insignem inter ambos varietatem referri est necessum; non enim eodem momento vterque horum formari potest, minusque simul in lucem edi, sed successiue, quo intervallo interdum tam variè cælum influxibus suis vnūquodque afficere potest; nec ob id propinquæ causæ vis neganda est.

Vanum igitur, & fatuum est excogitare Deum optimum maximum tam admirandum opus tanto magisterio fabricatum incassum procreasse; vbi tot spheræ, tot motibus munitæ, tot stellarum varietatibus exornatæ; cur amabo tot, tantaque mirabili artificio condita? ni actionem in hæc infe-

riora habeant? cur duas, tresuè (secundum nouam obseruationem) supra cælum stellatum spheras Deu posuisset? Porro, vt singulæ inferiores motu naturali excepto tribus superiorum motibus etiam mouerentur; sed cur tot motus? cur (inquam) stellatum cælum natura trepidat, secumque reliquos inferiores rapit? cur vnicuique planetæ vnum assignatam fuisse orbem? cur hunc eundem pluribus, non vnica, constare spheris? equantibus scilicet, deferente, ac Epicyclo, ea solis duntaxat excepta? cur Mercurij, lunæque orbem spherarum pluralitate ab alijs differentem? cur orbium concentrici aliqui, ac alij eccentrici? sed cur alij secundum vnā, alij secundum ambas superficies? cur planetarum, stellarumque fixarum alia maiores, ac alia minores? cur lucidior vna, ac altera sita?

Igitur tot, ac alia plura incassum.

Deus Gloriosus? absit, vt id fateamur. hinc D. Bona Ventura non absque ratione in libro secundo sententiarum hæc scribit. Luminaria Cælestia impressionem habent super elementaria corpora, non solum vnica, sed multamodam. ratio, quia ordo nature est, vt corpora potentiora, & superiora influant in inferiora, & minus potentiora. item (inquit) status ordinis hoc requirit, quod sicut in motu locali venit ad vnum mouens immobile, ita in motu alterationis, secundum qualitatem, necesse est venire ad vnum alterans non alterabile secundum easdem qualitates. ideo cum elementa, & ex elementis comista sint secundum primas qualitates alterantia, & alterabilia: rectè disposuit diuina sapientia corpora cælestia, vt alterent inferiora quadam influentia secundum qualitates primas. Dionysius autem

Cartusianus memoriæ hæc prodidit. Corpus Cæleste homini seruit, in quantum per motum suum multiplicetur genus humanum, ac generentur planta, ac animalia, quæ in usum hominum sunt necessaria, etiam temperies in aere efficitur conseruans hominis sanitatem.

Sed Diuus Thomas Doctor Angeli-

Dist. 14.
q. 2. in resolutione
argumentorum.

Libro 4.
summa
th. fidei
art. 218.
num. 2.

Cap. 32.

CUS

Cap. 4.

cus exponens Domini Dei Verba in Iob. nempe in qua via lux habitat, & tenebrarum, & quæ sequuntur, inquit. *Est considerandum, quod corpora celestia per lucem suam agunt in hac inferiora, & quod lux est quasi qualitas æterna celestium corporum, sicut calor, & frigus elementorum, ac paulo inferior.* Secundum autem motum celestium corporum mensurantur durationes corporum inferiorum, & tempora generationis, ac corruptionis: citatque pro horum confirmatione Dionysium in libro de diuinis nominibus. Idem præterea Sanctus Doctor in secundo Meteorologicorum cap. 27. loquens de Animalibus, quæ in aeris regione gignuntur, vnaque cum imbribus pluunt. ait, quod stellarum virtute, ac potestate his anima iniungitur sensitiva; alioqui nec sensum haberent, cum aliam causam non inueniat, qua tam citò sensibilia euadere possint. Alphonsus autem Tostatus Episcopus Ebulensis Theologus, & Philosophus, atque viriisque iuris doctor super expositionis quarti capitis Deuteronomij in questione quinta hæc scribit. Volunt Iudæi, quod Deus diuiserit diuersas stellas diuersis populis, & quælibet vnum populum regat secundum cuius motum illius populi dispositio moueatur, & hebræi non habent aliquam constellationem regulatricem, sed Deus per se regat eos, & verum est, quod stellæ sunt omnium inferiorum naturalium operationes per influxum, & passionem animales, quæ naturales sunt, nec aliquid libertatis mouent arbitrij, & sic aliquando sunt bella, destructiones locorum, mutationes; omnia tamen infra naturam liberi arbitrij, quæ inconcussa manet; quia ut ait Ptolomæus in Almagesto anima sapiens dominabitur astris; sed quod dicunt, quod Iudæis non sunt stellæ dominantes falsissimum est, quia idem naturaliter operantur secundum motum, & figurationem, quod operantur in alijs gentibus, quia Deus res naturales motus proprios agere finit, istis tamen cultus compendendos non est, quia ad nostrum seruitiū per Dei vo-

luntatem creata sunt; ideo cessante nostra necessitate, cessabit motus, & operatio eorum, ut patet in Apoca. cap. 10. iuravit Angelus per viuentem in sæcula sæculorum, quod amplius tempus non erit. hæc ille ad verbum. Sed bene Deus, quis est tam stupidus, mentisque inops, qui isthæc omnia sensu non percipiat? Cum ad Solis, Lunæque motus quæcunque in hac elementari regione constituta manifestæ suscipiant alterationem; hinc Ver, Æstas, Autumnus, Hyemsque quibus temporibus aduenientibus, ac proficiscentibus in vnaquaque harum rerum inferiorum clara deprehenditur mutatio.

Quis quæso oculis non cernit, mariū, aquam, Lunæ motum insequi, sex (inquam) horarum motu accessus, & recessus? Porro tanta ipsius maris aquæ cum Luna est sympathia; quod Sole aspectu inimico (quadrato scilicet) ipsam aspiciente, uti spectatrix omni penè relicto motu donec Luna ipsa à Sole fuerit separata, quasi immobilis aqua manet; quo tempore nec piscium venatores voti compotes esse eadem permittit aqua; idque pluribus experientijs varijs fuerunt edocti; etiā ignari.

Oceanus præterea sex horarum motu excepto quindecim diebus adaugeri, totidemque deprimi, prout sic Luna adaugetur, lumineque imminuitur experientia pluribus est comperitum.

Ad hæc vterque gerentes Lunæ motibus sic obnoxii sunt, quod per raro pariunt, nisi locus Lunæ in conceptione obseruatus in angulo orientali reperiat; hæcque Hermetis ingeniosa fuit obseruatio, multisque sæculis experimento comprobata.

Conchilia itidem crescente Luna crescunt, atque cum ea decrescunt: quid verò de crisi- bus veritatis ex celo habeatur, loco suo, dūm Galeni librum de diebus decretorijs exposuero, quæ opportuna in medium adferam. annis autem, quibus eclipses luminariunt fiunt, ea præcipue Solis, si perfe-

Qua fuerit, quot mala in Mundo contingant, veluti varij abortus; Animalium vtriusque generis infirmitates, ac mortalitates, rerumque ceterarum penuriae, etiam mulierculæ norunt.

Ligna in sylvis Luna adaucta celsa citò putrent, diùque (si lumine orbatà) intacta perdurant. Lupinus, Cicorijque sylvestris flos, atque Eliotropiū ab ortu ad occasum, tempore etiam nubilò, Solem sequuntur: sed illud pullegij silentio non est prætereundum; quippè quod in testis suspensum die brumali floret; & sic solstitij diem, ac horam, quasi eiusdem Solis accessu gaudens, nobis indicat: non desunt huiuscè generis quam plura dicenda, ni breuitati incumbens aliorum dictis contentus essem.

Non est igitur verendum, quin horum inferiorum effectuum multorum causa ad cælestia referri debeat, cum naturalis nulla alia inueniatur ratio; sed qua via horum corporum actio in his contingat, in sequenti enucleandum erit.

*De Corporum Cælestium effectibus,
& qua via in his fiant inferioribus. Caput Tertium.*

Motuum cælestium sphaerarum futuri effectus in duplici sunt discrimine; alij enim primarij, atque alij sunt secundarij: Primarij immediatè ab ipsis motibus proueniunt, qui singulis diebus, singulisque horis, ac scrupulis septem contingunt planetis, fixisque stellis, cuiusmodi sunt eclipses, tùm Solis, tùm Lunæ: Aspectus inter ipsosmet planetas quicunque, etiam cum stellis alijs: horumque præsentia in Zodiaci loco aliquo fortunato, aut infortunato fiunt, sicuti in Angulis, Anaphoris, Cathaphoris, in lucidis signorum gradibus, tenebrosisue, putealibus, fumosis, in suo hayz, in corde Solis, quando ipsimet planetæ sunt orientales, occidentales, ab aliquo recepti, retrogradi, statio-

narij, directi, in auge, in oppositum, augis, in cursu veloces, tardi, combusti, peregrini, à malis obsessi, à bonis adiuti, in aliqua suarum dignitatum essentialium, vel aliorum planetarum: Veluti in domibus, exaltationibus, triplicitatibus, finibus, atque decanis: & (vt vno verbo dicam) in quocunque alio loco planeta fuerit repertus, semper ei occurrit aliqua passio fortunij, aut infortunij: ideo ex cælestium sphaerarum motibus in planetis, tùm fixis stellis, huiusmodi mille alij effectus exoriuntur, quæ omnia ab ipso Astrologo infalanter singulo in momento mirabili methodo sciri possunt, quæ in parte Astrologia semper est vera, nec Astrologus, si rectè agat, vnquam decipietur: remoto tamen omni miraculo, vt contigit in Christi Domini nostri morte circa Solis defectum, atque tempore Iosue, quo iubente Sol contra Gabaon non est motus, nec Luna contra vallem Aialon, steteruntque; *Iosue cap. 10.* inquit sacra Scriptura. Sol quidem in medio Cæli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei, & non fuit antea, nec postea tam longa dies obediens domino voci hominis. de qua re loquens sapiëntia, vnus dies (inquit) factus est quasi duo. atque tempore Ezechie, quo instatè, in signum, quod Dominus esset cõcessurus, quod Isaias ipsi Ezechie nũciauerat (eodem Isaias Deum rogante) Sol reuersus est decem gradibus.

Effectus vero secundarij (qui mediatè à motibus ipsarum sphaerarum, immediatè quidem à planetis, tùm fixis stellis produnt) his occurrunt inferioribus; quippe qui adhuc duplici ordine suscipiendi: cum alij sint Vniuersales, ac alij particulares: Vniuersales sunt pestilentie, & quicunque alij morbi populares, aliaue Mundi generalia accidentia: veluti abundantia, sterilitas, bella, grandines, imbres, tonitruj, terræmotus, venti, huiuscèque generis alia propemodum infinita, quæ vni, pluribusue Mundi partibus, regionibusque accidere consuevere; horum tamen omnium propinquam causam

non

*In Eccl.
46.*

*4 Reg. 20
Isaias
cap. 38.*

non negamus, quæ tamen cœli influ-
xu præparari solet.

Modo particulares effectus singulis
hominibus circa tria contingunt, in
animi scilicet, corporis, fortunæque bo-
nis: horum autem euentuum, tam par-
ticularium, quam Vniuersalium conie-
cturalem scientiam optimus Astrolo-
gus habere potest; pro Mundi quidem
generalibus, si in primo Arietis pun-
cto ad Solis ingressum, Cœlum ani-
maduertat; vel pro particularibus, si
radicem cuiuscunque hominis exactè
computatam habuerit, tùm eiusdem
annuas reuolutiones, directionibus
quibuscunque; tùm profectiōibus,
ac chronocatoribus, seu Dominis tem-
porum non omissis, seu si in morbi
initio Thema cœleste confecerit; quæ
tamen omnia certam rerum futurarum
non dabunt scientiam, cùm per acci-
dens, quæ futura cognoscuntur, impe-
diri possint; quod voluit Doctor An-
gelicus dicens. *Qui sciret virtutes si-
gnorum, & Stellarum in eis positarum,
dum nascitur res aliqua, cognosceret quan-
tùm est de influentia cœlesti; & posset pro-
noscere de tota vita rei genita, licet hoc
necessitatem non poneret, quia potest im-
pediri per accidens.* Ut potè quod pro-
pinqua causa magis possit, quam re-
mota: id tamen præcipuè contingit,
si tales effectus dependeant à nostra
voluntate, quæ quidem libera nulli
Deo excepto, obnoxia; cùm enim ho-
mo duobus principiis regatur, natura
scilicet, & voluntate: natura subiecta
est syderibus, voluntas autem libera;
nisi inquantum pro organorum (qui-
bus in obeundis actionibus vtitur)
dispositione mouetur; de qua loquens
D. Thomas, inquit. *Ex modo, quo vo-
luntas mouetur ab exteriori obiecto, mani-
festum est, quod potest moueri à corporibus
cœlestibus.* Ist hæc etenim non secus, ac
exteriora obiecta, in corpus agendo
necesse est, quod anima ipsa ad orga-
norum motionem quoquomodo mo-
ueatur, cum pro eorum dispositione
naturaliter operetur, quibus suis in-
actibus suis assueta est; alioqui qui-
cunque homo æquè studens, æquè ef-

set sapiens, cùm singulæ animæ aliqui-
bus exceptis, veluti ea Christi fuit, &
beatæ Virginis æquales inter se sint
potentia, virtute, magnitudine, ac in
ceteris.

Cùm igitur æquè studentes, non
æquè euadant sapientes: sequitur,
quod hæc eadem differentia pro or-
ganorum dispositione (quibus anima
vtitur) contingat; potest nihilominus
homo libera eius voluntate disposi-
tioni naturæ vim inferre, atque tali re-
sistentia aliter, ac sit influxus, operari:
quod à Socrate actum fuisse legitur;
cùm cœlum in animam non agat, nisi
indirectè; Ideo influxum cœlestium
effectus, qui à libero nostro arbitrio
dependent, possunt immutari, resque
contrario modo contingere feliciori,
inquam, auspicio, si homo de futura
ex cœlestibus corporibus inclinatione
certior factus, precibus ad Deum con-
fugiat, quippè qui dat escam esurien-
tibus, soluit compeditos, illuminat
cæcos, qui parat iumentis escam ipso-
rum, & pullis coruorum inuocantibus
eum. Hinc Ieremias. à signis nolite
timere, quæ timent gentes; si enim
Deus pro nobis, quis contra nos? Ideo
qui confidit in Deo sicut mons Sion
non commouebitur in æternum, atque
sperantes in eo misericordia circun-
dabit.

Homo igitur libera voluntate his
resistens influxibus instar Socratis
(quippè qui ad multa mala vi syde-
rum inclinatus, omnium Philosopho-
rum sapientissimus, ac iustissimus fuit)
sortem suam immutabit: soli tamen
sapientes his resistunt, vt inquit San-
ctus Doctor; quod antea à Ptolomeo
memoriæ proditum fuit. Vir sapiens
dominabitur astris. his, quæ diximus,
fauent, quæ Albertus Magnus libro se-
cundo de lapidibus preciosis in tertio
capite memoriæ prodidit. Est enim
(inquit ipse) in homine duplex prin-
cipium operum natura scilicet, & vo-
luntas, & natura quidem regitur sy-
deribus, voluntas quidem libera est:
sed nisi renitatur trahitur à natura, &
induratur, & cùm natura moueatur
moti-

Lib. 2. de
gen. et cor
rup. tex.
58.

Prim. par.
secunda
summa
q. 9. art. 5.
in respon-
sione.

Psal. 145
Psal. 146
Ierem.
cap. 10.

Psal. 124.
Psal. 31.

De hac So-
cratis in-
clinatione
Cassiodo-
rus lib. col-
lationum.
Prima se-
cunda q.
9. art. 5.

motibus syderum, incipit voluntas tunc ad motus syderum, & figuras inclinari; probat hoc Plato ex operibus puerorum, qui libertate voluntatis non adhuc renituntur naturæ, & syderum inclinationi. illi enim ex syderum virtute præstendunt in se habilitates ad vnam artem, vel aliam, in qua si exercitentur perfecti efficientur, & si relutentur, & alias exerceant, nunquam propter naturæ ad illam artem ineptiā perfectionem consequuntur. hæc ille ad verbum.

Quæ vero nihil habent cum libero arbitrio eueniunt, in quibus licet etiā hominis prudentia (si infortunium non ignoretur) aliquid interdum immutari, alioqui contingent. vnde sapiens Ptolomæus inquit. optimus Astrologus multa mala futura euitare potest; vt exemplo Si mihi calida, ac ficca, infirmitas ventura fuerit, frigidis, & humidis vtens, pro parte eam immutabo, imminuamque cum agens solum in patiens agat dispositum. quod tempore pestilentia satis apparet, vbi aer infectus ab omnibus æquè per alitum receptus aliquos statim interficit, alijsque nunquam obest, atq; alijs detrimento esse solet: ex his autem talem eliciamus conclusionem; nempe cælorum influxus cum in tribus rerum generibus contingere queant, animi scilicet, corporis, fortunæque bonis.

De animi bonis nihil contaminabitur quocunque influxu, dummodo proprijs passionibus valenter homo resistat, idque feliciori via suscipiet onus, si de influxu suo certior factus.

De bonis autem corporis (vt eius temperamentum, forma venusta, vel deformitas, infirmitas, ac denique omnia, quæ corpori accidunt) quædam nunquam immutari poterunt, quacunque arte homo ipse vsus fuerit, horumque talis est effigies, macula aliqua in corpore natura exorta, idque genus alia: Aliorum autem aliqua (si cautè se gesserit, immutabuntur, dummodo, inquam, rei futuræ (vt potè malè valetudinis) con-

sciis aliquo modo sibi fuerit.

Verum de fortunæ bonis, si sermo fuerit, aliquando etiam hominis prudentia eo de rei euentu certiori facto, posset aliquid mutari, magna tamen difficultate, naturaliter loquendo, ac omni dei auxilio peculiari remoto, qui talibus in rebus (ni fide hominis, ac precibus motus) ei non subueniet. Quapropter si Astrologia huiusmodi adhibeatur, atque exerceatur nullo modo est prohibita, nec superstitiosa, vt antea multis sanctorum authoritatibus fuit comprobatum, præcipue in primo capite ex Diuo Thoma; Ideo Nauarius inter recentiores principalis in relectione super caput nouit de ludic. in secundo mutabile improbat Decij opinionem dicentis Astrologiā esse prohibitam, atque in testimoniū huius citat Panor. in G. 2. de Sortilegijs, atque D. Thomam loco ab initio prælegato secundæ secundæ cui concordat Caietanus in verbo Astrorum observatio.

In numeris.
ro 14. 17.

995. ars.
6.

Dubia Astrologica circa, quæ hactenus dicta, ac eorum solutiones. Cap. Quartum.

MOdò circa quæ hucusque diximus, non exigua primo loco insurgit dubitatio. quæritur enim, quæ ratione fieri queat, ex cælorum influxibus hominem ab aliquis interfici, vel vulnerari, aliaue graui iniuria affici: cum huiusmodi actiones contingere haud possint, nisi duobus saltem interuenientibus, quorum alter actiue, alterq; passiuè ad tale certamen se habet; Porro dubitationis ratio hæc est.

Si ex cælorum influxibus id fieret, hos ipsos influxus ex parte vnius, vel vtrò, citroque simul reperiri necessum est.

Primo autem modo id esse nequit, quandoquidem ab eadem causa contrarij vnâ, ac eodem tempore producerentur effectus, quales sunt interfici, ac interficere: quod est impossibile.

Nec

In serbo
quinto.

Nec vltro, citroq; exortis influxibus fieri posse videtur, quia cum vterq; horum duorum diuerso tēpore ab vtero prodierit, necessariò eodem puncto ex Cœlo inclinatio erit diuersa, & sic (si vterque Cœlo ducatur) non ad eūdem locum tendet, ex quo nullatenus sequetur ipso Cœlo effectus. Atque si quis velit diuersis temporibus natos ad idē inclinari, vt experientia patet, concedetur secundum magis, & minus: non tamen æquē tali via, quin ea hora aliquo modo aliqua, quantumcunq; exigua, inter vtrunq; fieret discrepantia: quæ qualiscunq; esset, sufficiens causa esse potest; vt alter eorum a loco, vbi effectus fieri debebat, abesset.

Cum igitur Cœloid non contingere possit, sequitur, vt causa tota ad hominis arbitrium sit referenda.

Ad hæc si tales Cœlo ducerentur, cum sæpè, immo quotidie, effectus litium, atq; iniuriarum inter multos exoriantur, sequitur homines hos a belluis non differre, quorū voluntas nihil operatur; & sic de omnibus per inductionem dici posset; quod valdè est absurdum, & contra fidem.

Pro aut̃ his difficultatibus amouendis scire conuenit stellas inclinando influere, interdumq; signa duntaxat esse; quia vt inquit Origenes, Cœlum quasi liber apertus est omnia futura in se scripta continens, (hinc Dæmōnes, quos nulla latet scientia, futura sæpè prædixerunt, interdum inclinant, vnāq; signa sunt euentuum.

Si igitur constellatio quædam, exemplo sit dictū, disponat Diomedem ad recipiendam iniuriam tali die ab aliquo, tametsi Diomedes cū Socrate milles antea tractasset, verbisq; iniuriis eū prouocasset, nihil ob id detrimenti ei contigit. verū si eadē hora, qua Cœlo disponitur, secum verba fecerit, leui ex causa ab eo vulnerabitur, vel interficietur: prout scilicet erit dispositio; qui aliās ab eodem Diomede seuerè prouocatus omnia patienter tulit; atque nulla alia ratio huius rei est, nisi quia Diomedes nondum erat dispositus, licet Socrates quocūque tempore prouocatus ad vltionem natura sit paratus, absq; tamē

patiētis dispositione, quæ ex Cœlo prouenit, nil mali eidem patienti non disposito inferre poterit; non ob id nego, quin interdum aliter fieri possit, sed rarissimè, cum vt plurimum effectus isti pro ratione naturæ occurrant.

Si modo idem Diomedes ab hominum societate abfuerit, quod libera voluntate fieri potest; infortunium dubio procul euitabit. Secus a quocunq; iniuriā accipere poterit, si prouocauerit, cum dispositio, atque influxus ex parte sui fiat; iniuriam enim vlcisci opus est naturæ. his igitur instantia tota corrui.

Quapropter Deus sublimis, ac excelsus posuit luminaria, vt essent insignia, tempora, dies, & annos, vt sacra canunt paginæ, quod quidem sua prouidentia factum est, vt homo sui infortunij non ignarus libera voluntate, si ab ea dependea, illud præcaueat; cuius rei Ouidius carmina cecinit. vbi

*Ille opifex rerum, & summi fabricator
Olympi*

Os homini sublime dedit, Cœlumq; videre

Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus

Hoc est Deus homini potestatem est largitus, quæ, quæ in Cœlorū vi posuit, sciret. porrò vis tantæ hoīs est voluntas, vt nedum hac eadem multa euitare queat infortunia, verum nulla stella inclināte possit mille subire mala, quippè qui semetipsum ex acquisita malitia iubente voluntate ad vulnera, mortemq; violenter recipiendam disponit, vt plurimum tamen homines, fato ducuntur, cui soli sapientes, Thoma testāte, quod supra dixi, resistunt; inter aut̃ sapientes Deum timentes, atque pia mente ad eū confugientes sunt collocandi; initium enim sapientiæ est timor Domini; hoc sanè modo vnusquisque facile infortunia sua euitabit. quod re vera in me ipso clarè sum expertus, quando inquam, anno 1608. ab Illustriss. & Reuerendiss. D. D. Vvolfango Theodorico Principe, atque Archiepiscopo Salisburgense accersitus fui, quò pessimis influxibus diuina bonitate fretus sum profectus. porrò tunc Principum odia, iras, carceres, ac dāna alia mihi astra minabātur.

B. cūmq;

cumque de re quadam inter nos esset
dissensio, illico vehementer in me fuit
commotus, nec ob id vllum mihi con-
tingit malum; quinimò contra aulico-
rum opinionem beneficia non exigua;
cum duorum mensium tempore, quo
ei seruiui, me primis non modo honori-
bus vsq; ad postremum diem affecerit,
verum sexcentos nummos aureos, tres-
que equos cum sarmatico plaustro cen-
tum quinquaginta nummorum aureo-
rum precio mihi dono dederit centum-
que nummos pro itinere soluit; quod
ut puto, accidit, quia tota spes mea in
Deo semper collocata fuit, cui singulis
diebus humili mente me commendabam
atque ab eius offensa pro viribus sem-
per abfui, quo factum est, ut a tot malis
influxibus fuero liberatus. In arduis
igitur, ac ubi de summa rerum agitur
syderum influxibus relictis ad Deum
pia mente est confugiendum; non ta-
men negotia temere tractanda veniunt
quinimò summa providentia adhibenda.

Cap. 37.

Ex his alia non exigui momenti exo-
ritur difficultas, quia si Deus in Coelo
signa posuit, quibus unusquisque suum
eventum scire possit, in manu quoque,
quod apud Iob. legitur, nempe. qui in
manu omnium hominum signat, ut no-
uerint singuli opera sua: quaritur an
Deus agnouerit, quid unicuique esset ven-
turum, & dubio procul affirmatiue re-
spondendum est, alioqui Deus non es-
set futurorum sciens, quod dicere im-
pium est.

Si igitur hominum futura acciden-
tia, ad quæ significanda in Coelo, vel in
manu signa posuit, ab initio uidisset,
hec eius cognitio necessariò deberet
fieri vel perfecta, vel imperfecta: sed
non secundo modo, cum oculis eius om-
nia præterita, præsentia, & futura sint
nuda, & aperta. ergo primo modo om-
nia nouit, & sic necessarium est quid-
quid in Coelo, vel in manu scripsit eue-
nire; quo fit, ut ab homine liberum ar-
bitrium prorsus tollatur, quod nullo
modo est admittendum, ex quo aliud erit
corollarium, nempe Astrologia nullius
esse utilitatis, quod tenuit Ptolomæus
dicens. optimus Astrologus multa ma-
la futura evitare potest. Adhas autem

amouendas difficultates nobis est con-
siderandum, qualis verborum sit sensus,
ubi dicitur, Deum signa in Coelo, & in
manu posuisse, quibus unusquisque for-
tem suam dignoscere possit: tunc enim
per sortem, vel euentum intelligi debet
astrorum vis, & influxus, seu naturalis
inclinatio, qua homo disponitur ad hoc
vel illud agendum, aut suscipiendum:
unde nullo modo in Coelo infallibilia
rerum veritatem præcipue ab hominis ar-
bitrio dependentem scriptam fuisse est
asserendum (quæ solum in diuina essen-
tia scripta est) sed inclinationes homi-
num, seu dicas naturales dispositiones
ibi positas fuisse.

Homo vero ad malum inclinari vi na-
turæ ex Coelo Deus sua providentia vo-
luit, ut hoc stimulo idem homo aliquid
boni mereretur, nec secus Dæmonum
tentationes permittuntur, cum horum
medio unusquisque gloriam æternam, Dei
misericordia interueniente, adipiscatur;
nisi enim homo tentaretur, aut uideretur,
quod est, ac si dicas, ut naturæ inclinare-
tur; nulla ei merendi infuisset facultas,
aut demerendi: & sic homo parum a Bel-
luis distaret, atque perfecti, & imperfecti
hominis non tam evidens fuisset distinctio;
aurum quidem a cæteris igne clarius distin-
guitur metallis. Cum igitur Deus glorio-
sus hominum inclinationem, & nequaquam
veri, ac infallibilis euentus (præcipue si
ad arbitrium ille pertineat, signa in Coelo
posuerit; satis conspicue adductæ insti-
tutiæ apparet solutio, quibus addi potest
illud Origenis (quod Lucas Gauricus *In Eccles.*
memoria prodidit) quemadmodum po- *Calenda-*
testas humana minimè tollitur, quauis *rio.*
Deus quicumque futuri sumus præuideat;
sic etiam signa, quæ ad significandum ordi-
nata sunt diuinitus, libertati nostræ ne-
quaquam officiunt, sed est vniuersum Cæ-
lum quasi liber aptus omnia futura in
se scripta continens; idcirco in oratio-
ne Iosephi, quæ a Iacob dicitur, sic in-
telligi debet. legi enim (inquit) in tabu-
lis Cæli quæcumque uobis contingent,
ac filiis uestris.

Hunc eundem locum Origenis Euse-
bius Paphilius 6. de præparatione Euan- *Cap. 2.*
gelica sequenti præfatione exarat.

Sed qui nudas intelligere sacras vo-
ces

Tractatus Apologeticus.

II

res perfectorum est ab excellenti earū interprete expositionem petamus; audisti quippe quantus ille Origenes, quē nō negarim laboribus eius persuasus inestabili æternæ gloriæ uti gaudio, quem exteriores etiam propter mirabilem in oī gñerum doctrinam minime ignorant. audi ergo quid de proposita questione sentit, & quō totam hanc rem in cōmentarijs sup Genes. complexus est.

Super primo c. 14. exponēs locum ubi sunt luminaria, & sint in signa, tempo ra, &c.

Valde nec necessarium est (inquit) diligentius exponere insignia facta esse luminaria, Solem scilicet, & Lunam. & quæ sequuntur, quorum multa, quæ ad rem non conducunt nostram relinquo, sed solum in fine capituli descripta reconteo. Quod si quispiam (ait) obijci & præterita quidem significari, futura vero a stellis effici dñam ostēdat, cām discriminis affert. quare quæ ad patrem, matrem, fratresque pertinent, præteritaque sunt hæc positio significat: futura vero quasi efficiēs causa producit: sed nullam huius rei cām afferre vnquam verisimilem poterunt. quare nisi pertinaces sint, nihil humanarum rerū a stellis effici, sed forsan significari concedent, tanq̃ si non a stellis rā præterita, quæ futura, sed ab ipso Deo per Prophetica orationem quādam quispiā perciperet: nam quemadmodum potestas humana (ut diximus) minime tollit, quamvis Deus quæcūque futuri sumus præuideat: sic etiā signa, quæ ad significandum diuinitus ordinata sunt libertati nō stræ nequaq̃ efficiūt. Sed est vniuersum Cœlum quasi liber quidam apertus oīa futura in se scripta continens. idcirco in Oratione Iosephi, quod a Iacob dicitur, sic intelligi potest. legi (inquit) in tabellis Cœli quæcūque contingent vobis, & filiis vestris: forsan autem etiam illud. cōplicabuntur Cœli ut liber, significatiuas rationes futurorum cōsummatas, & ut ita dixerim, adimpletas fore ostēdit, sicut propheticas etiā adimpletas dicemus, cum iā euenerint: hoc modo in signa secūdu scripturarum vocem stellas factas arbitramur. hæc ille Origenes tot laudibus ab eodem Eusebio relata. ubi clarè deprehenditur in Cœlo hoīs vitā legi posse totā, non quidem tali modo,

ut libertas tollitur, sed quasi instar prophetarum, stellæ pronuncient futura, ut inde libera voluntate malas inclinationes euitemus, bonasque sequamur.

Responsa ad quādam dubia a Collegio Conimbricense Societatis Iesu aduersus Astrologos adducta. Cap. V.

Nonnulla contra Astrologiæ veritatem obijci etiā solent, quibus Collegium Conimbricense vtens in Astrologos inuehitur. Quapp. lib. 2. de Cœlo toto Cœlo totaq; terra in Mundivniuersalibus prædicendis Astrologos aberrare asserit; cū teste experientia aliter, ac prædicunt, eueniat; quod Pici Miradulæ autoritate corroborat, qui centum triginta dierū mutationes decretis Astrologorum obseruauit, sexq; solum dierū prædictiones veras nouit. Paulo nihilominus inferius eadem in quōne art. præc. quinta argumentorū rñsione declarans verba Genesis antea cōmemorata. ubi duo luminaria Deus fecit, ut essent in signa tpm̃ &c. sic ait. Quod vero ad locum Genesis attinet, dicendum stellas fuisse in Cœlo positas ut essēt in signa, nō illa signa, quæ obseruare vanitas est, sed vtilia, ac huius vitæ casibus necessaria, v.g. imbrium, siccitatum, ventorum, temporū, aliarumq; permutationum huius Mundi, quas Nautæ in gubernando, & in ferendo Agriculæ, & in medendo Medici obseruant: ut Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, Apollinaris, & Hugo de S. Victore interpretati sunt. Hæc quidem sunt eiusdem Collegij verba Theologorū [authoritate confirmata, quæ pari pacto ego approbo, quippe quæ eam eiusdem Collegij sententiæ art. 2. aduersus Astrologos adductæ opposita sint his ipsis semetipsū iugulat. Pici autem Miradulæ autoritatem, tū obseruationem negamus, cui in hoc nullā fidem adhibendā esse censemus, cū huius scientiæ inimicus semper fuerit; tametsi errorē (si error fuit) ex parte artificis, non quidem scientiæ contigisse prorsus sit credendū, ut nostris tpm̃ibus sepius ex obseruationibus eorū Astrologorū, qui lucri gratia annuas temporum prædictiones in lucem edunt, oc-

Cap. 3. 97
8 ar. 2.

currere videmus.

Mirādulę igitur suspectam obseruationem omittamus, & reliquis eiusdem Collegii obiectionibus respondeamus; vbi scilicet habet multos eodem tempore conceptos, & sub eodem syderum aspectu, ac Coeli inclinatione natos, denique de quorum genitura idem Coeli thema describere, eadem enuntiare Astrologus debet, nihilominus non eadem accepisse fata, sed alios piscatores, alios Reges, alios nautas, alios tar-do, alios solerti ingenio, & dissimili prorsus vitę exitu successiue rerum fuisse constat; quod Cicero exemplo Aeu-risthenis, & Procli geminorum illustrat. sed in diuinis litteris luculentius exemplum duorum fratrum gemino-rum habemus Iacob, & Esau: quibus constat tam diuersa vitę studia, & mo-res fuisse: cui obiectioni idem Colle-gium pro Astrologis respondet, eodem scilicet temporis spacio, quo alter post alterum in lucem editur fieri tantam horum ab inuicem influxus mutatio-nem; contra quam responsionem au-thoritate B. Gregorii idem Collegium statim insurgit inquiring: Ergo cum sin-gulę corporis partes eodem momento nequaquam ab utero exeant, sed qua-dam interposita mora alterum post al-terum emittatur membrum. Hinc fie-ri est necessum, vt caput ad vnum, ma-nus ad aliud, pedesque ad diuersum sic Coeli inclinent, & sic de reliquis cor-poris partibus dicendum; quę sanę ver-ba iudicio meo ludibrio sunt suscipien-da, cum vnica responsione refelli facile possint, quę talis est.

Puer cum primū huius lucis æ-rem per os recipiat, tunc totius vitę influxus coniungit, & tamen si hora in-terponeretur, antequam corporis partes exeant, quia ad cordis influxum (quod ærem recipiens eius potentiam toti im-pertit) totius sequitur inclinatio; cum tanquam Rex in medio situm reliqua disponat membra, idque tempore pe-silentia comprobari potest, cum per aeris inspirationem totum illic cor-ruat corpus, quia corde læso singula membra cadunt, cum cordis ope om-

nia regantur, quibus sic declaratis pro-dubii geminorum solutione aliqua sunt notanda primumque Iacob, & Esau ob-iectione amota, quę nihil ad rem con-ducit, quinimō impium esse puto, si ho-rum fratrum euentus ad syderum vim referre vellemus, cum Dei opus specia-le illud fuerit, quippē qui ab æterno (vt ex sacro Textu, Sanctorumque autho-ritate intelligi potest, Esau odio ha-buit, Iacobque dilexit; vnde Iacob a-ctiones ex Dei peculiari gratia conti-gisse est dicendum, atque Esau euentum gratiæ priuatione: licet gratiæ priua-tio malarum Esau actionum causa non fuerit, sufficiens, qua gratia si Iacob ca-ruisset, eiusdem inclinationis cum fratre forsan fuisset.

Non igitur horum fratrum partus ge-minati vitam, & mores, vtique euen-tum ad stellarum vim referri decet, sed ad Dei gratiam peculiarem, qua Iacob imbutus, Esauque exutus fuit: ceterum si de reliquis eodem partu exortis sit sermo; illud, quod experientia multis sæculis obseruatum est, nequaquam ne-gari debet.

Porro experientia hactenus compro-batum fuit eodem in partu natos in-terdum ab inuicem fuisse dissimiles se-xu, vita, moribus, & effigie: aliās ef-figie, moribus, inclinatione, ac fortu-na non dissimiles: Qui igitur diuersi sunt effigie, moribus, ac fortuna, di-uerso temporis spacio nedum editi sunt, sed non eodem tempore eorum viscera formata, (licet eadem hora v-terque fuerit conceptus) semen enim non adeo homogeneum est, quin in di-uisione pro geminorum conceptione inter vtrāque partem differentia ali-quā esse possit: cum pars vna aquosior, quā altera, esse possit: quo fit, vt em-brio ex densiori seminis parte conce-ptus hominis formam citius, quā al-ter, suscipiat: quia densius semen est calidius: longiorque temporis differen-tia erit, si diuerso fuerint sexu: pro igi-tur formationis viscerum ratione variū fieri possunt influxus.

Quod si ad partum ratio habeatur, interdum dimidii horę intervallo in-fluxus

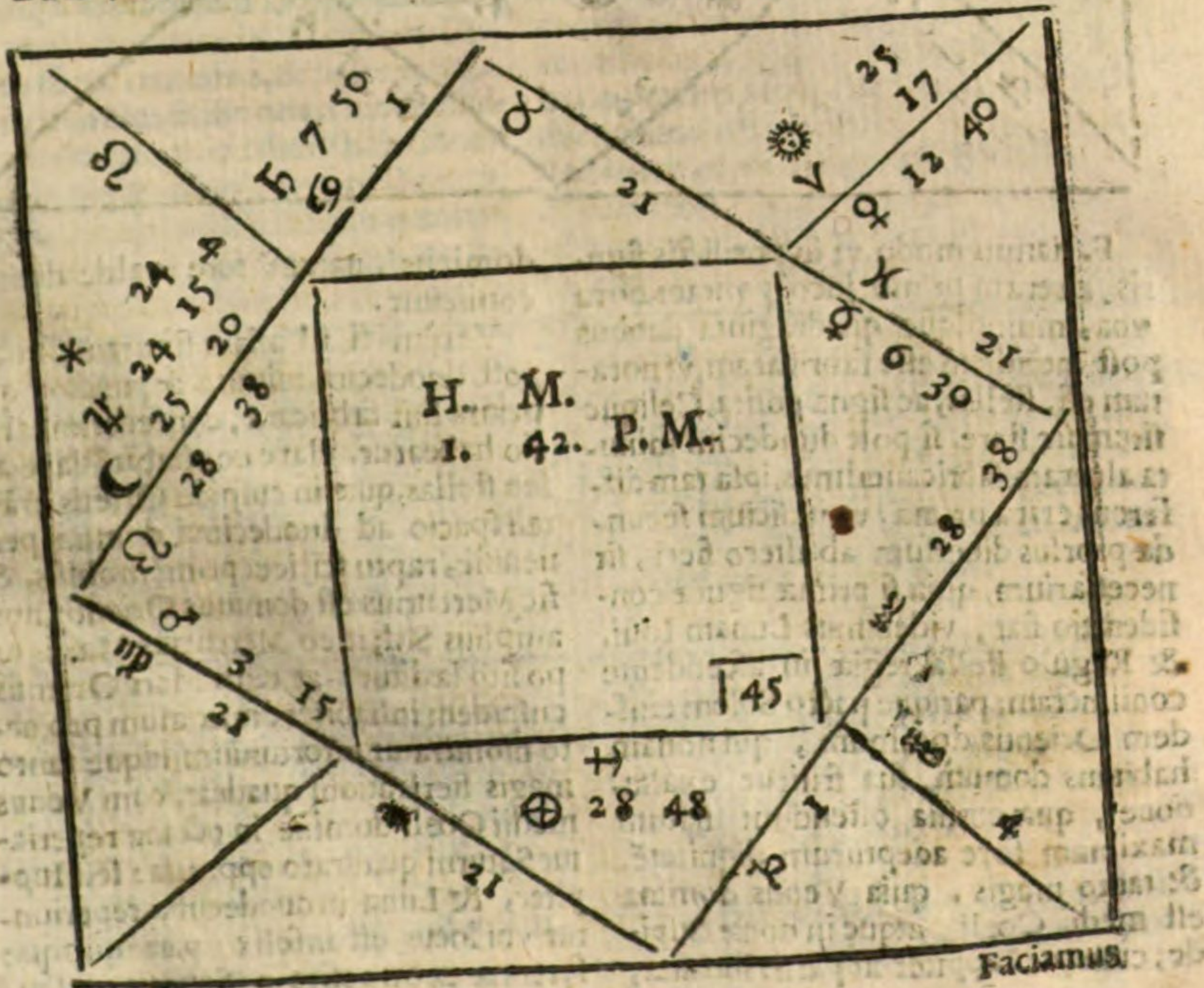
fluxus adeo mutari possunt, ut geminati partus fratres fortuna, effigie, atq; inclinatione prorsus sint diuersi, alias aut exigua, aut nulla pro Coeliratione tali interuallo inter ipsos erit differentia, si p̄cipue in viscerum formatione aut t̄pis nulla, aut exigua fuerit differentia, quod facile contingit, quū semen virile, & mulieris vndiq; æquale fuerit.

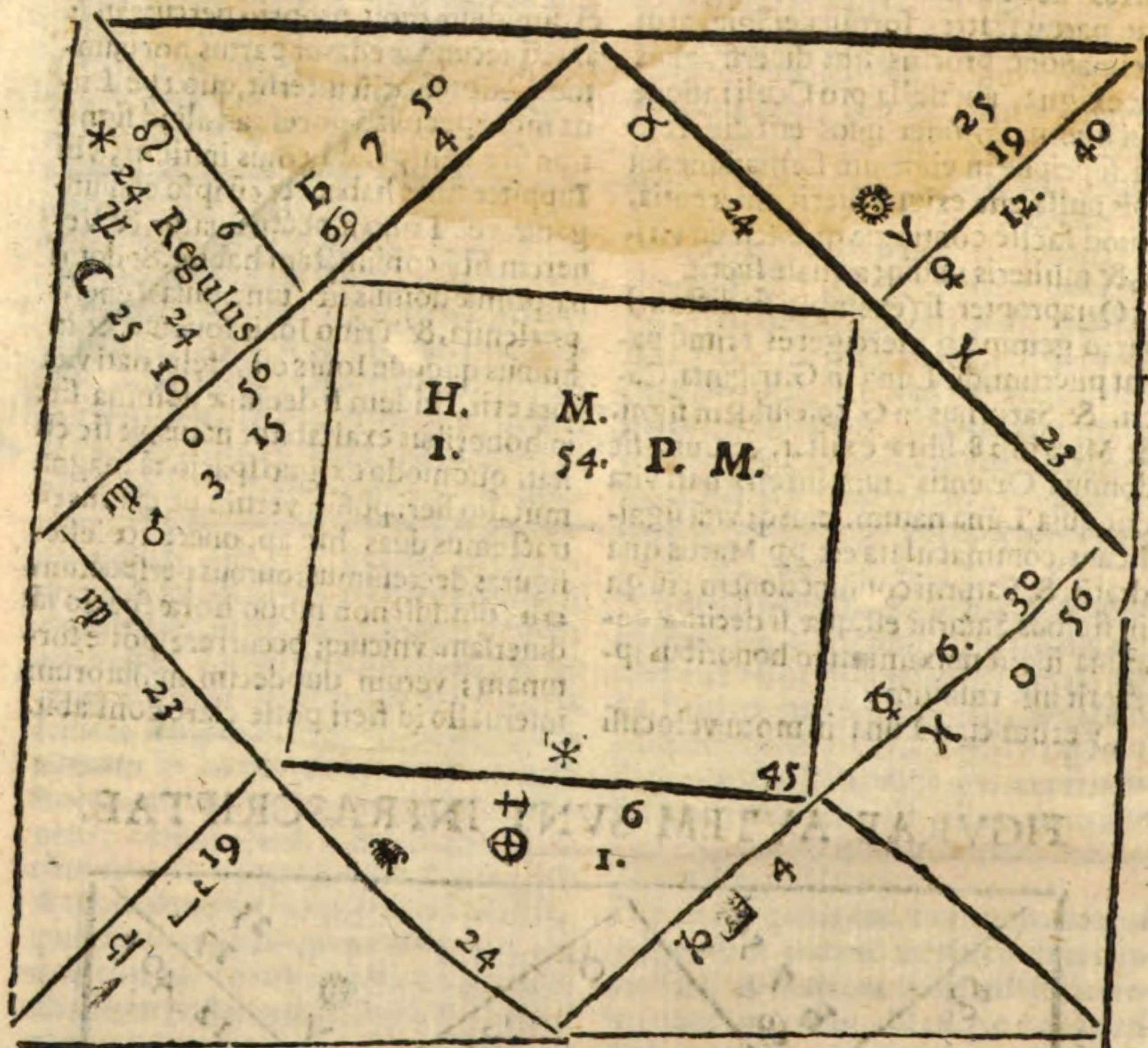
Quapropter si (exemplo sit dictum) partu geminato vtero gerēs primū pariat puerum, dū Luna in G. triginta, Cācri. & Saturnus in G. 29. eiusdem signi, & Mars in 28. libræ existat, & Luna sit domina Orientis, tunc infelix nat̄i vita erit, quia Luna natum, eiusq; vitā significans, commaculata est p̄p Martis quadratū, & Saturni coniunctionem; tū q̄a in finibus Saturni est, quæ si decimæ domina fuerit maximum in honoribus ipsi erit infortunium.

Verum cum Luna in motu velocissi

ma sit, cū horis singulis gradus Zodiaci dimidium motu proprio percurrat; si anteq̄ secundus edatur partus horē, immo dimidij spaciū intersit, quo t̄pe Luna motu peculiari potest ad aliud signū transire, nempe ad Leonis initium, vbi Iuppiter fines habet, & cū ipso coniungatur, vel Trino aspectu fruatur, & Venerem sibi coniunctam habeat, & domina primæ domus sit, tunc quia Veneris præsentia, & Trino Iouis fouetur, & in finibus quoque Iouis est, felix nat̄i vita tota erit, itidem si decimæ domina sit, in honoribus exaltabitur natus; ut sic cū fiat, quomodo exiguo spacio tā magna mutatio fieri possit. verum ut clarius retractemus duas hic apponere coelestes figuras decreuimus; quibus perspectum erit, dimidij non modo horæ spacio tā diuersam vnicuiq; occurrere posse fortunam; verum duodecim minutorum interuallo id fieri posse clarè constabit.

FIGURAE AVTEM SVNT INFRASCRIPTAÆ.

Faciamus modo, vt in prædictis figuris, alteram primo loco positam hora vna, minutisque quadraginta duobus post meridiem esse fabricatam, vt notatum est, stellas, ac signa posita, Cælique situm sic stare. si post duodecim minuta alteram fabricauerimus, ipsa tam differens erit a prima: vnde iudicium secundæ prorsus diuersum ab altero fieri, sit necessarium, quia si primæ figuræ consideratio fiat, videbimus Lunam Ioui, & Regulo stellæ regiæ in ascendente coniunctam; parique pacto Solem eiusdem Orientis dominum, qui nonam habitans domum sua fruitur exaltatione, quæ omnia ostendunt natum maximam fore adepturum dignitatē, & tanto magis, quia Venus domina est medijs Cœli, atque in nonæ cuspi-
de; cumque Iuppiter sit partis fortunæ,

dominus, natum fore valde divitem
coniicitur.

Verum si ad aliam figuram, quam post duodecim minuta a puncto, quo prima fuit fabricata, confecerimus ratio habeatur, clarè constabit Planetas, seu stellas, quæ in cuspide Orientis erant, tali spacio ad duodecimam domum pervenisse, raptu scilicet primi mobilis, & sic Mercurius est dominus Orientis, non amplius Sol; ideo Mercurius Martis opposito læditur; at cum Mars Orientis cupidem inhabitet, maximum pro nato monstratur infortunium; idque tanto magis fieri rationi quadrat, cum Venus medii Cœli domina in octava reperitur Saturni quadrato oppressa: sed Iuppiter, & Luna in duodecima reperiuntur ubi locus est infelix: pars quoque fortunæ ex opposito a Saturno est lauciata,

clata; quod maxima in diuitiis ostendit infortunia: quibus patet differentia inter vtrumque natum quam maxima sit, tamen si intervallo solum quintæ partis vnius horæ alter post alterum in lucem prodierit. igitur si tam magna mutatio interdum tam breui tempore inter eodem partu natos fieri potest, a ratione nequaquam alienum erit, si tam diuersa Aeuristhenis ab ea Procli geminorum fortuna fuerit; quæ mutatio non tam citò semper fieri solet, cum Cœli status etiam tali modo non rarò esse possit, vt nulla, aut exigua Geminorum horæ dimidio interposito sequatur fortunæ mutatio; dum tamen Geminorum partes, & viscera, corda præcipuè eodem tempore in vtero formam susceperint; quod fieri solet, cum semen non varium, sed vndique æquale fuerit (& licet tempus formationis viscerum aliquid valeat, non tamen adeo, vt influxum puncti natalitii prorsus immutare possit, tamen si quodammodo in aliquibus alterare.) Huius autem exempla præteritis temporibus, atque præsentibus non defuerunt; quibus natos Geminos effigie, moribus, & sorte nequaquam dissimiles fuisse ostendere possumus. Primùmque de Sarnianis Comitibus Foroiulienfibus, Ioanne Francisco, scilicet, & Ioanne Carolo geminis annis præteritis fuit casus. cum effigie, moribus non modo similes fuerint, sed nequaquam vnus ægrotabat, quin alter eodem tempore simili morbo detineretur, & vterque simul conualescebat, demum quindecim dierum intervallo ambo ab hac vita discesserunt. Nunc autem Martius, & Felix gemini olim Augustini Curtii nobilis Bellunensis filii adhuc viuunt, qui & effigie, & ingenio prorsus sunt similes: atque si alter ægrotat, alter quoque male habet: in quibus vnum admiratione dignum Patet, & Bellunenses obseruarunt, vt cum Martius frontem quodam ictu sibi vulnerauerit ipso sanitati restituto signum eodem in loco non dissimile Fratri Felici repertum est, licet non ceciderit, nec quocunque modo ea in parte offensam extrinsecus receperit.

Cōstat igitur quomodo Gemini possunt eadem, & diuersa fortuna frui: quibus exemplis Collegii Conimbricensis obiectio facile refellitur, totaque corrui: & ideo Cœlorum influxus (vt ex præcedentibus, constitit) non sunt negandi, cum sensu ipso demonstrari possint; quod Alexandri Imperatoris, Macedoniæ exemplo corroborari potest, quippè qui Galeno testante conceptus fuit Sole in Leone, & Saturno in Tauro existentibus. Pater enim eius Natanabus Rex Aegyptiorum non concubuit (inquit Galenus) cum vxore Olympiade, Sini tempore, quo filius effigiem, qua imbutus erat, ope Planetarum nancisci posset, sic enim Mater rogauit Regem.

A Leone igitur (inquit Galenus) tenuit crispitudinem capillorum, citrinum colorem, & toruum aspectum, & vultum, & iram, & robur: & quia Aquila retinet proprietatem a Leone in hoc solum, quod Aquila ceteris auibus altius volat, ac acutius videt: idem Alexander habuit ex proprietate sui ligni oculum vnum Aquileum, & nasum, & vt Sol clarus præ ceteris est, & quia in Leone fortior fit; sic ille toti Mundo dominatus est: ex Tauro vero contraxit cornutam frontem, & corpus altum, & ferociam; Taurus enim terram findit ingenio simplici, & opere pio; & quia Draco proprietatem habet in signo Tauri, & magnitudine, & sensu, & Draco supra habet dentes acutos, & alterum oculum, in similitudinem Draconis oculos habuit, & vt Saturnus altior est omnibus Planetis, & in humiditate, & subtilitate superat opus ceterorum Planetarum, sic Alexander totum Orbem superauit. hæc ille.

Li. de spermate Galeno ascripto.

Solutiones, atque responsa ad nonnullas Martino Delrio Societatis Iesu memoriam prodita, quæ in prædictionibus ex astris legentium animo dubium, asserre possent. Cap. VI.

Martinus Delrio li. 4. disquisitionum Magicarum nonnulla scribit, quæ in

sect. 4. ca. 3. g. 1. sub titulo de const. astr.

in Astrologia, atq; professorū reprobatione, & damnatione recipi forsan possent; quæ quamuis veræ, & naturali Astrologia, ac professoribus ne quidquā re vera derogent, necnon his, quæ in præcedentibus a nobis enucleata, decretaq; sunt, nihil obsint: nihilominus ad omnem scrupulum euellendum, quæ contra hæc nostra facere videntur, reiciemus, atque refellemus: necnon & quasdam auctoritates, quibus vera Astrologia, ac professores fouentur, ab eodem contra Astrologos temerè adductas monstrabimus: nec hoc tempore mihi illud impugnandum propono, ubi scilicet falsam Astrologia diuisionem tradidit, cū imaginum supersticiosè sculpendarum artem Astrologia partem fecerit, quod falsum est, licet aliqui electionum parti hanc eādem addiderit, cū huiusmodi artifices nomine Astrologorum non sint vocandi, cum impostores, ac artis corruptores sint; nec ipsum Delrium decuit suum præceptorem Io. Stadium virum inclyta fama immortalem, atque oī tempore in toto terrarum Orbe celeberrimum incesto ore lacerare; quippe qui de eodem loquens hæc ait: Electionū arte se mirabiliter iactabat meus olim in Mathesi Doctor Ioannes Stadium: ipsi tamen (si demas, quæ per imposturam aliquando consequebatur) omnia pessimè, ac infelicissimè cedebant. Detestabilissimum, atque execrandum (ò Martine, inquit Papa Adrianus Sextus facinus esse constat, si accepti beneficii immemor gratitudinis indicium nullum prætenderis. Verū tu Martine, nedum gratitudinis indicium erga præceptorem Stadium p̄monstrasti, quinimò potius mortui venenato ipsum lædere conatus fuisti; cū gratitudinis pignore impostorē ipsum vocaueris. hæc nihilominus missa faciamus, nec de vera Astrologia diuisione quidquam dicamus; quæ in nostro de nobilitate Medici Dialogo ex Græcis, Arabibus, & Latinis a nobis memoria prodita est, cum præsens locus potius requiratur, vt pro re proposita ad eiusdem Martini conclusionem primā, & secundā deueniamus, vbi tres Astro-

logia partes, nempe reuolutionum, natiuitatum, atque electionum professoribus concedit; sed adeo restrictis conditionibus, vt non modo voluntatem liberam, vt decet, velit, sed & naturam ipsam Coelorum influxibus obnoxia absolute non esse contendat: cū morbos ex astris prædicere etiam inhibeat, qui nihilominus libera voluntate præcaueri prorsus nequeunt; quamuis Medicorum prudentia imminui possint iuxta illud Ptolomæi. optimus Astrologus multa mala futura præcauere potest. Quapropter in tertia conclusione inquit idem Martinus, si ex his, quis aliquid absolute prædicere ausus fuerit, totum illud esse supersticiosum asserit; huiusque rei testem adducit Caietanum, qui tamen nostris fauet sermonibus, cū hæc sequentia memoria prodierit.

In ver. Astrologorū obseruatio.

Si quis autem Celestium influxuum causas, & inclinationes ad ea, quæ ex corporibus pendent, humana suscipiat, nec errat, nec peccat: ita quod ex conditione Astrorum timere, cauere, aude- re aliquid quatenus ex corporibus pendent, nullum est peccatum seruato moderamine coniecturæ, scilicet homo nō pro certo, sed coniectura habet quidquid ex Coelo dicitur circa humanas actiones, non ex ratione, quia caremus scientia Astrorum; sed quia non subiiciuntur actiones humanae Cælo, nisi per directam inclinationem, hoc est, nisi pro quanto pendent a corporibus: secundum hæc igitur iudicare potes eos, quia Astrologorum iudicia sequuntur circa humana. De Astrologorum autem iudiciis circa corporales effectus, puta sanitatis, vel infirmitatis, fertilitatis, vel sterilitatis, pluuiæ, vel siccitatis nulla est questio, quia hæc absq; peccato fiunt. hæc ille

Ideo nec hic Author, nec ceteri Summistæ, nec Theologi negant ex astris voluntatis inclinationem non immediate, sed mediatè: sic Thomas, B. Ventura, Scotus, Durandus Theologus præclarissimus, qui in secundo Sententiarum longo sermone tractat, an Coelum habeat causalitatem super actus liberi arbitrii, atque post multa

loco

In Serm. Parænetico ad eius præceptore.

Dialog 2.

Dist. 14. q. 2. partis secundæ eiusdem distinctionis.

loco libri citati concludit, quod Aſtra etiam inclinant homines in his, quæ ad arbitrium pertinent, licet homo per liberam voluntatem reſiſtere poſſit: quia (inquit) ut aiunt Aſtologi vir prudens dominabitur aſtris, & rectè locutus fuit, cum nedùm hæc propositio à Ptolomeo, eiusque ſectatoribus tanquam axioma vniuerſale in Aſtologia aſſeratur; ſed à primæ-ribus Arabum, latinorumque profefſoribus laudatur; atque in eorum prædictionibus præ oculis ſemper habetur: quinimo ex iacto fundamento ab initio ſuorum operum ſubintelligitur, tamen in omni verbo minimè explicetur. Inter latinos autem Iulius Firmicus vnus eſt, Lucas Gauricus Epifcopus Geophonenſis, Cardanus, Ioânes Stadius eiufdem Martini olim præceptor. Iunctinus, plerique alij: quapropter iſti authores nec damnandi, nec reiſciendi, ut ipſemet Martinus contendit. atque pro nunc Ioanne Pico Mirandulano omiſſo ab ipſo Martino aduerſus hos authores adducto (cuius ſcripta omnia in re hac reſellere, atque ratione confutare, cum alia dabitur occaſio nobis non erit difficile) ad alias authoritates ab eo adductas declarandas confugio; quibus ob authorum excellentiam, atque ſupremam authoritatem eſt ſtandum; atque omni reuerentia obtemperandum: eis præcipuè (inquam) quæ ex ſacra Scriptura, ſacrisque textibus depromptæ ſunt.

C. 41.

Primò igitur illud Iſaiæ, quod idè Martinus contra Aſtologiæ profeſſores tanti facit nequidquā nobis obelt: quandoquidem propheta dirigens ſuum ſermonem aduerſus Idolorum cultores, eorumque Pſeudodeos, ut ipſorum vanitatem, ac ignorantiam oſtendat, quaſi Domini verba referēs, ſic ait.

Propè facite iudicium veſtrum (dicit Dominus) aſſerte (ſi quid forte habetis) dicit Rex Iacob, accedant, & nuncient vobis quæcunque ventura ſunt; priora, quæ fuerunt nunciate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus

noviſſima eorum, aut, quæ ventura ſunt indicate nobis. Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quod Dñs eſtis vos: benè, aut malè ſi poteſtis, facite: & loquamur, & videamus ſimul, ecce vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex eo, quod non eſt: abominatio eſt, qui eligit vos, & quæ ſequuntur. Nùm autem iſthæc verba abs re ſint, legentium Iudicio diudicandum relinquo. Parique pacto duas Eccleſiaſtici authoritates exarat; quibus Aſtologiæ iudicia vana, ac illicita eſſe probare nititur; ſed loca iſta nè quidquam rei propoſitæ probant. Quid? nè verbum quidem, quod noſtro negotio accommodari poſſit. Verùm illud Ieremiæ, quod pari ratione ad eius concluſionem probandam aſſert, nè quidquam conducit; cum Ieremiæ ſermo dirigatur immediatè contra ingratos hæbreos, qui Idolatræ erant, qui (inquam) Solem, Lunam, aliaque aſtra adorabant. Audite (inquit) verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſrael. hæc dicit Dominus. iuxta vias gentium nolite diſcere: & à ſignis Cæli nolite metuere, quæ timent gentes, quoniam leges populorum vanæ ſunt. Super quibus verbis Gloſa inquit. Reuocat Ieremias populum Iſraeliticum ad penitentiam, & primò reuocat eos à ſeruitute idolatriæ, ſecundo à tranſgreſſione legis diuinæ: quippè qui (eadem Gloſa aſſertè) non ſecus, ac Gentiles credebant corpora celeſtia eſſe animata; ſed non ſolùm eſſe animata, quinimò habere aliquid diuinitatis; & ſic ex libero arbitrio influere in iſta inferiora ad cauſandū effectus proſperos, vel aduerſos hominibus: & ideo ea ſacrificijs placare ſtatuerunt, & oblationibus, & quæ ſequuntur. quibus clarè intelligitur, quantum ipſi à via Aſtologorum deſlexerint, cum veri idolatræ eſſent: vnde nec verbum quidem prophetæ dirigi poteſt aduerſus Aſtologos. Paulò autem infra ſuper verbis. quia leges populorum vanæ ſunt. inquit. Nicolaus de Lyra. Quibus (nempe le-

C. 8.

C. 20.

C. 10.

C

pe legibus) statuerunt signa celi placare muneribus (vt dictum est) per hoc tamen; inquit idem Nicolaus (& est glossa notabilis contra eos, qui Astrologiam, eiusque professorum iudicia reprobare nituntur) non excluditur metus rationalis. quia licet corpora celestia sint agentia de necessitate, habent tamen virtutem immutandi elementa, & composita ex eis ad diuersas qualitates: ex quibus disponuntur humana corpora ad varias infirmitates, sicut ex dominio Martis cholera accenditur, ex qua occasione non solummodo corpora disponuntur ad infirmitatem aliquam, sed etiam appetitus sensitivus ad iram: ex quo sequuntur lites, & dissensiones, eo quod homines (vt in pluribus) sequuntur suas passiones, soli autem sapientes eis dominantur per rationem. timor autem homines consiliarios efficit (vt dicit Philosophus secundo Rhetoricæ) ad præcauendum de malis futuris: & ideo timere à celi constellationibus ad hoc, quod homo consulat de habendo remedio contra dispositiones, quæ possunt ex influenza celi causari, non est malum, sed licitum, & honestum, & secundum hoc dicit Ptolomæus in Centiloquio suo, quod sapiens dominabitur astris: in quantum prouidebit sibi de remedio contra effectus eorum. hæc ille. vnde Martini opinio non est amplectenda; sed Nicolai de Lyra verbis maior fides habenda, quam Martino, cum hic Doctor inter ceteros semper fuerit celeberrimus, cuius sententiæ à nemine reprobantur; non igitur secundum eiusdem Martini opinionem destruenda, atque anichilanda sunt Astrologorum iudicia, dummodo liberum arbitrium non lædant; cum ex isto grauissimo, atque approbatissimo Doctore licitum, atque honestum sit, quæ ex influenza celi causari possunt, peruestigare.

*Ad Colos
senses. 2.*

Nititur idem Delrio suam opinionem verbis Diui Pauli corroborare, quæ nihil ad rem ipsa verba conducunt. Videte (inquit Apostolus) nè

quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem falaciam: secundum traditionem hominum, secundum elementa Mundi, & non secundum Christum. quid quæso mihi, quid tibi à Martine isthæc verba? pace tua dixerim, de fide ibi est sermo, à qua facile aberrare possunt, qui via philosophica, & elementorum speculatione incedunt. vnde miror hunc virum tot incalsum adduxisse.

Adest alter locus Isaia: pari ratione ab eodem contra Astrologos adductus vbi. stent, & saluent te augures, & secundum Isidorum clarum. Celorum incantatores celi contemplabantur sydera, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent ventura sibi; in aliquibus tamen codicibus perperam translatis loco Augurum, Astrologi leguntur; sed quomodocumque res sese habeat, ex textu satis perspicuum est, quod huiusmodi diuinatores erant malefici & veri Dei cultus contemptores; vt ex præcedenti sermone perspicue deprehenditur. vbi. propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum vehementem, & fiduciam habuisti in malitia tua. postea. stà cum incantatoribus, & cum multitudine maleficorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid proficit tibi, & si possis fieri fortior, defecisti in multitudine consiliorum tuorum. stent, & saluent te augures. non igitur de Astrologis fit sermo, sed de maleficis, auguribus, & huiusmodi infamibus personis: sed factum, & non concessum, quod de Astrologis esset sermo, non sequitur ob id Astrologia est prohibita. alioquin de omni arte, ac scientia hoc idem esset asserendum, quod est absurdum; cum Artificum prauitate ars eorum nullo modo contaminetur. Quapropter non Astrologia, non Astrologorum ludicia: sed infames, atque hoc nomine indigni sunt improbandi, ac reijcendi: vnde Martini Lateri, Caluini, huiusmodique aliorum hæreticorum Theologia damnantur, non altera Cha-

Catholicorum, ac Sanctorum Patrum: quod autem ipsi, de quibus in textu, nomine Astrologorum essent indigni Glosa ordinaria testatur inquit. Augures celi, qui per stellas arbitrantur omnia regi; ideo huiusmodi nequam homines, ac fatui nihil Deo tribuebant; & sic celi omnia tribuentes in Idolatriam incidebant; quo fit ut Dominus per os Isaie increpet hoc genus augurum sectantes. Aliam eiusdem Isaie auctoritatem idem Martinus adducit; quæ pari ratione nihil cum Astrologia, eiusque professoribus habet. Cum ibi de Ariolis, atque Pseudoprophetis sit sermo; qui Dæmonū ope prædicentes multa, homines decipiebant, atque de hoc nulli est verendum; cum ex se res in textu clarè luceat. quantum autem ad illud Concilij Tridentini regulæ nonæ. respondet, omnes libros Astrologiæ, de quibus ibi sit sermo, esse reiiciendos, atque damnandos; utpotè qui futura contingentia certò prædicere audent, ac præcipuè, inquam, quæ ab humana voluntate dependent, & hanc puto esse germanam intentionem Concilij cum hac autem regula concordat Ptolomæus, ac eius sectatores, itidem plerique Arabum, ac Latinorum; ut illud eiusdem Ptolomæi exioma ubique locorum approbent. nempe vir prudens dominabitur astris. atque optimus Astrologus multa mala futura præcauere potest; quod supra diximus; ex his igitur patet quæ sapientum sit Astrologia, quæque deceptorum, qui pecuniæ emungendæ gratia ipsam exercent. Non ergo (ut Martinus his auctoritatibus se iactat) Astrologia mala, aut interdicta iure diuino semper fuit; verum ut constitit licita, atque honesta, si liberum arbitrium nec lædat nec tangat, atque in reliquis moderamen habeat scilicet nihil certi constet, vel definiat huiusmodi igitur Astrologia nec iure diuino inhibita est, nec humanis legibus, siue hæc canonica, siue ciuiles fuerint; quod quidem contra dicta eiusdem Martini in sequenti Capite constabit. quinimò

antiquissima omnium hæc scientia. C. 4. fuit, ut ex Iosephi verbis clarè conspici potest, quippè qui libro primo de bello Iudaico, cum de filiis Seth, qui ex Adam natus erat, verba faceret, hæc memoriæ prodidit. Disciplinam vero rerum celestium, & ornatum earum primitus inuenerunt, nempe filij Seth, & nè dilabarentur ab hominibus, quæ ab eis inuenta fuerant, aut antequam venirent ad cognitionem deperirent, cum prædixisset Adam exterminationem rerum omnium, vnâ ignis virtute, alteram aquarum vi, ac multitudine fore venturâ, duas facientes columnas aliam ex lateribus, aliam ex lapidibus: ambabus, quæ inuenerant conscripserunt, ut etsi constructa lateribus exterminaretur ab imbris, lapidea permanens præberet hominibus scripta cognoscere simul; & quia lateralem aliam posuissent, quæ tamen lapidea permanet hætenus in terræ synia. Atque Cap. 16. eiusdem libri Arithmetica eis (nempe ægyptius) quoque contulit, scilicet Abraam, & quæ de Astrologia sunt: ipse quoque contradicit, nam aduentum Abraham in Ægyptū, hæc Ægyptij penitus ignorabant. à Caldeis enim hæc plantata noscuntur in Ægypto; vnde etiam peruenisse noscuntur ad græcos. constat; ergo ex his antiquissimam omnium scientiarum Astrologiam fuisse, atque à Dei seruis, quales fuerunt filij Seth, atque Abraam, fuisse agitam.

Responsa alia, solutiones, & declarationes pro his, quæ aduersus Astrologos ab eodē Martino Delrio adducuntur. Cap. Septimum.

AB incepto sermone non digrediens idem Martinus vltra loca à nobis hætenus examinata, atque pro Astrologorum parte contra ipsum declarata, multa alia addens his verbis sequitur.

Quia Concilia, & Canones PP. grauissimis penis præscriptis eam damnant; longum foret verba describere.

In verbo quinto.

Loca indicabo. C. illud C. illos C. sed, & illud 26. q. 2. C. igitur 26. q. 3. C. non liceat 25. q. 5. c. 2. de sortilegis. Concilij Tridentini. Index librorum damnatorum. Reg. 6. & plenissimè Sixtus Quintus P. M. bulla sua contra Astrologos.

Hæc sunt loca ab eodem aduersus Astrologiæ professores adnotata, quæ (vt monstrabitur) veræ Astrologiæ, eiusque professoribus nihil obsunt; cum vbique locorum Astrologiæ iudicia ea solummodo improbentur, atque damnentur, quæ liberum arbitriū cogunt, eidemque necessitatem pro actionum humanarum ratione imponunt, ac rerum futurarum infallibilem veritatem accipiunt, vel quæ supersticiosè, & non sine suspitione pacti cum Dæmone fiunt, quibus homines ad Idolatriam ducuntur.

Decretorum ab eodem Martino adductus textus (nempe C. illud) ex ordine venit declarandus. vbi de Genethliacis fit sermo, cum prius de Auguribus, Sortilegis, huiuscèque generis alijs mentio facta fuisset. verba autem textus hæc sunt.

Neque illi ab hoc genere superstitionis pernitiolæ segregandi sunt, qui olim Genethliaci propter natalium dierum considerationes; nunc autem vulgo Mathematici vocantur, nam, & ipsi, quàmuis veram stellarum positionem, cum quisque nascitur confectentur, & aliquando etiam peruestigent: tamen quod indè conantur, vel actiones nostras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant, & vendunt imperitis hominibus miserabilem seruitutem. verba ad verbum sunt in textu exarata, & à secundo libro de Doctrina Christiana D. Augustini depròpta: quibus non difficile est intellectu, quòd non de Veris Astrologis via naturali, ac philosophica se gerentibus, nec non à Christianis præceptis nequaquam deflectentibus; sed de illis, qui vulgo Mathematici vocabantur, qui nimium audaces, quinimò tanquàm fatui actionum euentus futuros certò affirmare audebant;

seu supersticiosè alij opera sua perficiebant: quod non rarò fieri solet apud eos, qui emungendæ pecuniæ gratia futura prædicere profitentur; de quibus dubio procul in textu est sermo; cum post verba exarata, sequens D. Augustinus dicat. nam quisquis liber ad huiusmodi Mathematici ingressus fuerit, dat pecuniam, vt indè seruus exeat, & Martis, aut Veneris, & quæ sequuntur.

2. de doct.
christ. c.
26.

Perspicuum ex his sanè est, quòd de huiusmodi impostoribus, ac perfidis hominibus fit mentio, quod infra etiam monstrabo; quibus non dissimiles forsàn his temporibus nò desunt, qui sub Astrorum velamine furtim ex pacto cum dæmone opera sua consequuntur; tales autem sunt, qui quatuor annulos Salomoni falsè ascriptos fabricare docent; quorum alter ad rerum omnium scientiam statim adipiscendam, alter ad catenas fringendas, clausaque loca verbis aperienda, alter ad mulieres habendas, atque alter ad æquum aduocandum, super quo breui, ac tutò longissimum iter fieri possit: Isti igitur, vt eorum fraus occultetur, sub constellationibus ipsos fabricant annulos, in quibus celi situ obseruato verba quædam, ac characteres scribunt: quo factò, vt scelus etiam magis abditum sit, annulos, vel dentibus mortuorum, vel ossibus, vel fimo æquino quibusdam ceremonijs obseruatis supra ignem posito suffumigant; atque dum hæc faciunt orationem deuotam ad Deum dicunt: quippè qui tantum abest, vt Astrologi nomine sint digni, quinimò potius malefici, fatui, ac infames sunt vocandi; quapropter de his, atque de temerarijs loquitur D. Augustinus, non autem de alijs, qui à Ptolomæi via, ac regulis christianis non deflectunt: atque si res huiusmodi non intelligeretur in libro Ecclesiasticorum contradictiones plures inuenirentur, cum summæ omnes, atque viri sancti præcipuè D. Thomas Doctor Angelicus locis pluribus ab initio citatis, Abbas Panor Syl. Nauarius Caetanus, plerique alij Summistæ atque

atque Theologi asserant licitam esse Astrologiam, ex eaque Iudicia; dummodo liberum arbitrium illæsum relinquantur, in cæterisq; moderamen seruetur. Sed præter iam citatos pro re nostra authores non desunt & alij viri sancti contra eiusdem Martini scripta, & quamvis D. B. Venturæ locus ab initio fuerit adductus, addemus, & alterum quæstionis tertiæ eiusdem decimæ quartæ distinctionis citatæ secundæ sententiarum in resolutione argumentorum; ubi hæc scribit. Multi se subiiciunt impressionibus astrorum; & ideo frequenter Astrologi vera prædicunt, maximè circa homines animaliter viuentes, circa vero spiritualiter sapientes, qui dominantur passionibus, pauca possunt vera prædicere: immo sicut dicit Magnus Astronomus Ptolomæus sapiens dominabitur astris: atque eodem in loco loquens de Astrologis in his (inquit) quæ considerantur circa motum cælestium corporum, infallibiliter possunt Astrologi vera prædicere, & per artem. In his vero, quæ considerantur circa effectum rerum inferiorum, quæ eis subsunt: probabiliter, & per artem possunt vera prædicere, non tamen semper: sicut circa tempestates, & serenitates: & huiusmodi. In his vero, quæ sunt liberi arbitrij frequenter ita dicunt falsa, sicut vera: ex quibus verbis viri sancti nedum elicitur, quod Astrologia infamis sit, sed potius honorifica, dummodo liberum arbitrium non tangat, quod optimi Astrologi etiam affirmant, unde vocat sanctus ipse Ptolomæus magnum Astronomum. Scotus Doctor subtilis, ac religionis christianæ defensor in secundo Sententiarum in dist. decima quarta, quæstione tertia in quarto notando influentiam corporum cælestium in nos admittit; etiam super his, quæ ad liberum arbitrium pertinent, dummodo necessitas euentuum tollatur. Ideo accidit (inquit) frequenter Astrologos vera pronosticare de moribus hominum, puta, quod erunt Luxuriosi, concluditque, quod si homo secundum

rationem, non secundum sensum viueret; non essent tales, quales inclinantur à cælestibus corporibus; sed (inquit) cogitationes hominum prone sunt ad malum; quia iuxta illud primi Ecclesiastes. Stultorum infinitus est numerus; cuiusmodi, & nos Astrologiam defendimus.

Sequitur alter locus à Martino adductus C. illos. ubi de planetarijs, qui Mathematici vulgo dicebantur; Porro isti nè quidquam cum veris Astrologis habent, qui verè deceptores, ac pseudo Astrologi erant, quia nedum futurorum euentus certidinaliter prædicere audebant sed eorum operibus Dæmones ex pacto immiscebant; ut ex D. Augustini verbis clarè conijciatur. Illos (inquit) planetarios, quos Mathematicos vocant planè consulerem non desistebam, quod quasi nullum esset sacrificium, & nullæ præces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur, quod tamen christiana, & vera pietas consequenter repellit, & damnat. quasi dicat. Quum hæreticus essem, & Manicheus de futuris euentibus à planetarijs sæpè conciliū petebam; quod quasi nullum esset sacrificium, & nullæ præces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur. hoc est. adeo familiaris erat vsus consulendi ipsos, quod nullus mihi vnquam erat scrupulus (ac si nullum fuisset sacrificium, & nullæ præces) Ad spiritum malignum dirigeretur, quod nihilominus christiana pietas damnat, quia re vera non sine Dæmonis ope ea Iudicia ab eis fiebant. Ex quibus clarè constat, quod nihil contra Astrologos hic depromi potest; cum isti nihil supersticiosè agant, sed ex artis principijs, ac fundamentis iudicant, nullum ponentes necessarium; nisi eclipses, stellarum coniunctiones, ac motus, omni scilicet Dei nutu ad contrarium remoto; quia, & isthæc omnia in Dei potestate sunt, ut in præcedentibus constitit. Est, & alter locus enucleandus, nempe C. sed, & illud. ubi. obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus,

4. confess.
c. 3.

D. Ieroni
mi Verba

eventus, ex his futurorum rimari, servare somnia, ceterisque huiusmodi superstitionibus implicari. Idolatriæ nanque mater pullulare, quæ si transito Iordano susceperis, & his te rursus laqueis illigaueris. Circa hæc verba prius considerandum est cum quibus loquebatur D. Ieronimus, & nulli est dubium; quin eius sermo esset cum gentilibus, seu Hæbreis, quippe qui Baptizandi erant, quos admonet, nè post Baptismum, velint prauos eorum mores sequi, alioqui opprobria Ægypti secum portassent. Isti autem, ut ex Textu deprehenditur, Idolatræ erant, & nequidquam faciebant, quin aut superstitionis, aut Idolatriæ suspicio adesset. Etenim Astrologia per se nullo modo Idolatriæ cultura esse potest: sed quoniam Iudæi adeo fatui erant, ut Gentilium more stellas, Solem, ac Lunam adorarent; ut ex loco Ieremiæ supra constitit. Vbi iuxta vias gentium nolite discere: & a signis celi nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum sunt vanæ. Isti ergo nimium cælo tribuentes, cum astra animata crederent, eaque liberum arbitrium cogere posse sibi persuaderent (ut ex Glosa super verbis Ieremiæ assertum fuit) Idolatriæ cultores fiebant; quo fit ut sapientissimè D. Ieronimus antequàm baptizarentur eos admoneret, nè eisdem laqueis post eorum lustricos Dies se illigarent. fit ergo conclusio, quod nec locus iste Astrologiam veram damnat, nec improbat, sed eam, quæ hæbrei Idolatræ fiebant.

Causa 26
93.

Idem sanè responsum, vel non dissimile dari debet pro verbis exaratis, in C. igitur; quia ibi fit mentio de contrahentibus pactum cum Dæmone, vel superstitione iudicia facientibus; quod ex Glosæ verbis intelligi potest. Vnde horum Astrologia iure improbat, quia ope Dæmonum acquiritur; vel huius iudicia nimium temeraria sunt; non autem ob id Ptolomæi, optimorumque Astrologorum dicta improbantur, quod infra clarius patebit.

Visum est eidem Martino etiam C. non liceat addere; in quo re vera nullo modo de Astrologia, eiusque professoribus fit sermo, verum de superstitionis observationibus suspitione pacti cum Dæmone non carentibus, idque clarè ex eo dignosci potest, quod in textu inhibetur nè in arboribus plantandis, aut rebus alijs tractandis ad Agriculturam spectantibus Lunæ, aut stellarum cursus obseruentur: quæ nihilominus ab Ecclesia permittuntur, cum nec bulla, nec summa, nec canon, nec lex, qualiscunque fuerit inueniatur; quæ Astrologiam Agriculturæ, nauticæ, ac Medicinæ inseruientem inhibeat, quinimò ubique locorum largissimè Agricultoribus, Nautis, ac Medicis conceditur. Vnde non rationi est consonum, quod solus hic textus tot decretis sit contrarius, nè igitur talis fiat contradictio, dicendum, quod, quia superstitione ea omnia plerique adhibebant; iurè contra hos verba textus sunt dirigenda. his addi potest Glosa notabilis in verbo propter segetes. Vbi nunquid ergo hic reprehenditur Astrologia? nunquid per ventos, & dispositiones Lunæ, licitum est rusticis considerare tempus seminandi, & Medicis tempora potionum, & minutionum? certè hæc non reprobantur; sed illi reijciuntur, qui credunt inesse necessitatem superioribus, vnde non est dicendum, quod superiora sint causæ rerum, sed potius signa.

In quinto decretalium casus de quodam præbitero describitur, quem contra Astrologos idem Martinus adducit, qui quidem locus nè quidquam ad rem nostram facit; quia casus ad diuersum pertinet genus, quod nostræ quæstioni prorsus opponitur, quandoquidem nos quærimus nùm licita sit Astrologia; ibi autem fit mentio de quodam præbitero, qui cum personæ infami accessit ad priuatum locum, ut Astrolabij inspectione furtum quandam recuperaret; ex quibus clarè constat, quod Astrolabij prætextu aderat Dæmonis inuocatio, ut Abbas in expositione

Causa 26
95.

C. 2. de
fortilegijs

positione asserit; licet præsbyter non ea intentione iussit, ut Dæmonem inuocaret. Cui quædam penitentia imposita fuit. quapropter etenim Abbas super eodem Capite querens utrum Astrologia sit prohibita, concludit, quod per ius civile, & ius canonicum permixta est, & quod in se nullo modo sit prohibita, vnde huius optimi viri dicta ex aduerso Martini dictis repugnant; atque idem Abbas in eius opinionis confirmatione adducit Ioannis Andreæ testimonium, cuius quoque authoris rationis infra exarabo: his ergo à me animaduersionis, non possum non admiratione percuti; quod Martinus ad probandum, quod Astrologia sit prohibita; adduxerit utrumque authorem, Abbatem scilicet, atque Iohannem Andream: cum ex civili, ac canonico Iure uterque horum authorum ipsam licitam, & nequaquam prohibitam esse concludat, ac defendet: Abbas igitur eiusdem Ioannis Andreæ autoritate asserit hanc ipsam vnam ex septem artibus liberalibus esse, cuius professores ex l. i. ff. de var. & extraord. com. (inquit idem Abbas) præmiari debeant, & facit tex. in l. eorum C. de malef. & Math. eodem asserente; hic tamen vnum notatu dignum animaduerto, quod scilicet Abbas pro Astrologiæ defensione citat prædictam l. eorum; & nihilominus legitur in ipsa; quod ars Mathematica damnabilis est, & omnino interdicta: ex quo clarè conijcio, quod ars Mathematica tunc temporis erat quid diuersum ab Astrologia, & quod Mathematici (de quibus in civili, ac Iure Canonico) erant malefici, quorum operationibus Demones se immiscebant, ut etiam intelligi potest ex D. Augustini verbis supra allatis C. illos: de his quidem fit sermo in l. Mathematicos C. de Episc. audientia. vbi memoriæ proditum est Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprii sub oculis Episcoporum incendio concrematis, Catholice religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum

redituri: non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decreuimus, quod si hoc non fecerint, & contra clementiæ nostræ salubre constitutum in ciuitatibus fuerint comprehensi, vel secreta erroris sui, & professionis insinuauerint: deputationis penam excipiant.

His autem verbis clarè deprehenditur, quod homines Mathematici tunc dicti erant malefici qui quoque à fide aberrabant. hæc sanè mea opinio confirmari potest per l. V. C. malef. & Math. citato. vbi supplicio capitis puniuntur, qui Mathematicos consulunt; ex quo perspicuum est maleficos nomine Mathematici fuisse vocatos, qui erant personæ infames, cum non sine Dæmonum auxilio eorum iudicia fierent; idque est Glossæ verbis corroborari potest, quæ super verbo Mathematicos: hos (inquit) genethliaco vocabulo rectius vocari Caldeos putat Gel. vbi Accursius Caldeos, hoc est, incantatores; non ergo Mathematicorum appellatione in hisce textibus veniunt Astrologi, alioqui omnes summæ falsum dixissent, parique pacto, ut D. Thomas, reliqui Doctores, præcipue Abbas, Ioannes Andreas, Caietanus, Nauarius, plerique alij, qui asserunt absque peccato Astrologiam exerceri posse. modis scilicet, qui liberum arbitrium non lædant; nec cogant, nec rerum futurarum infalibilem veritatem prædicant; quapropter dicendum est, quod cum in l. citata. absolute dicatur, quod qui Mathematicos consulerint capitali pena puniantur, ibi sermonem fieri de maleficis, atque in eorum operibus Demone videntibus: verba autem legis sunt hæc.

Nemo auspicem consulat, aut Mathematicum, nemo hariolum: supplicio capitis exercentes puniuntur. hic de tribus fit mentio; de auspice, de Mathematiko, deque hariolo: qui omnes pari pena puniuntur: ex quo sequitur, quod eadem suis in rebus vtantur ratione, vtpotè Dæmonum inuocatione tacita, vel expressa; alioqui lex iniusta; quod dicendum non est; sed potius.

C. de malef. & Math. l. 5.

potius Mathematicos, de quibus in Iure canonico, ac ciuili fit mentio, eiusdem generis cum Auspicibus, atque hariolis fuisse: & sic concludi potest, quod Mathematici illi erant diuersi ab Astrologis nostre tempestatis. & ideo in quocunque loco sacrorum Canonum, legumque Ciuiliū hoc hominum genus nominetur; nunquam locus referri debet ad Astrologiæ professores; sed ad maleficos; atque cum Dæmonibus tacitum, vel expressum pactum habentes. Sed, ut vnde digressi sumus, reuertamur; inquit Abbas. hæc Astrologiæ scientia in dissuetudinem abiit, quia eius occasione homines quandoque incidebant in Idolatriam, quia credebant homines necessitados esse corporibus supercelestibus: ut dicit Gregorius. Verba autem D. Gregorij sunt. Sic, & Astronomia, seu Astrologia apud catholicos in dissuetudinem abiit, quoniam dum propria curiositate his nimis erant intenti, minus vacabant his, quæ salutis animarum erant accommodata. ex quo habetur, quod in se Astrologia mala non est, sed solum ratione vten- tis ipsa; quod ex eodem Abbate percipi potest, qui sequens incæptum sermonem, querit nūm exercentes ipsam peccent, & concludit, quod non dummodo (ut etiam nos in præcedentibus enucleauimus) futuras hominum actiones certidunaliter non affirmant, sed hominem inclinari, licitam esse Astrologiam, quia anima corporibus celestibus non est obnoxia; tametsi plerique sequantur vires sensitivas, & appetitus naturales, quo fit, ut Astrologi sæpè vera dicant; cum soli sapientes (atque verba sunt D. Thomæ ab eo exarata) resistent astris. Quam igitur ratione Martinus Delrio hunc decretalium locum contra Astrologos adducat, non coniicio, nisi velit aduersus certidunaliter furtuitos casus afferentes, quod pari ratione nos quoque affirmamus. Super eodem loco

Secunda
secunda
quæst. 95.
art. 5

In Verbo
astrorum
abseruatio

Caietani expositio pro Astrologis notabilis est, cum dicat, quod solum illicitum est inquirere ex astris, quæ ab

ipsis sciri nequeunt, nempe si præsumat Astrologus scire per certitudinē, quid futurum sit, cum solum per coniecturam liceat, quantum scilicet ex tali inclinatione venturum sit. Si ergo licet inquirere ex astris futura, quidquid à Martino scribitur, quod scilicet exercentes Astrologiam penis grauissimis puniantur, falsum esse censeretur: quia cum in canonicis legibus de diuinorum pena fiat mentio de omni genere diuinatiū Astrologis exceptis legitur, ut videre est. causa 26. q. 5. C. si quis. vbi, Anathema sit, qui Areolos, vel incantatores obseruat. C. qui diuinationes. ex Concilio Aquariano. vbi. peniteat, qui diuinationes expetit. de quibus autem diuinationibus clarè in textu habetur. nempe ex artibus maleficorum, atque cum Dæmone pactum habentium. Idem C. non liceat. ex Concilio Martini Papæ. vbi. vetitum est colere elementa, Lunæ, aut stellarum cursus more Gentilium: alioqui quinquenium peniteat transgressor. c. non oportet ex Concilio Laodicensi. Sacris officijs dediti magi, vel incantatores non fiant, alioqui ab Ecclesia proijciantur, iuxta quam legem. Aquila Ponticum ex Ecclesia expulsus fuisse dicendū, quia magicis artibus studebat, non ut Martinus ex Epiphaniij libro de ponder. & mensuris. asserit quia scilicet à studijs Astrologiæ abstinere noluerit. Præterea c. si qui. ex quarto Concilio Toletano. honore (inquit) priuetur Episcopus, vel Presbiter, qui Magos auspices, aut sortilegos, vel artem magicam profitentes consulit. ita in C. aliquanti. C. sortes. C. peruenit. C. si quis clericus. C. contra. C. Augurijs. C. Episcopi. C. quicunque. C. nec mirum. in quibus omnibus pena decernitur, diuinantibus, vel eos consulentibus: atque de omni genere diuinationum tractatur, excepta ea, quæ secundum Astrologiam fit. quapropter Iure Ioannes Andreas à Martino Delrio falsè contra Astrologos citatus ipsam defendit, eamque licitā esse probat. vnde super e. ex tuarum tenore.

§. decre- renore. quærens nunquid Astrologia
tal. c. de licita sit. post multa verbis sequenti-
fortilegys. bus quæstionem absoluit.

Breuitè de primo dicendum: quod scientia Astrologia non est prohibita, sed liberalium vna, et est dictum, et sequela quadam, ut dixi, fecit illam in dissuetudinem abire, et facit, quod supra scripsi post Inno. sed de secundo, scilicet de iudicijs scientia exercendis, vel exquirendis, dico cum Theologis, quod licitum est per considerationem astrorum præcognoscere, et iudicare futura; quæ causantur ex celestibus corporibus; sicut Eclipsim, siccitatem, pluviam, et huiusmodi, et tale iudicium, vel diuinare non est illicitum, et sic loquitur l. eorum C. de malef. ad quod bene facit, quod dicit Hieronimus ad Fabiolam. ratione cuncta sunt plena, et adherent terrena celestibus, immo ratio terrenorum, et temporum caloris, et frigoris, et inter utrumque temperies; de eclis cursu, et ratione descendit. Sed per considerationem astrorum velle cognoscere futuros casuales, vel fortuitos euentus, vel certitudinaliter futuras operationes hominum, vel præteritas occultas, tunc operatio Damonis se immiscet, et tunc ex falsa, et vana opinione procedit superstitiosa, et illicita diuinitio. de tali patenter loquitur §. si quis Astrologus. ibi. aliquem futurum dixisset, qui non erat; et C. non liceat. ibi. prætor segetes. vel arbores plantandas, vel coniugia socianda. et l. multi C. de malef. ibi. Citas insontium, etc. probatur hoc supra C. 1. 26 q. 2. illud versiculo. nã, et ipsi. huius solutionis ratio: quia corpora celestia non possunt esse per se causa operationum liberi arbitrij, bene autem possunt ad hoc dispositiue inclinare, in quantum imprimunt in corpus humanum, et per consequens in vires sensitiuas, quæ sunt actus organorum corporalium, et quæ inclinant ad actus humanos, et quia, ut plurimum homines has corporales passiones sequuntur, et sic actus disponunt, ut plurimum secundum has inclinationes celestium corporum; Ideo de his Astrologi quandoque vera prædicunt. Sed certum est, et experimur, quod contra inclinationem celestium corporum homo potest operari per rationem, cui obediunt vires sen-

sitiua, ut probat philosophus primo Eth. et 3. de anima, et facit supra de sacra vnc. C. vno. versiculo. in Veritate. concluditur igitur, quod is, quem corpus celeste disponit esse Gulosum, vel Luxuriosum, summissus rationi, sobrius, et continens esse possit: et e contra, quare hoc velle constanter asserere ex corporibus celestibus, verè est superstitiosum, et à Damonis fallacia. Memor sum, quod scribit Cassiodorus in libro Collationum, quod Crisostomus quidam inspiciens Socratem, dixit oculis suis corruptores puerorum, et cum discipuli Socrati vellent pleisci illatum Magistro conuiuium, Socrates ad illos, quiescite sodales, quiescite. sum etenim, sed me contineo. Ex his patet, quod exercentibus primum iudicium nulla sit pena, in secundo sit locus pena: et sic concordant, quæ videbantur contraria. Hæc ille ad verbum: quæ omnia ad eorum, quæ hætenus scripsimus probationem mirum in modum conducunt, veluti contra ea, quæ à Martino Delrio memoriz prædita sunt, qui tam falsè ad improbandam, damnamamque Astrologiam, hunc grauissimum Authorem adduxit, cum (ut constitit) eiusdem sit defensor, ac tutor. Ceterum quantum ad Bullam Sixti Quinti contra Astrologos, quæ ab eodem Martino adducitur, primum respondeo non glosando, sed omni reuerentia, quod nullo modo Medicis ibi interdicitur Astrologia, nec ceteris, qui sano modo ipsam adhibent, quia tantus Pontifex noluit artem istam extinguere, atque prorsus auferre, sed malos artifices: unde Ptolomæi quadripartitum, atque alter centum verborum tractatus publicè ubique locorum omni tempore post promulgatam Bullam, semper vendi permissum fuit, & nihilominus hi duo tractatus sunt totius Astrologiæ Iudiciariæ fundamentum: euidentis signum, quod malos artifices, ac ea abutentes, non artem inhibere voluit, hinc ideo ad quæcunque scrupulum euellendum Illustrissimi, & Reuerendissimi DD. Cardinales super librorum permissione, prohibitione, expurgatione, & impressione specialiter à Sancta Sede

Apostolica in vniuersa repub. Christiana deputati volentes eiusdem Sixti Quinti voluntatem declarare, atque exponere anno 1608. diuersis Inquisitoribus hæc miserunt infrascripta, vt posthac nulla de ipsa bulla esset controuersia. Astrologiæ Iudiciariæ libri gentilium scriptorum permittantur, & solùmmodo Christianorum libri expurgandi sunt vbicunque de futuris successibus, fortuitisue casibus, aut actionibus liberis aliquid, vel certò affirmare, vel per similia verba assertiue proferre audeant; quàmuis in principio libri se nolle futuros euentos prædicere protesteantur; Verùm iuxta §. secundum de prohibitione librorum permitti poterunt. (extant littere Belluni ad P. Inquisitorem Magistrum Bonauenturam Marefium) Constitutio Sixti, &c.

Vtrum Chiromantia sit pars Astrologiæ. Caput Octauum.

Quàmuis à finito ad infinitum, à temporali ad æternum, à creato ad increatum nulla sit proportio. Nihilominus per hæc non raro temporalia æternorum cognitionem adipiscimur; est etenim quædam proportio, non quidem æquiparantiæ, sed disquiparantiæ, vt inquit Scotistæ, hinc ideo illud D. Pauli inuisibilia Dei ex creatura Mundi intellecta per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur. Quapropter ex his mihi concessum esse volo, vt inferiorum exemplo superiorum aliqua ostendere queam.

Sit itaque Princeps, vel Rex, vel quicumque alius Ciuitatum, Prouinciarum, locorumque aliorum Dominus: qui legibus ab eo statutis prædicta loca regi, ac custodiri velit. Hic ergo leges mente conceptas, ac decretas (quibus suas ciuitates, locaque alia gubernari intelligit) quodam in magno volumine exarari, idque incuria, vel Grammatophylacio seruari iubet. Quùm verò vñ venerit, vt Rectorem, Potestatem, Vicarium, vel

quemuis alterum Vicem gerentem ad locum aliquem regendi gratia mittere velit, tunc leges, ac obligationes (ad quas vir mittendus pro loci gubernandi ratione tenetur) in peculiari libello transcribi, libellumque eidem consignari iubet: vt præ oculis hunc sæpè habendo, quidquid factururus sit, non ignoret, tùm quia nè de statutis, legibusque ignorantiam pretendere possit. Sic Venetiarum Princeps, alijque Reges obseruant.

Quapropter Deus summus omnium conditor, ac Dominus, quia Domini est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, vult Mundum hunc ab hominibus regì; est quidem creaturis alijs penè innumeris plenus totus Mundus, vtpotè quattuor elementis, atque ceteris ex his factis; vt sunt Animalia terrestria, volatilia, atque aquatilia: plantæ, mineralia, lapides tot generum, tùm gemæ, aliaque quamplura quibus omnibus homo ipse dominandi facultatem habet iuxta illud Genesis, faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus celi, & bestiis, vniuersæque terræ, omnique reptili, quod mouetur in terra.

Ab æterno igitur sicuti Deus maximus hunc Mundum quodam tempore se velle creare intellexit, ita & eiusdem dominatores, seu homines ipso vsuros producere decreuit, quibus autem legibus ijdem hoc eodem Mundo vti deberent, vt æternam gloriam adipiscerentur in suæ diuinæ essentiæ libro scriptum semper fuit; quæ omnia à Mundi creatione tempore opportuno in sacrosancta Biblia iussu eiusdem summi Architepi à Mose exarata fuere: propè (inquam) & in cuiuscunque hominis corde natura insitum quidquid esset factururus, vt iustè ageret: & sic præter volumem vniuersale omnia continens decreta, ac leges, erat (seu dicam) est horum omnium compendium hominum singulorum cordibus insitum: quinimò leges non habentes sibi ipsis teste

Apo-

Psal. 131

C. primo.

Primo ad Rom.

2. ad Ro-
man.

6. 9.

Apostolo sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente ipsorum conscientia. atque ad Hebreos. Verba Domini ex antiqua lege deprompta referens. dabo (inquit) leges meas in mentem eorum, & in corde eorum scribam eas. Constat igitur, quod singuli homines ultra vniuersalem legem diuinitus traditam in sacris libris contentam, omnibusque vnà inseruientem, paruo etiam volumine omnia ea comprehensa ad legem spectantia in eorum cordibus exarata habent, ut potè quod fieri tibi non vis alteri nè feceris; quo decreto satis intelligitur, ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima Deum esse diligendum, vtiq; & proximum, sicut se ipsum, in quibus duobus mandatis vis legis tota constitit: ut Saluator noster Iudæis optimè explicuit.

Math.

c. 22.

Marci

c. 12.

Donum sanè id non exiguum à Deo gratis nobis datum, ut scilicet eius legem cordi insitam nobiscum semper portaremus; qui misericors, ac benignus hoc non contentus nostræ salutis auidas fortasse etiam signis quibusdam nobis insinuare voluit, ad quænam agèda vi naturæ proueni, ac inclinati, tum fortè quia hanc ob causam, quibus malis obnoxij (ut scilicet quasi eius summæ bonitatis munitorio cauti essemus, nè malè inclinationis vi à diuinis mandatis discederemus) tum fortè quia nos malum aliquod futurum nobis imminere præcognoscentes, vel patientia fultiti ad illud ferendum nos ipsos disponeremus, vel ad eundem Dominum confugientes orationis ope, vel partim, vel totum auferre possemus: vnà, & humana prudentia adhibita rerum naturalium medio etiam illud ex aliqua parte saltem imminueremus. Si vero à nobis præcognitum fuerit, quod ad bonum omne inclinaremur, ut diuinam misericordiam tanto magis laudaremus, atque nè incauti tanta gratia vi voluntatis naturæ renuente abuteremur. Quapropter de hiscè inclinationibus, ac futuris ac

cidentibus duobus vijs nos cautos facere voluit (nè scilicet à via, qua suas nobis dedit leges aberraremus) vniuersali quidem libro, atque peculiari: vniuersalis cælum est, de quo ab initio diximus; de quo Iacob in oratione Iosephi in quodam libello exarata, de quo authoritate Eusebij in Capite quarto præsentis tractatus facta est mentio, cuius titulus est NARATIO Iosephi. vbi. legi in tabulis cæli quæcunque vobis, ac filiis vestris contingent: ex hoc motus Origenes. Cælum vniuersum (inquit) est tamquam liber quidam apertus omnia futura in se continens. scilicet per coniecturas, ut supra declarauimus.

Præter autem hunc vniuersalem librum more legum, de quibus antea; particulare exiguum compendium hominibus secum omni tempore habendum dedit, in quo mala, & bona vi naturæ pro inclinationis ratione pro futura quadam forsàn coniectura intelligere possint: nè incauti, vel obliuiosi, quæ amplectenda euitarent, quæque fugienda sequerentur, nostrarum inclinationum compendium aptè impressit: de quo verba faciens Iob. inquit. Qui in manu omnium hominum signat, ut nouerint singuli opera sua, atque in Exodo. Moses de Dei præcepto seruando loquens. & erit quasi signum in manu tua, & monumentum ante oculos. quasi dicat, quæ admodum signa in manibus impressa præ oculis semper habes, ut potè ad ipsarum extensionem, eleuationemue signa earum ante oculos semper sese offerunt; ita Dei præceptum non secus quidem, ac si signum manus esset; præ oculis, menteque omni tempore hebreos habere Moses cupiebat; si ergo manuum signorum exemplo Hebreos legem Dei præ oculis, menteque idem Moses habere velit; nobis id non obscurum esse indicium existimo, quod manuum signa tunc hebrei multi faciebant; scio nihilominus, quod plerique loca adducta diuerso sensu exponunt, ut exemplo cæli enarrant gloriam Dei; hoc est, inquit,

Super p. 1
mo Gene-
sis cap. 14

Cap. 37.

Cap. 13.

Apostoli enarrant suis prædicationibus magnalia Dei; quæ re vera expositio non inhibet, quin, & nos litteralem sensum allegare possimus: etenim quadruplici sensu sacra Scriptura Vetus præcipuè testamētum legi potest. nempe litterali, allegorico, Tropologico, scilicet morali, atque anagogico, ut Sanctus Doctor affirmat. Litteralis tantum valet, quantum verba sonant: hæcque expositio est purè grammaticalis. Allegoricus autem diuersam à littera dat expositionem, quæ tamen ad visibilia pertinet, veluti anagogicus ad inuisibilia, utpotè quæ salutis, ac æternæ gloriæ sunt, seu dicas ille ad fidem, hic ad spem spectat: at Tropologicus ad mores, morumque correctionem attinet: Ideo spiritus litteræ sacre Scripturæ triplicem dat nobis sensum, non alioquā quam anima dat corpori triplicem vitam, vegetatiuam scilicet, sensitiuam, atque intellectiuam, ut ait D. Augustinus. Quapropter sacre Scripturæ verba prout sonant, etiam intelligi possunt, quinimodò ad sensum spiritualem transferri nequeunt, nisi sensus ille fundamentum habeat in litterali eorundem sacrorum librorum, quod voluit D. Augustinus; ut autem vnde deflexerat oratio reuertamur, dico, quod signa manuum ad aliquem usum facta sunt, cum nihil natura, aut Deus frustra faciat; quare nè incausum aliquid Deum fecisse assentiamur, est dicendum, quid quid experientia semper docuit, quod eisdem signis hominum complexiones, ac inclinationes, euentusque alios coniectura, tum mores, ac vitia, pro (inquam) inclinationis ratione, cognoscimus: ideo Arist. ait, qui manus cesuram per totam obtinet palmam, diutius viuunt. atque primo de Historia Animalium. interior manus Vola dicitur, carnosa est, & scissuris vitæ indicibus distincta: longioris scilicet vitæ, singulis, aut binis ductis per totā; breuioris binis, quæ non longitudinem totam designent. Quodrat ergo rationi, ut natura, quod est, ac si dicat, Deus, manus hominis signauerit, ut

assiduum ante oculos sibi esset monumentum, eorum, inquam, quibus natura, seu celi influētia inclinatur, nè obliuiosus in malum, ad quod ductu celi natura vergit, ignoranter incidisset: manuum autem signa, quia sunt veluti compendium inclinationum singulorum hominum in magno celi volumine depromptum, ut supra dictum est, debent ob id aliquod commune cum celi astris habere, quatenus ab ipsorum motibus dependent; quod re vera multorum virorum clarissimorum experientia est comprobatum ad configurationum planetarum mutationem, lineas aliquas manuum mutari, corrumpi, atque interdum prorsus euanescere; prout sic hominum euentus ex annuis configurationibus, atque reuolutionibus insurgunt varij: nunquam tamen lineæ principales mouentur, vitalis scilicet, naturalis, hepatica, atque mensalis: quibus mala, & optima corporis dispositio cognoscitur: quia in vitali cordis conditio, & per consequens hominis vita ex coniecturis conspicitur, in naturali, quæ capitis, quæ cerebri sit constitutio, & quod sequitur, quibus obnoxius sit affectibus cognoscitur; In hepatica, quæ sit hepatis temperies, indeque quisnā corporis habitus queritur: in mensali vniuersæ structuræ corporis dispositiones, ac infirmitates: quibus sanè constat, Chiromantiam, Astrologiæ, atque phisionomicæ artis partem esse: & sic cum vtriusque particeps sit, media inter has duas artes iure dicenda: sed his ita constitutis, videndum modo, an hæc licita sit.

Vtrum Chiromantia naturalis licita sit. Caput Nonum.

ANtequam ultra progrediamur illud scire convenit, quod duplicem constituunt Chiromantiā, altera enim malefica, atque altera naturalis; prima dubio procul prohibita est, quæ prorsus abijcienda, cum Demone interueniente fieri soleat; huius ergo artis professores manum quodā oleo inungunt, atque

Parte 2.
g. 1. art.
10.

Super Ge
nesi ab
Augustino.

In lib. de
Doctrina
Christi.

Prob. 48.
Jesi. 10.
etque pri
mo de hi
joria ani
malium
c. 15.

C. 3 9. 6.

1. de hi-
Bia. Vul.
señi. 10.
probl.

atque quibusdam verbis dictis in ipsa manu, tanquam in speculo Dæmon regis simulacrum representans apparet, quem adorant; postea puero virgine mediante iuxta petita consequi solent. hæc autem maledicta est, quæ in textibus canonicis, alijsque locis pluribus à viris pijs damnatur, atque prorsus interdicatur; altera naturalis, quæ à Martino Delrio in sexto libro disquisitionum Magicarum in duas partes diuiditur, nempe in phisicam, atque Astrologiam. vnde phisica chiromantia (inquit) licita est, & phisognomix pars; & ideo de illa idem, quod de hac iudicium. ratio est. quia per lineas, & partes manus considerat ipsam corporis temperiem, & ex corporis temperie probabiliter indagat animæ propensiones: in quorum confirmatione citat Arist. locis supra allegatis; parique pacto Corradum Vulpinā in libro de signis; ideo Petri Primodaij opinionem improbat, qui hac omiffa distinctione, vtranque chiromantiam damnare videtur; ipse autem Martinus alteram partem ab eo Astrologiam nuncupatam, tanquam vanam, atque illicitam reijcit: ratio eius præcipua est, quia singulis digitorum montibus vnus planeta assignatur (vtpotè Pollicis monti Venus) Indicis Iupiter, medij Saturnus, Annularis Sol, Auricularis Mercurius, ac demum manus monti Luna, atque triangulo palmæ Mars collocatur; Quæ omnia tanquā deliria hominum ab eodem damnantur, quia (inquit) nihil cum his montibus Stellæ habent; hanc nihilominus suam opinionem nulla ratione, nullaque authoritate probat: vnde nec ob id prohibita, aut illicita erit, nisi indirectè, & contra salutem adhibeatur: atque si ei non placet, quod Pollicis mons Veneris mons dicatur, assentior, quòd purè pollicis mons vel tuberculus nuncupetur: quia in nomine nulla vis ponenda est, dummodo rei essentia, ac vis non immutetur: ideo

concedatur mihi, quòd in ipso monte, quæ ad rem veneream coniectiuè pertinent, inquirere possim, postea quouis nomine vocetur, quia nihil mea intere rit: quapropter si quid efficacius non habet, quo hanc partem improbare possit; nec ipsam adhuc abstulit, nec læsit: quæ quidem à prima diuersa nequaquam est, sed idem; cum distinctio hæc sua noua sit; vnde si prima est licita, hæc etiam exerceri potest; dummodo non excedat naturæ limites: verum hæc ipsa, cum vtplurimum inter ignaros, ac mercenarios versari soleat, adeo corrupta est, vt sæpè superstitione adhibita sit, quippè qui etiam incaute certitudinaliter euentus hominum affirmare audeant. Quo factum est, vt ab Ecclesia sancta postea talis ars corrupta, atque deprauata inhibita sit: si tamen à Medicis quatenus adiuuandæ Medicinæ gratia adhibeatur, nec prohibita, nec illicita est, sicuti nec Astrologia. dummodo in ipsa Medicus per coniecturas non excedat limites, quos in Astrologia licitè attingere ipsi concessum est: vtexemplo si in figura decubitus alicuius ægroti liceat mihi Medico conijcere causas morbi, atque finem; quem si ex lineis manuum ægroti confirmatum habebo. Quia in eisdem terminis persisto, non video, dum primo modo mihi hæc coniectura concessa est, cur alio modo omni amota superstitione, sed naturali via adhibita, interdicatur: hæc igitur mea huius artis est opinio, quam sapientiori iudicio examinandam relinquo. In cæteris autem ad Astrologiam pertinentibus, ni me fallit opinio, quantum ratio exposcit, intentum probaui; & ideo tempus videtur, vt ad scopum, quem præ alijs explicandum suscepimus properamus, qui erat tertium de diebus decretorijs Galeni librum explicare, indèque in alia Astrologiæ arcana circa ægrotantium decubitus pergere.

HIPPOLYTI OBICII
EQVITIS AVRATI
Medici, & Philosophi Ferrariensis
COMMENTARIVS
IN
CLAVDII GALENI
LIBRVM TERTIVM
De diebus decretorijs.

Caput Primum.

Ica. Gal.

Vi iam causas, cur non in omnibus diebus morbi iudicentur, considerare, melius esse duxerit, is hac sibi composita esse censeat. Et quidem inuentionis die- rum decretoriorum principia fateri conuenit, quemadmodum etiam superiore commentario dictum est. Sunt autem genera duplicia, nempe experimentum, & ratio. Experimentum sanè, quod non omnes similiter dies de morbis decernant, euidenter affert testimonium: quodque circuitus septimani validissima sint virtute pradi, post hos quaternarij: quidam vero extra

hos coincidunt: immò quod nec omnes septimana inuicem separentur, sed aliqua ipsarum etiam coniungantur: nec omnes quaternarij, sed ex his quoque alij seiunguntur, alij coniungantur: insuper quod acutis morbis impari dierum numero, longis pari iudicia maxima ex parte accidant. omnia huiusmodi, quae prius recensui experientia satis approbat.

Commentarius.

CVM haftenus de syderum vi, ac potentia sermo à nobis factus fuerit, eaque hanc in elementarem regionem actiuè se habere probatum sit. Reliquum modo est, ut ad tertium Galeni

Galenī librum propositum de diebus decretorijs explicandum accedamus; quod quidem præcipua fuit nostra intentio; indè ab ægrotantium decubitu cuiuscumque morbi ex Cælorum motibus symptomata futura, exitusque agnoscere monstrabimus.

Cap. 10.
presentis
libri.

Quapropter cum de ordine, facultate, effectibusque decretoriorum dierum quantum experiētia sciri est possibile, duobus primis libris satis Galenus docuisset; nè via empirica (quod ab usu abest suo) rem hanc tractasse videretur, tum amicorum suasu (eo teste) tertium, quem ad interpretandum suscepimus, adiecit; Vbi causas tum dierum ipsorum decretoriorum, tum eorum effectuum rationes ex cælestibus motibus aperit, atque patefacit.

Diuiditur præsens hic liber in Proemium, & Tractatum: Proemium (quod primi Capitis titulo inscribitur) duplicem habet partem, in quarum prima, quæ duobus in præcedentibus libris egit, epilogat.

In secunda, quæ in hoc tertio acturus est, explicat. ex quo satis constat, quod Caput id primum sit libri proemium. Inquit igitur. si quis alius, ac hucusque fecimus, dierum decretoriorum causas inuestigare cupiat, his, quæ sum dicturus, animū adijciat.

Dierum autem decretoriorum inuentionis cum duo statuisset principia, experientiam scilicet, ac rationem: de his, quæ ad experientiam spectant, antea cumulatè se tractasse, asserit; quod scilicet in omnibus diebus crises non fiant, ad quas producendas septimani dies primum sibi usurpent locum, post quos vi in ordine quaternarij succedant, interque hos medij quidam ad hoc idem efficiendum coincident (licet per accidens, vt loco suo clariùs, ac antea dixerat, apparebit) quod omnes septimanæ ab inuicem non separentur) sed aliquæ coniungantur, veluti est tertia, quæ secundæ vnitur. quod de quaternarijs idem accidat, quoddamque acutis in morbis impari dierum numero, in

longis paribus diebus crises fiant: quæ omnia cum in duobus præcedentibus libris, quantum experientia sciri possit, enucleasset: modo ratione ipsa idem monstrare sibi proponit, ideoque ait.

Porro causas horum ratione nobis indagentibus, duo prima omnium, quæ fiunt, primordia esse statuenda videntur: inordinatum videlicet, quod ex hac mundi materia proficiscitur: ordine vero quodam, ornatuque: procedens semper, quod Cælestibus originem refert acceptam: omnia siquidem in hoc orbe ab illis decus, ornamentumque capebunt. Atque iam & nunc ex his duobus principijs, quæ experientia cognita sunt, & ratio suppeditauit, omnium, quæ (ratione, & experientia ipsa) in diebus decretorijs intelliguntur, causas inuenire conabimur, hinc factò sermonis exordio.

Hæc est secūda huius Capitis pars, vbi qua methodo ad eorum, quæ de criticis decernunt diebus, causas, ac rationes inuestigandas, negotium tractari debeat, ostendit. Ideo omnium, ait, quæ fiunt, duo determinanda sunt principia; quoddam scilicet inordinatum ex huius Mundi materia proueniens, atque aliud ordinatum ex cælestibus motibus originem trahens; à quibus ambobus criticorum dierum causas, ac rationes in sequentibus inuenire conabimur.

Caput Secundum.

Omnium certè superiorum astrorum potentia fruimur: verum, qui maxime hunc orbem exornat, & concinant, & disponit est Sol: quippe Veris, Aestatis, Autumnus, & Hyemis auctor alius nemo extat: nec alius tam manifestò, vel ex terrestri limo animalia generare potest, neque fruges maturare, neque ad coitum, & generis propagationem animantia prouocare.

Vis, ac facultas syderum, præcipueque Solis, ac Lunæ circa corruptibilia huius Mundi in hoc secundo Capite à Galeno omni relictà ratione, sed sensu ipso,

se ipso, monstratur; ubi enim sensus, ibi ratione nulla est opus.

Huius Capitis quinque sunt partes, in quarum prima astrorum superiorum hunc in Mundum inferiorem vim, potentiamque aperte fatetur.

In secunda, quæ incipit. Magna fanè, & Lunæ opera, & quæ sequuntur. Lunæ viribus in nobis quidem multum, plus nihilominus Solis potentie, tribuit.

In tertia. ubi ait. Nouum enim ipsa &c. Quando Luna illuminatur, ac quando eodem priuatur lumine, modumque, quo lumen adipiscitur, ac, quæ eidem contingunt, mutationes, describit.

In quarta incipiente. Igitur fructus auget, &c. Quæ suo lumine posuit, enucleat.

In quinta ibi scilicet. Ut igitur, &c. Solis, ac Lunæ virtutes, potentiamuè ad inuicem assimilat, cumque Solis, & facultates potentiores esse decernit.

Porro inter cetera astra Solem huic Mundo inferiori ornamento, vsusque maximo esse, Ver, Æstatem, Autumnum, Hyememque: itidem generationes quascunque ex putredine exortas, frugumque maturitatem satis nobis indicare constat; quandoquidem vi Solis isthæc omnia contingunt, cuius præsentia amota nè quidquam horum reperiri liceret.

Iure igitur huius astri potentia aliorum ceteris est præferenda, cum ex eadem satis conspicuè iam dicta appareant.

Tex. Magna fanè, & Luna opera in hanc rerum substantiam apparent, Verum Solis effectibus posteriora: etenim menses hac perpetuo disponit; idque euidenter adeo in Marinis Animalibus, quanquam, & ipsum Solis beneficio habet.

Modo Lunam magnos producere effectus hæc in inferiora, ex his, quæ mensibus singulis conchilijs contingunt percipi potest; hæc etenim à prima Lunæ apparitione ad eius diametrum adaugentur, ac inde ad eius cum Sole coitu imminuuntur: ob id tamen eiusdem Lunæ potentia Solis altera

potentior esse asserit; idque sic probat.

Sol vi propria in hæc agit inferiora, ergo eius actiones, alijs Lunæ sunt præstantiores: Luna etenim in quantum lumen à Sole recipit, agit; quatenus scilicet diametra, triangula, quadrangula, sexangula, demumque eidem Soli coniuncta.

Text. Nouum enim ipsa lumen sortitur, cum Sole primum fructur, tanta verò eius portio semper illuminata est, quantum Sol afficit, prorsus autem deficit, lucisque expers redditur, ubi terra suo interuentu ipsam obtenebrat. Quapropter, ut illa distat à Sole omnes mutationes suscipit: etenim plena est, cum diametra est; aqua portione diuisa, seu semilunaris gracè Dikótopos, cum quadrangula est; vtrinque gibba, cum triangula, & falcata specieb refert, ubi sexangula est: atque nunc primum noua est, cum post Solis congressum apparet, obscurata omnino, cum Solis lumine circumuallatur.

Incipit Luna illuminari, cum prius Soli coniuncta fuerit, atque pro varietate distantie ab ipso lumen variè fortitur, si verò terra inter eam, Solemque ipsum interponatur, lumine prorsus orbata est: pro igitur eius distantia à Sole varias suscipit circa lumen mutationes: quandoquidem si sextilem cum eo habuerit aspectum, falcis figuram nanciscitur, si trino ab ipsomet distet intuitu, vtrinque gibba fit, si quadrato fruatur aspectu, æqua portione lumine diuisa est; ac demum si in opposito reperta fuerit, lumine prorsus plena existit.

Igitur fructus auget, incrassatque, animantia implet: adhuc menstruorum statum tempus mulieribus conseruat, item comitialium circuitus custodit, inde, quod Solis plus, vel minus participat; omnia siquidem quæ facere nata est, ubi falcis figuram representat languida fiunt, & alia omnia cum plena fuerit. Quapropter & fruges interea adauget, maturatque celerrimè: mortua corpora putrefacit, somnoque sopitis sub eius lumine, vel aliter diutius immoratis pallorem, & capitis gravitatem conciliat.

No-

cap. 3.

Notiores, qui à Luna produci solent, effectus reliquis omissis describit, ut scilicet solum, quæ ad scopum propositum conducunt, tradat; quandoquidem in libro de dieta Hippocratis hæc memoriæ prodidit.

Scire autem debet Artifex, nedum in Oceano recessum, & accessum fieri aquarum circa Luna transfigurationes, verum etiam nostris in corporibus.

Ideo hæc, & alia in præsentī loco omisit, quia præcipua intentio fuit, astra superiora siquidem, sed præcipuè Lunam, ac Solem in hæc inferiora agere, patefacere, ut scilicet hoc iacto fundamento dies decretorios vi Lunæ contingere, facilius probare possit.

Cum autem Luna lumine, quod à Sole recipit, agat (ut infra dicitur) quo magis lumine adaucta, tanto maior, ac potentior eius actio erit, ex quo satis constat, quod in eius plenitudine fructus adaugeat, atque animantia impleat: idque his, quibus ipsamet dominatur, quæ quidem humidiora sunt, præcipuè contingit.

Ad hæc tempus Menstruorum mulieribus conferuat.

Porro Luna similitudinis potentia, nedum occultissimo quodam modo super corpora mulierum non exiguam præ ceteris planetis habet potestatem: atque priuatim pudendorum partibus, generationisq; locis dominatur: quod re vera præter Astrologorum testimonium experientia sæpè nos docuit; ut potè in utero gerentibus, quippè quæ lunationum vi pariunt, quod nedum Medicis, sed Lippis, ac Tonsoribus satis est perspectum.

Quapropter menstruorum tempus Luna ruetur, inquantum est causa, quod præcisè singulis mensibus cuique Mulieri mēstruæ purgationes moveantur; ni ob quampiam causam propinquam celestis eiusdem Lunæ influxus inhibeatur: huiuscè autem generis causæ sunt humorum in quantitate, vel qualitate, vel utroque modo excessus irritans, vel impendiens naturam: itidem animi affectus, idque genus alia: propinquæ enim causæ re-

motis, longinquisque semper sunt potentiores, licet nihilominus & istæ regularem menstruorum motum prohibentes, etiam ex cælorum influxibus pro maiori parte proueniant, ut exemplo, si mulier fuerit martialis, subtiliori sanguine, ac calidiori exuberabit, quo fiet, ut eius mēstruæ purgationes nunquam non, vel saltim sæpissimè, tempus lunare præueniant, quia natura ab humore feruenti, ac mordicante irritata ante tempus superfluum expellit. Verum crasso, ac melencholico sanguine dominante, post tempus eedem purgationes apparebunt: hinc Galenus. *In Mulieribus (inquit) donec aquales, ac similes menstruum causa fuerint, idem quoque eorum seruetur circuitus.*

2. de diff. febr. cap. ultime.

Quapropter singulis mensibus cuique Mulieri optima sanitate, tum conuenienti ætate fruente, non utero gerenti, non lactanti, nullo accedente impedimento menstruorum motus continget. per Mensem autem intelligo spacium viginthouem dierum, duodecim horarum, ac serè quadragintaquinque minutorum, quo temporis intervallo Luna ob vno Solis intuitu digreditur, atque ad eundem reuertitur: hoc siquidem circuitu à Luna completo eiusdem Lunæ influxu singulis Mulieribus (ni, ut dictum est, à fortiori causa res inhibeatur) pro temporum diuersitate (quibus huiuscè motus variè cuique Mulieri contingit) Menstrua mouentur. Clarioris autem intelligentiæ gratia hoc idem exemplo declaremus; sitque puella, cui primæ vice Luna Soli opposita existente mēstruorum motus accadat, quum Luna ad eundem aspectum cum Sole reuersa fuerit, tunc idem motus eidem puellæ iterum continget, si tamen causæ propinquiore æquales, ac similes, ac prius, extiterint; & ideo quotiescunque Luna Soli opposita fuerit, semper puella ipsa in mēstruis erit: sic itaque excogitandum est de singulis temporibus Lunæ, quibus prima vice vnicuique Adolescentulæ menstrua accidunt; quia cuiuscunque Mulieris Mensis ad

sis ad tempus initij, quo Menstruorum beneficium consequi incēpit, semper relationem habet; & ideo miror vehementer, cum plerique viri in Astrorum scientia peritissimi asserant menstrua puellis in prima Lunæ quadratura, Iuuenibus in plenilunio, ac adultis mulieribus in tertia quadratura existente accidere soleant; cum prorsus id falsum esse constet, ut multorum annorū obseruatione mihi clarissimum semper fuit, cum eiusdem ætatis Mulieribus diuersis admodum inter se distātibz temporibus huiusmodi menstruæ purgationes accidāt; hæc autem obseruatio cum solū à Medicis haberi queat, his ignosci debet; quippè, qui Viris Astrorum doctissimis fidem adhibuerunt. Tuetur præterea comitaliū circuitus, id enim symptoma est cerebri affectus, cui maxime Luna dominatur, & ideo non mirum, si hunc eundem custodiat morbum; pro quo notandum est, quod his, qui huic affectui per circuitus quosdam obnoxij sunt, Luna lumine deficiente accidit, ut hos symptoma istud frequentius inuadat, cerebrum enim consueto luminis Lunæ auxilio destitutum labefactatur, quo fit, ut maior pituitæ copia in eo coaceruetur, ex qua postea vi obstructionis ope ipsius in ventriculis cerebri factæ exoritur effectus, Luna siquidem lumine à Sole recepto membra, quibus dominatur, fouet, & ideo cum lumine deficiat, illis nullum affert auxilium, & sic cum tali beneficio sint priuata, adhuc magis patiuntur.

Ut igitur Luna Solis auxilio in omnibus indiget, ita Sol ad nullam rem maximam, vel alterius cuiusdam astri, vel ipsius Lunæ operam desiderat. à nullo enim impeditur, quo minus æstatem faciat, cum in Vertice nostro constituit, aut frigus adducat, si humilis feratur, aut æquinoctium utrunque disponat, si mediocriter obliquus sit; sed ipse velut Rex quispian maximus est, Luna verò, ut Hyparchus (quasi sub principem dicas) non exiguus inter illum enim, & nos media constituta, terrestrem regionem merito gubernat, non potentia

ceteros planetas, sed vicinitate exuperans. huius rei gratia omnino frigus locum nostrum occupat, cum Sol ad Hyemalem plagam declinauerit; tunc calor omnino nos exerceat, Sibi supra Verticem nostrum, aut propè ipsum fertur Luna, vel particulares cuiusque mensis dies disponit, parua mutationis facultatem habens: eamque non simpliciter ex se, verum ex Solis aspectu consequitur.

Solem igitur tanquam Regem esse, Lunamque Hyparchi, nempe præsidis provincie vicem gerere, utque quasi Regis præfectum terrestrem hanc regionem gubernare decernit; non sane, ut ceteris planetis sit dignior, potentiorue: cum vicinitatis ratione hoc ipsi contingat.

Sol præterea suo accessu, ac recessu à nostri capitis zenit annum immutat, Luna autem dies mensis aliquos; quid tamen in hoc facultatis ipsa habet, à Sole recipit, cum lumine eius, non quidem proprio, sed acquisito talis in mense contingat mutatio.

Modò contra Galeni textum quædam exoritur dubitatio, cum, quæ, sequuntur, hic memoriæ prodierit.

Novum enim ipsa Luna sortitur lumen, cum primum Sole fruitur, tanta vero eius portio semper illuminata est, quantum Sol afficit: prorsus autem deficit, lucisque expertus redditur, ubi terra suo interuentu ipsam obtenebrat. Quapropter, ut illa distat à Sole, omnes mutationes suscipit etenim plena est, cum diametra sit, & quæ sequuntur.

Tex.

Si autem Luna Soli diametra lumine plena est, ergo cum inter Solem, Lunamque terræ globus interceptus fuerit, lumine nullo Luna carebit; cum lumine prorsus huiuscè intuitu plena ex ipso Galeno fiat.

Consequentia manifesta est, quia non interponitur terra inter utrunque corpus, nisi Luna Soli sit diametra.

Præterea Soli coniuncta luminis expertus est, ergo eidem opposita, seu diametra, lumine repletur. Sed consequens est falsum, ergo antecedens. Consequentia patet, quia contrariorum contrarij sunt effectus, sed coniunctio,

iunctio, & oppositio sunt quædam contraria, ergo eorum effectus debent contrarij esse. Falsitas consequentiæ per Galenum probatur, qui in textu ait, quod per interpositionem terræ inter utrumque corpus, lunare scilicet, æ solare: Luna priuatur lumine; sed Luna semper Soli est diametra, quando inter ipsam, Solemque terra reperitur, ergo cum Soli sit diametra, lumine priuata est; quod est contra textum.

Pro horum autem difficultatum declaratione sciendum, quod Lunam diametram esse duplici modo intelligi potest.

Primo modo simpliciter, nempe secundum longitudinem, ac latitudinem; idque nunquam accidit, nisi Luna sub Ecliptica reperiatur, nec sub ea esse potest, nisi in puncto capitis, vel caudæ Draconis fuerit: quo tempore, vel diametra, vel Soli coniuncta simpliciter semper est, nempe secundum utranque dimensionem; cum Sol motu proprio sub ecliptica semper deambulet.

Secundo autem modo diametra dicitur Luna secundum quid, hoc est, pro ratione longitudinis, non quidem respectu latitudinis.

Si igitur primo modo enucleato diametra sit, prorsus lumine orbata est, atque eclipsata: cum tunc terra inter utrumque corpus è directò interceptiatur, cuius umbra pyramidalis dubio procul Luna tota eclipsatur, vel partim, si eodem in puncto utriusque corporis oppositio non exactè contingat.

Si vero oppositio secundum quid, & non simpliciter fiat (quæ talis singulo mense fieri solet, ni fortè altera occurrat) tunc Luna lumine plena est, quia cum secundum longitudinem duntaxat, non secundum latitudinem hic diametralis contingat aspectus; fit ex hoc, ut Luna sua latitudine, seu eius ab ecliptica distantia umbram terræ effugiat, & sic lumine prorsus plena est.

Quapropter ad argumenta dicitur,

quod quando Galenus dixit. Lunam lumine orbata esse ex terræ interuentu, tunc loquitur de tempore, quo Luna simpliciter est diametra; parique pacto eam diametram lumine plenam esse, quum secundum quid diametra sit, intellexit.

Ad hæc alia circa eiusdem Galeni verba insurgit dubitatio, ubi superiorum astrorum potentia nos duntaxat frui scripsit. Tria enim superiora astra sunt, Mars scilicet, Iupiter, atque Saturnus: ut omnes fatentur Astrologi. ergo horum potentia solum fruimur; & sic sibi ipsi Galenus contradicit, vel Soli, Lunæque vim tantam isthæc in inferiora tribuens, decipitur, cum hæc duo astra nequaquam dici possint superiora.

Ad hanc autem difficultatem respōdetur, quod astra superiora duplici modo intelligi possunt: vel respectu Solis, quippè qui cum in medio aliorum planetarum reperiatur, eo altiores ab Astrologis superiores nuncupantur, respectu vero huius elementaris regionis omnes planetæ, cum fixæ stellæ, astra superiora nominari queunt; qua via verba Galeni sunt intelligenda.

Caput Tertium.

Vehementiores itaque mutationes exiunt, ubi ipsa cum Sole est: insuper in apparitionibus plenilunij; minores his contingunt, dum δίσκος τοῦ σελήνης seu dimidia apparet: imbecille, dum ὀπίσθεν γίγνεται, & falcata & idetur.

Tex.

Istud est tertium Caput, in quo Galenus ostendit, quibus temporibus Lunæ apparitiones fortiores, quibusque debiliores in hæc inferiora occurrant. diuiditur præsens Caput in quinque partes, in quarum prima distinguis tempora, in quibus Luna fortior, debiliorque ad influendum esse solet.

In secunda, quæ incipit. Nam validissima, &c. Lunam in suis extremis maximam suscipere mutationem probat.

In tertia ibi scilicet. Deinde post hunc congressum, & cetera quæ de medijs mutationibus prima in parte dixerat, clariori modo repetit.

In quarta ubi ait. Quare nec Aratus, & quæ sequuntur. In his, quæ dixerat Arati opinionem eandem fuisse asserit.

Demumque in quinta. At in plenilunijs. concludit, Lunæ actiones tempore plenilunij celerrimas esse, hisque contrarias fieri in congressibus: huiusque rationem tradit.

Ad primam autem partem reuertens ex Galeni mente dico. Lunam duobus temporibus vehementem suscipere mutationem, dum scilicet plena, atque quum lumine orbata est: plena siquidem est, cum diametro, orbata vero cum Soli coniuncta.

Verum minores recipit mutationes, dum dichotomos, nempe quadrata est; sed omnium minimas, quando utrinque gibba, nempe triangula, atque falcata, nempe sextilis aspectu Solem intuetur.

Quod autem vehementem mutationem suscipiat duobus oppositis temporibus, in secunda parte sequentibus verbis probat.

Nam validissima eorum, quæ prius erant mutatio committitur, dum Luna cum Sole coit, ac eius lumine circumalatur, quippe quæ prius apparebat, nunc nulli conspicitur. Dein diametro Luna statio tanquam distinguens, in binasque partes secans contrarias maxima Luna dispositiones, aliarum omnium est validissima, quod sero incrementum diminutioni maxime sit contraria dispositio, ostendere non est opus.

Ratio autem Galeni sic confirmari potest, Luna, sicuti ceteri planetæ, lumine agit, quippe quod tanquam qualitas ipsius activa est, quod etiam Doctor Angelicus asserit, Ideo à luminis plenitudine ad priuationem fit maxima in ea mutatio, cum plenitudo, luminisque priuatio duo extrema sint, sed plenitudo, dum diametro, priuatio, dum Soli coniuncta est, eidem occurrat: ergo eius maximam mutationem

duobus his temporibus fieri, est necessarium. postea de medijs mutationibus agens in tertia parte inquit.

Deinde post hunc congressum, & plenilunium, duæ dichotomi, medium & utraque secans, augumentum tempus prior, diminutionis altera. at omnium extrema, imbecillimeque aeris nos ambientis conuersiones in falcatis, & in utrinque gibbis apparitionibus fiunt: magis autem in utrinque gibbis, nulla siquidem in eis magna mutatio, sicut in falcatis apparet.

Quasi, quæ ab initio dixerat, repetens. ait. post hæc duo Lunæ extrema, congressum scilicet, atque oppositionem: media sequuntur.

Et primo duæ dichotomi, hoc est, duæ quadraturæ, quarum quælibet tempus inter congressum, ac plenilunium interceptum æquè diuidit: Vna etenim quadratura fit distantia nonaginta graduum à congressu versus plenilunium, altera vero eadem elongatione à plenilunio versus alterum congressum: hæc quidem mutatio cum media sit inter extrema, dubioprocul trini, ac sextilis aspectus mutatione maior est; cum hi duo intuitus non sint simpliciter medijs, sed inter medium, & extrema existant: quandoquidem quadratus aspectus semper ab extremis æquè nonaginta distat gradibus; At trinus ab altero extremorum solum sexaginta, ab altero tamen centum & viginti: ita sextilis fit ab vno extremorum elongatione sexaginta graduum; cum igitur quadratus aspectus medium sibi locum usurpet; fit ex hoc, ut eius mutatio respectu extremorum fit maior duobus alijs mutationibus, sextilis, inquam, mutationibus, ac trini intuitus: idque multis iam transactis sæculis experientia fuit comprobatum.

Quapropter nec Aratus male ipsas neglexit, tanquam imbecillas existentes; conuenitque eos laudare, qui de eis scripserint, tanquam nè vel minimum quidem omittentes.

De Arato meminit Galenus, tanquam de viro grauissimo, quippe qui Menocreatis discipulus fuit, floruitque anno

Tex.

Tex.

Super Tob.
cap 38.

Tex.

In offici-
par. 2.

anno 4918. ab initio Mundi, seu anno
282. ante Christi aduentum, vt Lucas
Gauricus in Ecclesiastico Calendario
anno 1552. edito scripsit; hoc igitur
tempore regnante Antigono Aratus
(testante Ioanne Rauisio) vixit.

Hic fuit Poeta græcus, ac Astrolo-
gus celeberrimus, ideo phenomēna
scripsit, multaque alia memoriæ pro-
didit opera, de quibus idem Iohannes
Rauisius loco citato.

Tex.

At in plenilunijs conuersiones, & his ad-
huc magis in congressibus, proprium hoc
præter ceteras habent; illa siquidem celer-
rimas statim mutationes faciunt; congres-
sus verò inæquales, & diurnas; quid enim
ante Lunam apparentem manifestò pro-
muncies, non est: longum autem hoc tem-
pus occultationis est, integri ferè signi spa-
tium explens, mutationem verò ex incre-
mento ad diminutionem, punctum exactè
definit, liquetque hoc Lunam momentaneo
tempore pertransire. itaque Serè celeres
plenilunij mutationes sunt; diuturna con-
iunctionales: nam occultationis tempus
sibi ipsi simile est, prima apparitionis tem-
pus occultationis vicinum est, tum propter
paruitatem eius particula, quæ de tota Lu-
na apparet, tum ob luminis imbecillita-
tem, tum ob breuitatem temporis, quo su-
pra terram fertur.

Hac in postrema parte probat Lunę
conuersiones ex extremis (nempè dū
diametra, Solique coniuncta est) ab
inuicem esse contrarias; nanque ce-
lerrimæ in plenilunijs sunt, quia cū
plena sit, ad diminutionem fit subita
conuersio; in congressu autem diutur-
na occurrit mutatio, cū occultatio-
nis tempus adeo longum sit, vt nec
duorum dierum spatium nobis apparere
incipiat, cū quasi signum perlustret,
antequam lumen sensibile à Sole reci-
piat.

Diurnam igitur eius conuersio-
nem in congressu esse inquit Galenus,
& ideo eius operationem plenilunij
altera imbeciliorem: cūque lumen
quasi actiua sit qualitas, qua operatur;
id accidere est necessum, quod scilicet
coniunctionales operationes diutur-
næ sint, nam tempus, quo Luna occul-

tatur, vndique simile dici potest, pri-
mæ itidem apparitionis tempus etiam
occultationi proximum est, scilicet
virtute, tum quia exiguo lumine tunc
Luna fruitur, tum etiam quia cū lu-
men sit exiguum, & Luna virtute debi-
lis est, ac si in congressu esset; cui ad-
ditur, quod breui tempore supra terrā
fertur, scilicet noctu. Quapropter Lu-
næ actionum diurnitatem his tribus
rationibus præcipuè probat.

Ceterum quædam in eiusdem Ga-
leni verba insurgit dubitatio: nam
Lunam mutari ad contraria secundum
qualitatem, quantitatem, itidem secun-
dum vbi, clarè in præsentī capite idē
Galenus decernit. Sed quodcunque
his tribus modis alteratur, corrupti est
necessum. Luna his tribus modis al-
teratur. ergo corrumpitur, quod est
contra rationē, experientiam, ac om-
nium sapientum sententiam.

Maiores satis patet, cū corruptio sit
rei transmutatio in id, quod prius haud
erat, cū ex Aristotile corruptio in
id, quod non est, mutatio sit.

Sed alteratio, augmentatio, dimi-
nutio, ac latio sunt mutationes in id,
quod non est.

Ergo alteratio quocunque horum
trium modorum contingens est cor-
ruptio. Porro alteratio est secundum
qualitatem mutatio, augmentatio,
ac diminutio secundum quantitatem,
demumque latio est secundum vbi mu-
tatio: idque Aristotelis quinto phisicorum
memoriæ prodidit.

Minor argumenti principalis, nem-
pè quod Luna tribus his modis mo-
ueatur. per verba Galeni in textu sa-
tis conspiciue apparet; cū modo lu-
mine plena, modo eo sit orbata: ab
vno autem ad aliud horum duorum
extremorum augmentatioque neces-
sario dari debet.

Ad hæc secundum locum mutatio,
cū orbem totum motu proprio men-
se vno lustret; dierum scilicet vigin-
tiseptem, horarum septem, minorum
quadragintaquinque, secundorumque
septem spatium.

His autem sic prælibatis elicitur
quoddam

Quinto
phisicorū
tex. 4.

Tex. 10.
& 18.

quoddam corollarium, nempe quod si corruptibilis sit Luna, nullo modo sit perpetua: id tamen omnium Philosophorum sententiæ aduersatur.

Pro quorum quidem cognitione, ac declaratione sciendum, quod omnes mutationes, ac alterationes per motum aliquem contingunt, nec vlla fieri potest mutatio, quin hæc qualiscunque sit per motum aliquem fiat.

Motus autem horum quicunque semper fit à termino à quo ad terminum ad quem: tanquam ab agente in patientem.

Modo horum motuum duplex est differentia, cum alij regulares circulares, ac perpetui, atque alij irregulares, non quidem perpetui.

Primi habent motores perpetuos, ac incorruptibiles, quippe qui nullo labore affecti perpetuò regulariter movent: atque ex huiusmodi motibus in recipiente eiusdem naturæ nulla sequitur propria alteratio; nisi improprie, quatenus alium tunc producit effectum; non sanè ut aliqua quatuorqualitatum sit affecta, cum nulla harum in celestibus corporibus detur qualitas; licet effectus his qualitatibus sint consimiles.

Ex quibus perspicuum esse videtur, adductum argumentum nullius esse vigoris, si ad celestia applicetur, cum solum in his, quæ ex quatuor constat elementis locum habeat; & ideo tali distinctione verba Aristotelis sunt intelligenda.

Ut igitur, vnde deflexerat oratio, reuertar, dico argumentum concludere de motibus irregularibus, qui in hac elementari regione occurrunt.

Caput Quartum.

Tex.

T Ita igitur crisis, cum in toto mense status in secundo die accidet: quo primo, & manifesto Luna, & longo satis tempora supra terram iam apparet, & lumen sensibile de se mittit, ad hac umbram euidenter ostendit.

Quo tempore Luna hæc in inferiora

operari incipiat, quotque diebus singulo in mense vim in nobis retineat præsentī Capite Author noster Galenus ostendit; idque caput quinque habet partes, quarum in prima, quoniam lunationis tempore crisis tuta in Mense toto fieri queat, ostenditur.

In secunda, cuius initium est. Primus autem dies, & cetera. docetur qua hora die cōgressus Luna occidit.

In tertia ibi scilicet. Primum vero manifesta, & quæ sequuntur vult nobis insinuare, quod tamen si Luna die secundo à coniunctione manifestè appareat, non tamen semper eodem lumine semet ipsam ostendit, cur autem id contingat scribit.

Quarta autem pars, ubi ait. sepius autem triduo, &c. hunc habet sensum. Lunam in coitu Solis triduo sepe immorari, tuncque terrena isthæc immutare non posse, tempusque (quo lumine fruitur) tempori (quo motu proprio totum lustrat orbem) æquale esse.

Quod autem menstruum, &c.

Hoc postremo loco, qui pro quinta assignatur parte, Menstrui Lunæ tempus tantum esse, quantum ab eo descriptum fuit Hipparchi autoritate confirmat, & quodammodo vulgi opinionem corroborat.

Quantum ad primam partem dubium apud aliquos est nūm scilicet Galenus hoc in loco crisin eam, quæ in morbis fit, intelligat ad quem scrupulum euellendum, hic textum græcū esse exarandum censui, ut, quæ dubia his faciunt, enucleata habeantur.

Ἀσφαλὴς οὖν ἡ κρίσις ἀποτελεῖται τῆς ἐν ὅλῳ τῷ μῶνι γέννησιν κατὰ τῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, ἢ ἢ πρώτῃ καὶ σαφὴς ἡ σελήνη καὶ χρόνον ἀξιόλογον ὑπὲρ γῆς ἥδη φαίνεται. καὶ ὥς αἰσθητὸν ἀποπέμπει καὶ σκιάς εὐαργῶς δεικνυσί. nempe

Certum ergo iudicium futura in toto mense constitutionis perficietur in secundo die, in quo primo, & manifestè Luna, & tempore notatu digno super terram iam apparet, & lumen sensibile de se mittit, & umbram euidenter ostendit.

Tex.

Sic

Sic græcum exemplar fidelius transferri debet, ex quo Galeni mens satis constare videtur, quod scilicet per criticism intelligat iudicium, quod non ad morbos, sed ad totius mensis constitutionem pertinet; Ideo Medicus unusquisque Astrologix haud inscius poterit secundo die à Lunæ coitu cum Sole presagire, qualisnam totius mensis futura sit aeris constitutio; nūm scilicet pluviosa, ventosa, aut sicca, aut temperata, aut alterius naturæ: hoc enim tempore satis manifestè Luna apparet, & ideo eius in hoc Mundo actio tunc vim habere incipit; & sic pro illius temporis varietate conijci etiam quodammodo potest, quænam totius mensis futuri constitutio esse possit; huiusmodique coniectura fieri debet ex aeris mutatione, quæ tunc in Mundo accidit, tū eisdem Lunæ accidentibus inspectis: Porro cum primū Luna apparet, aer nos ambiens magnas suscipit mutationes, quod sequenti capite Galenus experientia edoctus scripsit.

Tex.

Primus autem dies tandiū Lunam super terram vagantem habet, quandiū is adhuc Solis quoque lumen, quod post occasum est retinet: quare in hoc Luna simul cum Solis lumine occidit, sæpè vero, & prior est occidua.

Hæc est secunda pars, ubi Galenus habet, quod primo die congressus Luna tandiū supra terram immoratur, quandiū lumen Solis conspicitur, & ideo simul cum eodem lumine occultatur, sæpè autem, priusquam lumen ipsum tenebris pellatur, occidua est, & sic heliacè secundum Poetas dicitur occidua. Ad cuius quidem rei claritatem animaduertendum, quod Sole sub Linea Orizontis quindecim gradibus existente, adhuc eius lumen hoc in nostro Emispherio cernitur.

Luna autem peculiari motu, quem ab Occidente per Orientem habet, quotidie quodam Zodiaci spatio à Sole discedens viginouem diebus, horis duodecim circiter, iterū cum eo coniungitur. Verū singulis diebus pari graduum numero haud mo-

uetur; etenim quindecim gradibus, tredecimque Zodiaci minutis interdum, aliisque decem solummodo cum quadraginta octo scrupulis unius diei motum absoluit: hi autē termini eiusdem motus sunt deambulationis unius diei duo extrema; inter igitur utrumque terminum variè quotidie propriū motum absoluit.

Si ergo die primo ab eius congressu cum Sole maius Zodiaci spacium, ac possit, percurrat, tunc simul cum Solis lumine occidit; cum vero minus itineris absoluat, prior ipsa est occidua, quàm totum Solis lumen.

Porro quocunque modo motus ipse contingat, non minus die vno naturali à congressu, quam decem gradibus, ac quadraginta octo minutis à Sole distare poterit, & ideo hoc eodē spacio Solis lumen semper prius, quàm Luna, die primo occiduum erit.

Ex his autem constat, quod Luna die primo à Solis coitu apparere minime potest, vel quia æquè cum eiusdem Solis lumine, vel prior occidua est: & sic splendor Solis non permittit eam luminis portionem in ipsa Luna exiguam circumspecti, vel quia nimium Soli propinqua nullum recipit lumen.

Primum vero manifesta in secunda die Tex. apparet, nunc quidem magis, nunc vero minus: atque hoc ei accidit, tū longitudine à Sole recessus, qui ob peculiarem Luna motum fit (non enim ex aquo semper movetur) tū propter latitudinis immutationem, tū propter signorum occasum non aequali tempore euenientem, insuper ob præteriti congressus tempus. unde non semper vnum tempus est, quo clarè Luna conspicitur.

Modo Galenus concludit, quod Luna solum die secūdo à Solis congressu manifestè conspicitur; id tamen non semper æquo modo contingere probat, quia motus ipsius singulis diebus æqualis esse nequit; quod quidem iam ostensum fuit; ideo pro maiori, minori que distantia à Sole plus, minusque apparet: quanto enim magis ab ipso Sole distat, maiori se nobis

nobis ostendit lumine.

Porrò ratio, cur non æquè singulo die eadem Luna non moueatur, ab eodem Galeno adducitur, cum dicat, quòd hoc idem accidit propter tria; nempe ob eius latitudinem, quæ eadè semper non est (latitudo autem est ab ecliptica distantia) propter signorum Occasum non æquali tempore euenientem, nanque signa rectè ascendunt, vel descendunt plus temporis consumunt, ac obliquè ascendunt, vel descendunt: ascendunt au-

postremoque præteriti congressus tempus: quia pro ratione eiusdem Lunæ latitudinis, ac signi, in quo congressus contigit, tardiùs, velociùsque inde mouetur.

Iurè igitur ex his decernit, quòd nò à congressu semper idem tempus est, quo clarè lumen Lunæ cernitur.

Sepissimè autem triduo in coitu Solis remorata, planè inuisibilis est, quo nondū hac terrena immutare potest. & quodammodo tempus, tum peculiaris eius circuitus, tum in nos actionis in idem recidit; etenim circuitus vicenis diebus, septenisque, & tertia ferè diei parte peragitur, in tanto enim tempore totum signiferi circuitum percurrit: at quo nobis lucefcit circuitus, quod is quoque eidem conueniat numero, planè intelliges, si occultationis tempus de toto mense eximas.

Tribus inquit diebus in coitu Solis sepissimè Luna immoratur; circa quæ verba notandum est, quòd Galenus accipit tempus totum occultationis ante scilicet, & post congressum: alioqui sibi ipsi contradiceret. Vnde cum res ita se habeat, nempe vt sepissimè tribus diebus Luna nos lateat; ex hoc fit, vt nullà differentia sit inter tempus, quo totum perlustrat Orbem motu scilicet peculiari, atque illud, quo in nobis vi luminis actionem habet, quod quidem arithmetica ostendit ratione: si enim demas ab vna ad aliam coitionem numerum trium dierum, quo occultatur, residuum

temporis cum eo, quo naturali motu totum lustrat orbem, æquale erit: quare cum diebus vigintiseptem, horis septem, minutis quadragintanovem, proprio motu totum circuat orbem; atque ab vno ad alium congressum. habita ratione ad peculiarem Solis motum, dierum vigintinovem, horarumque duodecim, ac minutorum quadragintaquatuor spacium consumet, clarè constat, quòd differentia temporis est dierum duorum, horarumque quinque circiter; ideo dempto tempore occultationis, quod plus esse nequit, quam trium dierum, nec minus duorum: quidquid super erit ex vtraque parte tempus simul coincidit, seu idem est.

Quod autem mensurum tempus non omnino triginta diebus constet, sed minus vnius dies ferè dimidio, Hipparchus integro vno libro demonstrauit. Quin, & Ptolemaeus iam propè vniuersum nouit mensurum alium, quem κνδλὸν græci nominant, quasi mutilum, & imperfectum, dies vigintinovem obtinere: alium nempe absolutum triginta. nam vniuersos amborum dies quinquagintanovem esse oportet, siquidem vterque omnino triginta, minus dimidia diei parte continet.

Probat postremò Hipparchi auctoritate; vt ab vno congressu ad alium interfit tempus vigintinovem dierum, & horarum duodecim, quod etiam sensu satis patet, quia si proprio motu Luna diebus vigintiseptem, horis septem, minutis quadragintanovem percurrat orbem, atque cum sol singulo die gradu vno circiter ab ea, elongetur, tali tempore à puncto, vbi fuit coitio, distabit gradibus vigintiseptem circiter: antequam autem Luna tanta Zodiaci partem percurrat, duorum dierum spacium cum horis aliquibus consumit, quo tempore peragratiōis tempori eiusdem Lunæ addito, summa erit vigintinovem dierum, horarumque duodecim.

Hoc idem præterea vulgo cognitū esse Galenus ipse asserit, quippè quod Mensem vnum conficit ex vigintinovem diebus, alium ex triginta: & sic alter-

alternatim procedens componit menses Lunares, quia ex triginta, & viginouem conficiuntur dies quinquagintanouem, quibus Menses duo lunares conficiuntur.

Pro autem huius rei clariori intelligentia, scire conuenit, quod vsus talium mensium fuit apud antiquiores, nunc penes Arabes, ac Iudeos.

Romani autem, atque Christiani quicunque diuersa ratione menses componunt, cum ad annum solare rationem duntaxat habeant, quippe qui ex diebus trecencumsexagintaquinque, horisque quinque, minutis quadraginta nouem conficitur: illi autem ad lunarem, inquam, annum, qui ex diebus trecentumquinquagintaquattuor, horis octo, minutis quadraginta octo, secundis triginta sex cum dimidio componitur.

Sæpissimè inquit Galenus triduo in coitu Solis remorata Luna, planè inuisibilis est, quo nundum hæc terrena immutare potest: quibus verbis perspectum est, quod Luna vim nullam in hæc inferiora tempore occultationis habet.

Sequenti tamen contextu contrariū asserere videtur, cum dicat, quod dum Luna primū occultatur, aer nos ambiēs magnas suscipit mutationes, quæ quidem verba iam allegatis manifeste sunt contraria.

Ad quam dubitationem responderi potest, quod Lunam in hæc inferiora agere duplici modo intelligi potest; priuatim scilicet, & positiuè: quum igitur dicat, quod Luna in coitu remorata terrena hæc immutare nequeat, positiuè intellexit, cum vero dum primū occultatur, vim ad aerem immutandum eidem tribuit, tunc de actione ipsius priuatim intellecta est sermo.

Ad hæc inquit Galenus, quod secundo die à congressu Lunæ unusquisque de toto mense ex ipsamet Luna prælagire poterit. contra quæ Verba Aristotelis authoritas adduci potest, ubi de futuris contingentibus nulla haberi possit veritas determina, asse-

rit, sed etiam eiusdem Galeni, quippe qui in dichotomis in aere magnas fieri mutationes fatetur.

Ad id autem respondetur, quod scientia hæc de toto mense non est certa, minusque necessaria, qua viæ verba Galeni sunt suscipienda; sed quædam coniectura, quæ ex multis obseruationibus fieri solet, licet fallax, & nequaquam certa, cum per accidens, quæ futura sunt, impediri possint, ideo plenilunium, ac dichotomos obseruare interdum oportet, quod idem Galenus sequenti Capite agit.

Caput Quintum.

Quemadmodum igitur annum integrum Sol disponit, ita Luna mensem, immutatione per septimanas ei accidente. nam à prima apparitione ad dichotomum, & ab hac ad plenilunium, vtrunque quidem per se tempus est dierum septem, ambo vero simul quatuordecim. simili modo, si inde, ubi ipsa equali portione mensem diuidit, vsque ad secundam dichotomum connumeraueris, septem & hos inuenies dies, reliquos etiam qui vsque ad absolutam Luna occultationem sunt septem.

Tex.

Cum Galeni intentio præcipua in hoc tertio de diebus decretorijs libro (quod ab initio dixi) sit probare à Lunæ dichotomis maximam ærotantes suscipere mutationem (si ad morbi decubitus dichotomi referantur) talique medio dierum decretoriorum causam ad cælestia, priuatimque ad Lunæ actionem referre: incipit (ut philosophorum mos est) in hoc quinto Capite ab vniuersalioribus, ut ex his ad minus vniuersalia descendat.

Quapropter prius mensem per septimanas à Luna disponi ostendit, aeremque nos ambientem, quibusdam Lunæ temporibus magnam ab ipsamet mutationem suscipere omnium consensu perspicuum esse facit; quod etiam Arati authoritate corroborat.

Facto autem, quod mensis per septimanas vi Lunæ immutetur; hoc idem

alijs in rebus inferioribus contingere, non omnibus notum esse contendit, sed solum rerum istarum obseruationibus, atque huiusmodi in ceteris fieri mutationes aliquibus exemplis ostendit.

Præsens vero Caput tres in partes diuidi potest, in quarum prima à Luna disponi mensē, eumque per septimanas ab eadem immutari ostendit.

In secunda (vbi ait) ceterum aerem nos ambientem magnas, &c.

Quod aer non ambiens, dum Luna occultatur, tūc cum apparere incipit, sed priuatim in dichotomis, ac oppositione mutationem suscipiat, Arati præcipue autoritate decernit.

In tertia vero parte incipiente. Quod autem aliæ res, &c. pluribus exemplis ex eadem Luna in reliquis inferioribus mutationes contingere monstrat.

Ceterum pro primæ partis intelligentia sciendum, quod quum Galenus dicat à Sole disponi annum, quod duplex est annus. alter quidem solaris, & alter lunaris: primus est spatium temporis, quo Sol motu proprio totū percurrit Zodiacum, trecentum scilicet sexagintaquinque dierum, quinque horarum, quadragintanouem minorum, ac sexdecim secundorum, quod antea dixi. Lunaris constituitur (vt supra) ex trecentumquingenta quattuor diebus, octoque horis, minutis quadraginta octo, secundis triginta sex cum dimidio: idque tempus est duodecim Lunationum spatium. Per Lunarem autem mensē intelligo nō tempus, quo naturali motu Luna totum lustrat Orbem, sed illud, quo digressu à Sole, iterum coniungitur cum eo; quippe qui vigintinouem est dierum, duodecim horarum, quadragintaquattuor minorum, quinque secundorum cum vigesima parte vnius secundi.

Sicuti igitur (inquit) Sol disponit annum, utique Luna Mensē, idque facit per septimanas, quandoquidem ex quattuor septimanis totus mensis constituitur: nanque à prima appari-

tione ad dichotomum, nempe ad quadratum cum Sole, septem dierum spatium interponitur; hinc vero ad plenilunium (quo mensis totus æquè diuiditur) totidem, ab hoc puncto ad secundum dichotomum septem alij enumerantur dies; parique pacto ab hac quadratura ad diem congressus septem consumuntur. Cum vero isthæc sensui perspicua sint, ac vbi sensus in naturalibus nulla ratione sit opus. hinc fit vt his contentus Galenus nullam ad id probandum addat rationem, quippe quæ qualiscunque, non adeo clara, quā sensus clarior fuisset: & sic notum per ignotum probasset, quod re vera philosophi, tanquam ridiculum, abhorrent.

Antequam autem ultra progrediamur, quedam circa Galeni verba sunt prælibanda. Quippe qui de mense agens, de quo intelligat, non enucleauit; ideo non potest intelligere mensē vigintinouem dierum, ac duodecim horarum, quo scilicet tempore Luna (vt dictum fuit) digressa à Sole, iterum coniungitur cum ipso. cum id tempus longè plus, ac quattuor sint dichotomi: nec etiam mensē peragrationsis, qui absoluitur tempore iam dicto dierum vigintiseptem, horarum septem, minorumque quadragintanouem: quod quidem tempus minus, ac eadem quattuor sint septimanæ clarè cernitur. Quapropter circa hæc notandum, quod per dichotomum, seu septimanam non intelligit tempus exactè dierum septem, sed illud, quo Luna gradus nonaginta celi percurrit.

Id autem iter fieri solet ab ipsa Luna modo tardius, modo citius, ac sit dierum septem spatium: cur vero id contingat, iam præcedenti Capite à Galeno declaratum fuit. Verum totum circuitum semper eodem temporis spacio absoluit, quod sanè dierum vigintiseptem, horarum septem, minorum quadragintanouem, secundorū septem esse iam diximus: & sic mensis totus non constat ex quattuor exactè integris septimanis, quod idem

Galenus

Galenus in calce huius capituli tangit. Ceterum nulli dubium est, quin Galenus intelligat mensem apparitionis, & clarè ex eiusdè verbis conijci potest. Id vero tempus cum altero peragrationis idem esse, Capite tertio ostensum est. Ex his igitur intentio Galeni satis apparet.

Ten.

Ceterum aerem nos ambientem magnas suscipere mutationes, dum Luna primum occultatur, & rursus primum apparet, nemo mortalium ignorat; maxime ij, quibus hoc studij est, agricolis, & nautis, qui scilicet, ad id statum aeris tunc vocant, cum Luna primum apparet vento cuiusdam opponitur, secundum aliquem ventum Hec. Quamobrem Aratus quodam loco verissime scribit de Luna, ubi primum post cœtionem apparuerit, hoc modo inquit.

Cynthia si cornu, quod se sustollit in altum, incurvum specie velut annuat, ad fore cœlo saeva procellosi prædicet flabra Aquilonis. Rursus eo veniet pluvius Notus, hanc ubi partem

Pone supinari conspexeris, inq, reclinem sponte habitum; Serum si lumē tertius ortus proferat, atque Dea conuolat circulus oras suffusus rutilo, mox tempestate sonora spumofum latè pelagus canescere cernes.

Ten.

Quin etiam hæc in eodè libro scribit. Non vnu deprehensa diè tibi signa loquuntur sed quæ signa nouo dederis nos tertia motu Quartanè, sustollat medios, dum Cynthia cultus

Durabunt cœlo: medio qua edixerit ore altera prouisa signantur tempora Lunæ. Illa dehinc, donec germani luminis igneis accedat Phæbe, mensis postrema notabit.

Ten.

Non ad omne tempus, quod ab initio est usque ad finem, prima apparitionis signa sufficere ait: sed dichotomos, & plenilunias mutationes quasdam adferre. Omnis autem cœlox mutatio crisis appellatur, & statum quidem in Luna falcata potissimum dicunt: deinde ad plenilunium transferant similiter vocantes hoc enim validas vires etiam obtinet: hoc autem imbecilliores quidem sunt semilunares stationes, attamen & hac quoque de aere decernunt. Quare mensē à Luna immutari secundum septimanas iam perspicuum est.

Hæc est secunda pars, ubi auctoritate Arati, potiusque ratione ex scilicet adductis carminibus monstrat, quod aer nos ambiens, quo ad respirationis usum utimur, magnas certis temporibus à Luna suscipit mutationes, utpotè quum Luna occultatur, cum primum apparet, cum quadrangula, cumque Soli opposita sit: idque nulla adducta ratione dictum ab eo fuit; quandoquidem tertio in Capite hoc idem probauit. ex quo clarè constare potuit, quod Luna aerem necessario immutet, quippe qui cum ab ea influxus suscipiat, eisdem mutatis influxibus (qui tamen ad Lunæ mutationem immutantur) dubioprocule & aer ipse mutabitur.

Non igitur (inquit) signa primæ apparitionis sufficiunt ad nobis cognitionem de aere in toto Lunæ tempore præbendam; sed nos obseruare plenilunium, oportet, ac dichotomos: quibus temporibus maxime vis Lunæ immutatur, & per consequens aerem ipsum nos ambientem alterationem suscipere est necessum.

Horum vero temporum ad immutandum, illud plenilunii validius, quàm dichotomorum, alterum: ratio quidè, quia maior est Lunæ in oppositione conuersio, quam in dichotomis: cum extremorum alterum sit plenilunium. Porro ab extremis maior contingit mutatio, quam in medijs: huiusque ratio etiam à nobis capite tertio allata fuit.

Galenus igitur hac in parte præsentis capituli facit id omnibus notum esse, quod scilicet Mensis per septimanas immutetur. Qualis autem hic mensis intelligi debeat, ac qua ratione septimana; iam supra declarauimus. Tempus igitur in mense diebus prædictis immutatur, quia Luna suo influxu aerem immutat: cum vero homo, ac cetera animantia aere præcipue viuunt, & absque eo degere naturaliter nequeant, cum idem respirationi maxime inferuiat; hinc fit, quod ad eiusdem aeris mutationem cetera in Mundo immutari sit necessum, ne-

dum animantia omnia, intellectuum, inquam, sensitivum, ac vegetativum: Verum elementarum anima destitutorum quamplura. Isthec autem cum speculantibus dumtaxat sint manifesta; ad reliquorum intelligentiam insequentibus hoc idem exemplis Galenus probare nititur; sicque incipit.

Tex. Quod autem alia res uniuersa inde quoque mutantur, omnibus non perinde constat: sed ijs, qui huiusmodi accuratè obseruauerint in confesso est; Ad hac post feminis conceptionem omnis impregnatio, insuper nihilominus hac, & post partum adauctio. item omne actionis initium magnas alterationes in septimanas circuitus obtinet, qua nanque quotidie omnibus, qua subsistunt, incidunt, horum causam Luna habere obseruata est: maximèque tetragonis, & diametris stationibus ea immutans. nam si Luna in Tauro existente semen concipiatur, vel partus, vel omnino aliterius cuiusdam principium contigerit, magnas eius mutationes faciet, quando signiferum percurrentes in Leone, Scorpio, & Aquario fuerit: Verum in Leone tetragonos, id est quadrata Ratio, septimana vnus existit. In Scorpio diametra duas septimanas habet, itaqueque in Aquario secunda quadrangula Ratio in tertiam septimanam procedit, idque necessario, quod Luna sicut ante diximus vicenis diebus, septenisque, & particula quadam adiecta maximè tertia diei parte vnussum signiferi ambitum peragit. Si nanque in toto tempore totum orbem pertransire oportet, constat quartam ipsius partem in septem propè diebus eam expedituram. Proinde huius te admodum meminisse ad futura conuenit, nempe Lunæ transpirationem tetragonam non diebus septem integris circumscribi.

Cum dichotomorum tempore, tum oppositionis, congressus, ac Lunæ apparitionis aerem alterationi obnoxium esse supra probaret; nunc hoc idem ceteris contingere, quibusdam exemplis ostendit; & primo feminis conceptionis exemplo, quippe, e qua in utero absoluta eodem gerens utero in posterum commotiones certis temporibus experiri incipit; idque ad Lunam

esse referendum maximè voluit; cum in plenilunijs, dichothomisque præcipue aliquid detrimenti, vel adiuuenti pregnantis nanciscatur, cumque nisi nouem peractis lunationibus pariat: licet ante, & post id tempus interdum in lucem edat fetum; quod re vera per accidens fit. ante tempus, quum causa præter naturam accedat propinqua, veluti abundantia humorum, vel exigentia, vel debilitas naturalis, facultatis, vel quid aliud simile: quæ tamen omnia celi influxibus contingunt (seruata tamen libera hominis voluntate, ut in apologia ab initio ostensum fuit, quippe qui celo non influente semet ipsum interficere potest) parique pacto de externa causa idem dicendum est. si vero post tempus; hoc naturæ robustiori ascribendum, idque robur Celi etiam influxus largiri solet; & sic quocunque modo res contingat, semper ad celum referri debet; nec ob id causæ propinquæ tolluntur, quæ quidem celorum motibus adaugentur, immutantur, ac imminuuntur.

Hieronimus Fracastorius in libello, cuius de causis dierum criticorum titulum fecit, in Galenum, ceterosque Medicos eum sequentes inuehitur; quum dicat, quæ ex Lunæ quadraturis agrotantibus accidunt, etiam reliquis occurrere Galeno asserente, ac eius sectatoribus esse necessum; id tamen prorsus est negandum, cum nec Galeni, nec eius sectatorum intentio vnquam fuerit: nam Luna agit in Maris aquam sex horas eam attollendo, sexque deprimendo: & nihilominus id de ceteris aquis fluminum, Lacuum, ac ceterorum haud est asserendum: præterea conchilia alterantur ad Lunæ motum, nec id ceteris accidit piscibus: sunt quidem isthec occultissima quædam, quorum rationes ignoramus, quibus deficientibus experientia standum est.

Non igitur sequitur id, quod asserit Fracastorius dicens, si septimo die propter Lunæ motum mutatio, in agrotantibus fit, ergo si marmor incidi incipiat hodie, septimo die feliciori, vel infeliciori auspicio pro ratione Lunæ sculpetur? item, inquit, septima die à campi

Her-

stercoratione mutatio maior in eo apparebit, quam octava.

Istæ hæc sanè sunt nugæ somniate ab eo, cum ex supra dictis constet, quod hæc nullo modo sequatur consequentia; quamvis ipsemet hoc tanquam Galeni mentem ex eiusdem verbis in præsentī capite referat.

Quapropter cum Galenus hoc in loco dicat omne initium actionis suscipere alterationem à Luna per septimanas; ea duntaxat, quæ Lunæ influxibus manifestè subiiciuntur, intelligit, ac præcipuè naturalium actionum initia, quod ex eius exemplis clarè conijcitur: hæcque sunt impregnationis, partus Mulierum, seu aliorum Animalium, ægritudinum quarumcunque, huiusque generis actionum initia. Verùm Eracastorius transcendens de genere in genus adducit exempla de rebus artificialibus accidentibus, quæ operante hominis voluntate contingunt. Morbi autem vi syderum mediātè producuntur, & ideo tempore, quo vigent, in ipsis ipsamet astra actiue se habent, hoc idem de impregnatione, ac partu, huiusmodique alijs, si quæ adsunt, dubio procul est asserendum.

His autem sic decretis ad sextum accedamus Caput, ubi de diebus fortunatis, infortunatisque sanis, tum ægris contingentibus prædicere ostendit.

Caput Sextum.

Text.

Porro illud denuò repetendum est, quod nos quoque observantes verissimum semper esse comperimus, ab Ægyptijs Astronomis inuentum, Lunam non modò ægris, sed etiam sanis dies, quales tandem futuri sint, posse pronunciare.

Qua ratione Medicus, unusquisque sanis, tum ægris dies faustos, tum infaustos prædicere queat, ex propria, tum etiam Ægyptiorum Astrologorū observatione in præsentī loco Galenus docet.

Textus hic in quinque diuidi po-

test partes. in quarum prima verissimum esse, quod ex locorum Lunæ observatione qualesnam futuri sint dies, ægris, ac sanis hominibus: prædici posse asseueranter affirmat.

In secunda ubi scilicet inquit. Si etenim ad planetas temperatos, &c.

Quomodo Medicus faustos ab infaustis dies futuros ex cuiuscunque hominis Themate natalitio agnosce-re queat, patefacit.

In tertia cum dicat. Atque iam morborum initia huic, &c.

Ad rem propositam magis accedens in ægris à morbi decubitu ex figura celi natalitia prædicere docet.

In quarta dum ait. quod si quis, & huius ipsius causam, &c. Se excusat, si omnium dictorum causas non tradat, quia à re digredi esset, tum quia nihil ad rem illud conduceret.

Postremoque loco incipiente. Lunæ tetragonæ, & diametræ stationes, &c. Quæ dixerat, quam breuissimè epilogat; ac quidquid scribit esse obseruandum, vel his fidem adhibendam ortatur. quod si quis alterum duorum facere renuat, hunc eundem sophistam obstrepantem vocat.

Ceterum scribit Galenus capite secundo libri præsentis, ut ibi notauimus, Lunam magnum in his inferioribus dominium habere, non quidem potentia ceteros planetas, sed vicinitate superantem; hancque (cum inter nos, corpusque solare ipsa exitat) tanquam præsidem Solis hanc terrestrem regionem dependenter gubernare. non igitur ab re nunc ab initio præsentis Capitis ex Luna hominibus faustos, aut infaustos dies fieri asseueranter affirmat; cum hæc eadem vicinitatis ratione rebus his inferioribus præ ceteris planetis dominetur. ex propria igitur, ac peculiari obseruatione, nedum Ægyptiorum Astronomorum id pro certo asserit.

Si enim ad planetas temperatos steterit (quos iam & ἀνατολίους græci nominant, salubres Latini) faustos, ac bonos dies producere: si ad intemperatos graves, molestosque: fingamus enim homine quodam

Text.

quodam nascente salutare planetas in Ariete, malignos in Tauro esse: is homo numerum cum Luna in Ariete, Cancro, Libra, & Capricorno fuerit, pulchrè degest: cum vero Taurum ipsum, vel tetragonum aliquod) vel diametrum signum occupat, malè tunc, & molestè vitam transiget.

Hæc est secunda pars. Vbi dat modum, quo dierum futurorum diuersitatem Medicus agnoscere queat; si enim Luna ad planetas temperatos steterit, faustos, ac bonos, sin minus infastos, ac malos dies ex ea produci asserit. huiusque rei exemplum dat nobis: nãque si in puncto natiuitatis alicuius hominis gradum sextum Arietis occupauerit, Mars autem eundem gradum in Tauro: nato tali tempore, quo Luna proprio motu huic sexto Arietis gradui, tametsi non partiliter, sed solum platice, fuerit coniuncta, vel eundem locum quadrato, vel opposito viderit aspectu, tunc (inquit Galenus) dies fausti ei prædici possunt, cum vero gradui Tauri (vbi scilicet Mars in natalis puncto erat) opposita vel coniuncta, seu locum ipsum quadrato aspectu respexerit, tunc mali, immo molesti dies eidem nato erunt.

Ter.

Atque iam morborum initia huic cum Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit pessima: sine periculo autem, & salutaria sunt, cum Arietem, Cancrum, Libram, & Capricornum Luna permeat. Adhuc alterationes magnas, quas in tetragonis, & diametris per septimanas fieri diximus, in lethalibus quidem morbis lethales, & ipsas, in salubribus bonas evenire necesse est. Quamobrem Hippocrates etiam damnat maximè mutationes, quæ in diebus decretorijs ad peiora declinant: quippe quod lethalis morbi symptoma sit, quemadmodum, ut arbitror, benigni contrarium.

In hac tertia parte Galenus non discedens à proposito, inquit. Si vero homo huiusmodi natus Luna existente in loco, vbi in natiuitate Mars fuit, vel locum ipsum quadrato, vel opposito intuitu aspiciente initio alicuius ægritudinis captus fuerit. hic

proculdubio toto ægritudinis tempore in magno vitæ periculo versabitur.

Verum in eisdem aspectibus locum, vbi Iupiter tunc iacebat, aspexerit, omni hæc ægritudo vacabit periculo. Adhæc tali via iam prius dicta Luna existente æger per septimanas pessimis vexabitur alterationibus, secundo quidem modo optimis leuabitur mutationibus: quum verò diebus septimanis æger malas pateretur mutationes, lethale id esse signum ex Hippocratis authoritate affirmat, veluti saluberrimum: dum optimè talibus diebus ægro contingant.

Franciscus Iuntinus Theologus, ac Astrologus tempestate sua celeberrimus loquens de prædictione dierum futurorum ex Luna hæc ait.

Aspice in reuolutionibus annorum ad Lunæ motum in toto anno, & quæ die Luna locum radiceis aspexerit bono aspectu, si fuerit tunc cum Stella fortunante, prædic nato bonum, & negotiorum celeritatem. atque si fuerit infortunata contrarium dicito. nã bonum, & malum erit secundum naturam planetæ cum quo Luna iuncta fuerit, & secundum hoc profer tua iudicia, & non errabis.

In tract. de reuolutionibus.

Quod si quis, & huius ipsius causam, Text. cur quadrata, & diametra rationes sint potentissima, quarat, his longissimè à proposito disputatione digreditur. nam in præsentia non primas causas omnium, quæ ad Astronomiam pertinent, sed, quæ proposito nostro utiles sunt, inquirere cogitamus. utiles autem causa sunt, quæ septimana natura interpretantur. Rursus igitur eas in summam colligamus.

Modo tacite obiectioni respondens Galenus, se excusat, si hætenus dictorum in præsentia Capite non adferat rationes; excusationis autem ratio est, quia primas Astronomiæ causas inquirere haud sibi proposuit, sed solum, quæ propositæ, rei intelligentiæ conducunt, ac utiles sint: utile siquidem Medico est, scire in ægrotationibus septimanarum naturam, cur vero eadem tales sint, nè quidquã ipsi est utilitate. Quapropter nè absque fructu à pro-

à propofita materia ipfe digrediatnr, hæc eadem in præfentiarum miſſa facit, atque quidquid vtile eſt paucis colligens, quæ ſequuntur ſcribit.

Fin. Luna tetragona, & diametra ſtationes in principijs bonis bonas faciunt alterationes: in malis malas: atque hoc præterquàm quod Aſtronomis in confefſa eſt; integrum eſt & tibi obſervare. Sin autem huiusmodi nec obſervare volueris, nec ijs, qui obſervarunt, fidem adhibere, indubiè ſophiſtarum ſibi que nunc obſtrepentium aliquis es, qui ratione manifeſto apparentia nos approbare poſtulant, cum è contrario ex evidenter apparentibus, de abditis ratiocinandum eſſet. Ita ſuo quaque res principio circuitus ſequētes uniuerſos conſonos habet.

Si igitur homine naſcente, vel ægro tante Luna ſauciata fuerit, cum ipſa met punctum (in quo tunc erat) oppoſito, vel quadrato intuitu aſpexerit, eidem nato, ſeu ægrotanti malas faciet alterationes, ſin minus contra: idque, inquit, vnusquiſque obſervare poteſt, ni fidem ijs, qui obſervarunt, adhibeant; quod ſi horum duorum alterum renuat, inter ſophiſtas obſtrepantes is eſt collocandus.

His autem Galeni rationibus hæc vna addi re vera poteſt. Quærendum igitur eſt ab iſtis obſtrepentibus vnde proveniat, quòd Morborum mutationes diebus ſeptimanis fiunt, & dubio-procul reſpondendum eſſe arbitror; quòd à natura morbi, vel à natura hominis, ſeu dicas ægrotantis, vel ab aliquo extrinſeco.

Sed à natura morbi in ſeptimanis fieri nequit eiſdem morbi mutatio; quia hoc idem contingit in morbis natura, ac idea diuerſis, quinimò contrarijs; quales ſunt febres diuerſorum generum epilepſiæ, Anginæ, pleuritides, phrenitides, Letargi, idque genus alij præternaturam affectus prope modum infiniti. A contrarijs igitur, ſeu diuerſis, cum idem non prodatur, clarum eſt, quòd à natura morbi hæc eadem per ſeptimanas mutatio fieri non poſſit. Minusque à naturis ægrotantium, quippè quæ inter ſe tam variz eſſe ſolent.

Reliquum igitur eſt, vt id ab aliquo extrinſeco proveniat, quod quidem aliud eſſe nequit, quam Luna, cum hæc eadem per ſeptimanas mutationem ſuſcipiat, quod ſupra clarè oſtenſum fuit, hancque occultiſſimo quodam modo in corpora humana operari eſt neceſſum, quod quidem experientia clariffimorum virorum multis ſæculis iam confirmatum fuit.

Modo circa Galeni dicta non exiguum exoritur dubium, cum dicat, ſi Luna ad temperatos ſteterit planetas. quandoquidem ex his manifeſtè qualitates in planetis concedere videtur, & per conſequens corruptionem: cum vbi temperies, ibi elementa, parique pacto, & corruptio.

Ad hæc diminutus idem Galenus videtur, cum rationes eorum, quæ dixerat, quodam protextu dicere renuat.

Ad primam autem obiectionem reſpondetur, quòd vnusquiſque planeta temperatus, vel intemperatus duplici modo dici poteſt. propriè ſcilicet, & impropriè: Porro planetæ in ſe conſiderati, ac propriè nunquam dici poſſunt temperati, aut intemperati: cum ſint corpora à quattuor elementorum qualitatibus prorsus abiūta, ac homogenea: Vbi non eſt assignare (propriè loquendo) nec caliditatem, nec frigiditatem, nec humiditatem, nec ſiccatem: Verùm impropriè, ac ratione effectuum potentia, ac eorum influxu hæc in inferiora productorum, ſic nuncupari poſſunt.

Cur verò ex ipſis huiusmodi exoriantur effectus, nulla à priori dari poſteſt ratio; Ideò cum vniuſcuiusque duplici modo ſcientia contingere queat, à priori ſcilicet, ac à poſteriori: hoc eſt. per cauſam, & effectum: primo modo philoſophus rationem quærit, alteraque via Aſtronomus: quippè qui per ſenſum ſuam adipiſcitur artem: quæ raro hominem fallit, ſi rectè adhibeatur.

Hinc Ariſtotelis ſcientiæ mathematicæ in primo gradu certitudinis ſunt. atque hæc pro præſenti Capite ſufficiant.

Ad

Ad secundam objectionem, ubi dicitur Galenus fuit imminutus, respondetur, quod ridiculum est, notius per ignotum probare; ideo cum quæ à Galeno dicuntur sensu demonstrari possint, superflua omnis ratio fuisse.

Caput Septimum.

Tem.

Circuituum verò alij numero quodam dierum constans, alij mensium: iam verò qui dierum numero constans, septimanis sunt, & Luna modo incedunt; qui autem mensium, ad Solem referuntur, eodem modo euenientes. Iterum enim ab Hippocratis verbis initium sumendum astuos morbos dicentis Hyeme solui, Hyemales AEstate. Hoc quidem longorum morborum, & quasi dicas annalium iudicij statum tempus est, quemadmodum acutorum decimusquartus dies.

Modo in breues, cronicosque quoscunque morbos Galenus diuidit: primos, qui diebus finiuntur, à Luna regi, aliosque, qui mensibus terminantur, ad Solem referri: annumque Solarem à Lunari mense non esse dissimilem multis modis monstrat; ac quorumcunque morborum mutationes, vel à proprio initio, vel ab ambientis aeris commotionibus (quippe quæ clarorum syderum vi contingunt) fieri asserit. postremoque tametsi multa in morbis sæpè occurrant errata, quæ non exiguas alterationes producere queant, nihilominus diebus septimanis semper maiorem mutationem fieri. quare horum dierum vim, ac potentiam admiratione suscipiendam sibi esse, alijsque suadet.

Totum istud septimum Caput quinque ex partibus constat. in harum quidem prima circuituum morborum alios diebus, aliosque mensibus absolui ait: qui vero diebus, à Lunæ motu reguntur, atque, qui mensibus ad Solis peragrationem referri debent, quod Hippocratis autoritate probat.

In secunda parte, quando ait. tempus enim, quod à mēsis principio, &c.

monstrat, quæ anni Solaris cum mense Lunari, sit similitudo, magnamque inter isthæc duo tempora quantum ad partes, ac potentiam esse sympathiam declarat.

In tertia dū inquit. Itaque vniuersas particulares morborum mutationes, &c. ex supra dictis concludit, quod morborum alij à proprio principio, atque alij ab ambientis aeris alteratione mutationem suscipiunt: primos quidem vi Lunæ, postremos per Solem moueri asserit.

In quarta incipiente. Hic iam accidit mutationes validissimas, &c. septimanarum mutationes in morbis omnium esse validissimas patefacit.

In postrema ubi ait. igitur septimanorum circuituum virtutē mirari, &c. cum tot causæ iam relatæ dierum septimanorum mutationibus impedimento esse possint, & tamen maior in his contingat motus, quam in alijs: tales esse admiratione suscipiendos ob eorum vim, ac virtutem decernit.

Non est autem verendum (vt ad expositionem primæ partis me conuertam) quin morborum, vt Galenus ait, alij diebus, ac alij mensibus ad finem perducantur.

Diebus siquidem acutorum species quæcunque morborum iudicatur etenim exactè peracuti quattuor absoluntur diebus, septem vero, qui simpliciter peracuti sunt, atque intra decimum quartum acuti simpliciter nūcupati: quod si ad vigesimum perueniant diem acuti quidem, sed non simpliciter: ultra quem terminum vsque ad quadragesimum diem ex decidentia acuti fuerunt nominati.

Ceterum ad alia tempora quicunque protracti fuerint præter naturam affectus, nulli dubium esse potest, quin mensibus semper absolui debeant.

Qui igitur diebus iudicantur, Lunæ modo incedunt, hoc est, Lunæ motum sequuntur, idque potissimum propter eiusdem quadraturas; rationem scilicet habendo ad punctum, in quo reperta fuit, dū homo ægrotare incipit.

pit. Si enim Luna in primo puncto Tauri existente aliquis ægrotauerit; cum in primo Leonis minuto eadem erit, maximam idem ægrotos patietur alterationē, Itidem in primo Scorpionis, ubi continget secunda quadratura, atque postremo ab initio Aquarii: & sic per septimanas, donec morbus ad finem perueniat, ægrotus non exiguos gustabit commotiones, bonas quidem, si benè affecta Luna ab initio fuit, plusque si in quadraturis hoc idem ei continget, sin minus contra.

Longi autem morbi, qui mensibus finiuntur à Sole, clariſque Stellis naturaliter reguntur, quia ſicuti Luna regit menſem, qui diebus perficitur, ita Sol annum, qui mensibus componitur: quòd autem morbi longi ad Solem referantur, Hippocratis authoritate probat, qui in Epidimion ait morbos Hyemales æſtate, æſtiosque hyeme ſolui: cum autem hæc tempora ad Solem referantur, horum morborum ſolutio ad eundē referri eſt neceſſum. Porro hos tales morbos cum acutis, ac breuibus quandam habere ſympathiā ex tempore Iudicij vtriusque partis oſtendit. nam (inquit) veluti dimidium temporis totius anni eſt ſtatus horum morborum, pari pacto dimidiū menſis eſt tempus, quo acuti ſimpliciter morbi ſolui ſolent.

Tempus enim, quod à menſis principio ad vſque plenilunium eſt, totius lunaris circuitus dimidium exiſtens, eandem rationem habet cum intervallo, quod à Hyeme ad Æſtatem & ſque intercedit: quinetiam à plenilunio ad vſque occultationem tempus, ſpatio, quod ab æſtate ad hyemem vſque porrigitur, proportionem reſpondet. Sed horum vtrumque bifaſiam ſectum, in acutis morbis ſeptimana eſt: in diuturnis clariſſimorum ſyderum exortus: quorum ratione Ver, Æſtas, Hyems, & Autumnus deſcribuntur. Non etenim pari dierum numero hæc ſecundum Sollis Aſtronomi ſententiam diuiſa ſunt, verum maniſeſtis circumſluſ aeris mutationibus diſtinguuntur. Rursus, & alio modo. Quemadmodum ſeptimana auctorum morborum decretoria eſt, ſic temporis an-

nui mutatio diuturnorum morborum erit ſolutoria: vt in hyeme quidem conſtitutū morbum ver ſoluat: in Vere conflatum, æſtas: ſimili ratione per æſtatem contractum, autumnus: in hoc paratum, Hyems. Ceterum ſingularum partium bifariam diuiſarum partes menſis quaternionibus proportionem reſpondent. Quin aſtologis etiam dicitur, quem in modum anni temporis cuiusque, & initium, & finis, ſyderū clarorum & occaſum deſcribitur, in eundem quoque cuiusque medietas, alterius rursus ſyderis exortu diſtinguitur.

Non digrediens Galenus ab incepto propoſito vtunque tempus anni, ſcilicet menſis ſimul concordat. non enim, inquit, diſſimile eſt tempus menſis, quod ab initio vſque ad plenilunium inuenitur, ab eo, quod ab Hyeme ad Æſtatem intercipitur: quia ſicuti primum eſt dimidium menſis, vtiſque & iſtud totius anni: parique pacto iſthæc duo per medium diſecta ſimilia ſunt; cum vtrò, citròque anni nempè ac menſis quartæ ſint. quidquid autem ab initio ad medium tempus anni, ac menſis dictum eſt, de alia parte à medio ſcilicet ad finem eſt excogitandum; hæ præterea anni quartæ non dierum pari numero diuiduntur, ſed clarorum ſyderum ortu, ac occaſu: quia Sole ſub initio Arietis exiſtente initium Veris eſt, parique pacto ſub primo Cancrī puncto Æſtatis, Libræ, Autumni, atque Capricorni Hyemis initium apud Aſtologos appellatur: ab vno autem temporum ad aliud non exactè par dierum numerus interponitur; vt exemplo anni 1608. oſtendi poteſt. nam die vigefimo, hora octaua, minutis quindecim, ſecundis quinquagintaquatuor poſt Meridiem Menſis Martij fuit æquinoctium, veris initium nuncupatum die vero vigefimo primo, hora quarta, minutis triginta duobus, ſecundis quadragintaſeptē poſt meridiem. Menſis Iunij Æſtatis Solſtitium, quod æſtius temporis initium eſt. atque die vigefimo ſecundo Septembris hora decima ſexta, minutis quatuor, vnoque ſecundo poſt Meridiem alterum Æquinoctiū Autumni

1. Epidim.
can. 3.
1. 88. 3.
150. H.

Tex.

re vera initium. Postremòque die vigesimoprimo Decembris hora decima, minutis quadragintaquinque, secundis tredecim post Meridiem initium Hyemis aliud scilicet solstitium contigit.

Adhæc longè magis erit differentia inter isthæc quattuor tempora secundum Medicorū rationem, quippe qui non syderum ortu, & occasu: sed aeris mutatione Ver, Hyemem, Autumnum, ac Æstatem potissimum fecernunt: astrorum tamen ortu, ac occasu non neglectis: quid quid autē de quartis anni dictum est, de mensis septimanis dicendum, quæ profectò non exactè dierum numero conficiuntur, sed ad ipsius Lunæ motum oculum adhibendo, quippe qui (ut ab initio dictum fuit) modo velox, modo tardus est: quo fit, ut vna septimana maior sit altera; virtute præterea hæc eadem tempora similia sunt: nam sicuti septimana in acutis decretoria est, itidem in longis morbis anni quarta: ut morbo Hyeme incipiente Veris initio solui possit: si vero singulæ anni quartæ bifariam diuidantur mensis quaternionibus dubioprocul respondebunt: & sic patet quanta inter isthæc duo tempora partium nedum sectione, verum virtute sit similitudo.

Tex.

Itaque vniuersas particulares morborum mutationes, vel tanquam ad proprium ipsorum principium, vel tanquam ad ambientis aeris conuersionem, euenire necesse est. Quæ igitur cetera ex proprio ipsorum principio fiunt, Lunam sequuntur: quæ vero ab aeris nobis circumflui conuersione, in toto quidem anno Solem, in singulis autem mensibus Lunam.

Ex his quæ antea scripserat, nunc talem facit conclusionem. nempe quorumcunque morborum mutationes referri debent, vel ad proprium initium, vel ad aeris ambientis mutationes: si igitur ad proprium principium referantur, Lunæ motum sequuntur, & sic singulis septimanis mutationem suscipiunt, qui vero ad aeris ambientis commotiones, per totum annum à Sole mutationes recipiunt, ta-

meti in singulis mensibus ex Luna propter eorum initium alterationes suscipiant.

Hic iam accedit mutationes validissimas esse, quæ videlicet cuique per Septimanos dies proprie contingunt: quamuis etiam ipsis quodammodo commisceantur, quas aer exercitat. Quare merito inde, quod semper eodem modo accidunt, in id, ut in plurimis morbis fiant, decidunt. Adhuc autem magis ipsarum ordinem perturbat accessionum violentia, crises præsumpere compellens, ut in sermonis processu dicemus: Ad hæc & varius in agrotos admissus error tum ab ipsis medicis, si medici appellandi sunt, non artis corruptores, qui hoc seculo permulti sunt: tum nihilominus ex ijs, qui laborantes peccant: quin & propter ministerium quandoque: & propter aliquod eorum, quæ extrinsecus accidunt, ut prius diximus.

Monstrat in hac quarta parte septimanarum dierum mutationes esse validissimas, quia quamuis multa, & ea quidem non exigui momenti, eas perturbare polleant, nihilominus earundem septimanarum mutationes eueniunt, nisi semper, ut plurimum saltem.

Hæc autem, quæ septimanos dies immutare, ac perturbare queunt; sunt ambientis aeris alterationes, his tamē magis accessionum aliquarum violentia, atque adhuc magis ad id efficiendum in agrotis admissus à Medicis error pollet, tum etiam agrotantium, necnon & Ministrorum incuria, vel propter aliqua alia extrinsecus euenientia: hoc idem fieri potest.

Igitur septimanarum circuituum virtutem mirari conuenit, si tot causis eos interruptentibus, multo tamen alijs fortiores inueniuntur. In acutis quidem morbis coincidentes decretorij plures sunt, quoniam & corpus mutationi accommodum est, in motu, & perturbatione vehementi constitutum: in longioribus, & ita & ordine magis septimanarum circuitus procedit.

Septimanos dies miratur Galenus, quippe quibus tametsi tot impedimento sint causæ, ceteris nihilominus diebus sunt fortiores. & quamuis in acutis plures dies decretorij inueniantur, cum

Tex.

Tex.

cum tunc corpus ad quascunque mutationes suscipiendas sit paratum, in longis tamen affectibus verius res contingit, ut scilicet septimani dies mutationes valentiores semper ægrotis adferant.

Conqueritur Galenus de erroribus, qui à Medicis suæ tempestatis circa ægrotos committebantur, artisque corruptores ipsos nominat: quales autem fuissent istorum errores in præsen- ti loco non patefacit; contra quos tamen aliàs differuit, eorumque errata memoriam prodidit, priuatimque quinto Methodi contra cataplasmatibus vrentes. Sed me herclè pluris facio huius temporis quamplurimum Medicorum medendi abusum, qui apparentibus peticulis, utique ac variolis illi- cò cucurbitulas nulla adhibita consideratione (nùm motus sit criticus, aut symptomaticus: atque si criticus perfectè, vel imperfectè motus à natura sit factus) applicari dorso iubent. nec Hippocratem audire volunt dicen- tem. quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare, &c. Ist hæc tamen missa faciamus, quia de his suo loco sum dicturus, at- que si artis corruptores tunc Galenus illos nominabat, forsàn licebit quam- plures nostrates nomine magnos Me- dicos languentium interfectores nun- cupare.

Còtra Galeni dicta talis oritur dif- ficultas. nam ab initio capitis decer- nere videtur, longos morbos nihil cū Luna habere, cum dicat, qui mensibus finiuntur ad Solem referri. in calce autem postremæ partis clarè scribit, quòd in longis morbis verius, quam in acutis, per septimanas mutationes fiunt.

Ad hanc autem difficultatem re- spondetur, quòd ab initio loquitur de morborum solutione, ideo solutio mor- borum longorum ad Solem refertur, quia Hyeme exorti Æstate soluuntur Hippocrate testante. In hoc autem postremo loco simpliciter de altera- tionibus, quæ per septimanas dies fieri solent, quas ab initio nullo mo-

do in longis morbis negauit, cum tunc solum de ipsorum solutione verba fecerit. Postremò quæritur cur Lunæ, Solique vitæ corporum regimen ma- ximè ascribitur; ex enim Galeni ver- bis videtur horum duntaxat duorum planetarum vi, ac potentia nos regi, ac gubernari: cum tamen reliqui in nosmet ipsos influant, ut ex Astrolo- gorum autoritate, tum experientia comprobari potest. Ad quod respon- detur, quòd Sol, ac Luna præ ceteris planetis vim præcipuam in his, quæ ad corporis valetudinem spectant, habent; quia Ptolomæo asserente, Sol erit origo virtutis vitalis, quæ est cor- dis, Luna est origo virtutis naturalis epatis: atque cum vita nostra à vita- li, naturalique potentia maximè de- pendeat. Hinc fit, ut corpus nostrum his duobus planetis præcipuè regatur, quibus sic decretis ad aliud caput per- gendum est.

In verbo
86.

Caput Octauum.

QUapropter ab acutis denuò incipia- mus omnium consequenter decer- nentium dierum causas inuestigantes. Iam quidem in primo febres diarias solui con- tingit, non tamen iam cum certamine, & perturbatione effatu digna, quanquam non nulli Hippocratem quoque dies decretorios in Epidemion. Primo enumerantem, & primi meminisse putant, duplici nomine errantes. Circuitus enim primus, & non dies primus, manifestò est scriptus in pa- rium, impariumque dierum catalogo quem- admodum igitur in parium enumeratione primum circuitum præfatus, quartum diem inducit: ita in mentione imparium, tertium adhuc vero magis ignorant, quod à fronte operis prognostici descriptum reliquerit de facie emortua. Quòd, si ob huiusmodi causas hac faciei species orta est, vna die nocteque iudicatur, non intel- ligentes loco verbi, probatur, & cognosci- tur, dictum esse. Hos igitur missos facia- mus.

Tex.

Qui credunt Hippocratem inter de- cretorios dies primum enumerasse to-

to errare celo statim ab initio huius capitis monstrat Galenus postea dierum inter decretorios coincidentium causas patefacit, Pitagoræque opinionem, quæ numeris vim decernendi tribuebat, reprobatur; atque in acutis penè omnes dies decernendi facultatem habere declarat, quorum alij quidem per accidens, atque alij propter Lunæ motum.

Diuiditur præsens contextus sex in partes. in harum quidem prima eos, qui putant Hippocratem primum inter decretorios enumerasse diem damnat.

In secunda, quæ incipit. Principiū autem dierum, quī cū agitatione, &c. crīsim fieri tertia, quarta, quintaque die, atque propter quam causam in singulis his diebus contingat ratione, ac exemplo patefacit.

Præuenire autem crīsim, quod Hippocrates, &c. hæc est tertia pars, ubi ante tempus crīsim obortam malam esse, Hippocratis autoritate, ac ratione probatur; huiusque crīsis causas in duplici esse differentia monstrat, ac, quæ singulæ sint, explicat; quodque huiusmodi crīsis semper mala sit, tribus declarat exemplis.

Sed nunc quoque necessarium dicetur, cū instituerim, &c. quærit in hoc quarto loco, quid Hippocrates sibi velit dū ait *προσπαρύνουσα* nempe præsumere, tamenque obiectioni respondens se excusat, si de hac re, tanquam de crīsi agat, quamuis intentio eius sit de diebus decretorijs verba facere, cū fieri nequeat; quin tractans de vno, tractet etiam de alio: accessionum violentiam crīsim ante tempus euenientium causam esse decernit; idque ex eo etiam conijci potest, quod diebus imparibus in acutis crīses contingunt, in quibus quidem accessiones fiunt; cur autem diebus imparibus in acutis, paribusque in longis accessiones fiant, explicare renuit, cū id oculis usurpare pro præfati sermone satis sit, crīsesque diebus imparibus fieri, non quia dies ipsi natura id polleant, sed ex alia causa

hoc contingit. At si dierum numerus ipse decernendi, &c. in hac quinta parte Pitagoræ opinionem reprobatur, quippè qui omnia numeris tribuebat, & ideo crīsum causas ab eisdem provenire autumabat; irridet igitur talem opinionem, atque ad Lunæ motum, vel ad accessionum violentiam crīsum motum esse referendum asserit; cūque novus dies decernit, id fieri vult, quia septimi, vel vndecimi iudicium assumit, frequentius quidem vndecimi, quam septimi: ac cur id contingat, perspectum facit, demumque hunc eundem ex coincidentibus esse propter accessionum violentiam, decernit.

Quare in omnibus ferè diebus peracutos morbos, &c. concludit hoc postremo loco, quod in peracutis penè omnes decernunt dies à primo scilicet ad septimum, cū tertio, quarto, quinto, sexto, septimoque exceptis, quos omnes decernere iam patuit, etiam de primo inter Medicos sit opinio, secundusque adhuc indubiè sit elapsus. peracutorumque duas facit species, & tandem sextum decernere alia ratione ostendit.

Quantum autem ad primam textus partem spectat. duo hippocratis loca ab aliquibus perperam intellecta adducit, quorum primus in Epidemion. ubi cū primo circuitu diem primam interpretati fuerint, eos redarguit, cū Hippocratis mens sit, non diem primam, sed circuitum, qui si impariū sit dierum, tertiam inducit diem, si parium quartam: & ideo primi circuitus iudicationes dierum imparium fiunt tertio, non autem primo die, veluti parium quarto die: isti præterea errarunt circa eiusdem Hippocratis verba ab initio Libri prænotionum memoriæ prodita, qui profectò de facie emortua loquens ait. Iudicantur autem, & cognoscuntur talia in die, ac nocte, si ob has causas facies talis fuerit quia loco verbi. iudicatur, legi debet. probantur, ac cognoscuntur, si ob has causas, & quæ sequuntur.

Igitur concludit, quod prima die iudi-

iudicium non fit; quia etsi diaria febris die una solvatur, non tamen id cum certamine effatu digno fieri solet, & ideo improprie iudicium nequaquam proprie dici debet.

Tex.

Principium autem dierum qui cum agitatione quadam acutè morbos mutant, tertium à principio statuere oportet, & solus prius etiam dictum est: qui nullam iam cum prima septimana communionem habet, sed ex coincidentibus existit. Siquidem quaternio, quod septimana in duas partes secta, absolvitur, ideoque per magnam facultatem obtinet, in priore sermone dictum est. Tertius vero, & quintus licet alia nulla ratione, quam quid iudicia cum accessionibus fiunt, coincident non minus quarto die decernunt: quoniam hoc ipsum, & ab experientia testimonium habet: & ratione contemplantibus non obscura eius causa est. Nam perturbationis violentia naturam ea, qua molestant, etiam ante tempus propulsare compellit, quippe virtus ipsa est alienorum expultrix: quemadmodum in opere de facultatibus naturalibus antea demonstratum est. tempus autem actionis post finem alteratoria facultatis est: tunc enim functionem obire omnibus secundum naturam absolutis ostendebatur, cum illa ab actione destiterit. Verum ante perfectam coctionem interim, qua offendunt, amoliri cogitur; ut interdum concoctione iam absoluta, moratur adhuc, & lente propter imbecillitatem minus subit. Virunque autem in ventriculo clare licet contemplari: instigatus enim concoctionis tempus non expectat, sed protinus etiam idoneum cum eo, quod molestas, excernit: & ubi iam satis concoxerit, interdum lente, ac cunctanter superfluum, imbecillitatis vitio expellit. At cum naturali habitu fruitur perfecta concoctionis tempus, ipsius recrementorum expulsionis terminus est: quem neque praerit, neque praesentem adhuc moratur. Ceterum sit in ventriculo, sic in singulis totius corporis partibus alienorum expultrix facultas esse ostendebatur: qua meo sane iudicio, & crism in morbis efficit: atque propterea optime fiunt crises, cum iam omnia in animantis corpore concocta fuerint.

Die quarto iudicium in morbis per se fieri, tertio autem, ac quinto per accidens ostendit, licet non minus, ac quartus ipsi decernant.

Quartus igitur, quia dividit septimanam per medium (quippe quæ propter Lunæ quadratum intuitum respectu loci, ubi morbo incipiente fuit reperta) per se iudicet. Quarto profecto die iudicium contingit, quia tali tempore Luna maiorem, ac fieri queat, inter initium, ac finem septimane suscipit mutationem, cum id tempus sit medium respectu eiusdem septimane extremorum. medium quidem inter extrema contentum maiorem recipit mutationem, quam quævis inter hos duos terminos extremos pars alia cognita: quod capite tertio probatum fuit.

Tertius vero dies non alia ratione decernit, nisi quia natura irritata vel accessionis violentia, vel humorum prava qualitate, vel aliqua alia causa ante scilicet tempus concoctionis noxium ac irritantem expellit humorē: cum tamen valida sit. Porro post tempus id efficit natura, si languida, & ideo die quinta propter imbecillitatem illud iudicium contingit, quod quarto die fieri debuisset tempore re vera ad crism duobus alijs diebus aptiori, cum alterum illorum ante concoctionem, alterumque nimium ab ipsamet distet concoctione. hinc horum utrunque ab ipso Galeno reprobatur: cum solum tempus statim à concoctione subsequens sit ad optimam crism tutum, quod quidem digestionis in stomacho peractæ exemplo ostendit.

Prævenire autem crism, quod Hippo-
crates προειρηκυυσθαί, quasi dicas, præ-
rumpere, appellare consuevit, malum est: nam idonea simul cum ijs, qualia dunt, excernuntur: fitque hoc natura incitata, vel ab exteriori quodam vel ab ijs; qua in ipso corpore desinentur. Extrinsecus igitur est Medicus, qui parum rectè quippiam fecerit, ager, famuli, atque alia, qua propria exteriora nominantur: in ipso autem corpore sunt morbi ipsi, eorumque causa, & accessiones. Considera tam nihil tale quod
in na-

Tex.

in natura accidisse, quod hominibus infirmis contigit, qui à fortioribus quibusdam intempestivè ad congressum irritati, impati, pugnando superantur. Quinetiam omnes deponere quis volens, interim vel inuito cum eo concidit. Item vehementius quis currens, deinde se ipsum retinere nequies, inuito in consuallem dellatus est. omnia hac exempla sunt malorum iudiciorum, de quibus in opere de crisis copiosius dicturi sumus.

Crisim ante tempus peractam, *προεπρήνυθα*, quasi prærumpere Hippocrates vocat; hæcque valdè improbat, quia idoneum simul cum nocuo euacuatur, cum nundum vnum ab alio sit seiunctum, quia separatio per concoctionem necessariò fit, cum autem concoctio peracta nundum sit, nec humor nocuus ab utili seiunctus esse potest. Porro talis error duplici modo contingere potest, vel ab internis, vel ab externis causis.

Intrinsècus quidem Morbi ipsi, eorumdemque causæ, atque accessionum violentia hoc idem efficit.

Extrinsècus Medicus, ægrotus, atque Ministri: quippè qui intempestivè parant, quæ non sunt molienda; sic nostrates ante concoctionem cucurbitulas in febribus prætextu peticulari, seu exanthematum applicant, & sic naturam prouocant, irritantque ad efficiendum malam crisis, talique methodo sæpè ægrotos interficiunt; cum malis humoribus relictis vtilis quidem, seu saltem idoneos simul cum malis violenter euacuent; quia intempestivè tali opere natura irritatur idque Galenus tribus exemplis optimè monstrat.

Tex.

Sed nunc, quoque necessarium dicitur, cum instituerim, quid nam verbo *προεπρήνυθα* Hippocrates sibi velit, interpretari. etenim fieri non potest, ut, qui de diebus decretoris quippiam referre aggressus sit, nihil de crisi etiam dicat: vel qui de crisi doceat, non etiam de diebus decretoris Verba faciat. Verum sermo ad propositam institutionem semper reuocandus est, & tantam adhaerentium mentionem facere oportet, quanta necessaria esse vi-

detur. Vnum iam ex illis, qua naturam stimulant, & veluti prouocant, accessio est, nullam quietem, nec moram concedens, verum incitans, mouensque, & veluti dixeris, pugnam indicens. Vnde acutorum morborum in diebus imparibus iudicium contingit, in his enim, & accessiones sunt. Quæ igitur causa sit, ob quam in acutis morbis tertio quoque die plurimum accessiones fiant, in longis autem, vel quotidie, vel quarto quoque die, non promptum est inuenire: nec in præsentia disquirere necessarium. quod vero sic eueniunt, oculis usurpare licet (& ad præsentia rationem ex principio habet) si enim ponamus, & etiam apparet, secunda ab initio accessio, ad tertium diem delabatur, tertia ad quintum, quarta ad septimum, quinta ad nonum: omnes autem in impares incipiunt. Cum ergo natura non conuenienti semper tempore de morbis decernat, sed concitata plerumque alias ab alijs causis, à quibus accessio in morbis acutis maximè continua redditur (ostensa vero est in impares incidere) in imparibus acutorum morborum plurima iudicia fieri ratio est. Non quod dies ipsi primariam decernendi virtutem non habeant (semper enim huic animum adhibere oportet) sed quia per accidens aliquod sic eueniat. Prædixi autem, opinor, manifestò iam hoc accidens: siquidem ratione, qua morborum iudicia frequentissimè in accessionibus accidunt, hæc autem in dies impares incidunt, eadem in morbis acutis imparibus diebus crises contingunt.

Quod crises sæpè in acutis propter accessionum vehementiam contingant, satis constat ex eo, quod diebus illis, quibus accessiones fiunt, etiam crises oboriuntur: diebus quidem imparibus in acutis crises fiunt, in quibus & accessiones: huiusmodi autem crisis causas, nec diebus ipsis, minusque numeris esse tribuendas asserit, cum per accidens coincidentibus diebus hoc idem contingat, præcipuèque propter accessionum vehementiam. Cur autem in acutis tertio quoque die accessione fiant, in longis quidem quotidie, vel quaternis diebus, non recenset, cum hæc tractatio ad præ-

ad presentem locum non spectet. Ideo id sic fieri, oculis usurpare pro nunc fatis est, cum ad propositam materiam hoc idem nihil conducatur.

Tex.

At, si dierum numerus ipse decernendi facultatem haberet, non frequenter diebus imparibus, raro paribus, & semper perpetuo imparibus, nunquam paribus, de acutis morbis iudicium fieri oporteret. Neque enim septimi, vel quarti numerus, crisis author est: sed, quod Luna inmutante, & immutante terrena, motuum quoque circuitus ad hos principes numeros venire contingat, merito in ipsis tanquam stata alterationum tempora inveniuntur. Quippe non à numeris, sed à Luna mutationes terrenis adveniunt: at cum in motu mutans consistat, tempus mutationibus necessario coniunctum est, quare etiam numerus necessario. Non igitur, quod omnis par numerus femininam impar masculinam referat, acutorum iudicia imparibus diebus accidunt: neque enim impar absolute pari fortior est; neque, si fortior, iam femininus imbecillior: neque, si femininus quidem hic, masculus autem alter sit, acutos morbos in masculis numeris iudicari, diuturnos in femininis, rationi consentaneum est. Omnia siquidem, quæ de numerorum virtute nugantur, tam facile absurda esse deprehendimus, & mihi subinde mirari subeat Pythagoram illum tam sapientem virum numeris tamen tribuisse. Atque nunc aduersus ipsos etiam nobis nugari non vacat: nam satis est ad rem institutam terrena Lunam alterare, & in septimanis potissimum magnas parere mutationes: post in quaternionibus exiguas: adhuc crisi accessione plurimum indigere: item accessiones tertio quoque die in morbis acutis euenire: his etenim subiectis acutos morbos in imparibus diebus magis ad iudicium tendere necessitas erit. Huius rei gratia tertius, & quintus merito decernunt, non ex lunari circuitu decernendi potentiam sortiti, sed vel quod ob violentiam accessionis tertius crisin quarto die futuram præuertat: vel & per Iovem, quod natura, dum quarto die lassata nec incitata conquiescit, quinto ad iudicium commoveatur; nam hic vero decretorio tardius venire, tertius paulo magis anticipare

conspicitur: acque ambo crisin abinuisse, quod vicini ambo vere decretorio, accessiones susceperint. Iam vero, & nonus inter duos decretorios septimum, & undecimum, medius, vel non factum in septimo die iudicium, vel undecimo futurum, ipse sibi vendicat: Varius quidem septimi, sæpe undecimi, crisin assumit. Etenim septimi dies propria crisis, non ad nonum, modo pauci errores commissi sint, nunquam pervenerit: sed hoc libris de crisibus declaravimus: undecimi vero è contrario, cum & exacte omnia gesta sint, & violenta nomi diei accessio inuadat. Porro iudicia in huiusmodi diebus propter accessionum vehementias incidere clarissime demonstrat, quod videlicet in diuturnis morbis non similiter eueniunt. Sicut enim accessionum vehementia, ita dierum quoque coincidentium numerus, in illis exolvitur: sic rursus accessionis vehementia crisin, alio, quàm statu, tempora fieri compellit.

Pytagora numeros tanti fecit, tantamque iisdem vim, ac potentiam tribuit, quod etiam crises vi numerorum oboriri credidit; ideo cum numeri apud eum in duplici sint differentia, alij siquidem feminini, quales sunt pares, ac alij masculini, veluti impares: in hisque acutos iudicari, ac in ceteris longos morbos, masculinosque femininis esse fortiores diceret, isthæc omnia, tanquam nugæ, ac deliramenta Galenus improbat, ac spernit: miraturque tanti philosophi indecentem opinionem: quia si propter numeros crises fierent, non frequenter diebus imparibus, raroque paribus in acutis accideret; sed perpetuo masculinis, hoc est, imparibus, nequaquam paribus in eisdem acutis iudicia fieri esset necessum; sed cum modo pari, modo impari: utpotè quarto, ac septimo die crises frequenter in acutis contingant, ex hoc conijci facile potest, quantam huius opinionis sit falsitas. Huiuscem igitur crises propter Lunæ potentiam, aliquando per accidens, accessionum scilicet violentia, vel aliqua alia causa intrinseca, vel extrinseca contingunt: & sic tertio, quartoque die crises quæcunque fieri possunt: quod supra ostend-

ostensum fuit: sic itaque de noua die est excogitandum, quippe quæ non propter Lunam, sed ex accidenti interdum decernit, septimi quidem iudiciū assumens propter naturæ imbecillitatem, quæ tempore conuenienti, septimo scilicet die, impotens ad expellendum fuit; vel vndecimi, atque frequentius arripit iudiciū, propter ali quod irritamentum.

Cæterum quid de Pitagoræ opinione circa numerorum vim, ac potentiam sit decernendum, non est in præsentī loco discutiendum, quandoquidem tamen si ad crises producendas nihil numeri conducant, ut ex Galeni rationibus intelligi potest, nihilominus in cæteris eius opinio secundum quosdam Cabalistas nō est spernenda quippe quæ quantum ualeat, apud hos querendum est, quorum testimonio, ac experientia tantī viri sententia forsā comprobari posset.

Tex.

Quare in omnibus ferè diebus peracutis morbos iudicari, videre licet, quoniam vltimus ipsorum dies decretorius est septimus: & ante hunc non quartus modo, sed etiam tertius, quintus, & sextus aliquando, decernunt. Quin, & de primo, an decerneret, inter Medicos, ut dicebatur, quasiū est. Reliquus itaque secundus ordine decretorio indubie elapsus est: sit autem, si vis, & primus: sed tertius, quartus, quintus, sextus, septimus, omnes decernunt. Ac omnes dies post morbi principium in peracutis, propter accessionum vehementiam decernere videntur. Ergo sextus etiam, etsi nec inter decretorios qui circuitu constant, nec impari numero ascribatur, tamen & ipse persapè decernit: quoniam intra peracutorum terminum continetur. Inuersi autem tales morbi, alterum duorum habent vel synochon idest febrem continentē (ita enim appellant, quæ à prima constitutione eundem tenorem sine manifesta declinatione ad crīsim vsque, ut diximus, seruat) vel febrem aliam, quæ etsi manifestas habeat declinationes, & accessiones, non tamen tertio quoque die manifestas tantū habet; verū in ipsorum dierum quoque medijs, quemadmodum & semiteriana. Proinde prima peracutorum differentia, ne

lut vna quadam est accessio: quamobrem nihil, quantum ad accessionem pertinet, impares paribus præstabunt, cum febris singulis diebus æqualis existat: secunda, etsi per triduum magnas habeat accessiones, & veluti principia circuituum, tamen medius ipsorum dies tantam, & ipse in peracutis morbis accessionem frequenter affert, ut etiam magnis aliorum quorundam morborum accessionibus nihilo sit inferior. Cum igitur morbus velut ad septimum festinat, & secundum ipsius rationem in eodem iudicandus est: media vero accessionis magnitudo naturam ad crīsim ante suum tempus venire compellit: vel extrinsecus aliquid euenit, ipsam irritant: sic crīsis sexto die præsumpet. Atque hac tanto peior est ea, quæ septimo futura erat, quanto magis ipsam præuerit. Pessima vero crīsis secundum aliam rationem sexto die accidit: quam in opere de iudicijs plenius enarrabimus. quippe ad illud propriè pertinet bona, malaque iudicia distinguere: hic tantum de diebus decretorijs differere statuimus. Sed quia semel de sexto die vniuersa dicere parauimus, hoc quoque adhuc summam adiungemus. Inuadunt quidā morbi secundum diem primo grauiorē habentes, quartum tertio, & totas accessiones in diebus paribus: qui longorum quidem morborum naturam, quemadmodum in commentarijs de crīsis ostendimus, habent: iudiciū tamen præuertunt, ut acuti propter accessionis vehementiam: hi etiam secundo die interficiūt, & quarto sed sexto plurimos. Etenim in secundo die natura quodammodo valida adhuc est: item in quarto adhuc valida magis, quam sexto, sed nondum in certamen venire audet: & in sexto accessionis vehementia frequenter eam ad certationem prouocat. Quare alterum ē duobus sustinet: vel in ea concidit, & prius quam quæ offendunt, excreuerit, extingatur: vel plurimum ex eis propulsat, reliquum vero adhuc non potest, verū imbecilla, & defatigata prorsus cadit, & languida iacet. Deinde, si quo modo postero tempore recreari, ac refici potuerit, paulatim morbum concoquitur: quod si morbi reliquæ eius robore maiores sint, tandis ager superuuet, quandiu natura adhuc sufficere potest: morietur tamen postea. iā vero

però de diebus coincidentibus abundè dictum est.

In hac postrema parte facile (inquit Galenus) est intelligere ex supra dictis, quòd in peracutis (qui die septimo iudicari solent, vel intra terminum ipsum) penè omnes dies sint decretorii, licet per accidens alij, duoque (nempè quartus, ac septimus) per se: à primo igitur ad septimum usque ferè omnes decernunt dies; etenim de quarto, ac septimo nihil dubij est, cù alterum eorum propter Lunæ dichotomum respectu decubitus, atque alterum, quia septimum per medium diuidit, esse decretorium, iam supra ostensum fuit.

Tertius vero, ac sextus euadit quidè decretorius accessionis violentia, vel aliquo alio intrinseco, vel extrinseco irritamento, demùmque quintus propter virtutis debilitatem, quæ omnia supra explorata fuere.

De primo quidem adhuc inter Medicos lis est, cùm aliqui velint ipsum esse decernentem, secundus verò an decernat dubius est: & sic duo per se, tres per accidens omnium consensu decernunt: vnus, qui est primus ex aliquorum sententia; solùmque secundus in dubium est relictus: qui tamen in morbis (vt idem Galenus ait) accessiones paribus diebus habentibus, qui longorum naturam habent etiam decernere potest, in quibus quidem morbis secundo, quarto, ac sexto die propter accessionum violentiam mala aliquando contingit crisis. Volens autem Galenus tacitæ obiectioni, quæ de sexto die adduci posset, respondere, qui quidem decretorius per se dicere nequit, nec etiam per accidens, vi scilicet accessionum, cùm in acutis imparibus diebus accessiones contingant; propter multa, inquit, decernere potest & primo ea ratione, qua, & secundus, tum quia intra dierum, quibus peracuti terminantur, continetur, quo tempore corpus ad quascunque alterationes suscipiendas paratū est, ideo propter Medicorum, tum ministrorum, ipsiusque egrotantis errata, tum etiam

propter aliqua alia irritamenta, præcipuèque vi accessionum, quæ diebus paribus contingunt, Iudicium tali die fieri potest: qualesque sint morbi, quorum accessiones paribus diebus hoc idem efficere queant, quadam distinctione huiusmodi morborum à synochis febribus ostendit: Porro hæc eadem crisis vehementer est improbanda, cùm bonum simul cum malo expellatur, quia nundum separatio utilis à nocuo facta est.

Ex autem à Galeno exploratis, ac præcipuè de sexto die enucleatis, quòd scilicet dies hic propter accessionum violentiam, vel ob aliquod aliud irritamentum sit decretorius, huiusque diei crisis mala semper fit, talis insurgit dubitatio.

In quocunque Lunæ dichotomo fortunata, respectu scilicet puncti, in quo erat Luna ab initio morbi, semper bona fit crisis. Sed die sexto huiusmodi dichotomos fortuna fieri potest, ac sepe fit. ergo tali die crisis bona contingere potest.

Maiores per eundem Galenū toto in hoc libro satis patet, vtique omnium Astrologorum, ac Medicorum astronomica profitentium consensu, alioqui, vel nihil Astrologia, cum Medicina, vel Luna infortunata in dichotomis bona fieret crisis, quod est contra rationem, ac omnes professores, nec non experientiam.

Minor autem quodam demonstrari potest exemplo, nam cùm constiterit, dichotomum fieri posse die sexto, quando scilicet Luna velox est, tunc Sole clarius erit, quòd etiam crisis bona tali die fieri possit, quando scilicet Luna velocitate excepta felici aliquo intuitu roborata fuerit.

Quapropter agrotet, exemplo, Plato die nono Aprilis 1608 in Meridie, qua hora Luna erat in gradibus sex, & minutis decem & septem Aquarij, ad hunc igitur punctum (cum signa ab eo perlustranda motu proprio breuius sint ascensionum) die decimo quinto eiusdem Mensis, Minutisque à Meridie quinquaginta eadem Luna quadrato

drato intuitu se habuit, tunc enim in gradibus sex, & minutis decem, & septem Tauri iacuit, & sic patet, quod crisis die sexto absoluto cum minutis quinquaginta propter eius dichotomum ad locum initij ægritudinis eiusdem Platonis fuisset.

Verum si die vigesimotertio ipsius mensis in Meridie initium supradictæ ægritudinis contigisset, quo tempore in gradibus decem, & nouem Leonis Luna fuit, eiusdem dichotomos, seu quadratus aspectus ad hunc punctum die triginta à Meridie per horas tres fuisset, cum tali tempore in gradibus vnde viginti Minutisq; quinquaginta Scorpionis ipsamet Luna fuerit reuerta; à Leone autem ad Scorpionem, cum iter longarum sit ascensionum, sit, vt solùm septimo completo die cum horis tribus contingerit dichotomos.

Ex his igitur conspicuum est, quod sexto die crisis bona propter dichotomum Lunæ ab initij ægritudinis punctum relatum fieri possit, & tanto magis, quia, quando tali die dichotomos contingit, semper velox ad cursum eadem Luna est, & per consequens fortunata, ac felix, quod quidem ceteris (quoniam veloces sint) contingit planetis. Sin minus infelices, ac infortunati propter tarditatem motus, plusque si retrogradi sint.

Ad hæc incipiente octauo die, ac in fine ipsius (adeo in motu interdum tarda est Luna) dichotomos fieri potest, & ideo eiusdem influxu ipsamet crisis tunc contingere posset: quibus non intellectis Medicorum incuria, ac ignorantia mille in ægotantium detrimentum incurrere possunt errores.

Notandum præterea, quod Luna tardius velociusque mouetur prout sic à terra plus, minusque distat. quandoquidem si partem inferiorem sui Epicicli perlustrat, velocius quidem, ac ceteris temporibus, huic autem contrariam, superiorem scilicet percurrens partem, tardius moueri est necessum. Et ideo tardius, citiusque hac

ratione crises contingunt, & sic in inferiori Epicicli parte Luna ipsa existente sex diebus sexagonam stationem attingere poterit, veluti in superiori deambulante octo duntaxat diebus id fieri opus erit.

Galenus igitur sexti diei crisim improbens falli videtur. pro cuius tamen ratione, ac defensione responderi potest, quod in præsentis capite loquitur de crisi, quæ tali die per accidens, nempe accessionum violentia, vel aliquo alio irritamento fit, non autem de altera, quæ propter dichotomum fieri contingit. Quapropter negat crisim bonam fieri posse die sexto, dummodo per accidens fiat; At si de hac, quæ nostro exemplo fuit ostensa, verba faceret, nequaquam (quod ratio suadet) negasset. Ex his autem, quæ dicta sunt, vnum exoritur corollarium, quod scilicet in morborum circuitibus integri dies exactè numerari nequeunt, vitæque nec septimanæ, quod quidem Hippocrates etiā agnouit in suis prognosticis, cum dixerit fieri vero non potest, vt horum nullum (nempe crisium tēpus) integris diebus eximè numeretur, non enim annus, ac menses integris numerari diebus natura apti sunt; idque à Galeno ratione confirmatur.

In comen-
to tertio.

Caput Nonum.

C Vt autem de Sigesimæ, & Sigesimæ Tes-
primus, multo magis Sigesimæ, de-
cernat, explicabo. Primum, quoniam
huiusmodi morbus diuturnus tam est, ip-
sas accessiones dies pares excipiunt: deinde,
quod septimana non integris septem
diebus constat (veluti prius expositum est)
nouis hoc quoque Hippocrates. Cum
enim dixisset in opere prognostico, hi vero
ex acutissimis morbis per quatuor in vin-
ginti ex additione perueniunt: his subiun-
git: Verum huiusmodi suppurationes per in-
tegras dies nimirum fieri non possunt. Quia
cum nec annus, nec menses ipsi integris
diebus numerari possint. Vt igitur annus
ad trecentos sexagintaquinque dies par-
ticulatus.

nientiam diei, maiorem quarta, adiectam habet: tum mensis ad triginta dies absol- uendos unius dimidium desiderat: sic, & septimana, sexta maxime diei parte, ut septem integros habeat, indiget. Quamobrem fit, ut tres septimana non unum, & viginti dies integros, sed minus ferè tota dimidia parte unius consequantur. Ob quod etiam numerum huiusmodi non ma- gis viginti, quam unius & viginti diebus vi- cinum, utrique parti convenire videas, Nam, cum totus lunaris circuitus septem & viginti diebus, & adhuc tertia unius parte absoluat, ideoque septimana qua- libet septem diebus minus sextante constet, tres septimana viginti dies, & dimidium habebunt, quoniam igitur vigesimus ex- actam periodum propinquam sibi vendicat, tales iam morbi inveterascent, & accessio- nes paribus diebus accipiunt: quorum vero accessiones in imparibus eveniunt, horum, & iudicia ad vigesimumprimum delabuntur.

Vigesimum diem frequentius, quàm vigesimumprimum, esse decretorium, ipsumque tutiorem: septimanamque, Mensen, ac Annum diebus integris confici non posse, duplicesque Lunæ cuilibet ægroto esse actiones, proprias scilicet, ac communes monstrat: po- stea ex mense peragratiōis, atque ex altero illuminationis unum inter ambos locum medium habentem cō- ficit, quippè quem medicinalem vo- cat, hasque septimanas pro crifium temporibus assignat.

In tres hoc caput diuiditur partes, in quarum prima crifes die vigesimo frequentius, tutiusque, quam vige- simo primo, fieri, septimanamque, men- sem, ac annum non integris constare diebus enucleat.

In secunda sic incipiente. Non so- lum autem Lunæ, &c. actiones Lunæ in duplici esse differentia, nempe pe- culiatae aliæ, ac aliæ uniuersales: pri- mæ initium ægritudinum particulariū respiciunt, uniuersales ad quadratu- ras, ac oppositionem eiusdem cum Sole referuntur.

In tertia nempe ibi. Demonstratū autem est, & hoc tempus, &c. ex pe-

ragrationis mense, atque ex altero il- luminatiōis unum medium, cuius vsus ad Medicinam aptat, conficit.

Vigesimum multo magis, hoc est, frequentius, quam vigesimumprimū decernere in hac prima parte Gale- nus asserit, nanque vigesimus propter duas causas decernit; & primo quia iam morbus factus est diuturnus, at- que in huiusmodi morbis diebus pa- ribus accessiones incrementum susci- piunt; ideo per accidens, nempe ac- cessionis violentia decernere potest; utique etiam ob septimanarum ratio- nem, quia die vigesima cum horis duodecim tertia conficitur septima- na; ut infra patebit, quippè quæ nun- quam integrè ex septem scilicet die- bus componi possunt, veluti nec men- sis, minusque annus: ut ex præceden- tibus iam fuit ostensum; quod quidē excepta experientia Hippocratis au- thoritate etiam monstrat. Cum igitur duæ sint causæ, quibus vigesima dies iudicatoria euadere queat, quorū altera per accidens, alteraque per se, nempe vi septimanarum (quod idem est, ac si dixisset ob Lunæ tetragonas, diametramque stationem respectu ini- tij ægritudinis) diesque vigesimus primus secundo modo solum decer- nere queat, non quidem per accidens (ni fortè adhuc imparibus diebus ac- cessiones vehementiores fierent, vi nempe accessionis, cum iam propter morbi diuturnitatem diebus paribus accessiones incrementum susceperint) nec propter irritamenta alia, quæ pro- fectò potius anticipationis causæ, quàm tarditatis esse solent; fieri nihilomi- nus posset (ut de quinto die in præce- denti capite enucleatum fuit) virtutis debilitate crifim retardari, quod qui- dē cum per rarò contingat, fit ex hoc, ut multo magis vigesimus, quam vige- simus primus decernat, itidem ac for- tior euadat, quatenus crifes ob Lunæ motum velociorē fiant tutiores, cum tunc feliciori auspicio eadem Luna agat, quam tempore, quo tardiori mo- uetur motu: si autem tardus eius sit motus, tarda contingit crifis, sin mi-

bus contra: iurè igitur tutior sit crisis die vigesimo, quam vigesimo primo.

Deinde (inquit) tres septimanæ medium locum inter vigesimum primū, vigesimumque diem occupant; intelligit tamen dies integros, atque completos: nam cum Luna diebus vigintiseptem, horis septem, minutisque quadragintanovem totum lustrat orbem; si tempus hoc in septimanas diuidatur, quælibet ex diebus sex, horisque viginti circiter constabit: & sic tres septimanæ constituunt dies viginti cum horis duodecim: id autem tempus (ut dixi) est medium inter utrumque terminum diei scilicet vigesimi, ac vigesimi primi. ex hac quidem ratione consentit etiam Galenus, quod in utroque termino extremo crisis fieri possit, die nempe vigesimo, atque die vigesimo primo. Porro in primo termino si paribus diebus ob morbi diuturnitatem iam accessiones incrementum susceperint, in secundo, si, ut ab initio, diebus imparibus adhuc accessionum violentia inuadat ægrum: atque hisce verbis Galenum de crisi per accidens loqui planum est; non re vera de ea, quæ propter Lunæ tetragonam stationem fieri contingit, cum hæc eadem (quod exemplo diei sexti Capite in præcedenti conspicuum fuit) fieri possit vigesimo, citius etiā, tardiūque: dieque vigesimo primo, propè dicam, usque ad vigesimum secundum peruenire possit; prout Luna tarda, veloxque fuerit: licet (ut ab initio dictum fuit) frequentius die vigesima crisis fiat, utique ac tutior propter Lunæ velocitatem in motu.

Ad hæc si Luna fortunata, à bonisque planetis adiuta fuerit tametsi in motu tarda, fiet nihilominus crisis die vigesimo primo, ac postea, æquè bona, ac si die vigesimo contigisset.

Quanta igitur Medico unicuique Astrologia sit necessaria ad rectè medendum; ex his vnusquisque iudicet.

Non solum autem Luna circuitus, sed menstruum etiam tempus apparitionis & cetera autem quandam in nos possidet, ut prius docuimus: ipse etenim significari circuitus

accommodatissimus est unicuique rei proprius principijs: menstruale vero tempus, quo Luna conspicitur, ambientem nos aerem immutans, omnibus ex aquo hominibus communem effectum ostendit.

Lunæ aspectus tū quadrati, tū oppositi duplices esse nunc ostendit, horum autem primi ad punctum (in quo Luna hora initij ægritudinis reperiatur) referuntur: atque hoc modo in quolibet puncto signiferi Luna potest esse tetragona, atque diame-tra prout varijs temporibus, ac horis varij ægrotarunt homines, & sic in quolibet hora alterationes, ac crises dare poterit; diuersæ quidem pro diuersitate temporis, quo homo ægrotauit, utique etiam ob dispositionem subiectorum.

At secundi aspectus, quos communes vocat, singulis ægrotis, tū ceteris, quibus Luna dominatur, æquis temporibus pro subiectorum dispositione aeris nos ambientis medio alterationes dabunt; talesque sunt, qui respectu primæ apparitionis Lunæ contingunt, quorum vi aer nos ambiens immutatur, hoc idem contingere est necessarium ex eiusdem Lunæ varijs aspectibus cum Sole respectu horæ congressus cum ipso: Galenus autem nunc loquitur de tetragonis, atque diame-tra statione ad tempus apparitionis ipsius Lunæ computatis, cum propter lumen in hæc inferiora agat; licet alij rerum astronomicarū professores exponant tetragonos aspectus eiusdem Lunæ cum Sole, quod tametsi id fieri omnibus experimento constet, nihilominus ex Galeni verbis solum stationes ad tempus illuminationis relatione intelligi possunt; quod etiam id magis apertè postea explicat, dum inquit. demonstratum est autem & hoc, tempus viginti septem dies, prope modum continere: & ideo septimana eius minor adhuc prius dicta merito euadet. & paulo inferius loquendo de mutationibus proprijs, ac communibus nobis ex Luna contingentibus, inquit. communes proprijs paulò breuiores esse, & adhuc infra clariùs.

clariùs de septimana loquens ait. vo-
co autem propriam, quæ ex signiferi
circuitu proficiscitur, nam is cuique
nostrum virtutem affert: communem
ex menstruo tempore ortam, quam su-
pra recensui nequaquam septem, &
viginti dierum esse. postea. itaque
hoc tempus, non menstruale totum
in septimanas diuiditur. ex quibus
conspicuum est, quod Galenus men-
tionem fecit de tempore illuminatio-
nis (cuius dichotomi, atque oppositio
aptari nequit cum Sole) non autem
de mense Lunari, qui quidem ex die-
bus vigintinouem, horisque duode-
cim constituitur; cum dicat, hoc tem-
pus nequaquam dies vigintiseptem
continere: quapropter tempore tetra-
gonicarum, ac diametræ stationum Lu-
næ ad punctum scilicet. Illuminatio-
nis, vel Solis congressum contingent
bonæ quidem alijs, atque alijs malæ
pro eorundem dispositione.

Ten.

Demonstratum est autem & hoc tem-
pus viginti, & septem dies propè modum
continere: ideoque septimana eius minor
adhuc prius dicta merito euadet. Siue
enim à triginta, tres illos, qui circa coitio-
nem sunt dies, in quibus nihil adhuc de æ-
re decernitur, auferre cogites: siue à vi-
gintinouem, & dimidio, reliquum tempus,
quo Luna manifestum de se lumen præ-
bet, priori modo septem & viginti dies: al-
tero vigintisex & dimidium habebit. Quo-
niam ergo mutationes corporibus nostris
accidere diximus, quasdam proprias, quas-
dam communes: proprias, quæ tanquam
ad propria principia spectent: communes,
quæ ad communem ambientis usum: ad
eundem modum utrosque Luna circuitus
fieri contingit, & communes proprijs paulò
breuiiores esse. atque sic iam ex septimana
numero quippiam auferetur. Nam si pro-
pria communis admisceatur, sitque paulò
diuturnior, ita quoque septimanam immi-
nus, & velut in medio quodam propria,
& communis consistere, necesse est. Voco
autem propriam, quæ ex signiferi circuitu
proficiscitur, nam is cuique nostrum vir-
tutem affert: communem ex menstruo
tempore ortam, quam supra recensui ne-
quaquam septem, & viginti dierum esse.

Nam si à menstrui tempore exacto, quod
ad triginta dies integros vnus dimidium
maximè requirere dicebatur, tres, qui circa
coitum sunt, dies ademeris; reliqui videli-
cet vigintiseptem minus dies dimidio erunt.
Itaque hoc tempus non menstruale totum
in septimanas diuiditur. Quare commu-
ne tempus septimana, quod ærem immu-
tat, minus erit eo, quod singulis est pro-
prium: quamquam & hoc virtutem habe-
re dicebatur, ideoque non nihil ex alterius
septimana tempore confringere: ut mediis
vtriusque, quod velut mistum ex eis est,
plus sexta parte septimana demas. Ac
exactam quidem, vel mensuram, vel abla-
tionem Deus tantum nouit: quantum
verò humana cōsectura indipisci licet, præ-
stat circuitum earum communem, mediis
inter vtrasque collocari. Cum ergo appa-
ritionis manifesta, & efficacia tempus sit
dies vigesimus sextus, & dimidius: signi-
feri verò circuitus expleant vigintiseptem
dies cum tertia vnus parte, liquet mediis
ipsorum fore vigesimum sextum diem, ad
hæc dimidium & tertiam maximè, & duo
decimam vnus diei partem. Siquidem,
ubi utroque tempore coniuncto dimidium
acceperis, medium ipsum inuenies. At hoc
tempus medium à vigintiseptem diebus
duodecim maximè vnus diei parte defi-
cit: quia si in quatuor ipsum diuidas, exa-
ctum septimana tempus offendent, non
sexta modo vnus diei parte, sed etiam
maiore indigens. Sumatur enim ex vigin-
tisex diebus & dimidio pars quarta, & ex
vnus diei tertia, & duodecima: erit au-
tem tempus dierum sex dimidij quinta
pars, & particularis alijs minoribus insu-
per adiectis, quæ sunt sexagesima prima,
dein centesima vigesima, ducentesima qua-
dragesima. Idem tempus & hoc dici pos-
sit dierum sex, & dimidij. & sexta pars
diei, & vigesima quarta, & quadragesima
octaua. abest autem huiusmodi tempus à
septem diebus vnus diei quadrante, & si
exactè computes, sexagesima parte, cente-
sima vigesima, & ducentesima quadra-
gesima. Quæ cum ita se habeant tres se-
ptimana viginti diebus, & sexta vnus
diei parte comprehenduntur. Proinde si
hunc in modum exactè rationem ineamus,
vtrum septimanarum numerus paululum
viginti

Viginti dies excedet, atque his multo magis, quam viginti, & vni, erit proprius. Iam sanè ostendi secundum rerum Seritatem, & Hippocratis sententiam, nullam horum supputationem per dies integros fieri posse, hoc est absolute citraque facturam, neque septimanam, neque quaternionem, neque mensem, neque annum, neque alium quemvis numerum.

Prudentem, cautumque Geometriam in mentem mihi hoc tempore reuocat Galenus, quippe qui cum corpora quaecunque, ac plana geometrico modo, tum etiam arithmetica ratione demetiri onus discipulos docendi sumperit, horumque aliquos rerum tantarum incapaces agnouerit; nè istorum mens mille inuolueretur erroribus, hos ipsos ad quasdam regulas vniuersales adipiscendas exacta relicta ratione hortatur, quibus re vera etsi ad vnguè quidquid ratio exposcat haud adipisci queant, nihilominus à vera ratione non multum aberrabunt.

Non secus igitur sapiens Galenus tertium hunc de diebus decretorijs libellum scribens, cum illius tempestatis Medicorum quamplurium rerum celestium imperitiam non ignorasset (quod aliàs tetigit) vt maius malum caueret, nè rerum astrologiae imperiti tam graua aggredi in ægrotantium detrimentum temerè tentassent; postquam dies decretorios propter Lunæ motum contingere monstrasset, quod pro sapientioribus memoriæ proditum fuisse intellexit: eosdemque varijs temporibus hanc ob causam euenire posse docuisset. post modum isthac intellectum tam difficilia haud aggredi (quod explicitè sequenti Capite ait) reliquos quasi tacitè hortando; dies decretorios per septimanas inuenire faciliori via docet, quæ non adeo à veritate aberit, quin tutior ea sit, qua vulgus vti solet: quapropter de duobus minus malum cum semper rectè sit eligendum: quendam medicinalem, vt infra patebit) componit mensem, huncque per septimanas diuidit: atque tali via ab Astrologiae inscius nõ exiguos amouet errores, quippe qui

nedum communem viam amplectentes maximè errabunt, verum astrologicam rationem sequentes ob imperitiam in mille errores versati sunt; præcipuèq; Galeni tempestate, vbi Ephemerides (quibus tam facile planetarum motus quicunque sciri possunt) desiderabantur, licet non deessent Aegyptiorum computus, ac obseruationes, tum aliorum sapientum, siuè tabulæ, siuè quid aliud simile; sed præcipuè Almagestum Ptolomæi paulo antè editum, vel saltim Philippi Aridei regulæ de modo supputandi aderant, quibus Dionysium Ariopagitam tempore protentoræ Eclipsis in Christi Passione factæ vsum fuisse legitur; vt scilicet nunquid naturalis esset Eclipsis dignosceret; è quibus tamen Lunæ, ceterorumque planetarum motus elicere adeo erat laboriosum, vt huiusmodi negotium hominem requireret totum: ex quo patet, quantum nostrates inter ceteros Mathematicos doctissimo Magino tribuere debeant, quippe qui tam sapiens, tamque oculatus in re tam ardua est, vt facile Mathematicorum huius temporis (salua eorum existimatione) princeps dici possit; cui (vt putò) tantum debetur, quantum persolvere difficile est: vt autem vnde defluerat oratio reuertar, dico, quod Galenus omni laude est dignus, tametsi septimanis mensis medicinalis ab eo inuentis iustum crismus tempus inueniri nequeat, cuius quidem mensis septimanæ rationi astrologicæ magis, quam vulgarium Medicorum septimanæ, sunt propinquæ, quod postea sensu perspectum erit.

Quapropter Petrus Aponensis, alijque, quos præallegatus Maginus in expositione huius capituli recenset, temerè mensem Galeni medicinalem ita acerbè reijciunt, cum eius mens fuerit pro Astrologiae egentibus eum componere, non vt verum, sed tanquam septimanas habentem veritati alijs vulgi proximiores. hæc tamen missa faciamus, atque ad textus expositionem nos conferamus: sed quia longa adeo verborum serie ad propriam opi-

opinionem explicandam idem Galenus utitur, breuitati nos incumbentes, ex tot verbis sensum duntaxat elicimus.

Ex duobus igitur mensibus supra, atque in presenti loco commemoratis, nempe Lunæ peragrationis, atque illuminationis: vnum inter hos medium conficit Galenus, quem Medicinalem nominauit, cuius quidem septimanis crismus tempus pro Astrologiæ carentibus veritati propinquius, quàm illud, quod ex mensis peragrationis septimanis habetur.

Mensis autem peragrationis est tempus, quo Luna à puncto cœli vno digressa iterum cum illo coniungitur: talisque motus diebus vigintiseptem, horisque penè octo absoluitur. Mensis illuminationis ex diebus vigintisext, horisque duodecim conficitur: Iam enim constitit, quod tribus diebus in coitu Solis Luna immoratur, quibus à toto menstruali tempore (quod dierum vigintinovem, horarum duodecim componitur) ablatis supersunt dies vigintisext, atque horæ duodecim. differentia igitur inter, vtrunque mensem est horarum viginti, quæ sanè numerum æquè diuidit Galenus; alteramque partium diebus, ac horis mensis illuminationis addit, & sic alterum mensem ex diebus vigintisext, horisque vigintiduabus, qui medius est, componit: idque tempus si per septimanas diuidatur, harum quælibet ex diebus sex, horis decem, & septem, minutisque triginta constabit; & licet (vt iam dixi) hanc eandem septimanam ad verum crismus tempus habendum nequaquam rectè conducat, attamen minus erroris ab ea utentibus comitteretur, quam si altera mensis peragrationis vsuri essent. Verum cum tempestate nostra motuum cœlestium Ephemerides (quæ tempore Galeni desiderabantur) quamplures essent, quibus vnico intuitu quicunq; planetarum motus haberi possunt, omnibus consulendum esse censeo, vt hoc medicinali mense relicto ad veram rationem ex eisdem motibus cœ-

lestibus habendam animum adijciat. de qua postea longiori sermone sum tractaturus.

Nunc autem circa mensem illuminationis quædam exoritur difficultas, cum Galenus ex diebus vigintisext, horisque duodecim totum illud tempus statuatur, quod quidem nec rationi, nec eius verbis consentit; quippè qui eadem, qua ceteri Astrologi, vtens ratione, Lunam non semper eodem moueri motu cōcludit, sed modo tardius, modo citius ab vno ad idem locum proficisci: ideo hac hypothese facta, satis conspicuum videtur, quod Galenus sibi ipsi contradicat, quandoquidem tempus illuminationis iustum, ac verum à tempore occultationis eiusdem Lunæ prorsus dependet. Sed hoc tempus pro Lunæ tarditate, ac velocitate in motu diuersum esse potest. Ergo ex hoc sequitur, quod illuminationis tempus huiuscè naturæ esse debeat; & si nullo modo determinari potest, nisi singulis in mensibus, præ scilicet ratione brevis, vel longæ occultationis ipsius Lunæ.

Præterea tempore coitus Lunæ cū Sole (vt omnibus perspectum est) variaz circa aerem contingunt mutationes, tuncque tantam in vobis vim, ac potentiā habet; vt ab omnibus Astrologiæ peritis vetitum sit, quod nedum in congressu, sed à congressu, & ante congressum eiusdem cum Sole per biduum ob eius malum influxum nullo modo sanguis mittatur, ni vehementer occasio operadi vrgeat, tunc enim propinqua, seu dicas immediata causa, magis potest ad indicandum, quàm remota ad inhibendum.

Ad hæc in dichotomis ipsius cum Sole, vtique ante, & post duodecim horas, itidem dūm diametra, ac ante, & post talem intuitum per diem hoc idem ex eadem ratione est interdicitum.

Cum igitur idem in coitu, in dichotomis, necnon in oppositione cum Sole Luna operetur, sequitur ex hoc, quod dūm lumine orbata est, ab his inferiorib. eius actio nequaquā absit.

Pro

Pro prima autem dubitatione aufferenda scire conuenit, quod illuminationis tempus non fuit à Galeno descriptum tanquam exactè verum, sed ut illud, quod sæpè immo ut plurimū contingit. Ideo capite quarto huius libelli dixit. Sæpissimè tribus diebus in coitu Luna immoratur; non igitur ignorabat, tempus illuminationis exactè sciri non posse, si illud occultationis incognitum fuerit. hinc eodem loco ait. Vnde non semper vnum tempus est, quo Luna conspicitur.

Ideo ad difficultatem respondetur, quod tempus sæpissimè, vel ut plurimum contingens, vel, quod inter extrema medium est, descripsit Galenus, non quidem exactè verū, cum huiusmodi tempus vnico numero determinari pro pluribus mensibus, fieri nequeat.

Ad secundam vero dubitationem, ubi dicitur, quod variæ in coitu Lunæ cum Sole in Mundo occurrunt mutationes, respondendum esse arbitror, quod Luna duplici modo agere potest. positiuè scilicet, ac priuatiuè. in coitu Solis agit priuatiuè, quatenus nullam tunc in hæc inferiora habet actionem, & ideo rationi consonum est, quod Luna oppressa, ac omni priuata actione in his, quæ antea suo lumine fouebat, mutatio non exigua contingat.

Quando igitur Galenus ait, quod nullam tunc in hæc inferiora Luna habet actionem (rectè loquitur) cum positiuè, nequaquam autem priuatiuè, verba ipsius intelligenda sint.

Ad illud vero, quod de sanguinis missione adducitur, nè scilicet tempore coitus sanguis mittatur propter malum Lunæ influxum; dicitur, quod cum Luna nostris (ni impedita) faueat corporibus (super quibus ob vicinitatem, tunc etiam ob similitudinem, dominium habet) ea absente necessariò patimur, tanquam Lunæ auxilio carentes: ideo mala eius influentia est, quatenus à nobis eius auxilium abest, atque in nobis quodammodo etiam per sympathiam cum ipsa quædam pro-

ducitur passio, quippè quæ tunc omnī potentia est priuata, cum lumine prorsus careat, quod eius actiua est qualitas. varia tamen ea in congressu Solis existente in hæc inferiora erit mutatio, prout tunc à malis, vel bonis inspicitur planetis, vel eisdem coniuncta erit, tunc pro ratione signorum in quibus reperta fuerit.

Si vero dicatur, quod quidquid mali nobis tempore coitus occurrit, etiam eidem dichotomorum, atque oppositionis horis obnoxij sumus: & sic apparet, quod non quia priuamur eius fauore; sed quia malè ipsa influit: Respondebitur, quod hisce temporibus dichotomorum nempe, ac oppositionis, cum Luna propter inimicos aspectus prorsus sit oppressa, tunc est, tanquam si non esset: quia oppressa nihil operatur: ideo nobis malum minime contingit, quatenus malè influat, sed quia eius auxilio priuati sumus. vnde si tunc ab amico planeta fuerit adiuta, aliquod nobis præbet auxilium, & sic minus patimur.

Luna igitur in coitu, vel ab inimicis aspectibus oppressa priuatiuè solū, & nequaquam positiuè agit: atque hoc modo omnis tollitur difficultas.

Caput Decimum.

Qui iam disputationis huius subtilitatem succenset, ac difficilem eam existimat, hunc nemo ipsam addiscere cogit: Verum primus huius operis liber ei sufficit. Quod si non laboris fugitantiore sit, secundum quoque, adiciat, à tertio autem absteat. Nos siquidem hac paucis planè, usque inuito scripsisse affirmamus. Vos o Di immortales nouistis, eos in testimonium voco, hac me amicorum quorundam precibus vehementer adactum scriptis mandasse.

Causam, cur hunc tertium de diebus decretorijs in lucem ederet libellum, attulit, atque iuramento contendit, id amicorum suasu factum fuisse, ab huiusmodi igitur actione, quasi ob id timore percussus, hoc modo illius tempestatis

Ten.

pestatis Medicis se purgat, quippe qui (ut ex in hoc capite contentis imaginor) nedum Astrologia carebant, verum ipsam calentibus odio prosequerantur, quibus tamen plus, ac nonnullis ex nostratibus esse condonandum existimo, cum tunc Astronomica nancisci, esset difficillimum; ideo, cum res adeo laboriosa esset, ne hanc ob causam in Medicinæ studijs frigerent, aliqua venia digni erant, si dogmatibus Astrologicis animum non adijciebant.

Nostro autem tempore, cum Astrologiæ negotium longè facilius, ac illis fuisset temporibus, ut exiguo adhibito labore tam magna arcana quicunque adipisci queant quamplures Nostrates (ita viuum) ne quidquam, quo se viris doctis purgare valeant, habent.

Quapropter tamen Galenus ab hoc eodem libro fore abstinendum in presenti loco hortari videatur; nihilominus id quodam obsequio fuisse dictum arbitror, ne gratiam illius pestatis Medicorum prorsus effunderet; qui genio indulgentes ardua, ac difficillima abhorebant; ideo, ut eorum auribus aliquid daret, illud in medium protulit, non re vera ut sic senserit; alioqui prorsus inutile opus, incassumque scriptum, & sic reprehensione Galenus dignus fuisset, cum, quod ad Medicinam nihil conducit, huiusmodi titulo typis madaffet. Sed his relictis ad vndecimi Capitis expositionem properemus.

Caput Vndecimum.

Ten.

Nam stulti nimirum essemus, si huiusmodi sermonem vulgo conuenire arbitremur: quoniam illi vniorem, matris expertem, dualitatem numerum inaudire suauius est: & alia ratione vnitatem formam esse, dualitatem materiam infinitam, deinde trinitatem absolutam harmoniam, vel perfectum numerum, & primum, aut solidum, aut planum. Quidquid enim in mentem ipsis venit, dicunt, alij aliud, &

Minervam aliquem numerum appellant, alterum Dianam, alium Apollinem. Quam admodum igitur hoc non ignoramus, ita dicere dedignamur, cum nullam demonstrationem scientificam huiusmodi placitis adducere queamus.

Totum id Caput in eos dirigitur, qui numerorum potestati, dignitati, que plurimum tribuebant, vi quorum certis temporibus crises in morbis fieri excogitabant.

Hunc de diebus decretorijs tractatum vulgo nequaquam conuenire se certiore esse asserit, cum vulgi delectatio alijs in rebus posita sit; solum enim, inquit, quibusdam sermonibus de numerorum vi delectatur, cuius quidem opinionem improbare renuit, contra negantes principia, quales sunt huiusmodi fatui homines, disputare contemnit, ideo Aristotelis exemplo has finit, nihilque ipsis respondit; atque primam huius capitis partem sic absoluit.

In secunda, vero ubi habet. Et amicis frequenter ipsa re ostendimus, &c. causas, quibus non septenario tantum tribuebant, adducit, atque vnicam ratione easdem refellit, diluitque.

In tertia sic incipiente. Verum, ut in alijs omnibus, &c. excessus in alijs, atque in alijs defectus circa dierum decretoriorum cognitionem ostendit, horumque quasdam friuolas rationes scribit, quas vnico verbo prorsus frangit.

Huius capitis sermo cum superiori necessario coniecti debet, quippe cuius initium intelligi nequit, ni quid in calce precedentis memorie proditum est in mentem reuocetur.

Cum igitur superiori loco dixisset. Vos o Dij immortales nouistis, vos in testimonium voco, hæc me amicorum quorundam precibus vehementer adactum scriptis mandasse. à proposito nequaquam digrediens, nunc sic sequitur nam stulti nimirum essemus, si huiusmodi sermonem vulgo conuenire arbitramur. quibus re vera verbis, quæ antea protulerat, vera esse monstrare voluit. ut quasi dicat. ne-

mo arbitretur metàm stolidum esse, ut ardua (niamicorum precibus motus) ac difficillima vulgo ignaro scripsissem. Porro hoc in loco nomine vulgi suæ tempestatis Medicos vocat, præcipuè (inquam) eos, qui dies decretorios propter vim, ac potentiam numerorum accidere opinabantur.

Quapropter non triuialibus Medicis, qui tam sublimia attingere nequeunt, hoc opus direxit, sed pro doctis, ac sibi amicis rerum tantarum Capacibus memoriæ prodidit.

Horum autem triuialium Medicorū ineptias in præsentis textu patefacit, qui, ut ipse retulit, numerorum sermonibus adeo delectabantur, ut cetera parui, aut nihil facerent. Ideo his nil suauius erat, quam numeros varijs nominibus vocari inaudire; spernit igitur Galenus hos tales, atque contra ipsos disputare, ut indignum, reuult; quia tamen aliquos numeros proprijs nominibus vocarent, utpotè numerū perfectum, solidum, planum, &c. cum tamen hisce nominibus abuterentur, à Galeno accerimè improbantur, & præcipuè quoniam naturam, Deumque quibusdam gaudere numeris, vel uti est septenarius, opinabantur; hinc ideo numerorum nomine Mineruam, tum Dianam vocabant: quæ omnia quam sint ludibrio penes Galenum habenda omnibus ex eius dictis constare potest, quamuis eiusdem verba, ut puto, in suæ tempestatis Medicos ignaros sint dirigenda, quippè, inquam, qui numerorum scientiam nedum non calebant, sed nec prima eorum principia agnouerant: Quapropter numerorum vim, ac potentiam haud esse contemnendam (ut antea dixi) quidam Cabalisticam artem proficentes volunt: Pythagoram enim virum tam magnum isthæc somniasse nequaquam esse credendum isti contendunt, & ideo, cum aliqui ab eodè Pythagora vi numerorum tot admiranda fieri posse memoriæ proditum fuerit, animaduertent, ut rerum magnarum sublimiora, & secretiora inuenirent, summo studio hanc numerorum

artem amplexi sunt, cuius medio profundissima arcana se adeptos fuisse profitentur; cum nihilominus horum virorum nihil boni ad hanc rem pertinens experimento adhuc mihi constiterit, licet ab eisdem verba multa audiuerim.

Hæc autem numerorum ars, ubi, inquam, quæ ad res Cabalisticas pertinent, inueniri possunt, si perperam, ac superstitiosè adhibeatur, ut plerique assueti sunt, nedum amplectenda, sed prorsus fugienda est. huiuscè vero generis sunt Medici illi, qui pentaphilon quærent, ut contra venena eiudè folia quattuor scilicet ad deuorandū offerant, itidem eodem numero quartanam eijciant; ac tria duntaxat pro tertiana, veluti pro ephemera sternenda, ac propulsanda vnum solū excipiant; huiusque rei negotium totum ad numerum, non ad virtutem foliorum referunt. hoc idem etiam meliloti seminibus numero ipsorum seminum obseruato fieri posse autumant: qui quidem cum Empirici, ac nequaquam veri Medici sint, duobus modis decipiuntur. primūque quia si numeris id totum tribuendum esset, quæcunque folia, vel semina tali numero adhibita eidem conducerent; multa præterea dicunt, quæ nec experientia, nec ratione comprobari possunt; & dato, quod in huiusmodi herbarum, seminumque exhibitione voti compotes interdum essent; id profectò ad res ipsas esset referendum, vel casu hoc contigisse. alioqui si id, quod aiunt semper contingat, fraude diabolica, pacto scilicet expresso, vel tacito nunquam vacua res esset.

Et amicis frequenter ipsa re ostendimus, Tex. huiusmodi frigidis sermonibus contenti; siue quemuis numerum laudare siue reprehendere voluerit, proclius esse. Nam periculum est, ne ea stupiditatis veniant, qui huiusmodi nugantur, ut, cum vel de septimana, vel de alio quouis, dixerint, non contenti soli huiusmodi ineptijs, addant Pleiadas septem, & utranque Vrsam ἐπτάσερον, id est septistellam: item sic nominant, immò, & Thebarū ἐπταπύλων quasi

quasi dicas, septuaginta meminerunt. At quid ad rem propositam spectat, si Pleiades septem sint, Dionē laterali morbo laborantem septimo die de morbo iudicium sustinuisse? etenim alias nono alias decimo die crīsim habuit. Quid autem similitudinis est, si septem Nili sint ostia, Theonem pulmonis vitio egrotantem, septimo die iudicatum fuisse? nam aliquando quarto, interdum quinto morbi iudicium accipit.

Porro secunda in hac parte hos in re medica tantum numeris tribuentes, uti stultos redarguit, cum multis eorum ineptijs exceptis adderent, quod utraque Vrsa ex septem stellis constat, parique pacto Pleiadas, Nilique ostia septem esse: isthæcque adducebant, ut septenarij numeri (quo secundum ipsos Dij gaudebant) virtutem ostenderent. Sed quid Cani cum Balneo? inquit Galenus, quid mihi, quidue tibi, aut rei propositæ? si hæc omnia ex numero cōstent septenario? si Dion septimo die Iudicium sustinuerit, cum aliis nono, Decimo, quinto, aliisque diebus crises contingerint. Ideo vi mentis inopes his verbis eos contemnit.

Tex.

Verum, Et in alijs omnibus duplex vitij cuiusque, ac prauitatis natura est, excessus & defectus: ita hic quoque. Nonnulli eos, qui Veritatem de septimana dicere conantur, prorsus auersantur, quippe qui sermonem, quemlibet summo odio, prosequuntur: Nonnulli in tantam nugacitatem incidunt, ut etiam ea, quæ ad rem nihil pertinent commemorent: Strique, Vrsa, inquit, septem stellæ sunt: primū sanē verum non est, sed hoc extremam eorum inscitiam coarguit. Esto tam verum, sed neque Bootes, neque qui per ipsas Vrsas transit Draco, septem stellas obtinet. Pari modo nec Corona, nec Ophiuchus, nec Cancer, vel Leo, nec omnino vltum ex duodecim signis, in quibus planeta feruntur: Et si illa, terrena exornare atque etiam disponere non astronomis modo, sed etiam philosophis clarissimis, in confesso habetur. Quamobrem nec recipiendi sunt nugatores: nec cogendi, qui huiusmodi speculationem semper refugiunt.

Veluti quoque vnusquisque Vitio aliquo Captus habet excessum, vel defectum, ita circa septimanarum opinionem alij excessum, atque alij defectum habent: primi nedum earum vim negant, verum huiusmodi sermonem adeo abhorrent, ut magno odio de hac re tractantes prosequantur.

Secundi vim quidem septimanis non exiguam tribuunt; sed in tantam nugationem labuntur, ut de ipsorum potentia agentes, quæ nihil conducit, in medium adferant; cum id propter numerum stellarum septenarium, quo utraque componitur Vrsa, provenire opinentur, quos tamen acerimè redarguit, quia factum, quod res ita sit, nihil ob id sequitur; cum ex tot signis in Zodiaco positis, aliisque cælestibus constellationibus nulla Pleiadis exceptis numero septenario constet.

His autem sic decretis. circa textum quædam exoritur dubitatio; quia volens Galenus refellere eorum opinionem, qui asseriebant propter numerum septenarium (quo secundum eos natura, Dijque gaudent) in septimanis fieri crises, ut multorum septem rebus factorum exemplo ostendebant, inquit. si propter numerum, non propter Lunæ motum, id fieret, tunc sequeretur, quod nunquā nono, aut octavo, aliisque diebus crises producerentur, cuius tamen contrarium docet experientia.

Quæ quidem obiectio à me ipso nunc in eundem Galenum adduci potest, vel eadem, quæ ipse pro propria opinione tuenda vitur distinctione, mihi quoque pro his vti licebit.

Quare si propter Lunæ dichotomos, ut supra constitit, crises contingunt; ergo diebus alijs nequaquam fieri poterunt.

Sed consequens est falsum, ergo Antecedens.

Si ergo hæc pro Galeno in alios valet argumentatio, utique in ipsum pro alijs valere debet. Alioqui eius distinctione argumento respondendum erit, quod tamen nono, octavo, aliisque diebus, septimo excepto, crises contingant, id fieri per Accidens,

propter scilicet causas ab eodem superioribus capitibus adductas, septimo autem die per se, utpotè ob numerum eum, quo natura valdè gaudet.

Verùm pro Galeni ratione Notandum, quod quùm isti dicant septenario numero naturam lætari, id nec ratione, nec experientia, nec autoritate probant. ideo est figmentum eorù, ac opinio; quæ cùm nihil probabile, cui adhæret, habeat; tanquam friuola, ac à veritate aliena est contemnenda: Modò Galeni sententia, nedùm Hippocratis autoritate (cuius verbum in omnibus artis Medicæ verax semper fuit) verùm ratione, ac sensu ipso constitit: quia tardante Luna protrahitur ipsa crisis. cum igitur sententia ab una parte sit ratio, alteraq; opinio: utro, citroque argumentum æquè apparari nequit. utique nec responsio.

Caput Duodecimum.

Tex.

A Me itaque veritatem ipsam, quantùm homini licet, inuentam esse puto: quam quidem, & Hippocrates prius cognouerat, sicut & præscriptis verbis indicauit: vulgare autem Medicorù genus præsegnisse eam subiecit. Enimvero nec aliud quippà ab Hipp. frustra scriptum inuenio, nec illud, quod Sella horum computatio totis laboribus fieri nequit: Atque principium non astronomis tantum, sed naturalibus philosophis, sed agrigolis quoque, & naturis, hominibusque omnibus receptum assumi, Lunam scilicet terrestrem plagam solum Hyparchum quendam magni regis Solis, gubernare. Huiuscè circuitus dies decretorios sequi monstrauimus: adhuc coincidentium dierum causas indicauimus item, cur tres septimanas ad vigesimum, non ad vigesimumprimum, potius Hippocrates voluerit deducere.

Dierum decretorios veritatem ab eo, prout fieri potuit, inuentam fuisse profitetur, ac quæ hætenus dixerat, breui quodam modo tangit, septimanarumque ordine, ac exemplo quaternionum aliquos ab inuicem separatos, aliosq; coniunctos monstrat.

Textus hic duas habet partes, quarum prima est, vbi gloriatur decretorios dierum veritatem à semet ipso repertam, hancque Hippocrati incognitam nunquam fuisse, ac quæ in superioribus decreuerat breui repetit.

In secunda, nempe vbi ait. Ceterùm his Demonstratis, &c. septimanis quaterniones ordine non dissimiles ostendit, cùm alij ab alijs separentur, ac alij alijs coniungantur.

Vt autem ad primam reuertar partem, dico, ut antea, quod Galenus sibi assumit, se dierum decretorios veritatem, quantùm possibile est fuisse consecutum, quandoquidem nihil in hac re ab eo in superioribus decretum fuit, quin Hippocratis autoritate planum sit; tùm Astrologorum omnium, tùm philosophorum (prope dicam) ut ipse ait, Agricolarum, ac Nautarum sententia confirmatum. quod scilicet Luna isthæc inferiora, veluti Hyparchus Magni Regis, nempe Solis, gubernet. qua quidem hypothesi ex tot iacta viris decretorios dies ex ipsius Lunæ motu contingere enucleauit, coincidentiumque dierum causam aperuit, atque cur viginti duntaxat diebus tres comprehendantur septimanæ, hæque vigesimumprimum non impleant diem, iam conspicuum fecit.

Ceterùm his demonstratis nullum ad huc negotium est inuenire, quare primam septimanam à secunda separet, hanc autem tertiæ coniungat. Neque enim secundam primæ, crisi ad quartumdecimum diem perueniente, coniungere ratio postulabat, neque tertiæ à secunda remouere, cum vigesimus magis, quam vigesimusprimus, iudicia excipiat. Quoniam verò inter septimanas ipsas dua quidem primæ separantur. tertia verò copulatur, perspicuum est quaterniones quoque non nullos necessario coniungi, alios separari. Itaque secundus quaternio & primus coniungentur, quod vnius septimana prima bifariâ diuisa particula vterque sit: tertius à secundo disjungetur, quoniam, & septimana secunda à priore separata est. Tertius autem quarto copulabitur, quoniam secunda

et una septimana uterque particula est. Hic itaque rursum quartus propter tertiam septimanam secunda coniunctam, quinto copulabitur. Adiungetur etiam sextus quaternio quinto in decimo septimo die tanquam tertia septimane pars uterque existens.

Ceterum, inquit Galenus, cum iam superius monstratum fuerit, tres septimanas diebus viginti, potius quam vigintiuno constitui. cum prima septimana à secunda separetur, hancque nunquam à tertia disiungi, intellectu non est difficile: cum enim crisis ad quartumdecimum perueniat, ratio nos admonet, quod prima à secunda septimana separatur, utique si crisis non pertranseat diem vigesimam, hanc tertiam secundæ coniungi septimanæ necessum est.

Quemadmodum igitur septimanarum alia separetur ab inuicem, ac alia coniungitur, hoc idem de quaternionibus, quippe qui septimanarum sunt partes (cum unaquæque septimana in duos diuidatur quaterniones) excogitandum est. Ideo secundus quaternio primo coniungitur, quia una septimana tantum spacium nunquam occupat, ut quaterniones ipsius ab inuicem separari queant.

Tertius autem quaternio à secundo separatur, quia septimana secunda à prima est separata; porro quartus eidem tertio copulatur, quia uterque eiusdem septimana pars est. Quartus præterea quinto coniungitur, quia tertia septimana secundæ copulatur, demumque sextus ab eodem quinto non est separatus, cum uterque eiusdem septimana quaternio sit.

Caput Decimum tertium.

Tex.

Quia propter ad bonam victus rationem instituendam utilissimum est, iudicii tempus precognoscere: num vero acutum, vel diuturnum, vel alio modo, morbum nominare conueniat, qui vigesimo die, verbi gratia, iudicandus est, id nihil agro præsidiū affert. potest enim quispiam ne locutus quidem, immo qui nec prorsus cogi-

tauerit, quinam ipse vocandus sit, probum victus modum agro instituere, modo nihil ex alijs præterierit, quæ huc conferre videntur. iam sanè veritatem simul & utilitatem exposui: sophistarum autem nugarum finis iam esto.

Postremo hoc loco convenientem victus rationem in nobis (ni iudicii tempus sciatur) nequaquam institui posse, qualisque acutis, qualis diuturnus sit morbus; quidque inter acutum, & breuem, inter diuturnum, & tardum intersit contra Medicos quosdā decernit.

Cum igitur præteritis textus tres sint partes, in harum prima tempus iudicii cuiuscunque morbi scire ad victus rationem rectè instituendam multi conferre; num modò acutus, aut diuturnus vocari debeat morbus, hoc parui, aut nihil ad rem conducere asserit.

In secunda, ubi ait. post hæc ostendentibus nobis, &c. suæ tempestatis Medicorum nonnullorum ignorantia circa morborum nomina redarguit.

In tertia ibi scilicet. est siquidem morbus quidam. Quomodo morbi quicunque temporis ratione inter se nomine diffideant, quibusque nominibus singuli nuncupari debeant, enucleat.

Ceterum ut primæ partis expositionem aggrediamur, scopus Galeni hoc in capite præcipuus est, ut, quanta huius tertij libri sit utilitas, monstret; ex cuius verbis talis ratio formari potest. Præscientia temporum iudicii cuiuscunque morbi est necessaria ad rectam victus rationem instituendam in eodem morbo.

Sed huiusmodi præscientia haberi potest per ea, quæ in hoc tertio tractatu tradita sunt.

Ergo ad rectam victus rationem in quocunque morbo instituendam ea, quæ in hoc libro habentur, satis conducunt.

Maiores propositio ex se perspicua est, quandoquidem hoc ignorato tempore, vel nimium, vel minus, quam ratio exposcit alimenti ægrotanti Medicus dabit: cum ex Hippocratis instituto

stituto in victus ratione præparanda ad id tempus semper ratio habeatur. ad quamcunque igitur partem victus tendet, semper perniciosus erit. etenim si nimia alimenti quantitas adhibeatur, ex hoc ægrotantis læsio sequetur.

2. aph. 10 Corpora (siquidem inquit Hippocrates) impura, quo magis nutries, tanto magis lædes. Verum si nimium tenuis paretur victus, virium casus imminet, nam in victu tenui (ait idem Hippocrates) ægri delinquant, quo fit, ut magis lædantur. non ergo iusta, ac conueniens victus ratio à Medico institui potest, ni, quo tempore morbus ad finem perducatur, præcognoscat; quia quo breuior morbus, tanto tenuior victus adhibendus, quo autem longior, tanto plenior.

Minor quidem Syllogismi proposito per sensum & experientiam probari potest: cum clarum sit, quod opus Astrologiæ, etiam ægro non viso tempus iudicii in quocunque morbo sciri possit, dummodo egrotationis initium habeatur, & licet per accidens isthac impediri possint, quia hæc scientia necessaria nequaquam esse potest, cum nihilominus ut plurimum in ea veritas habeatur. & quamuis etiam Medicis observationibus hoc idem tempus conijci queat, non ob id tam cito sicuti astrologicis continget observationibus; haberi poterit; cum solum septimi diei iudicium per quartam, undecimique per septimanam sciri queat: Verum ex Astrologia statim ab initio morbi quodcunque in hoc cupis perspectum tibi erit. patet igitur quanta in arte Medica horum, quæ hætenus sunt tradita, sit utilitas, cum ex ipsis tam insigne beneficium unusquisque consequi polleat. quibus sane Hippocrates animum forsân adiiciens sic ait. Medicus rebus astronomicis Medicinam implicitam faciens, recta via procedet non minima artis suæ gloria. Quapropter primam hanc textus partem his verbis idem Galenus absoluit. Iam sanè veritatem simul, & utilitatem exposui: sophisticarum autem nugarum finis esto.

Post hæc ostendentibus nobis hoc in loco, *Tex.* quantum plerique Medici ea, quæ conueniant, ignorent. Putent enim acutum vocari morbum, qui celeriter iudicatur (nempe mouetur) contrarium huius diuturnum. At Veritas non ita habet.

Reprehendit Medicos plerosque suæ tempestatis, quo magis inuigilantes, quæ necessaria sunt, omittebant: etenim putabant morbum quemcunque breuem, seu celeriter ad finem confluentem acutum fore vocandum, huicque contrarium esse diuturnum: cum nihilominus à ratione id sit alienum; cum brevis morbus non semper sit acutus; ut infra monstrabit; quia hac hypothese facta morbi acuti descriptio ab Archigene, tum Hippocrate allata statim corrumpitur; quippe qui morbum acutum periculo nequaquam vacare voluerunt, quorum alter cum periculo, alterque cum febre continua fieri dixit: & sic ex utriusque sententia nunquam morbus acutus periculo caret, quia ubi febris continua, ibi vitæ periculum imminet: at multi sunt morbi breui ad finem perducti, qui prorsus à periculo absunt, de quibus postea dicetur.

Est siquidem morbus quidam breui tempore durans (græci brachychronion appellant) non tamen omnino acutus: Huius contrarius est morbus diuturnus, vel multo tempore durans (græci chronios, vel polychronios, vel quomodocunque aliter quis vocare ipsum malit) acuto alia morbi natura nullum proprium nomen sortita, opposita est, idque merito euenit: nam acuti morbi (qui, ut Archigenes quidem describebat, cum velocitate est periculosus: ut Hippocrates autem, cum febre continua euenit) accidens necessario erit, ut celeriter iudicetur: etenim ex motus specie acutus nuncupatur. Quiescere autem celeriter ipsi est necesse, ut qui ad proprium finem properet: nam idem est celeriter moueri, ac ad terminum confluere. Erit iam omnino brachychronius: alia tamen atque alia ratione, & acutus, & brachychronius dicetur: nam propter motus celeritatem acutus: quod verò diu morari is, qui celeriter mouetur, non potest, brachij

chijchronius appellabitur. At si natura alia morbi coniuncta est: multa siquidem febres diaria ex frigore quodam, vel aduisione partium exteriorum, vel labore breui, vel vigilia vel tristitia, vel ebrietate, vel ira, vel id genus similibus, proueniunt, parua simul, & breues, & periculis prorsus vacua: atque nemo has, vel idiotas, vel medicus acutum morbum vocare consuevit. Itaque acutus a brachychronio morbo clare in his ipsis distinctus est: Tardus autem cum polychronio, seu longo confusus est, quamquam non eandem notionem obtinet: siquidem acutus tardus, oligochronios, id est, exigui temporis polychronio oppositus est. Omnis ergo acutus plane exigui temporis morbus est, & omnis diuturnus necessario tardus: non tamen, si breuis temporis, acutus statim est: neque, si tardus, longi temporis. Proinde ex tali immutatione, non ad modum manifesta compluribus Medicis, non appellationes tantum, sed rerum quoque ipsarum dignotiones, confusa fuerunt.

Cum Medici, de quibus antea, autumarent morbum quemcunque breuem aut celeriter ad finem peruenientem acutum esse vocandum, hos ipsos valde allucinatos fuisse ex morbi acuti descriptione, ac natura nunc probat Galenus. quid enim (inquit) est morbus acutus? Porro ex Archigenis sententia est morbus cum velocitate periculosus, ex autem Hippocrate cum febre continua euenit, in qua dubio-procul semper est periculum: & ideo ex horum autoritate satis constat, quod acutus morbus nunqua a periculo absit.

Verum cum interdum ex frigore, ex labore, ira, huiuscumque causis alijs febres diariae producantur, quae celeriter absque periculo ad finem perueniunt; cumque nullo modo acuti morbi dici queant, clarissimum esse constat, quod morbus breui tempore datur, graece brachychronius nuncupatus; qui nequaquam acutus est vocandus. & ideo patet, quod duplex est morbus breui tempore durans, alter etenim acutus, ac alter brachychronius est.

Porro acuto diuturnus opponitur, brachychronio, nempe exigui temporis morbo alter (qui graece polychronios dicitur) oppositus est: & licet diuturnus cum polychronius sit confusus: polychronios enim est morbus longo tempore durans, siquidem diuturnus.

Acutus igitur diuturno, brachychronios polychronio oppositus est: ex his autem perspicuum esse videtur, quod omnis acutus exigui temporis est morbus; sed omnis exigui temporis morbus non semper est acutus: itidem omnis diuturnus, seu longi temporis morbus necessario est tardus, non tamen omnis tardus morbus est longi temporis, seu diuturnus morbus.

Quis nam autem sit morbus tardus polychronios graece dictus a Galeno hoc in loco non explicatur: cum solum hic idem cum diuturno ex ipso sit confusus, qui nihilominus brachychronio semper est oppositus, veluti acuto diuturnus.

Quapropter differentia haec quamuis Medico non sit necessaria, dummodo iudicij tempus sibi cognitum fuerit, quod Galeno placuit, quippe qui de morborum discrepantia quantum ad temporis rationem spectat, verba faciens, inquit.

Quod igitur assidue admoneo, talia praetermittenda sunt, danda vero opera est, ut idoneus sis praesentire, quoniam tempore consueueris sit ager.

Nihilominus quidquid in hoc sentio aperiam, ut autem maiori fide sententia nostra sit digna; pro rei explanatione quandam in Galeni auctoritatem merecipio, ubi sic ait.

Ita, & tria sint omnia genera morborum, quantum in ipsam agitur temporis differentiam; alij enim acuti sunt, qui in quatuordecim iudicantur diebus, quibus diuturni opponuntur: aliud ambiguum, & velut in confinio positum tertium genus, cuius terminus decretorum dierum quadraginta dies quadragessimus est.

Ex quo loco constat, quod morbus datur medius inter acutum, & diuturnum: hicque est quadraginta dierum, quem

In prog. Hippocr. com. 3. tem. 10.

In prog. Hippocr. all. com. prim. sex. 25.

quem tanquam ambiguum inter acutum, & diuturnum describit: cui sanè nomen proprium non fuit ascriptum: ex quo conijcio, quòd hic morbus idè sit cum polychronio in præsentì loco tradito, polychronios enim & ipse nullum proprium sortitus est nomen, & sic cum diuturno, non alioqui, ac quadraginta dierum morbus in prognostica Hippocratis descriptus, cum diuturno est confusus: morbus siquidem hic quadraginta dierum à Gale-
no dicitur ambiguus, in præsentì autè loco cum diuturno confusus, quia si ex acuto originem trahat, non quidem diuturnus, sed ex decidentia acutus nuncupabitur, si verò nullum commercium cum acuto habuerit, veluti est quartana febris, tametsi die quadagesimo iudicata fuerit, nihilominus diuturnus morbus dicetur: & sic patet, quòd cum quadraginta die-

rum morbus dici possit modo ex decidentia acutus, modo diuturnus: quod hic idem sit, què nunc polychronion vocauerit. quibus sic decretis in alia, quæ ab initio polliciti sumus, iam pergamus: sed his Appendicem prius addamus, ut quædam Iulij Cæsaris Claudini Medici, & Philosophi Bononiensis impugnemus, quippè quæ hoc tempore iam scilicet commentario isto completo, atque absoluto, ad manus nostras peruenerunt: quibus in Astrologos inuehitur, astrologiamque veram non esse, quia de multis in eam ratio reddi nequit, probare nititur: eamque ad medicinam nihil conducere posse profitetur: nos autem hæc sua contra Astrologos, Medicosque astrologia pro Medicinæ vñ vtentes scripta impugnare, refellere, atque diluere animo confidimus. vnde in rem tractandum ingredimur.

F I N I S.

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI

Medici, & Philosophi Ferrariensis

A P P E N D I X

Vbi, quæ à Iulio Cesare Claudino Medico, & Philosopho Bononiensi contra Astrologos in tractatu de crisibus, ac diebus decretorijs scripta sunt impugnantur, ac refelluntur Galeniq; mentem de diebus decretorijs ab eo perceptam non fuisse probatur.

g. de die-
b. decr.
cap. 6.

Euna (inquit Galenus) tetragona, & diametra rationes in principijs bonis bonas faciunt alterationes, in malis malas: atque hoc præterquam quod Astronomis in confesso est, integrum est, & tibi observare: sin autem huiusmodi nec observare volueris, nec q̃s, qui observarunt, fidem adhibere, indubie sophistarum ubique nunc obstrepentium aliquis es; qui ratione manifesto apparentia nos probare postulant, cum è contrario ex euidenter apparentibus de abditis ratiocinandum esset.

Vbique locorum, ac omni tempore non defuit hominum genus, quippè

qui Sophistarum more eorum, quæ sensu percipiunt, prorsus negant, atque de ipsis rationem petunt: cum solum (inquit Galenus) de abditis ratiocinandum sit ex euidenter apparentibus, non quidem de manifestis ex obscurioribus ratio petenda est: notum enim per ignotum probare ridiculū esse etiam penes Philosophū legitur.

Qui ergo nec huiusmodi observare, nec fidem his, qui observarunt, adhibere volunt, sophistæ obstrepentes à Galeno vocantur.

Salomon (de quo loquens Dominus Deus) dedi, inquit, tibi cor sapiens, ac intelligens, intantum, ut nulus ante te similis tui fuerit, nec post

K te sur-

c. 8.

3. Reg. c.

3.

te surrecturus sit) hæc verba in Ecclesiastico memoriae prodidit. inueni, quod omnium Dei operum nullam potest homo inuenire rationem eorū, quæ sunt sub Sole, & quanto plus laborabit ad querendum, tanto minus induent.

ad cor 1.

Psal. 8.

In prima
sect. secū
de partis
cap 8.

Non ergo mirum esse debet, si eorū, quæ celesti in fluxu in hoc Mundo contingunt, ratio semper dari nequeat; nisi quibusdam concessis principiis, ut etiam reliquis in scientiis contingit, præcipue in hac eadem: cum & cælum, & stellæ, & motus, & quæcūque in ipso cælo ab Astrologis considerentur, sint Dei creatoris opera. Quoniam (inquit Propheta) videbo cælos tuos opera digitorum tuorum: lunam, & stellas, quæ tu fundasti.

Quapropter vehementer admiratus fui, quum quendam de cribus, ac diebus decretorijs tractatum Iulij Cesaris Claudini Bononienfis Medici, & Philosophi integerrimi ad manus meas peruenerit, ubi inuehens in Ptolomæum, eiusque sectatores figuram sexdecim laterum in decubitus hora cuiuscunque ægrotantis fabricatam (de qua in sequenti libro sum dicturus) improbet, ac acriter reprehendat: quia nullam in ea efficacem rationem inueniat: atque præcedentibus Galeni à nobis prælibatis non animaduersis, temerè Ptolomæum reprehendit; cum grauissimus hic author nil mali, nilque contra Galenum scripserit, ut infra patebit: quinimò idem Galenus ab ipso Ptolomæo, vel eius scriptis didicit; quippè qui post ipsum Ptolomæum floruit, licet eodè tempore vixerit; quia secundum Lucam Gauricum, aliosque scriptores Ptolomæus natus est anno sexagesimo nono à Christi Seruatoris aduentu, centesimo autem quadagesimo septimo obiit, nempe anno suæ ætatis septuagesimo octauo. At Galenus floruit (inquit idem Gauricus) anno salutis centesimo quadagesimo secundo, quo tempore (ut puto) Romæ erat, cum anno suæ ætatis trigesimo quinto ibi Antoninū è bello germanico ex-

pectaret: ut in eius vita legitur: ex quo satis constat, quod Ptolomæus prius Centiloquij tractatum in lucem edisset, quam Galenus alterum de diebus decretorijs; quandoquidem anno trigesimo sexto suæ ætatis Romæ prædictum de diebus criticis edidit librum, vel scripsit; quo tempore Ptolomæus ad vitæ finem peruenerat. Quadrat ergo rationi, quod cum Galenus dierum criticorum rationem è Cælo quæsiuisset, ab aliquo Astrologo, vel eius scriptis aliquod lumen habuisset; At cum ante Ptolomæum nullus de re ipsa quidquam memoriæ prodiderit, à quo huiusmodi ratio depromi potuisset, nisi id, quod à Ptolomæo traditum fuit; hinc est, ut credendum sit, quod Galenus antequam librum suum scripsisset, Ptolomæi sententiam vidisset, à qua quidquid in tertio de diebus criticis tradidit, eliciuisset: non enim Galenus adeo Astrologia peritus, ac siderum obseruator fuit, ut absque lumine alterius in arte periti ex tota sua inuentione absque rerum longa obseruatione dierum criticorum ex cælo rationem inquirere, atque simul inuenire potuisset. Quapropter ex his concludi potest (prout sic ratio suppeditat) quod Galenus Ptolomæi sententiam figuræ sexdecim laterum vidit; nec ob id ipsam reprehendit, sed silentio tanti philosophi inuentionem, atque obseruationem laudauit; quippè qui angulis maioris momenti, ac euidentioris operationis pro Medicinæ vñ vsu perperis, plenis scilicet, & semiplenis, vacuos omisit; nec tam acerbè, ut Excell. Claudinus, virum tantum lacerauit, cuius doctrina Ecclesia sancta vsa fuit in Calendarijs conficiendis, v que etiam nè tempus Passionis Dñi nostri Iesu Christi cum resurrectionis die confunderetur, ut in annorum correctione conspici potest funditur. Porro hic obscura patefecit, miroque ordine celestium motuum notitiam perspicuam, ac claram in Almagesto tradidit: vnde Galenus tacitè ipsum laudibus extulit, cum eius doctrinam vsui Medicinæ apta-

aptauerit: licet (vt puto) ipsum Pto-
lomeum non nominauerit, vt ad pro-
priam existimationem haberet ratio-
nem, veluti quoque hoc tempore oc-
currit, vt ab antiquioribus ediscere
nemo erubescat, quod à recentiorum,
vel quasi contemporaneorum scriptis
facere multi renuunt: atque si aliquid
boni ab his discant, illud maiori ve-
lamine, quò fieri potest, rebus suis ap-
tant, nec verbum quidem de auctore
faciunt: sic Galenus, quippè qui de
Arato antiquissimo Astrologo solum
meminit, nec de Ptolomeo, nec de
quouis illius temporis Astrologo ver-
bum fecit; licet Philippi Aristei mul-
ta astronomica non deessent, quæ rei
propositæ dierum criticorum satis in-
seruiebant; nempe regulæ quædam
astronomicæ: Quapropter octo dun-
taxat laterum figuram pro rebus me-
dicis usurpauit, atque (vt antea dixi)
latera reliqua omisit; si tamen cuipiâ
hoc tempore octo alia latera addere
lubet, integramque sexdecim laterum
figuram obseruare velit, nihil meo iu-
ditio nocebit; quia pro ratione stella-
rum, quibus eadem latera infortunio,
vel fortunio afficientur, bonum, vel
malum ægroto prædicere poterit; li-
cet (vt in sequenti libro dicam) octo
priora latera vi hos longè superent,
quarta scilicet, septima, vndecima,
quartadecima, decima septima, viges-
ima, vigesima quarta, ac demùm viges-
ima septima: quorum tamen dierum
etiam aliqui efficacius decernunt, vt
ait idem Galenus, septima scilicet de-
cima quarta, atque vigesima. Perpe-
ram ergo Excell. Claudinus tam ac-
riter sexdecim laterum figuram repræ-
hendit, cum ab ipsa tempus dierum
criticorum, ac crismus, verum Galenus
didicerit.

Ceterum volens idem Claudinus
hanc eandem figuram improbare fun-
damenta Astrologiæ destruere nititur,
illis enim destructis reliqua omnia
astronomica illicò corruunt: cumque
id facere velit, in tria absurda incidit;
primumque sibi ipsi contradicit, qui
cum prius capite quarto eiusdem ci-

tati tractatus de crisi bus dies criticos,
ac crises vi syderum tanquam à prin-
cipali causa prouenire nedum asserue-
rit, sed argumentis probauerit, licet
(vt infra dicam) nec verum tempus
crisium, nec Galeni mentem (vt a rbi-
tror) perceperit: postea Astrologiam
figmentum esse, merèque voluntariâ
probare tentat; quod si res ita esset,
necessario sequeretur quæcunque ab
ea, vel eius principiis prouenientia
falsa, ac merè voluntaria esse.

Secundum absurdum est, quod, quæ
ab Astrologis dicta sunt sacris pagi-
nis ascribit, atque ea ipsa contra Astro-
logos adducit nempe vir prudens do-
minabitur astris, vt scilicet probet,
eos contrariam defendere conclusio-
nem; cum huiusmodi sententiam
Ptolomei esse nec lippi ignorent. di-
cat, Vbi est locus in sacris paginis
parique pacto vbi legerit, quod veri
Astrologi futura necessario contingere
dixerint nisi forte de motibus sphe-
rarum, aspectibus Astrorum, Eclipsi-
bus, huiusmodique alijs, quæ omni mi-
raculo amoto necessario eueniunt: vt
etiam sacri Theologi asserunt, præci-
puè D. B. Ventura (vt alias dixi) quæ
(inquit) considerantur circa motum
coelestium corporum, infallibiliter
possunt Astrologi vera prædicere, &
per artem: in reliquis autem prædi-
ctionibus cautè veri Astrologi ince-
dunt, nè liberum arbitrium nulli Deo
excepto obnoxium lædatur; ideo Pto-
lomeus inquit anima sapiens ita adiu-
uabit opus stellarum, quemadmodum
feminator fortitudines naturales: quæ
sententia alteri citatæ nequaquâ absi-
milis est: atque alio loco alias citato
optimus Astrologus (inquit) multa
mala prohibere poterit, quæ secundum
stellas ventura sint; cum earum natu-
ram præsciuerit: si enim (inquit Ha-
ly in commento.) Astrologus prædi-
xerit alicui morbum natura calidum;
poterit hic præcauere ipsum, vel immi-
nuere, si ante tempus frigidis se præ-
parauerit.

Igitur tam iniussè ad contraria sa-
pientum dicta venit? sed, quod ma-

2 Sen-
tentiarum
q vltima
distinct.
14.

In verbo
octauo.

In verbo
quarto.

Prima se-
cundæ
q. 9. art. 8
Dist. 14.
q. 3.

art. 4.

Sup ver-
bis Iere-
miæ c. 10

Dist. 14.
q. 2.

Super 4.
Deuter.
q. 9.

In Lexi.
Theol.

gis est, cum forsàn Astrologorum scripta nunquàm legerit, tam audaciter eos rebus necessitatem imponere asseruit, ac si proprijs oculis in Astrologorum libris id ipsum vidisset, ac legisset. Cum sacri Theologi, ac ceteri omnes, quum Astrologiam esse licitam monstrare velint, ad illud Ptolomæi exiomi confugiant; audiat D. Thomam. Soli sapientes resistunt astris, quia, ut ait Ptolomæus vir sapiens dominabitur astris. D. B. Venturam in secundo sententiarum. Sicut dicit magnus Astronomus Ptolomæus sapiens dominabitur astris. Thomam ab Argentina super eadē distinctione secundi sententiarum. In liberum arbitrium influxus celestes gratia Dei cooperante libertate à Deo nobis comunicata possumus superare, iuxta quod ait Ptolomæus. Sapiens dominabitur astris. Nicolaum de Lyra. Consulere pro habendo remedio contra dispositiones celestis influentiae non est malum, sed licitum, & honestum, & secundum hoc dicit Ptolomæus, quod sapiens dominabitur astris. Durandum in secundo sententiarum libro citato. Homo per liberam voluntatem influxibus celestibus ad liberum arbitrium pertinentibus resistere potest, quia, ut aiunt Astrologi. Vir sapiens dominabitur astris. Alphonsum Toftatum Episcopum Ebuliensem. Stellæ sunt omnium inferiorum naturalium operationes per influxum, & passionem animales, quæ naturales sunt, nec aliquid libertatis mouent arbitrij, quia, ut ait Ptolomæus, anima sapiens dominabitur astris. Ioannem Altenstaig Mindelheimensem sacrum Doctorem. In nullo tamen (loquendo de stellis) necessitatur absolutè voluntas propter hoc, quia dicit Ptolomæus: Sapiens dominabitur astris. Iohannem de Saxonia super textu Alchibitij, qui hoc modo incipit. Vir sapiens dominabitur astris, inquit Ptolomæus in Sapientijs Alma gesti. Dominicum Seuolinum in premeditatione de vera Astrologia. ubi nè omni plebeo illud Ptolomæi cla-

rum est? sapiens dominabitur astris, alios complures authores adducere possem, sed breuitati incumbens eos silentio inuoluo: nemo enim est, qui licitam Astrologiam esse probare velit, quin hanc Ptolomæi auctoritatem præ alijs adducat.

Tertium notabile absurdum est, quod ostendit, se Astrologiæ esse ignarum, cum coelestem constitutionem scire non posse nubiloso existente tempore putet.

Quod denique (inquit) iubent obseruare natalitia agrorum sydera, vel saltem, cum hoc fieri nequeat, eorum syderum constitutionem, quæ sub primam decubitus tempus apparet, illud non minus est, quam fuerunt superiora, futile, & frivolum: nam imprimis quomodo possibile est Medicum eo tempore, quo primum incipit morbus, syderum omnium aspectus, inflexiones conuersionesque: ex quibus crisi futuram bonam, vel malam colligat, obseruare? cum & nubes sæpè densissima eorum nobis conspectum eripiant, & stellarum motus ita sit rapidus, ut prius constellatione transuolent, quam à nobis possit deprehendi. hac ille.

O bone Deus quomodo vir tantus, quæ non callet confutare audet? melius quidem pro eius existimatione, si nè quidquam contra Astrologos scripsisset. Quid? forsàn credit Medicos, Astrologos uè, cum figuram celestem conficere velint, celum circumspicere? Equidem, quod Excellētissimus Claudinus fabulam de Rustico pro nato filio Celum noctu circumspicere, oculisque ipsum fore regem obseruante, legit. Sed pro ægrotantium decubitus celesti figura fabricanda Medici Astrologia periti temporis serenitate non egent, cum solùm Arithmetica, Ephemeridumque, tum etiam Tabularum, vel Magini, vel Montis Regis, vel aliorum Authorum cognitione, prexique opus sit eis. Sed isthæc missa faciamus, atque ad Excell. Claudini verba oppugnanda properamus, quippè qui, quæ non percipit contemnere voluit.

Prin. àm ergo, ut sexdecim laterum figu-

figuram reiiciat, tentat totius Astrologiae destructionem, ut inde, quæ ab ipsa emanant, per se corruant.

Quapropter tota (inquit) diuinatrix Astrologia est merè voluntaria, & incertissima, & quod rei caput est, à vera religione aliena plenaque errorum: unde non immerito talia quoque iudicantur ea omnia, & singula, quæ ab eius fundamentis particulatim deducuntur.

Quod autem sit merè voluntaria sic probat.

Quia (inquit) sine vlla ratione, vel ob leuissimas, & ineptissimas sæpè ad hæc inferiora similitudines quacunque collibitum est, Angulos, cardines, domicilia, & infinita alia in cælo confingunt Astrologi, & quacunque illis in buccam veniunt, eas singulis stellis proprietates, & vires ascribunt, imò plurima comminiscuntur, quæ non tantum non respondent rei naturæ, sed ab ipsa prorsus sunt aliena.

Quod autem incertissima, & prorsus inanis sic probat.

Quota quaque res euenit, prædicta ab his, aut si euenit quippiam, quod adferri potest, cur non casu potius euenit? Item, quam multi nascuntur sub eodem aspectu, qui tamen sunt secundum mores, affectus, ac casus dissimillimi, & contra quam non pauci sub diuersis omnino nati aspectibus in his sunt omnibus simillimi? rursus quomodo ex stellis euentus Morborum, & humana vita casus prævideri possunt, cum stellarum plurimarum vires necessario sint incognita? quippe quarum infinitus est numerus? Unde enim certus quis erit non impediri, aut variari per incognitarum stellarum influxus præagia ex his desumpta, quæ cognita sunt? nam quod respondent Astrologi longa se annorum observatione certos, & definitos rerum euentus comprobasse. Id omnino futile est, nam & experientia, & Aristotele teste incommensurabiles sunt motus cæli, eadem cæli facies, ac idem stellarum positus, non nisi raro euenit, imò & sæpè semel in vita cæli totius faciem eandem homo intuetur, postea. Et aliena à religione, & erroris plena, quomodo impium est, & christiano philosopho indignum ea statuere, quæ illa supponit, scilicet cælestia necessario in nos agere.

Secundo sydera alia malefica, alia benigna. Sapiens enim (ut docent sacra pagina) astris dominabitur: & corpora cælestia sunt causa tantum vniuersales, quæ sicuti supponunt causas particulares, ita agunt quoque pro rerum dispositione. tantum vero abest, ut mors, & alia, quæ in sublimari regione mala contingant, ac inordinationes, ea cælestibus corporibus adscribenda sint, ut omnium potius (quæ in illa eueniunt) conseruatio, consonantia, & in unum conspiratio attribui illi debeat. nunquam mors à cælo est secundum veram philosophiam, sed à prima materia, quæ maleficium semper machinatur, sed ab elementis ipsis perpetuo inuicem pugnantibus; sed & quacunque in hoc inferiore Mundo, mala contingunt, non benigni cæli opera sunt, sed vnius materiae deficientis, ac inordinate mota, quippe quæ ob hos suos defectus legibus cælestibus harmonia non obedit, quinimò si naturam corpus nostrum dispensantem causam morborum nemo statuit, sed medicatricem; nonne temerarium erit, qui cælum eiusmodi causam audebit asserere? Rursus si monstra ex philosopho, non accidunt merito facultatis formatricis, sed merito materia, cum cælum facultate illa multo nobilius, & diuinius, ita temere in tales effectus, quales illi sunt, condemnabitur? Quare nec iniuria non solum Sancti Patres, ut Diuus Augustinus, Basilus, Cyprianus occupatissimam hanc vanitatem reprehendunt: sed insigniores etiam quique philosophi. Pythagora, Democritus, Plato, Panætius, Archelaus, Aristoteles, Tullius repudiant, ac negligunt. hæc ille ad verbum.

Equidem multa hæctenus dixit, sed nihil probauit, cum impetu quodam, & nulla, vel friuolis admodum rationibus ipsa protulerit. contra quæ omnia iuxta Aristotelis sententiam nihil esset dicendum, quia contra negantes principia non est disputandum. Verum nec ob id ab incæpto opere desistam.

Quapropter ad illud, quod ait, Astrologiam merè esse voluntariam, quia vel sine vlla ratione, vel ob leuissimas, ac ineptissimas sæpè ad hæc inferiora similitudines quacunque colli-

libitū est angulos, cardines, & cetera. dico primū, quod hic lectio de Astrologia principijs Eccell. Claudino esset facienda; sed cū res integrum requireret tractatum, possem vnico verbo dicta sua destruerē, quæcunque scilicet ab eo dicta negando, quia nihil probat: attamen in primis respondemus, quod rerum scientia duplici modo haberi potest; nempe à priori, atque à posteriori. primo modo vera erit, si per necessarias conclusiones contingat, alioqui incerta, & solum probabilis. Sed, quæ per necessarium syllogismum scientia cōtingit, si eiusdem principia, vt Claudinus, negauero, nihil sequetur: vt exemplo. in philosophia Mundus est æternus, ergo partes Mundi essentielles sunt æternæ, vt potē quattuor elementa. porro hæc consequentia vera est, si antecedens concedatur, sed cū nullam veritatē contineat; vtique & quæ ab eo fundamento emanant falsa erunt dicenda: & ego non sine fundata ratione ipsam propositionem, nempe Mundū esse æternum negare potero: quia certi sumus, quod Mundus est incæptus. Ex nihilo nihil fieri apud philosophos est exioma inexpugnabile. Ergo quæcunque creata ex aliquo facta sunt. hæc est Aristotelis philosophia, & nihilominus omnia sunt falsa, quia primum non concedo. Isthecō sapiēs Claudine sunt nugæ, quia apud Christianos certissimum est Mundum incēptum fuisse; parique pacto ex nihilo aliquid fieri est tam clarum in nostra religione, quam quod clarissimum; quæ tanquam falsa, ac erroribus plena, si non affirmantur, religio nostra tota corrui. Ad hæc quattuor sunt in corpore humano humores, quæ ratio est, qua id, vt Medicus Claudinus persuadeat? si id negauero, quid in Medicina sequetur? quomodo id verum esse probauerit? ab experientia, sed & hæc falax est, quia si gustu eos quattuor esse probare velit, nemo de huiusmodi re dabit iudicium; si à colore, plures quidem sunt colores, si à subtilitate, & crassitudine: horum

multiplex erit Varietas: Quomodo præterea scimus bilim calidam esse, nisi ab experientia, vel autoritate? si enim per rationem, & hoc modo initium sumatur. omne subtile est calidum, sed amarum est huiusmodi, ergo. si nego maiorem, quomodo probauerit? forsā per contraria omne crassum est frigidum, ergo omne subtile est calidum? nugæ equidem isthæc omnia, si quædam tanquam vera non concedam: quia subtile terreum frigidum est, subtile igneum calidū: amarum modo est calidum, modo est frigidum, imò frigidissimum, vt opiu: Intuper quomodo probat Excell. Claudinus contra Fracastorium, nempe in capite decimo eiusdem tractatus, dierum alios criticos, alios indices, alios intercidentes, nisi experientia? cum ipse dicat, experientia comprobatum est dierum alios criticos, alios indices, atque alios intercidentes: sed cur non casu isthæc accidunt? cū raro in praxi septimo die crises obseruentur, & quod magis est, motus naturæ singulis diebus conspiciantur; vt potē peticulæ, ventris fluxus, huiusque generis alia. Sed qua ratione probat idem Claudinus contra eundem Fracastorium in fellis vesicula bilim sinceram reperiri, nisi experientia, vel autoritate? quæ amabō est ratio, qua id probari possit? cur non simul pituitæ portio, vel saltem Ichor falsus, vel aquosa materia? Nē forsā in cadauerum Vesicis felleis lapilli sæpē diuersorum generum reperti sunt? Equidem. Sed ex qua materia iidem generantur, non (me hercle) ex bile, sed ex pituitoso humore: igitur interdum præter bilim humor alius in fellea vesica fuit, & stetit. quæ ergo scientia hæc Claudini est? cur ita Astrologiam spernit, contemnitque: si in Medicina ipse vnā cum alijs cecus est? sed si lapillos in fellis Vesica gigni non credat, petat ab his, qui obseruant, præcipuē ab olim Hippolyto Bosco Medico, ac Philosopho Ferrariensi, quippē qui in suis de facultate Anatomica lectionibus narrat se

anno 1570. in cadauere cuiusdam Mulieris obseruasse vesicam felleam præduris lapillis ex pluribus corticibus instar cæpæ confectis repletam citrino refertis colore fabæ magnitudine. hoc idem anno 1556. (& ego hanc recordor obseruationē) in alio cuiusdam Mulieris cadauere fuisse reperi- tum idem testatur. in cuius scilicet fellea vesica duo erant cinericeo colore lapilli. præterea quis dixit Excell. Claudino, vel qua ratione probauit humorem duntaxat vnum putrescere in exquisita tertiana, nempe biliosum? parique pacto in quartana atrabilem, ac demum in quotidiana pituitosum? id re vera nec ratione, nec experientia; sed solum autoritate probabit: atque si aliqua adfuerit ratio adeo friuola apparebit, vt potius risum mouere, quam opinionem persuadere possit; si, inquam, prima fundamenta negaueo.

Adhæc qua ratione eodem in loco probat atrabilem omnibus in morbis humorem coctione non egere, sed solum peccantem? sed quis ei dixit, atræ portionem in acutis morbis non putrescere? sed nec experientia id probare potest, quia nec oculus, nec sensus quiuis alius veritatem declarare potest: vnde nec rationem habebit, nisi admodum friuolam, & forsân nullam autoritatem: sed si ab eo quaesiuero, cur humor biliosus de tertio in tertium, atrabilis de quarto in quartum, ac pituitosus quotidie moueatur? ô quàm pulchræ erunt rationes. Porro respondet, quod eorum natura talis est, vel huiuscè generis alia dicet, quæ nullius erunt momenti: vnde veluti ipse astronomica negat, sic quoque talia negare potero.

Igitur festucam in aliorum oculo cernit, nec trabem in suo videt? Ex his satis constare mihi videtur, quod Astrologia sit verior, quam philosophia, & Medicina: quia, quæ a principijs astrologicis proueniunt sensu percipiuntur: & sicuti Medici de diebus decretorijs scientiam habent, sic quoque Astrologi de suis iudicijs: Medi-

ci nanque obseruarunt in plerisque morbis die septima, ac quartadecima crisin fieri, ergo in omnibus id ipsum contingere posse putarunt, & sic experientia, & obseruatione facta est criticorum scientia, quinimò hæc eadem Medicorum scientia arte astrologica multò inferior est, cum singulis penè diebus (vt antea dixi) in acutis crises fiant, de consensu (inquam) Medicorum teste Galeno. Biliosum præterea humorem tertio quoque die, atrabilem quarto, ac singulis diebus pituitosum accendi obseruatum est; igitur inquiunt Medici, inquitque Excell. Claudinus, eorum natura talis est, vt quadam proprietate vnusquisque horum humorum sic accendatur.

Non secus ergo Astrologi cum obseruassent, quod quicunque in horoscopo Arietem martis signum, dum nascuntur, habuerint, martemque ea hora dominantem, ipsos natura calidos, ac siccos, iracundos, litigiosos, audaces, huiusmodique qualitatibus præditos: ex hoc conieciarunt huius nature esse martem, vel si maius facultatem saltim occultam habere, qua tales effectus producere possit: vnde scientia astronomica ab experientia emanauit, atque licet per accidens immutari possit, in se tamen omni amoto impedimento vera est. quinimò circa motus suos certissima, ac infallibilis: sed hanc Claudinus faciat experientiam, vel quispiam alius eligat hominum numerum quantum velit, quos nunquam viderim; ex quibus quos velim eligere possim, atque quale nam signum Zodiaci in Orientis angulo erat in singulorum natalitia hora, ac momento dicam quod quidem ex faciei inspectione conijcio: postea singuli aliquem consulunt Astrologum, qui ex arte computum faciat, atque si mendatium me dixisse reperient, non amplius Astrologiæ Claudinus credat; sed si verum dixero, reputet id magnum Astrologiæ esse arcanum; quod ex sola faciei inspectione possim scire, quæ stella, vel quale signum in angulo Orientis erat, dum illi,

3. de die-
bus criti-
cis cap 9

illi, quos ad me duxerit, nascebantur; licet in omnibus id scire posse non profitear, sed in aliquibus nè quidem mendatium faciam: sed non desunt professores plures, qui in omnibus indifferenter id ipsum ex sola faciei inspectione dignoscere forsàn poterunt; Ego quidem Astrologiam nō ignoro, sed Medicinam profiteor. Non ergo Astrologia est figmentum, nec quoddam merè voluntarium, sed scientia ex coniectura sensibilis, atque à suis principijs emanans; licet quantum ad aspectus planetarū, vel quoruncunque syderum, siue coniunctiones, siue quadraturæ, siue quicquid alius aspectus fuerit, infallibilis, ac certissima sit, quia motus Celi regularis, & naturalis, ut ex D. B. Ventura supra cōstitit. sed cur Claudinus Astrologiæ principia negat? ut indè, quæ te ipsis pullulant vana ostendat? forsàn non recordatur, quòd in capite quarto, quæ ab eisdem Astrologiæ principijs proueniunt laudauit? atque tanquàm vera comprobauit? cū dixerit, quòd syderū aspectus criticorum dierum causa principalis est, causa (inquam) cur per quaterniones, ac septimanas contingant? pluribusque vicibus id ipsum asseruit. igitur temerè loquitur? Sed audiat vir tantus Astrologiæ principia, quæ adeo vera sunt, ut iurè nullo modo negari debeant Cælum mobile est, idque varijs mouetur motibus, pro scilicet sphaerarum pluralitatis ratione; quot enim sphaeræ sunt, tot in cælo sunt motus. Hinc motus sphaeræ Lunæ, sphaeræ Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Sphaeræque Saturni: partique pacto æ quantum, epiciclorum, celi stellati, triumque sphaerarum superiorum.

Vnusquisque harum sphaerarum motus terminum habet suum, qui nunquid Astronomis, ac professoribus sit exatè notus, ex hoc deprehendi potest.

Obseruentur Eclipsium primæ Solis, vel Lunæ futuræ à clarissimo Magino suis in Ephemeridibus adnotatæ: utpotè anno 1616. die vigesimo sexto

Augusti hora decimaquinta, minutis quinquapintaquattuor, secundis decē & nouem post meridiem: atque si ad vnguem hac hora, hisque minutis, ac secundis infallibiliter Lunæ corpus non obscurabitur omni Dei omnipotentis amoto miracolo nulla Astrologis fidem adhibeat. Vel anno 1614. die decimo septimo Octobris, hora quarta, minutis trigintatribus, secundis triginta sex post meridiem si Luna non obscurabitur, nihil Clarissimo Magino, nihilque ceteris credat professoribus: quæ tamen Eclipsis (inquit idem Maginus) in nostro finitore non obscurabitur, nisi in fine, nempe hora quinta, minutis quadraginta sex post meridiem: ipsaque duarum horarum, vigintique quattuor scrupulorum spacio perdurabit: vnde (inquit idem, qui Cypri Insulam, Cairum, Damascū Syriæ, Ephesum, Bethlehem, Hierosolymam, huiusmodique loca sita inhabitant, integram Eclipsis durationem perfectè habebunt, veluti Occidentibus locis, ut Hispania, Flandria, Gallia, Heluetia, Scotia, huiusque longitudinis loca alia, hunc Lunæ defectum nequaquam videbunt. Sed duobus præscriptis defectibus vicinior est alter Solis defectus, seu Eclipsis ab eodem Magino suis in Ephemeridibus adnotata, quæ secundum ipsum die tertio Octobris prædicti anni 1614. conspicietur, cuius initium hora 23. minutis 53. eiusdem diei post meridiem continget, medium hora prima, minutis 28. alterius diei post meridiem, atque finis hora tertia, minutis duodecim i' idem post meridiem eiusdem quarti diei: quod est, ac si dicas, hora 18. m. 9. hora 19. m. 44. hora 21. m. 28. horologi quarti diei Octobr. sed alios quoque quotidianos planetarum aspectus obseruet, quippè qui singulis diebus contingunt, atq; si, prout in Ephemeridibus eiusdem Clarissimi Magini adnotati erunt, proprijs oculis eos nō circumspectet; inanem esse Astrologiam dicat, prorsus vanam: sin minus, cur ita hanc lacerare, inuidoque dente professores spernere? cū, quæ dicun-

2. Sentē.
dist. 14.

In prima
sect. secū
de partis
c. 4.

dicuntur, ipso sensu obseruari possint?

3. de die-
bus dec.

Quapropter his, qui hanc callent scientiam, Excell. Claudinus credat; vel, si mauult, quæ ab his prolata sunt, obseruet: quod si alterum duorum, facere renuat; dubioprocul (inquit Galenus) Sophistarum vbique obstrepentium aliquis ipse est; quippè qui ratione manifestò apparentia nos probare postulat, cum è contrario (inquit idem Galenus) ex euidenter apparentibus de abditis ratiocinandum esset. Sed Excell. Claudinus nunc aures meis præbeat verbis, quib. dignoscet, quod Astrologia verior est, quam Medicina, utriusque & certior. Quædam Mulier quadraginaria anno 1580. Ferrariæ obiit, cum in vteri regione annos triginta dolorem passa fuisset, tunc ex loco dolente ratione desumpta causam doloris ab vtero emanare & Claudinus, & ceteri Medici dixissent; & nihilominus ab eius morte tumor recto intestino adnexus inuentus est, in quo ossa quasi mandibularum effigiem præ se ferentia, duo alueoli cum dentibus duobus (quorum alter caninus erat) inuenti sunt: quæ omnia capillis, atque pinguedine multa sepina circumuoluta erant. In Voluulum hæc tandem incidit, qua occasione spiritum emisit.

Altera Mulier Ferrariæ fuit, quæ usque ad annum suæ ætatis sexagesimū perfectā sanitate fructa fuit, postea inopinato in colicum dolorem lapsa est, indeque in Voluulum, & post dies octo vitam cum morte commutauit. Huius Mulieris intestinum Colon in suis amfractibus stercore præ duricie quasi lapideo plenum fuit repertum, cum eiusdem intestini excoriacione. Alia multos annos iliaco dolori, ac maricali simul obnoxia, cum quadraginaria esset æstiuo vigente calore colico dolore oppressa in Voluulum cecidit, quartaque die obiit. cui in intestini colici confinio scirrhosus tumor repertus est officulis mucrone munitis, intestinumque pungentibus repletus. Altera octagenaria nephritico dolore (ut opinio fuit) laborabat; quia do-

lor in renum regione cum vrinæ suppressione fiebat. & tamen post mortem in ileo intestino supra renis regione scirrhosus repertus est, qui pondere, & compressione renes adeo lædebat, ut inde dolor, & vrinæ retentio fieret.

Quis quæso Medicus horum affectuum causas inuenisset? forsàn Claudinus? absit. ut illius tempestatis oraculis Ferrariensibus, quales Brasauli, Canani, alijque plures, in rerum perscrutatione perfectior, doctiorque fuisset. Ex his autem Astrologiam Medicina interdum veriorē esse clarum est. atque si has obseruationes mihi Claudinus non credat legat præallegatum Excell. Hippolytum Boscum, quippè qui in opere iam citato eas omnes memoriæ prodidit.

Ceterum Cælum duodecim in partes diuidimus, quas domicilia vocamus, si modò Claudino hæc non placeant nomina, quocunque nomine eas vocauerit, contenti erimus, quia nomina minimè curamus: parique pacto vnamquamque harum partem in alias triginta secamus, atque quamlibet gradum, vel scrupulum nominamus: si autem quispiam has diuerso nomine vocauerit partes, nihil ad nos: primum autem planetam, ac nobis propinquiorem Lunam cum priscis appellamus, ipse Equam, vel Asinam: quia nihil nobis nocebit: dicimus præterea Saturnum frigidum, & siccum esse; ipse calidum, & humidum: quia nihil obest; dummodo concedat ipsū planetam frigidos, ac siccos in hæc inferiora producere effectus: Infortunam itidem maiorem, maleuolamque stellam ipsum Saturnum nominat Astrologi, sed ipse contrario modo dicat, & non contendemus, dum effectum à nobis, veteribusque obseruatum non negauerit.

Mille & vigintiduas stellas maioris facultatis in cælo octauo obseruamus, ex quibus (ut ipsas facilius dinoscamus) memoriæ mandemus, quadraginta octo imagines fingimus, quas varijs nominibus appellamus: quæ nomina, si non placeant Claudino, de illis

de illis non curamus, dummodo facultates, quas singulis stellis ascribimus, nobis concedat.

Sed audiat D. Ieronimum, quid de re hac, scribens ad Fabiolam de veste sacerdotali, dicat.

Non enim, si celestia, & Dei dispositionem Idolorum nominibus infamarunt: idcirco Dei providentia est neganda, quæ certa lege currit, & fertur, & regit omnia; nam & in Iob Arcturum, & Orionem, & Mazaloth, hoc est, Zodiacum circulum, & cetera astrorum nomina legimus, non quod eadem apud Hebreos vocabula sint, sed quod nos non possumus, quæ dicuntur, nisi consuetis nominibus intelligere. hæc ille. qui non adeo, ut Excell. Claudinus Antiquorum nomina celestibus imposita abhoret sed eisdem uti non spernit; ideo, nisi Astrologi horum temporum consuetis nominibus sydera, & quæcunque alia in Cælo, nominarent, non intelligi possent, quæ ab eis scribuntur.

Sed ut ad finem perveniam scientia hæc Astrologiæ sensitiua nuncupatur, quæ quidē ceteris naturalibus est verior. quod si de futuris evētibz quid rectē veri Astrologi sentiant; intelligere cupiat Claudinus, quomodo scilicet horum alij necessarij sint, ut Eclipses, stellarum motus, coniunctiones, aspectusque quicunque alij: satque quidam immutari possint, qui præcipuē ad hominis arbitrium spectant, quia Voluntas soli Deo subiecta est, quæ in præcedenti Apologetico tractatu à nobis memoriæ prodita sunt, perlegat: vbi eius difficultates facili negotio discussas, ac declaratas à nobis habebit, omniumque dubiorum suorum solutiones: vbi Astrologiam nedum incertissimam, seu (ut ipse ait) vanam, sed veram, & licitam esse clarè dignoscet, ut pluribus rationibus, Sanctorumque Patrum fide, tum aliorum grauissimorum Virorum auctoritatibus, tum etiam experientijs conspiciet; parique pacto quomodo eadem hora nati modo diuersi, ac modo similes effigie, moribus, fortuna,

ceterisque alijs (si quæ sunt) esse possint: quo perspicuē suorum dubiorum (ut dixi) claritatem habebit.

Quantum verò ad id, quod de stellis memoriæ prodidit, quarum scilicet numerus sit infinitus: id vanum, asserere dicimus, quia numerus infinitus actu dari nequit, cum cuicunque numero quantumcunque maximo unum addere liceat: vnde regula penes nedum Arithmeticos, sed apud philosophos est, quod ad maximum numerum deueniri nō possit, licet ad minimum: cum semper vnitas (ut dixi) cuicunque numero addi possit.

Stellarum igitur aliæ maiores, atque aliæ minores corpore sunt, ut longa experientia compertum est, quodque corpore maiores etiam efficacius hæc in inferiora influant; loquor de fixis stellis, quia licet exemplo Veneris stella fixis minor sit, quia tamen propinquior, ac pluribus motibus prædita, etiam efficacior esse experientia comprobatur.

Astrologi ergo potentiores obseruarunt, quæ numerum prædictum conficiunt, nempe mille viginti duarum stellarum, quarum tamen aliquæ potentiores, atque aliæ minoris efficacitæ sunt: pro scilicet earum magnitudinis ratione, tum coloris varietate, quatenus vna lucidior altera sit: exigua autem magnitudinis reliquæ aut nihil (respectuè loquendo) aut parum possunt, atque ita imbecillæ facultatis obseruatæ sunt, ut eis, vel earum influxibus aliæ potentiores impediri nequeant: cum debilius agere nequeat in potentius.

De motibus autem cœli, quos incommensurabiles esse contendit, id duplici modo intelligi posse dicimus: vel quo ad totum, vel quo ad partem: primo modo sunt commensurabiles aliqui: ut est motus primi mobilis, qui spacio viginti quattuor horarum contingit, atque motus Lunæ, ceterorumque planetarum, Epicyclorum, atque equantium: etenim vnusquisque horum motuum tali tempore absoluitur, ut facile totus circuitus commensurari

furari possit. Motus autem celi stellati, atque noni, decimique mobilis, nisi quoad partem intelligi mensura potest: Licet pro eiusdem partis ratione totus motus sciri possit; si arithmeticam rationem quis habuerit: ut exemplo. Centum annis octaua sphaera unum celi percurrit gradum: cumque gradus, totius celi sint tercentum sexaginta, totum motum spacio triginta sex millium annorum perfici, ac compleri est necessarium; quia celi motus sunt regulares: qua arte autem huiusmodi motus obseruentur, petat ab his, qui Astrolabij, Quadrantis, huiuscæque generis aliorum instrumentorum fabricam, ac usum docent. Quapropter motus triginta sex millium annorum etiam viginti quinque annorum spacio metiri unusquisque in arte peritus poterit; quia cum quartæ partis unius gradus tempus exactè intellexero, quinimò octauæ partis obseruatione totius circuli tempus arithmetica ratione facili negotio habebō.

Quòd modò vera Astrologia à religione sit aliena, erroribusque plena est falsissimum. unde sicut cecus de coloribus rectè iudicare nequit, quia visu caret, sic nec, qui Astrologiam ignorat, de ipsa disserere rectè potest: quia sicuti oculus cæci ad colores distinguendos, ita mens eius, qui Astrologiæ ignarus est, ad astrologica diiudicanda se habet; quippe qui & principiis eius, & his, quæ ab ipsis proueniunt, prorsus caret. Sed cum in Apologetico tractatu hæc discussa, ac declarata sit difficultas, Astrologiamque licitam, ac honestam esse perbellè probatum sit, non est opus, ut in præsentia, vel, quod dixi, repetam, vel nouis rationibus, quod satis declaravi, probè: sed solum dicam, quod falsum est id, quod ipse asserit, nempe Astrologos asserere, vel nos astra cogere, vel influxus eorum rei necessitatem secum adferre. quis dicat est huiusmodi Astrologus? sed factò, quod aliquis isthæc asserere ausus fuisset, ipsum non Astrologum, sed impostorem, vel pseudo astrologum dignè vocabimus:

quis quæso est, qui Ptolomæo illud dictum non ascribat, nisi Claudinus? nempe sapiens dominabitur astris? Sed inquit ipse, ut sacræ paginæ dicunt. Contrariè autem prælegati Authores aiunt, ac præcipuè Ioannes de Saxonia in Astrorum scientia vir celeberrimus, quippè qui cum Alchibitij opus ad scrutanda stellarum magisteria isagogicum interpretari velit. in ea Ptolomæi propositione totum suum commentarium fundauit. Ideo sui operis proemium sic incipit.

Vir sapiens dominabitur astris inquit Ptolomæus in sapientijs Almagesti, & licet hic sapientiarum Almagesti liber (qui secundum alios Almagesti Breuiarium inscribitur) hoc tempore non reperiatur; quo factum est, ut D. Thomas, alijque viri grauissimi hanc eandem propositionem esse, & fuisse Ptolomæi quidem, sed ab octauo verbo depromptam crediderint: ubi inquit idem Ptolomæus. Anima sapiens ita adiuuabit opus stellarum, quemadmodum seminator naturales virtutes: quæ verba quamuis idem cum superioribus sonent; secundum tamen prædictum Ioannem de Saxonia verba prius allata in sapientijs Almagesti ab eodem Ptolomæo memorie prodita sunt.

Sed inquit Excell. Claudinus, ut sacræ paginæ dicunt. ut scilicet auctoritatem contra Astrologos ita dolosè, seu saltim temerè adducat, indeque leuitatem præmonstret.

Porro sacris dictum illud ipse ascribens paginis Astrologiam de medio tollere, ac destruere credit; & nihilominus, si sacræ paginæ illud ipsum dixissent, nullum amplius mihi opus fuisset Astrologiam non esse figmentum, aut merè voluntarium (ut ipse asserit) probare: nam si in sacris paginis tale dictum exaratum est, nempe vir sapiens dominabitur Astris, necessariò omnibus fatendum est, astra in hominem agere, influere, ipsumque inclinare: quinimò aliquos, seu dicā penè infinitos celi influxibus, vique eius inclinante, licet non cogente

in Eccle
fiastes 1.

se gerere; quia insipientium infinitus est numerus: & sic cum sapiens dominabitur astris, insipiens eis obnoxius erit, & non dominabitur ipsis: quia contrariorum eadem est disciplina: unde ex dictis Excell. Claudini Astrologiam figmentum non erit, minusque merè quoddam voluntarium: & tamen exclamans id ipsum asserit, ut quasi loco stare nequeat.

Instat præterea contra Astrologos, quum illud vanitatem esse sibi persuadeat, quo volunt planetarum alij malefici, atque alij benefici: Hanc irridet distinctionem, ipsamque ludibrio recipit: sed nihil Astrologis obest, cum Medici maioris momenti, quam Claudinus, sua ubique laudent.

3. de die-
bus de-
cr. cap. 5.

Audiat Galenum. Si Luna ad planetas temperatos steterit, quos greci *αυατοροιοι*, salutare latini nominat, faustos, ac bonos dies producit, si ad intemperatos, graues, molestosque: ubi Astrologiam veram esse, ac Medico utilem satis probat: quod inferius dicam.

Legat præterea ipsum in libro de spermate, quippe qui Alexandri Macedoniarum Imperatoris conceptum enarrans, eius fortunam planetis, & constellationibus sub quibus conceptus fuit, totam ascribit, corporis etiam fortitudinem, ac faciei delineationes. Si ergo pro nobis Galenus, Claudini inuectiuam non curamus.

Porro si sydera eiusdem essent facultatis, utique & motus iidem singulis in Sphaeris essent, nulla in Mundo esset rerum varietas, cum homines eiusdem inclinationis essent, & penè eiusdem effigis: unde ex motuum celi varietate, tum aspectibus, facultatisque syderum diuersitate tot in Mundo varia contingunt: & ideo hominum in fluxu Martis alij armis, alij Saturni, ac Mercurij ope studiis, atque alij alijs syderum potentia inclinantur exercitijs: & licet unusquisque suae inclinationi resistere possit.

Si autem hæc Excell. Claudinus non credit, aliaque plura in Astrologorum tractatibus descripta, ea ipsa obseruet:

quod si alterum duorum facere prorsus renuat, rationemque postulet; inter Sophistas obstrepentes (ut alias dixi) à Galeno loco de diebus decretorijs antea citato connumerabitur.

Si modo Claudinus Astrologis fidem habere nollit, Angelicum Doctorem Thomam Sanctum saltem audiat, & quid de re hac tantus Doctor sentiat intelliget; quippe qui cum super capite decimo septimo primi libri Meteorologicorum Aristotelis quaesierit, cur Cometa mortem, bellaque significet; causa totius negotij Marti ascribit, quatenus suo dominio igneae qualitatatis homines ad bella inclinet. cuius quidem rei causam etiam dat nobis, dicens. quod quando Mars ob eius fortitudinem dominatur in Mundo, in ipsum causat caliditatem, & siccitatem: ad quam temperiem in aere genitam cholera in hominum corporibus gignitur, atque accenditur; qua mediante disponuntur ad iram; quo fit, ut facile inter ipsos contentiones excitentur; unde concludit, quod Cometa per se nullo modo belli, aut contentionum causa est, sed Martis potentia, quo (inquam) dominante ob aeris constitutionem vi eiusdem Martis causatam Cometa gignitur, & sic signum cometa duntaxat est, Mars autem rerum causa, licet remota, & non necessaria.

Quod modo corpora celestia vniuersales causae sint, non negamus; quia Mars exemplo, quæ in vno, etiam in altero producere; idemque influxus vtrò, citròque contingere potest: pro scilicet recipientis dispositione, ac voluntate: hinc D. Thomas concors cum Ptolomæo soli sapientes resistunt astris (ut supra ostensum fuit) unde cum solum agens pro ratione patientis agere queat, ex hoc fit, ut, quæ è cælo proueniunt, per accidens interdum impediri possint: quod si id fieri non posset, Astrologia prorsus inutilis esset: quod renuit Ptolomæus dū dixit. Optimus Astrologus multa mala impedire poterit, quæ ex stellis futura sunt.

Quod

Quòd autem nec mala, nec mors ipsa cælo vnquam ascribi rectè possit, vt Claudino placet, est falsissimum, ac prorsus contra sensum.

Et primum quòd mala multa à cæli influxibus proueniant, Eclipsium exemplo, ac experientia monstrari potest; quippè quarum vi, vt obseruatione comprobatum est; & abortus, & infirmitates toto illo anno Eclipsis, si longa præcipuè, ac perfecta fuerit, contingunt; propè dicam, & rerum aliarum ad victum pertinentium poenuria; sed Astrologorum autoritatibus omissis tanquam Excellentiss. Claudino suspectis; adducam Galeni sententiam, quam non negabit, si optimus erit Medicus; quippè qui tertio de diebus decretorijs alias allegato de Luna loquens hæc ait.

Corpora mortua putrefacit, somnoque capitis sub eius lumine, vel aliter diutius immoratis palorem, & capitis grauedinem conciliat. Quibus Arist. sententia adstipulatur. dùm secundo de gen. & corrup. ait. Sol in circulo obliquo est causa perpetuæ generationis, & corruptionis in istis inferioribus. ex quo non obscurum est intelligere, quòd etiam cælum mortis causa sit; cùm nil aliud mors sit, quàm rei corruptio. circa cuius rei cognitionem est tamen notandum, quòd prima, ac præcipua causa mortis est Dei decretum, quippè qui terminos (inquit Iob) unicuique constituit, qui præteriri non poterunt, cùmque Deus optimus maximus hæc inferiora per superiora corpora regat, ac gubernet, inferiora (inquit Doctor Angelicus, corpora gubernantur à Deo per superiora) Dyo medem post centesimum annum mori decreuit, ita nasci ipsum voluit, nempe tali cæli constitutione, vt etiam eiusdem cæli benignitate tanto tempore viuere possit, quo completo tempore pro cæli ratione natalitiam constitutionem ipsius Dyomedis respiciēte ipse morietur; siue id medio febris, siue alterius accidentis ope cōtigerit; illud semper vi cæli accidet alioqui miraculosè, non quidem naturaliter

ipsum vixisse videretur potuisset nihilominus ipse prius, seu ante id tempus pro voluntatis arbitrio mori, si (inquam) cæli benignitati à Deo ipsi concessæ resistens, se ipsum interficere voluisset; raro tamen, nè dicam nūquam id accidere solet; quia vt plurimum homines sequuntur naturales inclinationes, quia (vt antea dixi) stultorum infinitus est numerus, soli enim sapientes, ac Deum timentes, quod melius est, eligentes, prauis resistunt inclinationibus.

Cæterum nec D. Augustinus, nec Basilus, nec Cyprianus, nec quicunq; alij à Claudino adducti veram Astrologiam improbāt, sed supersticiosam, ac temerariam: sicuti enim Hæretici mille erroribus veram Theologiam coinquinant, ita pseudo Astrologi, ac deceptores varijs mendacijs veram Astrologiam contaminant: vnde inter Medicos etiam Erasistrati, cucurbitularij, horumque generum alij, nō desunt; nec ob id sequitur infamem esse Medicinam; non igitur alioqui de Astrologia intelligi debet: quia sicuti hæreticorum erroribus, ac mendacijs vera Theologia non leditur, ita nec falsis quorundam Astrologicis dogmatibus vera Astrologia inficitur; atque sicuti Darij, Martini Luteri, Caluini, aliorumq; hæreticorū Theologiam legere non licet, minusq; eorum falsa dogmata sequi: sic deceptorum, ac pseudo Astrologorum prognostica, scriptaque omnia ad artem pertinentia nè legantur, adhibeanturq; vetitum est: nec ideo sequitur Ptolomei, eiusque sectatorum Astrologiam, ac iudicandi artem prohibitam esse: cùm huiusmodi Astrologi nec libertatem hominis tangerent, nec voluntatis arbitrium cogant: sed audiat Claudinus præter tot sanctorum, Canonumque authoritates in Apologetico tractatu adductas. Quid de Astrologia Aurea Armilla sentiat. Astrologiam una est de septem artibus liberalibus, & est verè scientia, neque de se mala, aut prohibita secundum Pan. in c. ex timore. de sorti. vnde & iura præmiāt has

In verbo
de Astro
logia.

C. 2.

Tex 56.

C. 14.

3. contra
gentiles.
c. 82.

has scientias exercentes. l. i. ff. de va. & extraor. cogni. peccant tamen quādoque homines circa eam. & primo, si ea, quæ sunt fidei Christianæ habeātur tanquam causis cælestibus subiecta. Secundo, si de futuris contingētibz certum fiat iudicium. Tertio, si actus humani necessariò cælestibus causis subiecti esse credantur: hoc n. esset tollere liberum arbitriū, & quod liber horum trium, ex suo genere morale peccatum est secundum Caiet. ibi. quia hæc tollunt fidem, liberum arbitrium, & gratiam diuinam, legemque & totam Christianorum vitam possent.

Si quis dicat corpora cælestia, & constellationes inclinare homines quandoque ad vitia, quandoque ad virtutes, non errat, dummodo non credat, homines non cogi, quia voluntas, quæ est principium humanarum operationum, non subicitur cælo; vt Sanctus Thomas in pluribus locis dicit.

Iudicare etiam de infirmitatibus, sanitatibus; pluuijs, & alijs, quæ ex cælesti influentia procedere possunt. bonis Astrologis permittitur; quamuis sæpè errent; quia veram Astrologiam non habent. his etiam Caiet. in summa consentit, & Th. i. q. 15. ar. 4. Angelica, quæ dicit, Astrologiam potius mittere homines in errorem, intelligit de diuinatoria, & de ea, quæ arte dæmonum habetur; de qua iura omnia per eum allegata debent intelligi, & non de ea, quæ verè est scientia. hæc ad verbum in Armilla sunt scripta. Quibus facilè elicitur, quòd vera Astrologia, de qua ego semper locutus fui, vna est ex artibus liberalibus, quippè quæ, & licita, & honesta est. dummodo absque liberi arbitrij læsione adhibeatur.

Cæterum quantum ad dierum criticorum veram Galeni opinionem; dubioprocul à Claudino eiusdem Galeni mens intellecta non fuit; cū Astrologorum opinioni, eius (inquam) Galeni sententia astipuletur: quippè qui Lunæ motui totam criticorum dierum causam ascribit, quo fit, vt non semper

septimanæ sint eiusdem longitudinis, cū modo breuiiores, modo longiores; prout sic Luna velox, vel tarda in motu est: cū iter nonaginta graduum ipsius Lunæ septimanam vnā conficiat, veluti dimidiū quadragintaquinque: sed Excellentissimo Claudino hic modus septimanarum, quaternionumque non placet: quia crisis modo septimo, modo sexto, modoq; octauo eueniret die: si Galeni verba rectè perpenderit, clarè videbit, quòd hæc Astrologorum opinio ab ea Galeni nequaquam absimilis erit: Verū quia Galenus non ignorauit Medicorum turbam Astrologia egere; hinc ad ipsorum intelligentiam medicinalem mensem composuit, vt capite nono commentarij dixi, de duobus enim malis minus eligere tali arte voluit, cū medicinalis mensis inter extrema, quibus crises fieri possunt, medium teneat locum.

Sed nunc videamus, nunquid cum Astrologis in re hac concors sit Galenus, idq; ab eiusdem verbis petamus: quia res adeo, perspicua, ac clara inuenietur, vt nè quid clarius in eius voluminibus haberi possit.

Igitur Caput quintum tertij de diebus decretorijs primum adfic. vbi hæc ad verbum scribit.

Luna mensem immutatione per septimanas ei accidente disponit: nam à prima apparitione ad dichotomum, & ab hac ad plenilunium: vtrunque quidem per se tempus est dierum septem; ambo vero simul quattuordecim. Simili modo, si inde, vbi ipsa equali portione mensem diuidit, vsq; ad secundam dichotomum connumeraueris, septem, & hos inuenies dies, reliquos etiam, qui vsque ad absolutam Lunæ occultationem sunt septem.

Si quæ antea Galenus scripserat perpensa fuerunt, adeo perspicuum erit, vt ipse per dichotomum vnā non intelligat septem dies exactè, prout sic verba sonant, sed iter Lunæ nonaginta graduum, vt nil clarius.

Pro cuius rei claritate scire oportet, quæ antea, & postea de mensibus

Capite
quarto.

prelibauerat. De tribus ergo mensibus mentionem fecerat, nempe de mense peragratiōis, quo scilicet fit, Luna ab vno puncto digrediens ad ipsum iterum proficiscens: qui mensis ex vigintiseptem diebus, horis septē, minutisque quadragintanovem constat: tanto enim tempore motu proprio totum circuit orbem: Circuitus (inquit idem Galenus) vicens diebus, septenisque, & tertia ferè diei parte peragitur, in tanto enim tempore (inquit) signiferi circulum percurrit, secundo autem loco de illuminationis altero meminit, quando post citata verba ait.

Ibidem.

At quo nobis lucefcit circuitus, quod is quoque eidem conueniat numero, planè intelliges, si occultationis tempus de toto menstruo eximas.

Nunc loquens de illuminationis mense, ait, si tempus, quo in synodo Luna cum Sole immoratur, à mense coniunctionis auferatur, quod reliquum est, cum mense peragratiōis conuenire poterit. Et sic inter tempus mensis peragratiōis, & illud illuminationis nulla differentia erit. Nititur id probare Galenus, cum sequens dicat. Quod autem menstruum tempus (nempe mensis coniunctionis) non omnino triginta diebus constet, sed minus vnus diei ferè dimidio, Hipparchus integro vno libro demonstrauit.

Cum ergo mensis coniunctionis, nempe tempus, quo Luna digressa à Sole iterum cum ipso coniungitur, triginta dies non contineat. Sed verè viginouem, duodecimque horas duntaxat occupet: si ab hoc tempore ergo ademeris tempus, synodus, seu coitus Lunæ cum Sole. Quod reliquum est, à tempore mensis peragratiōis non distabit. Sic Galeni verba intelligi debent. Sed de illuminationis mense in nono capite particularius agens, eum vigintisex dierum cum dimidio asserit, ac quadam ratione probat: licet hæc de tali mense opinio ab Astrologis absit, cum de hoc mense nihil decernant, cum à motu

Lunæ, qui non semper idem est, dependeat, ex quibus tres menses habemus peragratiōis, illuminationis, atque coniunctionis.

Duo primi tametsi penè idem esse supra dixerit, in loco tamen citato, illuminationis mensē ab altero peragratiōis differre probauit; etenim peragratiōis mensis vigintiseptem dierum, septemque horarum, ac viginouem minutorum est, alter autem illuminationis secundum ipsum loco citato, dierum vigintisex, horarumque duodecim. his ergo sic decretis; videndum de quo nam mense intelligat Galenus, quum velit mensē à Luna proprio motu in quattuor dichotomos diuidi, atque qualibet dichotomos septem sit dierum.

De mense coniunctionis nullo modo intelligere potest; quia hic ex viginouem diebus, horis duodecim constat: sequitur ergo, vt de altero duorum verba fecerit: sed quomodo cunque res se se habeat; qualibet dichotomos septem dierum exactè esse non poterit: quia neuter duorum mensium dies viginouem implet: sed solum septem, & viginti cum horis septem vnus, alterque sex, & viginti cum horis duodecim: quibus constat, quod Galenus per septem dies non intellexit numerum dierum, sed graduum celi, nempe nonaginta; quos vna septimana, vna nimirum dichotomo, Luna percurrit, quod etiā ex eius verbis probari potest: cum in capite nono in tertio de diebus decretorijs hæc dicat, septimana sexta maximè diei parte, vt septem dies integros habeat, indiget. vnde constat, quod loco supra citato per septem dies, non numerum dierum intellexit, sed vnam dichotomum mensis peragratiōis. Pater ergo quomodo Excellentissimus Claudinus malè Galenum intellexerit; cum aliter Galeni mentem interpretatus fuerit. Sed præter id, quod de hoc meo in cōmentario rei claritas haberi potest. Etiā alia Galeni verba examinauo, vt quæ diximus, luce meridiana clariora apparant.

Item.

Item (inquit post exarata verba) nempe in quarto Capite omne actionis initium magnas alterationes in septimanos circuitus obtinet. Quæ nanque quotidie omnibus, quæ subsistunt, incidunt; horum causam Luna habere observata est: maximèque tetragonis, & diametris stationibus ea immutans, nam si Luna in Tauro existente semen concipiatur, vel partus, vel omnino alterius cuiusdam principium contingerit, magnas eius mutationes faciet, quando signiferum percurrentes in Leone, Scorpio, & Aquario fuerit; Verum in Leone tetragonos, idest quadrata statio, septimanæ unius existit, in Scorpio diametra duas septimanas habet: ita quoque in Aquario secunda quadrangularis statio, in tertiam septimanam procedit. Idque necessariò, quod Luna, sicut ante diximus vicenis diebus, septenisque, & particula quadam adiecta, maximè tertia diei parte uniuersum signiferi ambitum peragit. hæc ille. Quibus clarissimum est, quod per unam septimanam, per unam dichotomum, ac demum per septem dies intelligit iter Lunæ nonaginta graduum. Quia (inquit) si ab initio partus Luna fuerit in Tauro, quando erit in Leone, ubi primadichotomus fiet, nempe prima quadratura respectu initij, à quo digressa fuit, erit tempus unius septimanæ, ubi ægrotus alterationem gustabit; bonam quidem si bonum fuit principium, nempe bonis planetis adiutum, malam, si malis planetis commaculatum: quod ipsemet Galenus asserit; ut ex sequentibus clarè constet.

In eodẽ
lib.c.6.

Porro (inquit idem Galenus) illud denuò repetendum est, quod nos quoque observantes, verissimum semper esse comperimus, ab Ægyptijs Astronomis inuentum, Lunam non modò ægris, sed etiam sanis, dies quales tandem futuri sint, posse prænuocere. Si enim ad planetas temperatos steterit, quos iam *αἰσθητοὺς* græci nominant, salutare latini, faustos ac

bonos dies producere: si intemperatos graues, molestosque: fingamus enim homine quodam nascente salutare planetæ in Ariete, malignos in Tauro esse: is homo nimirum, cum Luna in Ariete, Cancro, Libra, & Capricorno fuerit, pulchrè deget: cum vero Taurum ipsum, vel tetragonum aliquod, vel diametrum signum occupet, malè tunc, & molestè vitam transiget: at in morborum initia huic, cum Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit, pessima: sine periculo autem, & salutaria sunt, cum Arietem, Cancrum, Libram, atque Capricornum Luna permeat. Ad hæc alterationes magnas, quas in tetragonis, & diametris per septimanas fieri diximus: in lethalibus quidem morbis lethales, & ipsas, in salubribus bonas euenire necesse est. Postea quibusdã interpositis verbis, quod etiam supra exaratum fuit. Lunæ tetragonæ, & diametræ stationes in principiis bonis bonas faciunt alterationes, in malis malas: atque hoc præterquã quod Astronomis in confesso est, integrum est tibi observare, si autem huiusmodi nec observare volueris, nec ijs, qui obseruauerunt fidem adhibere, indubiè sophistarum ubique nunc obstrepentium aliquis es. hæc ille. Quibus si Claudinus fidem habere neget, eaque observare renuat. Dubioprocul inter sophistas venia tanti viri sit dictum, ut aliàs, obstrepentes collocandus est; quia, & Galeni auctoritatem spernit, & nunquid mēdacium dicat, observare renuit.

In Capite autem septimo, quæ dixit Galenus, quasi repetens. Circuitum vero (inquit) alio numero dierum constant, alij mensium: iam vero, qui dierum modo constant, septimani sunt, & Lunæ modo incedunt, qui vero mensium ad Solem referuntur eodem modo euenientes. paulò autem inferiùs.

Atque uniuersas particulares morborum mutationes, vel tanquã ad proprium ipsorum principium, vel tanquã ad ambientis nos aeris conuer-

versionem, euenire necesse est; quæ igitur, ceu ex proprio ipsorum principio fiunt Lunam sequuntur.

Adeo Galeni verba clara sunt, vt etiam imperitis hominibus nota esse possint; quatenus Galenus velit tempus vnius septimanæ sit illud, quo Luna nonaginta gradus celi percurrerit: quod quidem cum in commentario præcedenti enucleauimus, quæ diximus, hic repetere nolumus: sed ad locum prædictum Excellentissimū Claudinum remittimus, vbi clarè perspiciet Galeni mentem ab Astrologorum sententia nullo modo differre posse, cum eisdem principijs, quibus Astrologi, semper vsus fuerit, quinimò quæcunque in tertio prædicto de diebus decretorijs libro memoriæ prodidit, ab Astrologis Ægyptijs deprompsit, eaque eorum autoritatibus corroborauit. Causam autem, cur Claudinus tam acriter Astrologos reprehendat, Astrologiamque damnet, non in aliud fore referendam censeo; nisi, quia de his, quæ odio habet, differere voluit. Quomodo amabò quis, quod non intelligit, improbare potest? quod Excellentissimus Claudinus Astrologiā non profiteatur ex suis absurdis ab initio positis clarè constat. vt etiam infra patebit.

Inquit præterea Claudinus, quod Astrologi faciunt mensem peragrætionis vigintiocto dierum; quod falsissimum est, nullus enim inuenietur Astrologus, qui hoc scribat, sed Claudinus sicut alia, ita & istud commentus est. dicat, quis sit hic Astrologus, vbi id inuenerit scriptum? cum tantum abest, vt id sit, quinimò ita exactè tempus obseruent, vt nec minuti pars relicta sit, quin eiusdem compotum habeant. ideo Galenus vigintiseptem dierum, & octo horarum ipsum facit: isti autem vigintiseptem dierum, septem horarum, & quadraginta nouem minutorum, septemque secundorum.

Ad illud postea vbi plurimorum (inquit) eadem hora ægrotantium

alii intereant; alij superstites maneant. igitur non vi syderum morbus augetur, aut imminuitur: quia eandem celi constitutionem habet Petrus, quam habet Martinus; quia eadem hora ægrotauerunt, & tamen vnus sanatur, & alter moritur.

Ad hoc primum dicitur, quod raro contingit, vt eodem puncto plures ægrotent: cumque horæ intervallo vnus post alterum ægrotauerit, magnum ratione influxus celestis inter ambos potest esse discrimen: interdum aut parum, aut nihil: quod per celestes figuras, & exempla in tractatu Apologetico à me monstratum est: sed factò, & non concessò, quod duo eodem puncto ægrotent; fieri potest, & simul moriantur, & variè inter vtrūque mors contingat, & vnus etiam saluetur, alter pereat: cum in vnius natalitia figura eo tempore mediocri, in alteriusque altera pessima directio esse possit: vtpotè quod horoscopus ad Saturni quadratum per directionem peruenerit: vnde non est necessarium, quod eodem puncto ægrotantes semper pereant; quia non ex vnica causa mors prouenit. Primumque tempus tale in Dei manu est, qui terminos constituit, vt alias dixi, quos nemo præterire poterit; licet quisque sibi tempus decurrare queat: Secundò interdum satis non est figura decubitas, sed alteram natalitiam præmanibus habere est opus, licet absque illa de euentu morbi interdum iudicari possit, quinimò vt plurimum. cum rarè accidat, vt natalitia figura Medico sit necessaria. Tertio cūm est quidem causa vniuersalis, in hoc quidem concordēs sumus; sed tamen non tali modo, quin vniuscuiusque corporis initio peculiaris esse possit. Ideo Galenus capite nono libri citati tertij de diebus decretorijs.

Quoniam ergo (inquit) mutationes corporibus nostris accidere diximus, quasdam proprias, quasdam communes proprias, quæ tanquam ad propria principia spectant cōmunes, quæ

M

ad com-

C. 6.

ad communem ambientis vsum; ad eundem modum vtrosque circuitus Lunæ fieri contingit, & communes proprijs paulò breuiores esse: sed clarius superius in eodem capite dixerat, nempe Lunæ circuitus signiferi accommodatissimus vnicuique rei proprijs principijs, vniuersale verò tempus, quo Luna conspicitur, ambientem nos aerem immutans, omnibus ex æquo hominibus communem effectum ostendit. Ex his ergo Galeni verbis patet, quomodo etiam cælum respectiue causa particularis esse possit, quatenus scilicet ad morborum principium refertur, licet pro patientis dispositione solùm agat: cum opus cæli labefactari possit; si Medicus nouerit, quid mali minetur, sin minus, æger sæpè propter Medici ignorantiam morietur. Sed de his in prædictionum Astronomicarum libro infra sum dicturus. Vbi quantum utilitatis Medico sit Astrologia constabit, quod etiam in Apologetico tractatu constitit.

Quæ autem de signis cælestibus loquitur Excell. Claudinus nihil ad rem conducunt; quia Astrologi præcipuam rationem ad signa non habent; sed ad alia, de quibus in sequenti præallegato libro tractabo: præcipuè enim rationem habent ad planetas, quorum virtute in angulis Luna adiuta, vel commaculata fuit. hinc Galenus in libro hoc tertio de diebus decretorijs citato, vt supra dixi; si Luna (inquit) ad planetas temperatos, quos salutare latini vocant, steterit, faustos, ac bonos dies producet, si ad intemperatos, graues, ac molestos.

Ad hæc (inquit Claudinus) futile est syderum situm, & cæli constitutionem in decubitu ægrotantium obseruare, nam quomodo (inquit) possibile est Medicum eo tempore, quò primum incipit morbus, syderum omnium aspectus, influxiones, conuersionesque; ex quibus crism futuram bonam, vel malam colligat, obseruare? cum nubes sæpè densissimè eorum nobis conspectum eripiant, & stellarum motus sic

ita trepidus, vt prius constellatio transuolet, quàm à nobis possit deprehendi, quinimò dato id posse fieri, quid dicendum erit de causis particularibus? ab initio huius Appendicis his satis responsum fuit, nunc autem dicimus fatuum, ac ridiculum esse excogitare Medicum, vel Astrologum oculis circumspicere cælum, dum eius constitutionem, vel syderum positum scire velit; etenim quantumcunque cælum serenum, siue interdiu, siue noctu id fuerit, syderum positum, ac motuum terminum oculis cernere est impossibile, etiam si astrologicis id scire cupiens vteretur instrumentis: vnde facillimè clauso in cubiculo ope Ephemeridum ad vnguem, quæ singulis horis, singulisque momentis in Sphæris Cælestibus contingunt in arte peritus scire potest, atque id tam facile est, vt nè quid facilius, dummodo ars non ignoretur.

Porro Excell. Claudinus mihi nunc in mentem reuocat id, quod manu sapientibus interdum occurrit, dum manuum dexteritate aleis ludum aliquem pulchrum faciunt; spectatores enim (si præcipuè simplices mulierculæ sint) ò mirum inquit; Equidem impossibile est, vt absque Dæmonum arte id contingat: si autem manu sapiens eodem spectatores ludum doceat; tunc nihil laboris in ipso esse norunt. Sic Excellentissimo Claudino impossibile videtur, vt in omni morborum initio illicò syderum omnium aspectus, influxiones, conuersionesque sciri possint, cum nil facilius esse possit, cum quispiam artem thema cælestis fabricandi didicerit. huius autem rei labor totus ad Clarissimum Magnum virum in re hac doctissimum, atque oculatissimum spectat; quippè qui vsque ad annum 1630 Ephemerides hæctenus typis mandauit, quibus tam facile est singulis momentis scire (quomodo cælestes motus) ac sydera quæcunque ab inuicem sese habeant; vt vnus ex filijs meis à septimo, vel octauo suæ ætatis anno themata omnia

dia cœlestia mihi fabricare incepit.

Quantum ad causas particulares iā, quod satis est, paulò ante dixi. Tutius (inquit) est, ut Medicus obseruet naturam ægrotantis, ideam morbi, temperamentum hominis, huiusmodique alia. Quid? forsàn ambigit, nunquid Medicus Astrologus isthæc consideret? Quæ ad medicam facultatem spectant in primis sunt considerata, postea astrologica addenda, alioqui insanum Medicum crederem, qui his, quæ ad Medicinam pertinent, relictis ad Astrologiam confugeret; sed quis tam stupidus est, qui propinqua, ac immediata causa omissa vniuersalem, ac longinquam duntaxat consideret, obseruetque? nemo equidem; quinimò urgente necessitate cœlo relicto ad propinquam, ac immediatam causam amouendam properandum est; quod etiam dicitur in sequenti libro quantum modò ad id, quod ait de hora conceptionis, vel natiuitatis. Respondetur, quòd triplex est modus, quo sciri potest natiuitatis tempus, ac punctus. Primus ab Hæmete inuentus fuit, qui in verbo Ptolomæi quinquagesimo primo legitur. nempe. Locus Lunæ in natiuitate est ipse gradus ascendens in circulo hora casus spermatis in matricem, & locus Lunæ hora casus spermatis est gradus ascendens hora natiuitatis. Secundus modus est, qui dicitur Animodar, de quo idem Ptolomæus in tertio quadripartiti.

Tertius est, quo nati notabili accidente cognito, iustus, ac verus ascendens gradus inuenitur: de hoc etiā Ptolomæus meminit. Per hos igitur tres modos hora natiuitatis putatiua ad verum punctum aptari potest: sed tutius esset, si qui Astrolabium hora casus spermatis, vel tempore natiuitatis haberet, quo tempus iustum disceret, cumque id semper fieri nequeat, res supradicti modi ab Astrologis traditi sunt, quibus dignosci possit vera hora, ac momentum natalitium: atque si verum fateri debeo, in Astrologia non est penes me maior difficultas,

quàm iustum natiuitatis tempus scire, quippè quod si exactè iustè habeatur, multa admiratione digna per directiones vnicuique prædici possunt veluti infirmitates huiusmodique alia etiam quasi nullo variante die, ut ego sepius expertus sum: sed tota Astrologiæ difficultas in hoc consistit, ut rei, de qua quispiam præscire cupit, initium verum habeatur.

Quantum ad Hippocratis auctoritates, quæ Astrologorum dictis fauēt, prout sic sonant, intelligi debent, non autem ut Claudinus vertit, quia nimium clarè loquitur Hippocrates, nec ob id negamus, quod ait Claudinus, quòd scilicet cœlum sit causa vniuersalis, quatenus omnibus, & singulis suum influxum adferre possit; non tamen concedimus, quod equè in omnes influat, cum solum variè pro ratione singulorum principij: ut supra dictum est. demum ait Claudinus.

Quarta opinio fuit illorum Astrologorum, & complurium Medicorum, qui asseruere, solam Lunam suo motu, ac lumine esse causam dierum criticorum, quæ opinio, ut à nobis in eo libenter recipitur, quatenus causam principalem dierum horum in Lunā refert: ita in eo damnatur, quatenus solam, & vnam Lunam dierum illorum constituit causam. Patet enim ex dictis, requiri, præter Lunam, causam principalem, causas etiam, sine quibus non. nam, ut supra sancitum, comprobatumque fuit; fides quidem, securitasque, ac perpetuus, certusque ordo crisis, ac dierum criticorum, pendet à cœlo, ac præcipuè à Luna: at stimulus, seu expulsio, quæ necessariò in crisi, & ipsa requiritur, pertinet ad naturam, ac vehementiam morbi; cum igitur ita se res habeat, non est in recitanda, & considerata hac opinione laborandum diutius.

Postremò capitis citati loco idem Excell. Claudinus verba exarata scribit. vbi Medicis, ac Astrologis compluribus talem ascribit opinionem; quòd scilicet Luna dierum criticorum

causa, omnino fit, cum tamen nemo fit, ut puto, qui hoc imaginatus fuerit, quod scilicet ab ipsa Luna criticorum ratio tota dependeat, cum nemo naturæ singulis in hominibus opus neget: quis enim est, qui nesciat naturam morborum esse medicatricem? Cælum quidem naturam disponit, ipsa-que pro ratione influxus operatur: quod autem natura cælo sit obnoxia, nemo unquam negauit; ideo celi benignitate robore munitur, ac eius malitia debilitatur; nec ob id negamus, quin cibus, & potus sint virium fundamenta: sed alimentum quodcunque fuerit, nisi pro ratione innati caloris nutrire potest, ubi enim robustior est calor, ibi nutritio fit melior, ubi debilis, ibi debilis, ac imperfecta fit nutritio; quia si cibus, vel caloris debilitate, vel suffocatione eius indigestus relinquitur, vel in malos succos conuertitur, aut nihil, aut parum nutrire poterit: cumque ab innato calore corporis nutritio dependeat, & non plus corpus nutriatur, nisi pro innati imbecillitatis, vel robustis ratione: calorque ipse celi influxibus sit obnoxius: hinc fit à primo ad ultimum, ut etiam dici possit, quod tota criticorum causa à celi influxibus dependeat: non quidem à sola Luna, ut Excell. Claudinus contra veram Galeni opinionem putat. nec eo modo, quo commentus est: nempe quod ad unguem ope Lunæ crisis semper septimo die fiat, & decimoquarto: si enim septimanæ semper essent eiusdem longitudinis, nihil cum ipsis Luna haberet; cum eius motus modò velox, modò tardus sit.

Sed ut Excell. Claudini error appareat, faciamus, quod quidam homo ægrotet anno 1613. die primo Nouembris in meridie. tunc Luna erit in gradibus viginti geminorum, minutisquatuordecim; die autem septimo completo, quod octauo eiusdem mensis erit in meridie, Luna reperietur in gradibus vigintitribus, minutisque quatuor Virginis; & sic hoc tempo-

ris spacio Luna peragruit cæli gradus nonagintaduos, minuta quinquaginta. Faciamus iterum, quod ægrotet aliquis Luna existente etiam in gradibus viginti geminorum, & minutis quatuordecim, quod quidem continget die vigesimo octauo eiusdem mensis hora quinta, & minutis octo post meridiem: die autem septimo completo, quod erit die quinto Decembris hora quinta, minutis octo post meridiem: tunc Luna erit in gradibus vigintiuno, minutis septem, secundis quatuordecim Virginis: & ideo nonaginta gradus, minuta quinquaginta septem, secunda quatuordecim Cæli percurrit.

Sed ite um ægrotet aliquis die vigesimo quinto mensis prædicti hora decima, minutis quadraginta quatuor post meridiem, quia tunc etiam Luna erit in gradibus viginti, minutis quatuordecim Geminorum: septimo autem completo die, quod erit die primo Ianuarij 1614 hora decima, minutis quadraginta quatuor post meridiem, Luna erit in gradibus viginti, minutis triginta, secundis quadraginta Virginis, quo septem dierum spacio nonaginta cæli gradus cum vigintiquatuor minutis, ac quadraginta secundis lustrauit.

Tribus igitur diuersis temporibus ab eodem puncto Luna digressa in fine septem dierum eius motus reperietur varius. Cum in primo exemplo in vigintitribus gradibus Virginis, & minutis quatuordecim.

In secundo in gradibus vigintiuno, minutis septem, secundis quatuordecim eiusdem signi.

In tertio in gradibus viginti, minutis triginta pari pacto Virginis.

His sic constitutis, si Luna crisis in ægrotantibus prædictis causabit exactè septimo completo die. id erit, vel ratione aspectus ad punctum, in quo incepit morbus, vel ratione positus Lunæ in cælo. Sed non est propter aspectum, quia in huiusmodi gradu distantiæ nullus partiliter est aspectus, cum

cum aspectus quadratus nonaginta sit graduum. atque hæc iam dicta distantia in primo exemplo est nonagintaduorum graduum, minorum quinquaginta. In secundo nonaginta, minorum quinquaginta septem, secundorum quattuordecim. ac demum in tertio est nonaginta, minorum vigintiquattuor, secundorum quadraginta: nec pariter esse potest ratione positus Lunæ, cum in omnibus exemplis sit varius, quo sequitur, Ut si ratione positus ipsius quavis hora posset causare crism, cum ubique celi eandem haberet virtutem.

Quapropter cum ita esse non possit, sequitur, Ut Luna crism causet, cum ex quadrato, oppositoque locum primum, ubi quispiam ægrotare incipit, aspiciat, nempe post circuitum nonaginta graduum, post centum octaginta, post ducentum septuaginta, ac demum cum iterum ad locum reuertatur post trecentum sexaginta.

Sic enim Galeni mens fuit, ut loco suo etiam declaravi: quæ res cum non adeo facilis sit Astrologiæ imperitis;

hinc, ut nono capite Commētarij declaravi, Medicinalem mensẽ proturba Medicorum composuit, ut minus, quo fieri possit, ab his error comitatur.

His autem cum Galeno finem imponamus. Lunæ tetragonæ, diametrique stationes in principiis bonis bonas faciunt alterationes, in malis autem malas: ac demum si ad temperatos planetas steterit, faustos, ac bonos dies producet, si autem ad intemperatos graues, ac molestos. Idque in tetragonis, ac diametris stationibus intelligit; ut per exempla ab eo adducta clarissimè constat. nempe post nonaginta gradus, post centum octaginta, post ducentum septuaginta, ac demum post trecentum sexaginta. Et hæc pro eorum, quæ contra Astrologos, ac Veram Galeni opinionem scripsit Excell. Claudinus satis sint. cum in Apologetico tractatu, tum etiã in Commentario precedenti alia, quæ ad eius opinionem destruendam multi faciunt, scripserimus, quibus addi poterunt, quæ in sequenti sum dicturus.

F I N I S.

The following is a list of the names of the persons who have been
 elected to the office of the President of the Association for the
 year 1900. The names are given in alphabetical order.

poteritque in rebus suis dignis
et fidei, scripturas, quibus ad
ad eius opinionem delibendum
in Commentario præcedenti aliquid
cum in Apologos tractantibus
scriptis Excell. Claudius satis
fides, et veram Galilæi opinionem
Et hoc quoque cum, que contra Astro-
sc deinde post recentiorum
occurrit, post ducentum septuaginta
post nonaginta gradus post octava-
addicti clarissimi contra nunc
bus intelligit; ut per exempla ab eo
in terrarum, ac diurnis rationi-
betur gradus, ac molles. Idque
nos et producat, autem ad inter-
tates planetas ferre, Galilæi, ob
corum malis ac demum si ad ter-
dunt rationes in principis huius
ponitur. Tunc rationes, dicitur
His autem commentis summa

[illegible]

Ad hoc etiam Galeni mens iuris, ut loco
fuerit declarantur, quod res cum no
nec scilicet in Astrologia impertine;

2 1 4 1 5

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI

Medici, & Philosophi Ferrariensis

ASTRONOMICARVM

PRAEDICTIONVM,

Observationum, atque curationum

Ex Coeli positi in quorumcunque morborum
initijs observato

LIBER.

De utilitate Astrologiae pro Medicina usu.

CAPVT PRIMVM.

MINIMUM eorum,
quibus in hac mor-
tali vita homo mē-
tis particeps ab ex-
celso, ac omnipo-
tente Deo exorna-
tus fuit, illud multis alijs nequa-
quam postponendum esse existi-
mo, quo scilicet Medicus quo-
rumcunque morborum exitus,
M.

symptomataq; futura praedicere
nouit. Porro tanta admiratione
huiusmodi opus pra hominum
oculis esse solet, vt tanto hono-
re, atque veneratione idem Me-
dicus saepe habeatur, ac si celitus
missus esset. Verum si propria
ignorantia deceptus temere ali-
quid mendacij proferat, tunc ip-
sum ludificant, ac spernunt, vul-
gusq;

1. Poster.
cap. 2.

Li. de aer.
9. et locis
30.

gusque ignarum Medico magis prudens fuisse sibi assumit; eūq; interdū coram redarguit. Vt igitur Medicus vnusquisque ab hac ignominia declinet, ac honorificè, cautiusque Medicinam faciat, nunquā à Philosophico more recedere debet, rerum scilicet suarum causas primas quærens; vnum enim quodq; scire putamus, cū causas primas cognouerimus.

Porro huiusmodi sciētia multis ī rebus à Medico nunquā perfectè habebitur, nī quæ Astrorū in agrotante sit influenza nouerit; quia tametsi ex pulsu, vrinis, aliisq; excrementis, necnon pluribus signis, quo affectu æger laboret, non ignoret, ex eisdemq; futura prædicere, etiam queat; nihilominus, cū ad hos affectus producendos Cælum cōcurrat, vt ex Hippocratis, ac Galeni sentētia, rationibusq; ex præcedentibus cōstitit, ne quidquam profectò exactè scire poterit, si corporum coelestium influxus, ac potentia ipsum lateat. hinc quidem Diuinus ille Hippoc. admonet, quatenus Medicus in adhibendis Medicinis, tū Chirurgicis rebus administrandis tempora, atque horum mutationes obseruet, astrorum ortum, occasumque inspiciat. his enim (inquit) temporibus in nobis maximè ad mortem, vel salutem, mutationes contingunt; aut in alias species mutantur morbi. hoc idē norunt etiā sacri Theologi, inter quos Doctor subtilis

Scotus in secūdo sent. in fine decimequartæ distinctionis. vbi hæc scribit. est conueniens, & necessarium, quod bonus Medicus habeat scientiam Astronomiæ: possunt enim propinare aliquo tempore Medicinam, quæ interficit, quæ tamen alio tempore liberaret. Porro harum dictarum rerum Astronomicarum cognitio nem ad dietam instituendā Medico esse necessariam in libro de dieta idem Hippocrates memoriæ prodidit.

Quapropter nullo modo Astrologiā Medicus omittere debet, vt maiori existimatione, agrotantiumq; vtilitate res Medicas adhibeat. Quantæ autem admirationis ex Astrologia in morbis præsagium sit, ex eo facile deprehendi potest, quod Medicum pluribus vicibus circa agrotū multa obseruare, percunctarique oportet, vt præsagium faciat.

At Astrologus hora decubitus solum inspecta, agroto etiam sibi incognito, ac nequaquam viso, non pauca, eaq; miratu digna circa infirmitatē prædicere solet.

Addat ergo vnusquisque Medicus rebus suis Astronomica, quia in medicinarum exhibitione, tū sanguinis missione, balneorum administratione, idque genus aliis tractandis, ac præcipuè in futurorum prædictionibus, cautius res Medicas tractabit.

Ad Sphæræ cognitionem.

3

*De corporis partibus, quibus singuli
Planetae præsent. Cap. II.*

VT vnusquisq; hanc in scien-
tiam incūbere cupiens ha-
rum nostrarum lucubrationum
ope, ab aliquibus laboribus decli-
nare queat, libuit aliqua hoc lo-
co ad huius rei introductionem
pertinētia exarare; multis siqui-
dē scitu necessarijs omissis, quæ
facillimè vndique Astrologiæ o-
perum, tūm Ephemeridum ha-
beri possunt; veluti exemplo, qua
ratione Cælum totū duodecim
in domibus, sit diuisum, quo no-
mine vnaquæq; harum vocetur,
signorum itidem, quæ feminina,
quæ masculina, quæ diurna, quæ
nocturna, quæ imperantia, quæ
obedientia; quotque in gradibus
singula horum ab Astrologis fue-
rint dissecta, quibus nominibus
vnusquisque ipsorum graduum
nuncupetur, quæque in horum
singulis sit facultas, quæ cuiusq;
Planetae dignitatum essentialiū,
quæ accidentalium sint loca: vbi
deiectiones, vbi ipsorum gaudia:
huiusmodiq; alia quamplura au-
ditu, intellectuque digna, ac ne-
cessaria; quippe quæ omnia cūm
ab initio quorumcunque penè
Astrologiæ operum exarata inue-
niantur, tūm etiam horū quam-
plura ī nostro de Nobilitate Me-
dici Dialogo memoriæ prodita
sint; eadem silentio transigere
decreuimus; nè a scopo digredi
videremur (non enim Astrolo-
giæ isagogica scribendi onus su-

scepimus) tūm quia nè, quæ faci-
lè vndique haberi possunt, refer-
re velle videar, & sic superfluus
essem.

In primis igitur, quibus huma-
ni corporis partibus vnusquisq;
Planeta præsit, ac opituletur, di-
camus; atque à Luna, tanquam
à proximiori nobis Planeta exor-
diamur.

Porro hæc stomachum, ven-
trem, cerebrum, omnemq; cor-
poris partem sinistram, tūm viri
oculum sinistrū, in mulieribusq;
dexterum, menstrua præterea, ac
vuluam conseruat.

Mercurius linguam, memo-
riam, fantasiam, ratiocinatiuam
facultatem, os, auditum, odora-
tum, manus, ac crura tuetur.

Venus lumbis, renibus, natis,
ventri, pectini, matrici, anchis,
vmbilico, papillis, dorsi spinæ, ner-
uis, genitalibusq; præst.

Sol cor, stomachum, medul-
lam, nervos, cerebrum, septum-
transuersum, oculum dexterum
virorum; sinistrumque mulie-
rum fouet.

Mars sinistram aurem, fel, re-
nes, venas, testes, oculumque
dexterum tuetur.

Iupiter hepati, pulmonibus,
cartilaginibus, costis, poplitibus,
arterijs, spermati, sanguiniq; au-
xilium præbet.

Saturnus dexteræ auris, sple-
nis, vesicæ, oris vetriculi, ossium,
Dentium custos est.

Singuli igitur Planetae quasdā
nostri corporis partes, quibus
præsent, tuentur, ac corroborāt,

& (ni oppressi fuerint) eisdē nunquā obsunt, tunc enim per accidens (vt infra dicetur) in sibi commendatis mēbris læsio contingit: & quamuis horum aliqui mali, ac aliqui boni sint; nihilominus non impediti æquē proprio circa id funguntur officio: in ceteris autem mali, sicuti Mars, ac Saturnus, malè agunt, cū à malo nisi malum, veluti à bono bonum: At si bonus Planeta impeditus fuerit, sicuti, & malus per accidens (vt dixi) malum in mēbris, quibus præest, producere pollet.

Cap. 9. Quapropter Saturnus, cū ficcus, frigidiorq; sit, propriaque natura maleficus, atque humane naturæ inimicus, ex quo fortuna maior ab Astrologis nuncupatus fuit; ex sui natura gignit in nobis frigidos, ac melancholicos affectus; & sic quicunque morbi ab eo excitati sunt Chronici, cū eius influxibus humores geniti, nisi longo tēporis spacio coquantur; impeditus autem, sicuti ceteri Planetæ, eo modo (quo de Luna dictum fuit, in Commentario de diebus decretorijs, priuatiuè (inquam) membra, quorum est custos, affligit, ac labefactat:

Hic prætereā animaduertere opus est, quòd quū dico melancholicum, humorem, intelligo naturalem, quippè qui dēfior, ficciorq; sanguinis pars est; alter enim in corpore contingit ex exustione eiusdem succi melancholici, tū salsa pituita, maxi-

mèque bilis, interdūmq; purioris sanguinis: atque huiuscè qualitatis humor, quamuis Melancholicus dicatur, non tamen Saturni potentia, ni Martis radij accedant, gigni potest.

Iupiter calidus, humidusque temperatè est, atque beneficus adeò est, vt fortunæ maioris nomine vocitetur, qui tamen cū fuerit afflictus, partes nostri corporis, quibus præest, patiuntur; & ideò gonorrhæam, febres sanguineas, aliosq; quamplures affectus pro ratione admixtionis diuersorum radiorum generat.

Mars calidæ, ac sicce qualitatis excessum habet, & ideò biliosos morbos gignit, veluti sunt febres tertianæ exquisitæ, aliæq; calore vehementes, tū malignæ seu pestilētes, scabies, sacer ignis, calida podagra, & (vt vno verbo dicam) omnes præter naturam affectus, qui hominis viribus magnum impetum faciūt, cuiusmodi sunt acutoiū species quęcunque, ipsius influxibus produci possunt.

Sol calidus, ficcusque, minus tamen, ac Mars; beneficusq; est. Morbi autem, qui ab eo producuntur, sunt quidem biliosi, sed non adeò vehementes, veluti à Marte geniti: quippè qui Mars cū maleficus Planeta sit, etiam malignos morbos ab eius influxibus, ac lethales fieri, rationi est consonum. Verū Sol ex sui natura, ni ab eodem Marte commaculatus, tam magna mala influere nequit.

Venus

Ad Sphaera cognitionem.

Venus frigida, humidaq; qualitate temperate praedita secundum tamen Ptolomaei sententiam in primo Quadripartiti habet acquisitam caliditatem propter Solis vicinitatem, quae quidem in omnibus benefica est; & ideo minor fortuna nuncupatur: Porro pituitosos affectus excitare solet, praecipueq; in pudendorum partibus.

Mercurius, quamvis frigidus, ac siccus, licet minus, quam Saturnus, nihilominus mutabilis est; quia illius naturae cui coniungitur, euadit; vnde melancholicos, ac pituitosos affectus ex sui natura excitat; commaculatus enim tussis molestas ex fellis vesica morbos exortos, veluti est icteritia, febres quotidianas, mentis perturbationem, animi inquietudinem, mēstias, insaniam, atque id genus alia; pro radiorum tamē mixtione, quibus afficitur; mala diuersa gignit.

Luna frigida, ac humida benefica esse dicitur, in qua tamen humiditas frigiditatem excedit, ex accidenti tamen propter Solis radiorum illustrationem calefacti-

nam quandam acquirit facultatem; quae nihilominus pituitosos affectus gignit, veluti sunt epilepsiae paralisis, spasmus cynicus, frigida podagra, colicidolores, idque genus alia.

Modo circa superius enarrata scire abs re non erit; quod quamuis singuli Planetæ, eo modo, quo diximus, mala in corporibus influere possint; nihilominus tamen si horum aliquis in natalitia, aut decubitus morbi figura commaculatus fuerit, non ob id aegroto simul omnia mala, quae quidem Planeta producere potest, patietur; sed eorum aliquod pro recipientis, tum loci, ubi inuentus fuerit Planeta, dispositione; & ideo Luna Arietis signum tempore decubitus morbi percurrēs circa poplites aliquem dolorem excitabit, intensiorem, ac remissiorē pro ratione gradus, in quo erit, tum etiam radiorum, quibus vel commaculata, vel adiuta fuerit: hoc idem de ceteris Planetis singula signa percurrentibus est putandum, prout sic in sequenti Tabella apparet.

PARTES HUMANI CORPORIS,

in quibus singuli Planetae dolores in vnoquoque signorum
coelestium decubitus hora existentes excitare
pollent.

Luna igitur in ♊ habet poplites, ♀ tibias, ♀ pedes, ☼ testes,
♂ caput, ♃ ventrem, ♀ pectus. iterum Luna in ♋ habet
crura ♀ pedes, atque huiusmodi in reliquis signis pro
ratione ordinis procedendum.

	♋	♊	♏	☼	♂	♃	♀
♊	Poplites	Tibias	Pedes	Testes	Caput	Ventrem	Pectus
♋	Crura	Pedes	Caput	Poplitem	Coitas	Dorsum	Ventrem
♌	Pedes	Caput	Collum	Crura	Pectus	Pudenda	Ventrem
♍	Caput	Oculos	Brachia	Pedes	Pectus	Femur	Virilia
♎	Collum	Humeros	Cor	Caput	Ventrem	Femur	Pudenda
♏	Humeros	Cor	Ventrem	Collum	Ventrem	Genua	Pedes
♐	Cor	Ventrem	Caput	Humeros	Pudenda	Oculos	Genua
♑	Ventrem	Dorsum	Crura	Cor	Caput	Pedes	Mammas
♒	Dorsum	Pudenda	Femur	Ventrem	Brachia	Crura	Pedes
♓	Femur	Obscena	Pectinem	Dorsum	Crura	Poplites	Caput
♈	Femur	Obscena	Collum	Femur	Mammas	Humeros	Caput
♉	Pectus	Crura	Genua	Femur	Papillas	Brachia	Humeros

*De partibus corporis, quibus signa, ac
domus cælestes præsumunt.*

Cap. III.

Non secus, ac de Planetis ca-
pite in præcedenti fuit enar-
ratum, signa duodecim Zodiaci,

tum domus singulæ cælestes,
quasdam humani corporis par-
tes custodiunt, atque pro earum
domorum (inquam) ac signorum
dispositionis ratione in corpora
nostra mala quamplura influere
possunt.

Ad Sphæræ cognitionem.

7

Q V A E A V T E M S I N T P A R T E S,
quibus singula celestia signa, ac domus præsent, in sequenti
Tabella faciliè deprehendi potest.

Signa.	Domus.	
♈	1	habet, Caput, Faciem, & Oculos. <i>dentes</i>
♉	2	Collum, Ceruicem, Gutturque. <i>no ang.</i>
♊	3	Humeros, brachia cum manibus, <i>scapulas.</i>
♋	4	Pectus, Pulmonem, Stomachumque. <i>manillas, epar, splen.</i>
♌	5	Cor, Epar, Dorsum, & Stomachum. <i>drapp. rognæ.</i>
♍	6	Ventrem totum vsque ad Podicem.
♎	7	Crura, Femur, Lumbos, Umbilicumque cum intestinis.
♏	8	Vesicam, Pectinē, Virorū, Genitalia, Vertebrae, atq; Hemorrhoides.
♐	9	Coxas, & Crura, Femur, atque Epar.
♑	10	Genua, ac Poplites.
♒	11	Crura vsque ad talos.
♓	12	Pedes, Talosque.

Cum verò quidquid prima domus cum corpore humano habet, aut nihil, aut parum ab Arietis potentia distet; sic Taurus cum secunda in re hac conueniat; Gemini cum tertia, ordineq; signorum singula cum singulis domibus (ordinatim procedendo) ferè idem dominium in nostri corporis partibus habeant; vtrò, citròque Tabellam communem confectam esse volui.

Modò à scopo non abesse arbitror, si quas ægritudines singula signa celestia corporibus in humanis excitare pollent, hinc exarabo.

Quapropter Aries capitis dolores, oculorum quascunque ægritudines, tum mala penè omnia, quæ circa faciem produci possunt.

Taurus colli, gutturisq; omnes affectiones adferre potest, cuiusmodi sunt angina, apostemataq; eodem in gutture nascētia, circaq; collum strumæ. Gemino- rum autem ope circa manus, brachia, humerosq; mala quamplura occurrunt; id enim signū partibus, quas custodit, sicuti cetera signa, si impeditum, obesse potest; & ideo Luna, atque horoscopi, tum figuræ Domino commaculatis

culatis decubitus hora quouis in signo existentibus in illa corporis parte, cui signum illud (quod horū aliquis Planeta male affectus tunc percurreret) dominatur, affectionem aliquam ægrotus patietur: hoc idem de Azemena, nempe de infirmitatis parte est putandum, quippè quæ non alioqui, ac de Luna, Dominisq; horoscopi schematis coelestis dictū fuit, in vnoquoque signo dolores excitabit. hinc ideo Hermes ait circa illam corporis partem erit impedimentum, quam significat signum, quod fuerit natiuitatis tempore impeditum; sed, vt vnde defluerat oratio, reuertar, de Cancri signo aliquid dicendum.

Cancer igitur spirandi difficultatem, scabiem, lepram, quamplures cutaneos affectus, tussim, phtisim, peripneumoniam, pedumque inflationes producendi facultatem habet.

Leo febres malignas, pleuritidem, cordis, ac stomachi varias affectiones, icteritiamque gignere pollet.

Virgo circa intestina, ac ventrem plures affectiones generat, veluti sunt dolores, fluxuumq; species diuersæ, in ipsoque ventre tumores, ac inflationes.

Libra vrinæ retentiones, oculorum obtenebrationes, ac in partibus pudibundis humorum, tū sanguinis fluxiones producere apta est.

Scorpio oculorum varia quidem impedimenta, Gallicam luem, Cancrum, maculas faciei,

variosq; cutis affectus, vrinæ difficultatem, tenesmon, hemorrhoidum dolores, ac earum alias affectiones, herniam, genitalium mala plura, dolorem coxendicū, chyragramq; suscitare potest.

Sagittarius ophthalmias, ac cecitatem, tibiæ incommoda, ab altoque lapsum cum periculo, sicuti ab æquis impeditus obnunciat.

Capricornus morbos etiam cutaneos, oculorumque caliginem producit, in coxis præterea, poplitibus dolores, claudicationem, longasque febres, surditatem, ventrisque profluvia, si male affectus fuerit, portendit.

Acquarius ex atra febres, ex splene icteritiam, circaque tibiæ affectiones nobis adfert.

Pisces pedum ægritudines, paralysim, vniuersæ cutis morbos, pituitæ abundantiam, hominemque claudum efficiunt, si tamen (vt de ceteris dixi) a male affectis Planetis sint commaculati.

Vnus autem quisque Planeta male affectus dicitur, cum in suo fuerit detrimento, vt in suo casu, si sit stationarius, si retrogradus, combustus, peregrinus, vel radiis hostilibus, præcipuè Saturni, aut Martis, aut Solis per conjunctionem, tetragonicum, diametralemque intuitum afficiatur; priuatimque dum in sexta, septima, octava, duodecimaque domu extiterit.

Porro bene affectus cēseri debet, si in propriis domiciliis, in sui altitudine, in suo haiz, in aliqua

qua suarum dignitatum essentia-
lium reperietur, si directus, cur-
su velox, ac demum radiis salu-
taribus adiutus, ac illustratus fue-
rit, de quibus omnibus, ac aliis
debilitatibus, ac fortitudinibus
infra sum dicturus.

*De tempore, quo ex astris corpora pa-
tiuntur. Cap. IIII.*

VNumquenque Planetā qui-
busdam nostri corporis par-
tibus præesse (vt in secundo ca-
pite dictum fuit) omnibus viris
rebus in Astrologicis eruditis ra-
tio suppeditauit; quod quidem
longissimo temporis spacio à ple-
risque experientia hætenus fuit
comprobatum; eosdemque Pla-
netas propria potentia huiusmo-
di partibus fauere, ac opitulari:
tempore igitur necessitatis, vtpo-
tè quum homo ægrotare incipit,
si aliquis Planeta fuerit impedi-
tus, atque aliquo infortunio pro-
priis viribus destitutus nō est ve-
rendum, quin nulla, aut perexi-
gua ipsi tunc insit facultas, qua
membris, quibus præest, auxiliū
præbere queat; Quinimò iisdem
interdum vehemēter obest: quia
cū membrum, cuius est custos,
fouere nunquam cesset; influxi-
bus, seu radiis acquisitis, eidem
nocet; quippè quos cum à loco
infortunato, vel à maliuola stel-
la nactus fuerit (licet aliàs aliter
contigerit) ipsi membro iisdem
radiis detrimento est; hocq; mo-
do pars illa corporis cœlesti auxi-
lio exuta, languet, ac penè omni
vigore priuatur; si verò idē Pla-

M.

neta à bono fuerit adiutus, vel
saltem à nemine impeditus, mē-
bro (cui præest) adeo auxilio esse
potest, vt membrum ipsum lan-
guescere nullatenus queat: Quic-
quid autem de Planetis dico, de
signis quoque duodecim Zodia-
ci intelligi debet; quia signorum
ope, cuiuslibet nostri corporis mē-
bro, super quo signum aliquod
dominium habet, quale nam vis
malum nequaquam continget,
nisi eiūdem mēbri signum fue-
rit impeditum; quod supra teti-
gi; hoc idem etiam de domibus
cœlestibus excogitādū esse dico.

Membrum igitur nostri cor-
poris quaecunque, cum radios
ob maliuolos, vel ob consueti be-
neficij cœlestis priuationem so-
lito vigore fuerit destitutum, di-
sponitur ad recipiendum quod-
cunque nouum, quod ad semet-
ipsum transmitti potest; & ideo,
cum naturæ lex sit, vt vnaquaq;
pars nostri corporis, quidquid no-
cui habet, ad aliam depellat, hæc-
que in aliam, donec omnium de-
billima inueniatur; quippè quæ
cum ceteris infirmior, nec à se
eiicere potest, nec, quæ fortior,
ad se transmitti permittit: ex quo
fit, vt istud membrum præ aliis
maximo egeat auxilio.

Quæ igitur utilitas ab Astrolo-
gia elici possit, ex eo satis consta-
re arbitror, quod antequā mem-
brum malè afficiatur, idem Me-
dicus statim à decubitu preuide-
re potest; & sic eidem pro instan-
te necessitate opportunis auxi-
liis occurrere.

B

Qua-

Quapropter in figura legitimè fabricata ad omnes Planetas ratio habēda est, vt ex ipsorum positu Medicus sciat, qualisnam nostri corporis pars ad prauos humores recipiendos magis sit disposita: quia si hæc fuerit aliqua principalium, prudens Medicus accommodatis præsijs ipsam fouere poterit; hæc autem erūt; quæ nedum robur ipsi adferre possunt, sed quæ reuelliendi, deriuandi, alterandi, euacuandique ab ea facultatem habent: atque pro ratione coelestis influentiæ Medicus se gerere debet; vt exēplo, si Luna, quæ cerebro præest, aspectu inimico à Marte fuerit commaculata, tunc his, quæ humectandi moderatè, ac valdè refrigerandi vim habent, fouendum est cerebrum; quia cū Luna acquisitis influxibus cerebrū foueat; quippè qui cerebri temperamento aduersantur; necessariò idem cerebrum ad calidū, ac siccum alterabitur; & sic inflammatione afficietur, quod quidem, medijs convenientibus ex arte, si fuerit adiutum, aut nihil, aut parū ab ijsdem influxibus ledetur: atque hoc est, quod ait Ptolomæus, nempe optimus Astrologus multa mala futura curare potest.

In verbo
quinto.

Ad hæc vtilissimum fore non vereor, si Medicus ad natalitiam figuram ægotantis interdum mentem erigat, ipsamque cum altera decubitus morbi diligenter perpendat. atque si opus fuerit, annuam reuolutionem præ-

manibus habeat; isthæc nihilominus ad Primatum vsum duntaxat adhibenda esse consulo, cū non facilè penes ignarum vulgus natalitia hora haberi queat; tūm quia isthæc laboriosa sunt, licet Medico honorem nō exiguum, ægrotoque insigne emolumentum sint allatura: Medico siquidem honorem, quia vt numine, ferè quodam indutus nō modò penes vulgus, sed à cæteris talis creditur: & sic magna veneratione obseruabitur, admirationeq; coletur: ægroto emolumentū, quia cum quidquid mali ei futurum sit, Medicus facilè prænouerit; ipsum ab infortunio, vel protus, vel pro parte præseruare poterit, ni hora mortis ipsa sit; pro qua euitanda nullum in rerū natura datur auxiliū, pōt quidē homo citius, ac hora sua sit, obire, noli enim (inquit sapientia) stultus esse, nè moriaris in tempore non tuo, non tamen sibi assignatum tempus transigere potest, nisi ex priuilegio, quod Ezechia datum fuit, & ideò breues (inquit Iob) hominis dies sunt, numerus mēsum eius apud te est: cōstituiisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.

In Ecclesiaste. c. 7.

4 Reg. 20. cap. 14.

Sed nè à re nostra digrediamur, hæc missa faciamus, quia de his quantum pro Medici parte requiritur, in nostro de Medici Nobilitate Dialogo tripartito satis scripsimus.

In 1. dial. go.

Vt igitur vnde defluxerat oratio, reuertar, dico, quod si natalitiam figuram vnā cum reuolutionis,

tionis, tū decubitus altera Medicus adhibuerit, non exiguam sibi consequetur gloriam, cum tali arte, quæ alijs futura, sibi præsentia esse possint, si quæ ab optimis Astrologis memoriæ prodita, in mentem habuerit.

In ver. 44

Quapropter (inquit Ptolomæus) cum fuerit ascendens infirmitatis contrarium figuræ natiuitatis, & non peruenit annus reuolutionis ad illam figuræ natiuitatis: pessimum erit. nempe (vt exemplo intentionem exponam) si in natalitia figura septimæ signum fuerit Leo, idque in ascendente decubitus reperiatur, ni annua reuolutio idem ascendens cum altera natalitia habuerit. pessimum signum pro ægro tante erit.

In ver. 42

Atque alibi. Si Luna in signo, in quo hora natiuitatis alicuius fuit maleficus Planeta, eodem decumbente reperiatur, aut eius in opposito, aut quadrato, morbus grauissimus futurus erit, sed multo validior, si eo in signo ægritudinis initio infortuna adfuerit, si verò vbi benefica, tunc iacebat, inhabitet, absque periculo infirmitas erit. Si igitur huiusmodi reliqua (vnum cum alio conferendo) Medicus contemplatus fuerit, apud gentes admirabilis euadet, cumque hæc, quæ à dogmatibus Astrologicis habetur, scientia respectu futurorum à priori sit, quantum ab hac eadem emolumentum pro ægro- tantibus elici possit, si rebus Medicis addatur, nemo est, si men-

te constet, quin id clarè dignoscatur.

De tempore, seu hora, qua erigenda est figura in decubitu ægrotantis.

Cap. V.

SI igitur quidquid in morbis futurum sit Astrologorum more Medicus prædicere velit, in primis ei scire opus est, quā hora æger decubuerit, quippè quæ sibi perspecta erit, si manifestæ lésionis tempus computatū habuerit: non enim vbi caput doluit, sed quando verè læditur actio, incipit morbus, vtpotè quum febris manifestè hominē inuadit; ægritudo siquidem incipit, quando in operatione fit, lésio sensibilis. hinc Galenus primo de diebus decretorijs. non vbi (inquit) primum caput doluit, sed cum primum febricitauerit, morbi initium constitues.

In st. sexti capitis.

Quapropter hoc intellecto iuxta modum, quo in Ephemeridibus Moletæ, vel clarissimi Magini, aliorumve Astrologorum docetur, cœlestem figuram super eodem tempore exactè computato conficiat, atque (vt infra dicetur) præsagium faciat.

Verum, quoniam tempus manifestæ lésionis plerunque haberi nequit, vtpotè quia æger id discernere ignorat, tunc consilio quorundam (quod tamen prorsus reprobō, nè absque sui existimatione incassum Medicus laboret) confugi debet ad tempus, quo Medicus accersitus, vel de

fine ægri interrogatus ab aliquo consanguineorum fuerit.

*In lib. no-
uem Iudi-
cum in iu-
dicijs A-
strorum.*

Cœlestis enim circuli (inquit Aomar) vis diuina, & efficacia proprietates sub ipsius hora quætionis ad quærentium intelligentiam, & mensuram quadam similitudine videtur referri. quærentem scilicet circuli motus ad interrogandum compellit; nam (inquit) & humana conditio cœlestium, tam siderum, quam circulorum effectus, ordinem, & progressus debite quasi cuiusdam dilectionis vinculo imitari non cessat.

Ideò apud plerisque interrogatio nedum admittitur, sed tanti eam faciunt, quanti alicuius rei initij tempus, tum decubitus, tum etiam natiuitatum horam: cōsulo nihilominus ego his, qui in morbis futura prædicere cupiunt, vt initij morbi, natiuitatisque hora excepta reliqua tempora tanquam inania contemnant, atq; si hanc eandem ignorent, ad tempus, si volunt, quo accersiti fuerunt, confugiant; quod tamen fallax sæpè erit. Cæterum facto, non tamen concessio, quod interrogatio vim, ac potentiam habeat, vt isti aiunt, multa requiruntur, si opportuna esse debeat; & ideò in hoc vt plurimum tam quærens, quam Medicus decipi potest: quandoquidem interrogatio nullatenus casu fieri debet, sed cum præmeditatione quodam ardenti desiderio hominem ipsum compellente, animo scilicet ab omni alio negotio prorsus amoto; nanque

si occasione ea, qua Medicus visitat ægrotum, facta fuerit, quia casu contingit, vtpotè quoniam Medicus pro suæ voluntatis iussu ægrotum visit, ideò tempus opportunum nunquam esse poterit, cum à Medici voluntate, non quærentis, dependeat: & sic ex quærentis parte dispositio vlla ex astris haud esse poterit; alioqui, si vi desiderij ardentè quærens, tunc scire cupiat, ad quærendum potest esse dispositus, atque pari pacto hora opportuna.

Quapropter abiiciendæ meo iudicio iuxta Ecclesiæ sanctæ decretum huiusmodi interrogationes, & solum horæ, qua morbus hominem inuadit, fides est adhibenda; & interdum figuram natalitiam, tum nati alteram annorum reuolutionis cum hac decubitus observare est opus; Ideò cœlesti figuram iam fabricata, vt dicetur in sequentibus, Medicus in præfatio se gerere debet.

De ordine observando in figura decubitus indicanda. Cap. VI.

CUm in xta horam, qua ægrotus malè habuit, figura cœlestis iam fuerit erecta, atque locis suis planeta positi, tum fortunæ pars Archetypus nuncupata. Primò quærendum quisnam Planetarum sit Dominus eiusdem figuræ, hic enim agritudinis significator nominatur, qui Almutez, & Atla ab aliis dicitur. Porro agritudinis significator ille semper erit, qui plures dignitates

tates essentielles quinque in locis illegalibus habuerit; hæcque loca sunt Orientis, Solis, Lunæ, Partis fortunæ, Demumque gradus oppositionis, vel coniunctionibus luminarium: oppositionis (inquam) vel coniunctionis horam decubitus proximè præcedentis oppositionis quidem gradus respectu Solis delumendus, si decubitus interdiu fuerit, si autem noctu Lunæ locus observandus venit: quæ verò sint Planetarum dignitates essentielles, ac ubi unusquisque Planeta proprias sibi usurpat: in quibuscunque Ephemeridibus facile est colligere. hæc siquidem sunt quinque, quarum nomina hæc. Domus, exaltatio, triplicitas, termini, atque facies.

Inuento igitur Almutez, seu ægritudinis significatore, atque (vt mos est) in medio figuræ collocato, tunc primò considerandum est, an sit fortunatus, vel infortunatus: nam pro ratione sui esse, ægrotus malè, vel benè se habebit: ideò si à duabus infortunis, vel ab altera ipsarum sit maculatus, vel in sui detrimèto inuentus fuerit, & à nullo bono Planeta adiutus, cum vitæ ægrotantis præsit, & ob infortunium auxilium ullū præbere nequeat, ipsamet natura tū labef. ctatur; hincque signum istud exitiosum est iudicandum; plusque si idem Almutez ita malè affectus in octava extiterit, vel Dominus eiusdem domus fuerit, vel (vt ait Ptolomæus) si fuerit combu-

stus, & præcipuè cum pars fortunæ etiā malè affecta fuerit; quia (vt inquit Haly in Commento) pars fortunæ afflicta, & infortunata destruit vitam; & quoniam horoscopus, ac eius hospikator ægrotum significat, vterque pari pacto, ac de Almutez dictū fuit, est observandus; etenim alter eorum, vel vterque malè affectus, ex ægri parte malum portendit, hic siquidem tunc morosus erit; qui nedum Medicum, ac familiares, sed semetipsum odio habebit. Verū si eodem in horoscopo aliquis Planeta beneficus, ac fortunatus repertus fuerit, Medico, ac Astantibus obtemperabit, sic & ad quencunque morbum sibi molestum patienter ferendum ex hoc dispositus erit.

Ad hæc. Si horoscopus, Sol interdiu, Luna noctu, ac Archetypus infortunati fuerint, vel maior pars ipsorum vnà cum testimonio Almutez, ægroti perniciem prorsus portendunt; sin minus, contra. Si autem Almutez supra terrā sic malè affectus fuerit, in dextera quidē, si sub Oriente in sinistra corporis parte ægrotus præcipuè conflictabitur.

Observandum præterea, quam domum, quodque signum, idem Almutez percurrat, quod ex huiusmodi locis intelligetur, quænam pars corporis maximè afficiatur.

Si igitur in prima donec fuerit inuētus, ægrotum capite, vel facie, vel vltro, citroque laborare portendit; quia primæ domui hæ

hæ partes corporis deputantur. Quidquid autem de prima domu dico, de reliquis excogitandum esse admoneo: nã in membris, vel in altero ipsorum, quæ domui (in qua Almutez ita commaculatus fuit inuentus) occultissima ratione ascripta fuerunt, affectionem aliquam peculiare agrotus patietur: quæ verò humani corporis partes singulis celi domibus deputentur, ex præcedentibus unicuique facile potest esse perspectum.

De quibusdam observationibus pro Medico, & agroto. Cap. VII.

ANtequàm ultrà progrediamur, illud scire est necessum, quod in quacunque celesti figura decubitus, interrogationisve hora pro ægrotante erecta, domus prima agrotum significat, septima Medicum, sexta infirmitatem, decima pharmaca, octava mortem; Demùmque quarta sepulturam: hæcque Ptolomæi fuit sententia, licet secus alii dixerint; quorum opiniones (cum hanc Ptolomæi cæteris veriore arbitremur) non recensebimus. Arnaldus nihilominus Villanovanus in hoc solum à Ptolomæo discrepat, quod ipse Medico Decimam, pharmaciq; septimam deputat: contra Ptolomæus, ut constitit, Medico septimam, ac pharmaci Decimam: & ideo in omnibus ad utranque domum pertinentibus nequaquam simul conveniunt. Ptolomæus autem

de septima loquens ait.

Quantus error Astrologi erit, cum septimum, & eius Dominus fuerit impeditus.

In quorum verborum expositione (inquit Haly) quòd cum Astrologi in erecta figura proquærente septimum, & eius Dominum malè affectum vidissēt, nihil tunc pronunciare volebāt, errare timentes, cum septima, eiusque Dominus (qui Astrologum, ceū Medicum significat) infortunatus: esset.

Quapropter, cum septimæ locus, tum eius Dominus commaculatus fuerit, tunc sapientū consilio Medicum primum mutare expedit, quia licet doctus, ac in arte peritissimus, attamē, quia multis in rebus (ut in Apologetico tractatu constitit) visyderum ducimur, fit ex hoc, ut cū septima, eiusque Dominus Medicum significans sit infortunatus, parum felix Medicus ille in cura eiusdē ægrotantis futurus sit. Arnaldus verò pro huiusmodi iudicio ad Decimam confugit in hoc tamē, sicuti in cæteris, Ptolomæi sententiam fore amplectendam, cēseo; quippè qui omnium præceptor insignis fuit. tam magna naturæ arcana in Astrologia scripsit, cuius opera à sacrosancta Ecclesia liberè semper permessa fuerunt; quod de multis alijs non contingit, cum vir hic inter cæteros sapientissimus omni sprete superstitione in omnibus naturam magis, quàm cæteri Astrologi, secutus fuerit: & ideo, si septima, eiusque

Ptolom. i. verbo 57

eiusque Dominus fortunatus extiterit, tunc Medicus non exiguo honore, ac emolumento ægroti curam suscipiet, etiam si idem ægrotus sit obiturus.

Verum si, ut supra dictum est, infortunium his contigerit locis, nihil boni coniequi poterit, & sic tunc à cura auertere, vel valde cautè incedere sibi expedit.

Verum pro pharmacorum iudicio faciundo iuxta eiusdem Ptolomæi sententiam ad Decimam ratio habenda erit, quia si eadem cum proprio Domino sit fortunata, proderunt quidem pharmaca. Sin minus contra. in quibus quidem rebus cum magna præ-

meditatione Medicus res suas tractare debet, nè in semetipsum de malo ægrotantis exitu abstantibus culpa transferatur.

Modò pro ineruditis scire conuenit, quòd Dominus singulorum domorum est ille Planeta, qui signo eadem in domu existenti dominatur: ut exemplo, si in secunda domu signum Arietis constitutum fuerit, tunc Mars erit Dominus eiusdem secundæ Domus, quia ipsi signo Mars ipse dominatur; sic igitur de ceteris est intelligendum, dando singulis Planetis suum signum, prout sic infra patet.

Signa cœlestia	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
Domini Signorum	♂	♀	♀	☾	☼	♀	♀	♂	♊	♈	♈	♊

Notandum prætereà, quòd cū Luna in continuo motu incrementi, ac decrementi existat; magnā cum nostris corporibus habet sympathiam; quippè quæ crescunt, & decrescunt: hinc Ptolomæus Luna propria est corpori propter consimilitudinem eius in operatione.

Veluti enim corpus nostrum addito alimento incrementum suscipit, atq; detracto decrescit: sic Luna addito, & detracto Solis lumine, quod est eius nutrimentum, pro ratione eiusdem luminis crescit, & decrescit: quod quidem lumen vim, roburq; in

agendo ei suppeditat, non secus, ac alimētum nostris corporibus.

Quare cum cæteri Planetae huiusmodi incrementum, ac decrementum haud suscipiāt, sed semper eodem fruuntur lumine, hāc consimilitudinem nobiscum habere nequeunt; quibus addere possumus; quòd Luna (ut aliās ex Ptolomæi sententia diximus) est origo virtutis naturalis humani corporis, & ideò vim magnam in nobis habet, item illud nequaquam spernēdum esse existimo, quod in libello de diebus decretoriis ab initio ex Galeno dictum fuit, quòd scilicet propter vicinitatem

tatem plus, ac cæteri Planetæ, eadem in nobis operatur. hinc ideò omnes sapientes in ægrotantium prognostico Lunam ipsam muli faciunt, cum ipsi met non secus, ac Dominus primæ, ob allatas rationes ægrotum significet; his igitur intellectis in alia pergamus.

De alijs observationibus pro Medico.
Cap. VIII.

NEc illud à nonnullis memorie proditum spernendum fore arbitror, quòd scilicet Medicus pro re sua, tum ægrotantis utilitate horam, qua ipsum ægrum visitat, obseruare debeat. præcipuè (inquam) dum curationem sit aggressurus, quandoquidem si vice prima Saturni hora eum viderit, quadam afflictione, quodamq; torpore affectus à semetipso, nedum ab ægrotante, eiusq; familiaribus, proprii animi varias perturbationes percipiet; quoniã & pharmaca, & quæcunque alia ægrotanti ab eo offerenda detrimento potius, quàm emolumento, esse constabit: & sic toto ægritudinis tempore æger, tum eius assistentes odio Medicum habebunt. Verum si ægrotantis alicuius hora Martis curationem suscipiet, ob horæ prauitatem Medicus ægroto, hicque Medico leui ex causa succensabit: & sic ultro, citroque rixæ, ac odia saltem occulta contingent: vnde cū ægrotantis cōsanguinei horum aliqua obseruarint, nè Medicum paruo lucro, nullaque eius existimatio-

ne missum faciant, instabit periculum.

Quapropter curet vnusquisq;, vt vice prima Iouis hora, vel Veneris ad ægrotum se recipiat, seu saltim vtriusque in fortunæ tempus effugiat: licet hæc infallibilē veritatem non adferant: vt autē isthæc omnia faciliè Medicus quicunque intelligere, ac obseruare queat: non inutile fore censeo, si, quæ Planetarum horæ sint, quaque ratione inueniri debeant, hic exarabo; atque reliquis pronunc neglectis horis, tanquam ad rei nostræ intelligentiam nihil conducentibus, ad has Planetarias, quas inæquales vocitant, me confero. Porro Planetaria hora nil aliud est, quàm diei artificialis pars duodecima, siue hic longus, siue brevis, siue nocti fuerit equalis, vtique de nocte hoc idem intelligo, cuius sanè duodecima pars ex ipsis Planetariis hora vna est; & ideo tempus illud, quod ab ortu Solis ad eius Occasum intercipitur, duodecim in partes Astrologi diuidunt, quarum vnaquæque vni assignatur Planetæ, vt exemplo Saturni diei prima à Solis ortu hora eidem Saturno ascribitur, secunda Ioui, tertia Marti, sicque ordine Planetarum vsque ad septimam proceditur; indeque octaua iterum Saturno, nona Ioui, decima Marti, vndecima Soli, duodecimaque Veneri datur: tuncque hora noctis prima incipit, quippè quæ cum non alioqui, ac de die assertum fuit, diuidi debeat, si inquam, hæc eodem

dem die nedum sit breuior, sed prolixior, vtique & æquo temporis spatio fruatur, duodecim inter se æqualibus absoluitur horis. vnde eius horæ primæ Mercurius assignatur, secundæ Luna, tertiæ Saturnus, hocq; modo donec nox tota completur res tractanda est; postquam sequitur dies dominicus Solis nūcupatus, cuius horæ primæ idem Sol attribuitur, secundæ Venus, huiusmodique arte hebdomada tota tra-

ctatur. Clarioris nihilominus intelligentiæ gratia infra notatam Tabellam apponere libuit. Cum vnum intellectu dignum prius enucleauerimus, quod scilicet quamuis huiusmodi horæ inter se æquis minutis semper sint diuise, attamen quia pro noctium, dierumque artificialium mutatione breuiiores, longioresq; euadunt; hinc ideò inæquales nuncupatæ ab Astrologis fuere.

TABELLA PRO INÆQUALIVM

horarum dominis singula in hebdomada dignoscendis.

Diei horæ inæquales.													Noctis horæ inæquales.												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dies Sat.	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀
Solis	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾
Lunæ	☾	♂	♂	☾	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀
Martis	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀
Mercurij	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂
Iouis	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀
Veneris	♀	♀	☾	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	☀	♀	♀	☾	♂	♂	♂

Vt singulis in anni diebus, ac noctibus dignoscantur horæ inæqualis quantitas, Ephemerides præ manibus habere est necessū, vt scilicet ex Tabulis in eis positis ad datum mensem ac diem qualem signū Sol percurrat sciat; atque quot in gradibus eiusdem signi reperiatur. hoc etenim intellecto per subsequentes tres Tabulas duodecim celestibus si-

gnis inseruientes ad Poli altitudinem Venetiarum graduū, scilicet quadragintaquinque computatas vnusquisque inæqualis horæ singulis in diebus, ac totius anni noctibus quantitatem perspectā habebit; atque pro rei clariori intelligentia ipsarum Tabularum praxim exemplo ostēdamus. sitque dies quartus mensis Decembris anni 1608. in quo quærat, quam

quænam illius diei inæqualis horæ sit quantitas, quippè quæ ut mihi nota esse possit, ingredior Ephemerides Excell. Magini, vel alterius authoris eiusdem anni, ac mensis; & reperio, quod Sol percurrit gradum duodecimum Sagittarij cum sexdecim minutis; quo viso sequentes Tabulas, tertiam scilicet in ordine ingredior, atque sub Sagittarij signo è directo gradum duodecimū Solis, minutis relictis, integrum inuenio, è cuius quidē gradus conspectu per lineam (inquam) transversalem arcum semidiurnum, atque seminocturnum cum horæ illius diei, tum noctis inæqualis quantitate (prout sic supra singulis columnis notatum conspiciatur) reperio.

Primum enim horas septem, minutaq; triginta septem offendendo, qui numerus dimidiæ noctis est tempus, quod seminocturnū Astrologi vocitant; deindè in altera columna minuta septuaginta sex, ac secunda decem conspicio, idq; temporis spacium hora nocturna inæqualis est, quam Pla-

netariam etiam vocari aliàs diximus.

In tertia verò columna horas quattuor, minutaque vigintitria exarata reperio, quod quidē tempus illius diei est dimidium semidiurnus ab Astronomis vocatū; atq; postremò loco minuta quadragintatria, ac secunda quinquaginta habentur, quippè quem numerum tanquam inæqualis horæ diurnæ quantitatem excipio.

Quicquid autem de hoc signo exemplo ostensum est, de reliquis quoque intelligi debet, è quorū conspectu per lineam transversalem, quibus singule columnæ inseruiant, clarè conspiciatur. habito autem seminocturno Solis ortus statim apparet, nam si seminocturni numerus dupletur, insurget eiusdē diei Solis exortus, à quo hora inæqualis semper incipit, ut antea per Tabulam ad hoc exaratam docuimus; prima igitur diei hora inæquali intellecta, reliquæ facilè dignoscuntur; quarum tempus per horologij horas perbellè computari potest.

TABULAE TRES QUANTITATIS,

Semidiurni, ac Seminocturni, tum etiam totius anni
inæqualium horarum ad Poli altitudinem quadragintaquinque graduum computatæ.

V	Semidiur- nus	Hora diur- na	Seminoctur- nus	Hora noctur- na	
h	Seminoctur- nus	Hora noctur- na	Semidiur- nus	Hora diur- na	
g	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	
0	6 . 0	60 . 0	6 . 0	60 . 0	30
1	6 . 2	60 . 20	5 . 58	59 . 40	29
2	6 . 3	60 . 30	5 . 57	59 . 30	28
3	6 . 5	60 . 50	5 . 55	59 . 10	27
4	6 . 7	61 . 10	5 . 53	58 . 50	26
5	6 . 8	61 . 20	5 . 52	58 . 40	25
6	6 . 10	61 . 40	5 . 50	58 . 20	24
7	6 . 11	61 . 50	5 . 49	58 . 10	23
8	6 . 13	62 . 10	5 . 47	57 . 50	22
9	6 . 14	62 . 20	5 . 46	57 . 40	21
10	6 . 16	62 . 40	5 . 44	57 . 20	20
11	6 . 17	62 . 50	5 . 43	57 . 10	19
12	6 . 19	63 . 10	5 . 41	56 . 50	18
13	6 . 21	63 . 20	5 . 39	56 . 40	17
14	6 . 22	63 . 40	5 . 38	56 . 30	16
15	6 . 24	63 . 50	5 . 36	56 . 20	15
16	6 . 26	64 . 20	5 . 34	55 . 40	14
17	6 . 27	64 . 30	5 . 33	55 . 30	13
18	6 . 29	64 . 50	5 . 31	55 . 10	12
19	6 . 30	65 . 0	5 . 30	55 . 0	11
20	6 . 32	65 . 20	5 . 28	54 . 40	10
21	6 . 33	65 . 30	5 . 27	54 . 30	9
22	6 . 35	65 . 50	5 . 25	54 . 10	8
23	6 . 36	66 . 0	5 . 24	54 . 0	7
24	6 . 38	66 . 20	5 . 22	53 . 40	6
25	6 . 40	66 . 40	5 . 20	53 . 20	5
26	6 . 41	66 . 50	5 . 19	53 . 10	4
27	6 . 43	67 . 10	5 . 17	52 . 50	3
28	6 . 44	67 . 20	5 . 16	52 . 40	2
29	6 . 46	67 . 40	5 . 14	52 . 20	1
30	6 . 47	67 . 50	5 . 13	52 . 10	0
	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	g
	Semidiur.	Hora diur.	Seminoct.	Hora noct.	mp
	Seminoct.	Hora noct.	Semidiur.	Hora diur.	X

γ	Semidiurnus	Hora diurna	Seminoturnus	Hora nocturna	
Ω	Seminoturnus	Hora nocturna	Semidiurnus	Hora diurna	
$\odot$ g	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	
0	6 . 47	67 . 50	5 . 13	52 . 30	30
1	6 . 48	68 . 0	5 . 12	52 . 0	29
2	6 . 50	68 . 20	5 . 10	51 . 40	28
3	6 . 51	68 . 30	5 . 9	51 . 30	27
4	6 . 53	68 . 50	5 . 7	51 . 10	26
5	6 . 54	69 . 0	5 . 6	51 . 0	25
6	6 . 56	69 . 20	5 . 4	50 . 40	24
7	6 . 57	69 . 30	5 . 3	50 . 30	23
8	6 . 59	69 . 50	5 . 1	50 . 10	22
9	7 . 0	70 . 0	5 . 0	50 . 0	21
10	7 . 1	70 . 10	4 . 59	49 . 50	20
11	7 . 3	70 . 30	4 . 57	49 . 30	19
12	7 . 4	70 . 40	4 . 56	49 . 20	18
13	7 . 5	70 . 50	4 . 55	49 . 10	17
14	7 . 7	71 . 10	4 . 53	48 . 50	16
15	7 . 8	71 . 20	4 . 52	48 . 40	15
16	7 . 10	71 . 30	4 . 51	48 . 30	14
17	7 . 11	71 . 50	4 . 49	48 . 10	13
18	7 . 12	72 . 0	4 . 48	48 . 0	12
19	7 . 13	72 . 10	4 . 47	47 . 50	11
20	7 . 15	72 . 30	4 . 45	47 . 30	10
21	7 . 16	72 . 40	4 . 44	47 . 20	9
22	7 . 17	72 . 50	4 . 43	47 . 10	8
23	7 . 19	73 . 10	4 . 41	46 . 50	7
24	7 . 20	73 . 20	4 . 40	46 . 40	6
25	7 . 21	73 . 30	4 . 39	46 . 30	5
26	7 . 22	73 . 40	4 . 38	46 . 20	4
27	7 . 23	73 . 50	4 . 37	46 . 10	3
28	7 . 24	74 . 0	4 . 36	46 . 0	2
29	7 . 25	74 . 10	4 . 35	45 . 50	1
30	7 . 26	74 . 20	4 . 34	45 . 40	0
	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	$\odot$ g
	Semidiurnus	Hora diurna	Seminoturnus	Hora nocturna	Ω
	Seminoturnus	Hora nocturna	Semidiurnus	Hora diurna	ω

Π	Semidiur- nus	Hora diur- na	Seminoctur- nus	Hora noctur- na	
$\ddagger$	Seminoctur- nus	Hora noctur- na	Semidiur- nus	Hora diur- na	
$\odot$ g	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	
0	7 . 26	74 . 20	4 . 34	45 . 40	30
1	7 . 27	74 . 30	4 . 33	45 . 30	29
2	7 . 28	74 . 40	4 . 32	45 . 20	28
3	7 . 29	74 . 50	4 . 31	45 . 10	27
4	7 . 30	75 . 0	4 . 30	45 . 0	26
5	7 . 31	75 . 10	4 . 29	44 . 50	25
6	7 . 32	75 . 20	4 . 28	44 . 40	24
7	7 . 33	75 . 30	4 . 27	44 . 30	23
8	7 . 34	75 . 40	4 . 26	44 . 20	22
9	7 . 35	75 . 50	4 . 25	44 . 10	21
10	7 . 36	76 . 0	4 . 24	44 . 0	20
11	7 . 36	76 . 0	4 . 24	44 . 0	19
12	7 . 37	76 . 10	4 . 23	43 . 50	18
13	7 . 38	76 . 20	4 . 22	43 . 40	17
14	7 . 38	76 . 20	4 . 22	43 . 40	16
15	7 . 39	76 . 30	4 . 21	43 . 30	15
16	7 . 39	76 . 30	4 . 21	43 . 30	14
17	7 . 40	76 . 40	4 . 20	43 . 20	13
18	7 . 40	76 . 40	4 . 20	43 . 20	12
19	7 . 41	76 . 50	4 . 19	43 . 10	11
20	7 . 41	76 . 50	4 . 19	43 . 10	10
21	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	9
22	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	8
23	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	7
24	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	6
25	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	5
26	7 . 42	77 . 0	4 . 18	43 . 0	4
27	7 . 43	77 . 10	4 . 17	42 . 50	3
28	7 . 43	77 . 10	4 . 17	42 . 50	2
29	7 . 43	77 . 10	4 . 17	42 . 50	1
30	7 . 43	77 . 10	4 . 17	42 . 50	0
	H. M.	M. Se.	H. M.	M. Se.	g $\odot$
	Seminoct.	Hora noct.	Semidiur.	Hora diur.	γ
	Semidiur.	Hora diur.	Seminoct.	Hora noct.	ϕ

Prudens igitur Medicus, cum usu venerit horas Planetarias pro re sua, tum agrotantis utilitate observare poterit: etenim aptius exemplo splenem purgabit, si hora Iouis pharmacum ab agrotante assumi iusserit; siquidem hora Saturni ipsum deglutit, quia tunc splen robore fulcitur, non exigua difficultate humoris in eo existentis fiet attractio; & ideo vnumquodque membrum utilius purgabitur, si sub dominio Planetæ qualitate eidem membro (à quo educi oportet) aduersantis euacuabis: & sic Saturni hora ab epate educere optime conducit, non quidem Iouis; quippe qui epar ipsum hora ea nimium roborat, præcipue si non impeditus fuerit; in reliquis igitur hoc modo, cum fieri licebit, res tractari debet; nam hora Mercurij à splene, hora Lunæ à cerebro, demumque hora Martis à fellis vesica, renibusque euacuandum minimè erit: ut tota Astrologorum, tum Medicorum Astrologiam profitentium turba docet; quod tamen nobis non placet, ut loco suo tum dicturus, nempè in postremo huius tractatus capite.

Isthæc nihilominus (ut aliàs dixi) non semper observanda, adhibendaque sunt: cum instante necessitate nullum tempus expectandum, propinqua enim vehementius, quàm longinqua mouet causa: & sic loco, atque tempore astronomica Medicis admiscenda fore rebus admoneo.

De forma figurarum cælestium, quæ in decubitu agrotantium conficiuntur, & de quadam observatione. Cap. IX.

Nonnulli super ægritudinis initij hora ultra thema visitatum figuram sexdecim latera habentem etiam efformant, locum Lunæ eodẽ decubitus tempore inuentum in Oriente collocantes, atque inde totum circum in sexdecim partes diuidentes, sexdecagonam, hoc est, sexdecim laterum figuram conficiunt; qua dolorum, atque afflictionum horas singulas, quæ toto ægritudinis cursu egroto accidere possunt, prædicere profitentur: hæcque doctrina ex Ptolomei sexagesima enunciatione elicitur, cuius verba hic exarare libuit.

Super agrotis dies inspicere, ac Lunæ peragrationem in angulis figuræ sexdecim laterum; ubi enim eos angulos benè affectos inueneris, benè erit languenti, contra male, si afflictos inueneris.

Ut igitur iuxta Ptolomei dictum sexdecim laterum figura conficiatur, primum hora decubitus præ manibus exactè computata habenda est, non alioquin, ac si thema ex Ephemeridum ordine fabricare vellemus; qua hora inuenta, ac scita, videndum, ubi tunc Luna erat; atque eius locus ex arte computatus in Orientali horoscopo collocandus, ac si verè ibi fuisset repertus, cuius gradibus, ac minutis addi debent gradus

dus vigintiduo, minutaq; triginta; quia tantum est spacium decimæ sextæ partis totius Zodiaci; & sic alterum angulum, qui in ordine secundus erit, efformandum esse ars exposcit; quo modo successiue (semper vigintiduo gradus cum triginta minutis addendo) quilibet angulus fabricandus est, donecque horum sexdecim confeceris angulorum, opus continuandum; quia tunc totus cœli circulus erit absolutus; hocque facto singuli Planetæ, tum stellæ fixæ aliq̃ue notatu digne locis suis (prout in Ephemeridibus notatum habebitur) sunt collocandæ: indèque iudicium de ægroti euentu faciendum erit; nanque si aliquis horum angulorum, seu laterum à maligna Stella commaculatus fuerit; tunc (inquam quū Luna ad ipsum peruenerit) ægrotodubio procul aliquid mali prædicendum eadem hora eidẽ venturum; idque pro Stellæ infortunantis qualitate, tum morbi (qua vexatur) ratione prudens Medicus præfagire poterit; quia vel dolores, vel inquietudinem, vel aliquod symptoma notatu dignum pro astri (vt dixi) qualitate, ac morbi ratione idem ægrotus patietur; præcipuè malum non parui momenti gustabit, si Luna cursu tarda, si luminibus imminuta fuerit: ni tamen ipsamet à benigna aliqua Stella per propriam præsentiam, vel intuitum salutarem tunc adiuta fuerit; etenim cum res huiusmodi se haberet, malum Stella, vel Stellæ malignæ

portendentes adeò imminui potest per benignæ Stellæ auxilium, vt interdum (si vis bonæ influentiæ malorum astrorum influxū superauerit) nihil mali ægroti accidere possit.

Verum si tunc in aliquo angulorum Luna existente angulus idem Stellæ benignæ præsentia, vel radiatione vna, vel pluribus fortunatus fuerit, salubritatem, vel aliquid boni eadem hora eidẽ ægroti fore venturum tutò prædici potest; atque tutius fatum nunciandum erit, si id mali, vel boni cōtingere cōstabit per Stellas fouentes quattuor præcipua latera, dicothomorū scilicet, ac oppositionis cōiunctionis qui Lunæ ad angulum primum, seu horoscopum: quia tametsi Ptolomæus velit singulis in angulis aliquid notatu dignum propter malas, vel bonas Stellas angulos intuentes, vel tangentes, quando eosdem angulos Luna perambulet, ægrotanti venturum fore; nihilominus sapè à nobis obseruatum est; quòd in plenis, ac semiplenis angulis solummodo (non quidem in vacuis) aliquid notatu dignum pro dispositione patientis euenire solet, propter causas (inquam) prædictas; quod Lucas Gauricus in eius de diebus decretorijs tractatu sexto asserere videtur.

Pro autem rei clariori intelligentia sciendum est, quòd anguli pleni quattuor sunt, qui ab inuicem nonaginta gradus distant; ideò primus angulus plenus est,

vbi

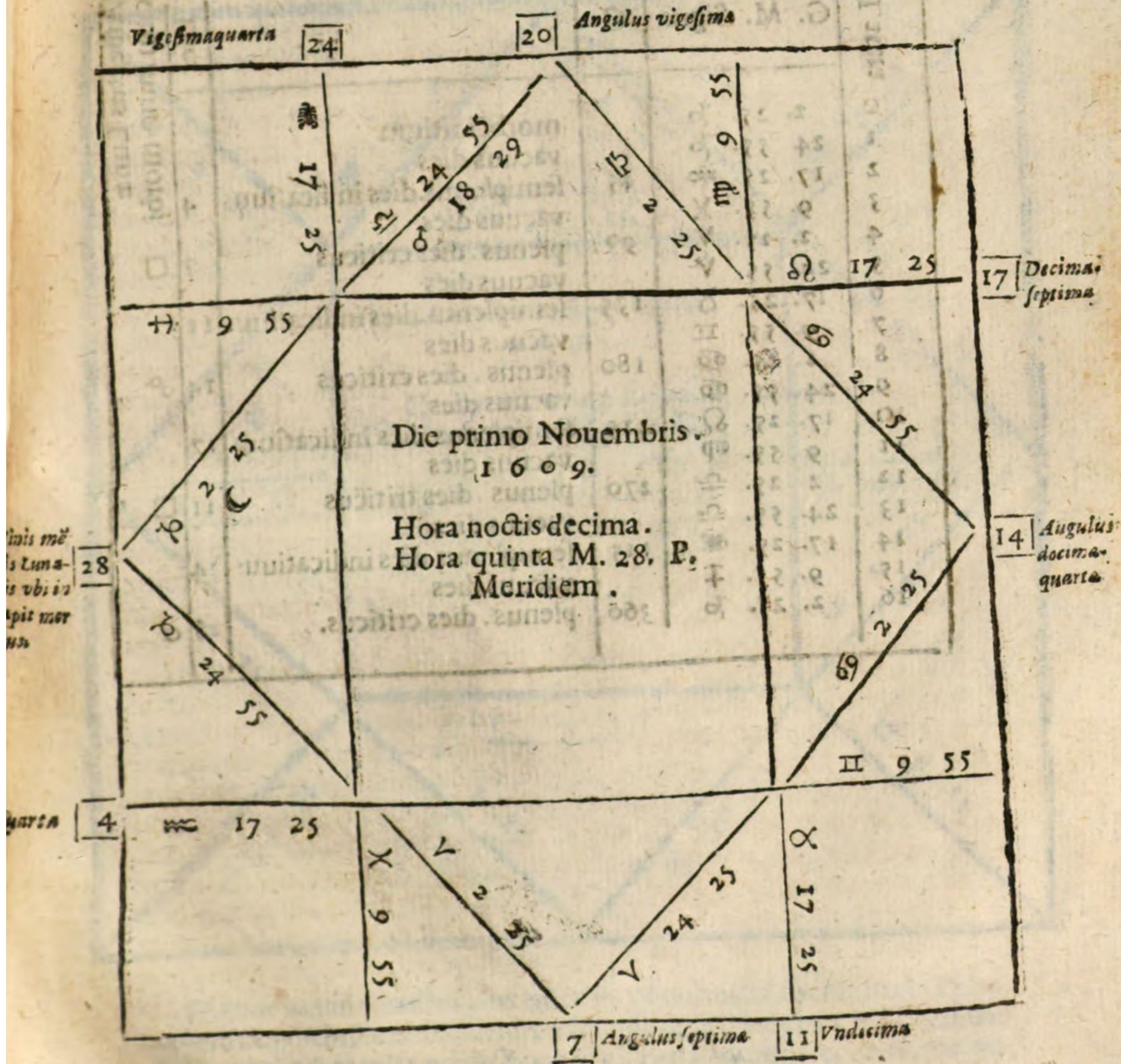
vbi Lunæ præsentia prima dichotomos, scilicet intuitus quadratus, respectu initij morbi contingit; idque tempus septima dies à morbi decubitu ab Astrologis nūcupatur, tametsi ante, vel post huiusmodi temporis spatiū contingat; quia nō vt vulgares Medici, ad dierum numerum respectum habent, sed (vt Galenus, quod in Commētario de diebus decretorijs in præsentī volumine contento constitit) ad Lunæ motum animum, mentemque adiungunt; & sic (vt loco citato enucleauimus) sexta, septima, & octaua die prima dichotomos pro Lunæ motus tarditatis; velocitatisque ratione contingere potest; sicuti secunda quadratura, seu oppositio Lunæ ad primum angulum fieri potest, die decimotertio, quartodecimo, & interdum propter dictā rationem tardius. hoc idem de vigesima dicendum, non autem de fine mēsis Lunarī, quia semper eodem temporis interuallo fit; de quibus cū in præcedenti Commentario iam citato abundē tractauerim, nil plus in præsentī loco dicam, nè me idem repetere velle videar. Vt verò vnde defluerat oratio reuertar, dico angulum secundū plenum nūcupatum esse, vbi Lunæ oppositio ad locū (in quo ab initio morbi erat) contingit, veluti tertium esse, vbi tertia dichotomos fit à Medicis vigesima dicta; atque quartum, vbi iā Luna totum lustrauerit circulū,

fieri esse necessum. Semipleni autem anguli sunt vbi Lunæ peragrations motu quadragintaquinque absoluuntur gradus, vbi centum trigintaquinque, vbi ducentum vigintiquinque, ac demum vbi tercentum quindecim totius circuli lustrauerit partes: quæ tempora apud Medicos nomine quartæ, vndecimæ, decimæseptimæ, ac vigesimæquartæ nūcupantur: reliqui autem anguli vacui appellantur. Cæterum penes Medicos pleni dies proprio nomine critici, semipleni, indicatiui, vacui intercidentes nominantur.

Verum vt ea, quæ de sexdecagona figura diximus, exemplo pateant, non à ratione abiunctum fore existimo, si thema in præsentī loco describerimus; non enim eodem modo id ipsum ab omnibus conficitur, cū aliqui formam circulari, alijque aliter illud efformant: nos autem ex multis duo elegimus, quorum primum ex quibusdā neotericis, & aliud ex Luca Gaurici quinto tractatu de diebus decretorijs deprōpsimus, quæ quidem præ alijs vtiliora, intellectuq; faciliora iudicauimus. Cæteris igitur omissis horū duorum formam dūtaxat hīc trademus. At vtrumque horum efformatum erit super die primo Nouembris 1609. hora quinta, minutis vigintiocto post meridiē, quo tempore cuidam Nobili Bellunensi vulnus in capite vsque ad piam matrem pugione fuit illatum.

FIGURAE FORMA

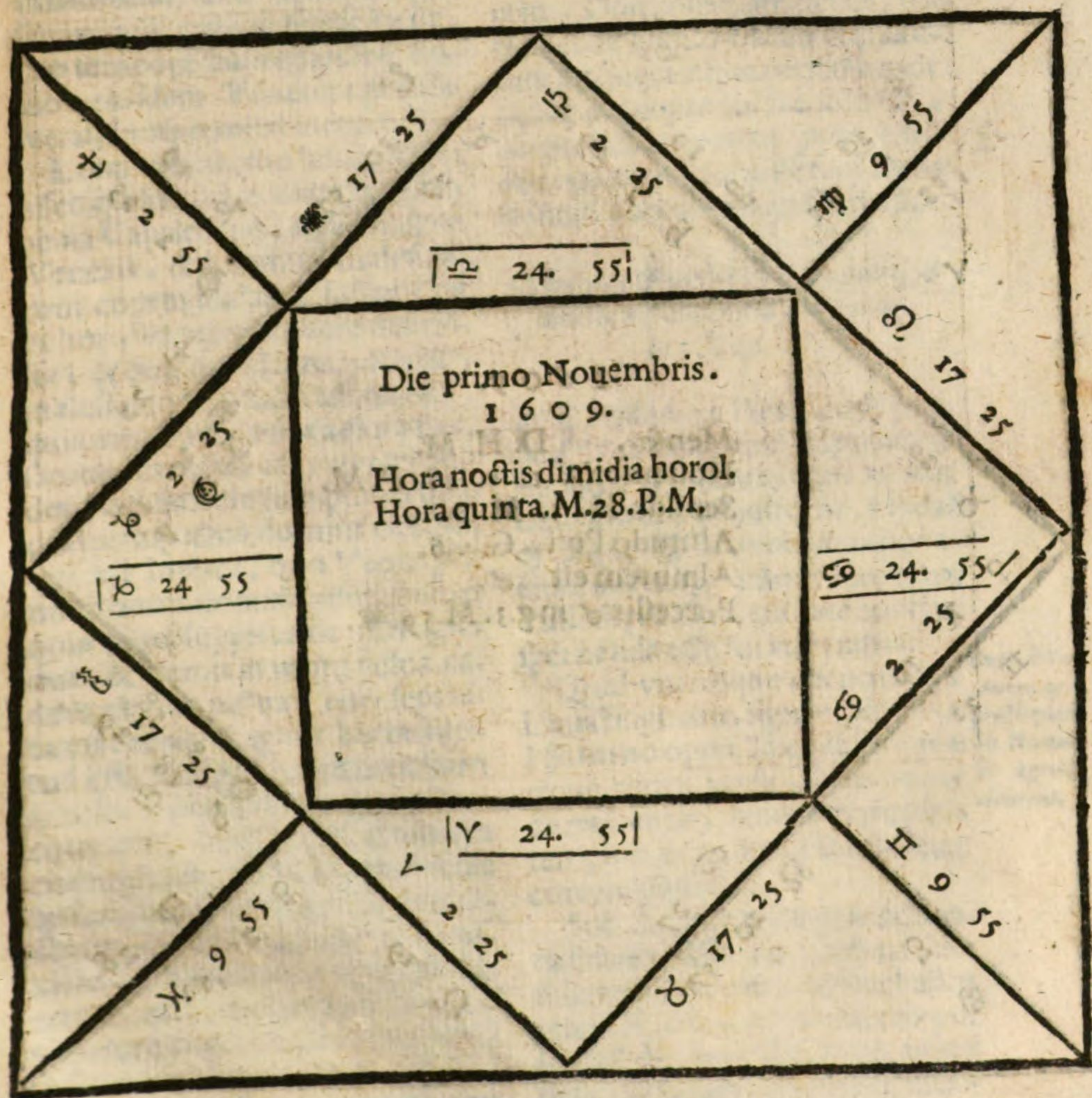
secundum quosdam Neotericos.

PRAESCRIPTAE FIGURAE LATERA
sexdecim, & eorum nomina.

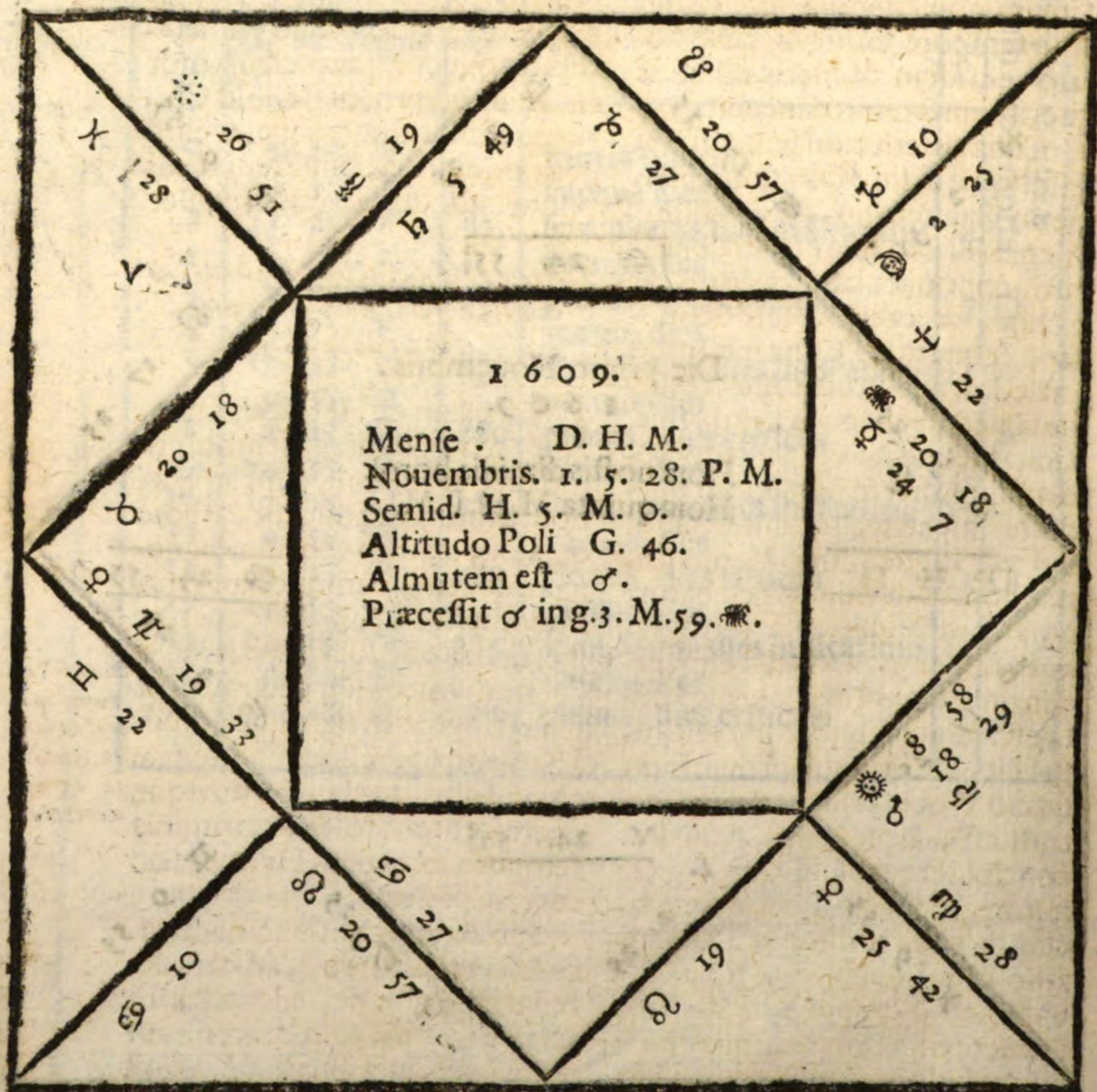
Latera	G. M. Signa			G		Dies	Aspectus Lunae cum initio morbi
0	2.	25.	♂		morbi initium		
1	24.	55.	♂		vacuus dies		
2	17.	25.	☾	45	semiplenus. dies indicatius	4	
3	9.	55.	☾		vacuus dies		
4	2.	25.	☾	90	plenus. dies criticus	7	☐
5	24.	55.	☾		vacuus dies		
6	17.	25.	☾	135	semiplenus. dies indicatius	11	
7	9.	55.	☾		vacuus dies		
8	2.	25.	☾	180	plenus. dies criticus	14	♂
9	24.	55.	☾		vacuus dies		
10	17.	25.	☾	225	semiplenus. dies indicatius	17	
11	9.	55.	☾		vacuus dies		
12	2.	25.	☾	270	plenus. dies triticus	21	☐
13	24.	55.	☾		vacuus dies		
14	17.	25.	☾	315	semiplenus dies indicatius	24	
15	9.	55.	☾		vacuus dies		
16	2.	25.	♂	360	plenus. dies criticus.	28	♂

FORMA ALTERIVS FIGVRÆ
ex Lucaë Gaurici inuentione.

Figuris autem duabus iam ostensis non inutile] thema iuxta Ephe-
meridum ordinem fabricatum addendum arbitror; vt hinc exordio
desumpto ad regulas prædictionum ex agrotantium decubitu traden-
das accedamus, easque exemplis confirmemus.

COELESTIS FIGVRA PRO PRAEDICTO
in capite vulnerato fabricata.

Hora præscripta vir prædictus nobilis Bellunensis in capite vsq; ad piam matrem quodã pugione vulnere fuit affectus, quod quidẽ cõtigit pro dispositione Martis,

qui sub librā percurrēbat, vbi Venus (quæ hominem vulneratum significat, quia domina primæ domus est) domum propriā habet, propter quam causā etiā statim febr-

febricitare incepit, nempe quia Mars sicco, ac calido corpore domum Planetæ ægrum significantis inhabitat; ideò vsque ad vigesimam non exiguè febricitauit, quo tempore cum Mars ipse domo eiusdem Veneris egressus fuerit, febris remitti incepit.

Luna autem cum benè affecta esset, quia in sui exaltatione, nempe in Capricorno, ac in finibus Veneris, & à nemine maleficarum commaculata, factum est ex hoc, vt æger euadere debuisset; & quamuis Luna ipsa nullo maleficarum intuitu afficeretur, quia nec à beneuolis adiuta fuit, sanitas retardata est; quam quidem interdiceret non potuit quadratus aspectus domini octauæ, qui est Iupiter, quo Venus primæ domus domina afficiebatur; quia cum Iuppiter sit retrogradus, & Venus in motu velox, eadem ab hoc influxu citò separata est. sanitati igitur hic restitutus est, sed quattuorū mensium spacio, nec prius vulnus sanatum est, licet longè citius res contigisset, si Chirurgus rectè ipsum curasset; atque (absque iactantia sit dictum) idem Dei auxilio interueniente mei ope saluatus est; quippè qui ab illato vulnere trigesima secunda die cū ipsum vulnus clausum iussu Chirurgi inuenissem, illud ex arte aperiri volui, atque inde vsque ad quartum mensem ex eo pus, & ossis frustula egressa sunt; pus quidem, vtique & ossis frustula inter crancum, ac piam matrem

reclusa erant; quapropter tametsi Dominus octauæ Domino primæ debiliior esset, nihilominus quadrato aspectu, quo primæ Dominum afficiebat, disponebat aliquo modo vulneratum ad quęcunque pericula mortis, & dubioprocul si à solo Chirurgus fuisset curatus, ppter eiusdem ignorantia obijisset, ni Deus optim⁹ alio modo ipsū saluasset.

De signis, & coniecturis sanitatis, & mortis agrotantium ex Hermete. Cap. X.

QUædam ex Hermetis Iatromathematica deprompta hic apponere libuit, cum ad rem nostrā multi conducant, vtpotè quia, quę ægroto ventura, dignoscere docent; cumque hæc tanti Philosophi sint, nullatenus hæc spernenda esse sui arbitratus.

Quid unicuique decumbenti Luna singulis in signis Cælestibus à Saturno oppressa existente, præcipuè motu tarda, lumineque decresciente, toto ægritudinis tempore ex eodem Hermete occurrere possit.

Luna à Saturno oppressa quid ex Hermete agrote occurrat.

Sub Ariete capitis grauedo, oculorum lassitudo, catharri destillatio ad guttur, ad trachæam arteriam, atque ad thoracem: pulsus debiles, inordinatique, animi deliquia, stomachi fastidiū, sudores intempestiui, intus æstus, extra frigus: noctesq; diebus molestiores cum verò boni Planetæ fauore Luna adiuta non fuerit, æger dubioprocul nullo alio omnipo-

nipotentis Dei interueniente auxilio morietur.

Sub Tauro . febres ex obstructionibus, præcordiorū, atq; articularū, dolores, pulsus sublatis, & alti, sed inordinati, corporis inflatio, pulmonūq; offensa. quod si radijs salutarib. Luna sublata haud fuerit, ante quartūdecimum diē, vel paulò post, mors imminebit; alioquē ex desperata salute sanitas quidem recuperari potest.

Sub Gemini. ex vigilijs, vel itineris lassitudine dolores articulares, à quibus febricula, totiusque corporis consumptio; pulsus rari, ac parui, sudor molestus, splenisque dolor, noxq; die grauior.

Quibus vigentibus, si Luna radijs infaustis à Marte fuerit cōflictata, post x. diē mors erit, quod si Iouis, & Veneris radiorū commissione adiuta fuerit, temporis progressu sanitas recuperabitur.

Sub Cancro ex balneis, aut frigore morbus erit, vbi ad pectus destillationes, tussēs, obstructiones, angustia, febresq; exigua, q̄ si Lunę nihil auxiliij ex beneficiis occurrat, sed maleficorū cōspiratione opprimatur, affectus morte intercipietur.

Sub Leone morbi origo ex sanguinis redundantia erit, hinc pectoris feruor, præcordiorū tensiones, febres vehemētes, pulsus turbidi, interni, atq; externi ardores; quapropter cū ad Saturni oppositū Luna peruenerit, si prius radijs salutaribus adiuta nō fuerit, æger peribit, alioquē euadere poterit.

Sub Virgine ex cruditatibus

morbi causa petenda, vbi intestinorū, viscerū, præcordiorūq; tormenta, febresque inordinatæ: ideo antequā decimaquarta effluerit dies (ni Luna benignis radijs restaurata) æger vitam cum morte commutabit, sin autem adiuta, post aliquos dies conualescet.

Sub Libra ex crapula capitis, pectorisq; affectio: ex destillatione rauedo, tussēs, stomachi inappetentia, cū doloribus febris nocturna, grauiorq; die nox semper erit. nullo tamen Martis impedimento adueniēte, ad diametrum præcipuē Luna perueniēs, conuenientibus adhibitis præsidij morbus soluetur.

Sub Scorpione circa anū, pudendaq; affectio: q̄ Luna nō prorsus afflicta, sed saltim lumine haud deficiēte, breui terminabit.

Sub Sagittario ex subtiliū humorū defluxu articularum dolores, febrium horrores, extremitatumq; refrigerationes, duplexq; febriū accessus; quæ oīa Lunę cursu cum beneficiis euanescent.

Sub Capricorno destillationes subtilis materię, in pectore, grauitas, atq; in pulmonibus respirandi difficultas, tussēs, intenses febres, noctesq; diebus grauiorē: si Luna in eius motu nō opprimatur, sed aliquo beneficio fulciatur, lethalis nō fiet egritudo licet plixa.

Sub Aquario ex labore, lassitudine, aut vigilijs morbus; qui in remissione, intensioneq; inæqualis erit, donec scilicet Luna ad diametrum peruenerit; quò tempore prorsus remittetur, si præcipuē

Lu-

Luna nō opprimatur sed potius beneficio aliquo adiuetur.

Sub Piscibus destillationes, febres continuæ, rigores, frequētesque accessiones, suspiria, māmillarū puncturæ, præcordiorū tensiones. vbi (si Luna beneficarum radijs adiuta nō fuerit) mors continget, Saturni scilicet opposito adueniente, quod si Lunæ aliquo auxilio accedente terminū hunc æger pertransseat, post nervorum longum cruciatum bonam adipiscetur valetudinem.

Luna à Marte oppressa quid agere ex Hermete occurrat.
Quid modò unicuique decumbenti Luna singulis in signis à Marte conflictata existente, præcipuè motu tarda, lumineq; decrescente toto ægritudinis curriculo ex eiusdem Hermetis sententia euenire possit.

Sub Ariete ex cerebri mēbranarū calida affectione febres continuæ vigiliæ, insomniæque; os feruidum, sitis intensa, linguæ ariditas, pectoris æritus, iecoris inflammatio, pulsus alti sublatis, inordinatis, ac demū phrenetica passio. inter tot mala, si Luna à beneuolis aliquod beneficium receperit, etiam ægro deplorato pristinam dare poterit valetudinem; quod si Saturni malignitate adhuc magis oppressa fuerit, cū ad eū peruenit, suum diem æger obibit.

Sub Tauro ex sanguinis plenitudine morbus, vbi febres continuæ, corporis obstructio, ceruicis, colliq; inflammatio, ossiū cruciatus, vigiliæ effatu dignæ, insomniæq; praua, vini, ac frigida aquæ cupiditas. hic ita affectus (ni Luna

radijs stellæ benignæ applicuerit) nono die peribit, sin beneficia aliqua receperit, breui à morbo euadet.

Sub Gemini febris lethalis, perniciosè ardēs, obstructions, pulsus alti, & inordinati, etiā si Luna in motu velox, ac lumine adaucta, quæ cū ad Martis oppositum peruenerit, & prius à Saturno afflicta fuerit, eger cū Morte vitam cōmutabit, alioqui beneficijs louis, vel Veneris induta sanitatem dabit.

Sub Cācio ex sanguine, ac bili affectio, vetriculiq; euersio: si benigna stella Lunā suis radijs subueniat, post primā Martis quadraturā æger euadet; sin min⁹ cōtra.

Sub Leone ex sanguinis abundantia febres, languidi pulsus; animi deliquia, appetitus deprauatio, corporis grauitas, sopor inexpugnabilis, cordis varij affectus, corporisq; consumptio: vbi post nonum diem mors erit, ni beneficijs Luna roborata.

Sub Virgine fluxus ventris cū intestinorū exulceratione, febres exigue, pulsus remissi, densi, vetriculi euersio, cibi fastidium, ac demū post trigesimū diē mors, ni Luna à beneuolis aliquid auxilij receperit; quia tunc æger perniciem euitabit.

Sub Libra ex sanguinis plenitudine febres intētæ, pulsus sublatis, vigiliæ, insomniæ, totiusq; corporis inflammatio: si Luna radijs salutaribus exuta iter faciat suum, in vitæ discrimen incidet, ægrotus, sin minus saluabitur.

Sub

Sub Scorpione morbus quicūque homini contingat pro recepto beneficio poterit quidē Luna adferre bonam valetudinem, secus si Martis malignitati inuoluta permanſerit.

Sub Sagittario ex crapula, ac plenitudine morbus lethalis, febres ſcilicet, affectus bilioſi, ventris ſolutio, pulſus languidi.

Si verò Luna oī beneficio exulta perambulet ſeptē diebus agrotū necat, cū beneficio quidē poſt Martis diametrum ipſum ſanat.

Sub Capricorno vomitus bilioſi, ventriculi inappetentia, nervorū affectio, ventris fluxus, cōtinuæ, ac vagæ febres, pectoriſq; inflāmatio. cū luna ad Martis diametrū pervenerit pſcripti agrū affectus interimēt: ſi verò Luna bonis radijs ſubleuata ambulet egritudinis finis ad ſalutem erit.

Sub Aquario ex acerrimis, acutiffimiſq; affectib⁹ morbus, quē iſtante vigesima natura ſuperabit, ſi præcipuē beneuola Lunæ auxilio erit.

Sub Piſcibus febres ardētes, phrenetica deliria, eapitis dolores, ſitis vehemens, vini cupiditas, nocteſq; diebus moleſtiores.

Si Martis quadratus cū Luna abſq; eiſdem Lunæ adiuumento fiet, diem ſuum tunc eger obibit; ſecus ſi beneuola ſublidio ſui ſalubriū radiorū ipſi Lunę fuerit.

Multum (inquit idē Hermes) etiam conducit, ſi ſciatur, nū hora primi morbi inſultus beneuolæ Orientem, vel Coeli medium occupent: quia ſic repertæ plus

ad ſanandum poſſunt, quam Medicus optimus: ſcrutari igitur diem, & horam decubitus exactē opus erit, & ſic Celi ſtatum cōtemplari, nihil enim homini ſuperuenit, quin ex Cēleſti cōſenſu, & quadā ſympathia oriatur. hæc ille. De hiſ cōfigurationibus Lunę cū maleuolis in decubitu agrotatiū extat libellus. Galeno aſcriptus, cuius titulus eſt. Prognostica de decubitu agrotantiū ex Mathematica ſcientia; ſed quia potius verbis, quàm re, ab hoc Hermetis ſolūmodo differt, nil aliud de cōtentis in ipſo exarandū fore cenſui, cum etiā in Galeni operibus hoc idem haberi poſſit.

Hiſ autē expletis reliquū eſt, vt ad quaſdam regulas pro thematis in cuiuſcunq; agrotantis decubitu fabricati iudicio faciundo tradēdas accedamus; quibus Medicus vnusquiſque quid agro futurum ſit, prænoſcere poſſit.

De alijs ſignis, & coniecturis ſanitatſ, & mortis agrotantium. Cap. XI.

ANtequam ad prædictionum pro agrotatiū decubitus ratione regulas tradendas accedamus, illud præ mēte habendum admoneo, quòd nullum futurū tali modo eſt neceſſarium, quin (niſi pro rerum ratione, ſaltim pro Dei nutu) immutari, quin imò prorsus tolli poſſit; primūque pro rerum ratione poteſt immutari, quia agrotus, cui aliquid boni pro Coeli ratione euenire debet, poteſt ex propria

pria voluntate, nedum opportuna præsidia à Medico oblata conremnere, sed multa in victus ratione mala committere; quorū uis, tanquam causa propinqua, altera, quæ ex Cœlo prouenit, potērior erit; quippè quæ Cœlestis remotior est; sic itaq; bonum illud nedum inhibere, sed, ut lethalia symptomata ex hac ratione gignantur, ac suscitentur in causa esse potest: pro Dei autem nutu non est verendū, quin quodcunque malum tolli possit, etiam toto Cœlo, totaque terra ægrum ad illud suscipiendum quouis conatu inclinantibus; cum Creatori omnia sint subiecta; ut plurimū tamen ordine naturæ omnia regi, ac duci vult Deus summus; quinimò perrarò, seu dicam centum in annis semel contingit, ut præternature ordinem huiusmodi res aliqua fiat. ut de cœlorum motibus hætenus visum est, quorum ordo in Sole, ter ab initio Mundi usq; adhuc, bisque in Luna est immutatus, tempore scilicet Iosue, Isaia, atque hora mortis Domini nostri Iesu Christi, ut in apologetico tractatu constitit.

Quapropter sapientum dicta recto modo sunt suscipiēda, quia nec Ptolomæus, nec ceteri Astrologi faciūt, quod quæ futura sunt, necessariò fieri debeant; hinc illud eiusdem Ptolomæi. vir prudens dominabitur astris, atque alio loco; optimus Astrologus multa mala futura præcauere potest; quæ dicta ab Astrologis sapientibus Græcis, ac Arabibus, nedum

M.

Latinis, ubiq; locorum fuerunt admissa: Deus enim optimus duobus maximis muneribus in sui largitate hominē insigniuit, libera scilicet voluntate, atq; sapientia; quibus ex Cœlo multa futura potest immutare, ac præcauere: vnde D. Thomas Doctor Angelicus non sine ratione illud pluribus in locis memorię prodidit. quod soli sapientes Astrorū inclinationibus resistunt, cui (ut alio loco dixi) addendum esse censeo, & Deum puro corde inuocantes, firmaque fide ei credentes. his igitur prælibatis Dei nomine inuocato incipiamus.

Cumque de Almutez ægritudinis significatore nūcupato sexto in capite præsentis tractatus satis sit dictum, utique & de fortunæ parte, ac quantum ad prognosticum ex horū positu pertinet enucleatum; non est, cur nunc de his haud sermonē faciamus; quia quantum ad rem nostrā conducit, tunc diximus; pariq; pacto septimo in præcedēti capite, quæ domus ad Medicum; quæ ad ægrum, quæ ad pharmaca, quæ ad ægritudinem, quæ ad mortem, ac demū quæ ad sepulturam spectet fuit decretum: itidem quando ægrotantis curam Medicus suscipere non debet, ac quando ad ipsum accedere possit: multa-que alia ad sequētium intelligentiam dilucidauimus.

Ceterū si Luna (inquit Haly Albenragel) atque ascendens infortunio sint affecti, eorumq; domini fortunati, morbus quidē

E ad

1.2.9.9.

ar.5.2.2.

9.95.4.5.

ad corpus, fin domini infortuna-
ti, Luna, & ascendens fortunati
ad animum, mentemque perti-
net infirmitas: si huc, & illuc in-
fortunium sit repertum, vltro, ci-
troque malum esse portendit.

Quum Luna (ait Messchala)
malè affecta, non autē ascendens,
corporis est morbus, fin Luna sal-
ua, ascendens verò commacula-
tus in spiritu est infirmitas: verū
si vltro, citroque absque beneuo-
le auxilio adsit infortunium, ad
mortem tendit agrotus.

Si Almutez supra terram infor-
tunatus reperiatur, dextera cor-
poris pars, fin sub, sinistra quidē
ad malum suscipiendum magis
disposita erit.

Quale autem corporis mem-
brum ad læsionem pro Almutez
positu suscipiendam magis sit pa-
ratum sexto in capite antea cita-
to fuit enucleatum.

Saturnus Orientalis minus æ-
gro nocet, sicuti Mars cum occi-
duus fuerit inquit Ptolomæus,
qua alio in loco vtens ratione, ait.
cum malus Orientalis significat
impedimentū, cumq; occiduus
fuerit, ægritudines. super quibus
verbis inquit Haly. ponit diffe-
rentiam inter impedimētum, &
ægritudines: quia impedimenta
sunt azemena membrorum, de
quibus nō confidimus, quod pos-
sint reuerti ad proprium actum:
vt est cæcitas, surditas, & claudica-
tio: ægritudines dicuntur quan-
do egrediuntur membra à tem-
peramento, & proprio officio rei
naturalis, & non desperamus,

quin reuertantur ad idem, in quo
erant. ideo dixit, quod malus cū
impedierit aliquod membrum,
& fuerit Occidentalis, erit affe-
ctus eius minor, quàm si fuisset
Orientalis.

Cum Luna (inquit Haly Al-
benragel) Sol, & dominus ascen-
dentis, vel saltim horum duo ab
infortunis fuerint liberi, nihilq;
cum domino octauæ habuerint;
à morbo euadet agrotus; si horū
trium significatorum vnus sit sal-
uus, quamuis alij duo aliquo im-
pedimento affecti, dummodo cū
infortuna coniunctionem nō ha-
buerint, & nullo intuitu à domi-
no octauæ, aut quartæ, aut sextæ
erunt commaculati, poterit etiā
euadere agrotus; cum verò ho-
rum duo, vel dūtaxat vnus cum
prædictis dominis aspectum ade-
pti fuerint, si euadet, præter natu-
ræ ordinem erit, præcipuè si cum
domino mortis, octauæ nempe
esset aspectus; quia nisi maximū
adfuerit auxilium, huiusmodi in-
fortunium interficit agrum.

Ego autem experientia cōpro-
batum habeo; quod longè mi-
nus Sol infortunatus egro nocet,
quàm faciat Luna, ac dominus
ascendentis, etiam, eodem infor-
tunio conflctati.

Si dominus ascendētis, vel Lu-
na in octaua domu, vel dominus
octauæ in prima, hora decubitus
extiterit, vel alter alteri applicue-
rit, præcipuè malo intuitu, nullo
Dei auxilio interueniente morie-
tur agrotus.

Si dominus primæ, vel Luna
inter

inter quinque gradus fuerint cō-
busti, æger morietur; ni in corde
Solis esset, hoc est, ni intra sex-
decim minuta respectu centri So-
lis sint combusti, quia tunc feli-
ces dicerentur, ac fortunati; si
Luna in cauda draconis combu-
sta reperta fuerit, nisi per Dei nu-
tum ægrotus euadere poterit.

Si dominus primæ fuerit retro-
gradus, malum est signum.

Si inter dominum primæ, &
dominum octauæ fiet translatio,
ægroti vitæ magnum erit dubiū.

Si Mars, vel Saturnus, vel vter-
que ab ascendente quinque gra-
dibus non distabit, signum est
perniciosum.

Si dominus sextæ in octaua, vel
dominus octauæ in sexta inuen-
tus fuerit; pessimum portendit
malum.

Si dominus primæ, vel Luna
quartam domum tenuerit, vel a-
licui Planetæ ibi existēti applicue-
rit, malum morbi euentum pro-
nuntiare expedit, quia domus
quarta foueæ domus nuncupa-
ta est.

Si dominus ascendens, vel
Luna Martis, vel Saturni corpo-
ralem habuerint cōiunctionem,
signum erit exitiale.

Inter Planetarū aspectus quæ-
dam interdum contingit passio,
quæ receptio ab Astrologis appel-
latur; hæcque tanti est momen-
ti, vt aspectus exitiales remittere
queat, & sic è morte ad vitam æ-
grum reuocare possit.

Hæc autem receptio fit, quum
duo Planetæ se aspexerint, ac mu-

tuò alterius dignitate essentiali al-
ter fruatur; vt exemplo, si Luna
in Capricorno, ac Saturnus in
Cancro (etiam si idem Saturnus
dominus octauæ fuerit) existētes
se se opposito intuitu aspiciāt, hu-
iusmodi applicatio nihil mali por-
tendere potest, quia inter hos duos
Planetas fit receptio, cum scilicet
Luna sit in Saturni dignitate, pa-
rique pacto & Saturnus in Lunæ
altera essentiali dignitate: quapro-
pter etsi illa oppositio ex sui natu-
ra ægrum interficiat, nihilomi-
nus quia Luna recipitur in Satur-
ni dignitate, atque Saturnus eadē
conditione in eiusdem Lunæ al-
tera, fit ex hoc, vt Saturni mali-
tia refrāgatur, aspectusque suauis
euadat; & sic ex desperata salute
æger conualescere potest.

*De alijs signis, & coniecturis sanita-
tis, & mortis ægrotantium à varijs
authoribus anulsis Medicis, scili-
cet, & Astrologis. Cap. XII.*

Quædam antiquorum sapien-
tum dicta ex Haly Albenra-
gel deprōpta ad operis perfectio-
nem hic exaranda veniunt, quæ
quidem diuino afflatu (vt admo-
net experientia) prolata videntur.

Si Luna, eiusque dominus ab
altero quattuor angulorum, præ-
cipuè ascendens, cadentes sint;
pessimum infirmitatis portendit
finem; quod si Luna, vel eius do-
minus tunc ab infortuna forti cō-
maculatus fuerit, omnino mor-
tem significat. cum autem in an-
gulis fortunæ sortes extiterint,

vim morbi mitigant, ac compe-
scunt.

Si Luna, & ascendens in signo
mēbri, in quo est infirmitas exti-
terint, & infortuna, vel plures eo
dem in signo reperiantur, vel ali-
quo intuitu Lunam, vel ascēden-
tem respexerint, si nullius fortu-
næ potēs adfuerit auxilium, mor-
tem portendit, cum præcipuè Lu-
na ad alteram infortunarum, vel
corpore, vel aspectu peruenierit;
secus si fortunæ auxilium inter-
fuerit, quia cum Luna aliquo in-
tuitu ad Planetam fortunantem
signum significans infirmitatis
membrum venerit; sanitatem
tunc ager nanciscetur.

Si tempore Natiuitatis cuius-
cunque aegroti erat infortuna in
quarta, vel sexta, vel octaua: & in
decubitu eius morbi Luna repe-
riatur in altero horum trium Si-
gnorum, quæ tres domus prædi-
ctas tunc possidebant, significat,
quod morbus supra naturam e-
rit fortis.

Si Luna in morbi decubitu erit
ubi in natiuitate fuit Saturnus,
vel cum ipso ibidem, vel malo in-
tuitu eum ibi existentem, vel lo-
cum ipsum respexerit, de morbo
timor magnus erit habendus.
quidquid autem de Saturno, &
eius loco natiuitatis dixi, itidem
de Marte subintelligi debet, quin-
imò ob igneam eius naturam ca-
lidiores excitabit affectus; si au-
tem hora natiuitatis cum infortu-
na, vel infortunis corpore, vel a-
spectu fuisset beneuola, minus
perniciosus erit locus ipsarum in-

fortunarum, & tanto magis si in
decubitu morbi ab aliqua bene-
uolarum foueretur idem locus,
vel aliquo alio modo Luna for-
tis facta fuisset, quia tunc ager
euadere poterit.

Quoquo autem modo ab vna
infortunarum Luna conflictetur
malum est signum, si ab vtraque
pessimum: quinimò mortem pra-
uam prorsus portendit; secus si à
fortuna, vel à fortunis nullo ma-
leuolæ detrimento interposito fa-
uorem recipiat; quia Luna sem-
per agrotum significat, non alio-
quì, ac ascendens dominus.

Si Almutē ascendens (inquit
Dorotheus) fuerit in signo sui ca-
sus, infortunatus, & combustus;
vel horum duobus duntaxat in-
fortunijs erit cōmaculatus, mor-
tem, ac destructionem significat;
si verò vnico horum infortunio-
rum solum sit affectus, à morte
euadet, ni mali aliquod exitiosū
ex maleuolis per aliam viam con-
tingat.

Vt aegroti mortem futurā (in-
quit Albenragel ex cuiusdam sa-
pientis Arabis auctoritate) vel sa-
nitatem dignoscas; scito quot
menses aegrum Mater vtero ges-
serit; quia si nouem mēses ipsum
portauit, eius annos labentes per
sex multiplicato; atque numerū
totum per nouem diuidito; quia
si nihil supersuerit, die, quod eger
moriatur, alioqui saluabitur.

Verum si septem menses tan-
tummodo in vtero matris slete-
rit, eius labentes annos duplato,
atque quicquid resultat, per septē
diui-

diuidito, quòd si nihil superfit, mors quidē instabit, secùs si contrario modo sese res habuerit.

Vt verò laborē effugias ad infranotatam Tabellam animum, mentemque adijcito, quia vnico intuitu salubres, ac exitiosos annos secundum hunc Authorem cernes: pro quo notādum, quòd

etiam annis salubribus vnusquisque mori potest, vt quotidiana experientia docet, verum si anno exitioso quis ægrotabit, periculū semper imminebit; atque huiusmodi Authoris intentio intelligi debet, alioqui falsa prorsus censenda venit.

ANNI INSALUBRES, ET SALUBRES

his scilicet, qui nouem menses in vtero matris retenti fuerunt.

Anni insalubres		Anni salubres	
3	63	1	32
6	66	2	34
9	69	4	35
12	72	5	37
15	75	7	38
18	78	8	40
21	81	10	41
24	84	11	43
27	87	13	44
30	90	14	46
33		16	47
36		17	49
39		19	50
42		20	52
45		22	53
48		23	55
51		25	56
54		26	58
57		28	59
60		29	61
		31	62

Pro his autem, qui solū septē menses in vtero sunt immorati, insalubres erūt septimus annus, decimusquartus, vigesimus primus 28. 35. 42. 49. 56. 63. 70. 77. 84. 91. 98. reliqui autem sunt salubres. Salubres (inquam) respectiue, non quidem absolute, quatenus scilicet minus periculosi, si annis ipsis ægritudo aliqua contigerit.

Porro ex hac huius Authoris regula vnum elicitur corollarium, nempe quòd triū annorum clymatericorum, quadagesimi scilicet noni, sexagesimi tertij, & octagesimi primi: sexagesimusterlius exitialis est tam eis, qui nouem, quàm eis, qui septem menses in vtero steterint: octagesimus autē primus his solū, qui nouē menses vtero gessi fuerūt, quadagesimusq; nonus his duntaxat, qui septem menses in vtero aliti sunt, insalubris, ac exitialis erit, si (inquam) tali anno egrotauerint.

Est alius modus dignoscendi, an æger victurus, vel interiturus; qui ab Hermete Trismegisto fuit traditus Necesso, & Petosiri Aegyptijs Regibus.

A caniculæ exortu vsque ad ægrotationis diem inclusiue dies singuli integri numerentur, quos per triginta sex diuidito, atque quod à partitione superest, numerus (quo in Tabellam sequentem ingredi debes) erit: vt numquid moriturus, aut victurus æger, dignoscas. etenim littera M significat mortem, V vitam, E ægritudinem longam, & laboriosam: vbi autem duplex inuenta erit littera, res in dubium relinqui debet; cum nulla mortis, aut

vite sciri possit certitudo, vel coniectura: cum verò à partitione nihil superfit, tunc numerus, quo ingredi debes Tabellam, erit idem trigessimus sextus.

Caniculæ autem exortus variè contingit pro ratione altitudinis Poli; ideò vbi est altitudo Poli 45. graduum, exoritur die 26. Iulij, vbi 48. die 27. vbi 51. die 29. vbi 54. die 31. ac demum, vbi 56. die primo Augusti; quòd si degas vbi graduum 39. est altitudo, die 24. Iulij; die 25. exoritur, vbi scilicet 42. est ipsamet Poli altitudo, sicque ratio- cinandum in reliquis altitudinis diuersitatibus.

TABVLA HERMETIS PROSCIENIA
 futuri euentus ægrotantium.

Dies	Litteræ	Dies	Litteræ
1	M	24	M
2	V	25	M
3	E	26	V
4	V	27	V
5	E	28	M
6	M	29	E
7	M	30	M
8	E	31	E
9	V	32	M
10	M	33	V
11	V	34	E
12	V	35	V
13	M	36	V
14	V		
15	E		
16	V		
17	V		
18	M		
19	E		
20	M		
21	V		
22	E M		
23	V		

V vitam significat.

E ægritudinem longam.

M mortem.

E M dubiam rem.

Nicolaus autem Florentinus alio modo docet, quomodo diagnosci possit nunquid eger victurus, an moriturus sit. ratio quidem huius rei refertur ad mensem Lunarem.

Ideò iuxta Lunæ dies à Solis coitu habenda est ratio, atq; prout sic è directo dierum in sequenti Tabella notatum erit, ex eius sententia, atque experientia prædicere oportet, quæ nihilominus regula fallax videtur, licet magni viri, quia sæpè videmus, quòd plures eadem hora, nedum die egrorant, & tamen vnus moritur, alter citò sanabitur, atque alter longa detorquetur ægritudine; idq; est, quod in præcedentibus dixi, quòd scilicet interdum etiã oportet Medicum tempus natiuitatis

præ manibus habere, vt res clarius elucescat, alioqui in thematis decubitus consideratione Medicus idem aliquando decipi potest; nisi alterum natiuitatis præ oculis habeat, licet non semper, seu perrarò occurrat, vt thema natalitium pro huiusce rei prædictione sit necessarium.

Dies	
1	Timendum est de nece vsq; ad diem 14. 21. 28. quibus effluxis euadet.
2	Dies decimaquarta dubia erit, postquam nullum erit dubium.
3	Tolerabilis erit morbus, ac citò æger, est conualiturus.
4	Angustia vndiq; erunt vsq; ad 21. quem si transibit, sanabitur.
5	Grauib; molestijs detorquebitur, demumque sanitatem adipiscetur.
6	Tametsi grauter egrotauerit, 5 tamē die alterius mēsis immunis erit.
7	Abque graui molestia liberabitur incolumis.
8	Si non sanabitur vsque ad 12. vel 14. diem, morietur.
9	Cum summa molestia tandem euadet.
10	Procul dubio morietur, nisi Dei clementia ei aspirauerit.
11	Liberabitur in proximo.
12	Nisi liberabitur infra quindecim dies, morietur.
13	Vsque ad 18. infirmabitur, tuncq; si euaserit, non morietur.
14	Stabit æger vsque ad quindecim dies, & euadet.
15	Nisi infra dies 4. conualuerit, morietur.
16	Licet per dies 28. molestetur, tamen sanabitur.
17	Aegrotabit vsque ad 18. dies, & conualefcet.
18	Citò liberabitur, & sanus fiet.
19	Citò sanabitur duce bono regimine.
20	Per quinque dies ægrotabit, tamen in die 6. vel 7. sequenti morietur.
21	Si non interibit infra 10. dies alterius mēsis liberabitur.
22	Licet decem dies sit agrotaturus, tamē liberabitur.
23	Quantis fiat cum molestia, altero tamen mēse euadet.
24	Si in 22. diebus non liberabitur, sequenti mēse morietur.
25	Licet aliquantulum conflictetur, tandem liberabitur.
26	Licet ad exitium vsq; torqueatur, altero tamen mēse sanabitur.
27	Non morietur, licet ei minitentur influxus.
28	Morietur die 20. vel ante.
29	Paulatim conualefcet, in altero mēse liberabitur.
30	Dubium est nunquid liberari debeat.
31	Vtrum euadere debeat ignoratur.

Huiusmodi regula de Mensis diebus, vel penè similis legitur in altero de Dynamidijs Galeno ascripto.

Si vigintiquatuor horas (inquit Mizaldus) in lotio agrotantis maceretur vrtica, & viridis permanferit, viuet agrotus, sin contra, morietur.

Si in agrotantis pupilla imago non percipiatur, seu reddatur, imminētis mortis verum est signū; tunc enim vitalis spiritus, ac innati caloris clarè deprehenditur extinctio.

Si lac mulieris, quæ filium peperit, vrinae agrotantis commistum, eidem bene perfundatur, viuet agrotus, secūs si simul non admisceantur.

Si pedes agrotantis à calcaneo vsque ad pollicem lardo inungantur, illudque cani detur; si comederit, & non euomet, sanabitur; cōtra autem si ipsū euomuerit.

Si infirmus dormire nequit. (inquiunt aliqui) succum menthae, iusquiamique simul fronti eius fascia obligato, si dormiet, euadet, sinequeat dormire, morietur.

Si Planete signum mobile hora decubitus percurrenti Luna applicetur, morbus brevis, sin fixum longus; commune autem inhabitanti inter hos collocandus venit.

Signa mobilia sūt ♃ ♄ ♅ ♆. fixa ♁ ♂ ♉ ♊, communia ♋ ♌ ♍ ♎.

Si Luna Planetæ Orientali directo, vel latitudinem multam

M.

habēti applicuerit, morbum abbreviat, contra autem si occidentali, & retrogrado: atque si stationario prout sic statio tendit ad directionem, vel retrogradationē, erit morbus.

Dominus ascendētis directus, & Orientalis, ac velox breuem facit agritudinem, longam autem si occiduus, retrogradus, ac motu tardus.

Circa illam corporis partem (inquit Hermes) erit impedimentum, quam significat signum, quod natiuitatis tēpore fuit impeditum. *Aph. 1.*

Sol Marti coniunctus furiosū facit morbum, ac præcipitem.

Luna autē ita affecta non tam laboriosum portendit malum; quia eius natura temperata Martis igne itatem compescit.

Huiusmodi influxui ♀ prodesse potest magis, quàm ♂, veluti ♂ plus boni facere potest, si Luna Saturno coniuncta esset.

Si beneuolæ in figura decubitus maleuolis fortiores erunt, bonum morbi portēunt exitum, sin minus, contra.

Si Luna, & Mercurius Marti quadrato, vel Diametro applicuerint, vel ei coniuncti fuerint, perniciem egroī significant; quia ♀ mutabilis naturam Martis respicit, & sic quobus Martibus Luna erit coniuncta. totidem boni eueniet, si Luna, & Mercurius Veneri, vel Ioui, erunt coniuncti; quia ♀ optimam adipiscitur naturam.

E

Si

Si Dominus primæ fuerit dominus octauæ, cum forti aliquo alio testimonio, mortem portendit.

Si Dominus octauæ fortior erit Domino primæ, mortis dubiū instabit, nempe pro ratione infortunij, quo Dominus primæ erit affectus.

Si Dominus primæ in sexta, vel Dominus sextæ in prima extiterit; morbi longitudinem, vel perniciem portendit, si Dominus primæ aliquod aliud infortunium habuerit.

In quo signo Luna, vel horoscopi Dominus fuerint malè affecti, pars corporis per signum illud significata dolebit.

Si eo die, quo ad tetragonos, vel diametrales, vel coniunctionem maleficæ progressio, vel directio Alcocodem natiuitatis ægrotantis peruenierit, signum valde est lethale: hoc idem dicendū de horoscopi, eiusque Domini progressionem, ac directionem.

Horoscopi, & Lunæ hospita-
tor retrogradus, combustus, & in sexta, octaua, vel quarta sauciatus absque auxilio perniciem ægroti portendit.

Postremo vnum motu dignū præmente in quacunque decubitus figura semper habendum, quod scilicet fieri potest, vt aliquid mali mortem portendens adinueniatur, æger nihilominus conualescat; ratio huius autem esse potest, quia tot bona in eadē erunt, quæ longè magis superare

mala ea queant; sic itaque fortuna, ac infortunia omni in figura enumeranda sunt; atque pro horum ratione iudicium pronuntiandum; quia (si exemplo) dixerim, si Dominus primæ Dominus octauæ fuerit Dominus, æger diem suum obibit; subintelligendum volūni tot bona adfuerint, quæ hoc infortunium compescere, ac superare possint; vt potè quod Luna sit in angulo lumine plena, in motu velox, Iouis fauore adiuta, & idem Dominus primæ domus radijs Veneris, vel Iouis subleuatus, sitque benè collocatus, huiusmodique alia adesse possunt; quæ ita malum illud imminuant, vt mortem retardent, eaque vice prorsus auferant: regula igitur hæc omni in figura generalis esse debet, nè in particularium cognitione, ac iudicio Medicus decipiatur.

*De Petri Aponensis observationibus.
Cap. XIII.*

Nonnulla his, quæ antea tradita sunt, lectoris experimento comprobanda addenda non abs re sum arbitratus, hæcque à quodam libello Petro Aponensi ascripto deprompta, sed pluribus in locis castigata, vbi, quid cuiusque ægroto pro Lunæ positi hora decubitus singulis in signis occurrere possit, intelligitur.

*Quid agrotanti contingat Luna varijs
radiationibus hora decubitus sub
singula signa peragrante
aff. Sta.*

Y Sub Ariete cum Marte, vel Sole coniuncta, febris acuta, calor feruens, epatis ac pulmonū quasi inflammatio, sed capitis præcipue insignis læsio, anhelitus difficultas, ac pulsus vehemētissimi, licet omnia mitiora fieri posse, si Luna crescens, ac motu velox fuerit, plusquā, si aliquo auxilio restaurata, tuncque ē naribus sanguis expectādus. si in quarta, vel sexta, vel octaua domu extiterit phrenetica passio, ac mētis alienatio. Cum Sole, vel cum Saturno, vel cum Marte reperta (sub Ariete inquam) cum ad sui ipsius, vel Solis tetragonice radiationem peruenerit, æger obibit, etiam si lumine crescens, ni beneficarum radij influxum sedauerint; pariq; pacto si ab altera maleficarū, vel ab vtraque radiis hostilibus commaculata fuerit, cum ad quadrangulum, vtpotē ad Cancrum venerit, ni beneuolæ subsidium adsuerit, æger vitam cum morte commutabit: Si cum ♃, vel ♀, vel vtroq; Planeta, tunc fuerit, quāuis luminibus imminuta, ac tarda motu, agrotus nihilominus conualescere poterit.

8 Sub Tauro Martis tetragonica, vel diametra radiatione conflata, ex adusto sāguine affectus; vbi vigiliæ, inquietudines, vini ingens desiderium, ac demū (ni beneuolarum auxilium interfuerit) vltimum exitium; cum Sa-

tutno autem intra decem dies, mors quidem, ni quid boni in reliquis contingat, quo id mali superari queat; Luminosa (Luna inquam sub Tauro) ac motu velox Martis quadrata, vel diametra radiatione vulnerata, & ad Saturni synodū, vel hostiles radios tendens, ex pituita ægritudo, ad proferenda verba propter virium imbecillitatem magna agroti difficultas, stomachi offensa, ac viscerum feruor: quā autem ad sui ipsius quadratum, vel diametrum, nempe ad ♄, vel ♀ peruenit, tunc morbus ingrauescet, in deteriusq; labetur; & sic agrotus mortem experietur; ni Luna ipsa salutaribus auxilijs fuerit adiuta. Cum Marte autem, & Sole eodem in signo inuenta, angina, linguæ adustio, gutturis, ac pectoris dolor: oculorum nescio quid mali, ventris profluuium, aut tormina, sitis intensa, ac balbuties: cum autem ad quadratum, vel oppositum Solis peruenerit, ni beneficarum auxilium intersit, interibit: vel si ad *, vel Δ Solis perueniens, egritudo, ac symptomata mitiora fiant, euadet quidem, alioqui mortem gustabit.

Sub Gemini synodo, vel quadrato, vel opposito Saturni, vel Martis impedita ex nimio mœrore, seu animi affectibus ægritudo; vbi febris, ac antequam decimus effluerit dies, acerbi dolores, quod si lumine crescens, ac motu velox fuerit, ex rubrabili affectus, vbi pulsus velox erit, quod si Martis inpedimento af-

flucta fuerit, cum ad suimet quadratum, vel diametrum peruenit, æger obibit, ni beneficæ auxilio ei fuerint; quia tunc post diuturnam ægritudinem, exoptatâ consequetur valetudinem, si autem falcifero, nempe Saturno solum alligata erit inuēta, morbus ex pituita, dolorque capitis: cum verò ad Solis quadratum, vel oppositum peruenit, si ibi beneficarum auxilium aliquo modo adfuerit, præsentis morbi remissio, sed noua ægritudo insurget; eaque perdurabit, donec ad sui ipsius quadratum, vel diametrum peruenit; quia tunc vel conualescet ægrotus, vel interibit; conualescet quidem, si beneficarum subsidium adfuerit, sin. maleficarum impedimentum, illud mortem innuit.

Si cum ☿, & ☼ coniuncta (ab initio inquam ægritudinis) fuerit, febris acuta, capitis dolor oculorum lacrymatio, sed præcipue sinistri, ubi frenesis instabit periculum; ante oculos varia apparebunt simulacra, horrendaq; phantasmata. pulsus frequentes, ac parui; ac demum cum Luna ipsa ad sui ipsius, vel maleficarum quadratum, aut diametrum absque auxilio peruenit, mors dolorosa. secus si beneficarum accesserint fauores, & subsidia.

Sub Cancro Saturni tetragono, vel heptagono intuitu læsa, post calorem frigus, pectoris affectio, ac tussis laboriosa, calor exiguus, pulsus mediocres, lumborumque dolores.

Luna autem ad quadratū, vel oppositum sui loci perueniens, & nullum beneficum inueniat auxilium, ægrotus tunc vitam agget, alioqui, viuet.

Martis verò hostili intuitu aspecta, stomachi imbecillitas, ac vomitus: atque primo eiusdem Lunæ quadrangulo adueniente mors amara (ni beneficarum auxilium adfuerit) sequetur.

Si Luna cursu vacua, ex nimia cibi, aut potus repletionē affectio, nox die deterior, ac mentis læsio. ad quadrangulum autem Luna perueniēs, si beneficarum subsidio aliquo etiā tetragonis, vel heptagonis radijs adiuta, euadet ægrotus, secus, si infortunio aliquo afficiatur; quia tunc in acutam febrem incidet, & nisi Lunæ circuitu absoluto non sanabitur.

Verum si Saturnus, ac Iupiter Lunæ coniuncti fuerint, vel Saturnus Iouem, vel Lunam trigonica radiatione inspexerit, morbus ex mistis humoribus constabit, ac bona crisis quarto, vel septimo die erit.

Sub Leone à Saturno ☿, uel ☼, uel ☿ lacerata ex humoribus corruptis, seu uitrea pituita morbus, cordis, ac stomachi offensio, capitis dolor, intus æstus, extra frigus: Luna uerò ipsa ad sui quadratum perueniente, si Iouis, aut Veneris tunc adfuerit subsidium, temporis tractu conualescet ægrotus, sin minus eo tempore morietur. si Martis simili infortunio sauciata erit, ex san-

sanguinis biliosi copia febris acuta; ubi sanitas, vel mors, pro scilicet Planetarum ratione, qui male, vel bene Lunam in prima quadratura affecerint.

Solis quadrato, & ♂ intuitu vulnerata, in pectore æstus, in corporis extremitatibus frigus, capitis, ac stomachi cruciatus. eiusdem Solis, & Martis corpore combusta, cordis, ac epatis æstus; quod si prima eiusdem Lunæ quadratum adueniente, Iouis, vel Veneris auxilium abfuerit, vel vitæ extinctio, vel saltem chronica ægrotudo: si dum ad quadratum sui ipsius peragrauerit Iouem, vel Venerem inuenierit, ægrotus tunc à morbo quietem percipiet.

Si Saturnus, ac Mercurius radijs hostilibus, vel corpore, Lunam simul respexerint, sensum, mentisque perturbatio, seu deliria; quæ ad tetragonam, vel heptagonam sui loci radiationem perueniente, & nullum ipsa inuenierit beneuolarum fauorē, mortis occumbet ægrotus, alioqui, cum auxilio viuet, quod si in recidivam postea deuenierit, de eo prorsus actum erit.

Sub Virgine tetragona, vel diametra radiatione Saturni comaculata, ventris, stomachi, intestinorumque cruciatus, atque dysenteria: Martis autem malo intuitu aspecta, deterior affectus; quod si Solis, vel eiusdem Martis, vel Saturni præsentia debilitetur, grauiora symptomata. in tot quidem malis à beneuolis Luna

ipsa adiuta, sanitas, à maleuolis autem fauciata, dierum finis.

Si cursu vacua fuerit absque etiam maliuolarum impedimento, poterit fluxum ventris, ac lotij retentionem excitare.

Sub libra tetragono, vel heptagono Saturni conflictata. capitis, pectoris, ac pulmonū læsio; frontis, ac temporum dolor, ex repletionem, capitis præcipuè, erūt affectiones: quod si luminibus imminuta fuerit Luna, oīa deteriora.

Si à Marte hoc modo prostrata, ex sanguine ægrotudo, veluti pleuritis, vel peripneumonia, febresque acutæ, pulsus vehemens, noctu pessimæ visiones, atque horridæ.

Si intra decem dies Luna beneuolarum fauore adiuta fuerit, conualecet ægrotus in diametra radiatione, hoc est, quum sub V. Luna ipsa peragrauerit, sin maleuolarum veneno vulneretur, antequam decimus effluerit dies, morti accumbet.

Si cursu vacua, in pedibus dolores, oculorum grauēdo, ac balbuties. adueniente quadrato, vel opposito eiusdem Lunæ beneuolarum fauore, sanabitur, maleuolarumque impedimento, grauabitur magis. Si Martis, ac Solis quadrato intuitu oppressa erit, deterior ægrotudo, ac capitis effectus digna læsio, si præcipuè ♄ in sexta inuentus fuerit. horū verò affectuū exitus pro ratione stellarū, quæ detrimento, vel fauore Lunam implebunt, dijudicandus.

Sub Scorpione Saturni tetragono,

gono, vel diametro intuitu inspecta, ex putrefacto sanguine, ac venenoso ægritudo; quæ pro beneuolarum, vel maleuolarum ratione Lunam respicientium, ad bonum, vel malum finem perueniet.

Si Luna in septima cum Marte inueniretur, & Iupiter quadrato intuitu eam inspexerit. febris valida, quæ Luna ipsa ad Iouis cōiunctionem perueniente terminabit; si verò vacua lumine fuerit, quamuis ab initio ægritudo leuis videretur, in dies tamen adaugebitur, vbi vesicæ illium, & hæmorrhoidum impedimētum, in natibusq; pustulæ: in trino Lunæ aspectu initij respectu febris calidior, quæ cum ad Solis coitū peruenierit, morietur ægrotus, ni beneuola aliqua Lunæ obuiauerit; tunc enim post hypocondrii apostema exortum sanabitur.

Si Martis, aut Saturni corpore afficiatur ex falso phlegmate febris calida, quæ pro beneuolarum fauoris, vel maleuolarū impedimenti ratione ægritudinis exitus cognoscetur.

† Sub Sagittario quadrato, vel opposito Saturni intuitu lacerata ex phlegmate ægritudo, pedes frigidi, ac in reliquis corporis partibus calor; finis morbi erit, quum Luna copulabitur Saturno, qui in Virgine stabit; breuior autem, si fortuna Lunam aspexerit; quia ea ad sui oppositum, nempe ad Geminorum signum adueniente sanabitur æger.

In octaua domu Luna lumi-

ne, & numero aucta existente à Marte quadrata, vel diametra radiatione inspecta; abdita ægritudo, capitis, ac totius dolores, ac demum vomitus, ac fluxus; si fortuna Lunam inspexerit diebus criticis, & indicatiuis, euadet; si verò infortuna, morietur; si ita cum Saturno se habens secum Iouem, ac Venerē habuerit, morbus ex reumate, sitis, pectorisque dolor; ea autem ad quadratum sui loci perueniente, nempe ad pisces, sanitas tunc insurget.

Sub Capricorno lumine decre⁷ scente, ac motu tarda, quadrato, vel opposito Saturni conflictata. & nimio labore, sæc calido, frigidoque vicissim acquisito, cutis constipatio, ac obstructions, frōtis, ac pectoris dolor, ac febres sanguineæ. ni fortunarum fauor accedat, tertio, aut septimo die morietur; alioqui post longam ægritudinem sanabitur.

In nona autem domu eadem Luna existēte Martis hostili aspectu sauciata, ex bilis copia, atque stomachi mala digestionē affectio; itaque vomitus, ac ventris fluxus, forsā dyntericus, stomachiq; ardor, ac demum febris insignis cum sudoris abundātia, & pulsus instabilis, ac varius, omnia fortiora fient, si Sol cum Marte tunc fuerit. Si fortunarum, vel vnus saltem auxilium adfuerit, euadet, sin minus, mortis periculum instabit; dum scilicet dimidiū circuli Luna perlustrauerit.

Sub Aquario numero, ac lumine crescēte, ita à Saturno ho-
stili

stili intuitu impedita, ex nimio labore, ac sudore ægritudo, quæ modò angebitur, modò in melius tendet; quùm autẽ ad Leonẽ Luna ipsa peruenerit, si morbi leuamen apparuerit, sanabitur; alioqui die quadragesimo secundo morietur.

Si Luna cursu vacua erit, deterior ægritudo, & intrinsecus dolor, calidaque febris cum non exigua anxietate. Luna autem ad Solem perueniente, si tunc fortuna ei fauet, euadet ægrotus, sin ab infortuna debilitetur, morietur, vel si Luna è Solis radijs egrediens priusquam ad locum, vnde reuersa fuit, appropinquet, fortunam inuenerit, euadet, alioqui, morietur.

Si in decima existente cum ea Saturnus, ac Mercurius fuerit, ex atrabile infirmitas, quòd si Luna lumine, ac numero crescens fuerit, euomet, atque antequàm dimidium circuli peragrauerit, si fortuna eam fortunauerit, euadet ægrotus.

X Sub Piscibus cursu velox Saturni malo aspectu conflictata, ex frigore morbus, capitis, ac ventris læsio; propter beneuolæ beneficium euadet ægrotus, sed cū Luna ipsa ad vndecimam peruenerit numero, ac lumine addēs, ægroto membra dolebunt.

Si Mars huiusmodi hostili intuitu ipsam aspexerit, ex nimia sanguinis, ac bilis copia infirmitas, noxque die magis laboriosa. Si fortuna ad locum (vbi morbus intusfit) Lunam non aspexerit,

vel Luna ad locum ipsum perueniens, non inueniat fortunam; morietur ægrotus, secus si isthac contingant.

Morbo incipiente, si Mars cū Luna fuerit beneficarum auxilio etiam liberabitur, vel nocumeto infortunæ morietur.

De dignitatibus, seu fortitudinibus, atque debilitatibus Planetarum.

Cap. XIII.

Q Voniam impossibile est de morbi exitu rectè dijudicare, ni Planetarum fortitudines, atque debilitates præ oculis habeantur, ipsasque clarè Medicus intelligat; hinc quamuis rei breuitatem isthac silentio inuoluerè ab initio decreueram, considerans nihilominus quanta horum ad præsentis rei negotium pro lectoris parte perficiendum sit necessitas, clariori, ac faciliiori modo, quo fieri poterit, ipsas hoc in loco exarare volui; nè in tam necessarijs alibi quærendis lectoris mens nimium defatigetur.

Verùm in primis scire conuenit, quòd quamuis vnusquisque Planeta ab vno Cœli loco plures dignitates acquirere possit, non tamen pro vna ratione, plusquàm quinque habere potest, nec minus quàm vnā; pro diuersis autem rationibus decem, & duodecim, & plures eodem in loco nancisci potest; hoc idem de debilitatibus, ac infortunijs dicendum.

Porro dignitatum Planetarū loca,

loca, quamuis plura sint, quin-
que duntaxat sunt, quæ essentia-
les dant Planetis dignitates; reli-
qua autem accidentalium digni-
tatum sunt loca.

Primus igitur essentialium di-
gnitatum locus dicitur domus,
& quinque dat dignitates, secun-
dus exaltationis nomine nuncu-
patus quatuor dignitatum vim
tribuit, veluti tertius triplicitas

appellatus trium, quartus dua-
rum, atque quintus vnius digni-
tatis habet vigorem; quæ omnia
in sequenti Tabula cerni possunt;
vtique gaudia, & casus ratione si-
gni, in quo fuerit Planeta. gau-
dium autem tres dat dignitates,
totidemq; casus aufert; inseruiet
etiam Tabula ad vniuscuiusq; si-
gni, ac eorum quartarum, seu tri-
plicitatum naturam sciendam.

TABVLA FORTITVDINVM,

seu dignitatum essentialium Planetarum singulis in Signis;
sub qua Tabula Signorum naturæ etiam conspi-
cua patent.

Signa	Donus	Exaltatio	Tripli- citas	Fines, seu termini						Facies seu decani				Calus	Gaudia
	5	4	D ³ N			2				I					
♈	♂	☀	☀ ♀	♂ 6	♀ 12	♀ 20	♂ 25	♂ 30	♂ 10	☀ 20	♀ 30	♂	♂	♂	♂
♉	♀	☾	♀ ☾	♀ 8	♀ 14	♂ 22	♂ 27	♂ 30	♀ 10	☾ 20	♂ 30	♀	♀	♀	♀
♊	♀	♊	♂ ♀	♀ 6	♂ 12	♀ 17	♂ 24	♂ 30	♂ 10	♂ 20	♂ 30	♂	♂	♂	♂
♋	♂	♈	♀ ♂	♂ 7	♀ 13	♀ 19	♂ 26	♂ 30	♀ 10	♀ 20	☾ 30	♂	♂	♂	♂
♌	☀	☀	☀ ♀	♂ 6	♀ 11	♂ 18	♀ 24	♂ 30	♂ 10	♂ 20	♂ 30	☀	☀	☀	☀
♍	♀	♀	♀ ☾	♀ 7	♀ 17	♂ 21	♂ 28	♂ 30	☀ 10	♀ 20	♀ 30	♀	♀	♀	♀
♎	♀	♈	♂ ♀	♂ 6	♀ 14	♂ 21	♀ 28	♂ 30	☾ 10	♂ 20	♂ 30	☀	☀	☀	☀
♏	♂	♊	♀ ♂	♂ 7	♀ 11	♀ 19	♂ 24	♂ 30	♂ 10	☀ 20	♀ 30	☾	♂	♂	♂
♐	♂	♋	☀ ♀	♂ 12	♀ 16	♀ 21	♂ 25	♂ 30	♀ 10	☾ 20	♂ 30	♊	♂	♂	♂
♑	♂	♌	♀ ☾	♀ 7	♂ 14	♀ 22	♂ 26	♂ 30	♂ 10	♂ 20	☀ 30	♂	♂	♂	♂
♒	♂	♍	♂ ♀	♀ 7	♀ 13	♂ 20	♂ 25	♂ 30	♀ 10	♀ 20	☾ 30	♂	♂	♂	♂
♓	♀	♎	♀ ♂	♀ 12	♂ 16	♀ 19	♂ 28	♂ 30	♂ 10	♂ 20	♂ 30	♀	♀	♀	♀

Signa Septentrionalia, quæ im-
perantia dicuntur.

Signa Meridionalia, quæ obe-
dientia nuncupantur.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓
ign.	ter.	aer.	aq.	ign.	ter.	aer.	aq.	ign.	ter.	aer.	aq.
mas.	fem.	mas.	fem.	mas.	fem.	mas.	fem.	mas.	fem.	mas.	fem.
diur.	noct.	diur.	noct.	diur.	noct.	diur.	noct.	diur.	noct.	diur.	noct.
mob.	fix.	com.	mob.	fix.	com.	mob.	fix.	com.	mob.	fix.	com.
triplicitas cal. hu- ver. puer. sang.				calida sicca iu- uen. colerica.				Frigida sicca Au- tum. melancolica.			
Signa breuium Ascensionum obliquè ascen.				Signa longarum Ascensionum rectè ascendencia.				Signa breuium Ascensionum obliquè ascen.			

M.

G

Reliquum

Reliquum modo est, vt quæ ipsorum Planetarum accidentales fortitudines, quæ debilitates videamus; harumque omnium claram cognitionem tradamus.

Primò igitur fortitudines nomine ostēdamus, quarum singulæ tot cuique Planetæ dant digni-

tates, quot arithmetico numero notatæ conspiciuntur. harum autem prima, existentia in Gazimi nuncupatur; ac quinque munit Planetam dignitatibus, sic itaq; de reliquis intelligendum, prout ordne quodam in sequentibus conspicitur.

FORTITVDINES

- Planetarum accidentales.
- 5 Existētia in Gazimi, seu in corde Solis.
- 5 Coniūctio corporalis cum ♀, vel ♃, vel fixa stella natura eiusdem ♃, vel ♀, vel vtriusque simul.
- 3 Receptio.
- 5 Securitas.
- 5 Existētia inter duas fortunas.
- 4 Trinus aspectus cum fortuna, vel actu, vel potentia proxima; vel ♂.
- 4 Directio.
- 3 Applicatio per * vel proxima potentia cum ♀, vel ♃.
- 3 Gaudium ratione signi.
- 3 Gaudium ratione domus.
- 3 Haiz, seu similitudo.
- 2 Orientalitas trium superiorū, nempe ♃, ♄, & ♂.
- 2 Occidentalitas trium inferiorum nempe ♀, ♁, & ♄.
- 2 Conformitas quartæ.
- 2 Ascensio in circulum Augis.
- 2 Ascensio in Septentrionem.
- 1 Gradus lucidi.
- 1 Gradus augentes fortunam.
- 1 Gradus conformes.
- 1 Velocitas in motu.
- 1 Augumentum luminis.
- 1 Augumentum numeri.

- 5 Domus prima.
- 5 Domus decima.
- 4 Domus septima.
- 4 Domus quarta.
- 3 Domus vndecima.
- 3 Domus quinta.
- 2 Domus nona.
- 1 Domus tertia.

Tot igitur modis, quot hæcenus diximus vnusquisq; Planeta corroborari potest, veluti tot modis debilitari, quot infra scribemus, atque primò si combustus à Sole quinque perdit dignitates, seu quinque infirmatur debilitatibus, sicq; de reliquis asserēdum, prout notatum conspicitur.

Debilitates Planetarum.

- 5 Combustio à Sole.
- 5 Obsessio inter duas infortunas.
- 5 Coniunctio corporalis cū ♂, vel ♄, vel cum fixa stella talis naturæ.
- 5 Peregrinatio.
- 5 Retrogradatio.
- 5 Coniūctio cū cauda draconis.
- 5 Eclipsis luminarium.
- 4 Sub radijs extra combustionem.
- 4 Casus Planetarum.

- 4 Applicatio ex diametro cum σ , vel H .
- 4 Planeta infra terminos Eclipsis.
- 3 Via ad combustionem.
- 3 Applicatio ex $\times$, vel Δ cum σ , vel H .
- 3 Feralitas.
- 3 Gradus vacui, fumosi.
- 3 Gradus tenebrofi, putei, aze-
menç.
- 3 Coniunctio cum Ω .
- 2 Detrimentum Planetarum.
- 2 Euacuatio motus.
- 2 Occidentalitas triū superiorū.

- 2 Orientalitas triū inferiorū.
- 2 Contrarietas Haiz.
- 2 Descensio in circulum Augis.
- 2 Descensio in Meridiem.
- 2 Via combusta.
- 2 Luna in Gemini, vel in fine
Signorum, in terminis ma-
lorum.
- 1 Tarditas motus.
- 1 Minutio luminis.
- 1 Minutio numeri.
- 5 Domus duodecima.
- 4 Domus octaua.
- 3 Domus sexta.
- 2 Domus secunda.

*De dignitatibus omnibus Planetarum,
pro Medicinæ usu, ac earum dif-
finitionibus. Cap. XV.*

Fortitudinum, debilitatumq;
Planetarum vi, ac nomine po-
sito, singulæ suis definitionibus,
seu descriptionibus in præsentem
loco sunt declarandæ, primūq;
existentia in Gazimi, seu in corde
Solis: est cuiuscunque Planetæ
secundum longitudinem, & la-
titudinem positus talis, vt non
distet à gradu Solis vltra sexde-
cim minuta, siue ante, siue post
gradum ipsum fuerit Planeta.

Coniunctio corporalis cū Pla-
neta est gradus Celi non distans
à gradu alterius stellæ, nisi per
quoddam spacium, prout sic ra-
dij eiusdem stellæ plus, minusvè
extenduntur: pro quo notandū,
quod duplici modo fit coniu-
ctio, sicuti quicunque alius aspe-
ctus, nempe partiliter, & platicè;
partiliter quidem, quando in pari

gradu fit cōiunctio, vel aspectus;
platicè quū diuersis in gradibus,
dummodo differentia non exce-
dat certos limites, qui nihilomi-
nus varij esse possunt, prout sic
radij Planetæ minus, vel magis
extenduntur. quapropter Solis
radij vltro, citroque quindecim
Celi occupāt gradus, Luna duo-
decim, Saturnus vndecim, Iu-
piter decem, Mars nouem, Ve-
nus octo, atq; septem Mercurius:
vt igitur platica sciri possit duo-
rum Planetarum coniunctio, vel
aspectus, vtriusq; radij simul ad-
dantur, atque dimidium, erit nu-
merus, seu quauitas graduum,
citra quos nulla erit coniunctio,
seu aspectus, atque in eodem si-
gno debet fieri coniunctio, vtiq;
& sextilis aspectus vno interposi-
to signo, quadratus duobus, atq;
trinus tribus, veluti oppositio
quinque integris interpositis si-
gnis. ad intelligentiam quorum
faciamus, quod Sol sit in decem

*Existētia
in Gazimi,
quid.*

*Coniunctio
quid, &
quomodo
plex.*

*ut hinc, planetæ
radij ad distan-
tiam sunt
quibus et
seruandis placet
conferendum
vel ad hunc*

gradibus Arietis, ♃ in eodē gradu, tūc partiliter erit cōiunctus; platicè autem in alio gradu, dum modo ab eodē plusquā duodecim gradus cum dimidio nō disteterit, trans enim hunc limitē nullo modo fit coniunctio; quia radij Solis cū quindecim gradibus, decemq; Iouis extendantur, si simul addantur, fit numerus viginti quinque graduum, quorum medietas est longior, seu largior terminus platicæ coniunctionis, vel cuiuscūque alterius aspectus inter hos duos Planetas consideratus. hoc igitur exemplo aliorū Planetarum termini, siue limites cōiunctionis, vel aspectuū patēt.

*Receptio
quid.*

Multiplex fit receptio, quæ pulsatio, aliq; nomine donatio, seu transmissio nuncupatur: primo autē modo fit, quādo Planeta inferior, alterū superiorem aspiciendo, est in vna suarum dignitatum essentialium, vel in altera illius superioris, quem intuetur; & sic est impropria, ac debilis receptio; alio modo fit, quādo inferior inspiciebat superiorem duplici fruitur dignitate propria scilicet, & altera eius, quæ aliquo intuitu respicit, & hæc est fortior receptio, seu transmissio, quā prima.

Tertio contingit magis vera, si inferior Planeta existēs in domo aliena, inspiciat dominum illius domus, qui par ratione sit in domo vna eiusdem Planetæ inspicientis, vt Luna in Ariete, & Mars in Cancro etiam vera erit; si alia erit dignitas, quā domus, dummodò sit essentialis, & eius-

dem naturæ cum altera. Verissima tamen, ac potens erit receptio, si alter nedū in domo alterius, sed simul in propria fuerit dignitate aliqua, sic, & alter mutuò ita se habuerit; sic igitur Planeta quinque munitur dignitatibus.

In sui securitate, seu ductoria dicitur esse Planeta, quando fuerit in angulo in suo Haiz, & quod quadrato intuitu aspiciatur ab altero Luminarium: quod etiam in suo Haiz, & ex consequenti in angulo reperiatur; hæc tamē conditione, quod si Luminare fuerit Sol interdiū, oportet quod Planeta sit Orientalis ab ipso; si autem Luna noctu, Planeta debet esse Occidentalis ab ipsa: & sic fieri nequit securitas, nisi Planeta interdiū in decimo, noctuq; in quarto fuerit loco. hoc ergo modo Planeta se habente quinque fulcitur dignitatibus.

Quid modò sit existentia vnius Planetæ inter duas fortunas non est verbis explicandū; cū vox ipsa declaret, & describat rem ipsam; ideò ad quamcūq; partem vergens Planeta, si ♃ ex vna, & ♀ ex altera parte obuiam iuerit, dicitur existentia inter duas fortunas. & hoc modo quinque sortitur dignitates.

Quicumque Planeta ♃, vel ♀ trino aspectu, vel ☿ applicatur; vel cū sit leuior propè sit appliciturus. Quattuor nascitur dignitates.

Planeta dicitur directus, quando motus augetur, seu secundum

*Securitas
quid.*

*Existenti
Planeta
inter duas
fortunas.*

*Trinus
aspectus,
con-
iunctio
aīn, v
potētiā
xima.
Directio.*

Pro rei autē cognitione sciri debet, quòd ♄, ♀, & ☼ sunt diurni, ♂, ♀, & ☾ nocturni; Mer-

curius verò proratione coniun-
ctionis : nam cum diurno diur-
nus, cumque nocturno noctur-
nus. Ceterum signa masculina
sunt hæc γ , δ , ϵ , ζ , η , θ .

foeminina sunt γ , π , ι , ϕ , κ . Planetæ masculini sunt H , U , ♂ , ☉ . foeminini ♀ , ☾ . Mercurius verò commixtus, cū masculinis enim masculinus, atq; cum foemininis foeminus.

Trēs superiores Planetæ Oriē-
tales dicuntur ab ipsorum con-
iunctione cum Sole usque ad op-
positionem ipsius Solis, inde au-
tem usque ad synodum, seu con-

Occidentalis dicitur Luna à *Occident*
Solis synodo ad diametrum vs. *litas. triū.*
que, atque inde ad nouam con- *inferiorū*
iunctionem Orientalis; hoc idē ♀, ☿, ☿
censeri debet de ☿, & ♀; dum ☾
modo sint directi, ac veloces; a-
lioqui propter retrogradationē,
& motus tarditatem possunt ef-
fic Orientales, & Occidentales..
Quapropter (clarius dicamus) in
his duobus regula erit, quod
quan-

quandiu à coniunctione cū Sole
vsque ad diametrum motu pro-
prio ipsum præcesserint, tandiū
Occidentales, contra autem si
Sol motu proprio ante ipsos præ-
iuerit; quod fieri contingit, dum
Retrogradi sunt, vel cursu Sole
tardiores: sed clariori modo di-
camus; quod quandiū Sol in or-
tu ipsos præcedat Occidentales
sunt, quamdiū autem ipsi Solem
Orientem præcedant Orientales
dicuntur. eorum tamen Orien-
talitas, & Occidentalitas, vt de
tribus superioribus dictum fuit,
in Ephemeridibus quotidie ad-
notata habebitur. trium igitur
inferiorum Occidentalitas duas
eis dat dignitates.

*Conformi-
tas quar-
ta.*

Si Planeta masculinus in quar-
ta Coeli parte masculina, si femi-
ninus in foeminina fuerit; tunc
dicitur conformitas quartæ, &
sic Planeta duas habet dignita-
tes. Quarta autem masculina di-
citur à gradu ascendētis superius
procedendo vsque ad gradū de-
cimæ, foeminina quidem indè ad
gradum Occidentis, atque vsque
ad inum Coeli descendendo ma-
sculina nuncupatur, ac demum
altera quarta, quæ postrema est,
intercipitur inter inum Celi, at-
que gradum ascendentis, & hæc
foeminina appellatur.

*Ascensio
in Augis
circulorum.*

Ascensio Planetæ in augis cir-
culum in duplici contingit orbe,
in Eccentrico scilicet, atque par-
uo circulo, qui Epicyclus nuncu-
patur. In Luna verò fit in dupli-
ci Epicyclo, quorum alter maior
est, qui apud Copernicū primus

dictus fuit, alterque minor cum
fit, in ambitu primi locatus est;
quem secundum nuncupauit:
Verum secundum Maginum in
duplici fit Eccentrico: fenome-
na nihilominus vtrò, citròque
eadem sunt, atq; eisdem tempo-
ribus contingunt: licet Theorica
Copernici differat ab altera Ma-
gini: sicuti Ptolomæana, Alpho-
sinaque differt ab vtraque istorū
authorum; vbi Eccētricus cum
Epicyclo ponitur, licet omnes
isti authores eisdem temporibus
apogæa, ac perigæa concedant.

Ascensio ergo in vtrunq; cir-
culum fit à perigæo, ad apogæū,
nempè ab opposito augis ad au-
gem ascendendo, indeq; descen-
dit, scilicet ab apogæo ad perigæū.

Modò Lunæ apogæum singu-
lis quindecim diebus in eius ec-
centrico mutat locum, vt inquit
Maginus in suis Ephemeridibus
Anno 1599. editis, quod quidem
est, ac si dicas in secundo Epyci-
clo, si Copernici theoricam re-
spicias. Luna ergo secundū me-
dios motus Soli iuncta apogæa
fit, cum verò à Sole per sexagin-
ta gradus disteterit, quod fieri so-
let, quando in sextili cum ipso re-
peritur, tūc in prima Eccentrici
medietate residet. per nonagin-
ta quidem partes, seu dicas, per
quadratū à Sole distans in augis
opposito reperitur. per trinū elō-
gata in secūda lōgitudine versa-
tur, ac demū cū eidē Soli oppo-
nitur, iterū in apogæo mouetur.

In altero autem circulo eiusdē
(inquam) Lunæ apogæa, atq; pe-
rigæa

*Prima
parte Ista
gogicarū
c. 7.*

rigæa in Ephemeridibus Magini haberi possunt, quippè qui singulis in mensibus, quando apogæa, & quando perigæa eadem sit Luna, exactè adnotat: unde duplici hoc statu cognito, facile apprehenditur, quando sit ascendens, & quando descendens: vtenim antea dictum est, ois Planeta dicitur ascendens à perigæo ad apogæum; indeq; descendens donec scilicet ad perigæum perueniat.

Ceterum Mars, Iupiter, atque Saturnus, cū Soli iuncti fuerint; quod in suæ directionis medio contingit, in sui Epycicli apogæo versatur, cū verò Sol ab eis elongari incipit, tunc descendentes fiunt; atque quantum Sol à planeta secundum signorum ordinem distat, tantum quoque idem

Planeta ab apogæo sui Epycicli longinquus est: & sic cū Sol Planetæ oppositus fuerit, idem Planeta in perigæo sui Epycicli erit; tuncque ascendens esse incipit, talisque semper remanet donec ad perigæum peruenierit.

Aliter aut Venus, atq; Mercurius se habent: etenim cum Soli post matutinū ortū iuncti fuerint, tūc apogæum Epycicli possidēt; post verò vespertinum exortum in perigæo sunt.

Hæc verò Planetarū passionēs altero in circulo, qui eccentricus nūcupatur alio modo cōtingūt, pro quarū cognitione Tabellā à clarissimo Magino multis pro annis confectā hic apponere libuit, ubi etiam Solis apogæum, atque perigæum conspicitur.

Saturnus igitur in gradibus 29. Minutis 2. Sagittarij apogæus est, atq; in gradibus 29. Minutis 2. Geminorum perigæus fit: sic itaque de singulis Planetis, prout in Tabella cernitur intelligendum est.

Apogæa.	Perigæa.
♄ 29 . 2	♄ 29 . 2
♃ 6 . 36	♃ 6 . 36
♂ 28 . 8	♂ 28 . 8
☼ 8 . 54	☼ 8 . 54
♀ 16 . 15	♀ 16 . 15
♂ 28 . 8	♂ 28 . 8

Hæc autem Planetarum apogæa, ac perigæa ab initio Ephemeridum vniuscuiusque anni ab eodem Magino magna diligentia adnotata sunt.

Quapropter ascensio, atq; descensio singulorum Planetarum per notitiam apogæorum, & perigæorum; quæ eodē in loco adnotata inveniuntur; facile dignosci possunt.

Quando Planeta suo itinere ad Septentrionem tendit, quod sex signorum semicirculo fieri solet, nempe ab initio Capricorni vsque ad finem Geminorum, inde enim descendit versus Meridiem. scilicet ab initio Cancrī vsque ad finem Sagittarij.

Sunt aliquæ Celi partes, quæ lucida nuncupantur, aliæ augentes fortunam, atq; aliæ ad conformitatem spectantes; quatenus masculinæ, vel femininæ sunt: si ergo Planeta in gradu lucido fuerit, vel augente

Ascensio in Septentrionem. Gradus lucidi, augentes fortunam, atq; conformes quales.

augente fortunam dignitatem vnam adeptus est; itidem si masculinus, & in masculino, si femininus, & in feminino fuerit gradu: vnā à loco acquirit dignitatem: Quales autem in vnoquoque signo huiusmodi gradus sint, & infra scriptis Tabulis conspicuum est.

Gradus lucidi secundum Arabes in Ariete sunt isti. Quartus, quintus, sextus, septimus, octauus, decimus septimus, huiusmodique reliqui, tam in hoc, quàm in alijs signis. prout in Tabellæ cernitur.

in ♈	4. 5. 6. 7. 8. 17. 18. 19. 20. 25. 26. 27. 28. 29.
in ♉	4. 5. 6. 7. 13. 14. 15. 21. vsque ad 28. inclusiue.
in ♊	1. 2. 3. 4. 8. 9. 10. 11. 12. 17. vsque ad 22. inclusiue.
in ♋	vsque ad 12. & à 21. ad 28. inclusiue.
in ♌	26. 27. 28. 29. 30.
in ♍	6. 7. 8. 11. 12. 13. 14. 15. 16.
in ♎	1. 2. 3. 4. 5. 11. vsq; ad 18. à 22. ad 27. inclusiue.
in ♏	4. 5. 6. 7. 8. 15. vsque ad 20. inclusiue.
in ♐	à primo ad 9. à 13. ad 19. a 24. vsque in finem.
in ♑	8. 9. 10. 16. 17. 18. 19.
in ♒	5. 6. 7. 8. 9. à 14. ad 21. à 26. vsque ad finem.
in ♓	à 7. ad 12. semper inclusiue 19. 20. 21. 22. 26. 27. 28.

Gradus autem augentes fortunam sunt, vt infra adnotatum erit, nempe decimus nonus Arietis, tertius Tauri, itidem decimus quintus, atque huiusmodi alij, vt arithmetico numero adnotatum conspicitur.

in ♈	19.	in ♎	3. 5. 21.
in ♉	3. 15. 27.	in ♏	7. 18. 20.
in ♊	11.	in ♐	13. 20.
in ♋	1. 2. 3. 4. 15.	in ♑	12. 13. 14. 20.
in ♌	2. 5. 7. 19.	in ♒	7. 16. 17. 20.
in ♍	3. 14. 20.	in ♓	13. 20.

Gradus cōformes sunt alij masculini, atque alij foeminini: quos in tabula infra scripta cerni poterunt; ideò ab initio Arietis vsq; ad octauum gradum inclusiue sunt gradus ma-

sculini, nonus autem femininus; indè autem ad decimum quintum masculini, atq; ab hoc loco ad vigesimum secundum inclusiue (semper loquendo) sunt feminini; ac demùm indè ad finem signi sunt masculini; sic itaque in reliquis signis res excipienda est.

in ♀	mas. 8.	fem. 1.	mas. 6.	fem. 7.	mas. 8.		
in ♂	fem. 5.	mas. 6.	fem. 6.	mas. 4.	fem. 3.	mas. 6.	
in ♀	fem. 5.	mas. 11.	fem. 6.	mas. 4.	fem. 4.		
in ♀	mas. 2.	fem. 6.	mas. 2.	fem. 2.	mas. 11.	fem. 4.	mas. 3.
in ♀	mas. 5.	fem. 3.	mas. 7.	fem. 8.	mas. 7.		
in ♀	fem. 8.	mas. 4.	fem. 3.	mas. 10.			
in ♀	mas. 5.	fem. 10.	mas. 5.	fem. 7.	mas. 3.		
in ♀	mas. 4.	fem. 10.	mas. 3.	fem. 8.	mas. 5.		
in ♀	mas. 2.	fem. 3.	mas. 7.	fem. 12.	mas. 6.		
in ♀	mas. 11.	fem. 8.	mas. 11.				
in ♀	mas. 5.	fem. 10.	mas. 6.	fem. 4.	mas. 2.	fem. 3.	
in ♀	mas. 10.	fem. 10.	mas. 3.	fem. 5.	mas. 2.		

Velocitas
in motu.

Pro cuiuscunque Planetæ, aut tarditatis cognitione operepretium est, ut eiusdem Planetæ medius motus habeatur; quippè qui sciri nequaquam poterit, nisi maius, ac minus eius iter, quod die vna facere potest, sciatur: ut exēplo, si Luna velocissima sit, percurrit vno die gradus quindécim, minutaq; decem zodiaci, si tardissima, vndecim cum totidē minutis: numerus ergo inter maiorem, minoremq; motum cōtētus dicitur medius motus; ut potè graduum tredecim, vndecimq; minutorū: quapropter medius Lunæ motus hic numerus

erit; quippè qui inter vtrunque maiorem scilicet, atq; minorem Lunæ motum existit. cū ergo vna die plus zodiaci Luna percurrit, quā sit numerus graduū sui mediū motus, velox nuncupatur, cūque minus, tarda dicitur: sic itaque de ceteris Planetis excogitandum; quorum singulorum medius motus in Tabella infra scripta conspici potest; Saturni enim in medio eius motu duo zodiaci minuta cum totidem secundis die vno percurrit, vndè si spacium istud excefferit, velox, sin minus tardus dicendus erit.

M.

H

TABEL

TABELLA MEDIORVM MOTVVM singulorum Planetarum.

	Gr.	Min.	Sec.
♄	0	2	2
♅	0	4	59
♆	0	31	27
☉	0	59	8
♀	0	59	8
♁	0	59	8
♂	13	10	36

Augmentum
motus
plan.
1715.

Vnusquisque Planeta (Sole excepto) quippe qui ceteros illuminat Planetas, dicitur auctus lumine, dum ipse à Sole, vel Sol ab ipso digreditur; cum tamen per 17. gradus distans fuerit (tātum enim Celi spacium Solis radij occupāt) vt antea cōstitit, tunc lumine auctus esse incipit, talisque semper est, donec inter ambos fiat oppositio, inde postea vsque ad coniunctionem lumine imminutus nuncupatur.

Augmentum
motus
plan.
1715.

Vt sciatur, quando Planeta numero est auctus, atque quādo imminutus, opus est tempus, quo in apogæo, vel perigæo reperitur, dignoscere: etenim auctus numero Planeta dicitur, quādo eius augmentum additur medio motui, imminutus, quando idem augmentum à medio motu subtrahitur: cum ergo ab apogæo ad perigæum eiusdem Planetæ medio motui augmentum addatur, indeque vsque ad apogæum subtrahatur; sequitur ex hoc, quod au-

ctus numero Planeta dicatur ab apogæo sui Epycicli ad perigæum; atque à perigæo ad apogæum imminutus: & sic omnis Planeta descendens in Epyciclo auctus est numero, ascendens quidē imminutus.

Modò de Luna sic cognitio facile haberi potest, locus Solis, & Lunę in Ephemeridibus inueniatur; atque si distantia Lunæ ad Solem duplicata minor semicirculo fuerit, tunc Luna numero est aucta, si modo duplicata eūdem semicirculum, vtpotè 180 gradus excesserit, imminuta quidē erit: tempus autem apogæorum, atque perigæorum Planetarum, & per consequens eorum ascensus, atque descensus, in proprio Epyciclo, ex superscriptis, vbi quid ascensio in augis circulum docuimus, satis constare poterit.

Domus prima, atque decima alijs sunt fortiores, & adeo, vt Planeta in altera ipsarum existens quinque fulciatur dignitatibus, post has autem septima, atque quarta prævalent, vnde vtraque quatuor estimatur dignitatibus: quinta, atque vndecima tribus, nona duabus, ac demum tertia vna ornatur dignitate.

De dom
rum dig
nitatibus.

Astronomicarum prædictionum.

59

*De Planetarum singulis debilitatibus,
ac impedimentis, eorumque diffi-
nitionibus pro usu Medici-
nae accommodatis.*

Cap. XVI.

*Combustio
quid sit.*

Dignitatum Planetarum sin-
gulis iam positis definitio-
nibus, consequens est, ut debilita-
tum cognitionem tradamus, pri-
mumque combustio declaranda
se nobis offert; hæc quidem est
existentia Planetæ sub Sole intra
tantum Coeli spacium, siue ante,
siue post Solis gradum) quantum
Solis, ac eiusdem Planetæ dimidij
orbis summa simul componit: ut
potè orbis Solis decem, & septē
extenditur gradibus, Martis septē
cum dimidio: Si ergo vnius orbis
medietas alteri medietati alterius
addatur: duodecim constitui gra-

us cum quindecim minutis est
perspicuum: ideo hic est limes,
intra quem Martis cōbustio: non
aliter quidem de ceteris Planetis
computus fieri debet: quo pate-
bit, quòd Luna comburitur intra
gradus 14. cum 45. minutis, Mer-
curius intra duodecim, Venus
intra 13. dimidio dempto gradu,
Mars (ut dictum est) intra duode-
cim cum minutis quindecim, Iu-
piter intra 14. cū dimidio, ac de-
mum intra 13. cum minutis 30.
Saturnus: vnum tamen notari
debet, quòd si Planeta adeò sub
Sole sit; ut ab eius gradu ultra 16.
minuta secundum longitudinem,
ac latitudinem non disteterit, tūc
nedum combustus esse dicitur,
sed potius in magna fortitudine
constitutus, quia in corde Solis
erit, ut loco suo diximus.

**TABELLA SECUNDVM CLARISSIMI MAGINI
rationem, vbi singulorum Planetarum, tum fixarum stellarum
orbium magnitudo cernitur.**

Stellæ fixæ magnitudinis.	primæ	G. 7. 30.	♄	G. 10. 0.	♀	G. 8. 0.
	secundæ	G. 5. 30.	♃	G. 12. 0.	♂	G. 7. 0.
	tertiæ	G. 7. 30.	♂	G. 7. 30.	♀	G. 7. 0.
	quartæ	G. 1. 30.	☼	G. 17. 0.	☾	G. 12. 30.

*Obsessio
quid sit.*

Planeta inter duas infortunas,
utpotè intra ♂, atque ♄ citra
radiorum boni Planetæ auxilium
existens obsessus dicitur: utique
secundum Taisnerium infortu-
na inter duas fortunas reperta
huiusmodi malè affecta erit, li-
cet hæc illius infortunæ afflictio
cum aliquo ipsarum fortunarum

detrimento fiat.

Corporalis coniunctio alicuius
Planetæ cum ♂, vel ♄, vel fixa
stella pessimæ naturæ duobus mo-
dis fieri potest, partiliter scilicet,
atque platicè: partiliter eodem in
gradu fieri opus est, platicè autē
intra spacium, quòd ex vtriusque
stellæ orbis dimidio componitur,

*Coniunctio
alicuius
Planetæ
cum Mar-
te, vel Sa-
turno, vel
fixa stella
ex eorum
magnitudo.*

H 2 nem.

nempè eo modo, quo de combustionis via dictum fuit.

Peregrinatio quid.

Vnusquisque Planeta peregrinus dicitur, si in loco Coeli fuerit, ubi nullam essentialem dignitatem habuerit.

Retrogradatio quid.

Retrogradatio est motus Planetæ contra ordinem signorum. & ideò quandiu Planeta contra signorum seriem mouebitur, tandiù retrogradus dicitur. hæc autem retrogradatio in quibuscunque Ephemeridibus hoc signo ostenditur.

Coniunctio Planetae cum cauda draconis.

Coniunctio Planetæ cum ☿ fit eo modo, quo supra dictum fuit, nisi quia hæc si platica sit, per duodecim graduum spacium fit; talem nihilominus coniunctionem præcæteris Lunæ obesse posse experientia probatur.

Eclipsis luminariū quid.

Eclipsis Solis est interpositio Lunæ è directo inter corpus eiusdem Solis, & nostrum aspectum. Eclipsis Lunæ est interpositio terræ è directo inter Lunam, Solemque ipsum: in vtraque Eclipsi è directo dicitur, vt intelligatur; quòd in omni Eclipsi Luna est sub Ecliptica, nempè in capite, aut cauda draconis; alioqui sub Ecliptica esse nequit tempus autem, quo Eclipses fiunt, præter id, quòd oculis conspiciuntur, hora, ac minuta, quibus contingunt, in omnibus Ephemeridibus describi solent: In Solis Eclipsi idem Sol dubio procul patitur, quia impeditur eius operatio, cumque omne agens propter aliquem finem agat; si fine, ob quem agit, priuetur, conse-

quens est, vt eo modo, quo in ipso fieri potest, patiatur: vniversa autem terra ob eius radiorū priuationem in rerum generatione valdè debilitatur: Luna quidem, quia lumine tunc destituta est, vehementer affligitur; hoc idem nihilominus singulis mensibus ipsi contingit, licet tempore Eclipsis magis patiatur, inquantum magis comburitur; quia in via combusta, vel parum distans reperitur; vnde eius natura maxime alteratur. vnum autem hic animaduerti volo, quòd quamuis Luna in Eclipsi Solis intra 16. minuta, vtpotè in corde Solis esset, non ob id (vt cæteri Planetæ) acquirit vires; quinimò magis conturbatur; quandoquidem eius lumen, cum tanquam actiua qualitas sit, quo eius operationes contingunt; cumque lumine prorsus runc priuetur, omni vi destituta est: vnde hanc ob priuationem volunt aliqui ipsam debilitari, etiam antequam sub Solis radios peruenerit; quia per aliquos gradus antequam illuc accedat, priuatur lumine, quo amoto nulla ipsi vis operandi inest: & sic quandiu lumine orbatæ est, tandiù afflicta centeri debet. In hac igitur Solis Eclipsi vtrunque luminare quinq; perdit dignitates. In Lunæ autem defectu, Sol nequaquam patitur, sed solum Luna; quia tametsi Luna tunc mala sit, nihilominus ob terræ interpositionem Soli per oppositum aspectum obesse nequit. vnde ipsa

Notandum

dun-

duntaxat Luna quinque priuatur dignitatibus.

*Existētia
Planeta
subradijs.*

Vnusquisque Planeta sub Solis radijs esse dicitur ab ultimo combustionis termino eiusdem Planetæ usque ad gradum decimum septimum. nempe à Solis gradu dinumerare incipiendo: vt exemplo terminus combustionis ♂ longior à gradu Solis, siue vltro, siue citro, est spacium 12. graduum cum minutis quindecim, inde igitur usque ad gradum 17. Mars ipse sub radijs esse dicitur: ideò sic de reliquis Planetis computus fiat.

*Casus Pla-
netarū si-
ne deiectione*

Vnusquisque Planeta in casu, seu in deiectione esse dicitur, prout sic in tabula dignitatū essentialium supra notatum inuenitur, vtpotè ☉ deiecitur in ♌, ☽ in ♊, & sic de alijs intelligendū.

*Applica-
tio ex oppo-
sitis, vel
quadrata
cum infor-
tunis.*

Aspectus diametralis, vel quadratus cum infortunis ♂ scilicet, atque ♄, fit, vt in cæteris plasticè, vel partiliter, de quibus antea dictum est.

*Planeta
intra ter-
mines Ecli-
psis.*

In quibus terminis Eclipses fiant, atque quanto tempore perdurent; in quibuscunque Ephemeridibus conspici potest. Planeta ergo tantisper ibi immorans, quattuor turbatur debilitatibus.

*Via ad
combustio-
nem.*

Via ad combustionem est spacium Cœli duodecim graduum ante terminum vltimum combustionis Lunæ. vel est spacium

*Gradus
vacui, &
fumosi.*

Gradus vacui, atque fumosi secundum Arabes sunt, prout in Tabella conspicitur, vt in ♋ vacuus est vigesimus primus, & sic de alijs; in ♌ vacui sunt decimus quintus, decimus sextus, decimus septimus,

Cœli octo graduum cum minutis 45. ante locum, vbi Luna sub radijs incipit esse. Luna igitur in via ad combustionem reperta (quod singulis in mensibus semel contingit) tribus opprimitur debilitatibus: cumque sub radijs fuerit quattuor; atq; cum iam combusta quinque perdit dignitates: Cur autem Luna in via ad combustionem debilitetur, atque reliqui Planetæ intacti illac deambulent, nulla alia est ratio, nisi quia incipit lumine prorsus priuari (quod ipsi est tanquam qualitas actiua, qua operatur; licet numerus graduum viæ ad combustionem exacte dari non possit; quia in signis longarum ascensionum tardius lumen perdit, in breuiumque signis alijs citius, non tamen multus erit error si numerus graduum præscriptus adhibeatur.

Non secus huiusmodi aspectus sextilis, vel trinus fieri solet, ac cæteri, de quibus modus, ac via, qua contingunt, data fuit nempe quatenus fieri possit partiliter, vel plasticè.

*Applica-
tio ex sex-
tili, vel
trino, cœ-
lestis, at-
que Satur-
no.*

Feralitas dicitur quasi solitudo, vnde Planeta feralis nuncupatur, quum aliquo in signo solus fuerit, vbi nullam radiationem Planetarum, nullumque fixarum stellarum aspectum receperit: cum autem sic se habuerit, vis eius debilis euadit.

*Feralitas
quid.*

septimus, atque decimus octauus. Fumosi in eodem signo sunt duo, nempè decimus nonus, atque vigesimus: sic ergo de reliquis intelligendum. vnum tamen animaduerti volo, quod littera F significat gradus fumolos, atque littera V vacuos.

in V	u. 21. 22. 23. 24. 30.
in ♂	u. 8. 9. 10. 11. 12. 16. 17. 18. 19. 20.
in II	u. 13. 14. 15. 16. 28. 29. 30.
in ☿	u. 15. 16. 17. 18. F. 19. 20. ua. 29. 30.
in ♄	r. 11. vique ad 20. ua. 21. 22. 23. 24. 25.
in ♀	u. 9. 10. F. 17. 18. 19. 20. 21. 22. ua. 23. 24. 25. 26. 27.
in ♃	u. 28. 29. 30.
in ☿	u. 9. vique ad 14. inclusiue F. 21. 22. u. 23. 24. 25. 26. 27.
in ♀	F. 20. 21. 22. 23.
in ♄	F. 11. 12. 13. 14. ua. 23. 24. 25.
in ☿	F. 1. 2. 3. 4. ua. 22. 23. 24. 25.
in ♄	u. 23. 24. 25.

Gradus
tenebrofi.

Gradus tenebrofi sunt omnes in Tabula infra scripta ordine signorum adnotati, vt clarè cernitur. nam in V primus gradus, secundus, tertius, nonus, decimus, atq; huiusmodi alij arithmetico numero signati sunt tenebrofi.

in V	1. 2. 3. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.
in ♂	1. 2. 3. 29. 30.
in II	5. 6. 7. 23. 24. 25. 26. 27.
in ☿	13. 14.
in ♄	a primo vique ad decimum inclusiue.
in ♀	1. 2. 3. 4. 5. 28. 29. 30.
in ♃	6. 7. 8. 9. 10. 19. 20. 21.
in ☿	1. 2. 3. 28. 29. 30.
in ♀	10. 11. 12.
in ♄	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 20. 21. 22. 26. 27. 28. 29. 30.
in ☿	10. 11. 12. 13.
in ♄	1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 14. 15. 16. 17. 18. 29. 30.

Gra-

Gradus
putei, &
Azemenæ.

Gradus putei, atque Azemenæ sunt, vt singulis in signis in Tabella infra scripta apparet.

	Gradus putei.	Gradus Azemenæ.
in ♀	6. 11. 16. 23. 29.	
in ♂	5. 12. 24. 25.	6. 7. 8. 9. 10.
in ♀	2. 12. 17. 26. 30.	
in ♄	12. 17. 23. 26. 30.	9. 10. 11. 12. 14. 15.
in ♀	6. 13. 15. 22. 23. 28.	18. 27. 28.
in ♃	8. 13. 16. 21. 25.	
in ♄	1. 7. 20. 30.	
in ♄	9. 10. 22. 23. 27.	19. 29.
in ♄	7. 12. 15. 24. 27. 30.	1. 7. 8. 18. 19.
in ♄	27. 17. 22. 24. 28.	26. 27. 28. 29.
in ♄	1. 12. 17. 24. 29.	18. 19.
in ♄	4. 9. 24. 27. 28.	

Coniunctio
cum capi
te Draco-
nis.

Quidquid de cauda dictum est, hoc idem de ♄ intelligi debet, nisi quod Planeta ei coniunctus tribus solū turbatur debilitatib⁹.

Detrimē-
tum.

Planete detrimentū est locus domui eius oppositus vnde detrimentū Veneris est in ♀, atq; in ♄: detrimentum Martis in ♂, atq; in ♄: Iouis in ♀, atq; in ♃, Saturni in ♄, atq; in ♄, Mercu-rij in ♄, atque in ♄: Solis autē in ♄, ac demum Lunæ in ♄.

Motus va-
cui.

Planeta motu vacuus dicitur, quādo ab aliquo alio Planeta corpore iam separatus nulli siue per coniunctionem, siue per aspectū intra eius radiorum metas cōiun- gitur: ideo Planeta sic se habens cursu inanis, seu vacuus nuncu- patur.

Occidentali-
tas trium
superiorū.

Horū trium Planetarū Orien-

talitate cognita, ipsorū Occiden- talitas clarissima euadit: nanque si ab eorum coniunctione cū So- le ad oppositum Orientales sunt, consequens est, vt ab opposito ad coniunctionem Occidentales sint.

Nē, quæ semel dicta nos iterū repetere videamur, pro cognitio- ne Orientalitatis horum trium inferiorum Planetarum, ad locū præcedētem, vbi de ipsorum Oc- cidentalitate dictum fuit, est con- fugiendum; ibi enim satis inno- tescet, quando vnusquisque ipso- rum sit Orientalis; Porro eorum Occidentalitas intelligi nequit, nisi simul, & Orientalitas digno- scatur.

Orientali-
tas trium
inferiorū.

Notitia contrarietatis Haiz à loco superiori, vbi de Haiz actū fuit, petenda est: per cognitio- nem

nem nanq; Haiz innotescet eius contrarietas.

*Descensio
in circuli
angis.*

Vbi enucleatū fuit, quid ascensio in augis circuli sit, ibi de descensu in eundem circulum clarissima habebitur, cognitio: breuitati igitur incumbentes ad locum ipsum lectorē remittimus.

*Descensio
in Meri
diem.*

Vnusquisque Planeta descendens in Meridiem dicitur ab initio ☿ vsque ad finem Sagittarij; inde enim in Septentrionem ascendit, nempe ab initio ♊ ad finem Geminorum.

*Via com-
busta.*

Planeta in via combusta esse dicitur, quū in Solis coniunctione sub Ecliptica reperitur; ideō tunc duas perdit dignitates, ultra (inquam) combustionis afflictionem.

*Luna in
Geminis, et
in fine si-
gnorum.*

Cū Luna Geminorum signū perlustrauerit, eius vires quatenus debilitari à plerisque iamdiū obseruatum fuit, vtique & in fine signorum, vbi scilicet sunt termini malorum: veluti in ♊ ab initio vigesimisepti gradus vsq; ad finem, ibi quidē terminos suos habet Saturnus.

*Tarditas
motus.*

Tardus motu Planeta appellatur, quū die vna minus zodiaci percurrerit, quā eius medius motus fuerit; qualis autē sit medius motus vniuscuiusque Planetæ, vbi de velocitate motus in Planetis facta fuit mentio, videndum est; quo loco clarè percipi poterit, quid tarditas in motu, atque quando contingat.

*Minutio
luminis.*

Vnusquisque Planeta lumine imminutus dicitur, ab eius diametro cum Sole ad Synodum eius-

dem Solis: inde enim ad oppositum lumine auctus nuncupatur. si autem id clarius quis scire cupiat, ad locum, vbi de luminis augmento in Planetis egimus, con- fugiat.

Per cognitionem augmenti numeri Planetarum eiusdem numeri imminutionis in eis clara haberi potest cognitio: quapropter oculos, animumque ad ea, quæ supra de numeri augmento scripsimus, lector adhibeat, & sic eorum, quæ diximus, repetitionē, quippè quæ odiosa interdum esse solet euitabimus.

Quū Planeta aliquis in duodecima fuerit, quinque perdit dignitates, in octaua quattuor, tresque in sexta; ac demū in secunda duabus affligitur debilitatibus: atque hæc de Planetarum debilitatibus iam dicta satis sint.

*De Astronomicis observationibus pro
Medicina vsu in ægrotantium
decubitu accommodatis.*

Cap. XVII.

DE dignitatum, ac debilitatū Planetarum valore, ac vi, expleto iam sermone; superest, vt in præsentī loco aliquas ægrotantium decubitus obseruationes hic exarēmus, vt harum exemplo huic negotio incumbere cupientibus viam faciliorem præbeamus. nobis ergo primū occurrit Bernardus Galauronus Venetus, qui die 24. Februarij hora 23. Horologij 1608. in maxilla superiori lance terreo leuiter fuit percussus, atq; cum

*Minutio
numeri.*

*Domus
mala.*

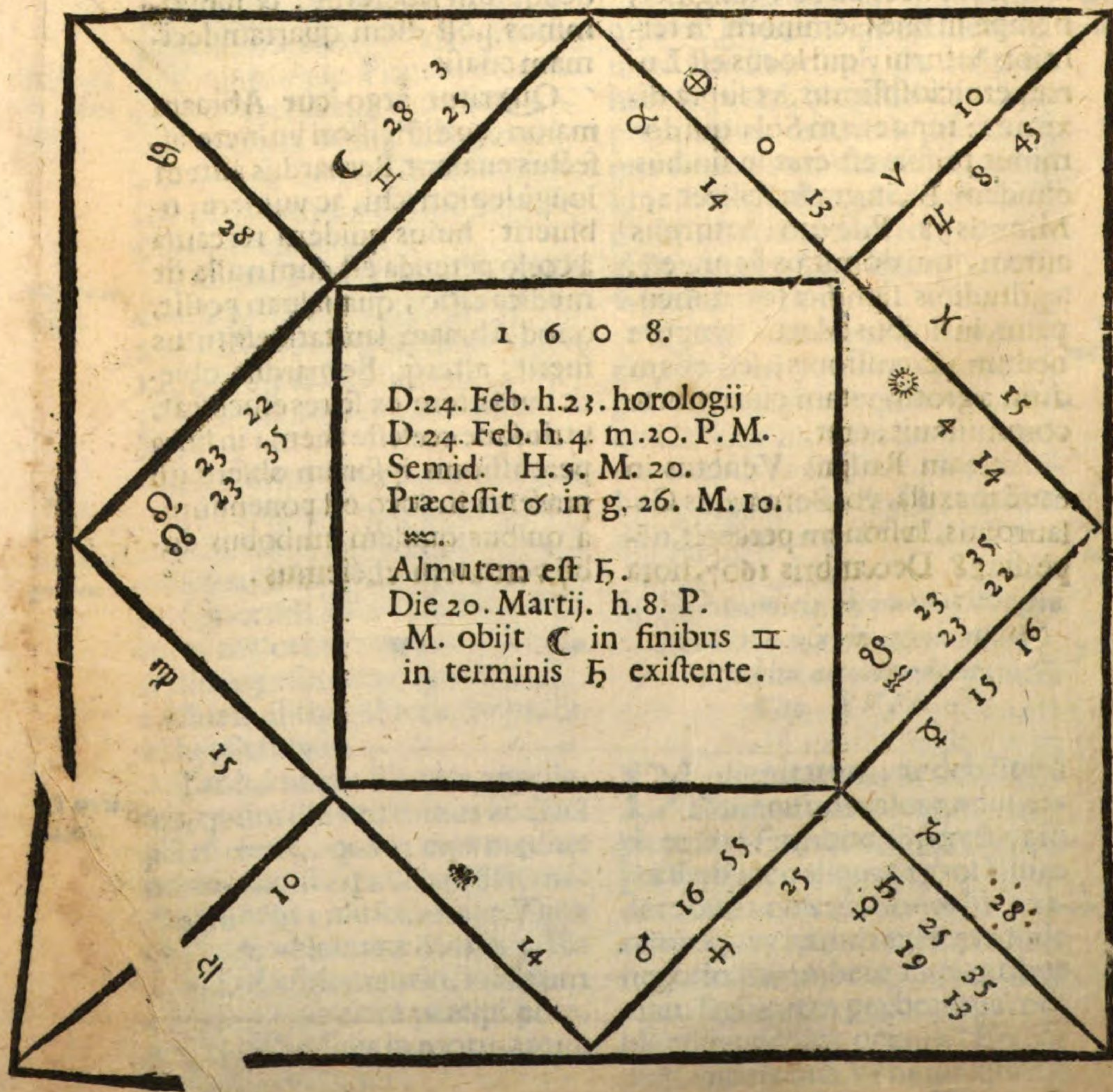
cum fractione lancis fuit vulneratus. hic benè habuit usque ad decimum quartum diem, tuncq; febricitavit, atque die 20. Martij hora octava post meridiem obiit. dum scilicet Luna locum, ubi fuit hora decubitus, tetigisset, nempe in fine Geminorum in terminis Saturni, qui locus est Lunæ perniciosissimus, ut supra diximus: tunc etiam Sol, qui dominus primæ est erat in finibus eiusdem ♄, in gradu scilicet 29. Minutis 58. Piscium; Saturnus autem, qui dominus figuræ est, ægritudinis significator nuncupatus, in finibus Martis tempore nedum percussionis, sed etiam dum ægrotus vitam cum morte commutavit, erat.

Abraam Ruspus Venetus in eadē maxilla, ubi Bernardus Galauronus, læsionem percepit, nempe die 28. Decembris 1607. hora

secunda noctis cum minutis 40. quodam vrceo ab oleo, qui lecythus nuncupatur, maximo impetu vulnere vehementer affectus fuit, è quo magna sanguinis copia adeò effluxa est, ut quasi in deliquium laberetur, & nihilominus post diem quartamdecimam evasit.

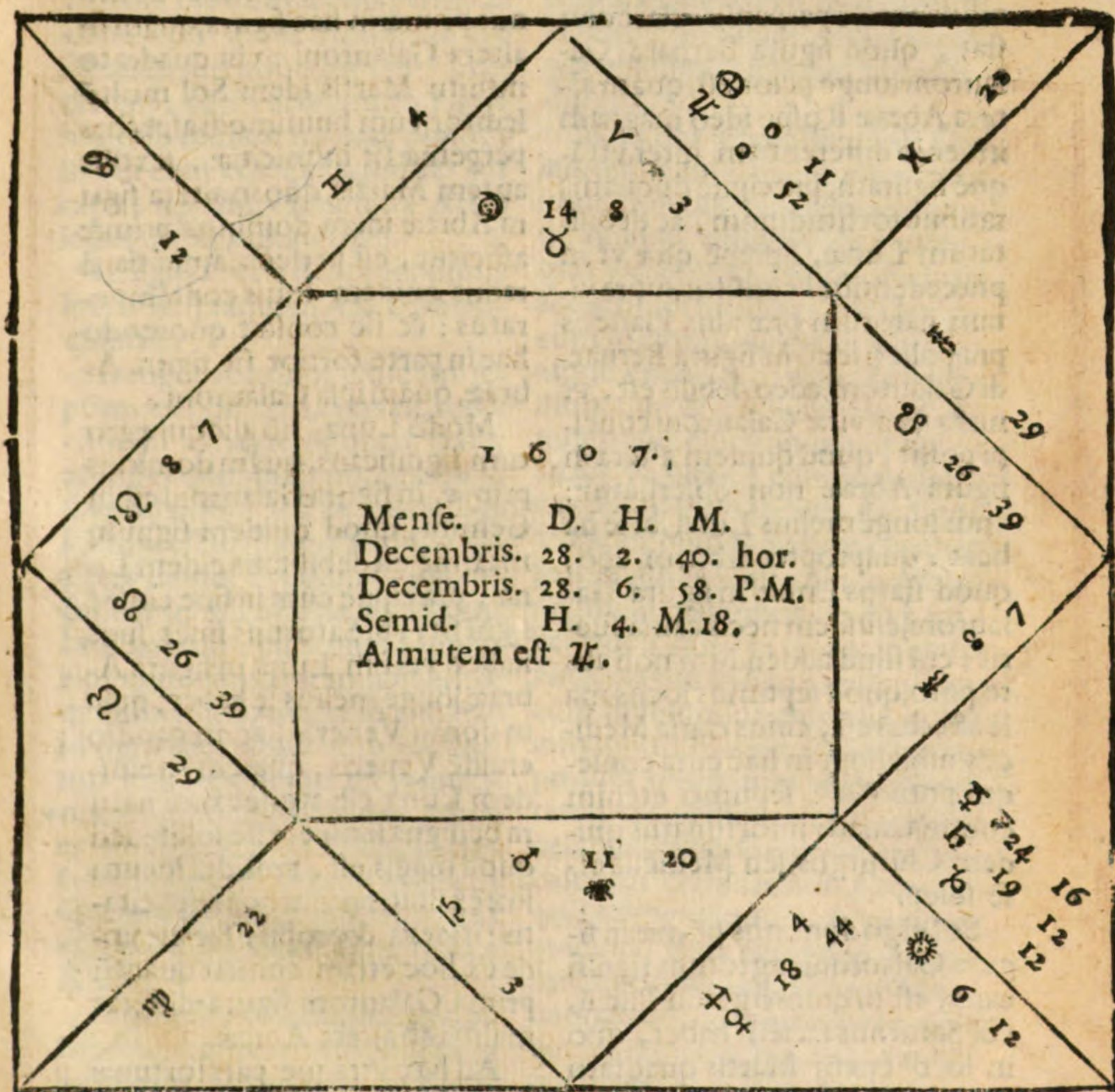
Quæritur ergo cur Abraam maiori, ac difficiliore vulnere affectus evaserit, Bernardus autem longè leuiori ictu, ac vulnere, obiuerit: huius quidem rei causā à cœlo petenda est, cum nulla sit medica ratio, qua saluari possit, quòd Abraam sanitati restitutus fuerit, alterq; Bernardus obierit. ut autem ex se res elucescat, utriusque cœleste thema in hora percussionis ipsorum observatū præsentī in loco est ponendum, à quibus quidem ambobus dubij veritatem eliciemus.

THEMA COELESTE IN PERCVSSIONIS
hora Bernardi Galauroni erectum.

THEMA COELESTE HORA PERCVSSIONIS

Abraæ Ruspi erectum.

Trium Planetarum, Lunæ scilicet, domini primæ, ac Almutem, fortitudines, ac debilitates in quolibet duorum horum thematum diligenter inquirere

volui, ut Bernardi Galauroni mortis, salutisque Abraæ Ruspi causâ, ac ratio Astronomica non ignoretur: primo enim intuitu videtur, quod Bernardi Galauro-

ni figura nequaquā altera Abraæ Ruspi peior sit, licet Almutem in figura Ruspi sit bonus Planeta, veluti in altera malus; vltro ergo, ac citro difficultatibus omnibus exactè perpenfis, clarè constat, quòd figura Bernardi Galauroni longè peior est, quàm altera Abraæ Ruspi; ideò magnam inuenio differentiam inter vtrāque figuram, præcipuè (inquam) ratione fortitudinum, ac debilitatum Lunæ, quippè quæ vt in præcedentibus constitit, supra vitam natorum præ alijs Planetis præpollet: ideò in figura Bernardi Galauroni adeò debilis est, vt nulla spes vitæ Galauroni concipi possit; quod quidem altera in figura Abraæ non obseruatur: eum longè melius Luna ibi se habeat. quapropter arbitror ego, quòd status Lunæ in figura Galauroni, eiusdem necis causa fuerit, cui illud addendum non abs re puto, quòd septimus locus male affectus est, cuius causa Medicus nihil boni in hac cura consequi potuisset: septimo etenim commaculato infortunatus quidem Chirurgus, seu Medicus esse solet.

Sol ergo dominus primæ in figura Galauroni, ægrotum significans, est in quinto gradu Piscis, vbi Saturnus faciem habet, quo in loco etiam Martis quadrato commaculatur.

In figura autem altera Abraæ Sol, qui pari pacto dominus primæ est habet gradum septimum Capricorni, vbi fines habet Mer-

curius, qui Solis amicus est; Sol præterea idem quadrato Iouis aspectu irradiatur, licet sextili Martis aliquantulum impediatur: vnde adhuc melius se habet dominus primæ in hac figura, quàm in altera Galauroni, vbi quadrato intuitu Martis idem Sol multum leditur, cum huiusmodi aspectus perpetuæ sit inimicitiae, sextilis autem Martis, quo in altera figura Abraæ idem dominus primæ afficitur, est perfectæ amicitiae à radijs quidem Iouis contemperatus: & sic constat quomodo hac in parte fortior sit figura Abraæ, quàm ipsa Galauroni.

Modò Luna, nō alioqui ægrotum significans, quàm dominus primæ, in figura Galauroni est in Gemini, quod quidem signum maxime est debilitatis eidem Lunæ, præcipuè cum in fine eiusdē signi sit, vbi Saturnus fines suos habet. verum Luna in figura Abraæ longè melius se habet, quia in domu Veneris, ac in gaudio eiusdē Veneris, quæ amica eiusdem Lunæ est, atque ex sui natura benigna semper esse solet: sed quod magis est, possidet locum suæ exaltationis, atque triplicitatis: itidem & propriæ faciei: vnde ex hoc etiam constat quantū prima Galauroni figura differat malitia ab altera Abraæ.

Ad hæc vtraque pars fortunæ in medio Cœli est; ea tamen figuræ Galauroni est in finibus Veneris, hæc Abraæ præter id quòd est in finibus Iouis, est etiam eiusdem Iouis corpore corroborata quip-

quippe qui Iupiter naturam facit fecundam.

Septima præterea, quæ Medicum significat, est in figura Galauroni caudæ draconis partiliter coniuncta: idque maximum pro Medico fuit infortunium: licet doctus, ac in arte peritus: quia hanc ob causam nullum bonum in tali cura cōsequi potuisset: vt capite septimo ex sentētia Astrologorum enucleauimus.

In figura verò Abraę septimus locus nequaquam est commaculatus.

Insuper dominus eiusdem septimi loci, qui Saturnus est, reperitur in vtraque figura in sexta, atque eodem in signo, nempe in Capricorno: sed in figura Galauroni est in finibus proprijs, in altera Abraę in finibus Veneris; & licet sextili Martis aliquantulum lædatur, est tamen Mercurio coniunctus, qui amicus est: & quamuis læsio aliqua in ipso hac in figura dignoscatur, nihilominus tanti momenti est infortunium septimæ Medicum ipsum etiam significans, vbi à cauda læsionem percipit, quod Medicus Galauroni magis infortunatus esse debuisset, quàm alter Abraę Ruspi.

Supereft, vt examinemus vtriusque figure Almutem, & nulli dubium est, quod figura Ruspi melius se habeat, cum eius Almutem sit fortuna maior in angulo decimæ positus; in altera autem Galauroni est Saturnus infortuna maior domum ægri-

tudinum inhabitans.

Sed nunc exactè videamus quot fortitudines, quotque debilitates huc, quotque illuc horum trium Planetarum reperiantur: vt hinc Tirones, quomodo vnæquæque figura examinari possit, discant.

In figura ergo Bernardi Galauroni Luna habet dignitates nouem, debilitates autem viginti: nouem quidem dignitates, quia Occidentalis à Sole; vbi duas acquirit fortitudines, totidemque cum in circulo augis sit ascēdēs, atque vnā, quia in gradu feminino, cum & ipsa feminina sit, alteramque, cum lumine sit aucta, atque postremò cum in vndecima sit, quæ domus tres dat dignitates: ex quibus nouem ornatur fortitudinibus: quæ nihilominus viginti debilitatibus, vt dixi, impeditur; quia in contrarietate Haiz, vtpotè in signo masculino, cum sit feminina, atque supra terram interdiū, cum sit nocturna: propter quod duas perdit dignitates, totidemque, quia incipit descendere versus meridiem: vnā, quia tarda motu, alteram, quia numero imminuta, quinque quidem, quia peregrina: ac demum propter oppositionē Martis quattuor commaculatur, inquam, dignitatibus, tribus autē, quia in gradu vacuo, duobusque cum in Geminorum signo collocata sit.

In figura verò Abraę Ruspi viginti tribus ornatur dignitatibus: est enim Occidentalis à Sole,

le, ascendens in circulum augis, in suo Haiz, ascendens in Septentrionem, in gradu lucido, in gradu foeminino, aucta lumine, in decima, in sua triplicitate, atque exaltatione: & tandem in sua facie: nouem autem debilitatibus impeditur: quia tarda in motu, imminuta numero, opposita Marti, ac in trino aspectu cum Saturno.

Apparet ergo haftenus differentia status Lunæ in figura Bernardi Galauroni ab altero, quem in figura Abraë Ruspi ipsa possidet: ibi enim nouem solum habet dignitates, hic autem vigintitres; ibi viginti debilitates, hic nouem duntaxat.

Sol verò, qui dominus primæ, est in vtraque figura: in ea Galauroni decem habet dignitates, atque quattuordecim debilitates: dignitates quidē eas habet, quia ascendens in circulum augis est, utiq; & in Septentrionē: in gradu masculino, veloxque in motu est; septimumque locum tenet. debilitatibus igitur quattuordecim labefactatur, cum in contrarietate Haiz, peregrinus in quarto aspectu cum Marte, in tenebrosoq; sit gradu.

Verum in figura Abraë septē fulcitur dignitatibus: quia ascendens in Septentrionem, in gradu masculino, veloxq; in motu est; quintumq; locum possidet: si verò debilitates eius in hac figura respicias, nouem earum ipse habet: cum trino Martis intuitu irradiatur. in tenebroso, itidem, &

puteo sit gradu.

Almutem superest examinandus, qui in figura Galauroni, vbi Saturnus est, vigintiquinque ornatur dignitatibus: in propria enim domu est, in suo fine, atque in cōiunctione cum Venere: est præterea directus, Occidentalis à Sole, in conformitate quartæ, ascendens in Septentrionem, in gradu conformi, velox in motu, auctus lumine, atque numero.

Tredecim autem impeditur debilitatibus: quia in contrarietate Haiz, descendensq; in vtrunque circulum est, in gradu tenebroso, atque azemenæ, sextaque domu collocatus est.

Cæterum Almutem, qui in figura Ruspi Iupiter est, vigintiduas habet dignitates, nouemq; debilitates: hic etenim est in sua triplicitate, in proprijs finibus; est præterea directus, in quartæ conformitate, ascendens in augis circulum, utique & in Septentrionem: in gradu conformi etiam positus est, velox in motu, ac demum in vndecima domu. debilitates verò eius sunt istæ.

Occidentalitas, descensio in alterum circulum, licet propè sit, ut ascendat, minutio luminis, & numeri gradusq; fumosus.

Quapropter vtrò, citròq; cōputo factò Almutem figuræ Abraë Ruspi, nempe Iupiter, superat alterū, qui Saturnus est, vna dignitate: nec ob id tam exiguæ rei bonitas figuræ Ruspi referenda est, cum dignitas vna aut parui, aut nihil ad rei probationē cōducat.

ducat. Ex quo conijcitur, quòd propter Lunæ statum (vt antea fuit expositum) Bernardus Galauronus est mortuus, cui adde pro Medici parte, si lubet, septimū locum, quippè qui (vt dictū fuit) infortunio adeò Medico aduersatur, vt nil boni ex eiusdem Galauroni cura Medicus ipse cōsequi potuisset. atque hæc pro vtriusq; figuræ declaratione sufficiant.

De alijs ægrotantium obseruationibus. Cap. XVIII.

ALiquas etiam ægrotantium obseruationes hic apponere libuit, vt ipsarū exēplo quidquid de modo, quo iudicium faciundum est, in præcedentibus scripsimus, vnusquisque faciliore negotio intelligere queat.

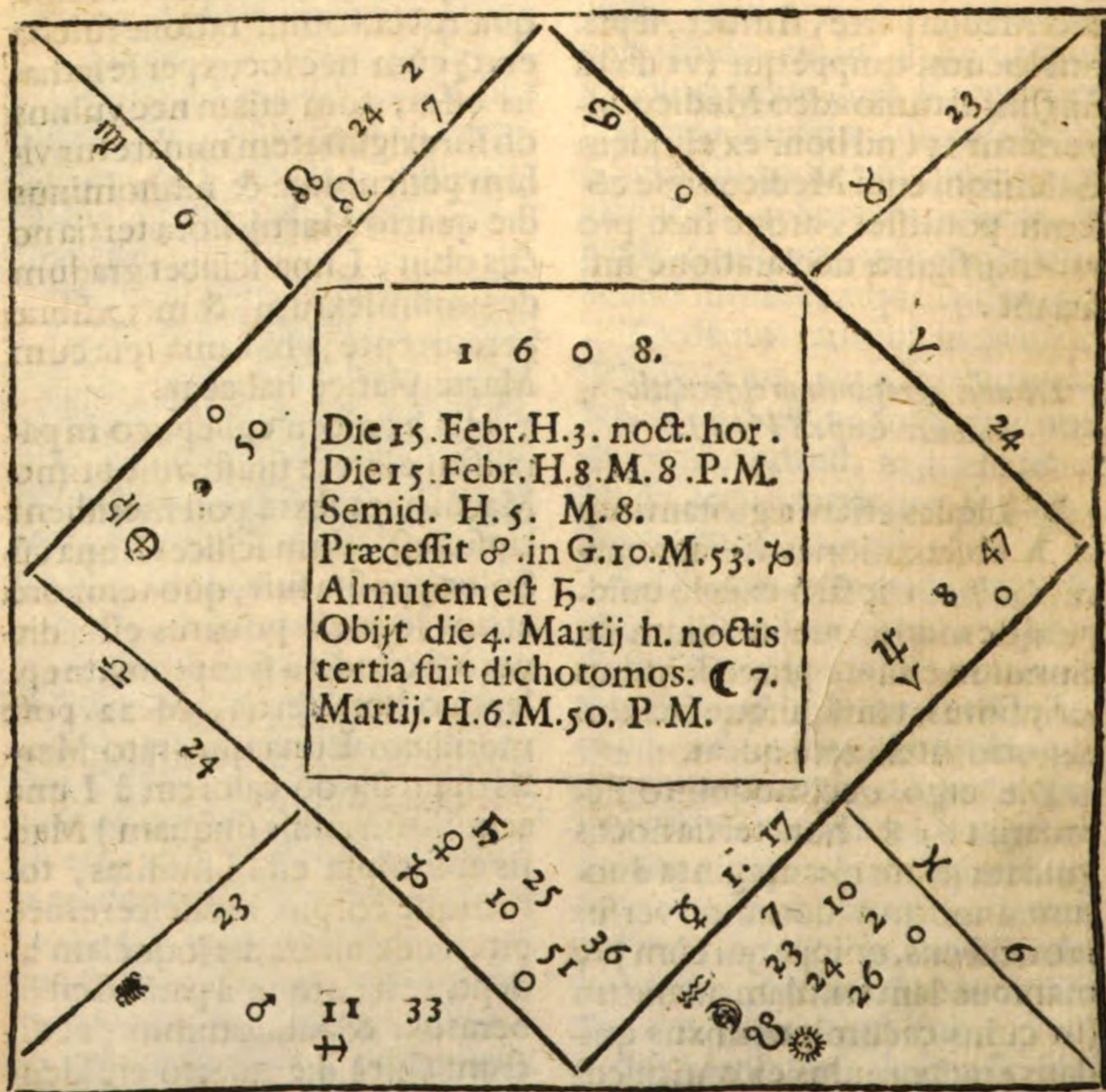
Die ergo decimoquinto Februarij 1608. hora tertia noctis quidam ætate quadraginta duorum annorum domum versus proficiscens, quippè qui cum præ manibus lanternulam quandam (in cuius cacumine infixus quidam erat pomulus ex auricalco) haberet, cecidit, atque eo pomulo cutis in frontis medio vix vul-

nerata est. hic omni diligentia fuit curatus, omni etiam spe salutis, vt trium Chirurgorū, duorumque Phisicorum opinio fuit, quæ re vera omni ratione fulcita erat; cū nec locus per se lethalis esset, tum etiam nec vulnus ob sui exiguitatem minaretur vllum periculum: & nihilominus die quarto Martij hora tertia noctis obiit; Luna scilicet gradum decimum sextum, & m. 57. libræ percurrente, vbi Luna ipsa cum Marte plasticè habebat.

Hic ex motu epileptico in paralysim è latere sinistro die primo Martij hora sexta post meridiem lapsus est, dum scilicet Luna cū Sole opposita fuit, quo tempore etiam loquela priuatus est: die verò secundo à symptomate epileptico hora tertia, M. 22. post meridiem Luna quadrato Martis oppressa ob calorem à Luna acquisitū à radijs (inquam) Martis absumpta est humiditas, totumque corpus incallescere incepit, vnde altera die loquelam adeptus est, atque à paralysi est liberatus: & nihilominus (vt dictum fuit) die quarto eiusdem mensis obiit.

FIGURA AVTEM CASVS

tempore obseruata, sequens est.

Rationē Astronomicam inopi
 natæ mortis præscripti vulnerati,
 nō quidem in aliud transferendā
 esse puto, quam in positū Luæ,
 quippè quæ adeò oppressa est, vt
 omni vigore prorsus orbata sit,
 imò multa malitia oppressa; quæ
 cū cerebro præsit, nedū ei opi-
 tulari valuit, quinimò nō exiguae

eidem fuit læsionis: hinc factum
 est, vt ad recipiendum omne ma-
 lum homo esset dispositus: & sic
 à morte in occipitio intra (in-
 quam) craneum, quinimò in-
 tra piam matrem, ac cerebrum
 icor purulentus in copia fuit re-
 pertus.

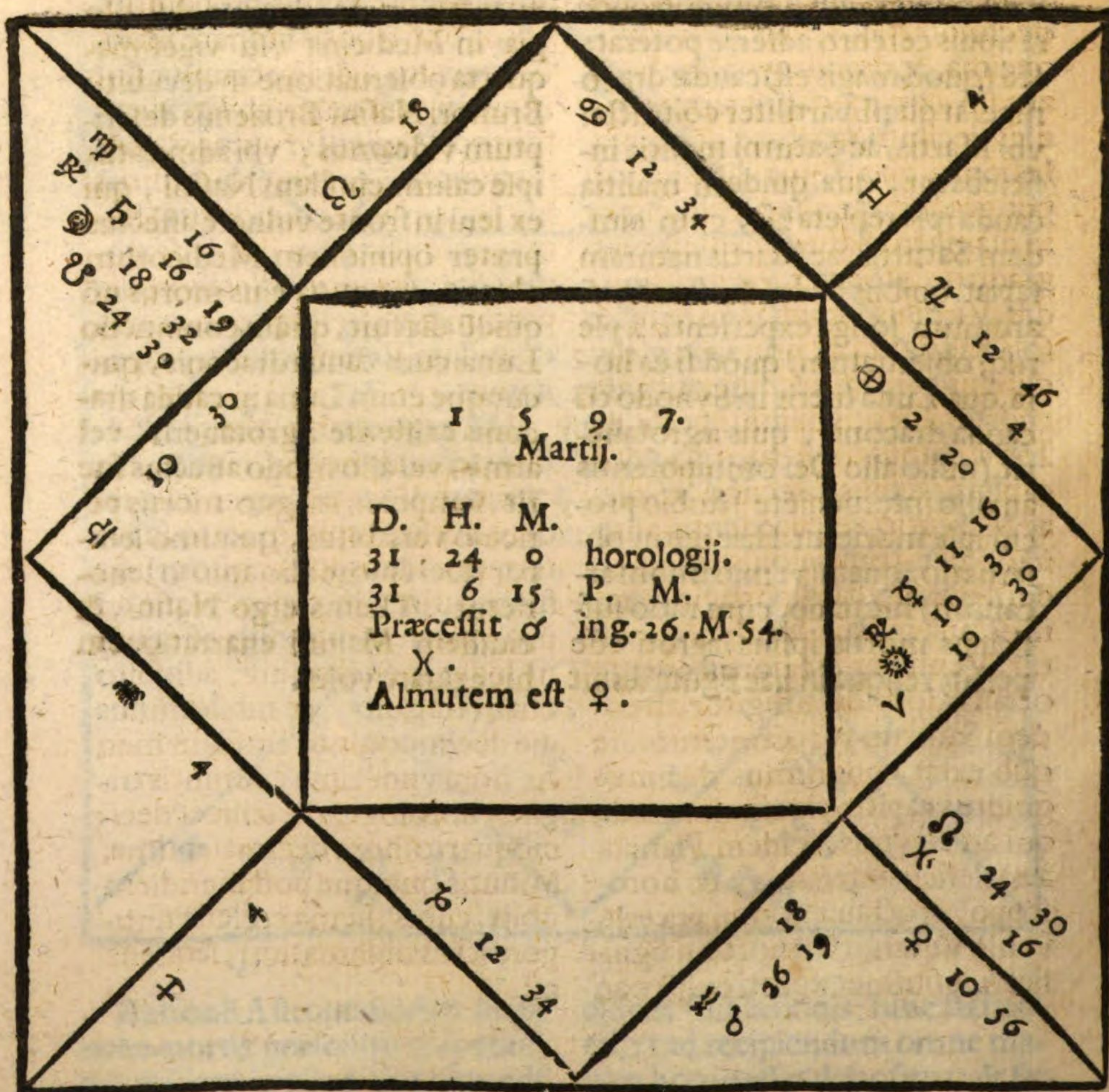
Luna igitur primū debilis fuit,
 ac

ac infortunata, quia Inmine
 prorsus orbata erat, cum Soli con
 iuncta, quo (inquam) lumine, cui
 præsit, fauere solet; unde eo pri
 uata nullum auxilium corrobora
 tionis cerebro adferre poterat;
 sed (quod magis est) caudæ draco
 nis erat quasi partiliter cōiuncta:
 ubi Martis, ac Saturni malitia in
 faciebatur, qua quidem malitia
 cauda ipsa repleta est, cum eius
 dem Saturni, ac Martis naturam
 sapiat. quibus addo (& est magnū
 arcanum longa experientia à ple
 risq; obseruatum) quod si ea ho
 ra, qua Luna fuerit in Synodo cū
 cauda draconis, quis ægrotauit,
 (nullo alio Dei omnipotentis
 auxilio interueniente) dubio pro
 cul ipse morietur. Hæc igitur ob
 seruatio, quam (vt maximum ar
 canum) hic trado, cum ratio suf
 ficiens mortis ipsius ægroti esse
 possit; reliqua in hac figura dimit

to, & ad alias obseruationes me
 conféro.

Sed primum casum huic non
 absimilem ab Excellentiss. Magi
 no in libello de legitimo Astrolo
 giæ in Medicina vsu vigesima
 quarta obseruatione in decubitu
 Brunori Nasini Brixienfis descri
 ptum videamus; ubi admiratur
 ipse casum eiusdem Nasini, qui
 ex leui in fronte vulnere affectus
 præter opinionem Medicorum
 obierit, sed causa eius mortis nō
 quidē alia fuit, quā coniunctio
 Lunæ cum cauda draconis, qui
 cunque enim Luna in cauda dra
 conis existente ægrotauerit, vel
 armis, vel alio modo affectus fue
 rit, semper in magno mortis pe
 riculo versabitur, quinimō sem
 per (Dei fauore alio amoto) mo
 rietur. Thema ergo Nasini, &
 eiusdem Magini enarrationem
 hic exarare volui.

OBSERVATIO DECUBITVS BRVNORI
Nasini Brixienſis ab eodem Magino poſita.

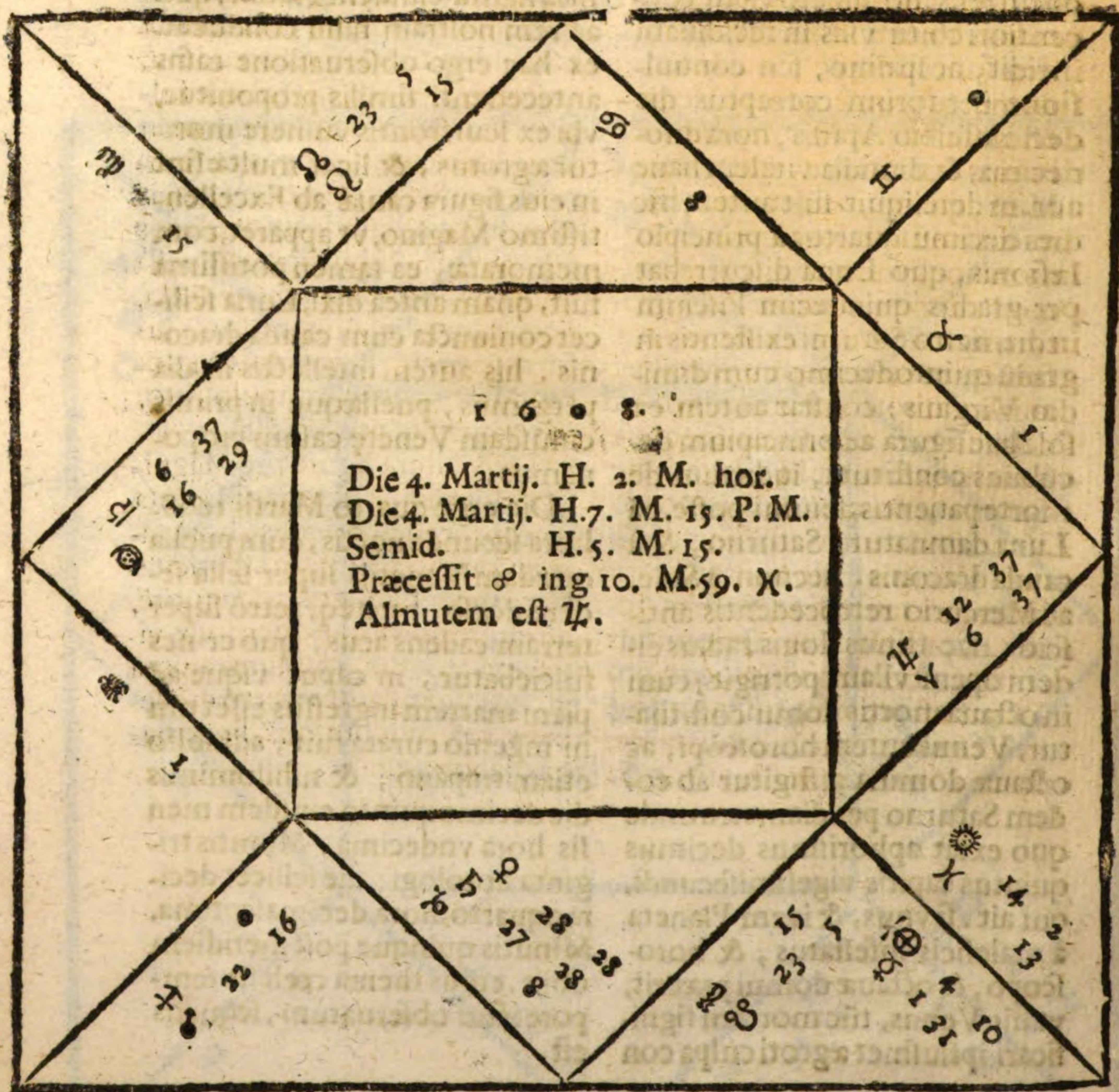
Non eſt inferior (inquit idem
Maginus) hæc obſervatio priore,
ſiquidem à leui origine ingens
malum emanauit. Naſinus enim
ille, dum Bononiæ ſtudiorū cau-

ſa ageret anno, ac die ſupradicto
leuiter in fronte, & in manu ali-
quanto grauius vulneratus fuit,
ſed paucos poſt dies ab omni
mortis ſuſpicionem liber, ac penè
ſaluus,

saluus, vagabundus domi, forisq; discurrens inordinato victu, & licentiori coitu vsus in recidiuam incidit, ac spasmus, sen conuulsione neruorum correptus die decimotertio Aprilis, hora duodecima, & dimidia vitalem hanc auram dereliquit. fuit autem hinc dies decimusquartus à principio læsionis, quo Luna discurrebat per gradus quindecim Piscium in diametro Saturni existentis in gradu quintodecimo cum dimidio Virginis; constat autem ex sola hac figura ad principium decubitus constituta, iudicium de morte patientis desumi posse, nã Luna damnatur à Saturno, & à cauda draconis, necnon à Sole, ac Mercurio retrocedentis antisicio: nec trinus Iouis radius eidem opem vllam porrigit; cum in octaua mortis domu cõstituat, Venus autem horoscopi, ac octauæ domina affligitur ab eodem Saturno per diametrum, de quo extat aphorismus decimus quintus capitis vigesimisecondi, qui ait. si vnus, & idem Planeta à maleficis infestatus, & horoscopo, & octauæ domui præerit, vt hic Venus, tunc mortem significari ipsiusmet ægroti culpa con-

scitam. hæc ille. Et alia de natalitia figura eiusdem Nasini, quæ ad rem nostram nihil conducit. ex hac ergo obseruatione casus antecedenti similis proponitur, vbi ex leui frontis vulnere moritur ægrotus, & licet multæ sint in eius figura causæ ab Excellentissimo Magino, vt apparet, commemoratæ, ea tamen potissima fuit, quam antea dixi, Luna scilicet coniuncta cum cauda draconis. his autem intellectis in alia pergamus, puellæque in primis cuiusdam Venetæ casum proponamus.

Die ergo quarto Martij 1608. hora secunda noctis, cum puella quædam Venetijs super sella sedens dorso, capiteq; retrò super terram cadens acus, quo crines fulciebatur, in caput vsque ad piam matrem ingressus esset omni ingenio curata fuit, adhibito etiam trapano, & nihilominus die decimoquinto eiusdem mensis hora vndecima, Minutis triginta horologi: die scilicet decimoquarto, hora decima septima, Minutis quinque post meridiem obiit. cuius thema cœleste tempore ictus obseruatum, sequens est.

Quæritur ergo præsentia in loco cur puella hæc mortua sit. pro quo illud intelligendum esse admoneo, quòd scilicet dominus primæ, qui Venus est, est etiam dominus octavæ; idque signum

prorsus lethale esse in præcedentibus docuimus. est præterea idē dominus primæ in quarta, quæ sepulturæ domus dicitur, item atque Saturno coniunctus, propè dicam, quòd domum Saturni inha-

inhabitat, qui Saturnus præter id, quòd est infortuna, est etiam eidem Veneri inimicus, cui addendum esse volo, quòd idem dominus primæ, nempe Venus, est in finibus Martis, necnon & in eius exaltatione, qui quidem Mars, quamvis eidem Veneri amicus; est nihilominus infortuna maior, vnde cum tot incommodis dominus primæ, qui egrotum significat, commaculatus fuisset, necessariò, omni alio Dei auxilio amoto, agrotans mori debuisse. Luna autem, nec ipsa bene habet. quia in exaltatione Saturni, & quamvis in domo Veneris, id tamen est infortuniū, quia Venus est domina octauæ: sic itaque tametsi in finibus Iouis, quia Iupiter est dominus sextæ, non est bonus locus pro Luna: est præterea Luna lumine decrescens, atque in motu tarda, sextili Martis oppressa, atq; in Sa-

turni decano dominum sextæ, nempe Iouem ex oppositione respiciens. quæ signa præcedentibus addita, mortem portendunt.

Porro nec Sol sui robore fultus videtur, quandoquidem in sexto loco est, qui locus ægritudinis dominus est, sed, quod magis apparet, quadrato intuitu Martis est infestus; obiit igitur puella vndecima die propter iam dicta, licet Almutem non multum infortunatus sit, quamvis in domo Martis, quia in angulo, atq; in triplicitate propria est.

Est & altera figura pro Magnifica domina Lucretia Glizenta penè præcedenti similis; hora tamen, qua accersitus fui, febricitabat, quæ ob insignem languorē, ac virium prostrationem vix vivere videbatur, quinimò animā ab ipsa agi astantes certò credebant, hæc nihilominus, licet magnolabore, euasit.

THEMA EIVSDEM SEQVENS EST.

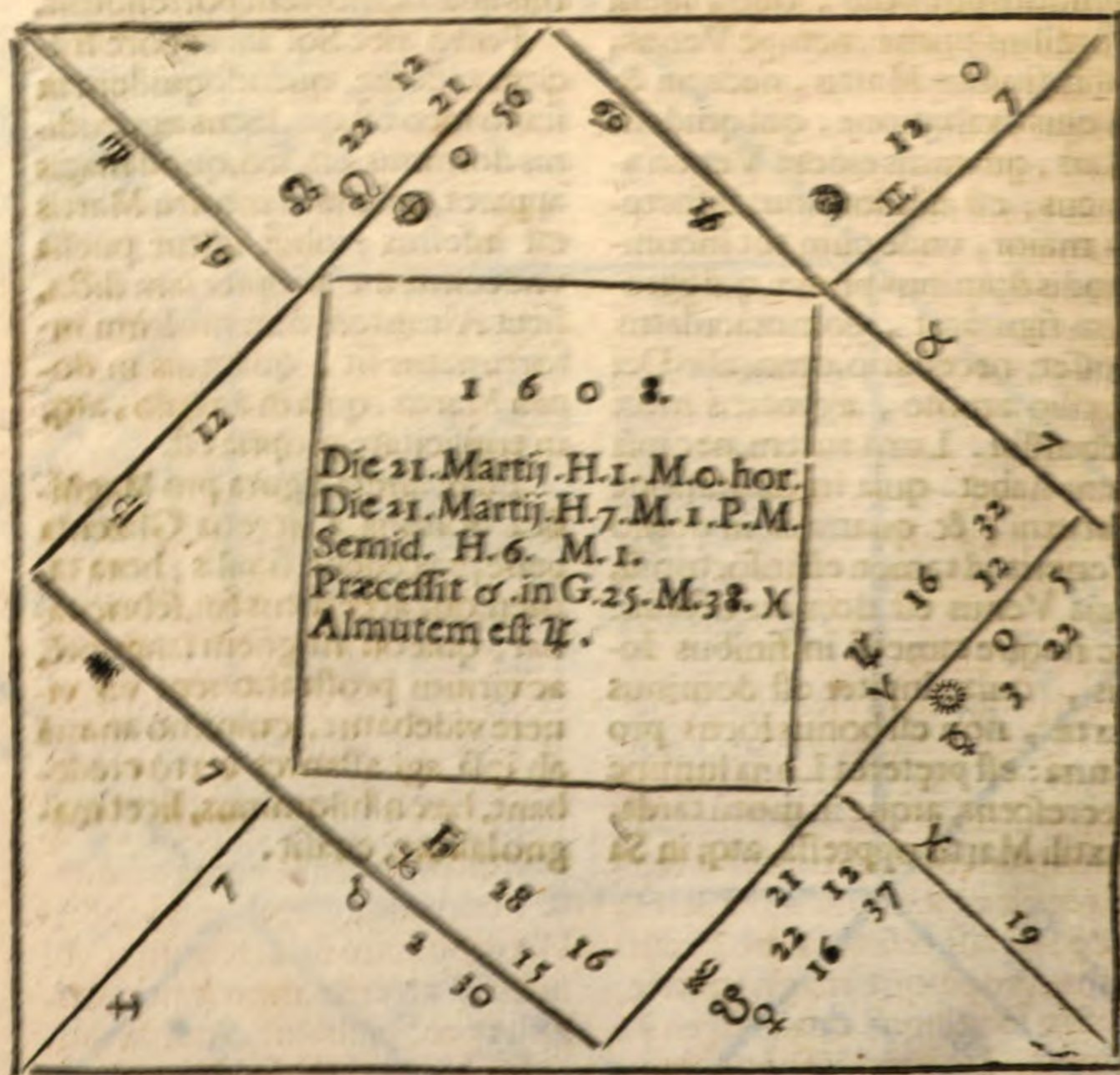

Figura hæc dubio procul ob
regulas locis suis à me præscri-
ptas. prorsus ad mortem est; quia
dominus primæ est dominus etiã
octavæ, nempe Venus, quæ qui-
dem caudæ draconis coniuncta
est, quæ signa lethalia sunt: atque
in finibus Iouis, qui ægritudinis
dominus est. ☉ Præterea est in
Geminorum loco, quippè qui ei

perniciosus est, nec prodest, ut in
finibus Iouis sit, quia etiam in
decano Martis est.

Pro huius autem rei difficul-
tate amouenda notare unusquis-
que debet, quòd hæc figura non
tempore initij morbi fuit fabri-
cata, sed hora, qua accersitus fui:
vnde penes multos tempus istud
fallax esse potest, veluti alterum
inter-

interrogationis: vt capite quinto præsentis tractatus diximus: sed factò, quòd temporis ratione legitime figura fuerit fabricata, ratio salutis in id sanè referenda est, quòd ægrotanti illicò obtuli, quippe qui, cum ad ipsam peruenissem, viriumq; insignem languorem perceperim (cum vix verbū formare posset, cum potius nutu aliquo annueret se citò morituram fore. ego autem febrem, qua laborabat, non exiguam spernens maluatium vinum adhibui, quod guttatim in eius os instillatum cepit respirare, indeque offa ex eodem vino ei data, atq; deglutita tantum adepta est, vt ius cum oui vitello absorbere potuisset; cum perpetuus vomitus, dum (inquam) offerebatur ei cibis, ingressum cuiuscunque rei inhiberet. Dei ergo pietate, huiusmodi diligentia, ope (inquam) vini maluatii contra eius Medici regulam, ac ritum adhibiti tri-duo sanitati restituta est, causa enim propinqua magis mouet, quàm longinqua, qualis Coeli influxus. His ergo Venetis observationibus visis, atque animaduersis, Bellunenses in sequenti capite aliquas notabimus.

De alijs ægrotantium observationibus, quibus redditur ratio naturalis ex astris decerpta.

Cap. XIX.

Primùm ergo ex Bellunensium observationibus ea Illustri domini Fracisci Batij mi-

hi sese offert, qui anno millesimo sexcentesimo nono die quarto Maij hora prima noctis febre correptus vehementer agrotauit: adeò enim breui putredo humorum increbuit, vt febris prorsus maligna iudicata sit: vnde vt mortuus, omnique spe destitutus ab astantibus, totaque ciuitate, necnon & à meo collega semper habitus fuit: & reuera vires adeo prostratæ erant, tum quia nihil deglutire poterat, cum solum ouorum vitellis in iure dissolutis nutriretur, tum etià nedum febre, sed notabili inquietudine siti vehementi, vigilijsq; acerbè molestaretur, & quòd magis mihi negotium facessere videbatur, dolore ingenti in pancreas regione, vel sima epatis parte, adeo conflictabatur, vt ex hoc vires semper in deterius labi viderentur; quem quidem dolorem ab humorum praua qualitate, eorumque malignis vaporibus prouenire fui arbitratus. vbi magnæ arteriæ motus non exiguus percipiebatur, inditiū quidem id erat, quòd, & igne, & fumositatibus valde natura læsa erat: vt ob isthæci iure ægrotus ad mortem labi crederetur: cumq; thema celeste in hora decubitus fabricauerim; ipsum non fore obituum (ni summus Deus aliter iussisset) agnouit: vnde spe magna verbis meis astantes alebam: verum cum vires adeo dissolui obseruarim; vt ad morbi finem nequaquam has ipsas perdurare posse iudicauerim; ægrotumque

vini

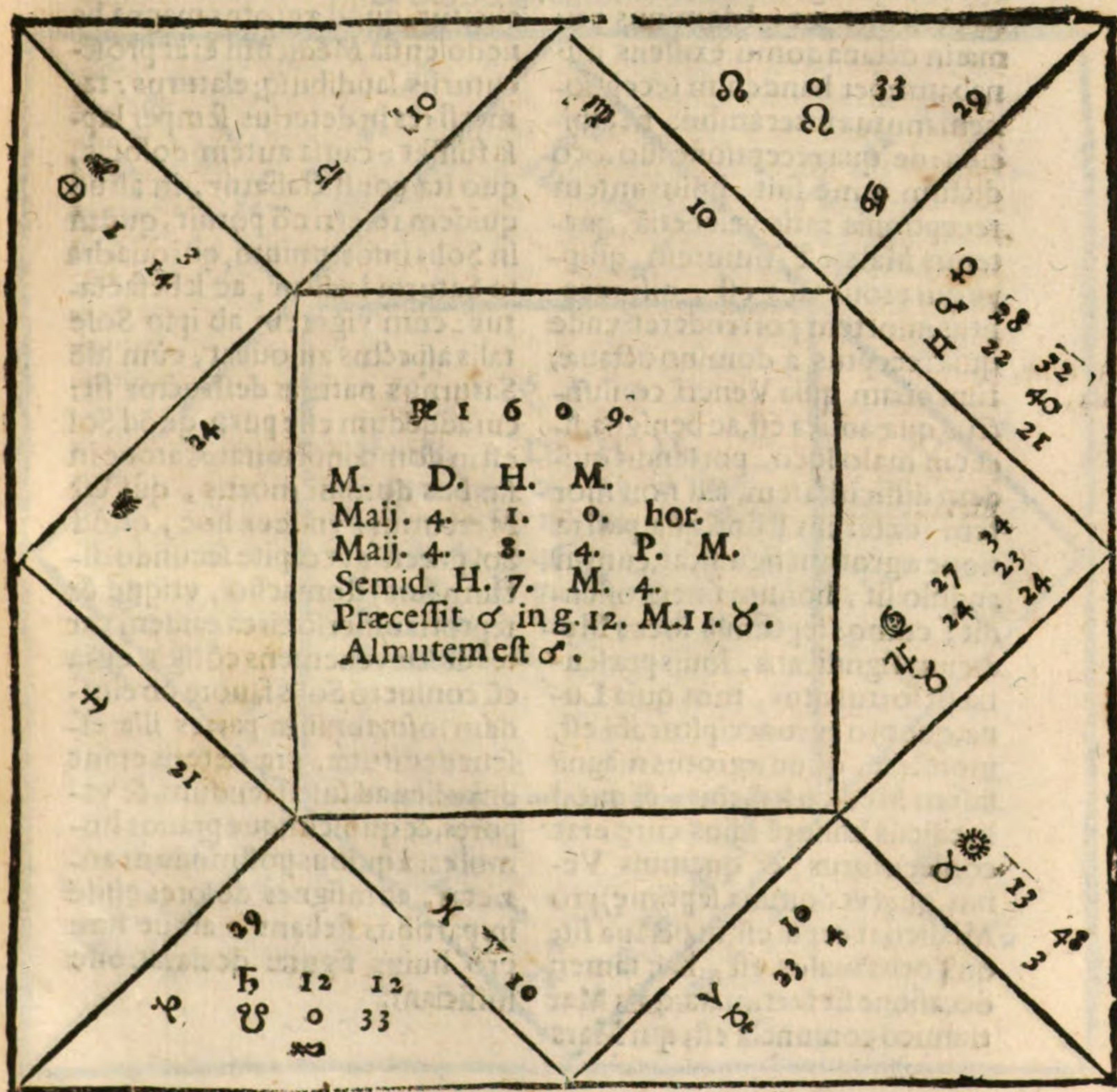
3. de tēp. 6. 2. vini desiderio exardescere audiverim: instabam, ut ei vinum daretur, idq; nemo mihi admittere vnquam ausus fuit: cumq; casus quasi omni spe omnium iudicio destitutus fuerit; ego matri, tum vxori, cæterisque consanguineis obnunciaui, quòd ni vino ægròtus illicò restauraretur, sequenti die, vel saltem biduo esset defunctus; alioqui vini exhibitione pristinam sanitatē ægròtum breui fore adepturum efficaciter sperabā: vinū enim (inquit Galenus) ut assimiletur, mutationem desiderat minimā, quo fit, ut tum nutriet, tum celerimè roboret. meis ergo confisi verbis, absolutè, ac intrepidè

pronunciatis ipsum vinum ei statim obtulerunt, quo ab ipso duntaxat viso, ac naribus olfacto adeò est gauisus, ut eiusdem vini sola visione, ac odore offam in iure caponis, tum ipsum caponem comederet; quod antea nullatenus fieri potuit: & sic ab assumpto vino, quasi miraculosè adauctæ sunt vires, pulsusque subleuati, talique medio coctis humoribus (nequidquam) inquit Galenus, inueni, quod magis semicrudos humores concoquat, quàm vinum, breui sanitati est restitutus.

Huius ergo morbi decubitus coelestem figuram in sequenti loco describere volui.

THEMA COELESTE HORA DECUBITVS

Illustris D. Francisci Batij fabricatum.

In hac figura dominus primæ,
 qui Mars est, domum octauam
 inhabitat, quod quidem signum
 est lethale, ac sufficiens ad necem
 adferendam, atque id certè eue-

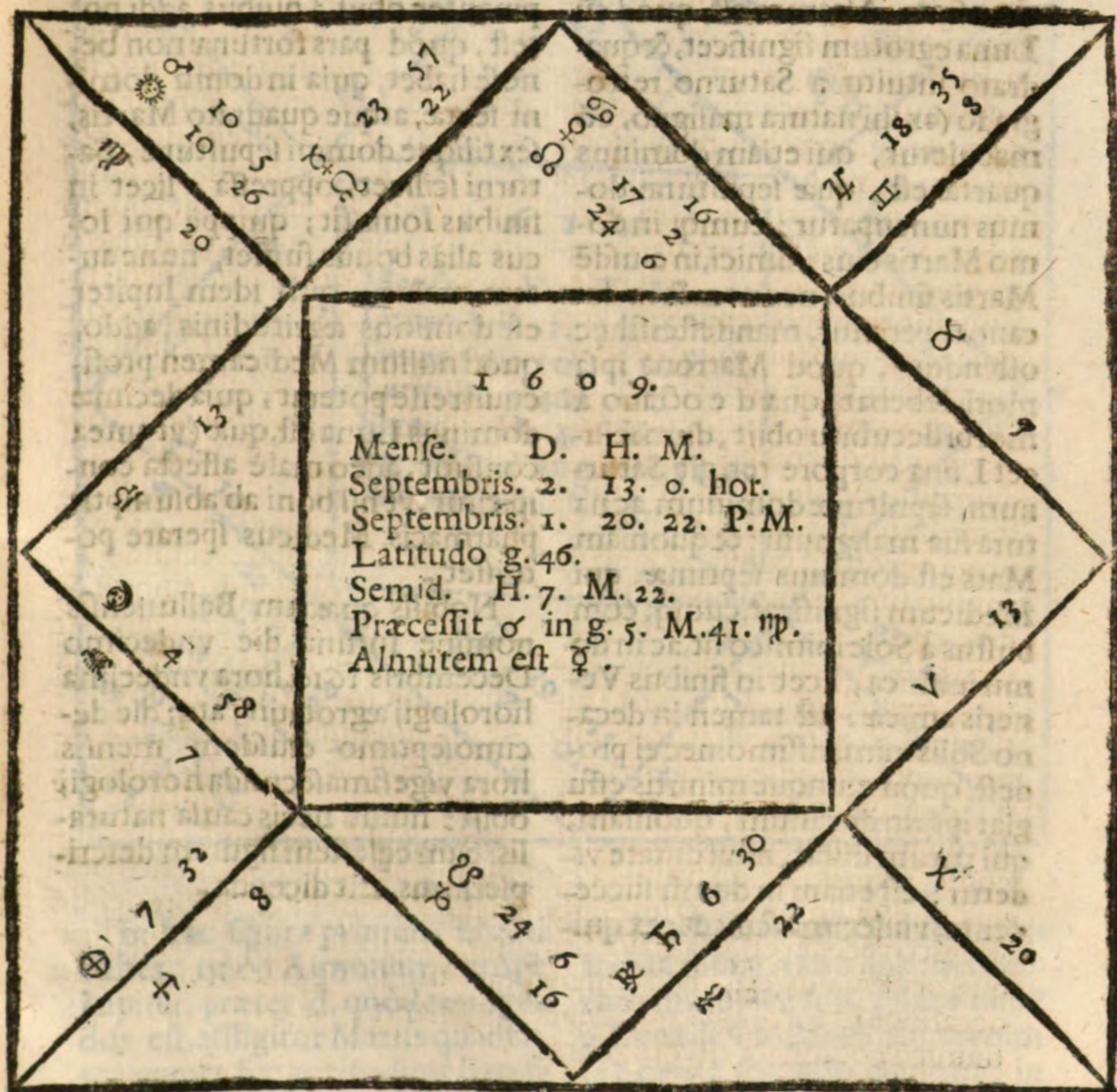
niret, ni idem dominus octauæ
 in domu eiusdem domini primæ,
 Martis scilicet, fuisset: vtpotè in
 Ariete, ipsumque dominum pri-
 mæ salubribus radijs, ex sextili a-
 spectu

specū foueret: cū ergo inter
ambos hæc fiat receptio, sola ipsa
sufficiens naturalis causa erat ad
saluandum ærotū ab omni mor-
tis periculo, quod dominus pri-
mæ in octaua domi existens mi-
nabatur: per hanc enim receptio-
nem mutua inter ambos fit ami-
citia: de qua receptione suo loco
dictum à me fuit. huius autem
receptionis ratio valet etiā, qua-
tenus Mars est Almutem, quip-
pè qui prout talis est, nisi rece-
ptus, mortem portenderet: vnde
quia receptus à domino octauæ,
tū etiam quia Veneri coniun-
ctus, quæ amica est, ac benigna, li-
cet in malo loco, portendit qui-
dem difficultatem, sed non mor-
tem: cæterum Luna, quæ pari ra-
tione ærotum significat, cū in
angulo sit, bonum finem osten-
dit; cumq; septimus locus Me-
dicum significans, Iouis præsen-
tia sit fortunatus, tum quia Lu-
na, quæ pro egro accipitur, ibi est,
monstrat, quod ærotus magnā
fidem Medico habebit; & quod
Medicus honorē illius curæ erat
consecuturus: & quamuis Ve-
nus, quæ (vt domina septimæ) pro
Medico recepta est, in octaua sit;
qui locus malus est, hac tamen
occasione fit fortunata, quia Mar-
tiamico coniuncta est; qui Mars

ægrum significat, prout scilicet
dominus primæ, vtique & qua-
tenus Almutem est, ægritudinis
scilicet significator. vnde ex hoc
elicitur, quod ærotus magna be-
neuolentia Medicum erat prose-
cuturus, laudibusq; elaturus: ta-
met si res in deterius semper lap-
sa fuisset; causa autem doloris,
quo ita conflictabatur, in aliud
quidem referri nō potuit, quā
in Solis infortunium, qui quadra-
to Saturni læditur, ac labefacta-
tur: cū vigorem ab ipso Sole
talis aspectus amoueat, cū idē
Saturnus naturæ destructor sit;
cui addēdum esse puto, quod Sol
est in domo infirmitatis, atque in
finibus domini mortis, qui est
Mercurius: vnde ex hoc, quod
Sol præest (vt capite secundo di-
ctum fuit) stomacho, vtique &
septotransuerso circa easdem par-
tes dolor vehemens cōtigit, quia
cū consueto Solis fauore ob eius-
dem infortunium partes illæ ef-
sent destitutæ, præ cæteris erant
dispositæ ad suscipiendum, & va-
pores, & quoscunque prauos hu-
mores: à quibus postmodum an-
xietas, ac insignes dolores eisdē
in partibus fiebant: atque hæc
pro huius figuræ declaratione
sufficiant.

THEMA COELESTE IN CVIVSDAM

Matronæ Bellunenſis decubitu fabricatum, quæ die
decimo Septembris obiit.

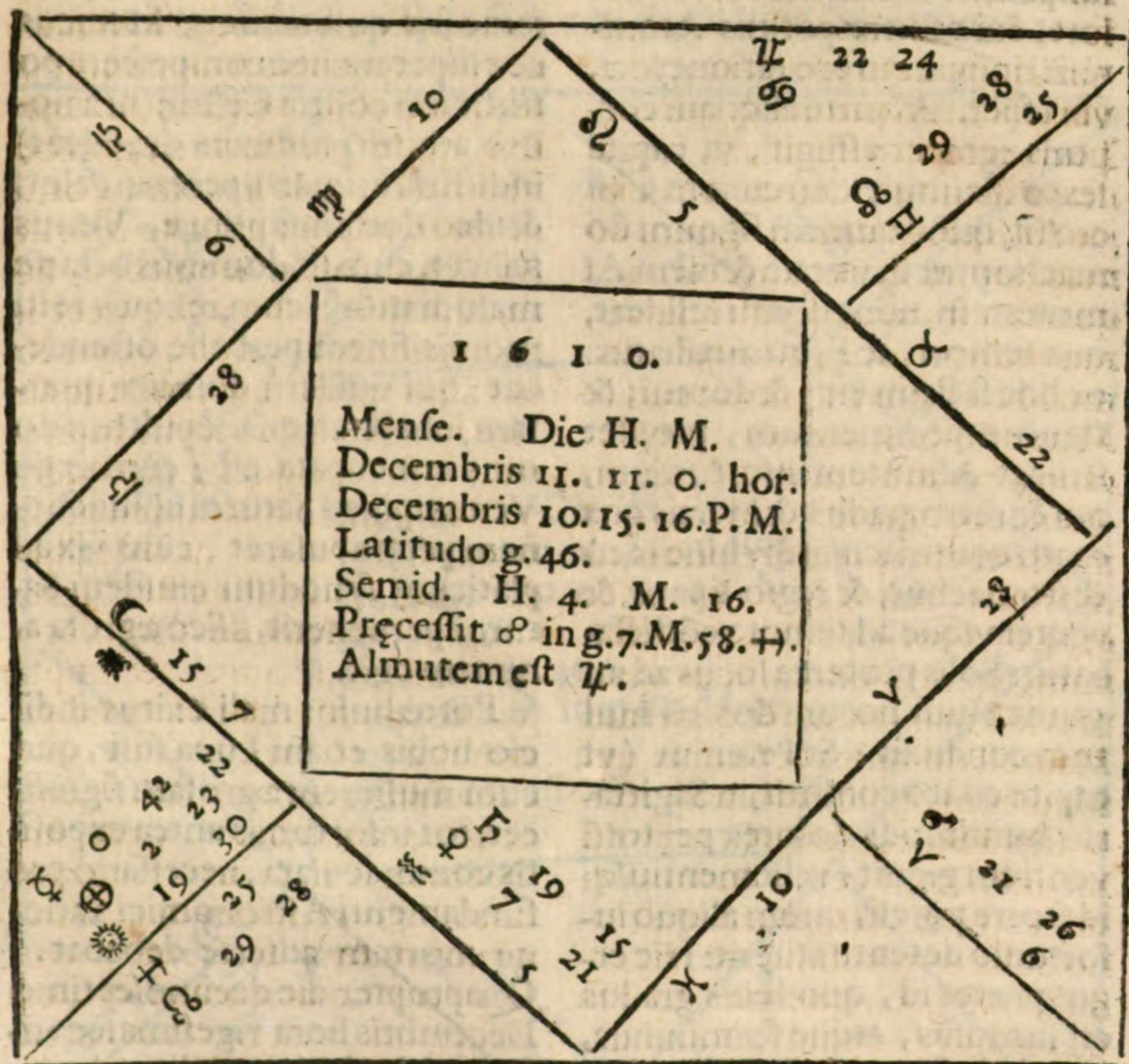
In figura huius Matronæ duo præcipuè veniunt obſervanda, quorum alterū eſt dominus primæ, Venus ſcilicet, quæ etiam dominus eſt octavæ; quod proſectò ſignū lethale eſt, ſi aliquod

aliud teſtimonium repertum fue- rit: vt in capite duodecimo dixi- mus: Ideo Sol à Marte inimico ſauciatus malum dat indicium, atque quodammodo ſubitam ſi- gnificat mortem, ob ſcilicet Mar

isigneam naturam: quippè qui sua præsentia in causa est, ut ignescat, & ita mortem excelerat, & quasi inopinato succedat; ut re vera fuit. Alterum est, quòd cū Luna egrotum significet, & quadrato intuitu à Saturno retrogrado (ex sui natura maligno, cōmaculetur, qui etiam dominus quartæ est, quæ sepulturæ domus nuncupatur: cumq; in domo Martis eius inimici, in eiusdē Martis finibus, nec non & in decano reperiatur, manifestè isthec ostendunt, quòd Matrona ipsa mori debebat; quæ d' e octavo à morbi decubitu obiit, dum scilicet Luna corpore terigit Saturnum, sepulturæ dominum, ac natura sua malignum: & quoniam Mars est dominus septimæ, qui Medicum significat, cumq; combustus à Sole inimico sit, ac in domu inimica, licet in finibus Veneris amicæ: est tamen in decano Solis inimicissimo: nec ei prodest, quòd quinque minutis effugiat ipsum decanum, quoniam, qui parum distat, nihil distare videtur: est etiam in domu succedente, vndecima scilicet: ex qui-

bus conijcitur, quòd in hac cura Medicus primus debebat esse infortunatus: ut ita quidem fuit: quia præter eius opinionem, inopinanter obiit: quibus addi potest, quòd pars fortunæ non bene se habet, quia in domu domini sextæ, atque quadrato Martis, sextilique domini sepulturæ, Saturni scilicet, oppressa: licet in finibus Iouis sit; quippè qui locus aliàs bonus fuisset, nunc autem malus, quia idem Iupiter est dominus ægritudinis: addo, quòd nullum Medicamen proficuum esse poterat, quia decimæ dominus Luna est, quæ (ut antea constitit, adeo malè affecta conspicitur, ut nil boni ab absumptis pharmacis Medicus sperare potuisset.

Nobilis quædam Bellunensis nomine Iustina die vndecimo Decembris 1610. hora vndecima horologij ægrotavit; atq; die decimo septimo eiusdem mensis hora vigesima secunda horologij obiit: huius necis causa naturalis: cū celestem figuram descriperimus, erit dicenda.

In hac figura primùm notari debet, quòd Almutem, nempe Iupiter, præter id, quòd retrogradus est, affligitur Martis quadrato: cumq; hic ægritudinis significator sit, nil boni ex hac parte Medicus sperare poterat. Hæc autem nobilis mulier febre excepta notabilis considerationis doloribus, ac tortionibus per totū ventrem intensissimè cruciabatur: quorum quidem vi adeo vi-

res labefactatæ erāt, vt inde mors secuta fuerit. ratio horum dolorum multiplex fuit, prima tamē a Luna desumēda est, Luna enim (vt capite secundo constitit) in Scorpione existens ventris dolores excitare solet, plus, minusque id continget, prout sic ipsa bene, vel male affecta fuerit: vnde cum Luna in suo casu, licet in gradu lucido posita sit, quadratoq; Saturni, tum Veneris, quæ mortis domina

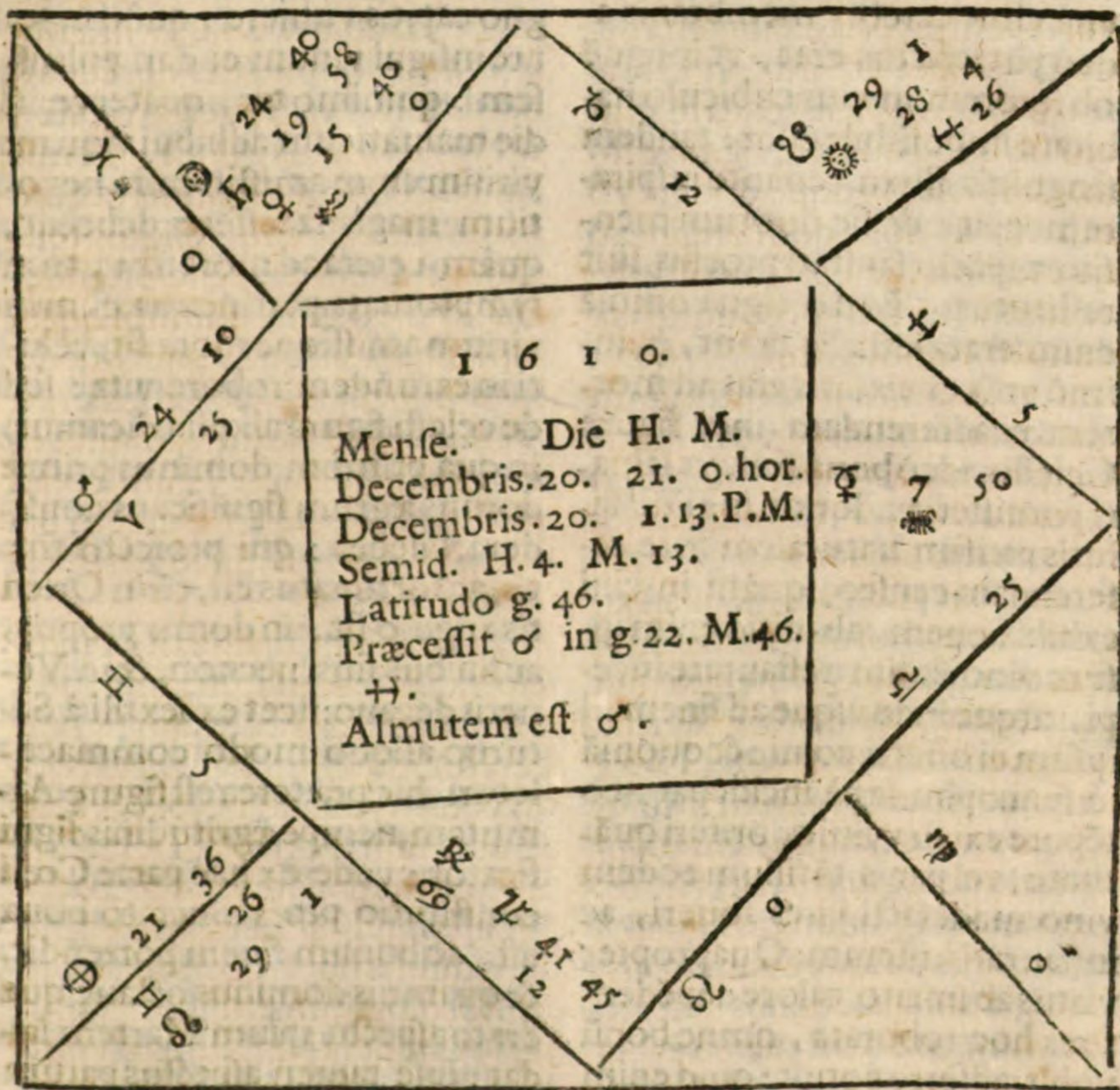
domina est, malè afficiatur; non mirum, si vehementes erant dolores cui additur positus Almutem, quippè qui pro ratione loci, vbi reperitur, partē aliquam corporis semper affligit, vt capite sexto diximus; ideò cum in Cancro sit, quod quidem signum stomacho præest, vtique & idem Almutem in nona domu refideat, quæ femori, ac Epatis auxiliatur: ex hoc factum est, & domui, & signo impedimentum, propter scilicet Almutem infortunium, qui & retrogradus, & Martis quadrato commaculatur; hinc ideò & stomachus, & regio Epatis, & ventēr vsque ad femora cōflictabatur: Solis præterea locus ad augmentum horum dolorū multum conduxit: Sol etenim (vt capite citato constitit, in Sagittario huiusmodi dolores per totū ventrem gignit: vehementiusq; id facere potest, quū aliquo infortunio detentus fuerit: Hic ergo, præter id, quod eius gradus est fumosus, atque foemininus, cū ipse sit masculinus, trino Martis, atque sextili partiliter Saturni læditur aspectu: cui addendum esse existimo, quòd simul cum cauda in Aquario est, licet decem graduum distantia: has

igitur ob causas tã acerbè variis doloribus conflictābatur: quos remedijs quibuscunq; Medicus nec superare, nec compescere potuit: cū contra Cælum (ni à nostro arbitrio influxus depēdeat) industria humana perrarò valet, & ideò dominus ptimæ, Venus scilicet, cū sit dominus octauæ malum morbi cum reliquis testimonijs finem perbellè ostendebat: qui quidem domum quartam inhabitat, quæ sepulturæ domus nuncupata est; cū ergo Venus ipsa ad Saturni cōiunctionem perambulare, cū vix ad platicum synodum eiusdem Saturni peruenerit, illicò ægrota animam egit.

Porro huius mali exitus indicio nobis etiam Luna fuit, quæ cum mulierem ægotam significet, tot infortunijs antea expositis commaculata, necessario fundamenti Astronomici ratione mortem adferre debebat. Quapropter die decimosextimo Decembris hora vigesima secunda horologii, dum scilicet dominus primæ corpus Saturni sepulturæ domini vix tetigit (vt antea dixi, vitam cum morte commutauit,

THEMA TEMPORIS VVLNERIS

cuidam Bellunensi pila ferrea in capite illati fabricatum.

Hic iuuenis Bellunensis adeo pila ferrea loco paulo altius dexteri temporis percussus fuit, ut fractum craneum cerebro infixum nullo modo amoueri potuerit, nisi post dies aliquos (quia ab initio sanguinis fluxio nobis impedimento semper fuit) craneo ex arte paulo infra fracturam terebrato, atque in foramine terebel-

li quodam ferro imposito infra-
ctum, ac cerebro infixum craneum
nisi (inquam) post dies aliquos
propter sanguinis fluxum, subla-
tum fuit: hic loquelam statim a-
misit, nec mente sex dies, con-
stabat, ac eo nesciente in cubile
mingebat, atque ex vulneris late-
re totum corpus resolutum erat,
viresque adeo depresso, ut vix for-
micans

micans pulsus percipi posset; sub fracto craneo (quia ob sanguinis fluxum (ibi tangi sex dies nobis vix licuit) sanguis coaceruatus vnà cum cerebri membranis adeò putrefactus erat, vt insignè obfctorem in eius cubiculo habitare impossibile esset: tandem sanguinis fluxu cessante respirare incepit: & sic duorum mensium spacio sanitati prorsus fuit restitutus. Porro signa omnia enumerata lethalia erant, quinimò vnū ex eis satis erat ad mortem ei adferendam: nec figura Celestis adeò bona fuit, vt saluari potuisset: vnde non in aliud salutis causam naturalem fore referendam censeo, quàm in vini exhibitionem: ab initio enim ipsum vino statim restaurare incipi, atque inde vsque ad finem id ipsum ei offerri volui: & quoniā in syncopim sæpè incidebat, eo tēpore exigua vini odoriferi quantitate, vel panis tātillum eodem vino madefacti vires foueri, ac instaurari iusseram: Quapropter virtus ab innato calore depēdente ex hoc roborata, omne bonū nobis adferre potuit: quid enim est, quod morbos sanat, nisi natura? hæc siquidem omnium morborū (teste Hippocrate, medica-trix est: ea ergo vini exhibitione roborata, morbum superauit. O quanti ægroti Medicorum cura pereunt, quippè qui potius ægros mori, quàm vinū dari, permittunt: Vinum (inquit Galenus) tertio de temperamentis, vt assimilatur mutationem deside-

Cap. 2.

rat minimā: quo fit, inquit idem, vt tum nutriat, tum celerrimè roboret. Chirurgus mirabatur, quòd in delirio, quòd in tam magno capitis vulnere, quòd in febre insigni vinum ei dari voluisssem: quinimò ter, quaterve in die maluatium adhibui vinum: virium enim amissio mihi negotium magis faceffere debebat, quàm cetera ad morbum, tum symptomata pertinentia: cum in virium amissione mors sit, veluti in earundem robore vita: sed de celesti figura aliquid dicamus. in qua primū dominus primæ domus ægrum significans considerari debet: qui profectò fortis, ac fortunatus est, cū in Orientis angulo sit, in domu propria, ac finibus suis, necnon, & in Veneris decano: licet ex sextili à Saturno aliquo modo commaculetur: hic præterea est figure Almutem, nempe ægritudinis significator: vnde ex hac parte Cœli constitutio pro vulnerato bona est, ac bonum finem portendit. & quamuis dominus octauæ quadrato aspectu ipsum Martem lædat: ipse tamen aspectus parum ei nocet: quia mors magis est fortis, quàm idē octauæ dominus, qui est retrogradus: in reliquis autem Cœli thema malum totum est: Luna enim, quæ itidē ægrotum significat, in Saturni domu nedum reperitur, sed & eidē Saturno corpore coniuncta est sextili Martis aspectu affecta: sed quia Mars ægrum significat, non lædit: tum quia sextilis aspectus est

est perfectæ amicitiae : ad hæc Sol à cauda impeditur , tùm quia in domini mortis domu est: verùm dominus mortis retrogradus, ex hoc debilis est (licet magis malignus) quo fit, vt minus potēs sit, & quod sequens est, minus nocere queat . Pars fortunæ in cadente, in domo domini ægritudinis, atque in triplicitate Saturni, in finibusq; Martis, ac decano eiusdem Saturni malum portendit . fed Venus , quæ pro Medico in hac figura accipitur , est Saturno coniuncta , qui Saturnus , cùm medicinarū dominus sit : ex hoc synodo inditium nobis fuit manifestū : quòd Medicus salubres Medicinas ordinaturus erat , inter quas vinum saluberrimū fuit auxilium, cùm dubio procul Dei summi auxilio interueniente vitam eidem saluam fecerit, absq; quo certè , vt ex cæli constitutione conijci potest, quamuis dominus primæ fortis sit, vitam cum morte eommutasset . atque hæc pro Bellunensium obseruationibus sint dicta . quibus sic consideratis, atque notatis . reliquum est , vt ad operis complementū, aliqua pro ægrotantium vtilitate Medico obseruanda in sequenti notemus .

De modo medendi secundum Astronomicas obseruationes. Cap. XX.

MOtuum cœlestium quorūcunq; syderum, ac sphaerarum obseruationes nedūm penes Astrologos, Philosophos, ac

M.

Medicos Astrologiæ non ignaros pro Medicinæ vfu, nō exigui momenti semper fuerunt: vt ex præcedentibus constitit; verùm etiā apud illos, qui Theologiā Christianam professi fuerunt: & præter eos, de quibus præcedenti in tractatu Apologetico mentionē fecimus, vnus fuit Alexander de Ales, cuius authoritas in magna veneratione à viris sapientibus hucusque habita fuit; quippè qui hæc memoriæ prodidit . Medici, qui in ægritudinibus sanandis, ac Medicinis dandis minimè considerant motus corporum super-cœlestium, aut ipsi nescientes, aut Aromatarij, non Medici censendi sunt. Quapropter pro horis obseruandis, quibus opera Medica vtiliter facienda sunt, quædam in hoc postremo adnotabimus capite: hac tamen conditione, quòd si ingens vrgebit necessitas, nulum tempus sit expectandū, plus etenim propinqua, ac immediata causa potest, quàm longinqua, ac mediata (vt aliàs dixi) Cælum quidem in corpora nostra nō immediate agit, sed per media quædam, veluti sunt elementa ignis nimirum, & aer, vtiq; tali medio humores ad aliquam alterationē moti mala multa facere possunt: propinqua autem causa, quales sunt humores, vnico eget duntaxat motore, vt actio fiat: Verūnī remota, vt cœlum, pluribus ei opus est motoribus: hinc cū velocius, ac fortius humorū operatio, ac agitatio sequi possit, quàm ea, quæ ex cœlo prouenit:

M

humo-

2. par. sum
me q. 3.
art. 6.

humoribus, internisque causis morbum, atq; symptomata producentibus (cum necessitas fuerit) magis, quam celestibus influibus, incumbendum erit: etenim si ex se humor turgat, qđ tamen coeli vi vt plurimum euenit, vel immineat periculum ob inordinati motus agitationem; vanum, ac fatuum esset, si coeli benignitas expectaretur: quia occasio praeceptis, licet experimentum sit periculosum: non igitur diem, non horam, quinimò nec dimidium horae expectare Medico interdum licebit: de duobus siquidem malis minus eligendū, cumque imminens conspiciatur periculū, melius est cum aliquo naturae detrimento humorem, ac sanguinem illicò euacuare, quam constellationem expectare, quia humor sui motus impetu tangens principem partem aegrū interficere posset. Ideo vbi ingens non vrgeat necessitas, & morbus det inducias: consulto erit, si tempus bonum expectabitur, quo scilicet absque vlllo naturae detrimento euacuatio, quaecunque fuerit, fieri posset: vtiq; & cetera circa humanum corpus administranda: de quibus ex sapientum praeceptis infra sum dicturus. Quapropter cum tēpus, & occasio permiserit, si Medicū laudem, ac honorem excuiuscunque praesidij exhibitione consequi voluerit: administret quaecunque voluerit remedia (dummodò ratione sint applicita) tempore, quo Luna, dominus deci-

mae domus, ac dominus primae benè sint fortunati; atque si fieri possit, etiam dominus septimae, tum idem septimae locus non sit impeditus: quia tunc rerum suarum optimum, ac incredibilem videbit exitum: sed quoniā qualibet vice thema celeste fabricare forsā aliquis Medicus renuet; vt facilius, ac vlllo absque labore res suas tractare queat, quae absq; coelestis figurae constitutione observari possunt, dicemus: vt etiā quum ipsam figuram quispiam fabricauerit, quae infra sum dicturus, non spernat; quinimò si fieri possit, & vltro, & citro observationes simul addat: vt felicius eius negotium succedat.

Attractiua virtus (inquit Arnaldus) confortari debet, quando Luna est in calido, ac sicco signo: qualia sunt Aries, Leo, Sagittarius: quia quaecunque attractio quoquomodo contigerit, semper à calido adiuuatur.

Retentiua, quum in frigido, ac sicco signo reperta fuerit, quae sūt Taurus, Virgo Capricornus.

Digestiua roboranda quidem erit per calidum, ac humidum signum Luna deambulante. haec autem sunt Gemini, Libra, Aquarius.

Expulsiua adiuuanda erit, quando Luna ipsa frigidum, ac humidum signum tenuerit: veluti est Cancer, Scorpio, Pisces.

Quidquid autem de exhibenda medicina dictum est, id ipsum pro ipsa cōficienda observari debet; quia eo tempore quo pro ratione

Libello d
Iudicij
Astron
micis.

tione Medicinæ cōponendæ per signum idoneum perambulauerit, tunc (inquam) componi debet Medicina, vt exemplo si Medicinam ad virtutis attractiuæ corroborationem cōponere volueris, fac vt Luna sit in signo calido, & sicco, dum ipsam componis: hoc idem de reliquis intelligendum est, prout sic de earū exhibitione ostensum fuit: atque hoc modo perfectam, ac vtilem facies Medicinam. Qui ergo (inquit Arnaldus) hoc negligit, non curat, quod motus, imò potius virtus Coeli contra operetur; postea. verum est, quod verum dico de talib. influxibus scire laus est, vel turpe: culpa est nil discere velle; hæc ille.

Cum autem Medicinam ad vomendum dare cupis; apta Lunam in Cancro. præ cæteris autē signis Leonem caue, quia nè sanguinis vomitus contingat, & nimiam ob agitationem venæ disruptio succedat valdè est periculosum: Medicina enim per Leonem Luna peragrante assumpta stomacho, ac gutturi nocet, si præcipuè vomitoria sit.

Quattuor sunt signa, in quibus cum Luna fuerit, si solutiuum dabitur Medicina, periculū est, nè qui assumpsit, ipsa euomat. hæc siquidem sunt ruminantia Aries, Taurus, Capricornus, & secundum quosdam Scorpio: ideo Luna his quattuor in signis existente Medicinam ad purgandū per secessum non dabis, quia nulla sequetur bona operatio, ad vo-

mendum potius, sicuti dum in Cancro Luna fuerit, de quo antea dictum est. Si Luna præterea retrogrado applicuerit Planetæ, nè pharmacum egrotus euomat est dubium.

Si quis purgans pharmacum assumpserit Luna cum loue existente abbreviabitur eius opus: & effectus ipsius minuetur (inquit Ptolomæus) super quibus *Inver b.* verbis hæc Haly dixit. effectus *19.* Medicinæ non est naturalis corpori: sed attrahit humores superando plures virtutes naturales: cumque fortior natura eo Medicamine fuerit, prohibebit illius effectum: vnde cum Iupiter Lunæ coniunctus roboret naturam, cauendum est ab huiusmodi constellatione, tempore scilicet, quo corpus euacuare volueris.

Hæc autem Haly opinio hætenus ab omnibus, nedum Astrologis, sed & Medicis Astrorum scientiam profitentibus comprobata fuit; horum quidem vnus fuit Arnaldus. Verum ego, cum animum, mentemque altius erexerim: ipsam veram, simulque, & falsam esse inueni: veram quidem esse censeo, si de sanis corporibus sermo fuerit, vbi virtus fortis, ac nequaquam oppressa est: verum si de ægris fiat mentio, ipsam prorsus falsam esse, nō temerè asserere audeo. Quandoquidem quodcunque solutiuum pharmacum nunquam operabitur, nisi ab innato calore illud fuerit actuatū; hæc autē actio requirit satis fortem virtutem:

quod millies experientia fuit cō-
probatum: nanque quum in de-
bili virtute, seu in ægrotante à
postremis cruciatibus non mul-
tum distante pharmacum admi-
nistrabis, nulla quidem apparebit
operatio, ea dubio procul ratio
est, quia virtus debilis pharmacū
actuare nequiuit: nulla sanè at-
tractio, aut operatio solutini
pharmaci fieri poterit, nisi me-
dio virtutis retentiue, attractiue,
digestiue, quæ pro actuatiua in-
seruit, atque expulsiue: hæ autē
quattuor virtutes à caloris nati-
ui fortitudine, aut debilitate de-
pendent: si ergo cum natura lan-
guida ac debilis vi morbi fuerit,
adhuc magis coeli influxu ipsam
debilitare tentabis, non est veren-
dum, quin ob virtutis debilitatē
nostra frustretur intentio.

Quapropter in ægris corpori-
bus iudicio meo, vt etiam ex di-
ctis constitit, expectandum est, si
purgare volueris, quod Luna cū
Ioue conuenientiam habeat: vt
calor debilis aliquo modo, prius-
quam ægrotus assumat pharma-
cum, vi coeli roboretur: in sanis
autem corporibus quidquid à
Ptolomæo, atque Haly, necnon
& ceteris alijs dictum est: vtiliter
obseruari poterit. vel si meum
maius consilium, etiam in sanis
hanc adhibe distinctionē: si phar-
macum fuerit scammoniatum,
vel habuerit fortem Medicinam:
tūc quia fortis requiritur virtus,
Luna etiam cum Ioue apta: in be-
nedicto autē Medicamine fac, vt
Ptolomæus ac ceteri docuerūt.

Luna per Cancrum peragran-
te electuario, per Pisces pilulis,
per Scorpionemq; deambulante
potione; quæ cum Sextili, vel Tri-
no Veneri applicuerit, foeliciter
cholera euacuabis; parique pa-
cto si eisdem aspectibus in prædi-
ctis signis Luna ipsa cum Ioue
fuerit eadem solutiuerū forma
prosperè melancholiam, si cum
Sole pituitam quidem absq; mo-
lestia purgabis.

Cæterum quæuis humani cor-
poris pars ægrotata non curari de-
bet, ni prius (si tempus permise-
rit) vi coeli roborata fuerit: idq;
feceris, cum signum (quod eidē
ægrote parti dominatur) in Oriē-
te ab infortunis Marte scilicet,
atque Saturno liberum, Lunam-
que in ipso posueris: parique pa-
cto si dominus eiusdem signi in
bono loco fuerit. sed exemplo id
ipsum ostendamus. si ergo gut-
tur ægrotauerit, ipsumq; curare
volueris, apta Taurum cum Lu-
na in Oriente, quia Taurus gut-
turis est signum: itidem Venus
eiusdem signi domina sit bene-
affecta.

Præterea si antiquam ægritu-
dinem sanare cupis, apta Lunam
in Tauro, vel saltim in eiusdē tri-
plicitate: quia cum terreum sit
signum, antiquas ægritudines
repræsentat; & fac, quod Luna
sit bene fortunata. Verum si re-
cens fuerit morbus, cum ipsa Lu-
na in Cancro, Scorpione, vel Pi-
scibus fortunata fuerit, à cura il-
lius morbi auspicaberis. Adhuc
si pars corporis à capite vsque ad
pectus

pectus quouis modo ægrotauerit, dum Luna non impedita ab imo cœli ad medium demouebitur, cura vtiliter incipienda erit: si infra pectus vsque ad pedes ægritudo fuerit, in reliqua Cœli parte si Luna fortunata inuenta sit, optima curatio eiusdē affectus tunc erit, si tamen eadē Luna numero aucta sit.

Si à matris ventre foetum extrahere volueris, fac, quod Luna lumine sit diminuta, descendens Meridionalis in latitudine, & declinatione, aut earū vna: quod sit in ascendente, & dominus ascendentis in Iouis, & Veneris aspectu sit: meliora autem signa pro re hac sunt foeminina, directarumque ascensionum: qualia sunt Cancer, Virgo, Scorpio: hæc Albenragel.

Si astringentē medicinam vtiliter adhibere desideras, apta Lunam in gradibus suæ exaltationis Ioui coniunctā: ipsamet Luna sit motu tarda, vtique & Planeta, cui applicet: vel idem Planeta sit retrogradus: vtilius etiam dabitur, si eadem Luna cum Planeta prædicto fuerit ascendens in Septentrionem.

Pro clysteri iniiciendo Luna sit in Libra, vel Scorpione, & applicet Veneri: & dominus Orientis nihil cū domino sextæ habeat.

Pro oculis sanandis. Luna sit crescens lumine, ac numero, & benè fortunata, tametsi Saturnus non multum ei obesset, si tamen numero, & lumine aucta fuerit.

Luna in communi, vel mobili signo existente quæuis corporis pars ferro nè tangitor, inquit Albenragel.

Membrum ferro nè tãgito (inquit Ptolomæus) quum Luna signum tenuerit, quod eidem membro dominatur. ratio redditur ab Haly, quia cum Luna humectandi vim habeat, ideò membrū incisum nimium humectabit, quo fiet, vt fluxionem facile recipiat. Ex his autem Ptolomæi, ac Haly verbis vnum elicio corollarium, quod scilicet hoc Lunæ positu in delirio, vel propter aliquam aliā causam reuellendi gratia cruribus, vel coxis cauteria, aut cucurbitulas scarificatas, aut vesicantia ad mouere vtiliter Medicus possit; quia cœli positu nimia ob humiditatem pars relaxatur, & sic aptior fit ad materiam recipiendam.

Purgatorium (ait Ptolomeus) assumere, & Luna in Scorpione, vel Piscibus: domino etiā ascendentis coniuncto Planetæ, qui fuerit sub terra per coniunctionem, vel aspectum laudabilem: si verò dominus ascendentis coniunctus fuerit Planetæ existenti in medio Cœli: patietur nausæam, & mouebitur medicina, & in eo non morabitur.

Signum humidū (inquit Haly in Commento) potatori medicinæ prodest, quia cū bibita fuerit medicina humiditas non obstabit fortitudini medicinæ, si Planetæ sub terra existenti dominus primæ applicuerit, facit descendere

In ver. 20

In ver. 21

idere medicinam ad inferiora. Secus autem, si in medio Celi existentem Planetam aspexerit; quia sursum medicina eo influxu tendet, & sic nausea excitabitur.

Si purgare volueris atram bilem, apta Lunam Ioui, si bilem flatum Veneri, si pituitam Soli.

Pariq; pacto utilius atram, ac facilius purgabis hora Iouis, bilem hora Veneris, pituitam hora Solis. ratio secundum omnes Astrologos ea est, quia si Luna Saturno coniuncta, ac hora eiusdē Saturni atram purgabis, difficilis erit humoris attractio, quia lien tunc (nempē tali hora, taliq; Lunæ positu) nimium fit fortis, ac robustus: sed hæc opinio nō mihi arridet, etenim quo magis natura roborata fuerit, tanto fortius, ac rectius quidquid nocui habebit à se expellet: quodque utile est, retinebit: vnde, cum membrum, à quo euacuas, debile sit, poterit facile fieri attractio à medicamine utilis humoris, simul & mali: quia natura languida vi pharmaci, si vehemens fuerit, adeò superabitur, vt nec, quod utile est, retinere possit: quoquomodo autem fortis fuerit, si mota ad inutile expellendum, illud nunquàm retinebit: quia, quod melius est semper natura facit dummodo impedita non fuerit: ex quibus concludi potest, quòd tutius est, si hora Saturni, utiq; & dum eidem Luna coniuncta fuerit atram purgabis: atq; quidquid de atra dixi, utique, & de bile, ac pituita itelligo.

Luna existente in Leone (præcipuè sex in primis gradibus, vbi Saturnus fines habet, aut quinq; in postremis, vbi Mars suos tenet si sanguinis missio è vena fieret de ægrotantis vita ageretur: Leo enim præcordijs dominatur, è cuius fonte venæ oriuntur, inquit Gauricus.

Mittere sanguinem, vel pharmacum dare per horas viginti-quattuor ante, & post coniunctionem, vel quadratum, vel oppositum Lunæ cum ♄, ☿, ☼, atq; ☿ malum, ac perniciosum.

Luna ex coniunctione Sextili, aut Trino cum ♄ ♀ ☿ utilis est sanguinis missio ☼ optima flebotomia ☿ ♄ non obest.

Luna ex ☐, aut ☿ cum ♄, & ♀ utilis flebotomia.

Luna in ♋ flebotomia (nisi ex capitis venis fuerit) optima; utiq; & si in ♋ fuerit. vndique enim signum istud est bonum.

Luna in ♋, in ♎, atque in ♏ existente fieri potest sanguinis missio.

Luna in ♏, ♎, atque ♏ periculosum sanguinem mittere.

Luna in ♏, atq; ♏ ambigua, sed potius nocua flebotomia.

Luna in prima Libræ medietate utilis, sed in prima Scorpionis medietate mala.

Luna in ♋ pituitosis utilis magis flebotomia, nisi ex capitis venis fiat. quia tunc in nullo bona est.

In ☿ cholericis confert, ni ex pectoris, pulmonumque venis fiat.

In Librę prima medietate melancholicis conuenit, dummodo ex natibus sit.

In secunda Scorpionis parte choleris, præterquam in inguinibus, pudendisq; conuenit.

In ♄ pituitosis prodest, sed nè è coxis, surrisq; fiat cauendū est, quia mala erit.

In ♀ melancholicis, dummodo crura non tetigeris, utilis quidem erit.

In ♃ choleris vndique bona

erit exceptis venis pedum, talorum, atque saphenæ.

Ventosæ autem nisi Luna plena lumine fuerit, applicandæ erunt, sic cum omnibus Astrologis Auicenna dixit. atque hæc pro huius tractatus fine sint dicta: licet multo plura dicere potuissemus; sed breuitati incumbentes ea reliquimus, quæ apud Astrologos vnusquisque facile legere poterit.

Lib. 1. f. 4.
c. 21.

F I N I S.

HYPOLITI OBICII EQVITIS AVRATI Medici, & Philosophi Ferrariensis

Brevis Cosmologia ad Sphæra cognitionem.

PROEMLVM.

Vm ad prædictio-
num astronomi-
carum ex celesti
figura in decubi-
tu egrotantium
fabricata perfe-
ctam cognitionem habendam
sphærae notitia multum condu-
cat, quinimò cum absque huius in-
telligentia nè quidquam illius re-
ctè intelligi possit; ad nostri ope-
ris maiorem intelligentiam utilis-
simum fore existimauimus; si præ-
senti in loco de illis, quæ ad eius-
dem sphærae scientiam spectant,
breuem, sed claram traderemus
notitiam; vt absque labore præce-
dentem de prædictionibus astro-
nomicis in ægrotantium decubi-
tu facultatem vnusquisque aggre-
di valeat.

Ab ordine ergo Ioannis de Sa-

crobusio non digrediens facilio-
ri, ac breuiori, quo fieri poterit,
modo, de sphæra Mundi tractatu-
lum quattuor capitibus distinctū
hîc tradam; cum tamen prius eo-
rum aliqua (quibus ignotis, nè
quidem reliqua, quæ in sphæra
sequuntur, intelligerentur) præli-
bauerim.

Quapropter primū dicamus.
Quod punctus Mathematicus est
cuius pars nulla est, vel est, quod
in partes diuidi nequit. linea est
longitudo sine latitudine. .
Pianum, siue superficies est lon-
gitudo cum latitudine. . Cor-
pus est longitudo cum latitudine,
& profunditate. hæc autem quat-
tuor, de quibus diximus, apud Ma-
thematicos sunt res imaginariæ;
etenim omnia, quæ à Mathemati-
cis considerantur sunt abstracta à

A

materia

materia secundum imaginationem, siue dicamus secundum rationem, licet secundum suum esse materiae inesse possint; & re uera insint: pro quorum clariori cognitione scire abs re non erit, quod Mathematicus differt à naturali philosopho in rerum consideratione; veluti vterque à Metaphisico: etenim metaphisicus circa res à materia secundum esse, & secundum rationem prorsus abstractas suam habet cognitionem; quales sunt Deus Angeli vtriusque speciei, atque anima intellectualis in se considerata: quæ res substantiæ abstractæ nuncupantur: cum secundum suum esse, vtiq; & secundum rationem artificis à materia prorsus sint abiunctæ: tales quidem, quales in se sunt, à metaphisico considerantur.

At philosophus naturalis, qui phisicus dicitur, res omnes naturales materiae iunctas, & nequaquam ab ipsa separatas perpendit, ac considerat; considerat, inquam, ipsas in materia secundum suum esse, atque secundum rationem: Inter autem hos duos artifices Mathematicus medius est; qui ppè qui res suas per imaginationem abstractas contemplatur, abstractas inquam, à materia, cum in eadem secundum suum esse insint; hæ autem res quantitates sunt ad lineam, planum, corpusque spectantes: Quidquid enim à Mathematico consideratur ad alteram harum quantitarum refertur: quantitas nihilominus penes Mathematicos duplex est: nempe continua,

atque discreta.

Prima, quæ continua nuncupatur, est cuius partes ab inuicem separatae non sunt, vt exemplo patet. discreta est cuius aliquæ partes ab alijs sunt seiunctæ, vt 1. 2. 3. 4. hæ autem quantitates discretæ dicuntur, quia vnum est separatim à duobus, & sic de singulis: vel quantitas discreta erit linea in partes diuisa, vt exemplo cernitur: & sic patet; quod qualiscunque quantitas integra continua dicitur, diuisa autem discreta nuncupatur. datur præterea circa quantitatem continuam diuisio, nāque alia est mobilis, atque alia immobilis: pro ratione scilicet subiecti in quo est: in cœlo enim considerata mobilis est, & sic ad Astronomum spectat, in terra immobilis appellatur: & hoc modo ad Geometram pertinet.

Modò discreta quantitas, vel absolute, vel respectiue considerata potest: absolute quidē, si Arithmeticus suos perpenderit numeros, qualis est par numerus, & impar: respectiue autem, quando Armonicus de suis numeris considerationem habet: qui nisi comparatiue perpendi possunt: undē duplum ad triplum referri, uel ad quadruplum, quintuplumq; non ignorat: duplum (inquam) ad triplum refertur, quatenus cum ipso proportionem in sesquialtera habet.

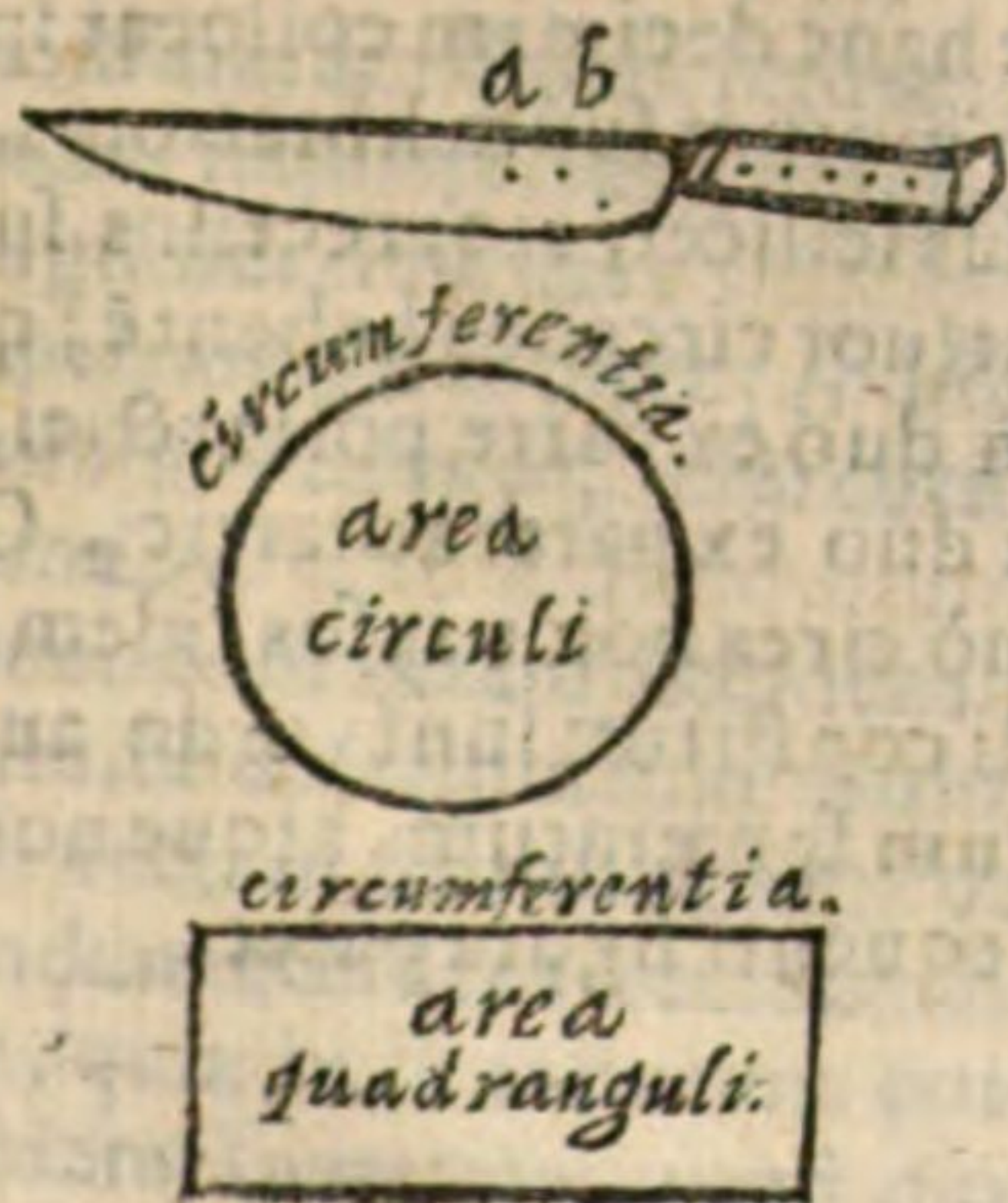
Ceterum Astronomus cœlum considerat, non quatenus ex simplici materia factum, vel quatenus eius anima sit assistens, non in for-

Ad Sphæræ cognitionem.

3

formans: verum illud considerat, quatenus habet magnitudinem, quæ spherica est, uel inquantum habet motum circulare, huiusmodique alia pro re sua usurpat: quæ essentiam celi nequaquam respiciunt: talis etenim celi essentia consideratio ad physicum, non ad sphærographum, seu Astronomum pertinet.

Modò quodcunque centrum punctus est, punctus autem non semper est centrum: Centrum duplex est, magnitudinis scilicet, & gravitatis: primum semper in medio rei est, cuius rei centrum dicitur; secundum habet locum pro ratione gravitatis rei, cuius nimirum rei centrum est: verum si res centrum habens pondere æqualis undique sit; tunc idem est centrum magnitudinis, & centrum gravitatis: utriusque centri per cultellum pateat exemplum, nam littera a ostendit centrum magnitudinis, & b centrū gravitatis.

Diameter est linea transiens per centrum, & applicans extremitates ad circumferentiam: huiusmodique linea in spherico corpore magis propriè axis dicitur.

Area planæ figuræ est externa pars, vel superficies eiusdem figuræ, ut exemplo patet.

Circumferentia est pars, quæ rem circuit, siue sit plana, siue sit corpora.

Caput primum, ubi quid sphaera, quid Centrum, quid axis, quid poli, quot sphaerae, ac demum quæ forma sit Mundi.

Traçtatum de sphaera (inquit Ioannes de Sacrobusto) quatuor capitibus distinguimus, in quorum primo habebitur, quid sphaera, quid centrum, quid axis, quid poli Mundi, quot sint sphaerae, & quæ sit forma Mundi.

Primum ergo ostendit author, quid sit sphaera, huius etenim definitione ignota, nè quidquam huius tractatus, nisi confuse intelligeretur: Euclidis ergo autoritate inquit sphaera est transitus circumferentiæ dimidij circuli, quæ fixa Diametro eousque circumducitur, quousque ad locum suum redeat. Quibus verbis potius modus sphaeram conficiendi habetur, quàm vera, ac essentialis eiusdem sphaeræ definitio: quod tangit Author dicens. hoc est. sphaera est rotundum, quod describitur ab arcu semicirculi, uel à circumferentia semicirculi: verior igitur Teodosij erit definitio. Quippè

materia secundum imaginationem, siue dicamus secundum rationem, licet secundum suum esse materiae inesse possint; & re uera insint: pro quorum clariori cognitione scire abs re non erit, quod Mathematicus differt à naturali philosopho in rerum consideratione; veluti vterque à Metaphisico: etenim metaphisicus circa res à materia secundum esse, & secundum rationem prorsus abstractas suam habet cognitionem; quales sunt Deus Angeli vtriusque speciei, atque anima intellectualis in se considerata: quæ res substantiæ abstractæ nuncupantur: cum secundum suum esse, vtrique & secundum rationem artificis à materia prorsus sint abiunctæ: tales quidem, quales in se sunt, à metaphisico considerantur.

At philosophus naturalis, qui phisicus dicitur, res omnes naturales materiae iunctas, & nequaquam ab ipsa separatas perpendit, ac considerat; considerat, inquam, ipsas in materia secundum suum esse, atque secundum rationem: Inter autem hos duos artifices Mathematicus medius est; qui ppè qui res suas per imaginationem abstractas contemplatur, abstractas inquam, à materia, cum in eadem secundum suum esse insint; hæ autem res quantitates sunt ad lineam, planum, corpusque spectantes: Quidquid enim à Mathematico consideratur ad alteram harum quantitarum refertur: quantitas nihilominus penes Mathematicos duplex est: nempe continua,

atque discreta.

Prima, quæ continua nuncupatur, est cuius partes ab inuicem separatae non sunt, vt exemplo patet. discreta est cuius aliquæ partes ab alijs sunt seiunctæ, vt 1. 2. 3. 4. hæ autem quantitates discretæ dicuntur, quia vnum est separatim à duobus, & sic de singulis: vel quantitas discreta erit linea in partes diuisa, vt exemplo cernitur: & sic patet; quod qualiscunque quantitas integra continua dicitur, diuisa autem discreta nuncupatur. datur præterea circa quantitatem continuam diuisio, nãque alia est mobilis, atque alia immobilis: pro ratione scilicet subiecti in quo est: in cœlo enim considerata mobilis est, & sic ad Astronomum spectat, in terra immobilis appellatur: & hoc modo ad Geometram pertinet.

Modò discreta quantitas, vel absolutè, vel respectiuè considerata potest: absolutè quidè, si Arithmeticus suos perpenderit numeros, qualis est par numerus, & impar: respectiuè autem, quando Armonicus de suis numeris considerationem habet: qui nisi comparatiuè perpendi possunt: undè duplum ad triplum referri, uel ad quadruplum, quintuplumq; non ignorat: duplum (inquam) ad triplum refertur, quatenus cum ipso proportionem in sesquialtera habet.

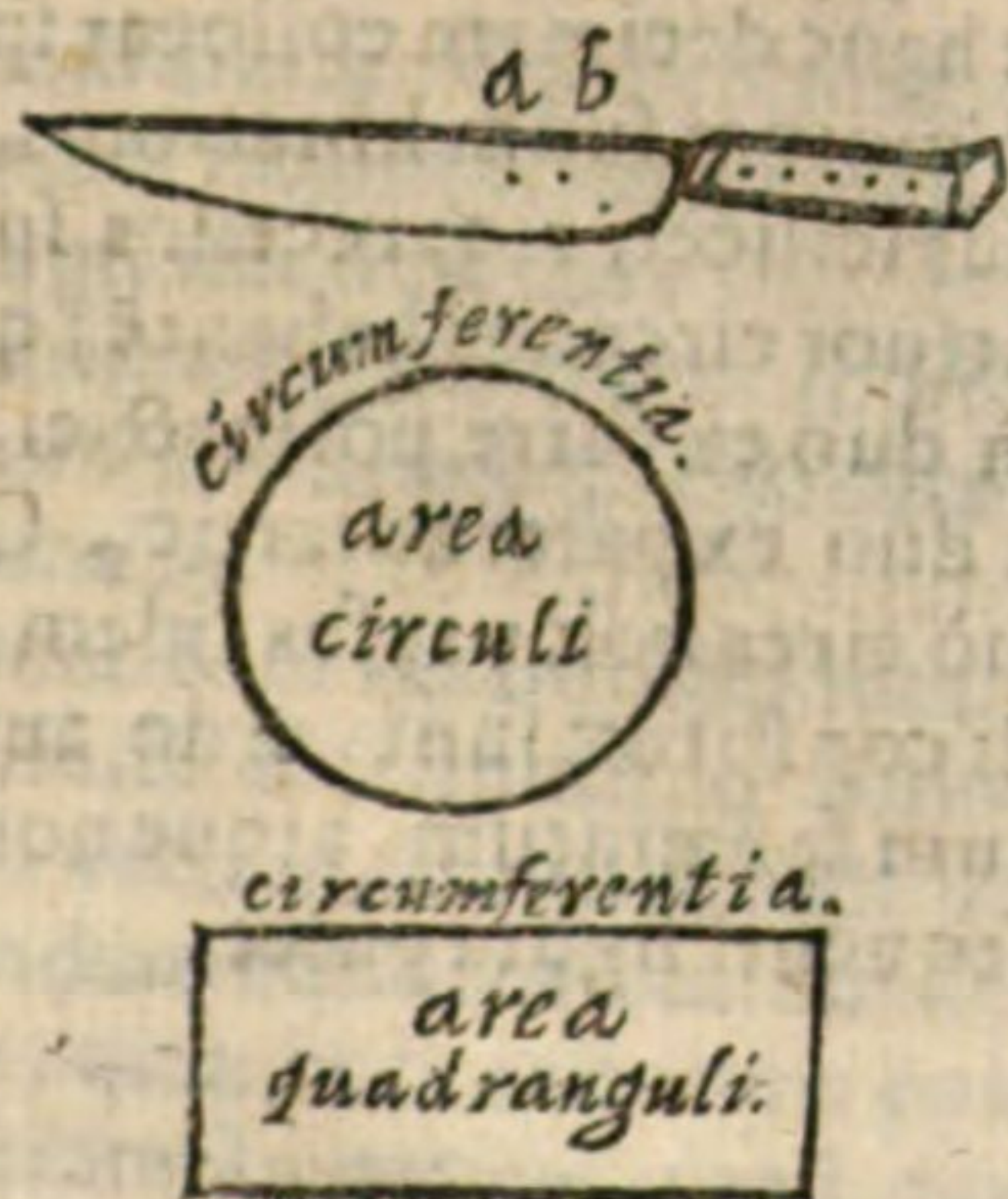
Ceterum Astronomus cælum considerat, non quatenus ex simplici materia factum, vel quatenus eius anima sit assistens, non in for-

Ad Sphæræ cognitionem.

3

formans: verum illud considerat, quatenus habet magnitudinem, quæ spherica est, uel in quantum habet motum circulare, huiusmodique alia pro re sua usurpat: quæ essentiam celi nequaquam respiciunt: talis etenim celi essentiae consideratio ad physicum, non ad sphærographum, seu Astronomum pertinet.

Modò quodcunque centrum punctus est, punctus autem non semper est centrum: Centrum duplex est, magnitudinis scilicet, & grauitatis: primum semper in medio rei est, cuius rei centrum dicitur; secundum habet locum proportionem grauitatis rei, cuius nimirum rei centrum est: verum si res centrum habens pondere æqualis undique sit; tunc idem est centrum magnitudinis, & centrum grauitatis: vtriusque centri per cultellum pateat exemplum, nam littera a ostendit centrum magnitudinis, & b centrū grauitatis.

Diameter est linea transiens per centrum, & applicans extremitates ad circumferentiam: huiusmodique linea in spherico corpore magis propriè axis dicitur.

Area planæ figuræ est externa pars, vel superficies eiusdem figuræ, vt exemplo patet.

Circumferentia est pars, quæ rem circue, siue sit plana, siue sit corpora.

Caput primum, vbi quid sphæra, quid Centrum, quid axis, quid poli, quot sphære, ac demum quæ forma sit Mundi.

Tractatum de sphæra (inquit Ioannes de Sacrobusto) quatuor capitibus distinguimus, in quorum primo habebitur, quid sphæra, quid centrum, quid axis, quid poli Mundi, quot sint sphære, & quæ sit forma Mundi.

Primum ergo ostendit author, quid sit sphæra, huius etenim definitione ignota, inè quidquam huius tractatus, nisi confuse intelligeretur: Euclidis ergo autoritate inquit sphæra est transitus circumferentiæ dimidij circuli, quæ fixa Diametro cōsque circunducitur, quousque ad locum suum redeat. Quibus verbis potius modus sphæram conficiendi habetur, quàm vera, ac essentialis eiusdem sphære definitio: quod tangit Author dicens. hoc est. sphæra est rotundum, quod describitur ab arcu semicirculi, uel à circumferentia semicirculi: verior igitur Teodosij erit definitio. Quippè

qui ait. Sphæra est solidum quoddam vnica superficie contentum, in cuius medio punctus est, à quo omnes lineæ rectæ ductæ ad circumferentiam inter se sunt æquales.

Porro hæc definitio verissima, ac essentialis est. cum ex genere, & differentia constet: etenim solidum quoddam genus est: differentia habetur, quum dicat vnica superficie contentum, cumque hæc differentia non prorsus propria esset, quia etiam corpori sphærico oblongo (vt ouum est) conuenit, hinc addit, in cuius medio punctus est, à quo omnes lineæ rectæ ductæ ad circumferentiam sunt inter se æquales: quæ differentia est sphærae adeo propria: vt nullo cæterorum corporum, quæ sub lunari globo sunt, aptari possit.

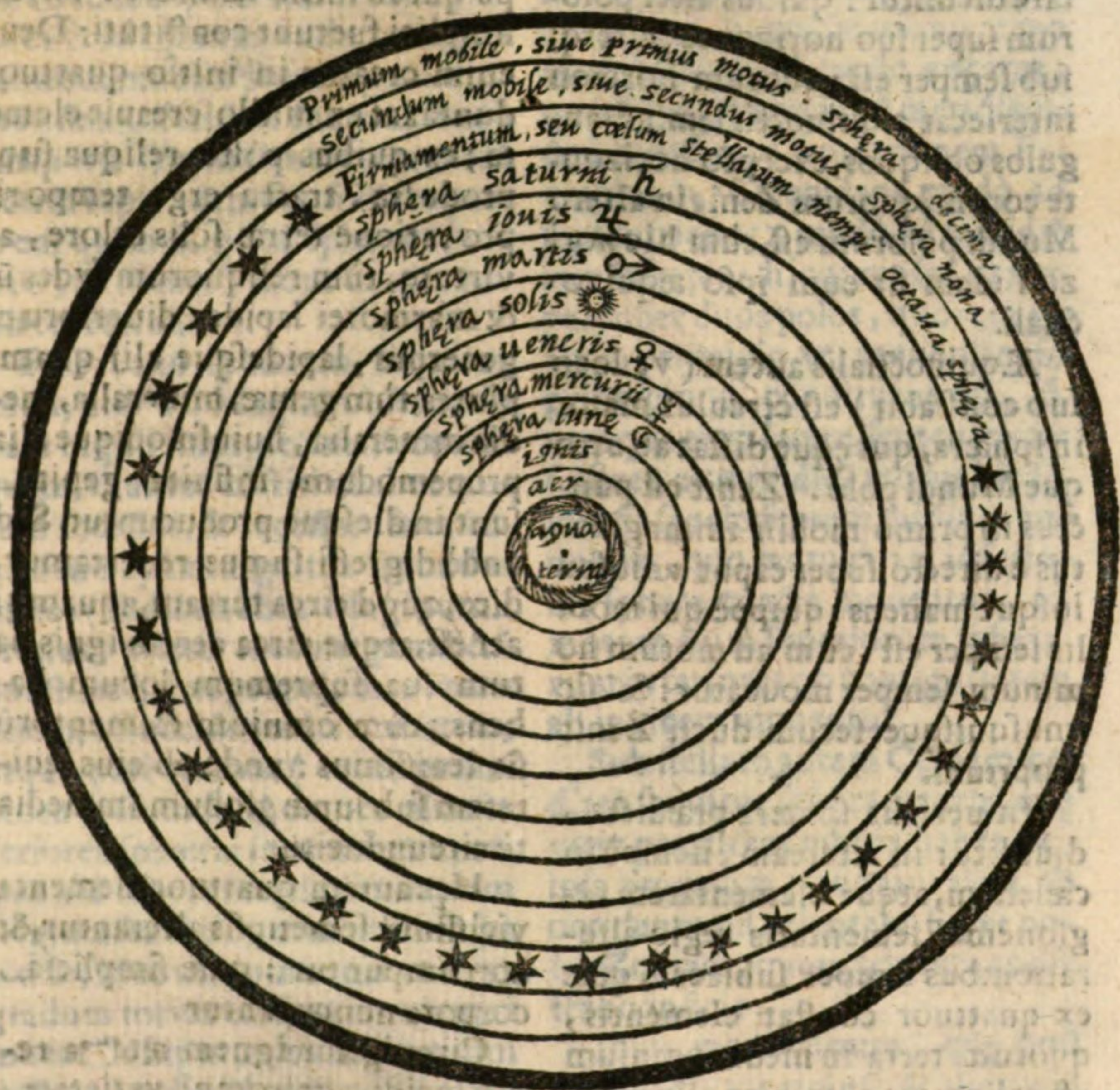
Centrum est punctus in medio sphærae, atque huiusmodi in medio positum magnitudinis nuncupatur centrum.

Axis est linea transiens per centrum ipsum, & applicans extremitates vtriusque partis ad circumferentiam.

Poli sunt duo puncta, quæ terminant axem: axis enim cum linea sit, duobus in punctis fines suos habet: omnis quidem linea ex qualibet parte in puncto uno terminatur: per sphæram præterea mundanam intelligi debet totum illud, quod continetur à centro terræ vsque ad vltimi cæli conuexum: ex omnibus nanque cæ-

lis, & igne, aere, aqua, terraque simul fit unum quoddam solidum, vel potius plenum, vel non vacuū vna superficie contentum, quæ superficies vltimi cæli, nempe primi mobilis conuexa, seu pars externa est.

Quapropter hæc Mundi sphæra ab Authore diuiditur secundum substantiam, & secundum accidens: secundum substantiam in sphæras nouem, cum author ipse alias non agnouerit sphæras: verum secundum recentiores, ac rei veritatem in decem diuidi debet: quinimò secundum ingeniosissimum Maginum alia addenda est sphæra. cum supra stellatum cælum tres ponat sphæras: & quamuis eius opinionem verissimam esse arbitremur; nihilominus ne confusio legentibus excitetur, ordinem eorum, qui decem duntaxat ponunt sphæras obseruabo; cumque quis undecimæ additionem intelligere velit, ad eiusdem Magini Theoricas planetarum confugiat; vbi post primum mobile hanc decimam collocat sphæram motum suum librationis, accessus scilicet, atque recessus super quattuor circellos habentē; quorum duo ex parte poli arctici, atque duo ex parte antarctici. Quinimò circa polos ipsos iidem circelli constituti sunt. ordo autem harum sphærarum, atque nomen in sequenti figura patet.

Nomina, ac effigies septem Planetarum sequentibus characteribus significari solent.

♄ Saturnus; ♃ Iupiter; ♂ Mars; ☉ Sol; ♀ Venus; ☿ Mercurius; ☾ Luna.

Secundum autem accidens tota dicta, & descripta sphaera diuiditur in rectam, & obliquam: Porro secundum accidens huiusmodi dicitur, quia in se talis non potest considerari, nempe quod modo obliqua, modo recta: sed respectu duntaxat habitantium globum.

hunc nostrum terrestrem: unde illi, qui sub æquinoctiali habitant, sphaeram rectam habere dicuntur, quia neuter polorum magis altero eisdem eleuatur, sed uterque in linea horizontis manet: ideo horum horizon interfecat æquinoctialem ad angulos rectos sphaerales, & ab eodem ita interfecatur ut intersectio illa crucis figuram præ se ferat.

Qui verò citra, vel ultra æquinoctialem degunt, iidem obliquam sphaeram habere, in ipsaque habitare

tare dicuntur: quibus alter polorum super suo horizonte, alterque sub semper est: quorum horizon interfecat æquinoctialem ad angulos obliquos, excepto horizonte eorum, quorum Zenit in altero Mundi polorum est, cum hic horizon idem sit cum ipso æquinoctiali.

Æquinoctialis autem (ut loco suo constabit) est circulus maior in sphaera, qui equè distat ab utroque Mundi polo. Zenit est punctus in primo mobili imaginatus è directo super caput vniuscuiusque manens: quippe qui mobilis semper est. cum ad motum hominum semper moueatur: & sic vnusquisque secum ducit Zenit proprium.

Vniuersalis sphaera prædicta diuiditur in æteream, nempe in cælestem, atque elementarem regionem. Elementaris regio alterationibus semper subiacet, quæ ex quattuor constat elementis, quorum terra in medio omnium est collocata; cum hæc aliorum elementorum sit grauissima, circa quam aqua conspicitur dempta, scilicet parte ea, quæ pro hominū necessitate, eorumque vitæ comodo inseruit: iussu enim Dei omnipotentis ab initio Mundi arida apparuit; aquæ nanque in locum determinatum eiusdem omnipotentis Dei nutu unitæ, atque restrictæ sunt. quo tempore, ut mea fert opinio, ex terra prius in concauo marium existente facti sunt montes, qui in diuersis Mundi partibus conspiciuntur. Quip-

pè qui ab initio Mundi ex terra simplici fuerunt constituti; Deus enim creator in initio quattuor duntaxat ex nihilo creauit elementa; ex quibus postea reliqua sunt producta. tractu ergo temporis pro ratione terræ solis calore, ac virtute, tum reliquorum syderū, & marmorei lapides diuersorum generum, lapidesque alij quamplures, tum gemæ, mineralia, media mineralia, huiusmodique alia propemodum infinita genita sunt, in diesque producuntur. Sed vnde digressi sumus reuertamur, dico, quod circa terram, aquamque aer est, atque circa aerem ignis natura sua supremum locum habens; cum omnium elementorū sit lenissimus: vnde ob eius leuitatem sub lunæ globum immediate circunducitur.

Hæc autem quattuor elementa vicissim à semetipsis alterantur, & corrumpuntur: quæ simplicia corpora nuncupantur.

Circa igitur ignem æterea regio lucida, ac ab omni varietate immutabili inuenitur; quæ perpetuò circulariter mouetur. hæcque regio quinta essentia à philosophis nuncupatur, cuius decem sunt sphaeræ eo modo constitutæ, ut in præcedenti figura apparet.

Harum autem sphaerarum tres sunt motus (licet secundum Magini obseruationē quattuor sint) quorum primus vltimi celi est, qui quotidie spatio vigintiquattuor horarum super polos Mundi semel circa terram contingit, nempe ab oriente ad occidentem, & iterum

iterum rediens in orientem; atq; hæc decima sphæra, & secundum Excell. Maginum vndecima, seu primum mobile suo impetu omnes alias inferiores sphæras eodē temporis spacio semel circa terrā secum rapit. dempta scilicet parte ea, quam singulæ sphæræ proprio, ac naturali motu contra nitentes retrahunt.

Post hanc sphæram sequitur nona, atque si Magini observatio nem requirimus, decima, secundū quem, vt antea cōstitit, habet motum accessus, & recessus: hæc ergo nona sphæra motus secundus dictus (& secundum Maginum tertius) præter motum prædictū coactum habet proprium, ac naturalem, ab occidente in orientem, atque pari ratione (vt de primo motu dictum fuit) omnes alias inferiores sphæras secum ducit; atque hic motus semel circa terram triginta sex millium annorum spacio fit, ideo centum annis vnum gradum totius cæli percurrit: qui motus fit super polos Zodiaci, qui distant à polis Mundi viginti tribus gradibus, atque triginta tribus minutis.

Cælum autem stellatum, quod firmamentum appellatur, atque octaua sphæra nuncupata præter supradictos motus sibi non naturales habet proprium, ac naturalem, qui trepidationis vocatur (licet hic motus nonæ sphæræ à Magino detur) alterque ab occidente in orientem à plerisque nonæ concessus, huic sphæræ tribuatur; sed id parum refert; quia utroque

modo saluari possunt phenomēna. seu apparitiones celestium corporum; trepidationis ergo motus huius sphæræ sic vocatur, quia à septentrione ad meridiem, & à meridie ad septentrionem fit: etenim quasi trepidans modò ad septentrionem, modò ad meridiē iter suscipit: hicq; motus fit semper super duos polos, quorum alter in principio ♄, atque alter in principio ♀ conditurus est. ab utroque ergo latere, septentrione scilicet, ac meridie, motus hic semel fit spacio septem millium annorum, quo motu etiam inferiores sphæræ coactè mouentur: ad motum enim superiorum sphærarum inferiores ob contiguitatem ab inuicem mouentur.

Sub stellato autem Cælo immediate sequitur sphæra saturni, quæ ultra prædictos motus, habet, & ipsa proprium, ac naturalem ab occidente ad orientem super polos Zodiaci, quem triginta annis ferè conficit.

Iouis modò sphæra, quæ post hanc sequitur, veluti, & aliæ quæ sub hac constitutæ huiusmodi motum, ab occidente scilicet in orientem habet. Verum Iouis sphæra duodecim ferè annis suum semel absoluit, Mars duobus quasi annis, sol trecentum sexaginta quinque diebus, atque horis quinque, minutis quadraginta nouē, secundis sexdecim. Venus siquidem, ac Mercurius eodem ferè tempore cū Sole suum perficiunt motum. At Luna, seu dicam eius sphæra velocius perambulās, motum

tum proprium vigintiseptem diebus, horis octo ferè absoluit. Quæ Luna quamuis tali tempore suum perficiat motum; non tamen eodem tempore cum Sole coniungitur; nisi spacio viginouem dierum, octoque horarum ferè: idque accidit propter motum ipsius Solis, quippè qui, cum singulo die gradum circiter celi percurrat, mensis lunaris termino multos gradus percurrerit, Luna non inuenit ipsum in puncto, in quo erat, quando coniuncta ei incepit motum suum; vnde, cum ab ipso puncto tunc multos, vtpotè vigintiseptem gradus, distet; non potest Luna, nisi tempore præscripto iterum coniungi cum ipso.

Cum Author velit probare mundum esse rotundum. incipit. probationem à Cælo; ipsumque esse rotundum tripliciter probat. nempe similitudine, commoditate, atque necessitate.

Primo modo ita est. Omne producens quoad fieri potest sibi simile producit. Sed Mundi fabricator est id, in quo non est dare principium, nec medium, nec finem: ergo nec in Mundo non est dare principium, nec mediū, nec finem: quo concesso etiam necessario concedi debet, quod Mundus sit rotundus; cum nulla alia forma sit, in qua non sit dare principium, medium, & finem.

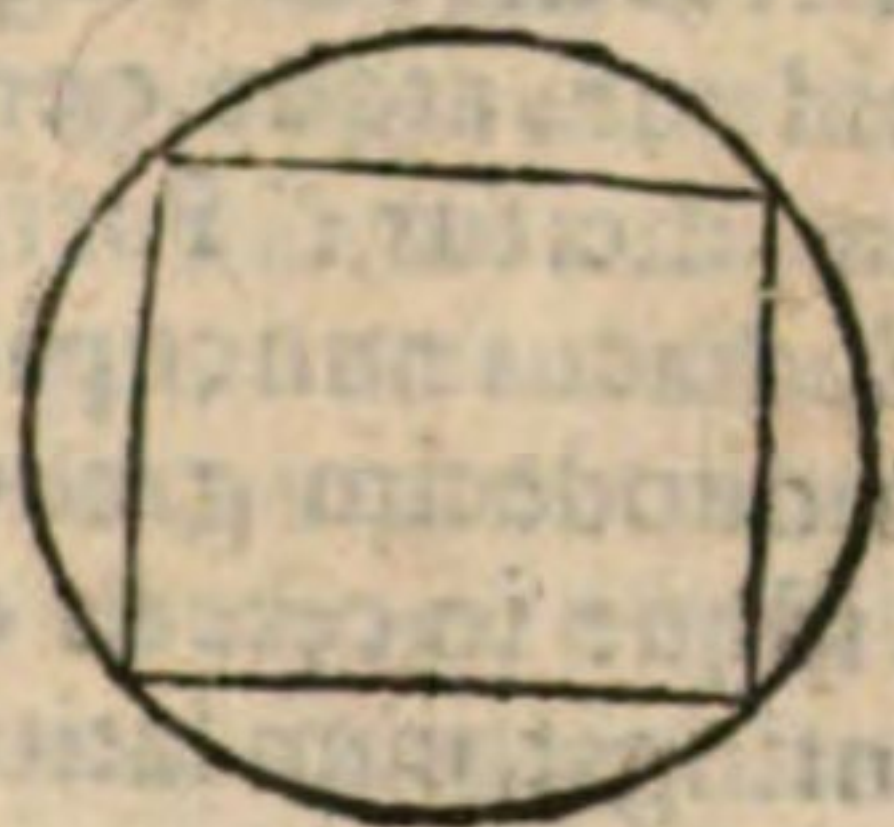
Præterea commoditatis causa. Mundus debebat fieri rotundus, cum hæc forma omnium capacissima sit. siquidem Isoperimetrorum corporum maximum est sphericum.

Isoperimetra autem corpora sunt plura corpora diuersarum formarum ad inuicem comparata; quæ tamen pari mensura circumferentias proprias cum alijs habent. hoc igitur corporum

sphericum est maximum, vt experientia constare potest; atque exemplo ostenditur vbi sphericum reliqua continet corpora, nec à quolibet horum contineri potest: atque hæc est communis omnium expositio verum secundum rei veritatem, atque experientiam, res ita non est: nanque si tres, vel plures excipiantur regulæ feræ, vel alterius materie; quæ omnes eiusdem longitudinis inter se sint: atque ex vna circulus cõficiatur, ex alijs autem triangulus, quadrangulus, atque huiusmodi aliæ figuræ angulares, pro ipsarum regularum numero: atque hæc omnes figuræ supra circulum iam ex vna regula confectum aptentur: dubio procul anguli prædictarum figurarum aliquid spacijs extra circulum prædictum occupabunt, nec villo modo à circulo ipso intra se anguli prorsus capi poterunt: & sic patet, quomodo falsa sit isoperimetrorum corporum cõmunis expositio: nam *isoperimetros* quidem dicitur, quod æquam mensuram

suram habet. At *ισοπεριμετρον* est, quod mensuram æqualem habet in circuitu, seu ambitu: unde verbum illud, nempe isoperimetra corpora, sic explicari debet. isoperimetra corpora. hoc est. quæ intra limites eiusdem circuitus, seu ambitus corpora continetur, seu in ambitu eodem terminos suos habet; atque hoc modo sphericum (ut per supra scriptas figuras conspicitur) omnium maximum est.

Necessitas gratia etiam rotundum fieri debuisset, si enim aliter fuisset, utpotè quadrilaterum, vel tri latere forme duo impossibilia fuissent secuta; quod scilicet aliquis locus fuisset vacuus, & quod corpus sine loco inuentus fuisset; idque contingisset propter angulorum elevationem, isti enim anguli dum vi motus circularis eleuantur, peruenissent, ubi non est locus; quia extra celum non est locus, quoniam ibi aer non est. & sic corpus fuisset sine loco, vel si dicas, est in loco, sequitur ex hoc, quod locus ille interdum fuisset vacuus, quia post angulorum motum pars alia celi depressior sequens, non impleuisset angulorum locum, & sic locus fuisset vacuus, quod est impossibile. Si ergo cæ-

lum est rotundum, sequitur ex hoc, quod aqua, & terra sit rotunda; ex quibus rebus ambabus fit globus vnus; quippè qui tamquam punctus in medio omnium situs centri vicem gerit: quod autem veluti punctus terra tota respectu firmamenti sit, ex eo constat, quod ubicumque homo fuerit, medietatem celi videt: item minima stellarum fixa maior est, quam tota terra: sed talis stella respectu firmamenti est tanquam punctus, ergo terra cum minor sit, quam stella; ut punctus respectu firmamenti erit.

Quod autem terra in medio omnium sit, per illud patet, quod summe grauis est, cumque ita sit, sua natura ad centrum tendit; ibique naturaliter permanet, ex quo etiam sequitur, quod rotunda sit, quia natura ad centrum quoad fieri potest. tendens globum rotundum necessario gignit; à qua hypothesi vnum elicitur corollarium; quod scilicet aqua sit forma rotunda, quia à terra ipsa sustinetur; hoc idem de aere, ac de igne dicendum.

Circuitus totius terræ simul cum aqua secundum Ptolomeum continet spatium centum octoginta millium stadiorum, nempe viginti duorum millium, & quingentorum miliariorum: ideo diameter totius terræ est longitudo 7165. miliariorum, atque aliquarum fractionum. atque hæc pro contentis in primo capite sufficiant.

Caput Secundum.

Sequitur Caput secundum; ubi de circulis, ex quibus materialis sphaera componitur, agitur; qua quidem supercelestis illa intelligitur. horum autem circulorum, alij maiores sphaeram totam in duo aequalia diidentes, atque alij minores sunt sphaeram scilicet ipsam duas in partes inaequales secantes: primi sex numero sunt. Aequinoctialis, Zodiacus, duo coluri, Meridianus, atque horizon: alij verò quattuor, nempe tropicus Cancrī, Capricornique, circulus arcticus, atque antarcticus.

Aequinoctialis, qui primo in mobili fingitur, aequè distat ab utroque polo, in duo aequalia totam diidens sphaeram. dicitur Aequinoctialis, quia cum Sol sub illo fuerit, motu scilicet proprio, quod bis in anno fit, nempe dum in primo Arietis, primoque Librę puncto fuerit: tunc dies aequalis est nocti: vnde equinoctialis, quasi aequans diem nocti.

Polorum alius arcticus, atque alius antarcticus: primus semper nobis apparet, alter verò, qui antarcticus, ut quasi ante arcticum, nuncupatur, omni tempore nobis latet, cum sub horizonte locum suum habeat.

Secundus circulus Zodiacus dictus interfecat aequinoctialem duas in partes aequales ad angulos obliquos; atque vna pars eiusdē Zodiaci declinat versus Septen-

trionem, atque altera versus meridiem: sub quo duodecim celestia signa collocata fuere, quorum nomina, & characteres sunt, ut in sequenti conspiciuntur: Aries ♈, Taurus ♉, Gemini ♊, Cancer ♋, Leo ♌, Virgo ♍, Libra ♎, Scorpio ♏, Sagittarius ♐, Capricornus ♑, Aquarius ♒, Pisces ♓. quodlibet autem horum signorum triginta gradus in longitudine sua occupat. totum enim celum, tum etiam quilibet circulus in sphaera in trecentum sexaginta partes diuiditur, atque quaelibet pars gradus dicitur: Porro hic circulus Zodiacus nuncupatus latitudinem duodecim graduum continet, idque in ceteris circulis non contingit, cum latitudine prorsus careant. hic ergo circulus, quem Zodiacum vocauimus, habet lineam per suam longitudinem, quæ in duas partes aequales diuidit ipsum, tali (inquam) modo, ut sex gradus ab vna, sexque alij ab altera relinquantur partes: hæcque linea nomine eclipticę nuncupatur: sub qua motu proprio Sol semper percurrit: Ceterum de signorum latitudine varij varia scripsere. magis tamen propriè quodlibet signum dicitur habere tantam latitudinem, quantum Zodiacus habet. utpotè gradus duodecim.

Coluri sūt circuli maiores quidem in sphaera, quorum officium est distinguere, aut ostendere solstitia, atque æquinoctia. Colurus ergo monstrans solstitia est circulus maior in sphaera transiens per polos

polos Mundi, atque per polos Zodiaci, atque per maximas Solis declinationes, nempe per principia Cancrī, atque Capricorni: vnde punctus ille, in quo hic colurus interfecat Zodiacum, nempe in principio Cancrī, dicitur punctus solstitij æstivalis, per quē punctum quando Sol pertransit, quod in longissimo die æstatis contingit, tempus illud dicitur solstitium æstivale, tuncque Sol ad nos plus accedere nequit; quia tali die in sua maiori declinatione ex parte Septentrionis, seu dicas versus Zenit nostrum reperitur: quæ declinatio ab æquinoctiali versus prædictum Zenit nostrum est vigintitrium graduum, quinquagintaque minutorū cum vnius additione.

At punctus, ubi idem colurus ex alia parte Zodiacum interfecat, nempe in principio Capricorni, dicitur solstitium hyemale; ubi, cum Sol proprio motu fuerit in sua maxima declinatione ex parte meridiei erit, & sic a nobis plus distare nequit: idque in brevissimo hyemis die contingit, tuncque dicitur esse solstitium hyemale.

Alter verò colurus distinguens æquinoctia transit per polos Mundi, & per principia Arietis, atque Libræ: Porro hic coluras æquinoctia distinguens nuncupatur; quia in eisdem punctis (in quibus scilicet Arietem, Libramque tangit) Sole proprio motu existente sunt æquinoctia, nempe dies noctibus æquales: idque bis in anno

contingit, Vere scilicet, atque Autumno: quo tempore (inquā) dies nocti æqualis est: isti autem coluri interfecant etiam semet ipsos in polos Mundi ad angulos rectos sphærales.

Meridianus maior est circulus in sphæra, qui per polos Mundi transit, & per Zenit capitis nostri. dicitur Meridianus, quia cum Sol motu primi mobilis ad ipsum pervenerit, habitantibus sub eodem meridiano meridies erit.

Vnum circa huiusmodi circulum silentio non est prætereundum; quod scilicet plures sunt meridiani, prout sic varij sunt situs, vel habitantes: habitantes (inquam) ab oriente in occidentem, itidem, & ab occidente in orientem: a septentrione enim, ad meridiem per rectam lineam quispiam iter suscipiens idem semper habebit meridianum; vnde si plures civitates, vel loca eundem habuerunt meridianum: necessario singule, vel singula ab occidente æquē distabunt: & sic eandem habebunt longitudinem.

Horizon est circulus diuidens inferius emisphærium a superiori, hoc est medietatem celi, terræque; inferiorē a superiori diuidens. vnde polus horisoti (si rationabiliter sit loquendum) semper Zenit illius erit, cuius talis horizon est: & sic varij sunt horizontes, prout sic varietas Zenit contingit: duplex autem est horizon: alter rectus, & hic habet polum suum in æquinoctiali. Ceteri in quocumque loco fuerint obliqui

nuncupantur: ex quo regula elicitur, quòd tanta est eleuatio poli supra horizontem, quanta est distantia Zenit nostri ab æquinoctiali: atq; hæc pro sex circulis maioribus breuiter sunt dicta.

Ceterum, cum Sol proprio motu ad principium Cancris peruenerit, nempe ad punctum solstitij æstiuales: tunc raptu primi mobilis vigintiquattuor horarum spacio circulum circa celum describit, qui vltimus est ab eodem Sole versus Zenit nostrum descriptus; quia tunc in maiori sua declinatione ab æquinoctiali versus meridiem reperitur: huiusmodi ergo circulus tali die descriptus solstitij æstiuales nuncupatur, vel tropici Cancris circulus.

Hoc idem contingit, cum Sol ipse motu proprio tangat principium Capricorni, seu punctum solstitij hyemalis: & enim eadem ratione, qua antea ostendimus, circulum alterum ibi describit, versus scilicet polum antarticum: hic ergo dicitur circulus solstitij hyemalis, vel tropici Capricorni.

Quantum verò spectat ad alios duos paruos circulos, arcticum scilicet, & antarticum: primum scire oportet, quòd cum poli Zodiaci distent à polis Mundi viginti tribus gradibus, trigintaque tribus minutis; isti que nona in sphaera sint positi, hæcque raptu primi mobilis super polos Mundi singulo die semel circa terram ducantur: necessario circa polos Mundi à polis Zodiaci circulus describitur sua circumferentia distans

ab eisdem polis Mundi gradibus 23. minutisque 33. quorum alter circulus arcticus, alterque antarticus appellatur: tanta ergo est declinatio Solis maxima ab æquinoctiali, quanta est distantia polorum Zodiaci à polis Mundi: atque hæc pro quattuor minoribus circulis sufficiant; quippe qui vnà cum æquinoctiali quinque sunt paralleli, paralleli quidem vndique ab inuicem sunt dicendi cum singuli ab inuicem vndique æquè distent. quattuor autem minores tropici scilicet, atque circulus arcticus, atque antarticus diuidunt celum totum quinque in partes; quas Zonas vocitant; iuxta ergo hanc diuisionem terram totam diuidunt sphærographi; & sic quinque sunt terræ regiones Celi Zonis quinque suppositæ; quarum due secundum Ioannem de Sacrobusto duntaxat sunt habitabiles: nempe quæ inter circulum arcticum, tropicumque Capricorni, & quæ inter antarticum, tropicumque Cancris circulum intercipiuntur: hasque ambas regiones temperatas vocauit; sicuti, quæ inter polum arcticum, eiusque circulum, interque antarticum, circulumque suum continentur intemperatæ, ac frigida dicuntur: media verò inter tropicos contenta torida dicta fuit, atque inhabitabilis propter nimium calorem, veluti extremæ propter nimiam frigiditatem: Verum Author in hoc decipitur, quia vndique sunt habitationes, vbi scilicet maria non obstant: vnde verba

verba Authoris sic suscipienda sunt, quòd regio torida, ac aliæ frigidaë sunt inhabitabiles, quatenus difficile ibi habitari possit: vbi scilicet alter extremorum est, quod naturæ nostræ semper inimicum est, quippè quæ temperatis magis gaudet.

Caput Tertium.

DE ortu, & occasu signorum iuxta Ioannis de Sacrobusto ordinem primùm est dicendum, tùm postea de dierum noctiumque diuersitate, deque Climatum diuisione.

Signorum igitur ortus, & occasus duplici modo intelligi potest. secundum scilicet Poetas, atque secundum Astronomos.

Secundum autem Poetas occasus, tùm ortus signorum. vel cosmicus, vel chronicus, vel heliacus nuncupatus fuit.

Quapropter cosmicè signum oriri, vel occidi dicitur, quando interdù ascendit, vel descendit sub horizontem: verùm magis propriè si matutino tempore simul cum Sole oritur, qua hora quidquid occiderit propriè cosmicè occidere etiam intelligitur.

Chronicus autem signorum ortus, & occasus noctu contingit; propriè tamen illud signum sub horizontem descendit, si simul cum Sole occidat, qua hora signum, quod supra horizontem ex orientis parte ascendit chronicè oriri putatur.

Heliacè quidem oriri aliter contingit; nam signum ante Solis ortum ascendens, tali tamen distantia, vt ab eius radicis occultetur, heliacè secundum Poetas oritur.

Aliter autem de occasu heliaco intelligi debet; etenim si stella, vel signum occidat sub Solis radijs, quo tempore illud, vel illa stella nos latet, tunc heliacus est occasus, vt exemplo Sole existente in Tauro aries oritur, heliacè oritur, quia prius Solis radijs sese nobis occultabat; Taurus autem ipsa die heliacè occidit, quippè qui antea conspiciebatur, & tunc Solis radijs ipse nos latet, & hæc de ortu, & occasu Poetarum dicta sint.

Astrologi verò diuerso modo, ac Poetæ faciant, ascensiones, ac descensiones signorum considerant: vnde tam in obliqua, quam in recta sphaera Æquinoctialis vni formiter ascendit, & descendit: hinc fit, vt equalibus temporibus, æquales ipsius arcus ascendant portiones, vtpotè singulis horis gradus quindecim: quod quidem in Zodiaco ob sui obliquitatem minimè fieri potest. verùm quanto rectius aliqua Zodiaci pars ascendit, vel descendit: plus temporis consumit, quam pars ea, quæ obliquè oritur, vel occidit: hinc ergo fit, vt singulis in diebus, tam (inquam) breuioribus, quam longioribus sex semper signa ascendant, atque descendant; ita in qualibet nocte: rectè autem signa oriri dicuntur, cum quibus maior portio æquinoctialis ascendit, obliquè cum

cum quibus minor emergit.

Quapropter signum astronomiæ oriri est arcum illum æquinoctialis oriri; qui simul cum eodem signo supra horizontem ascendit; utique & de occasu excogitandum est.

In sphaera igitur recta maior pars de quarta Zodiaci (a principio scilicet Arietis usque ad finem Geminorum) exoritur, quàm de quarta æquinoctialis sibi conterminali: tamen utraque quarta simul peroritur, hoc idem contingit de alia quarta, quæ inter Libram, finemque Sagitarij incipitur.

In alijs autem duabus quartis ipsius Zodiaci aliter res contingit: scilicet à principio Caneri usque ad finem Virginis, & à puncto Capricorni usque ad finem Piscium: nam semper maior pars æquinoctialis in his quartis oritur, quàm eiusdem Zodiaci: simul tamen quælibet harum quarterum æquinoctialis cum quartis Zodiaci sibi cõterminalibus peroritur.

Mò in sphaera obliqua medietas Zodiaci à principio Arietis usque ad finem Virginis cum medietate æquinoctialibus oritur sibi conterminali: partes tamen istius medietatis non æquè cum æquinoctiali peroriuntur: maior enim pars Zodiaci oritur, quàm æquinoctialis, in alia tamen medietate contra contingit.

Hic vnum sciri debet, quòd dies artificialis in sphaera recta omni tẽpore noctibus sunt æquales: in sphaera autem obliqua con-

trariè euenit; nisi duobus in æquinoctiorum diebus, quorum alter in principio Arietis, alterque ab initio Libræ fit: Verùm dierum inæqualitas obliqua in sphaera ex Zodiaci obliquitate, signorumq; varijs ascensionibus contingere necessum est.

Dies præterea naturales inter se sunt inæquales: etenim, cum dies naturalis sit reuolutio vna æquinoctialis circa terram cum tanta Zodiaci portione, quantam eodem die Sol motu proprio percurrit: atque æquinoctialis portiones (quæ in dies respondent portionibus Zodiaci, quas Sol pertransit) varias esse constet: quia æquales ascensiones (vt supra dictum est) cum Zodiaco minimè æquinoctialis habet. Sequitur necessariò, quòd naturales dies inter se sint inæquales, licet adeo exigua sit differentia, vt nequaquam sensu, sed solum ratione, cognosci, possit. sunt, & aliæ causæ huius inæqualitatis, quas breuitatis gratia omitto. Illud hoc in loco notandum venit, quòd Sol motu proprio, qui semper sub ecliptica fit, à primo Capricorni puncto recedens sex mensium spacio ad ultimam Geminorum partem peruenit. hoc ergo tempore raptu primi mobilis super polos Mundi circulum vnum singulis diebus circa cælum describit; vnde toto hoc temporis interuallo 182. circulos producit parallelos, de quorum numero duo tropici, atque æquinoctialis sunt: inde autem recedens Sol ipse per Cancrum-

erumque progrediens, atque usque ad finem Sagitarij, seu ad initium Capricorni perueniens pari conditione, ut antea dixi, 182. circulos parallelos describit: quapropter dierum naturalium circuli ipsi sunt dicti. verum arcus supra horizontem descripti dierum artificialium, atque alij sub horizonte producti noctium artificialium circuli, vel arcus sunt appellati: quippe qui circuli, cum in sphaera recta æquè ab horizonte diuisi sint, fit, ut dies noctibus æquales sint; in sphaera tamen obliqua, contra fit, ubi horizon quilibet in partes inæquales huiusmodi circulos diuidit: licet duobus in punctis æquinoctiorum (ut in recta sphaera) contingat, quo fit, ut duobus illis diebus nox diei, diesque nocti sit æqualis.

Dies autem artificiales noctibus maiores sunt, dum Sol mouetur proprio motu ab initio Arietis per Cancrum usque ad finem Virginis. Cuius contrarium fit, dum sex alia australia signa idem Sol percurrit.

Hic scire non abs re est, quod si duo tempora excipiantur, quæ æquè ab altero punctorum æquinoctiorum distent, in horum vno dies æqualis nocti alterius, in alteroque nox diei contrarij (inquā) temporis erit.

Ceterum omnium longissima est dies, noxque breuissima, dum Sol primum Cancri punctum percurrit: huiusque rei causa, ea quidem est, quia tunc sex signa die illa rectè oriuntur, sexque noctu

obliquè occidunt, unde contrariū fieri est necessum, quum scilicet sex signa noctu rectè descenderint, sexque interdiū obliquè ascenderint: cumque id fiat, dum ab initio Capricorni Sol reuerti incipit: tunc dies omnium breuissimus, noxque longissima est: nox autem hæc longissima æqualis est diei longissimo in Cancri Solstitio: itidem, & dies hæc breuissima æqualis nocti in eiusdem Cancri solstitio.

In Æquinoctijs autem, cum tria signa directè, triaque obliquè ascendant, atque descendant: fit ex hoc: ut dies nocti, noxque diei æqualis sit.

Rectam autem sphaeram habentibus omni tempore dies noctibus æquales sunt: per quorum Zenit (quod in æquinoctiali permanet) Sol bis in anno pertransit: utpotè quando in principio tum Libræ, tum Arietis reperitur: unde his duobus temporibus huiusmodi gentes æstatem habent: & sic duæ ipsis sunt æstates: utique & duæ hyemes, dum scilicet primum Capricorni, tum Cancri punctum, Sol percurrit.

Illis autem, quorum Zenit est inter æquinoctialem, & tropicum Cancri, contingit, ut bis in anno Sol transeat per eorum Zenit; ideo etiam istis duæ sunt æstates, duæque hyemes: & quod sequitur, quattuor umbras: veluti illi, qui sub æquinoctiali degunt, habent.

Habentibus verò Zenit in tropico Cancri, occurrit, ut semel in anno

anno Sol ad Zenit ipsorum perueniat, tunc scilicet, quum in principio Cancris fuerit, quo die excepto semper umbram septentrionalem habent.

Verum illi, quorum Zenit est inter tropicum Cancris, & circulum arcticum, nunquam Solem in Zenit suum habere possunt, qui semper umbram habent septentrionalem: sic nos Itali sumus.

Modò in circulo arctico Zenit habentibus ecliptica vicem gerit horizonis, cum eorum Zenit idem sit cum polo Zodiaci; supraque suum horizontem totum habent tropicum ♋, subque totum alterum Capricorni: vnde Sole in primo puncto ♋ existente ipsis dies vna vigintiquattuor horarum erit, instansque temporis pro nocte: quod quidem per materialē sphaeram ostendi potest. contra autem ipsis contingit Sole primum punctum Capricorni percurrente; quippe qui tunc instans temporis pro die, noctemque vigintiquattuor horarum habent.

Qui verò inter polum arcticum, eiusque circulum Zenit habent: illis horizon est, qui interfecat Zodiacum duobus in punctis æquidistantibus: vnde in reuolutione primi mobilis portio vna intercepta relinquitur supra horizontem, atque altera sub: quandiu igitur Sol motu proprio portionem Zodiaci supra horizontem lustrabit, dies vna absque nocte ipsis erit; contra quidem quum aliam percurreret partem sub horizontem motam: vbi ergo portio supra

horizontem mota signum vnum æquabit, dies erit vnus mensis absque nocte, utique de nocte idem dicendum; quum scilicet portionem sub horizontem lustrabit: cum verò duorum signorum quantitatem portio supra, vel sub horizontem constituta æquabit, duorum mensium dies vna absque nocte, vel nox vna duorum mensium absque die fit: vnde pro ratione portionis Zodiaci interceptæ sub, vel supra horizontem, sic varietas dierum, vel noctium continget: quia si signa tria erunt dies trium mensium absque nocte, vel nox absque die talis longitudinis erit, si interceptio sub horizonte fuerit.

Signa præterea obliqua, quæ huiusmodi habitantibus oriuntur, & occidunt, præposterè oriuntur, & occidunt: vt Taurus ante Arietem, Aries ante Pisces, Pisces ante Aquarium: signa nihilominus istis opposita recto ordine oriuntur, & occidunt præposterè; vt Scorpius ante Libram, Libra ante Virginem: signa itidem his opposita occidunt directè, ea. s. quæ præposterè oriebantur; sicuti Taurum præposterè oriri, & occidere est, quando subsequens præcessit in ortu, vel occasu antecedens signum.

Sub polo autem degentibus arctico horizon est idem cum æquinoctiali: ideo idem horizon, sicuti æquinoctialis duas in partes æquales Zodiacum secat, utpotè in principio Arietis, atque Libræ: quo fit, vt quandiu Sol motu proprio

prio immorabitur ab initio Arietis usque ad finem Virginis, eisdem dies una integra absque nocte erit: ita & quandiu stabit ad efficiendum proprium motum ab initio libræ usque ad finem piscium, tandiu nox ipsis absque die erit: & sic dies una sex mensium erit, utique, & nox tanto tempore perdurabit: idque facile per spheram materialem deprehenditur: unde totus annus dies naturalis ipsis erit: cum totus annus in diem, noctemque unam sit diuisus: verum cum Sol gradibus 23. duntaxat sub horizonte occultetur, fit ex hoc, ut nox non adeo sit obscura, quin etiam pro ratione necessitatis negociantium, lux aliqua conspiciatur: sed his iam visis, ac consideratis de climatibus tractandum est. Clima secundum Astronomos est spacium terre ab æquinoctiali versus alterum polorum, quod inter duos parallelos circulos continetur, quo spacio fit longissimi diei, vel noctis variatio dimidiæ horæ.

Prisci Sphærographi, tum Geographi penè omnes putarunt quartam totius Mundi partem duntaxat esse habitabilem. inter hos quidem Author noster vnus fuit, qui duobus circulis imaginarijs totam terram in quattuor partes diuisit; horum igitur circulorum vnus in superficie terræ directè suppositus æquinoctiali mente descriptus fuit, atque alter eadem in superficie transiens per orientem, atque occidentem, & puncta directè supposita polis Mundi: vn-

dè cum isti circuli in oriente, occidenteque interfecent se ipsos ad angulos rectos sphærales, diuidunt totam terram in quattuor partes æquales: quarum quidem quartarum solum eam, quæ nostro in Emispherio est, ab æquinoctiali scilicet versus polum arcticum esse habitabilem Author ceteris illius temporis putauit; nec totam hanc partem habitari posse exillimauit; propè enim polum nimiam ob frigiditatem, atque sub, tum propè æquinoctialem ob nimiam caliditatem: sed hoc falsum esse constat, ut experientia clarè nos docet; cum vbi que locorum Mundi gentes habitari compertum sit. Quapropter cum Author noster illius esset opinionis in constituendis Climatibus à recentioribus discrepat; cum nisi septem fecerit Climate; quippè quæ in quarta Mundi prædicta posuit. at recentiores plura, quam septem descripserunt; totam siquidem terram in Climate diuiserunt, licet ab ordine Authoris illis in describendis non abfuerint.

Initium ergo primi Climates nostri (inquam Authoris) distat ab æquinoctiali 12. gradibus, tribusque partibus vnus gradus; vbi dies longissima fit duodecim horarum, triumque quartarum vnus horæ: cuius quidem Climates latitudo extenditur usque ad locum, vbi longitudo diei longissima fit tredecim horarum, quindecimque minorum, atque eius distantia ab æquinoctiali est graduum

duum viginti cum dimidio.

Nomina autem Climatum sunt hæc. Diamereos, Dyasienes, Dialexādrias, Diarhodon, Diaromes, Diaboristenes, Diaropheon; Primum autem Clima versus æquinoctialem est Diamereos, post quod reliqua ordine præscripto sequuntur versus (inquam) polum arcticum: quorum quidem singulorum climatum, ut antea dixi, latitudo fit ab æquinoctiali versus polum arcticum; longitudo verò ab oriente versus occidentem.

Caput Quartum.

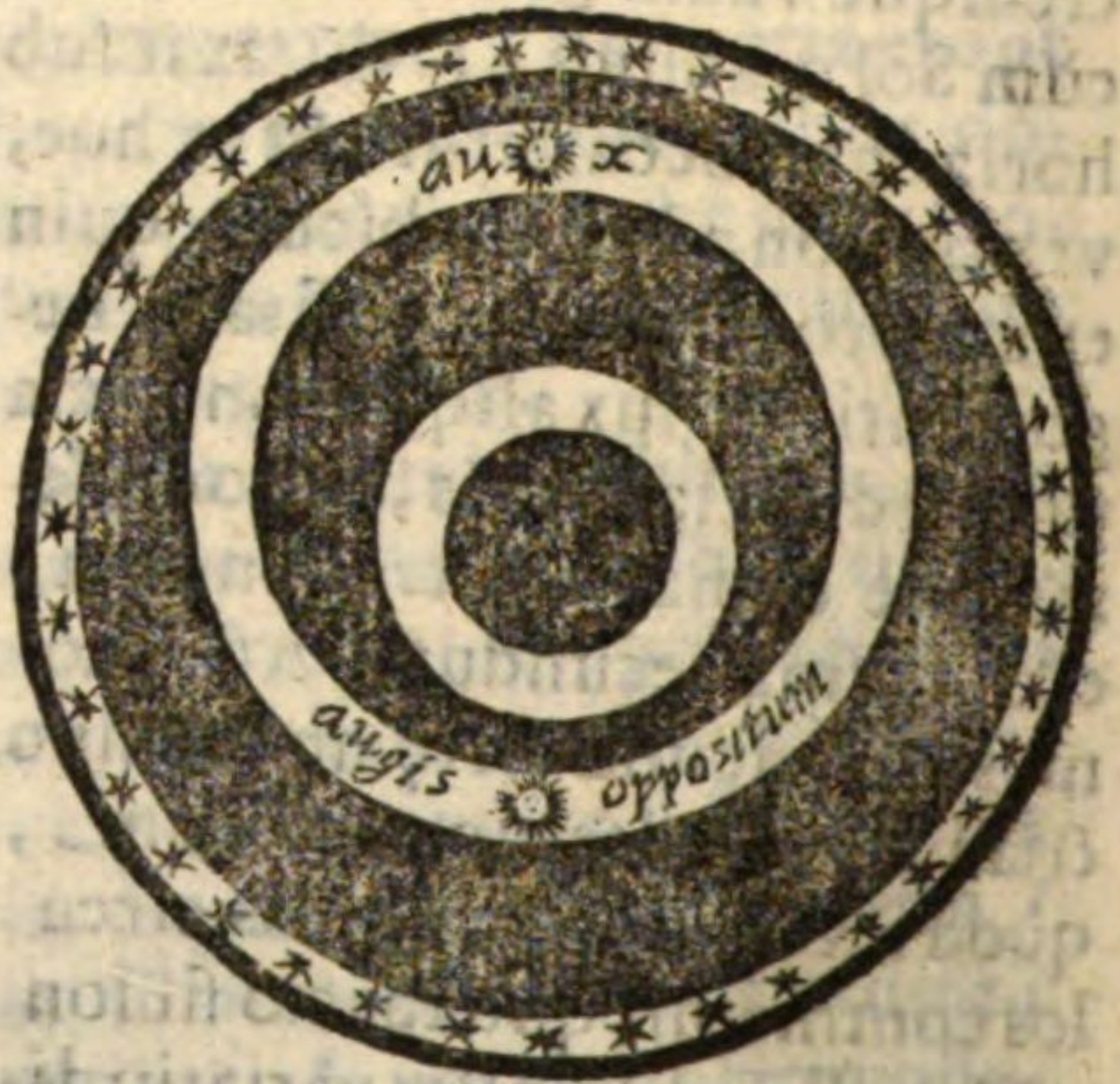
Quamuis in hoc quarto tractatu Author egerit de circulis, motibusque planetarum, id nihilominus præcipuè fecit, ut causas, rationesque eclipsium ostenderet, Solis (inquam) & Lunæ: quandoquidem locus hic non requirit talem tractationem, quippe quæ ad planetarum Theoricas, non sphaeræ tractatum pertinet; hinc ideo circa motus, circulosque ipsos breuissimè rem perstrinxit, pro quorum cognitione, quæ sequuntur notari debent.

Circulus concentricus est, qui centrum suum cum centro Mundi habet.

Circulus excentricus est, qui centrum suum extra centrū Mundi habet; qui tamen totam terrā in duo æqualia diuidit, vnde vna pars talis circuli magis ad firmamentū accedit, & per consequens eadem parte circulus ipse magis à centro terræ distat; alteraque par-

te superiori opposita eidem centro propinquior est, magisque à firmamento distans.

Punctus ergo excentrici circuli, qui magis à Mundi centro distat, magisque ad firmamentum accedit, Aux dicitur: nempè eleuatio. punctus autem huic oppositus, qui magis à firmamento distat, magisque centro terræ propinquus est, oppositum augis nuncupatur, ut in exemplo figuræ positæ patet.

Eccentricus orbis duplex est. secundum quid, ac simpliciter: secundum quid est eccentricus, solum ex parte conuexi, non autem ex parte concaua. Simpliciter ex omni parte eccentricus est, utpote secundum conuexum, atque secundum concauum: ut est deferens Solis albo colore ostenso in figura, veluti æquantes nigro colore descripti secundum conuexū solum, ut minor æquans est, vel secundum concauū, ut est maior.

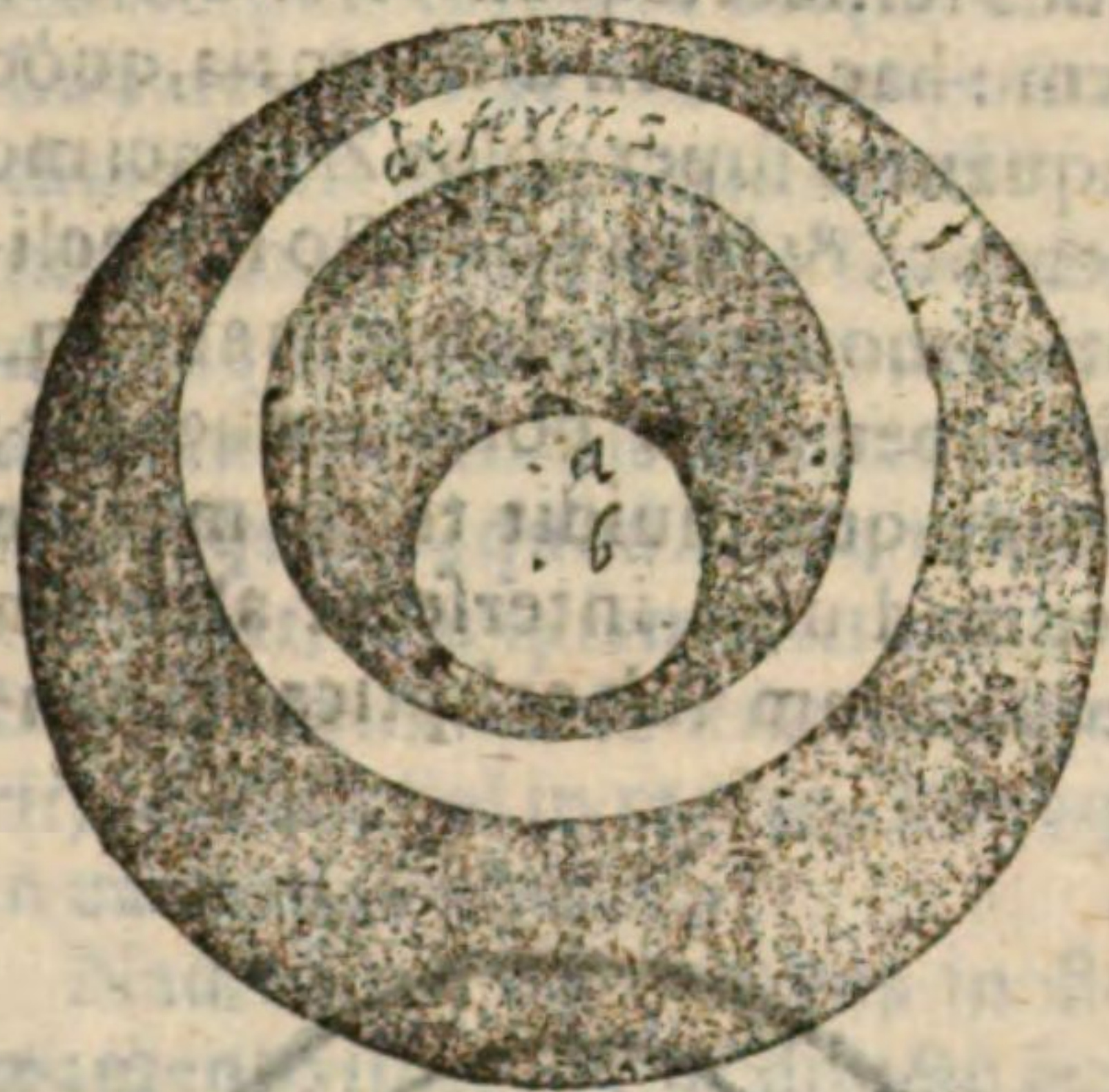
Hic autem repetendū est, quod ab ini-

ab initio primi Capitis dictum fuit, quòd Solis duo sunt motus, primus est proprius, ac naturalis, qui fit ab occidente in orientem, alter, qui coactus est primi mobilis raptu fit, & ideò non naturalis, qui spacio vigintiquattuor horarum circa terram contingit: primus autem, qui proprius, ac naturalis nuncupatus fuit, corpore eiusdem Solis semper sub Ecliptica moto spacio 365 dierum, quinque horarum, minutorumq; 49. sexdecimque secundorum perficitur: quo temporis (inquam) spacio Sol motu proprio sub ecliptica totum percurrit Zodiacum.

Quilibet præterea orbis cuiuscunque planetæ in plures diuiditur orbis: quorum (vt antea dixi) alij eccentrici, alijque concentrici: aliquæ etiam sphærulæ in corpore excentricorū sunt, quæ Epicycli nuncupantur: huiusmodi autem rerum tractatio non ad sphæram, sed ad planetarū Theoricas pertinet: hinc de illis solū tractabimus, prout sic nobis necessarium erit ad Eclipsium Solis, & Lunæ cognitionem. & sic relictis aliorum planetarum sphæris, de Solis, Lunæque sphæra mentionē faciam.

Quapropter Solis sphæra circum suum habet ex omni parte eccentricum; quem vocant deferentem; quia Solem defert, in quo orbe Sol affixus est, sicuti nodus in axe, quinimò non distinguitur à suo orbe, nisi densitate, cum secundum Aristotelem omnis planeta nil aliud sit, quàm pars densior

suo orbe: huius autem orbis pars vna magis ad firmamentum accedit, quàm altera: & tamen vndique æqualis est crassitudine; vt in figura constat, cum ille sit, qui albo colore depictus est. Intra

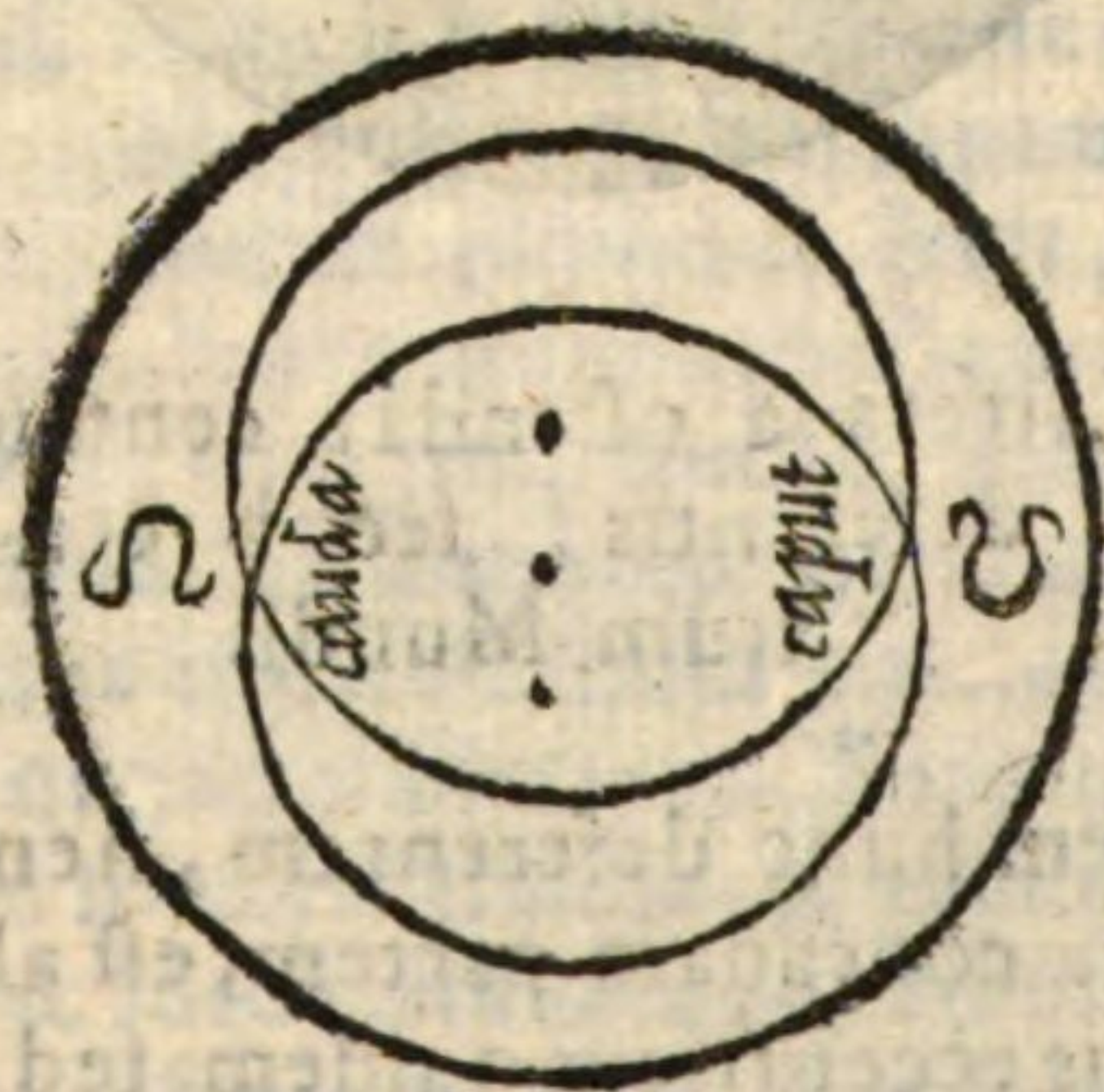

Littera a ostendit centrum deferentis. sed b centrum Mundi.

autem hunc deferentem, nempe intra concavam partem, est alius orbis eccentricus quidem, sed solū secundum quid, nempe secundum conuexum: cum secundum concavam concentricus sit: qui crassitudine non est vndique æqualis, tametsi minor æqualis nominetur: æquans quidem, quia æquat quidquid deferens respectu centri Mundi inæquale facit: supra autem deferentem alter orbis collocatus est, qui pari ratione æquans dicitur, atque ipse, non alioqui, ac primus, ex vna parte tenuis, ex aliaque crassus est: quæ omnia in descripta figura satis

sunt conspicua, ac clara: duo scilicet æquantes nigro colore descripti; atque vnus deferens albo colore ostenso, quibus tribus orbibus Solis sphaera componitur.

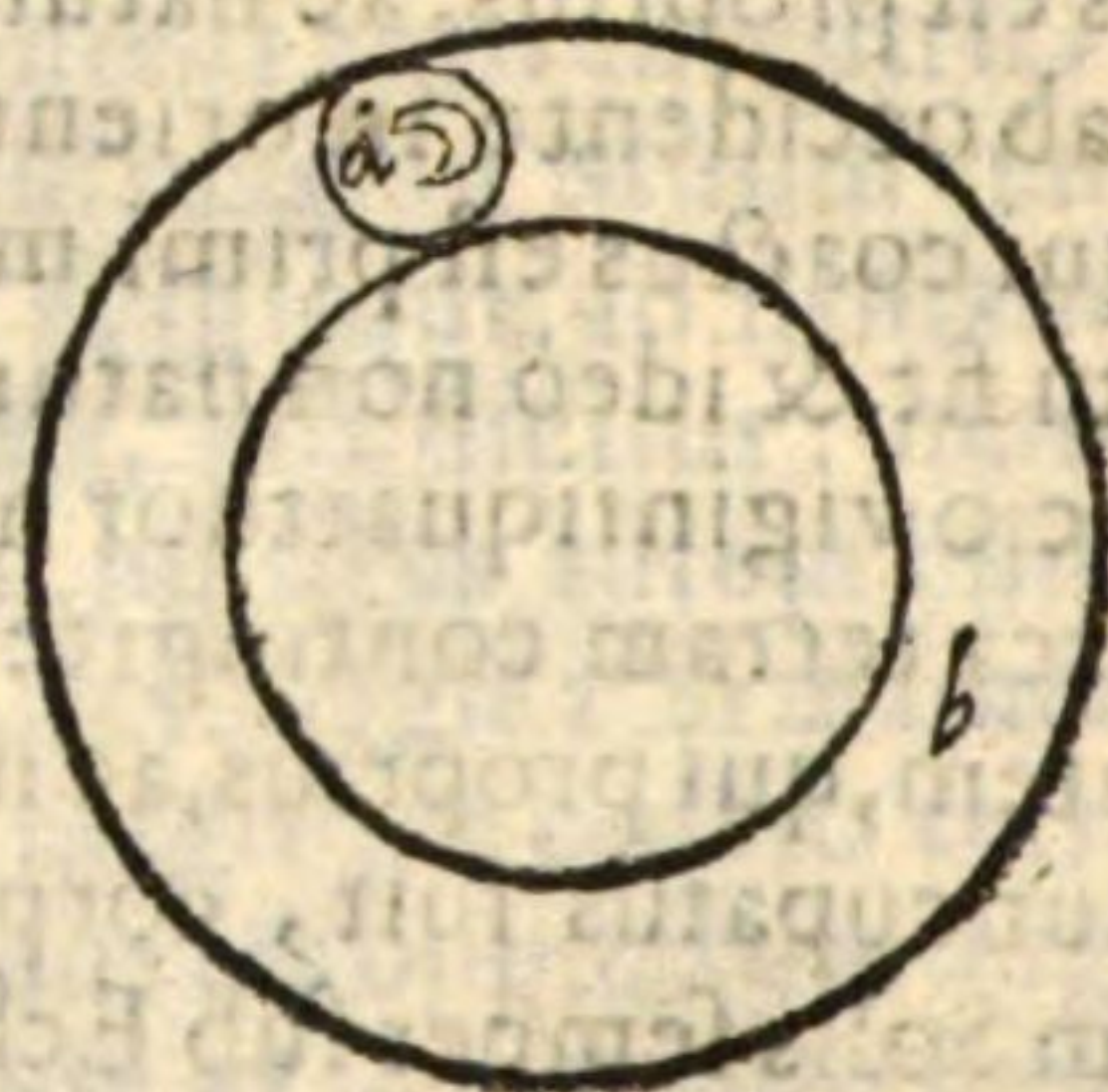
Modò Lunæ sphaera tres habet orbis, sicuti de Sole dictum est, duos scilicet æquantes, & deferentem: hac tamen differentia, quòd æquantes super polos Zodiaci mouentur, & ideo è directo sub ecliptica mouentur, deferens autem, cum per alios polos moueatur; linea, quæ diuidit talem motum per medium, intersecat alterum æquantium sub ecliptica existen-

tem; atque medietas vna istius declinat versus meridiem, altera-que medietas versus Septentrionem: ex punctis autem, in quibus æquantium circulus, alterque deferentis se se intersecant: vnus caput draconis dicitur, alterque cauda draconis: vt in figura conspicitur.

Caput autem est punctus, per quem Luna in suo deferente ad septentrionem vehitur. Cauda ve-

rò est punctus, per quem ad meridiem eadem Luna proficiscitur.

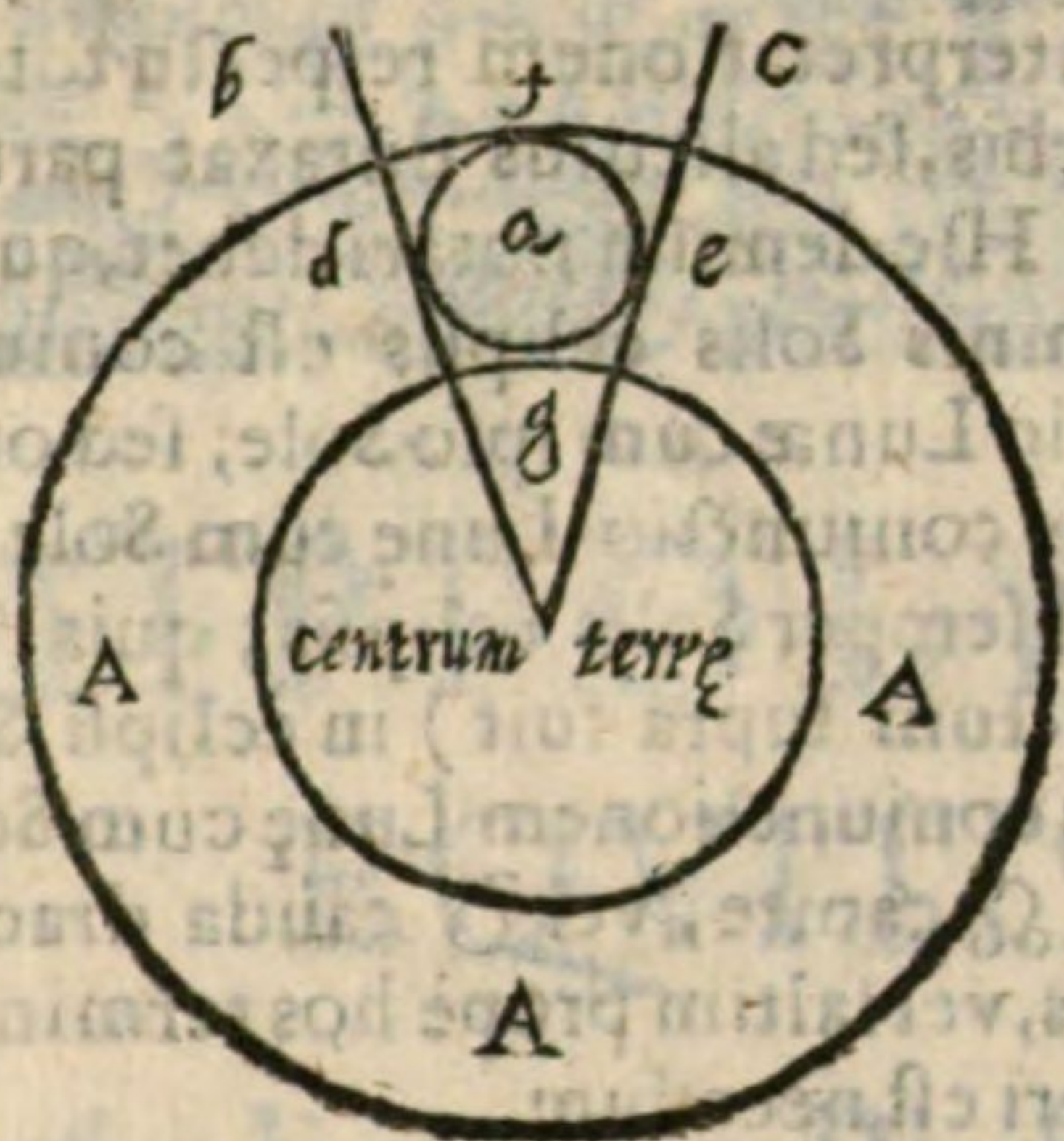
a Epicyclus.

b deferens.

His autem tribus orbibus exceptis sphaerula quædam in orbe Lunæ inuenitur, nempe in deferente, sicuti in cæteris planetarum orbibus, quæ Epicyclus nuncupatur; qui super suos polos mouetur, & infixus est in crassitudine deferentis; Luna vero in substantia eiusdem Epicycli mouetur, in qua (vt de Sole dixi) est vt nodus in asse; quinimò est de substantia eiusdem Epicycli: cuius centrum ad motum deferentis defertur.

Quamuis Luna non dicatur stationaria, vel retrograda, vel directa ob eius in motu velocitatem, cæteri tamen planetæ his nominibus nominari solent; pro quorum cognitione imaginari debemus duas lineas à centro terræ exientes, ac ita protrahatas, vt Epicyclum cuiuscunque planetæ intra se includant, quarum quidem altera ipsarum ex parte orientis sit, atq; altera ex parte occidentis: vt in figura patet.

a Epi-

a Epicyclus.

b linea ex parte orientis.

c linea ex parte occidentis.

d punctus statio prima dictus.

e statio secunda.

f directio.

g retrogradatio.

A deferens, qui Epicyclum intra se continet.

Quapropter punctus in Epicyclo, qui a linea ex parte orientis posita tangitur, dicitur statio prima, punctus, vero altera in parte opposita in eodem Epicyclo statio secunda nuncupatur: ideo quando planeta reperitur in altero horum duorum punctorum stationarius dicitur.

Arcus autem Epicycli superior duobus in punctis stationum interceptus ab Astrologis directio vocatur; quando ergo planeta ea in parte Epicycli reperitur directus vocitatur; altera verò pars inferior eiusdem Epicycli intra puncta stationum prædicta contenta retrogradatio dicitur, atque pla-

neta in ipsa repertus retrogradus appellatur.

Luna igitur, cum motu velocissimo in suo Epicyclo moueatur, neque stationaria, neque directa, neque retrograda uocatur. Ceterum Lunæ eclipsis est interpositio terre inter solare corpus, atq; Lunare. hæc autem interpositio exactè fieri nequit, ni Luna sit sub nadir Solis: quæ tali in loco esse nequaquam poterit, nisi in capite, aut cauda draconis reperiatur: ex quo sequitur, quòd Lunæ eclipsis exactè fit, cum ipsamet in capite, Sol autem in cauda draconis fuerit, vel cum Sol in capite, Lunaq; in cauda deambulet.

Nadir Solis est punctus in firmamento imaginatus directè Soli oppositus. ratio autem, cur eclipsis Lunæ fiat, quando interpositio terre inter corpus solare, & lunare contingit, vna est, quia, cum Sol maior sit, quàm terra, necessario illuminat medietatem sphaeræ, seu globi terræ: vnde umbra totius terre fieri instar pyramidis est necessum: quo fit, ut si Luna opposita directè Soli fuerit, ab umbra ipsa obscuretur, quæ obscuratio eclipsis nuncupatur; quæ perfecta semper est, si perfectè oppositio fiat, sin minus, imperfecta erit: & sic pars duntaxat Lunæ pro scilicet ratione oppositionis obscurabitur.

Eclipsis Solis est interpositio Lunæ inter Solem, & nostrum visum: quæ interpositio, si perfectè fiat, tunc Luna in capite, vel cauda draconis necessario reperitur, alioqui

alioqui imperfecta semper interpositio erit.

Quapropter ob Lunę interpositionem inter corpus solare, nostrumque aspectum Solis obscuratio contingit, quę eclipsis dicitur, quasi defectus luminis: vnum nihilominus hic dignum adnotatione est obseruandum; quod scilicet Sol nequaquam obscuratus esse potest; sed defectus luminis fit respectu nostri, quatenus lunare corpus est nobis impedimento, quo lumine Solis priuamur: Sol quidem nequaquam lumine caret, sed naturali, ac proprio splendore, lumineque omni tempore æquę est ornatus, quod de Luna dici nequit, quę ab ipso Sole lumen accipit. vnde ex hoc contingit, vt Lunę eclipsis perfecta vbi-que terrarum eadem sit, sed non altera Solis, quę quamuis perfecta sit, cum tamen Sol, vt dixi, semper eodem gaudeat lumine non po-

test eius lumen interdici à Lunę interpretationem respectu totius orbis, sed alicuius dūtaxat partis.

Hic demum notari debet, quod omnis Solis eclipsis est coniunctio Lunę cum ipso Sole; sed omnis coniunctio Lunę cum Sole nō est semper Solis eclipsis; quia (vt dictum supra fuit) in eclipsi Solis coniunctionem Lunę cum Sole in ♀ capite, vel ♂ cauda draconis, vel saltem propē hos terminos fieri est necessum.

Sciendum prætereā est, quod omnis Lunę eclipsis est oppositio Lunę cum Sole, sed non econtra. cum ergo eclipsis Solis fiat dum ☉ coniungitur cum ☉ ē directō, clarē patet, quod eclipsis Solis in morte domini nostri Iesu Christi fuit miraculosa, cum (dum Luna Soli opposita erat) contigerit. atque hæc pro spherę cognitione satis pro nostri instituti ratione esse putamus.

F I N I S.

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI

Medici, & Philosophi Ferrariensis

De mutationis Temporum ratione

TRACTATVLVS.

VM Medico Astrologiam pro ægrotantiũ decubitu profiten-
ti Cyclorũ scien-
tia vtilis, quini-
mò ad rei complementum neces-
saria sit, huiuscè materiæ breuem
cognitionem hic addere libuit.
Porro horum cyclorum (qui sex
sunt) scientia compotus Ecclesia-
stici nomine nuncupata fuit. Com-
potus autem Ecclesiasticus est ra-
tio inueniendi temporum muta-
tiones, quæ motuum celestium
sphærarum, Lunæ præcipuè, ac
Solis medio cognoscuntur: duo
nanque luminaria (vt sacris in lit-
teris legitur) à Domino facta
sunt, vt essent in signa, & tempo-
ra, & dies, & annos: Verum cum

in hoc compotu de diebus, de ho-
ris, mensibus, annisque agatur;
prius de his aliqua sunt præli-
banda.

Dies igitur duplici modo intel-
ligi potest, etenim vel naturalis,
vel artificialis.

Naturalis dies est spatium vi-
ginti quattuor horarum, quo tem-
pore Sol raptu primi mobilis cir-
cuit terram totam.

Dies autem artificialis est tem-
pus illud, quo Sol pergit à linea
horizontis in oriente ad lineam
vsque horizontis in occidente;
atque nox est reffiduum tempo-
ris, quo Sol percurrit inferius emi-
spherium.

Initium diei naturalis secundũ
christianos incipit à media nocte,
secundum Astrologos, ac Arabes
à me-

à meridiè, secundum Iudeos à vespere, nempe quando Sol ingreditur aliud emisphaerium, atque secundum alios ab ortu Solis.

Horarum alia æqualis, siue æquinoctialis, atque alia inæqualis, seu temporalis.

Hora æqualis est vigesima quarta pars diei naturalis.

Hora inæqualis est duodecima pars diei artificialis, parique partem, & noctis: inæqualis quidem appellatur, quia non semper eandem temporis portionem habet; sed variam, prout sic dies, & noctes breuiiores, vel longiores sunt; nec hora noctis æqualis est horæ diei, nisi tempore æquinoctiorum, nempe vere quando sub primo Arietis puncto Sol reperitur; atque autumno quando Sol Libræ initio mouetur; tuncque hora inæqualis non differt ab hora æquali: in ceteris autem temporibus nequaquam vna alteri æqualis est: cum semper inæqualis longior, vel breuior æquali sit.

Mensium alius lunaris, atque alius solaris.

Lunaris duplex est. Primus quidem vigintiseptem dierum est, septemque horarum, atque quadragintanovem minutorum, nec non & septem secundorum: quo temporis spacio Luna proprio motu totum Zodiacum percurrit.

Alter verò mensis est vigintinovem dierum, duodecim horarum, quadragintaquattuor minutorum, triumque secundorum cum vigesima parte vnius secundi, quo temporis spacio Luna digreditur

à Sole, iterumque cum ipso coniungitur.

Solaris mensis adhuc duplex est. alter iustus, ac verus est. qui triginta dierum, decem horarum, quinquagintaquattuor minutorum, sexque secundorum spacio absoluitur, cum vnius secundi tertie partis additione: quo temporis intervallo Sol vnum Zodiaci signum motu proprio percurrit, ideo talis mensis est duodecima pars anni solaris.

Alter autem mensis est communis, seu vsualis, quo mense annus non potest diuidi in partes duodecim æquales, cum Ianuarius dies trigintaunum habeat, Februarius vigintiocto, atque sic de reliquis intelligendum est.

Annus duplex, alius lunaris, atque alius solaris.

Solaris est tempus illud, quo Sol proprio motu totum Zodiacum percurrit, qui quidem motus fit spacio trecentumsexagintaquinque dierum, quinque horarum, ac minutorum quadragintanovem, sexdecimque secundorum.

Hic autem Solis motus, si spacio trecentumsexagintaquinque dierum, sexque horarum exacte fieret, nullus esset error, addendo anno bisextili diem vnum; quia quarta pars vnius diei naturalis horis sex absoluitur: & sic quarto quoque anno diem addendo nullus esset error; quia ex ductu quattuor in numerum sex horarum fit tempus vnius diei naturalis: Verum quoniam desunt minuta decem, secundaque quadragin-

gintaquattuor ad complementū sex horarum: hinc factum est, ut addēdo anno bisextili diem vnū; quod omni quarto anno addantur quadragintaduo minuta, & secunda quinquaginta sex ultra verum tempus addendum: ex quo tale oritur inconueniens; quod scilicet spacio centūtrigintaduorum annorum, & secundum alios centumtrigintaquattuor annorū additus sit dies vna temporis ultra iustum propter scilicet additionē prædictarum fractionum; idque ex necessitate contigit; quia anno bisextili, vel diem integrum, vel nihil addendum erat: sed maius inconueniens fuisset nihil addidisse: ideo melius fuit integram diem addere; postea transactō tempore centumtrigintaquattuor annorum ad mere diem vnum: quo temporis intervallo ex fractionibus prædictis adaucta est integra dies tempore prædicto, nempe centumtrigintaquattuor annorum: sed cum incuria eorum; qui huic negotio præerant, post huius temporis spatium ademptus nequaquam fuerit dies vnus, factum est, ut nostris temporibus, necesse fuerit decem adimere dies, ut scilicet passio, vel resurrectio D. N. Iesu Christi tempore conuenienti celebraretur; quapropter decē iussu prouidentiae olim D. N. Gregorij Decimertij dies adempti fuere, nempe ab anno 1582. non tamen habita ratione ad tempus mortis D. N. Iesu Christi, sed nec ad ætatem Iulij Cæsaris, qui annis quadragintaquinque ante Chri-

sti passionem tempus reformauit, atque iussit, ut in posterum singulo quarto anno dies bisextilis, qui antea nundum additus fuerat, adderetur: eo autem Iulij Cæsaris tempore Equinoctium fuit die vigesimoquinto Martij: atque tempore passionis D. N. Iesu Christi parum ab hoc die idem æquinoctium distabat; quia differentia horarum octo duntaxat erat. Notandum ergo; quod intentio Ecclesiae, seu Pontificis non fuit corrigere annum exactē perfectē, habendo scilicet rationem ad tempus Iulij Cæsaris, aut ad tempus passionis Iesu Christi: sed ei satis fuit red gere æquinoctium ad tempus Concilij Niceni, vbi decretū fuit, quod post decimam quartam lunationem a primo mense, nempe Martij, Pascha celebraretur: ne igitur horum patrum intentio defraudaretur, non curauit Ecclesia exactam temporis correctionem. Cumque credatur, quod tempore illius Concilij æquinoctium esset die vigesimo primo Martij, atque cum tempore postremę huius correctionis, nempe anno 1582. ob prædictorum minorum, ac fractionum errorem die vndecimo eiusdem mensis æquinoctium fieret. hinc Ecclesia amouit dies decem ab anno prædicto 1582. iubendo, ut dies vndecimus Martij diceretur vigesimus primus: & sic æquinoctium translatum est ad tempus, quo erat, quando Concilium Nicenum celebratum fuit. Verum cum correctio non respiciat tempus passionis D. N. Iesu Christi,

sti, multis non placuit, quare contra opinionem hanc scripsit Zerinus, Moleta, alijq; viri in Astrologia peritissimi: Sed Gregorius Decimustertius Pontifex maximus decreto Concilij Niceni obtemperare maluit, quam rationibus Astrologorum, licet non inuolidæ essent; & iurè id fecit; quia in eo Concilio aderant viri singulari nedum doctrina omnibus (inquam) in disciplinis; sed vita, & moribus sanctissimis ornatissimi. Constantinus. n. Imperator Christianissimus anno decimosexto sui Imperij; vtiq; & Sylvester Quintus Pontifex sanctissimus anno sui pontificatus nono proprijs eorum expensis ad Nicenam Urbem in Asia positam Bythinia Metropolim tercentum decem, & octo prælatos eruditissimos secum duxerunt, vbi etiam interfuit Dionysius Abbas romanus cognomēto exiguus in Mathematicis disciplinis vndique eruditissimus, qui cum alijs prælatis supputauit Solem, atque tunc ipsum sub primo Arietis puncto die vigesimo primo Martij peragrarare inuenit: quo die primi Mensis, ac anni initium esse decreuerunt: ac demum publico decreto nemine prorsus diffidente sancitum fuit; quod post decimam quartam lunationem, scilicet post quatuordecim plenilunia à primo Mense (à die scilicet vigesimo primo Marti) dominico die sequenti celebratio Paschatis fieret; atque quicumque secus facere ausus fuerit, Anathema promulgaretur, atque declararetur,

ab Ecclesijsque prorsus eijceretur. In secunda autem Synodo eiusdem Ciuitatis, quæ incæpit anno nostræ salutis 788. id ipsum à plerisque doctissimis patribus Ecclesiæ iussu comprobatum, ac decretum fuit. Adhæc in Calcedonensi Vrbe anno 455. iussu Leonis primi Pontificis, atque Martini Principis Synodus etiam vniuersalis facta fuit; vbi 360. doctissimi patres conuenerunt, quippe qui Nicenæ Synodi decretum vnanimis affirmarunt. In Vrbe Antiochena anno 367. alterum Concilium fuit celebratum generale quidem; in quo hoc legitur decretum.

Omnes, qui ausi fuerint dissoluere regulam sancti, & magni Concilij Niceni, quod celebratum fuit in præsentia Dei, & clementissimi Imperatoris Constantini de sancta, & salutari festiuitate paschali excommunicatos, & abiectos fore ab Ecclesijs.

Ex his ergo satis patet, quod Gregorius decimustertius Pontifex optimus omni ratione se gessit, si ad tempus Christi in anni reformatione rationem habere noluerit; cum ex tot decretis ratio habenda esset ad Concilium Nicenum; atque æquinoctium pro Paschatis vera die aptandum erat ad diem, quo synodus Niceni tempore erat, nempe die vigesimo primo Martij, vt prudenter fecit.

Annus lunaris (vt vnde digressi fuimus reuertamur) est tercentumquinguaquattuor dierum, ac nouem horarum: quod quidem tempus est spacium duodecim

decim mensium lunarium, loquendo de mense lunari secundo modo considerato, nempe vigintinovem dierum, duodecimque horarum, minutorum quadragintaquattuor, secundorumque trium cum vigesima parte vnius secundi.

His duobus annis exceptis, lunari scilicet, atque solari dantur etiam anni reliquorum planetarum; ideo annus quorumlibet aliorum quinque planetarum est spacium temporis, quo vnusquisque suum naturalem motum perficit.

Annus autem magnus est Mundi ætas secundum philosophos, At secundum Iosephum est ætas sexcentum annorum.

Annus Embolismalis, de quo Ioannes de Sacrobusto est annus lunaris 384. dierum, in quo tredecim lunationes contingunt. Dicitur embolismalis ab *εμβολισμος*, quod est intercalatio, scilicet interpositio, quia tali anno interponitur vna lunatio, quæ interponi non solet. Ioannes de Sacrobusto ait, quod embolismalis dicitur ab *εμβολος*, quod est excrementum; sed res ita non est, quia *εμβολος* est genus nauigij velocissimi: sed vt cunque res sit, nihil refert.

Annus *κλιμακτήριος*, nempe solaris est ætas singulorum hominum annorum sexagintatrium. *κλιμακτήριος*, scilicet climatericus annus, latine dicitur scalaris: quia ex ductu anni septimi in annum nonum, siue nouenarium, prouenit tempus prædictæ ætatis, nempe 63. annorum: cur ve-

ro timeant homines huiusmodi annum, est, quia pueri anno septimo, & nono suæ ætatis varijs casibus obnoxij sunt, vt curiositas antiqua obseruauit: Ideo cum ex multiplicatione horum duorum numerorum sexagenarij tertius numerus proueniat: homines plures annum prædictum suæ ætatis metuunt; vnde legitur apud Gelium; quod Augustus Cæsar gloriabatur se annum climatericum feliciter transigisse. Annus præterea quadragesimus nonus, parique pacto octuagesimus primus anni scalares, seu climaterici dicti fuerunt; quia ex ductu septem in septem fit numerus primus quadraginta nouem; atque ex ductu nouem in semetipsum secundus producitur numerus.

Apud Astrologos hebdomatici, atque enneatici nominantur: vnde numerus quadragesimus nonus, sexagesimus tertius, octuagesimus primus est numerus climatericus respectu ætatis singulorum hominum; qui quidem numeri annorum, vt dixi, apud Astrologos hebdomatici, atque enneatici appellantur.

Initium anni solaris (vt Nume Pompilio placuit) incipit à solstitio hyemali, quod quidem nostro tempore contingit die vigesimo secundo Decembris, & est tempus, quo Sol, cum fuerit in sua maxima declinatione versus meridiem, incipit ad nos accedere. Romulus autem iussit, vt initium anni fieret tempore Æquinoctij vernalis, quod die vigesimo primo

Lib. 15.
c. 7.

C. 12.

Martij contingit: tunc enim omnia innouari videntur. Verum secundum aliorum sententiam, ab initio Martij prima dies eiusdem anni solaris annus incipi debet; iuxta scilicet illud Exodi. mensis Martij primus in anni mensibus erit.

Arabes initium anni desumunt à solstitio æstiuale, quod die vigesimoprimo Ianuarij contingit, quia putant Solē sub Leone creatum fuisse.

Alij ab æquinoctio autumnali, vt Iudæis placet, iuxta illud Genesis. Protulit terra herbam virentem facientem fructum iuxta Genus suum: cum ergo (inquiunt isti) autumnus sit tempus, quo herbae producunt fructum, iure annus his diebus incipiendus est; quæ tamen opinio multis non aridet: quia tempus veris magis ac comodatum est adductæ Genesis authoritati, & tanto magis, quia sic intellecta cum altera Exodi concordat: quapropter initium primi mensis esse æquinoctium, nempe tempus illud, quo Sol proprio motu tangit initium Arietis (quod, vt antea dixi) est die vigesimoprimo Martij, fuit declaratum ab Anatholio Laodinenfi Episcopo anno salutis 280. & à Dionysio Abbate anno 500. Domini, & à Beda anno salutis 700. vt testatur Maurolycus in libro compotus Ecclesiastici.

C. 42.

Æquinoctium autem autumnale fit die vigesimo septimo Septembris. Modò Christiani nec horum omnes spernunt, nec pror

sus eorū vestigia sequuntur: quia clauēs terminorum aureum numerum, litteramque Dominicalem incipi ab initio Ianuarij volunt; concurrentes autem, ac regulares solares à Martio: à Septembrique mense Epactas, ac lunares regulares, ac secundum quosdam Embolismos. Inquit Ioannes de Sacrobuſto. ad quorum memoriā hæc tria scribit carmina.

Aureus in Iano numerus, clauēsque nouantur

Littera sic Domini nouat, & bissextus eandem

Mars concurrentem, September Epactas.

Hæc ergo prælibatis ad cyclorum cognitionem deueniendum est, à quorum notitia tota scientia temporum rationis dependet.

Cyclus autem est certus annorum, seu temporis numerus in se ipsum rediens completa variatione, ac numero reuolutionum.

Cyclus dicitur ἀποκοκλαζο, vel ἀποκοκλαω: quod significat circumeo seu circundo: vnde cyclus est cuiusdam temporis, seu annorum circuitus.

Sex sunt cycli, à quibus omnis ecclesiasticus compotus depēdet. Primus dicitur lunaris, secundus Solaris, tertius Paschalis, quartus Indictionalis, quintus Ferialis, ac demum, sextus Bisextilis.

Cyclus Lunaris est circuitus decem, & nouem annorum Solarium, quo temporis spacio reuolutio una ☾ completur, ac omnis ferè inæqualitas motus Lunæ adæquatur: vel est numerus annorū indi-

De Cyclis.

indicans quot elapsi sunt anni ab initio motus Ω , qui quidem motus absoluitur spacio decem, & nouem annorum, & est motus æquans motum Lunæ. hoc enim tempore completo incipit moueri Luna ab eo puncto, in eisdem motibus, quibus incæperat ab initio alterius reuolutionis eiusdem Ω : quare maior aureus numerus est nouenarius denarius numerus, minorque vnitas est: Cyclus hic Lunaris aureus numerus dictus fuit, quia Athenis, alijsque in locis litteris aureis scribebatur. si autem inueniendus sit aureus numerus. adde annis nostræ salutis vnitatem (quia Christus natus est currente anno primo aurei numeri) & totum aggregatum diuide per decem, & nouem; & quod supererit post diuisionem est numerus aureus; si tamen nihil superfuerit, assumendus est numerus nouenarius denarius pro aureo numero.

Epacta est excessus dierum anni Solaris supra annum Lunarem. Annus enim Solaris est spaciū trecentum sexaginta quinque dierum, & ferè sex horarum. Lunaris autem trecentum quinquaginta quattuor dierum, horarumq; nouem: differentia igitur dierum, qui vndecim sunt, vocatur Epacta. Epacta siquidem appellatur tempus horū dierum ab *επακτω*, quod est claudo, vt quasi Epacta, siue eius dies claudant annum Lunarem cum Solari, nempe coniungendo Solari anno, & equando per hos vndecim dies.

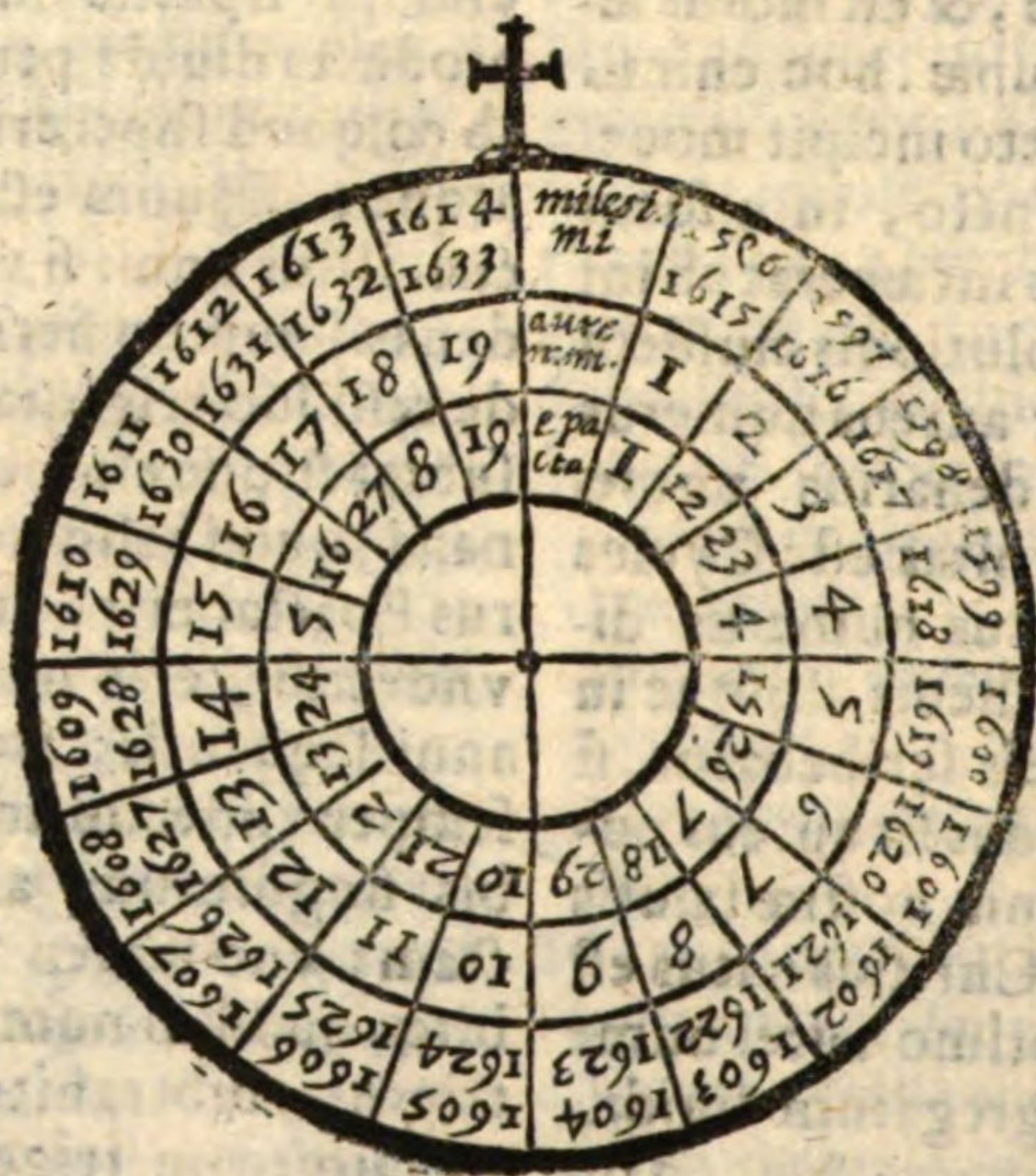
Cum vero inuenire volueris Epactam cuiuslibet anni, multiplica aureum numerum per vndecim, qui Epactæ numerus est, & producta diuide per triginta, & ab eo, quod supererit, minue decē, atque residuum est numerus Epactæ. illius anni: si verò subtractio denarij numeri fieri nequeat; adde residuo triginta, atque facta subtractione eiusdem numeri denarij, quod reliquum est, numerus Epactæ erit: cui si addantur vndecim, erit numerus Epactæ anni sequentis: atque hoc modo semper vndecim addendo, habebis singulorum annorum Epactam; vno tamen præmente habito, quod si numerus excefferit triginta, subtrahito ab ipso numero numerum trigenarium, atque residuum erit epacta: vt exemplo, volo scire Epactā anni 1611. in quo numerus aureus est sexdecim, multiplico hunc numerum aureum per numerum Epactæ, scilicet per vndecim, & proueniunt centum septuaginta sex, quibus diuisis per triginta, supersunt vigintisex, à quo numero subtraho decē, & supersunt sexdecim; qui quidē numerus est Epacta talis anni.

Verum ad euitandum hos labores sequentem confeci Rotam, vbi in perpetuū habebitur aureus numerus, atque Epacta, siue numerus Epactæ.

Rota autem diuisa est in decē, & nouem partes, incipitque ab anno 1596. definitq; in anno 1614. quibus annis completis; iterum incipiendum est eodem ordine pro-

sequentibus annis futuri s, nempe
à 1615. & sic perpetua erit Rota

pro Epacta, ac numero aureo inue-
niendo.

Cyclus Solaris est spacium vigin-
tiocto annorum Soa ium, vel est
spacium vigintiocto reuolutionū
Solis motu proprio absolutarum:
quo temporis interuallo omnes
variationes ex cyclo ferali, seu ex
littera Dominicali, atque ex bisex-
tili adæquantur, siue ad primum
terminum vterque cyclus, nem-
pe littera Dominicalis, & bisexti-
lis reuertuntur; ideo cyclus Sola-
ris fit ex ductu cycli ferialis in
cyclum bisextilem, vtpotè ex du-
ctu septem in quattuor: si autem
cupis reperire cyclum Solarem
adde annis Domini nouem (quia
Dominus in vtero Virginis con-
ceptus fuit anno nono cycli Sola-
ris) & summam diuidi per vigin-

tiocto, & quod supererit, est cy-
clus Solaris. Verum si nihil super-
fuerit accipiendus est numerus
vigefimus octauus pro cyclo So-
lari.

Annus Solaris, cum dierum tre-
centum sexaginta quinque, & ferè
horarum sex sit; si diuidatur in
septimanas; erunt quinquagin-
taduæ; atque dies vnus supere-
rit; qui quidem dies causa est, cur
festa Sanctorum non semper ea-
dem feria celebrentur: nanque
si hoc anno festum aliquod die
Lunæ fuerit sequenti anno erit
die martis: verum si annus fuisset
bisextilis, festum ad diem mercu-
rij fuisset translatum: idque ob
diem, qui anno bisextili additur

ad

ad festum sancti Matthæi, nempe die vigesimo quinto Februarij: ideo hanc ob causam, atque ob diem supra quinquagintaduas septimanas in anno contentus, fit, ut etiam singulo anno varietur littera dominicalis.

Dies autem ultra prædictas septimanas, qui singulo anno coaceruantur, dicuntur concurrentes: unde primo anno cycli Solaris binarius numerus (quia annus est bisextilis) est concurrentes; secundo anno ternarius, tertio anno quaternarius, quarto quinquarius, ac demum quinto septenarius concurrentes (inquā) est: tuncque annus est quinquagintatrium septimanarum completarum: & sic cyclus iterum incipit eodem modo, cyclum dico, tum litteræ dominicalis, quam concurrentiū; quia litteræ dominicales sunt solum septem: ideo usque ad finem cycli Solaris, nempe vigintiocto annorum, in concurrentium, litteræque dominicalis inuentione sic procedendum est: quo annorum tempore omnes variationes litteræ dominicalis sunt adæquatæ: cum ad primum terminum, & littera ipsa, & concurrentes reuertantur.

Hinc est, quod Rota perpetua pro cycli solaris, litteræque dominicalis, ac concurrentium inuentione confici potest: quæ quidem sequens est: in qua feria prima Ianuarij in perpetuum habe-

bitur, eodem scilicet ordine, quo littera dominicalis, ac concurrentes intelliguntur: ideo annis cycli absolutis, iterum ab initio incipiendum est pro (inquam) horum dictorum inuentione: & sic usque ad Mundi finem hoc circuitu res intelligenda est.

Primus ordo in Rota est milesimi, ut conspicij potest, qui incipit ab anno 1588. definitque anno 1615. & tunc iterum incohatur ab anno 1616. pro alio circuitu: & sic in perpetuum proceditur.

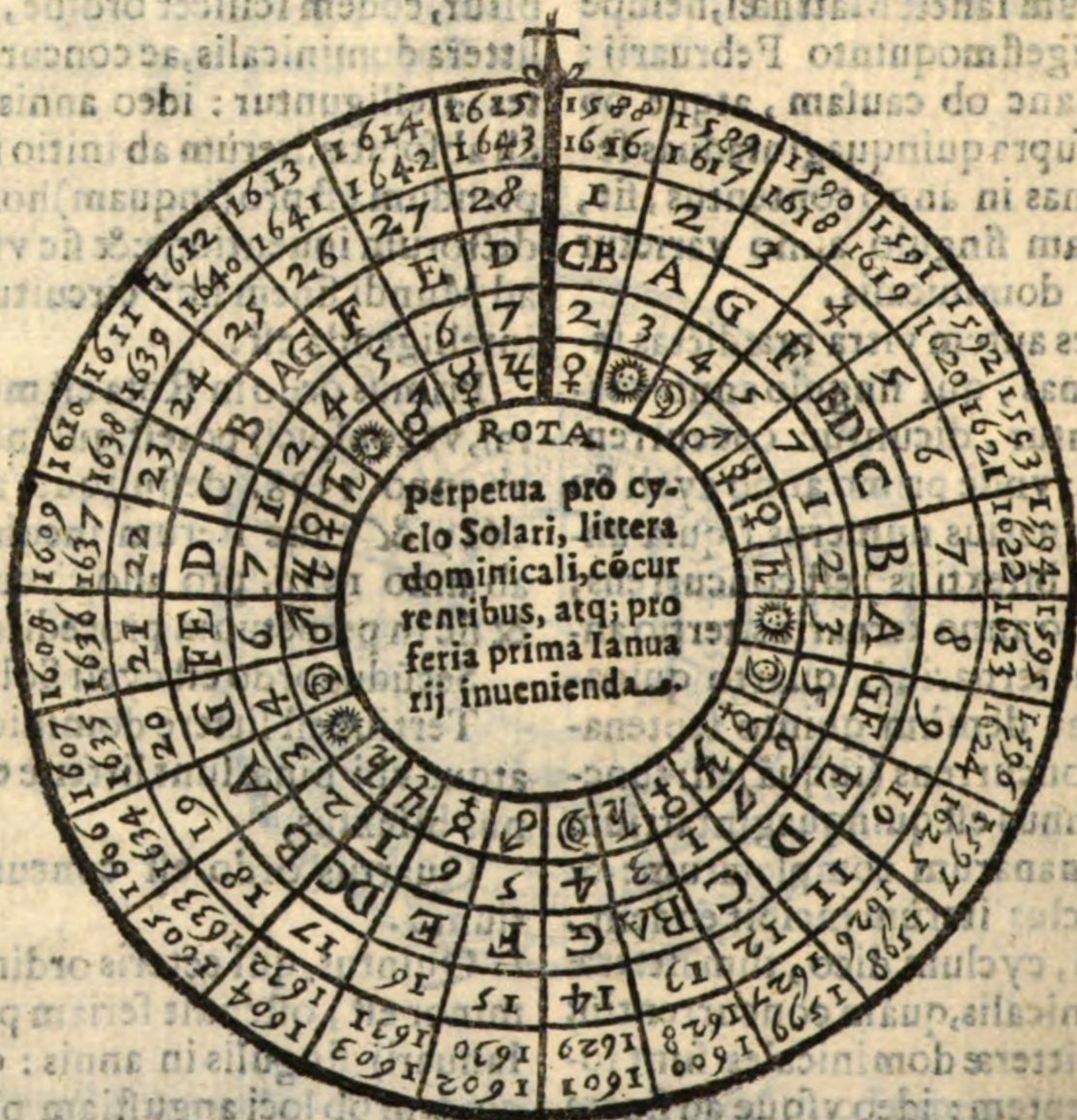
Secundus ordo est cycli Solaris.

Tertius est litteræ dominicalis, atque ubi binæ sunt litteræ est annus bisextus.

Quartus ordo est concurrentium.

Quintus, qui ceteris ordinibus minor est, ostendit feriam primā Ianuarij singulis in annis: quod quidem ob loci angustiam planetarum characteribus adnotatum est.

Circa Rotam vnum præ mente habendum, quod ipsa perpetua, est nulla adhibita ratione ad anni correctionem futuram, quæ fieri deberet diem vnum subtrahendo singulo centesimotrigesimo quarto anno. Ideo si tali tempore fieret emendatio, tunc immutanda est littera dominicalis, concurrentes, ac feria prima Ianuarij in Rota contenta habita ratione ad diem amotum, atque hoc idem de festis mobilibus est dicendum.

Ad primi diei feriam inueniendam cuiuscunque mensis, prius scire te oportet, quæ nam sit littera dominicalis illius anni, cuius mensis feriam primam quæris, eiusdemque litteræ numerum. ignorare non debes: etenim litteræ A septem tribuuntur, B sex, C quinque, D quattuor, E numerus ternarius, F binarius, ac demum G vnitas datur. hoc autem intellecto, numeros singulorum mensium scire oportet: nam Ianuarius habet vnitatem, Februarius numerum quaternarium, ac totidem Martius. Aprilis autem Mensis septem sibi vsurpat, bina-

riumque numerum Maius, ac quinarium Iunius, Iuliusque septenarium, atque Augustus ternarium, Septemberque senarium, vnitatem October, sed November quaternarium, ac tandem senarium Decem-ber exoptat numerum. Quapropter numero Litteræ illius anni (in quo Mensis feriam primam scire cupis) numerum Mensis propositi adde, & diem quæsitum habebis: nam vnitas dat diem dominicum, binarius numerus feriā primam, nempe diem Lunæ, ternarius secundam, quaternarius tertiam, quinarus quartam, senarius quintam, ac demum septenarius

rius, sextam, diem scilicet Saturni, ostendit feriam. cum verò numerum excefferit septem, auferendus est idem numerus septenarius, atque cum eo, qui superfuerit compotus iuxta datam regulam est faciendus. sed clarioris rei intelligentiæ gratia iam dicta pateant nunc exemplo.

Volo scire feriam primam mensis Augusti anni 1612. quo anno littera dominicalis est AG, sed G inseruit post Mensem Februarij, quæ littera valet vnum, Mensis autem ternarium habet numerum; quibus simul additis fiunt quatuor; quo numero incipiendo à die dominico ad computum faciendum, vltimus numerus cadit super feriam tertiam, nempe super diem Mercurij, & sic feria prima Mensis Augusti anni 1612. debet esse die Mercurij. hoc autem modo in reliquis procedendum est.

Cyclus præterea paschalis (vt, quæ incepimus ad finem perducamus) est numerus continens diuersitates in paschali celebratione contingentes; cuius cycli repetitio fit annis 532. completis; hocque temporis spacium à numero solaris, & lunaris cycli multiplicato prouenit: nempe à vigintiocto, atque vnde viginti: primus enim numerus cyclus solaris, secundusque lunaris: his ergo numeris simul multiplicatis fit numerus nuper dictus quingentorum triginta duorum.

Ceterum cycli paschalis postremum initium fuit anno Domini 1273

atque eius finis erit anno 1804. incipit enim cyclus paschalis, quando æqualiter incipit cyclus lunaris, & cyclus solaris: ideo cum anno 1273. cyclus solaris fuerit vnitas, parique pacto, & cyclus lunaris: iurè eo anno cyclus incipit paschalis.

Medio autem cycli paschalis reliqui numeri inueniri possunt; vnde prius quærendum est quantus sit cyclus paschalis, quem hoc modo inuenies.

Ab anno (cuius cyclus paschalis quæritur) imminuatur numerus 1273. & quidquid supererit, paschalis cyclus dicitur: vt exemplo. Si quæretur cyclus paschalis anni 1611. præteriti, ab eo numero subtrahendus est numerus 1273. atque quod à subtractione superest, cycli paschalis numerus erit, nempe 338. & sic numerus cycli paschalis anni Dñi 1611. fuit 338. per hunc autem numerum, cycli, inquam, paschalis, si vis scire cyclum solare, diuide numerum ipsum paschalis cycli, nempe 338. per vigintiocto, & quod post diuisionem remanserit est cyclus solaris anni propositi 1611.

Si modò hac arte cyclum lunarem scire cupis, diuide eundem numerum paschalem per decem & nouem; atque, quod à diuisione supererit, cyclus lunaris anni prædicti est.

Indictio romana, seu cyclus indictionalis est spacium quindecim annorum à romanis institutum ad recipienda ab extraneis tributa.

ta: à Romanis igitur indictio fuit instituta, quippè qui cū ferè vniuersis gentibus dominarentur, ali qui tributarij ob itineris longitudinem in fine solùm quinquenij aurum ad dominationis typum offerre tenebantur; atque in fine secundi quinquenij argētum pro Militum stipendijs dabant: atque in fine tertij quinquenij es, & ferum ad armorum reparationem tribuebant: postea aurum iterum offerebant, & sic hoc circuitu Imperio Romano tributa debita ab extraneis offerebantur.

Quapropter Romani decreuerunt, quòd nullum priuilegium, nullaue conuentio scriptis commendata valeret, aut fides ei nulla haberetur, nisi indictmentis annum adnotatum habuisset; istudque, nè tributorum soluendorum memoria euanesceret.

Indictionalis autē Cyclus mense Septembris incipit, quia tunc cū fructus omnes colecti sint, aptiori modo tributa à Tributarijs offerebantur.

Verùm si indictmentis inuentio- nē quis scire cupiat. sic fieri debet. annis salutis (quorum indictio quæritur, ternarius addatur numerus; atque aggregatum per quindecim diuidatur, & quod superest, pro indictmentis numero accipiatur. Si autem nihil superfit, indictmentis numerus erit quindecim. Additur quid anno quæsito

salutis ternarius numerus, quia Dominus natus est in dictione tertia.

Pascha celebratur die dominico post quattuordecim lunationes, nempè post decimumquartum plenilunium à primo Mense, vt antea dictum fuit: primus quidem mensis est Martius, vt antea claruit.

Habito autem die Paschatis facile est reliqua festa mobilia inuenire; nam si retrocedens per quadraginta sex dies notetur dies postremus, ille erit feria quarta cinerum, à qua iterum per dies decem & septem retrocedendo septuagesimæ dominica habebitur. à Paschate verò quadraginta dies enumerando dies ascensionis inuenietur, à qua post dies decem Pentecostes celebratio erit; ac inde per vndecim dies Corporis Christi festiuitas fiet.

Aduentus Domini est Dominica interposita à vigesimo septimo die Nouembris ad tertium diem Decembris.

Quattuor tempora fiunt quarta feria, & sexta, & die Sabbati post Diuæ Lucæ, post primam Quadragesimæ Dominicam, post Pentecostem, ac demum post festum sanctæ Crucis Septembris. Atque hæc compendiosè pro his, quæ ad temporum rationem spectant sint satis.

...et in diebus illis...

...et in diebus illis...

...et in diebus illis...

...et in diebus illis...

...et in diebus illis...

INDEX RERVM

SCITV DIGNARVM,

QVAE IN COSMOLOGIA, ET TRACTATV
de temporum ratione habentur.

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

A Equantes cur ita dicantur.
pag. 19. col. 2
Equantes, & deferentes
quid 18.2
Equantes Lunæ super polis Zodiaci
mouentur. 20.1
Æquinoctialis circuli descriptio 10.1
Æquinoctialis quid sit 6.1
Æquinoctia vbi, & qualia sint
pag. 11. 1.2
Æquinoctiū autumnale quo die fiat
pag. 28.1
Æquinoctium quo die tempore Chri
sti fuerit, atq; tempore Concilij
Niceni 25.2
Æquinoctium vbi Iulij Cæsaris tem
pore fuerit ibidem
Æstas vbi bis in anno, bisq; hyems
fiat 15.2
Anni Clymaterici dicuntur apud A
strologos hebdomatici, atq; ennea
tici 27.2
Anni correctio facta est non Christi
mortem respiciendo, sed Niceni
Concilij tempus, quod multis non
placuit 25.2.26.1
Anni correctionis error vnde
pag. 24.2.25.1
Anni correctio qua ratione facta fue
rit 25.1.2.26.1
Anni initium variè acceptum pro di
uersitate nationum 27.2.28.1
Annus Clymatericus 27.1
Annus Clymat. cur timeatur 27.1.2

Annus duplex lunaris, & solaris
pag. 24.2.26.2.27.1
Annus magnus 27.1
Arcticus, & antarcticus polus 10.1
Area quid sit 3.1
Astronomi consideratio circa Cælum
qualis 2.2.3.1
Augis oppositum 18.2
Aurei numeri inuentio 29.1
Author in Sphæræ tractatu non rece
dit ab ordine Ioannis de Sacrobu
sto 1.1.2
Aux quid sit 18.2
Axis quid sit 4.1

B

Beda Mensẽ primũ in anno qua
lem declarauit, & quãdo 28.1

C

Cæsar Augustus gloriabatur se
clymatericum annum præteriis
se 27.2
Cauda, & Caput draconis vbi, & qua
ratione fiant 20.1
Centrum duplex 3.1
Centrum grauitatis, & magnitudinis
quando idem sint ibidem
Centrum omne punctus est, non ecõ
tra ibidem
Circuli dierum, & noctium natura
lium, & artificialium à sole toto an
no

I N D E X.

no descripti	14. 2. 15. 1
Circuli maiores, & minores in Sphæra quor, & quales	10. 1
Circuli quattuor maiores in Sphæra, & æquinoctialis inter se sunt paralleli	12. 2
Circulus arcticus, & antarcticus	12. 1. 2
Circulus concentricus qualis	18. 1
Circulus excentricus qualis	ibidem
Circulus Tropici canceri, vbi solstitium æstiuale fit	12. 1
Circulus Tropici Capricorni, vbi solstitium fit hyemale	ibidem
Ciuitates æquè distantes ab occidente, quæ sint	11. 2
Clima quid sit	17. 1
Climatum diuisio, numerus, nomen	17. 2. 18. 1
Cæli stellati motus	7. 1
Cæli vltimimotus	6. 2
Cælum diuersa ratione consideratur ab Astronomo, & Phisico	2. 2. 9. 1
Cælum si rotundum non esset, quæ impossibilia sequerentur	9. 1
Coluri quales in Sphæra	10. 2. 11. 1
Colutorum officium	11. 1
Concilium Nicenum	25. 2
Concurrentes numeri quot sint	31. 1
Corpus mathematicum quid	1. 2
Creatio ex nihilo	6. 2
Cycli quot sint	28. 2
Cycli solaris inuentio	30. 1
Cyclus lunaris cur dictus fuit aureus	29. 1
Cyclus lunaris quid sit	28. 2
Cyclus solaris quid	30. 1
Cyclus solaris vnde dictus	ibidem

D

Declaratio Rotæ perpetuæ pro Cyclo solari, littera dominicali, concurrentibus, feriaq; prima Ianuarij	31. 1. 2
Declaratio solis maxima versus zenit nostrum	11. 1

Deus omnipotens ab initio ex nihilo quattuor creauit elementa à quibus postea cætera	6. 1. 2
Deferens, & æquantes	18. 2
Deferens lunæ super polos diuersos à polis Eclipsicæ mouetur	20. 1
Deferens solem	17. 1
Diameter quid, quando axis sit	3. 2
Diei naturalis initium quoruplex	22. 2. 24. 1
Dierum, & noctium artificialium, & naturalium inæqualitatis causa.	14. 2. 15. 1
Dies artificiales in sphæra obliqua sūt inæquales cur	14. 1. 2
Dies artificiales vbi fiat longitudine vnius mensis	16. 1. 2
Dies artificialis vbi quasi momentaneus noxq; vigintiquattuor horarum	16. 1
Dies duplex. quid vterq; sit	23. 2
Dies in æquinoctio cur nocti æqualis	15. 1
Dies in Sphæra recta omni, tempore æquales	14. 2. 15. 1
Dies naturales inter se sunt inæquales cur	14. 2
Dies naturalis vbi longitudine vnius anni	17. 1
Dies noctibus maiores quo tempore	15. 1
Dies sex mensium vbi	16. 2. 17. 1
Dies trium mensium vbi	16. 2
Diuisio sphære in obliquam, & rectā cur accidentalis dicatur	5. 1. 2

E

Excentricus orbis duplex	18. 2
Eclipsis lunæ quid sit	10. 2
Eclipsis solis	ibidem
Eclipsis solis semper est coniunctio lunæ cum eo, non e contra	22. 2
Ecliptica quid sit	10. 2
Ecliptica vbi vicem horizontis gerat	16. 1
Elementa quattuor à Deo ex nihilo,	ex

I N D E X.

ex quibus à natura postea reliqua
inferiora 6. z
Epactæ, & numeri aurei rota perpe-
tua 29. z 30. i
Epactæ inuentio 29. z
Epacta quid sit 29. i
Epicycli quales 19. i
Exemplum, quo docetur inuentio
primæ feriæ cuiuslibet mensis 33. i

F

Feriæ primæ cuiuslibet mensis in-
uentio 32. z. 33. i
Festiuatatum celebratio cur non sem-
per eodem die, sed post diem, vel
post duos sequenti anno fiat
pag. 30. z 31. i
Figura, qua Spherarum Cælestium,
& elementalis regionis ordo conspi-
citur 5. i. z

G

Gregorius decimus tertius annū
recta ratione correxit, licet alij
aliter censerint 26. z

H

Hora duplex. quid vnaquæq; sit
pag. 24. i
Horizon quid sit 11. z
Horizontes plures sunt ibidem
Horizontis polus idem semper cum
zenit, cuius horizon est ibidem
Horizon ubi idem sit cum æquino-
ctiali 6. i
Horizon vel rectus, vel obliquus
pag. 11. z 12. i
Hyems, & æstas ubi bis in anno fiat.
pag. 15. z

I

Ignis sub lunæ globo circunducitur
pag. 6. z

Indictio quo mense incipiat 30. i. 34. i
Indictio Romana cur instituta fuerit
pag. ibidem
Indictio Romana quid sit 33. z. 34. i
Initium Cycli pascalis, & lunaris, &
finis 33. i. z
Inuentio Cycli pascalis, & solaris 33. z
Ioānis Antonij Magini opinio de vn-
decima sphæra nouiter ab eo inuen-
ta 4. z
Isoperimetra corpora quomodo intel-
ligi debeant contra cōmunem opi-
nionem 8. z. 9. i
Iulij Cæsaris tempore translātū fuit
æquinoctium 25. z

L

Linea quid sit 1. z
Litterarum dominicalium pro-
prij numeri 32. i
Luminaria duo à Domino facta, vt ei-
sent in signa tempora 23. i
Luna ab orbe suo non differt, nisi de-
finitate sicut sol, & ceteri planetæ 20. z
Luna digressa à sole, quo spacio cum
ipso iterum coniungatur 8. i
Lunæ Eclipsis est semper oppositio ip-
sius cū sole, sed oppositio non sem-
per eclipsis est 22. z
Lunæ Eclipsis q. d. & quando fiat 21. z
Lunæ Epicyclus i deferēte positus 20. z
Luna nec retrograda, nec directā, nec
stationaria dicitur. cur 21. z
Lunaris anni quantitas 29. i
Lunaris annus 26. z. 27. i

M

Mathematicus circa quod verse-
tur 2. i
Mathematicus, Phisicus, & metaphisi-
cus qua ratione inter se differant
pag. 2. z z. i
Mensis Lunaris duplex. quid vtrunq;
pag. 24. i. z
Mensis primi initium 28. i
Mensis

I N D E X.

Mensis primus in sacra scriptura qualis 26. 1
 Mensis solaris duplex: quid utrumque sit 24. 2
 Mensium numeri pro Feria prima singulorum inuenienda 32. 1. 2
 Mensura ambitus terræ 9. 2
 Meridiani plures sunt 11. 2
 Meridianus quid sit, & ubi ibidem
 Mensium origo, & principium pag. 6. 1. 2
 Motus capitis draconis quo tempore absoluitur 29. 1

N

Nadir solis quid sit 21. 2
 Niceni Concilij decretum de celebratione paschatis 26. 1. 2
 Niceni Concilij prælati quot, ubi constantius 26. 1
 Noctium, & dierum artificialium, & naturalium circuli 14. 2. 15. 1
 Noctium, & dierum inæqualitatis causa ibidem
 Nonæ Sphæræ motus, & poli quales 7. 1
 Nox breuissima, & dies breuissima omnium qualis, & quando 15. 1. 2
 Nox sex mensium spacio perdurans ubi 16. 2. 17. 1
 Noxtium mensium ubi ibidem

O

Octauæ Sphæræ motus trepidationis 7. 1
 Ortus, & occasus secundum Astrologos 13. 2. 14. 1
 Ortus, & Occasus signorum, & stellarum secundum poetas 13. 1. 2

P

Pasqua post decimam quartam lunationem à primo mense celebranda, cur. 25. 2. 30. 2
 Physicus qua ratione à Mathematici, & Metaphisico differat 2. 1
 Planetæ quando stationarij, & re-

trogradi 0. 2. 21. 1. 2
 Planetarum nomina, & characteres 5. 1
 Planetarum Sphæræ quo tempore proprium motum absoluant, & quot motibus moueantur 7. 2. 8. 1
 Planum quid sit 1. 2
 Poli eleuatio tanta est, quanta est distantia renit illius, cuius est polus, ab æquinoctiali 12. 1
 Poli motus trepidationis ubi sint 7. 2
 Poli quid sint 4. 1
 Polorum Zodiaci à polis Mundi distantia 12. 1
 Producens sibi simile quoad fieri potest producit 8. 1

Q

Quantitas continua duplex 2. 2
 Quantitas duplex continua, & discreta: quid utraq; 2. 1. 2
 Quartæ æquinoctialis & Zodiaci quo modo simul orientur, & occident pag. 14. 1
 Quartam terræ partem solum habitabilem præsci falsè putarunt pag. 17. 1. 2

R

Regiones terræ quinque 12. 2
 Rota perpetua pro numero aureo, Epactaq; absq; labore inuenienda 29. 2. 30. 1
 Rota, qua Sphærarum Cælestium, & elementorum ordo conspicitur pag. 5. 1. 2
 Rota qua quattuor in perpetuum conspici poterunt. Cycli solaris littera dominicalis, concurrentes. Feria prima Ianuarij singulorum annorum 32. 1. 2

S

Signa Cælestia, quæ præposterè oriuntur, & occidunt 16. 2
 Signo-

I N D E X.

Signorum duodecim Zodiaci, characteres, longitudo, & latitudo
pag. 10. 2
Sol nunquam lumine priuatur in Ecclesia
lipfi 22. 1
Solis motus duplex 19. 1
Solstitium æstiuale, & hyemale
pag. 11. 1. 12. 1
Sphæræ Cælestes vndecim 4. 2
Sphæræ cognitio necessaria ad prædictionum astronomicarum cognitionem 1. 1
Sphæræ definitio 3. 2
Sphæræ diuisio in ætheream, & elementarem 6. 1
Sphæræ diuisio in obliquam, & rectam 5. 1. 2
Sphæræ Mundi diuisio secundum substantiam, & accidens 4. 2
Sphæræ nonæ motus, quo temporis spacio 7. 1
Sphæræ octauæ motus quo tempore fiat 7. 2
Sphæræ planetarum quo spacio motum suum absoluant 7. 2. 8. 1
Sphæræ planetarum quot motibus moueantur. 7. 2
Sphæra obliqua quali, & vbi 5. 2. 6. 1
Sphæra mundana quomodo intelligatur 4. 1. 2
Sphæra recta qualis, & vbi 5. 2
Sphæricum corpus an corpora eiusdem circumferentiæ cum ipso, & forma diuersa intra se capiat
pag. 8. 2. 9. 1

T

T Emporum ab inuicem contrariorum alterum noctem alterius

diei æqualem habere 15. 1
Terra an tota sit habitabilis
pag. 12. 2. 13. 1
Terræ, aquæ, & aeris rotunditas
pag. 9. 2
Terræ globus est veluti punctus respectu Firmamenti ibidem
Terræ globus quam mensuram continet ibidem
Terra elementorum grauissima in medio sita 16. 1
Terra tota habitabilis contra priscam opinionem 17. 1. 2
Theodosi Sphæræ definitio 4. 1
Trepidationis motus cui Sphæræ tribuatur 7. 1
Tributa Romanis ordine Cycli indicationalis tribuebantur 30. 1. 34. 1

V

V Mbrarum varietas pro fituum diuersitate 15. 2. 16. 1

Z

Z Enit distantia ab æquinoctiali quanta 12. 1
Zenit quid sit 6. 1
Zerlinus, & Moleta contra anni reformationem factam scripserunt.
pag. 26. 1
Zodiaci medietas cum æquinoctialis medietate quomodo oriatur, & occidat 14. 1
Zodiaci signa, latitudo, & longitudo cum diuisione. 10. 2
Zodiacus quid sit 10. 1. 2
Zonæ Cæli quinque; terræque totidem
pag. 12. 2

F I N I S.

Errata sic corrigito.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

9.2.11. corpora. lege corpora 7.2.1. phenomena. l. phaznomena 7.2.12. conditurus. l. constitu-
tus 9.1.20. inuentus. l. inuentum 9.2.11. fixa. l. fixatum 9.2.33. spactum. l. spacium 10.2.27. par-
tes. l. parte 11.1.36. coluras. l. colurus 11.2.34. horisonti. l. horisontis 13.1.5. alter. l. alterum
14.1.32. equinoctialibus. l. equinoctialis 10.2.17. equalis. l. equana 14.2.13. mensio. l. mensis
28.1.11. Ianuarij. l. Iunij 28.2.27. ~~ηλλλλλ~~. l. ~~κακαααα~~ 30.1.8. ferali. l. feriali 30.1.11. diuidi.
l. diuide 32. in Nota 1645. l. 1641. 30.1. ultima quid. l. quidem

FINIS

THE POLITICAL HISTORY
OF THE ARABIC

AND OF THE EAST

FROM THE EARLIEST
HISTORICAL RECORDS

TO THE PRESENT

BY

JOHN WILKINSON

OF THE UNIVERSITY OF CAMBRIDGE

IN TWO VOLUMES

VOLUME I

THE ARABIC

AND OF THE EAST

FROM THE EARLIEST

HISTORICAL RECORDS

TO THE PRESENT

BY

JOHN WILKINSON

OF THE UNIVERSITY OF CAMBRIDGE

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

IN WHICH ARE CONTAINED THE
MOST IMPORTANT PASSES OF HIS
Majesty's Life, and the
CAUSES, and CONSEQUENCES
OF HIS DEATH

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI

Medici & Philosophi Ferrariensis
OLIM IN PATRIO GYMNASIO
MEDICINAE LECTORIS

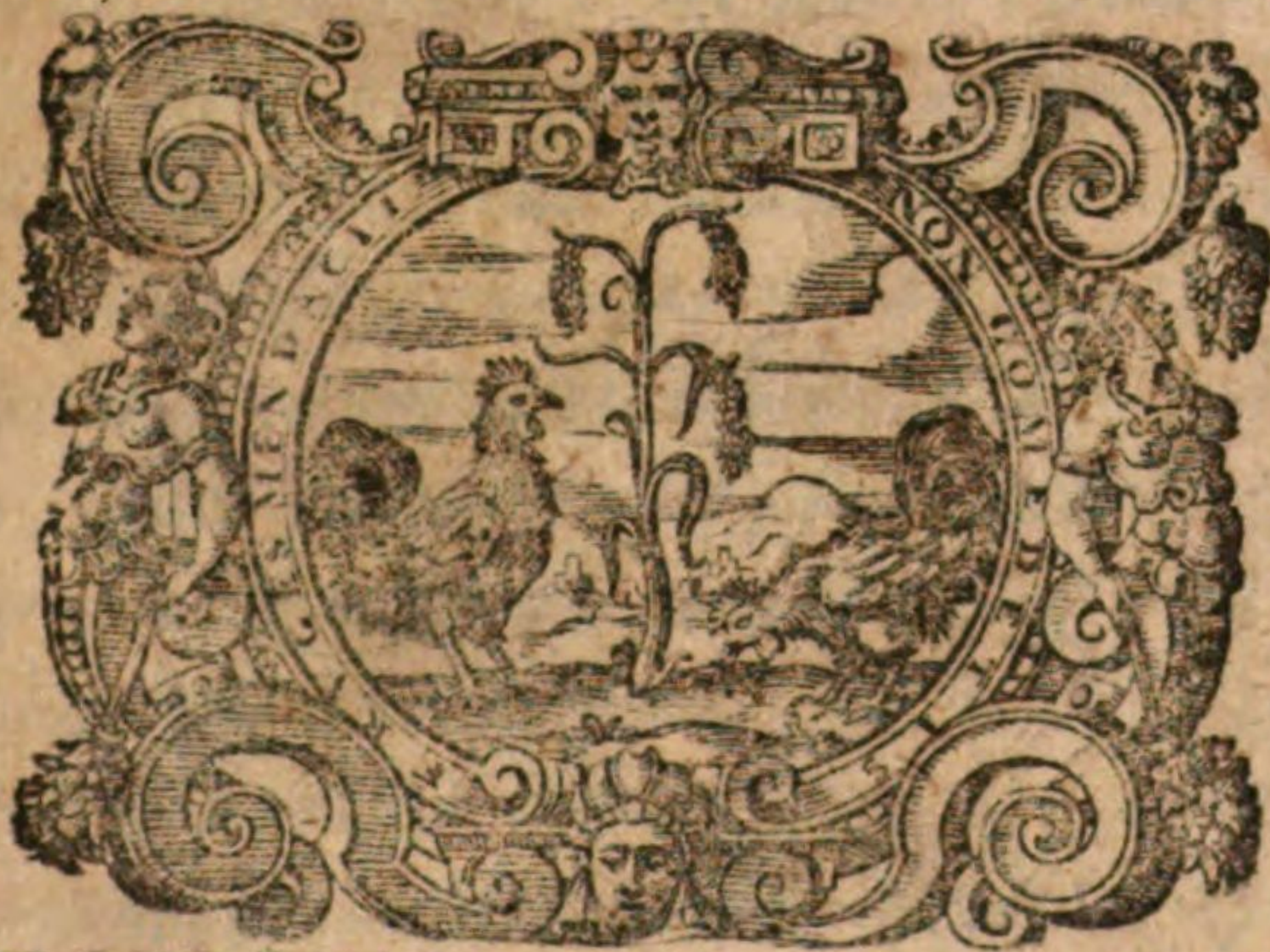
Nunc Ciuitatis Belluni Medici Primarij
DE MVLTIPLECI IN MEDICINA ABVS.

TRACTATVS

*VBI DIFFICVLTATES MAIORES
ad praxim artis spectantes discussæ habentur*

Huic alia eiusdem Authoris opuscula Medica ad rectè Medicinam
faciendam addita sunt.

AD PRAECLARVM CIVITATIS BELLVNI CONSILIVM.

VICENTIAE, MDCXVIII.

Sumptibus Roberti Meietti.

HILFQYTI OBICII

ELVAT

Medicorum Philosophorum

OLIVIN PATRIQ GYMNASIO

MEDICINAE LECTORIS

Præfatus Chirurgie Bellum Medicis Præfatus

DE MYSTICIS IN MEDICINA ABAS

TRAGTATVS

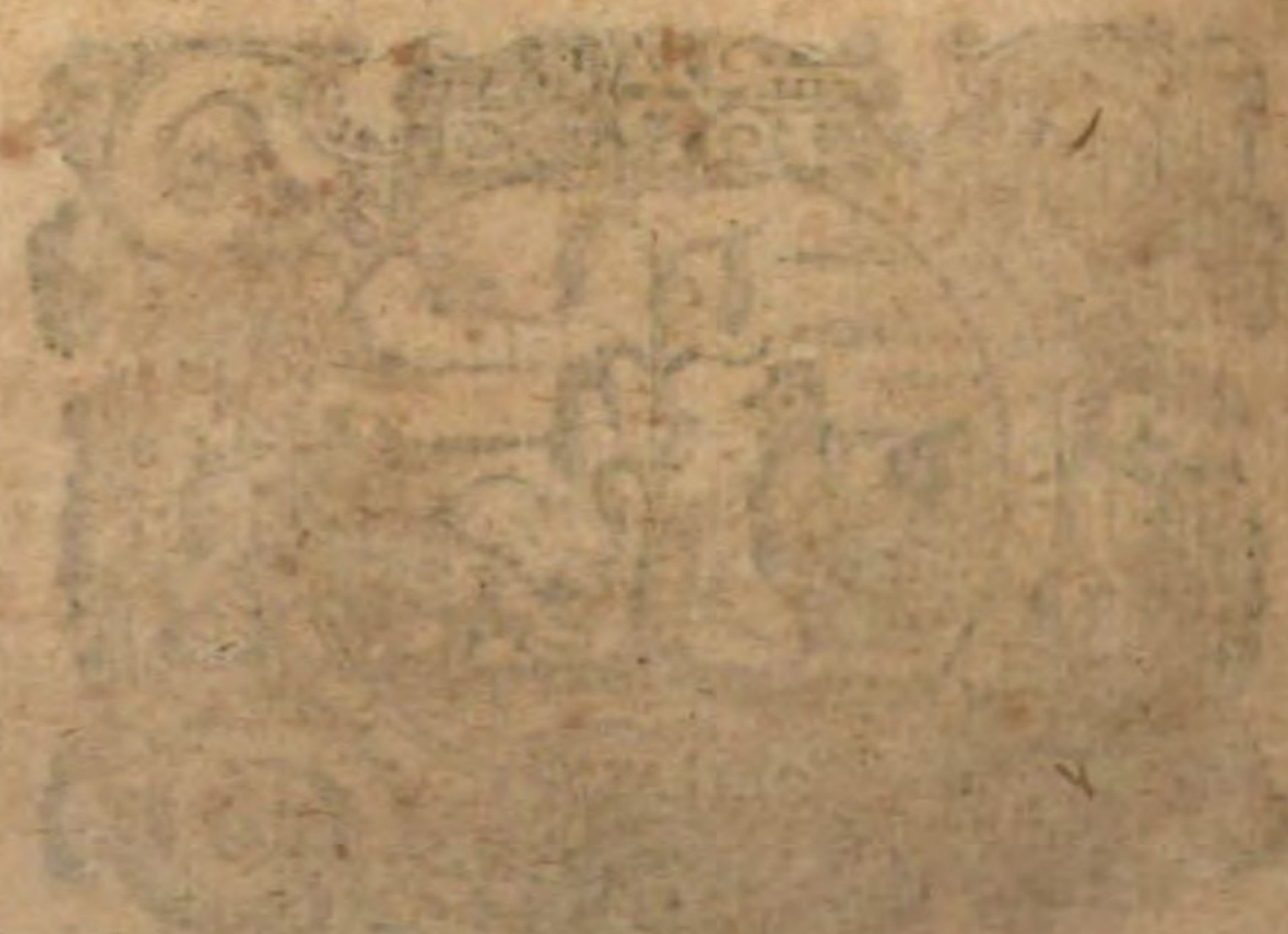
IN DIFFICILITATIBVS MAIORIBVS

et periculis et difficultatibus

et periculis et difficultatibus

et periculis et difficultatibus

AN PRÆFATVS CIVITATIS BELVNI CONSILIVM

VIGINTIA MDCXVII

et periculis et difficultatibus

P R A E C L A R O
C I V I T A T I S B E L L V N I
C O N S I L I O

Hippolytus Obicius S.

A (*Viri perillustres*) est hominis conditio, ut rerum multarum veritas experientiae ope non probata ei non possit esse conspicua; qua de causa Veteri consuetudine receptum fuit, ut et id, quod iniustum videbatur, interdum permissum esset; Hinc singulare certamen quod duellum vocant (quo licet summi Conditoris opus admirabile) hominem inquam, perdendi ansam datam non ignoremus, saepe tamen licuit, cum absque eo experimento, aut militis, aut equitis virtus tum fortitudo dignosci non posset. Verum si ratio alia fuisset, qua hominis innocentia, ac animi fortitudo posset decerni, Monomachia, siue Duellum, tanquam humano generi inimicum omnino fuisset reiiciendum. Non secus quaestionum, quae inter literatos exoriuntur, scripta apologetica, quae vltro, citroque quotidie in lucem prodeant, si rerum veritas, si virtus dissidentium omnibus cognita, atque perspecta esset, superuacanea, et inutilia censeretur. Quapropter cum ad rectum medendi usum quaedam animo iam diu concepissem, prosperoque exitu vobis Patres integerrimi testibus adhibuissem; quae cum nisi penè communi huius tempestatis Medicorum sententia improbata per-
uulgare possim, diu anceps quid agerem; tandem, ut vel e-

eorum mentibus rationes, quæ meis præstarent, exhaurirem,
vel ab ipsorum animis tenebras discuterem; hæc multis rationi-
bus animo concepta, & experientia firmata contra horum abu-
sum non edere, non potui: sicut enim aqua profunda, ita consi-
lium in corde viri, sed homo sapiens (inquit Salomon) exhau-
rit illud. igitur cum hos ferè communes abusus, & scripta er-
roribus referta detestari deberem, vobis (Viri perillustres)
hæc, quæ in hac vestra Ciuitate ab illis Semideis primorum Ro-
manorum originem ducente hætenus comprobauimus, dedicare vo-
lui; vt authoritate, studioque vestro & testes veritatis, quam
plusquam de facie nostis, & meæ existimationis (si quis me in-
uido dente morderet) defensores esse possitis, quod faciatis pro
vestra humanitate, mutuoque inter nos amore rogo, atque ob-
secro; quippè qui & nobilitate, & virtute, & potentia, re-
rumque vestrarum gloria multarum Ciuitatum Primatibus
preferendi estis; cum pauci originis antiquitate, nobilitatis ma-
gnitudine, iurisdictionis potestate, locorum amœnitate, guber-
nationis elegantia vobis equiparari possint: atque vunc ve-
stram ab illis Heroibus originem prætermittens, cuius histori-
corum monumenta sunt plena, authoritatem, atque iurisdic-
tiones vestras solum recensco; in primisque maximum
Serenissimi Principis Francisci Foscari Priuilegium An-
no millesimo quadringentesimo vigesimoquarto vobis ex Sena-
tusconsulto concessum, indeque à Serenissimis Ducibus confirma-
tum; cuius vi quicquid in hac Ciuitate prouisum, captum, de-
liberatum, atque reformatum à vobis fuerit, plenam obtinet
firmitatem, & valet (inquit Princeps) ac si per totum popu-
lum simul factum fuisset. Igitur vobis gubernatio totius Ci-
uitatis prorsus commissa est; unde publica vectigalia exigitis,
collectas

collektas, oneraq; alia pro necessitatis ratione imponitis, atque
contra reuuentes suo vigore defenditis: Medicos quoque, Præ-
ceptores, Chirurgos, aliasq; publicas personas decenti salario
ducitis, approbatis, atque vestro arbitrio reprobatis: demum
omnes provisiones ad Ciuitatis gubernationem pertinentes pror-
sus decernitis; quæ (vt admonet Priuilegium) tenent, & fir-
mitatem habent, ac si per totam Ciuitatem decreta fuissent.
Officia insuper publica, & Magistratus Ciuitatis constituitis,
inter quos quattuor Consules, qui simul cum Illustriss. Præto-
re, Præfectoq; capitales casus iudicant. Ad hæc Augurio,
Zaudio, alijsq; locis Dominijs Capitaneos, qui populis illis
præsent præficitis: Sed quid de Rocchæ Pectoris, seu, vt dicunt,
Rocchæ Brunæ vestro dominio dicam? Ubi mistum, & merum
habetis imperium, quò Virum natu nobilem cum plena iudi-
candi potestate, tam de ciuilibus, quàm de capitalibus causis in
singulos annos delegatis, à cuius sententia iudicatus (etiam si
morte mulctatus, vestro consilio excepto neminem appellare po-
test. Tot igitur priuilegijs, ac honoribus prosperè fruimini, atq;
interim pignore meæ erga vos obseruantia Munusculum hoc
qualecunque sit, grato animo accipite, atque, vt mos vestræ
benignitatis est, me amate. Belluni

INDEX EORVM.

QVAE IN SINGVLIS

HVIVS TRACTATVS

DE MVLTIPlici IN MEDICINA

ABVS CAPITIBVS

TRACTANTVR.

In Prooemio.

*Vid Venetijs Authori acci-
derit, dum medicinam fa-
ceret, qualisq. in hoc tra-
ctu sit scopus. pag. 1*

*Quod precipuus error in medicina co-
tingit circa cucurbitularum abu-
sum, quas medici nonnulli adhibet,
ut apud vulgus ignominiam eui-
tent. Cap. I. 2*

*Quod in exanthematibus per cutim
efflorescentibus nec graeci, nec Ara-
bes cucurbitulis vsi sunt; in quibus
effectibus quid mali efficiant. Ca-
put II. pag. 2*

*Quae praesidia in petticulis, huiusque
generis exanthematibus prisca etas
adhibuit. Cap. III. 4*

*Quod contra Hippocratis, ac Galeni
principia, & dogmata in maculis
per cutim prorumpentibus cucur-
bitulus dorso applicant. Cap. IV. 7*

*Quod crisis triplici modo fieri potest,
quae si vincente natura, vel ea victa
fiat, nihil moliendum, irritata au-
tem post iudicium pro defectus ra-
tione supplere medicum oportet.
Cap. V. 8*

*Quo ingenio petticula sint curanda,
& quando sanguinis missio adhiben-
da, & a qua parte mitti debeat.
Cap. VI. 12*

Quod contra dogmata Hippocratis,

*& Galeni in febribus omnium ge-
nerum cucurbitulas dorso appli-
cant. Cap. VII. 15*

*Seri controuersia de eius qualitati-
bus, ac dosi inter Galenum, atque
Mesuem conciliatur. Cap. VIII. 17*

*Quod Medici nonnulli, Veneti preci-
pue contra rationem serum capri-
num pro alterante in febribus adhi-
bent. Cap. IX. 20*

*Quod medici pleriq. omnibus in febr-
bus quartana excepta tum ceteris
in morbis acutis cum agrotantium
detrimento omni tempore vinum
pror. us inhibent. Cap. X. 24*

*Quod Galenus & Hippocrates, eate-
riq. prisca febricitantibus vinum da-
bant. Cap. XI. 25*

*Quod Galenus, atque Hippocrates in
febribus continuis, tum morbis ca-
teris acutis vinum administrabat.
Cap. XII. 29*

*Quod ratione, ac Galeni methodo vi-
num in febribus, tum morbis acutis
interdum omni tempore conuenire
potest; quotq. vitia aqua, quotq. bo-
na vinum in his producere queat.
Cap. XIII. 31*

*Quod ex Galeno nihil contra decreta
obici potest. Cap. XIV. 37*

*Quod calor innatus contra multorum
abulum cuiusque etati nunquam
nocuus esse potest, quia nimis sit;
qui*

INDEX CAPITVM.

- qui ab utero matris vsque ad finem
vitae semper decrefcit, loco cuius
aduentitius succedit. cap. XV. 39
- Quod calor aduentitius, qui annorum
curriculo superuenit fit, dum corpo-
ris moles terreſtris euadit, atque
huiusmodi corpora quo modo con-
tra uſum medicorum rectè curari
debeant. cap. XVI. 42
- Quod ſolum corpora gracilia calore
aduentitio ladi poſſint, atque quæ ſit
methodus, qua hæc curari debeant.
cap. XVII. 43
- Quod radicale humidum vsque ad
quendam terminum inſtaurari poſ-
ſit; quibusq. remedijs in corporibus
eo opus habentibus inſtaurari de-
beat; ubi corpora nimium calida cu-
randi abuſus huius tempeſtatis ap-
paret. cap. XVIII. 45
- Quibus modis unusquiſque præter mo-
dum exicationis calida intemperie
affici poſſit. cap. XIX. 50
- Quod pleriq. medici perperam vètris
fluxus curant, quia nec ſanguinem
mittunt, nec pharmacum adhibent
in his, quibus utrunque remedium
conuenit. cap. XX. 52
- Quod nullus Galeni, aut Hippocratis
locus reperitur, quonè in fluxibus
ventris ſanguinis miſſio, aut humo-
rum euacuatio fiat inhibeatur.
cap. XXI. 56
- Quod pleriq. medici temerè credunt
adipem inteſtinorum, qui de ipſoru
ſubſtantia eſt, ſeu inſtar appendicis
cum eis continuitatem habet, in eo-
rum interiori parte naſci, exiſtere,
atque reperiri, ipſumq. per ſecceſſum
in principio dyſenteriae excerni, at-
que euacuari. cap. XXII. 59
- Quod penè medici omnes currant, dū
aquam ligni ſancti, vel ſarſæ parillæ
decoctum alicui exhibent. caput
XXIII. 62
- Quod medici in antiquo morbo caute-
ria in oppoſitum repellendi gratia
excitant, cum fluxio antiqua a loco
affecto utilius deriuanda, vel inter-
cipienda ſit. cap. XXIV. 65
- Quod quidam medici Venetiarum pri-
mates omnia recentia agrotantibus
prorsus negant, quæ nunquam eiſ-
dem concedunt; quinimo eos fame
mori potius permitterent, quam ta-
li alimentonutrir. cap. XXV. 67
- Quod medici quidam febriculis pa-
lumbes, turricolasq. columbas con-
cedunt, domesticas autem intra
domorum parietes nidificantes eiſ-
dem prorsus negant; quia prioribus
has calidiores eſſe dicunt. cap. it
XXVI. 70
- Quod plerique medici in paroxyſmis
particularibus, dum declinatio ex-
pectari non licet, eſculenta, aut po-
culenta agrotantibus poſt tempus
offerunt, & ſic in horum nutritione
errant. cap. XXVII. 74
- Quod pleriq. medici, ſed tyrones præ-
cipuè, nulla adhibita diſtinctione
in omnibus pleuritidis ſanguinem e-
uena mitti iubent. cap. XXVIII. 78
- Quod nonnulli medici huius tempeſta-
tis aquas diſtillatas multi faciunt,
cum eis nulla rei, ex qua extractæ
ſunt, inſit facultas: & quod decocti
longè magis, quam aquæ ipſæ, pol-
leant, experientie teſtimonio mon-
ſtratur. cap. xxix. 82
- Quod ſulphuris, nitrioliq. oleum me-
dici timent, utiq. & ſulphur ipſum:
quia hæc tria exceſſum caliditatis
habere autumant. cap. xxx. 85
- Quod ſtillitidium extrinſecus ad fo-
uendum, roborandumq. ſtomachum
medici adhibet, cum hac via ipſum
ſtomachum potius calore priuent.
cap. xxxi. 87
- Quod lac caprinum, aut aſininum abſ-
que melle, aut zuccharo, nullisque
adhibitis Galeni regulis admini-
ſtrant. cap. xxxij. 89
- Quod quidam medici in iuribus agro-
tantium,

INDEX CAPITVM.

- tantum, seu simul cum carnibus au-
rum magno philosophantium risu
imponunt. cap. xxxiiij. 91
- Quod vinum medicamentum simul cum
cibus seu in prandio, cenaeq. bibi uti-
le esse medici plurimi credunt, cum
talis usus pessimus sit. cap. xxxiv.
pag. 93
- Quod solutivas medicinas simul cum
cibus, a cenaeq. pillulas medici pluri-
mi magno sumentium detrimen-
to dare solent. cap. xxxv. 94
- Quod in rerum affectibus, seu urinae
difficultatibus cassiam, aliaq. diu-
resica statim exhibent; quod tamen
pro patientibus est perniciosum.
cap. xxxvi. 95
- Quod medici plerique contra rationem
ab assumpto pharmaco somnum in-
hibent, ac verant. cap. xxxvij. 96
- Quod erysipellatibus repellentia temere
applicent, etiam si faciei, capitiq.
ea acciderint. cap. xxxviii. 99
- Quod plus in prandio, leuiusq. in cena
sit comedendum, plerique medici te-
merè iubent. cap. xxxix. 101
- Quod cum medicorum infiscia, ac igno-
rantia agri pereant, nedum ob eorum
medicorum errorem egroti ipsi vita
priuantur temporali sed anima quo-
que ipsorum in salutis discrimen
ponitur, cum ante tempus a Deo as-
signatum moriantur, de qua rati-
o redditur. cap. xl. 103

INDEX RERVM

PRINCIPALIVM,

QVAE IN DVPLICI TRACTATV

DE VESICANTIBVS,

At que in Epistola ad Sanctorium Sanctorium
continentur.

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

Abcessus crudi ad crure
morbis malignis utiles
sunt, pag. 20. col. 2
Abcessus grauibus in mor-
bis ad infernas partes om-
ni tempore boni 35.1
Ægroti ante humorum coctionē mo-
riuntur, quo fit, vt coctio in acutis
expectanda non sit 34.1
Ægroto an nunciāda sit futura mem-
bri amputatio, an potius ipsum mo-
ri absque opere permittendū 42.1
Acria medicamenta artubus admota
fluxiones caput, & viscera vexantes
attrahunt 43.1
Actibus primis ignotis secūdi neces-
sario ignorantur 11.1
Admonitio aduersus Bernardinum
Gaium 50.2. & 51.1
Amans cur interdum muliere indeco-
ra, nō quidem pulchra flagret 31.1
Amicus exacuit faciē amici. prouerb.
pag. 1.2
Amorem consuetudine non oriri Ale-
xandri autoritate 30.1
Amorem humanæ stultitiæ speciē esse
apud Sanctorium, quæ opinio im-
pugnatur 29.2. 30.1.2
Amorem primo intuitu sæpè oriri cō-

tra Sanctorium Medicum 29.1
Amorem repentē contingere sacræ
Scripturæ exemplis 30.1
Amor humanæ stultitiæ species dici-
tur apud pessimos homines 30.2
Animalia omnium generum, lapides,
ac terras in corpore humano gigni
pag. 22.2
Apologia contra Bernardinum Gaiū
ab Authore olim typis mandata,
cui nihil responsum est 55.2
Aquæ maris motus ad Lunam relatus
pag. 10.2
Argumenta contra reprobantes vesi-
cantia, quia à primis institutoribus
non fuerunt descripta 18.2. 19.1
Attractio loci vesicantibus subiecti
quot modis fiat 10.1.2
Attractio omnis medio calidi semper
fit 9.1
Authoris Epistola vbi multa Sancto-
rij Sanctorij errata deteguntur 25.
1.2. & inde vsq; ad finē paginæ 32.
Authoris excusatio cum Bernardino
Gaio, si cōtra ipsum scripserit 55.2

B

Bernardini Gai absurdum 39.1
Bernardini Gai axioma impugna-
tur 45.1

I N D E X.

Bernardini Gai axioma ridiculū 44.2
Bernardini Gai contradictio in repro-
bandis vesicantibus 36.1.2
Bernardini Gai falsa consequentia
pag. 41.2.42.1
Bernardini Gai vana exaggeratio con-
tra vtentes vesicantibus. responsio
pag. 53.2.54.1.2.55.1
Boli armenæ ope in pestilentia multi
sanitati restituti 52.2

C

Calida extrinsecus applicita intima
corporis quomodo refrigerant
pag. 5.1.2
Calor extrinsecus applicitus qua ratio-
ne intus tranet 2.2
Canis rabidi exemplo venenū in cor-
pore humano gigni posse probatur
pag. 23.2
Cauteria locis vesicantium excitata
utilia contra Gaium 43.1
Clysteres à Sanctorio Medico in coli-
co temerè damnantur 31.1
Cocta medicari ni turgeant, secus eua-
cuanda 11.2
Coctio humorum in acutis si specta-
retur, nulla vnquam fieret euacua-
tio, cum ægri crudis humoribus pe-
reant ibid.
Coctio humorum quid 13.2
Coctio humorum spectanda, si mor-
bus permittat 34.1
Coctionibus humorum vesicantia opi-
rulantur 13.2
Cælum occultissima ratione in infe-
riora agit 10.2
Compositionis vesicantium olim Me-
dici stabilis vsus reijcitur. cur 16.2
Compositio vesicantium 16.1
Cococta medicari est propositio, quæ
in longis morbis locum non habet
pag. 34.1
Conditiones ad perfectum Syllogis-
mum requisitæ contra Sanctorium
pag. 28.1.29.1

Constipantia, quæ frigida sunt, quomo-
do extrinsecus applicita intima cor-
poris calefaciant 5.1.2
Contradictio Bernardini Gai de pu-
stulis in cutim prorūpentib. 36.1.2
Contrariorum cōtraria esse remedia,
quando, & vbi 54.1.2
Cor hominis, quasi Solis vicem gerēs
in corpore 22.1
Corpus humanum Mundo vndique
simile 22.1.2
Corruptio quo medio fiat 4.1
Cosmos, & microcosmus ad Macri-
cosmi similitudinem facti 21.2
Crises à vesicantibus nequaquam in-
hiberi posse 44.2
Crises perturbari posse à multis 38.2
Crisibus apparentibus bonis, aut in-
stantibus Medicus prudens vesican-
tia non adhibet, nec quæuis alia ir-
ritamenta 39.2.40.1
Criticus motus cū spectetur nil mo-
liēdum, sed opus naturæ relinquen-
dum 36.1
Cruda euacuari posse contra Bernar-
dinum Gaium 45.1
Cruda materia non turgens à Galeno
solutiuo euacuata 12.1
Cruda medicari nō semper error 11.2
Cruda medicinis etiam valentioribus
moueri non posse temerè dixit Ga-
ius 44.2.45.1
Crudo existente morbo mittitur san-
guis 49.1
Cucurbitulæ opportunè locis vesican-
tium applicitæ, tubercula, pustulæ,
abscessus, idque genus alia circa lo-
ca ipsa exorta utilia 43.1
Cucurbitulis subtilior sanguis euacua-
tur 11.1
Cutis corporis est locus conferentiæ à
natura destinatus ad superflua re-
cipienda 36.1

D

Diectiones non multitudine æsti-
mandæ, sed qualitate 13.1
Deploratis, ac spe omni destitutis nec
vesi-

vesicantia, nec quæuis alia adhibenda 50.1
 Deus exemplo Idearum cuncta creauit 21.2
 Diuersi inter disputantes positis principijs nihil ex argumentis alterius contra alterum sequitur 44.2
 Dolores à vesicantibus excitari longè minus lædunt, quàm sua attractiōne profint 37.2
 Dolores quales vires prosternant 6.2
 Dolor ex vesicantibus, quando fiat pag. 4.1.5.2
 Doloribus vesicantium nullum naturæ sit nocumentum 37.2
 Dolor in attractione potens 15.2
 Dolorum causæ 4.1

E

Epileptici pueri exemplo venenum in homine gigni posse 24.1
 Epistola ad Sāctorium Medicum, vbi deteguntur quædam sua errata pag. 25. vsq; ad 32
 Euacuationes ex artis methodo, quæ opportunè factæ ægrotantibus utiles, non reliquæ 42.2
 Euacuatio ope vesicantium facta nec pharmaci, nec phlebotomiæ euacuationi vi æquiparari potest 47.1
 Excusatio Authoris cum Bernardino Gaio de mora in erroribus Sanctorii detegendis 33.1
 Exemplo magnetis ostenditur in Veneni ad cutim attractione media inter cutim, & intima corporis non posse infici 11.1
 Experientiæ diuisio contra Bernardinum Gaium 53.1
 Experientiæ standum, vbi ratio deest pag. 11.1
 Experientia in Medicina quanti valeat 53.1
 Experientiam in Medicina breui contingere posse 52.2
 Experientia quid sit 53.1.2
 Experimentum quid contra Sanctorii opinionem 32.1.2

F

Allacia compositionis quæ sit 29.2
 Febre in ardente vesicantia non applicantur, nisi symptomatis ratione pag. 39.2
 Floris cassiæ plus triduo Venerijs consumitur, quàm triennio apud quancunque gentem 49.1
 Formulæ vesicantium 16.1
 Fraus eorum detegitur, qui vesicantia reiiciant 7.1
 Frontis venæ incisio cui proficit 43.2
 Fundamentum Bernardini Gai falsum ibid.

G

Aleni autoritate venenum in homine gigni posse probatur 23.1
 Galeni descriptio vesicantium, quæ veneno constant 34.2
 Galeni verba à Sanctorio malè intellecta 26.2
 Galeni verba contra Sanctorii opinionem explanata ibid. & 27.1
 Galenus pillulis solutiuis cruda euacuauit 12.1
 Galenus multa experientia didicit pag. 52.2

H

Herculis Saxoniae laudes 55.2
 Hippocratis, & Galeni locus contra vesicantia impugnantes 15.2
 Hippocratis verba ad Crateuā de Medicina citò exhibenda 16.2
 Hippocratis verba de crudis non euacuandis longis in morbis solum intelligenda de Galeni sententia 11.2
 Homo cur ἀνθρωπος dicatur 1.1
 Homo & mundus ad Dei similitudinem facti 21.1
 Homo mutuum in adiutorium gentis 1.1
 Homo qua ratione à belluis differat pag. ibid.
 Homo quibus vires, ac robur perdat pag. 6.1
 Humor biliosus præ cæteris calidissimus 27.2

I N D E X.

Humor crudus ad cutim trāsmittitur
nemine naturam prouocante 50.1
Humor crudus arte ad cutim trāsmittit-
ti potest contra Gaium 51.1
Humores ad partem debiliorem sem-
per pelluntur 8.1.2
Humores in exitialibus morbis, nisi
crudi euacuentur aeger ante coctio-
nem obiret 11.2
Humores in febribus, & morbis alijs
peccantes qua ratione ad locum ve-
sicantium expellantur 45.2.46.1
Humores prauī qua ratione doloris,
& caloris vi sanis non tactis attra-
hantur 46.1
Humores quattuor in corpore elemē-
tis qualitate similes 22.1
Humores subtiles quocunque morbi
tempore euacuari possunt, parique
pacto & veneficio 14.2
Humores variè mouentur in corpore
pag. 49.2
Humoribus aliqua in parte firmatis
vesicantium vñs non modo non
est inhibitus, sed nec sanguinis mis-
sio 48.2
Humoris coctio quid 13.2
Humor malignus coctione non eget,
vt euacuetur 35.2
Humor sub cute transmissus, ibiq; fir-
matus non potest æquiparari humo-
ri putrescenti in febre contra Gaiū
pag. 49.2

I

Impugnatio contra opinionem San-
ctorii Medici de quodam syllogis-
mo ab eo malè intellecto 28.1
Impugnatio contra Sanctorium de a-
nimore, quem humanæ stultitiæ spe-
ciem esse asseruit 29.2.30.1.2
Impugnatio contra varia errata eius-
dem Sanctorii. 25.1. atque inde vs-
que ad paginam 32.

L

Legibus ac decretis instauratorum
medicinæ Medicos alligari ac ob-

stringi, non autem remedijs pecu-
liaribus 51.2
Lenientia pharmaca antiquitati igno-
ta loco clysterium recentiores vsur-
pant 49.1
Loca subterranea cur hyeme calida,
æstate frigida 5.1
Loca Hippocratis contra Bernardinū
Gaium declarata 51.2
Locus Hippocratis & Galeni pro ve-
sicantium vñs 15.2
Locus vesicantibus subiectus quot mo-
dis humores nocuos recipere pos-
sit 10.1.2

M

Magnetes ferrum ex altera parte
attrahit ex altera ipsum expel-
lit 10.2
Magnetis exemplo monstratur vene-
ni attractione ab intus extra media
non infici 11.1
Magnetis frustum si per medium sece-
tur, qualis sympatia inter vtrunque
frustū, & quā mirabilis effectus
pag. 10.2
Magnetis virtus mirabilis 11.1
Materia cruda existente, & non tur-
gēte fieri potest euacuatio cum Ga-
leno 12.2
Materia nocua corporis caloris, ac do-
lorum vi attrahuntur ad cutim sa-
nis illæsis humoribus 46.1
Materia maligna euacuanda est absq;
præparatione 35.2
Materia morbifica qualiscunq; si prin-
cipes partes læserit, illicò reuellen-
da 12.2
Materia non bene vergens etsi cruda
statim reuellenda, & euacuanda
pag. 15.2.42.2
Materia venenosa vesicantium ope eua-
cuatur 13.1
Medicamenta acris artubus admota
attrahunt fluxiones principes par-
tes lædentes 43.1
Medicamenta purgantia potestate
sunt calida 9.1

Medi-

I N D E X.

Medicamentum purgans cum calidū
sit, cur, si febris contrarium, adhi-
beatur in ea 37.1
Medici penē omnes vsum vesicantiū
comprobant 52.1.2
Medici decipientes vulgus 19.1
Medicus potest ad libitum compone-
re varia pharṃaca pro ratione mor-
bi 20.2
Medicus optimus bona crisi existente
vesicantia nūquam adhibet 39.1.2
Medicus potest novas euacuationes
moliri antiquitati ignotas 51.1
Medicus quomodo in euacuando, ac
reuellendo imitatur naturam 43.2
Mensum suppressioni vesicantia con-
uenire 40.1
Morbi violentia aufertur vesicātium
ope 41.2
Morbis in exitiālibus coctio expectā-
da non est, cum æger ante coctio-
nem pereat 11.2
Morborum curatio duplex. regularis.
coacta 37.1
Morborum initio euacuationes adhi-
beri possunt 34.1
Motus inordinati naturæ qualia si-
gna 41.1.2
Motus naturæ si bene ordinati, totum
opus ipsi relinquendum 41.1
Motus, qui in hominis corpore sunt,
celestibus similes 22.2
Motus prauos cur natura faciat 15.1
Mundi varia, seu cūcta in corpore hu-
mano reperiri 22.2

N

Natura ad partem imbecillio-
rem quicquid nocui habet semper
transmittit 37.2.38.1
Naturæ quomodo in morbis opus
permittendum 12.2.13
Naturæ in quacunque intrinseca cor-
poris parte prauo humore læsa, cū
ad quemcunque cutis locum trans-
mittere potest 47.2
Natura leui de causa morbo oppressa
irritatur 41.1

Natura malignos humores, qui in cē-
tro sunt, magna prouidentia ad cu-
tim pellit absq; læsione Medij per
quod trudit 46.2
Naturam irritari à dolore duplici mo-
do 6.1
Natura nō impedita, quod melius est
semper facit 15.1
Natura pondere maiori leuata, quod
superest facile coquit 49.1
Natura qua ratione peccantes humo-
res, ac turgentes ad loca vesicantiū
sanis non læsis propellat 45.2 46.1
Natura quod sibi nocuum est ad par-
tem debiliore semper expellit 8.1 2
Nocius humor malè vergens illicò
reuellendus etiam si crudus 51.2
Noxios humores natura prius pellit
postea roboris dissolutione sanos
pag. 41.1

O

Obiectiones contra vsum vesican-
tium, & solutiones 13.2
Obiectiones, & exaggerationes Ber-
nardini Gai contra vesicantium v-
sum. Responſa authoris 53.2.54.1
2.55.1
Obsequium amicos, veritas odium
parit 1.1
Occasio fluit, dum Medici disputant
de vesicantibus 16.2
Occasio vbi præceps valentiora vesi-
cantia adhibenda ibid.
Oculi plus vident, quàm oculus 25.1

P

Peccantes humores, & turgentes sa-
ni non motis quomodo ad cutim
transmittantur 45.2.46.1
Pedum congelationis curatio temere
à Sāctorio tradita impugnatur 31.2
Pestilentia adueniente ante curationē
multa obseruanda sunt 52.2
Pharmacum morbo incipiente ante
sanguinis missionem 49.1
Phlebotomia adiuuat naturam ad ex-
pellendum in cutim 19.1
Phrenitide ægrotus Galeni triduo in-
terem-

I N D E X.

teremptus cur contra falsam San-
 ctorij opinionem 27.2
 Planetarum vicem viscera corporis ge-
 runt 22.1
 Plato multa præter opinionem dixit
 Socratis amore ductus 52.1
 Prægnantes cur calcem, aliaque pessi-
 ma alimenta appetunt 31.1
 Præsidia pro hominum salute exceptis
 à Galeno & Hippocrate descriptis
 ad libitum possunt componi 18.1.2
 Præsidia magnum sunt vesicantia ad
 veneficam materiam attrahendam
 pag. 15.2
 Praui naturæ motus vesicantium usu
 inhibentur, ad bonosq; efficiendos
 ipsa excitatur 15.1
 Ptolomæi locus à Sanctorio Medico
 sensu contrario citatus 25.1.2
 Pueri Epileptici exemplo venenum in
 homine gigni posse 24.1
 Putrescit facile, quod per spiratu ca-
 ret 5.2
QUæ à coctione naturam deuiare
 possint 14.1
 Quæ iudicantur, & integrè iudicata,
 neque mouere 13.1
 Quæ mala per pharmaci exhibitionē
 naturæ accidere possint 14.1
 Quæ vni tertio cōueniunt inter se con-
 ueniunt 21.2
 Quiescente materia vesicantia nō ad-
 hibentur 48.1.2.51.1
 Quot bona à vesicantibus 15.1
RATIONALIS Medicus qua ratione
 ab Empirico differat. 20.1
 Ratio pluris facienda, quàm centum
 authoritates 52.2
 Ratio vbi nulla experientiæ standum
 est 11.1
 Remedijs ab initio adhibitis morbus
 deleri potest, & sic cætera tempora
 abscindere 13.2
 Remedijs extrinsecus applicitis simi-

litudine & qualitate venenum in-
 tus existens euacuatur 16.1
 Repentina mutatio mala 42.1
 Res creatæ antequam essent, ideale
 esse habebant 21.2
 Res, quarum nulla dari potest ratio
 pag. 11.1
 Reuellenda materia, si quo non oportet
 vergat 20.2.42.1
 Reuellentium, quæ maiora, quæ mi-
 nora 21.1

S

SANCTORIJ Medici errores varii dete-
 guntur 25.1. & inde vsque ad finem
 paginae 32.
 Sanctoriij erronea opinio de quodam
 syllogismo 28.1
 Sanctoriij error notabilis in cognoscen-
 da syllogismorum natura 26.1
 Eiusdem error in Galeni verborum
 sensu ibid.
 Sanctoriij interpretatio verborum Ga-
 leni impugnata 26.2.27.1
 Sanctoriij opinio de clysteribus in Co-
 lico contemnitur 31.1
 Sanctoriij opinio impugnatur, qui re-
 giones sub æquinoctiali esse tempe-
 ratas autumauit 25.2
 Sanctoriij opinio ridicula de pedū con-
 gelatorum curatione autoritate
 Galeni impugnata 31.2
 Sanctoriij pessima opinio de amore im-
 pugnata 29.2.30.1.2
 Sanguinis missio, & pharmacum solu-
 tium omnium maxima reuulsua
 pag. 21.1
 Sanguis menstruus venenum 23.2
 Semen genitale fieri venenum ibid.
 Sententiarum diuersitate amicitia di-
 strahi non est necessarium 2.1
 Seri vsus improbatur 19.2
 Seri vsus nostri tēporis pessimus 20.1
 Seri vsus pro alterante apud Priscos
 nunquam repertus 19.2
 Seri vsus vulgò placet. hinc Medici
 ipsum adhibent ibid.
 Simile appetit sibi simile 9.1
 Simile

I. N D E X.

Simile sibi simile, sed debilius, attrahit fortius ibid.
 Somni profundi, atque nocuæ vigiliæ remittuntur, atque amouentur ope vesicantium 17.2
 Stabilis Veneri Medici cõpositio pro vesicantibus quãdo reiicienda 16.2
 Sudores tertio, quartoque die à morbi decubitu, non autem quinto, utiles 52.2
 Sudores vsu vesicantium non inhi-
 bentur 39.2
 Syllogismi veri conditiones cõtra San-
 ctorium 28.1.2.29.1
 Syllogismi veri definitio 28.1
 Syllogismus à Sãctorio Medico igno-
 ranter impugnatus ibid.
 Symptoma trahit interdum ad se to-
 tam curam 37.1
 Synapismos caloris vi idem cum vesi-
 cantibus esse 50.2
 Synapismos ex his, quibus vesicantia,
 confici ibid.

T

T Heriaca, Mithridatum, idque ge-
 nus alia quibus febribus conue-
 niant 45.2
 Timor, mala nuncia, cæterasq; animi
 passionēs virum robur labefactare
 pag. 41.2
 Turgente materia ab initio illicò eua-
 cuanda 11.2.12.1.42.2

V

V Acui ope vesicantia non trahere
 pag. 50.1
 Vasa magna communionem habent
 cum vniuerso corpore 38.1
 Veneni calor complexionalis quomo-
 do distinguatur a veneno 10.1
 Venenum extrinsecus admotum an
 intimioribus corporis partibus læ-
 sionem afferat ibid.
 Venenum extrinsecus applicitum at-
 trahit venenum intus genitum 9.2
 Venenum extrinsecus appositum ad
 attrahendum intus existens an vti-
 le 34.2

Venenum extrinsecus occurrens du-
 plex alterum potētia, & actu simul,
 alterum potentia solum est vene-
 num 9.2
 Venenum extrinsecus positum qua ra-
 tione venenum intus existens absq;
 medii læsione attrahat 10.1
 Venenum in corpore genitū his, qui-
 bus vesicantia componitur est de-
 bilius 59.1.2
 Venenum in corpore humano gigni
 posse 21.2.22.1
 Venenum minus calidum attrahitur,
 attrahitur ab altero minori calore
 prædito 9.2
 Veritas odium parit 1.1
 Vermium quinque species gigni in
 corpore 22.2.23.1
 Vesicantia caliditate, & forma specifi-
 ca attrahi 50.1
 Vesicantia corporis interna calefa-
 cere non posse 3.1.2
 Vesicantia inter reuulsiva extrinseca
 maximum 13.1
 Vesicantia nec per se, nec per accidens
 calefaciunt intima corporis 4.2
 Vesicantia nullam ægris afferunt no-
 xam 39.1
 Vesicantia partem, cui applicita, cale-
 facere nequeunt 3.2
 Vesicantia pluribus modis confici
 posse 4.1
 Vesicantia post tempus applicita 16.1
 Vesicantia quando applicantur 12.1.2
 Vesicantia, quia non descripta à Gale-
 no, nec ab Hippocrate ab aliquibus
 reiiciuntur 18.1.2.19.1
 Vesicantia quo exemplo, & qua ratio-
 ne sint inuenta 20.2.21.1
 Vesicantia quo modo ægroto sint mu-
 nienda 41.2.42.1
 Vesicantia quo modo nocuas vigilias,
 ac somnos profundos amoneant
 pag. 17.2
 Vesicantia quo morbi tempore adhi-
 beantur 38.2
 Vesicantia repuentes pietatis prætex-
 tu

tu crudeliora agunt 7.1
Vesicantia reprobantes, quia calefa-
 ciunt quomodo sibi contradicant
 pag. 4.2
Vesicantia reuulsiui, non euacuantis
 vicem gerunt 47.1
Vesicantia si intima corporis calefa-
 ciunt, qua via id contingat 2.2.3.1
Vesicantia varia esse debent pro mor-
 bi, personæ, temporisque ratione
 pag. 17.1
Vesicantia venenis confecta cōtra Ga-
 ium vtiliter adhibentur 34.2
Vesicantium compositio ex calidissi-
 mis 9.1
Vesicantium compositionis vsus olim
 Francisci stabilis improbatur 16.2
Vesicantium ope principes partes à

prauī humoris læsione liberantur
 pag. 8.1
Vesicantium ope vires ægroti instau-
 rari 7.2.44.1
Vesicantium vsus in morbi statu non
 inhibitus 14.2
Vesicantiū vsus sanguinisq; missio om-
 ni morbi tempore licita est seruatis
 seruandis 48.2
Vesicantiū vsus non daretur, si coctio
 humorum spectanda esset 35.2
Violentia morbi naturam irritari 41.1
Vires, ac robur in homine, quibus pro-
 sternantur 6.1
Virus, & venenosa qualitas, vt in cu-
 tim irrūpant est incumbēdum 11.1
Vsus feri caprini huius temporis im-
 probatur 19.2.20.1

Errata sic corrigito.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

3.2.9. potentia, lege potest. 5.2.35. nullo, l. nolo. 6.2.28. ob hæ, l. ob hæc. 7.2.12. galenisti, l. galenistæ,
 9.1.24. etiam, l. esse, 9.1.27. possent, l. possunt, 11.1.31. &, l. ex, 13.2.7. resoluamus, l. respondeamus,
 13.2.9. concoctides, l. coctiones, 13.2.23. quiescendam, l. quiescendum, 14.1.40. vnam, l. vnum,
 14.1.44. vinum, l. virium, 15.1.36. euacuatur, l. euacuetur, 15.2.39. affectu, l. affecta, in margine
 19.1.30.2. aph. 19, l. 1. aph. 23. 19.2.3. exoluisse, l. satisfacisse, 19.2.39. tractaui, l. tractauerim,
 20.2.11. Galeni, l. Galenus, 21.1.10. quū, l. quum, 22.2.10. Naribus, l. Maribus, 23.1.5. variolo-
 rum, l. variolarum, 23.2.22. nè, l. nonnè, 30.1.24. probè, l. probo, 31.1.32. saltim, l. saltem,
 34.2.8. lætantur, l. lædantur, 34.2.25. naturalis, l. naturis, 31.1.ultima. articulos, l. articulus,
 35.2.35. sursum versus, l. sursum, 36.2.21. saltim, l. saltem, 37.1.31. saltim, l. saltem, 37.2.27. miro,
 l. viro, 38.1.40. quæcunque, l. quascunque, 38.2.36. immitari, l. immutari, 38.2.37. rēm, l. ratione,
 39.1.44. concede, l. concedo, 40.1.10. crisisuè, l. crisesuè, 40.1.28. rem, l. ratione, 40.1.28. abundem,
 l. abundè, 40.1.36. stat, l. fuit, 40.1.40. superimunt, l. suprimunt, 40.1.44. adhibito, l. adhibita,
 41.2.24. cruciata, l. cruciata, 42.2.37. pere, l. pace, 43.1.20. spatola, l. spatula, 43.1.41. cauterici,
 l. cauterijs, 43.2.5. dolendum, l. delendum, 44.2.16. fueris, l. fuerit, 45.2.1. fieri, l. fieri, 45.2.5. per-
 pelli, l. perbellè, 46.1.42. nam, l. natura, 46.2.16. tramat, l. tranat, 47.2. penul. rem, l. ratione,
 48.1.46. cam, l. tam, 48.2.34. nostram, l. nostra, 49.1.7. vena, l. venas, 49.1.38. sit, l. sic, 49.1.44. adho-
 minabilis, l. abhominabilis, 50.2.24. habitum, l. halitum, 52.2.44. utq; , l. atq; , 54.1.16. quousque,
 l. quosque, 55.1.28. vt, l. utque, 55.1.29. nequeritico, l. nephritico, 55.2.14. edicta, l. edita,
 55.2.28. perillustri, l. perillustis.

INDEX RERVM

PRINCIPALIVM,

QVÆ IN APOLOGETICO DE ASTROLOGIA
tractatu, in Commentario tertij de diebus decretorys, atq; in Appen-
dice contra, quæ à Julio Cesare Claudino de Astrologia
sunt scriptæ, reperiuntur.

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

A
A Bram Aegyptijs arithme-
 ticam, & Astrologiam
 primus tradidit. pagi-
 na 19. col. 2
 Absurda Claudini dam-
 Astrologiam improba-
 re nititur 75. 2. 76. 1. 2
 Adam rerum omnium exterminatio-
 nem prædixit 19. 2
 Admirationem fieri ab ignorantia 1. 2
 Aegritudo eadē pluribus quid de sin-
 gulis sit futurum 89. 2
 Aer quo lunæ tempore magnam susci-
 piat mutationem 43. 2
 Albertus quid de Cælestibus influxi-
 bus sentiat 7. 2
 Alexandri Macedoniæ Regis effigies,
 & fortuna in astra relata à Galeno
 pag. 15. 2. 84. 1
 Alphonsi Tostati opinio de stellarum
 dominio 5. 1
 Alteratio, augmentatio, minutio, la-
 tio quid 37. 2
 Angelorum Hierarchiæ quo ordine
 dispositæ 2. 1. 2
 Animæ hominum æquales inter se ea
 Christi, & Virginis excepta 7. 2
 Animalia in aere imbrium ope genita,
 & ratio 5. 1
 Anima sapiens opus stellarum adiuua-
 re potest 75. 2
 Anni diuisio 42. 1

Anni quartæ, & mensis pares esse non
 possunt 49. 2
 Annuli quattuor Salomoni falsè a-
 scripti, quibus quæ superstitiosè a-
 ganur 20. 2
 Aquinam ponticum ab Ecclesia reie-
 ctum fuisse. cur. 24. 2
 Aratus quo tempore floruerit 36. 2
 Argumenta Claudini contra Astrolo-
 gos in pugna 77. 2. 78. 1. 2
 Argumenta friuola Claudini contra
 Astrologos 77. 1. 2
 Argumentum contra Galenum de nu-
 mero septenario 67. 2. 68. 1
 Aristoteles quid de manuum lineis dixe-
 rit 28. 1
 Armila quid de Astrologia sentiat:
 pag. 85. 2. 86. 1
 Artificum prauitate ars quæuis non cō-
 taminatur 18. 2. 35. 2
 Aspectus Lunæ communes proprijs bre-
 uiores esse: quomodo Galenus in-
 telligat 60. 2
 Astra Cæli distributa in ministerium
 cunctis gentibus ex Deuteron. 3. 2
 Astra inclinant etiam in his, quæ ad ar-
 bitrium pertinent 17. 1
 Astris sapiens dominabitur omnium
 consensu 7. 2. 17. 1
 Astrologia à Medicis ea ignaris imper-
 nitur 1. 1
 Astrologiæ diuisio Martini Delrij fal-
 sa, & vera Authoris 16. 1
 b Astro-

I N D E X.

- Astrologia dubia notatum digna** 8. 2
Astrologia primi inuentores filij Seth pag. 19. 2
Astrologia, siue Astrologorum dictis
Medicus nec credens, & obseruare
renuens sophista obstrepens à Gale-
no vocatur 45. 2 47. 1 73. 2
Astrologia utilitas vnde 84. 2
Astrologia in qua parte infallibilis 6. 2
Astrologia in qua parte licita ex D.
Thoma 3. 1
Astrologia in qua parte verior, & infal-
libilis 80. 1
Astrologiam esse licitam authoritati-
bus Sanctorum 29. 2. 21. 1
Astrologiam exercentes iura præmiat.
pag. 85. 2. 86. 1
Astrologiam licitam esse contra Marti-
num Delrium 17. vsq; ad 26
Astrologiam licitam esse, si rectè adhi-
beat, & quibus cõditionibus 20. 1
Astrologiam omnium scientiarum an-
tiquissimam 19. 2
Astrologiam vera prædicere ex D. Bo-
nauentura 75. 1
Astrologiam pro Medicinæ, Nauticæ,
& Agriculturæ auxilio nunquam
interdictam fuisse 24. 2
Astrologiam qui ignorant, de ipsa dis-
putare nequeunt 83. 1
Astrologia non est prohibita 8. 2
Astrologia tempore Galeni cur diffi-
cilior 62. 2
Astrologia verior est, quàm philoso-
phia, & Medicina 79. 1. 82. 1
Astrologica scientia eo modo, quo Me-
dicina inuenta est 19. 2
Astrologicis rebus Medicus recta via
procedet non sine artis gloria ex
Hippocrate 2. 1
Astrologi non egent serenitate ad the-
ma conficiendum, vt Claudini est
opinio ridicula 76. 2
Astrologi ex faciei inspectione cogno-
scunt, quale signum erat in Oriente
dum homo inspectus nascebatur
pag. 79. 2. 80. 1
- Astrologus multa mala futura cuius**
potest, quæ ex cælo sint temerè con-
Augustini verba à Delrium ducta 21. 2
Author ab influxibus malis seruatus.
cur. 9. 2. 10. 1
Authores approbati ab Ecclesia Astro-
logiam concedentes 20. 2. 21. 1
Authores Sacri Astrologiam laudan-
tes 76. 1. 2
Authoris intèrio in præsentì opere 2. 1
Authoris scripta quibus sint directæ.
pag. ibidem
Authoris valida in Astrologia diffi-
cultas 91. 1. 2
- B**
- Breuis morbus non semper acutus**
est 70. 2
Breuium morborum alij acuti, alij bra-
chychorij 70. 2. 71. 1
Bullæ Sixti quinti contra Astrologos
declaratio pro Astrologis Illust. Car-
dinalium Congregationis 25. 2. 26. 1
- C**
- Abalam profitentes numeros mul-**
ti faciunt. cur 66. 1. 2
Caietani verba pro Astrologiæ appro-
batione 16. 2
Canonicorum librorum, & Sacræ scri-
pturæ Authoritates à Martino Del-
rio temerè contra Astrologos addu-
ctæ, & responsa 17. vsq; ad 26
Causa propinqua potèrior remota 7. 1
Chiromàtia an sit pars Astrologiæ 16. 1
Chiromantia duplex 28. 2. 29. 1
Chiromantiam Astrologiæ, phisiono-
miaq; partem esse 28. 2
Chiromàtia naturalis an licita sit ibi.
Chiromantia quomodo licita sit exem-
plis pulcherrimis monstratur 26.
vsq; ad 28
Chiromantia quomodo Medico sit li-
cita 29. 2
Circui-

Circuituum morborum alij dierum,
alij mensium constant 48. 1. 2
Claudini Medici de Astrologia ridicu-
la opinio 76. 2
Caelestes figurae, quibus ostenditur ra-
tio, qua gemelli fratres saepe fortu-
na, & moribus sunt diuersi 13
vsq; ad 15
Caelestes influxus a voluntate huma-
na dependentes immutari possunt.
pag. 7. 2
Caelestes influxus, qua ratione liberum
arbitrium non tollant 10. 2
Caelestes motus duplici modo mensu-
rari possunt 82. 2. 83. 1
Caelestia corpora homines inclinant
ex D. Thoma 3. 1
Caelestia corpora per lucem in inferio-
ra agunt 5. 1
Caelestibus terrena adherent, atq; de
Caeli cursu multa in ipsa contingunt
ex D. Hieronymo 2. 2. 4. 1
Caelestium corporum effectus particu-
lares circa animi, corporis, fortunae-
que bona fieri 7. 1
Caelestium corporum effectus per ac-
cidens possunt impediri ibidem
Caelestium corporum influxus nihil
ad Medicina conducere ignari Me-
dici dicunt 1. 1
Caelestium corporum motus nostris
necessitatibus cessantibus cessabunt
pag. 5. 2
Caelestium sphaerarum, & elementorum
dispositio, & ordo 2. 2
Caeli octauae motus triginta sex milliū
annorum, quo spacio temporis ob-
seruari possit 83. 1
Caeli partium descriptio 4. 1. 2
Caeli partium nomina varia 81. 2
Caeli positum, stellarumq; situm sin-
gulis momentis facile sciri posse.
pag. 90. 2
Caelorum effectus, atq; influxus me-
tuere non est malum 18. 1
Caelorum influxus Prophetarum di-
ctis comparati ab Eusebio Origenis

authoritate 10. 2. 11. 1. 2
Caelum ad quid factum 3. 2
Caelum est tanquam liber apertus om-
nia futura in se continens 27. 2
Caelum in corpora inferiora agere ra-
tionibus, & authoritatibus proba-
tur 3. 1
Caelum quasi liber futura scripta con-
tinens ex Origene 9. 1. 27. 2
Caelum quomodo causa particularis
esse possit 90. 1
Collegij Conimbricensis dubia contra
Astrologos reiecta 11. vsq; ad 13
Columnae filiorum Seth in quibus re-
rum exterminatio scripta erat, qui-
bus factae 19. 2
Cometa quare fiat 84. 2
Collegij Conimbricensis contradictio
in Astrologorum observationibus
improbando 11. 2
Collegij Conimbricensis obiectio con-
tra Astrologos friuola de partu ge-
minato 12. 1
Comitalis morbus quo lunae tempore
crescat 34. 1
Concilij Tridentini regula nona de
Astrologia quo modo intelligenda
pag. 19. 1
Conchilia crescunt, & decrescunt ad
lunae motum 5. 2
Conclusio de potentia Caeli in nobis
pag. 8. 1. 2
Cordibus hominum lex Dei insita, &
impressa est 27. 1
Corpora inferiora per superiora guber-
nantur 2. 2. 85. 1
Corruptio quid sit 37. 2
Crises a Caelo, natura, & morbi vehe-
mentia pendent 91. 2. 92. 1
Crises a Caelo prorsus dependere quo
modo dici possit 92. 1
Cucurbitularum abusus, & detrimen-
tum in febribus 54. 1

D

Debilius non agit in potentius 82. 2
Decretorum dierum inuen-
tionis duo principia 31. 1

Dei operum nulla datur ratio 74.1
 Deus frustra nihil agit 3.2
 Deus in manu hominum ex Iob signa-
 uit, vt singuli opera sua nouerint
 pag. 27.2
 Deus quibus legibus voluit homi-
 nem Mundo frui 26.2.27.1
 Deus finit res naturales propriis moti-
 bus agere 5.1
 Deus superiora cum inferioribus quā
 recte disposuerit 2.1
 Diametram Lunam fieri duplici modo
 pag. 35.1.2
 Dichotomos quid apud Galenum
 pag. 86.2.87.1.88.1
 Dierum decretorum rationem à li-
 bris Ptolomæi Galenum v'surpasse
 Dierum decretorum librum ter-
 tium turbæ Medicorum non conue-
 nire ex Galeno 65.1.2.66.1
 Dierum decretorum nulla scientia
 à priori 78.2
 Dierum decretorum veritatē quan-
 tum homini licet Galenum inue-
 nisse 68.1.2
 Die sexto, & octauo crīsim bonam fie-
 ri posse 37.2.38.1
 Dies faustos, & infaustos luna sanis, &
 ægris prædicere potest 45.1
 Dies in acutis intra septimum omnes
 penè decernunt 53.1.2
 Dies septimani quamuis multis impe-
 diri possint, vim tamen suam semper
 ostendunt 50.2
 Dies septimani quantam vim in mor-
 bis habeant 48.1
 Digitorum montibus quales planetæ
 dicati sint 29.1
 Diuisio libri tertij de diebus decreto-
 rijs 31.1
 Dæmones nulla later scientia 9.1
 Doctores Ecclesiastici Astrologiam
 laudantes contra dicta Claudini Me-
 dici 76.1.2
 Dubitationes de lumine Lunæ contra
 Galenum 34.2.35.1
 Dubitatio textus Galeni 37.2

Dubium de Dei cognitione, an, quæ
 nouerit, & in Cælo tanquam signa
 posuit, necessario ventura sint 10.1.2
 Durationes inferiorum mensurantur
 motibus Cælorum 5.1
 Dyonisijs Cartusianus quid de Cæli
 influxu senserit 4.2

E

Eclipses à Magino prædictæ veræ,
 sicut cæteri stellarum aspectus.
 pag. 80.2
 Eclipses Lunæ, & Solis quot mala in
 Mundo pariant 6.1
 Eclipsis tempore mortis Christi, & alij
 Cælestes motus miraculosi 6.1
 Eclipsium effectus in Mundo 85.1
 Effectus motuum Cælestium duplici
 via fiunt 6.1
 Effigies, & fortuna Alexandri Impera-
 toris ad Cælum à Galeno relata 5.2
 Ephemerides Astrologiæ Galeni tem-
 pore desiderabantur 62.2
 Ephemeridum Astrologiæ loco quid
 prisci v'surpabant ibidem
 Error Claudini de mensis tempore 89.1
 Eusebij verba, quibus Origenis opinio
 de Cæli influxibus extollitur
 pag. 10.2.11.1.2
 Excessus, & defectus in victus ratione
 perniciosus 70.1
 Exempla, quibus Claudini argumenta
 contra Astrologos diluuntur 78.1.2
 Exempla, quibus docetur, quando bo-
 num, & malum ægroto, & sano sit
 venturum 88.1.2
 Exempla, quibus monstratur crīsim
 bonam sexto, octauoq; die fieri
 posse 57.2
 Exempla, quibus refellitur Fracastorii
 impugnatio aduersus Galenum de
 diebus decretorijs 44.2
 Exempla tria, quibus probatur Luna-
 res septimanas modo breuiores, mo-
 do longiores esse 92.1.2 93.1
 Exēplis pulcherrimis monstratur chi-
 romantiam esse licitā 26 vsq; ad 28
 Exem-

I N D E X.

Exemplo principum monstratur qua
ratione velit Deus Mundum per ho-
minem regi 26.1.2

Exemplum, quo monstratur, quales
fausti, & quales infausti dies homi-
ni in tota vita fieri possunt. 46.1

P

Falernum Canes contemnunt. pro-
uerbium 1.2

Figuram sexdecim laterum Ptolomæi
Iulius Cæsar Claudinus temerè cō-
temnit 74.2.75.1

Filii Seth Astrologiæ inuentores, qui
multa prædixerunt 19.2

Filius authoris anno ætatis suæ septi-
mo incæpit figuras cælestes ipsi fa-
bricare 90.2.91.1

Francisci Iuntini obseruatio, qua in to-
ta vita dies boni, & mali homini
prædici possunt 46.2

Fratres gemini Curtii Bellanenses ef-
figie & moribus, & in reliquis pror-
sus similes 15.1

Fratres gemini quomodo effigie, mo-
ribus, & fortuna similes, & diuersi
esse possint 12. vsque ad 15

Fratres gemini Saurianæ effigie, mo-
ribus, & sanitate prorsus similes 15.1

G

Galeni impugnatio numerum se-
ptenarium pro crisibus adhiben-
tes 66.2.67.1

Galeni intentio in tertio de diebus de-
cretoriis 33.1

Galeni mens de septimanis non intel-
lecta fuit à Claudino 86.1.2

Galeni tempore Astrologia difficilior
erat 62.2

Galeni tempore Medici Astrologiam
ignorabant 62.1

Galeni textus noni expositio contra
communem de Lunæ aspectibus
60.2.61.1

Galeni textus octauæ intentio, & diui-
sio 52.1.2

Galeni textus, ubi, quæ Luna maxime
agat habetur. 44.1

Galenum in medicinali mense confi-
ciendo prudentem Geometram imi-
tatum fuisse 62.1

Galenus amicorum suasu tertium de
diebus decretoriis scripsit 64.2

Galenus a Christi morte nempe Pto-
lomæi tempore floruit 74.1.2

Galenus cur de Ptolomæo, & Philip-
po Aristeo Astrologis sui temporis,
sed solum de Arato meminit 75.1

Galenus cur se excusat si tam ardua
Astrologiæ in criticis scripserit 64.
2.65.1

Galenus de qua crisi intelligat cum di-
cat sexto, octauoq; die crism malā
semper fieri 58.2

Galenus dierum decretoriorum ratio-
nem astronomicam à Ptolomæi scri-
ptis didicit 74.1.2

Galenus laude dignus, etsi suo medici-
nali mense iustum crism tempus
inueniri nequeat 62.2

Galenus quid tertio de diebus decreto-
riis agere proponat 31.1

Galenus se excusat, si eorum, quæ de
Astronomia scribit, rationem non
reddat 46.2

Galenus silentio Ptolomæi astronomi-
ca laudauit 74.2

Gemelli fratres cur interdum effigie,
sexu moribus, & fortuna diuersi, a-
lias similes 12. vsq; ad 15

Gemelli fratres effigie, moribus, & in
reliquis prorsus similes 15.1

H

Hierarchie Angelorum quo ordi-
ne dispositæ 2.1.2

Hieronymi autoritate Cælum in in-
feriora agere 44.1

Hieronimi Fracastorij impugnatio
contra

I N D E X.

- contra Galenum reprehenditur,
 atq; refellitur 44. 2
Hieronimi Sancti verba à Deltio te-
 mere contra Astrologos adducta de-
 clatantur 22. 1
Hieronimus Fracastorius errat, dùm
 exemplis Galeni verba reprehendit
 pag. 45. 1
Hieronimus Sanctus quid ad Fabiolā
 de rerum nominibus scribat 82. 1
Hominem ad malū inclinari cur Deus
 permiserit 10. 2
Homines æquē studentes cur æquē nō
 discant 7. 2
Homines plures si eadem hora ægro-
 tent, quid de vnoquoq; futurum sit
 pag. 89. 2
Hominis alterationes ē Cælo duplici
 modo fieri 89. 2. 90. 1
Hominis corpus Solis, & Lunæ poten-
 tia præcipuē regitur 51. 2
Hominis inspecta facie sciri potest si-
 gnū Orientis dùm ipse nascebatur
 pag. 79. 2
Hominis similitudo, & sympathia
 cum Luna 64. 1. 2
Hominis voluntas nulli Deo excepto
 obnoxia 7. 1
Hominum animæ æquales ea Christi,
 & Virginis excepta 7. 2
Hominum inclinationes variæ 84. 1
Homo, ac cætera animantia aere ma-
 ximē viuunt 43. 2
Homo an Cæli influxu interfici ab ali-
 quo possit 8. 2
Homo Dei privilegio cæteris Mundi
 animantibus dominatur 26. 2
Homo duplici tegitur principio volun-
 tate, & natura 7. 1
Homo in corde leges, quibus viuere
 debet scriptas habet 26. 2. 27. 1
Homo pro ratione natalitiæ figuræ cæ-
 lestis quando male, quando bene
 deget 45. 2. 46. 1
Homo qua ratione ex Dei voluntate se-
 gerere debeat exemplo principum
 monstratur 20. 1. 2
Iacob, & Esau actiones non ad Cæli
 influxus referendæ contra Collegiū
 Conimbricense 12. 2
Improbans, quæ non intelligit omni
 pena dignus 1. 1
Impugnatio in Galenum de Medicina
 li mense 63. 2
Impugnantur varia contra Astrologos
 adducta à Martino Deltio 17. 1. q;
 ad 19
Inferiora corpora à superioribus re-
 guntur 2. 2
Inferiorum gratia, non superiorum,
 Cælum esse factum 3. 2
Infirmities, quibus Medici decepti à
 morte ægrotantium admiratione
 fuerunt percussi 81. 1. 2
Influxibus cælestibus qui resistent 7. 2
Influxus cælestes an necessariō ventu-
 ri sint, quia Deus eos nouit. solutio
 pag. 10. 1. 2
Influxus cælestes à voluntate huma-
 na dependentes immutari possunt
 ibid.
Influxus Cæli mali Authori non ob-
 fuerunt. cur. 9. 2. 10. 1
Influxus Cælorum exemplo prophe-
 tarum Origenis autoritate ab Eu-
 sebio comprobati 10. 2. 11. 1. 2
Influxuum Cælestium vis in nobis di-
 uisio, & conclusio 8. 1. 2
Insapientes, quorum numerus infini-
 tus, astris obnoxij 83. 2. 84. 1
Instantia contra Galenum de tempo-
 re bonæ crisis 57. 2. 58. 1
Instantia contra Galenum pro his, qui
 septenario numero utebantur in cri-
 sibus 67. 2. 68. 1
Inuisibilia Dei quo modo cognoscen-
 tur 16. 1
Ioannes Stadius vir optimus à Mari-
 no Deltio laceratus ibidem
Ioannis Andreae, & Abbatis autori-
 tas pro Astrologis 23. 1. 25. 1. 2
 Ioan-

I N D E X.

<p>Ioannis Antonij Magini laus 62. 2</p> <p>Iosue iubente Sol non est motus, sed
stetit, sic Luna 6. 2</p> <p>Iudæi signa manuum multi faciebant
pag. 27. 2.</p> <p>Iudicia in morbis acutis à primo ad sep-
timum fieri posse 56. 1. 2</p> <p>Iudicia mala in morbis qualia 53. 2. 54. 1</p> <p>Iudicij tempus pro victu instituendo
præcognoscendum 69. 1. 2</p> <p>Iudæorum opinio de stellarum domi-
nio in nobis 5. 1</p> <p>Iudæos à Deo immediatè regi est opi-
nio eorum, ceteros populos à stel-
lis ibidem</p> <p>Iulij Cæsaris Claudini argumenta fri-
uola contra Astrologos 77. 1. 2</p> <p>Iulij Cæsaris Claudini argumenta re-
iecta 77. vsq; ad 79</p> <p>Iulij Cæsaris Claudini opinio ridicu-
la de Astrologia 76. 2. 90. 1. 2</p> <p>Iulio Cæsari Claudino quidquid im-
possibile in Astrologia videtur. Fi-
lio Authoris annos septem solum ha-
ro facile erat 90. 2. 91. 1</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus Astrologiæ
prorsus ignarus Astrologiam impro-
bare est ausus 83. 1</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus cur Astrolo-
giam improbarit 89. 1</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus festucam in
oculo aliorum videt, nec trabem in
suo 79. 1</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus Ptolomei vul-
gatam propositionem temerè sacræ
scripturæ ascribit 76. 1. 2</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus sophista ob-
strepens. cur 81. 1. 84. 2</p> <p>Iulius Cæsar Claudinus temerè figu-
ram Ptolomæi sexdecim laterum
contemnit 74. 2. 75. 1</p> | <p>Mundo 26. 2. 27. 1</p> <p>Lex Dei tota duobus comprehenditur
mandatis 27. 1</p> <p>Lineæ manuum principales quid signi-
ficent 28. 2</p> <p>Lineæ manuum, quibus pro homi-
nis beneficio inserviant ibidem</p> <p>Loca librorum sacrorum à Martino
Delrio contra Astrologos. respon-
sio, & impugnatio 17. vsq; ad 26</p> <p>Luminaria Cælestia cur à Deo facta
pag. 9 2</p> <p>Luminaria Cælestia impressionem ha-
bent super corpora inferiora ex D.
Bonauen. 4. 2</p> <p>Luna cur post congressum cum Sole
statim non cernitur 39. 2</p> <p>Luna duplici modo agere. priuati-
uè, & positiuè 41. 1</p> <p>Luna duplici modo fieri potest tetra-
gona, & diametra 60. 2</p> <p>Lunæ actiones bonæ, & malæ in ægro-
tis 49. 1</p> <p>Lunæ actiones in hæc inferiora, quæ
& quando fiant 32. 2</p> <p>Lunæ apparitiones fortiores 35. 2</p> <p>Lunæ aspectus communes 60. 2</p> <p>Lunæ conuersio diuturna in congressi-
bus triplici ratione probatur 37. 1. 2</p> <p>Lunæ, & Solis motibus quot in inferio-
ra mutationes fiant 5. 2</p> <p>Lunæ latitudo quid 40. 1</p> <p>Lunæ mediæ mutationes 36. 1. 2</p> <p>Lunæ motus extremi, qui vna die fieri
possint 39. 1. 2</p> <p>Lunæ operationes in corpore quibus
impediantur 33. 1</p> <p>Lunæ potentia in inferiora maior, quàm
Solis altera 32. 1</p> <p>Lunæ virtute quot scitu digna in in-
feriora 6. 1</p> <p>Luna in hæc inferiora pro ratione lu-
minis agit 33. 1</p> <p>Lunam fieri diametram duplici modo
intelligi potest 35. 1. 2</p> <p>Luna præ cæteris planetis Sole exce-
pto terrenis dominatur. cur 34. 2</p> <p style="text-align: right;">Luna</p> |
|--|--|

L

- L** Apilli in fellea vesica inuenti 79. 1
- L** Laus Magini 62. 2
- Leges, quibus homo iustè frui potest

Luna pro epicycli ratione tardius, &
 velocius mouetur 58. 1
 Luna quib. temporibus vehemētiore
 suscipiat mutationes 36. 1. 2. 37. 1
 Luna quomodo in quolibet signiferi
 puncto possit semper esse tetrago-
 na, & diametra 60. 2
 Luna quomodo positiue, & priuatiue
 in inferiora agat 64. 1. 2
 Luna Solis respectu præsidis provin-
 ciæ quasi vicem gerens. Sol Regis
 pag. 34. 2
 Luna tempore coitus cum Sole vim
 nullam habet in hæc inferiora 41. 1
 Luna varias mutationes suscipit pro ra-
 tione distantie à Sole 32. 2
 Lux corporibus celestibus est tanquā
 qualitas, qua in inferiora agunt 5. 1

M

M Ala ex Cælo qua ratione inter-
 agentem, & patientem contin-
 gant 9. 1. 2
 Malam inclinationem in homine cur
 Deus permiserit 10. 2
 Malefica chiromantia quomodo fiat
 pag. 28. 2. 29. 1
 Manuum lineas aliquas pro Cæli sta-
 tu interdum mutatas, alias corru-
 ptas fuisse 28. 2
 Manuum signa ad vsum aliquem fa-
 cta 28. 1
 Manuum signis quid de homine no-
 scat 28. 1
 Maris motus Lunæ motu fit 5. 2
 Maris Oceani motus quindecim die-
 rum sequitur Lunæ motum ibid.
 Marium pisces quo tempore capi ne-
 queant ibidem
 Mars cometæ causa est. Cometa si-
 gnum 84. 2
 Martini Delrii ingratitude aduersus
 præceptorem Ioannem Stadium
 pag. 16. 1
 Martini Delrii multa ex scriptura Sa-
 cra contra Astrologos perperam ad-

ducta 17. vsq; ad 28
 Martini Delrii opinio de Chiromantia
 improbat 29. 1
 Mathematicæ scientiæ in primo gra-
 du certitudinis 47. 2
 Mathematici nomine quis in textibus
 canonicis intelligatur 20. 1. 23. 1. 2
 Medici anni tempora diuersimodè ab
 Astrologis considerant 50. 1
 Medicinæ, & aliarum sciētiarum axio-
 mata defendi nequeunt, si quædā
 principia negentur 78. 1. 2
 Medicinæ scientia non secus, quam
 Astrologia experimento inuenta
 pag. 79. 2
 Medici quidam numeris delectaban-
 tur, quibus crises fieri credebant,
 quos Galenus reprehendit 65. 1. 2
 66. 1
 Medicis, Nautis, atq; Agricultoribus
 Astrologia omni tempore largè
 concessa fuit 12. 2
 Medico quanta Astrologia sit neces-
 saria 60. 1
 Medicorū error in cucurbitularū vfu
 pro periculis, & variolis 51. 1
 Medicus Astrologicis rebus præditus
 recta via procedet ex Hippocrate
 pag. 2. 1
 Medicus Medicinam Astronomicis
 implicitam facientes ab Hippocra-
 te laudatur 70. 1
 Medicus Astrologus, quæ ad Medici-
 nam spectant, prius considerat 91. 1
 Menses antiquorum, nunc Arabum,
 & Iudæorum 41. 1
 Menses christianorum ibidem
 Menses peragrations, illuminationis,
 coniunctionis, & Medicinalis 86. 2
 87. 1. 2
 Mensis apparitionis Lunæ, & signiferi,
 quibus Medicinalis componitur
 pag. 61. 1. 2. 87. 1. 2
 Mensis, & anni circuituum eadem ra-
 tio pro quartarum ratione 49. 2
 Mensis Galeni medicinalis pro Medi-
 corum turba confectus 93. 2
 Men-

I N D E X.

Mensis Lunæ menstrualis, quo die-
 rum spacio perficiatur 40. 2
 Mensis lunaris qualis, & eius tps 42. 1
 Mensis lunaris, quo luna regrediens à
 Sole iterum coniungitur 33. 2
 Mensis Medicinalis & ratio 63. 1
 Menstruorum temporis observatio in
 mulieribus, & Iuuenibus contra
 Astrologos 34. 1
 Morbi, quibus Medici fuerunt dece-
 pti, vt à morte ægotantium. consti-
 tit in cadauere 81. 1. 2
 Morbo comitiali obnoxij quo lunæ tē-
 pore male afficiantur 34. 1
 Morborū breuiū, & longorū ratio 49. 1
 Morborum circuituum alios vi lunæ,
 alios vi solis fieri 48. 2
 Morborum differentiarū pro temporis,
 & nominis ratione 71. 2
 Morborum differentiarū pro ratione no-
 minum 70. 2. 7. 1
 Morborum mutationes ad duo refer-
 ri 50. 1. 2
 Morborū primus circuitus quō apud
 Hipp. sit intelligendus 5. 2
 Morbus idē si plures eadē hora inuadat,
 quid in singulis futurum sit 89. 2
 Motus duplex 38. 1
 Motus secundarij, & effectus corporū
 celestiu duplici mō suscipiendi 6. 2
 Motus semper fit à termino, à quo ad
 quem 38. 1
 Mulier martialis ante tēpus habet mē-
 strua, saturnina post tempus 33. 2
 Mundus est ex nihilo factus 78. 1
 Mundus inferior cum superiori conti-
 nuitatem habet 2. 2
 Mutatio oīs velox crisis dicitur 43. 1
 Mutatio quæcunq; sēp p motū fit 38. 1

N

Nati eadem hora qua ratione effi-
 gie, sexu, moribus, & fortuna
 diuersi, aliās similes 12. 2. 13. 1. 2. 82. 1
 Nati fratres eodē partu duodecim mī-
 nutorum interuallo cur fortuna, &
 morib⁹ p^{ri}us differētes 13 vsq; ad 15
 Natiuitatis, & conceptionis punctus
 triplici methodo perquiritur 91. 1

Natura, & Deus nihil frustra faciunt
 pag. 28. 1
 Naturalis chiromātia duplex ex Del-
 rio, quod improbat 29. 1. 2
 Nicolai de Lyra Glosa notabilis ad A-
 strologiæ approbationem 18. 1
 Nomina rerum parui facienda, si de re
 ipsa non sit discrepantia 8. 1. 2
 Nona dies cur in acutis interdum de-
 cernat 56. 1
 Notū p ignotū probare ridiculū 48. 1
 Nubiloso existente tpe Claudinus au-
 tumauit Astrol. iudiciū de egroto fa-
 cere non posse. ridicula opinio 76. 2
 Numeri contra Pitagoram in crisis
 nihil valent 56. 1
 Numeri quibus nominibus vocabantur
 tempore Galeni 66. 1
 Numero quantumcunq; maximo vni-
 tas addi potest 82. 2
 Numeros Cabalam profitentes quan-
 ti faciant 66. 1. 2
 Nutritio solum pro caloris innati ratio-
 ne fieri potest 92. 1

O

Objectio Collegij Conimbricēsis cō-
 tra Astrol. de partu geminato 12. 1
 Observatio menstruorum in fæminis
 diuersa ab opinione Astrolog. 34. 1
 Observationes cadauerum notatu di-
 gnæ 81. 1. 2
 Operationes Lunæ in inferiora 32. 2
 Operationes Lunæ in nobis qua ratio-
 ne fiant 64. 1. 2
 Operationes Lunæ in plenitudine lu-
 minis celerrimas his congressus cō-
 trarias esse 36. 1. 2. 37. 1
 Opin. Claudini de Astrol. ridicula 76. 2
 Opinio ridicula, & fatua Iulij Cæsaris
 Claudini de Astrologia 90. 1. 2
 Origenis pulchrum dictū de hominū
 influxibus, & libero arbitrio 10. 2
 Ouidij carmina de Cælo, & eius inspe-
 ctione P 9. 2
Papæ Adriani sexti pulchrum dictū
 de ingratitudine 16. 1
 Partu in geminato cur diuersitas inter
 gemellos reperiarur 4. 1. 12. vsq; ad 15

b

Partus

Partus Iacob, & Esau, & eorum acta
ad Cæli influxus non sunt referen-
da contra Collegij Conimbricensis
opinionem 12.2
Pentaphili, & meliloti folia superstitio
se quidam adhibent 66.2
Phlebotomia quo Lunæ tempore re-
ctè fieri nequeat 63.2
Pisces in Lunæ quadrato cum Sole in
Mari capi nequeunt 5.2
Pythagoræ numeri licet ad crises nihil
conducant in reliquis tamen multi
valent 56.1
Pythagoræ numeros contemnit Gale-
nus 55.1.2.56.1
Planetae etsi corpore fixis stellis mi-
nores, in nobis tamen magis in-
fluunt. cur 82.2
Planetae quomodo dici possint calidi
frigidi, sicci, & humidi 47.2
Planetas superiores esse quomodo in-
telligi debeat 35.2
Plenilunium ad aerem immutandum
validissimum 43.2
Potentia astrorum, sed Solis præcipue
fruiuntur 31.2
Prædictio astronomica ex anni reuolu-
tione in tota vita 46.2
Prædictio in morbis ex astris longè fit
prior, quàm ex Medicina 70.1
Prægnans nouem lunationibus exple-
tis parit 44.2
Prægnans pro lunæ aspectibus vel læ-
ditur vel adiunatur ibid.
Prægnantes pro ratione lunationum
pariunt. 33.1
Prægnantes pro lunæ tpe pariunt 5.2
Præsagium totius mensis à lunæ con-
gressu est falax 41.2
Præsagium totius mensis fieri potest
pro ratione mutationis aeris 39.1
Propinquæ causæ cæli motibus immi-
nuuntur, atq; tolluntur 44.2
Proportio disquippantia à finito ad
infinittum 26.1
Ptolomæi breuiarium Almagesti no-
mine sapientiarum Almagesti edi-
tum 83.2

Ptolomæi obseruationes Astrologiæ
pro Ecclesiæ vsu 74.2
Ptolomæi sententia de hominis libera
voluntate vbi scripta 83.2
Ptolomæus quo tēpore floruerit 74.1
Puer quo momento dum nascitur reci-
pit in fluxum à Cælo pro tota vita
pag. 12.1.2
Q Væ ex Cælo fiunt per accidens im-
pediri posse 7.1
Quæstio de planetis superioribus, &
solutio 35.2
Quaternionum, & septimanarum aliæ
cōiūgūtur, aliæ separātur 68.2.69.1
Quinti capitis diuifio 42.1

R

R Atio componendi mensem Gale-
ni medicinalem 63.1
Ratio eorum, quæ sub Sole sunt ex Sa-
lomone inueniri nequit 74.1
Ratione, & sensu manifestè apparen-
tia, non sunt probanda 81.1
Ratio in quauis scientia dari nequit,
nisi qbusdā principijs cōcessis 74.1
Rationes, & causas dierum decreto-
riorum qua methodo tractauerit
Galenus 31.2
Rationes quibus Claudini dicta in A-
strologos refelluntur 78.1.2.79.1
Ratio, qua morbus per septimanas vi
lunæ immutatur 47.1.2
Ratio, qua probatur Cælum agere in
inferiora 3.2
Ratio rerum astronomicarum à poste-
riori fit. 47.2
Rerum nomina à priscis imposita non
sunt mutanda 82.1
Rerum omnium exterminationem du-
plicem Adam prædixisse 19.2
Responsa pro Astrologis contra Colle-
gium Conimbricense 11 vsq; ad 13
Responsa pro Astrologis contra Clau-
dinum 77.2.78.1.2
Ridicula, & fatua opinio Iulij Cæsaris
Claudini de Astrologia 90.1.2

S

S Acræ scripturæ, & canonicorum
textuum authoritates à Delrio in
Astro-

I N D E X

Astrologos perperam adductas 17.
 vsq; ad 26
 Sacre scripturæ sensus quattuorplex 28.
 Sacre scripturæ spiritus triplicem dat
 sensum, veluti anima corpori tripli-
 cem vitam ibid.
 Sacre scripturæ verba qua ratione ad
 sensum spiritualem transferri de-
 beant. ibid.
 Salomone nemo sapientior vnquam
 fuit 73.2
 Salomoni annuli quattuor falsè ascri-
 pti sub cōstellationib. fabricati 20.2
 Sanguinem mitti quo Lunæ tempore
 vetitum sit 63.2
 Sapiens dominabitur astris. dictum à
 multis Ptolomæo ascriptum
 pag. 76.1.2.83.2
 Sapiens solùm astris resistit 7.2
 Sauriani fratres gemini effigie, &
 moribus similes prorsus, & in reli-
 quis 15.1
 Scientia duplici mō haberi pōt 47.2
 Scientiam Arithmeticæ, & Astrologiæ
 Abraā primò Ægyptijs tradidisse 19.2
 Sciendi dispositio cur singulis homini-
 bus æquè non insit 7.2
 Sensus ubi est, nulla ratione est opus
 pag. 32.1
 Septimana, Mensis, & annus integris
 diebus fieri nequeunt 59.1.2
 Septimanam Galeni non esse diem
 septem contra Claudinū 87.2.88.1
 Septimanarū dies ex Galeno 61.2.62.1
 Septimanarum, & quaternionum die-
 rum decretorum qua rationes ab
 inuicem se habeant 68.2.69.1
 Septimanas in crisi bus modo breui-
 res, modo longiores ex Lunæ motu
 fieri 92.1.4.93.1
 Signa Cælestia rectè, & obliquè ascen-
 dentia 40.1
 Sixti Quinti bullæ contra Astrologos
 declaratio Congregationis Cardina-
 lium pro Astrologis 25.2.26.1
 Sors, & fortuna prorsus diuersa gemel-
 lis; etsi minimo interuallo natis.
 cur 12. vsq; ad 15

Socrates ad omnia mala vi Cæli incli-
 natus sapientissimus, & iustissimus
 fuit 7.2
 Sol annū disponit, luna mensem 42.1
 Sol generationū omniū author 28.1
 Solis, & lunę potētia corpora humana
 reguntur 51.2
 Solis, potentia astrorum potentiis po-
 tentior 32.1
 Sol vt Rex inter planetas, luna vt Hi-
 parchus 34.1.2
 Sophista obstrepēs à Galeno vocatur,
 qui nec Astrologis credit, & obser-
 uare renuit 45.2.47.1.73.1
 Sophista obstrepens Claudinus de Ga-
 leni sententia 81.1.84.2.88.2
 Sphæræ Cælestes quod sunt, tot motus
 observantur 80.1
 Sphærarum Cælestium partes, & mo-
 tus cur à Deo facti 4.1.2
 Stella inter fixas maior aliis est poten-
 tior 82.2
 Stellæ interdum inclinant, aliàs signa
 futurorum duntaxat sunt 9.1
 Stellarum numerus, quibus Astrologi
 vtuntur, quantus ibid.

T

T Empora anni diuersa pro positi-
 solis 34.1.2
 Tempora quando bona, & mala pro
 natalitiæ figuræ ratione homini ac-
 cidere possint 45.2.46.1
 Tempus mensis illuminationis variū
 esse 63.2.64.1
 Tempus lunæ peragratiōis, & illumi-
 nationis quomodo i idē recidat 40.1
 Tempus, quo mulieribus menstrua ac-
 cidunt pro lunæ ratione 33.2
 Terrena Cælestibus adherent. hinc im-
 pressionēs ex D. Hieronymo 20.2
 Tertio die crises fieri posse. cur 55.2
 Testus Galeni de diebus faustis, & in-
 faustis, diuisio 45.2
 Textus quarti Galeni de crisi Autho-
 ris interpretatio ex græco fidelis 38.2
 Textuum canonicorum declaratio cō-
 tra Delrium. 24.2
 Thema cæleste duplici modo fabrica-
 tum,

tū, quo ostenditur ratio, qua gemelli
sape fortuna, & moribus sunt di-
uerfi 13 vsq; ad 15
Thomas Sanctus quomodo approbet
Astrologiam 3. 1
Tria exempla, quibus ostenditur luna
res septimanas non esse eiusdem mē-
suræ 92. 1. 2. 93. 1
Tropologicus, allegoricus, & anagogi-
cus scripturæ sensus 28. 1

V

Verba Ioānis Andree, quibus pro-
batur Astrologiam licitam esse
pag. 25. 1. 2
Vesica fellis lapillis repleta in quodā
Cadauere 79. 1
Vicinittas ratione lunam in inferio-
ribus magnam vim habere 45. 2

Victus in excessu, & defectu pernicio-
sus 70. 1
Vigesima die frequentius, q̄ vigesima
prima crism fieri, cur 59. 1. 2. 60. 1
Violentia accessionum crises ante tem-
pus fiunt 54. 1. 2
Vir sapiens dominabitur astris 3. 1. 75.
2. 83. 2
Virtus attractiua quando confortari
ex Cēlo debeat 90. 2
Vitę terminus vnicuiq; assignatus 85. 1
Voluntas hominis ex se libera, natura
Cēlo obnoxia 7. 1
Voluntas hominis Cēlo inclinatur,
sed non cogitur ibid.
Voluntas mouetur Cēlo, vt ab extrin-
seco obiecto ibid.
Vt ergo gerētes quo lunæ tpe pariat 5. 2

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

2. 1. 7. ceterum. lege ceterum 2. 2. 7. cetero. l. ceteris 2. 2. 18. scilicet. l. viliorem 2. 2. 39. cuncta. l. cun-
cta 3. 1. 10. verificatur. l. verificantur 3. 1. 42. Ege. l. Age. 3. 2. 48. verbo. l. verbis 5. 1. penul. cōpenden-
dus. l. impendendus 5. 2. 42. haq; l. hacq; 5. 2. pen. luminariunt. l. luminarium 6. 1. 13. testis. l. testis
6. 1. 46. haysz. l. haiz 7. 1. pen. suis. l. vti 8. 1. 28. alitum. l. halitum Marg. 8. 2. 21. art. 6. l. art. v. 8. 2. 32. ali-
quis. l. ab aliquo 9. 2. 49. Archiepiscopo. l. Archiepiscopo 11. 1. 40. receptus. l. recepto 11. 2. 1. tollitur. l.
tollatur 12. 2. 34. fo. runa. l. fortuna 13. 2. 14. vt sic cumstat. l. & sic constat. 13. in figura. Cel. addendū.
17. in tertia 14. in figura adde domo sextę 6. & apta partem fortunę in 7. sic. 1. 6. 15.
1. 30. Sarnianis. l. Saurnianis 15. 1. 35. aiter. l. alter 15. 2. 44. Martino. l. à Martino 17. 2. 36. affarte. l. affe-
rente 18. 1. 14. cholosa. l. cholera 18. 2. 42. Astrologie. l. Astrologia 18. 2. vlt. damnantur. l. damnatur
19. 2. 24. Synia. l. Syria 19. 2. 25. egyptius. l. ægyptijs 19. 2. 28. contradicit. l. contradidit. 19. 2. 31. aduen-
tum. l. ante aduentū 19. 2. 45. oxeminata. l. examinata 21. 2. 28. Conciliū. l. consiliū 22. 2. 30. rusticus.
l. rusticis 22. 2. 47. personæ. l. persona 23. 1. 4. et n. l. etiam 23. 1. 14. rationis. l. rationes 23. 2. 17. deputa-
tionis. l. deportationis 23. 2. 21. est. l. ex 23. 2. 42. vcentibus. l. vtentibus 24. 2. 30. Aquila. l. Aquilā 25. 2.
39. alter. l. alterū 25. 2. 40. tractatus. l. tractatū. 26. 1. 16. protesteantur. l. protestantur 27. 1. 28. auidas. l.
auidus 27. 1. 45. saltim. l. saltem. vbiq; sic lege 28. 1. penul. dicat. l. dicas 31. 2. 38. concinant. l. concinnat
32. 1. 19. posuit. l. profuit 32. 2. 21. nuno. l. nunc. 34. 2. 42. huiusce. l. huiusmodi 35. 2. 2. orbata. l. orbatā
36. 1. 29. tencoribus. l. temporibus 36. 1. 33. secans. l. secans 37. 1. 10. Iohannes. l. Ioannes 37. 2. 36. Ari-
stotelis. l. Aristoteles 37. 2. 44. augmentatioq; l. augmentatio, diminutioq; 38. 1. 26. quattuorū. l. quar-
tuor 38. 1. 46. tēpora. l. tēpore 38. 2. 44. *Qaiverai*. l. *Qaiverai* 38. 2. 45. *εαυγας*. l. *εαυγας* 40. 2.
43. tanta. l. tantam 41. 1. 14. trecentū. l. tercentū sic vbiq; 41. 1. 24. nundū. l. nondū 41. 1. vlt. determi-
na. l. determinata 42. 1. 13. nō. l. nos 42. 1. 42. digressu. l. digressa 42. 2. 34. quattuorū. l. quattuor 42. 2.
35. septimanē. l. septimanę 43. 1. 22. conuolat. l. conuoluit 44. 2. 32. sectatoribus. l. sectatoribus 45. 2. 26.
oita. l. hortatur 45. 2. 29. obstrepantē. l. obstrepentem 45. 2. 36. exitat. l. existat 46. 1. 4. digest. l. deget
46. 1. 17. occupauerit. l. occupauerit 49. 1. 4. ægrotos. l. ægrotus 49. 1. 10. exiguos. l. exiguas 50. 2. 8.
exercitat. l. excitat 54. 1. 33. irritasq; l. irritatq; 54. 1. 46. agressus. l. aggressus 55. 2. 7. verius. l. rarius 55.
2. 46. huiusce. l. huiusmodi 56. 1. 1. noua. l. nona 57. 2. 24. fortuna. l. fortunata 58. 1. 26. ab. l. ad 58. 1. 42.
incurrere. l. occurrere 58. 2. 24. vitęq; l. vtiq; 61. 1. 3. circuitur. l. circuitu 62. 1. 6. facturā. l. fracturā 62. 1.
vlt. inscius l. inscijs 63. 2. 24. si. l. sic 63. 2. 25. prę. l. pro 63. 2. 31. vobis. l. nobis 64. 2. 19. prorus. l. pforus
67. 1. 27. contingerint. l. contigerint 69. 1. 30. sep rari. l. separari 69. 2. 10. acutis. l. acutus 70. 1. 20. proposi-
to. l. propositio 70. 2. 8. quo magis. l. qui nugis 71. 1. 38. nunqua. l. nunquam 74. 2. 24. yderū. l. syderum
74. 2. 46. conspicui. l. conspici 74. 2. 47. funditur deleatur 75. 1. 36. septimæ. l. septimana 76. 1. 39. circun-
spicere. l. circumspecte 79. 2. 27. maius. l. mauis 80. 1. 3. nē. l. nec 80. 1. 21. te. l. ex 82. 2. 6. asserete. l. asse-
rere 85. 2. 48. Astrologiam. l. Astrologia 88. 2. 4. planete. l. planetas 89. 2. 34. decubitas. l. decubitus
90. 2. 1. trepidus. l. rapidus 90. 2. 33. eodem. l. eisdem

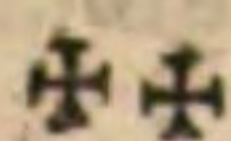
INDEX RERVM OMNIVM

SCITV DIGNARVM,

QVAE IN HOC TRACTATV
De multiplici in Medicina abusu continentur.

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

- A** Bsynthij aqua destillata,
prædulcis. pag. 83. col. 1
Acerba, & adstringentia
frigida 85. 2
Acetum destillatum prima vice dul-
ce, secunda quasi ardens aqua exit,
pag. 69. 1
Acetum quibus partibus constet 68. 2
Adam scientijs omnib. præditus 103. 1
Adam peccati lapsu in ignorantiam
est lapsus ibid.
Adeps intestinorum in externa eorum
parte est positus, non in interna, ut
quidam putant 59. 1. 2
Aetas omnis in frigidum labitur 40. 2
Aetherogenea alterationi obnoxia
pag. 20. 1
Aetij pleuritis, quæ videtur esse, &
non est 79. 1
Albanum vinum oligophorum 37. 1
Alimentum cur ante tempus de sto-
macho descendat 93. 2
Altomarus venam in ventris fluxum
prosperè secuit 57. 2
Amans iratus multa sibi mētitur 62. 2
Amans quid cupit scit, quid sapiat,
non videt ibid.
Anas, Ancerq; aīalia sunt frigida 72. 1
Anguriæ adeo frigida, ut quasi vene-
ni naturam sapiant 48. 2
Anguriæ Venetijs vna die magis co-
piose comeduntur, quam alibi vno
anno ibid.
Animal, quod cæteris minus pingue-
scit est calidius 71. 1
Antimonium in quodam rustico me-
lancholico copiosè adhibitum ni-
hil eduxit, cur 97. 2
Antiqui cenam prandio præferebant,
& cur 102. 1
Antonij Musæ Brasauoli Commenta-
ria in Aphorismos Hippoc. summæ
existimationis 7. 2
Apri caro febrientibus non conuenit,
licet domestici suis concedi possit
pag. 72. 2
Aqua ardens, rosacea, atque violata
odorem, & saporem in destillatio-
ne retinent, ceteræ nequaquā 83. 1
Aquæ destillatæ, quibus nec sapor, nec
odor rerum, quibus constant, inest,
damnantur 84. 1
Aquæ destillatæ vsu consueto nulla
virtute rerum, è quibus sunt extra-
ctæ, sunt munitæ 83. 1
Aquæ omnes destillatæ eiusdem sapo-
ris sūt paucis exceptis, & ideo eius-
dem qualitaris 82. 1
Aquæ plumbeo elambico destillatæ
sunt excoctiuae 83. 1
Aqua è solutiuis destillata non soluit
pag. 83. 2

Aqua

I N D E X.

- Aqua ex capone destillata non nutrit** pag. 83.1
Aqua vsus in morbis quot mala pariat 33.1.2
Aqua vsus morbos protrahit 31.1
Aqua frigida in febre ardenti quando aegro offerenda 33.1
Aqua thetucii diarrheis antiquis, epaticoq. fluxui optima. est medicina pag. 56.1
**Aqua vilenfis biliosis fluxibus est re-
medium.** ibid.
**Astrologiam turba Medicorum igno-
rat** 49.1
**Attractio Medicamentorum solutio-
rum ope caloris fit in corpore** 19.1
**Auicennae locus de intestinorum ad-
ipe explanatus, qui haetenus malè
intellectus fuit** 61.1.2
**Auri vsus in Medicina à Marsilio Fi-
cino improbatur, cuius ratio refel-
litur** 92.2
**Auro quomodo vinum praeparetur, &
qualis eius virtus** 92.1
**Aurum cômune in coquinis ad ebul-
liendum positum nihil egroto pro-
dest** ibid. 2
**Aurum pro Medicinæ vsu nō est spen-
dibile, seu minerale** ibid.
**Aurum, quod in Medicina vsū ha-
bet, Dei aurum nuncupatur** ibid.
**Aurum spendibile, seu commune non
fuit illud, quo Papa Innocentius ab
Arnaldo fuit sanatus.** ibid.
**Aurum triplex alchemicum, natura-
le, atq; lapis Philosophorum** ibid.
**Authori quid dum Venetiis Medici-
nam faceret acciderit** 1.1.2
- B**
- Bahuinus in anatome ingeniosissi-
mus** 60.1
**Belisarius Gadaldinus, & Bernardi-
nus Gavius ova scorbilia aegrotantib.
temerè protus interdiciunt** 69.2
**Bellunenses aegrotantes vino sepiissi-
mè subleuati** 31.1
**Boethi vxor menstruorum profluvio
affecta diureticis à Galeno curata
fuit** 9.2
**Bononiae Marchio Herneft Beuila-
quius variolis affectus malè cura-
tus** 99.2
- C**
- Calida interperies humidis, & mo-
deratè calidis tollenda** 50.1
Calida, quæ sint, quæque frigida 82.1
Calida quarti gradus, quæ ibid.
**Calida sunt vel vinctuosa, vel dulcia,
vel amara, vel salsa, vel acuta** 85.2
Caliditas naturæ amica 47.1
**Calidius est Animal, quod minus na-
tura pinguescit** 71.1
**Calor congenitus instaurantibus hu-
midum radicale remittitur** 43.1
**Calore innato valido existente omnis
morbus vinci potest** 30.1
**Calor est auxilio Medicinis electione
educantibus, sine quo nihil pollent** pag. 19.1
Caloris aduentitii causa 50.2
**Caloris aduentitii proprium est humi-
dum radicale consumere** 44.1
**Caloris naturalis fundamētum depen-
det à sanguine** 49.2
**Caloris naturalis substantia est humi-
dum radicale** 41.2
**Calor naturalis nimis esse non potest,
nec ob abundantiam nocuus pa-
gina** 40.1.41.1
**Cardanus aquarum destillatarum vs-
um improbat** 83.1
**Cassia contra vulgi opinionem calefa-
cit, quia dulcis** 96.1
**Cassiae pessimus vsus in renum affe-
ctibus** ibid.
**Cassia in renum affectibus quomodo
nocua** 95.2
**Causa amota affectus simul amoue-
tur** 53.2
**Cauteria in antiqua fluxione in parte
laxa**

I N D E X.

laesa excitanda 65.1.2
 Cauteria in opposita parte excitanda morbo incipiente 67.2
 Canterio pro ratione fluxionis nō sufficēte aliquid per vices ad euacuandum adhibendum 66.1
 Cibi valentiores vesperi offerēdi 102.1
 Ciborū diuersitas simul adhibita chylum bonum inhibet 94.1
 Ciborum quales, & qua hora offerendi die pharmaci 95.2
 Cibus in corpore agit passiuē, medicamentum actiuē 94.1
 Cibus in febris augmento quando dandus 78.1
 Cibus in febris declinatione ægro offerendus 75.2
 Coctio materiæ est dominium naturę supra ipsam 3.1
 Cœna prandio plenior debet fieri pag. 101.2
 Color cutis, ac pilorum ad temperamenti cognitionem conducit 71.2
 Columbæ domesticæ siluestribus minus calidæ 71.1
 Columbæ turriculæ calculo, atq; morbo articulari laborantibus conueniunt 73.2
 Columbæ turricolæ in chronicis morbis laudandæ, in acutis damnandæ pag. 72.2
 Columbæ turricolæ quomodo domesticis melior res apud Galenum pag. 72.1.2
 Columbarum species quinque 73.1
 Consuetudo altera natura 74.1
 Consuetudo peccandi multitudinem peccantium facit 68.2
 Consuetudo prandendi, atque cœnandi interdum rationi est præferenda 102.1
 Contrariorum contraria sunt remedia pag. 45.1
 Corpulenti, qui sunt, natura sunt temperati 44.1
 Corruptela ex partium cōtrarietate pag. 69.1

Costei de sero opinio 18.1
 Crisis morbo incipiente fieri nequit pag. 9.1
 Crisis triplex 8.2
 Critoni & Sileno exanthematibus affectis cucurbitulæ applicitæ nō fuerunt 4.2
 Cruditates omnibus in morbis præcauendæ 63.1
 Cruditates omnia mala producere possunt ibid.
 Crudus chylus sanguinem bonum nō gignit 94.2
 Cucurbitulæ morbis incipientibus nocuæ 15.2
 Cucurbitulæ purgatis corporibus utiles ibid.
 Cucurbitulæ subtilem sanguinem solum euacuant 4.1.12.1. 16.2
 Cucurbitularum læsione ægroti sæpè moriuntur 2.1
 Cuncta summè perfectæ à Deo creata sunt 102.1

D

D eclinatio febris tempus aptum pro egrotantium nutritione 75.2
 Decocta aquis destillatis valentiora pag. 83.1
 Decocta rerum solutiuarum solutiua sunt 83.2
 Destillatæ aquæ è solutiuis, atque venenis nec solutiua illæ, nec venenosæ istæ sunt ibid.
 Destillatæ aquæ per plumbeum elambicum malam acquirunt qualitatem 83.1
 Destillatæ aquæ vsu communi factæ nullius sunt virtutis ibid.
 Destillatas aquas improbat Cardanus ibid.
 Destillatione quomodo à rebus propriæ qualitates extrahuntur 84.1
 Destillatio pro calidæ aquæ vaporem facta nec saporem, nec odorem à rebus extrahere potest 82.2

Deus ab initio cuncta summè perfectà pro eorum capacitate creauit pag. 102.2

Differentia inter medicamenta, & cibum 93.1

Diuretica corpore repleto in renum affectibus damnanda 95.2

Diuretica fluxibus ventris conueniunt pag. 55.1.2

Diuretica quando euitanda 96.1

Dolor in crure ex antiqua fluxione fonticulo eodem in latere excitato euauit 67.1

Dormiens intus calidior, extrinsecus frigidior 98.1

Dormire quibus expediat ab assumpto pharmaco 98.2

Dysenteria propriè accepta intestinorum vlcus significat 62.1

E

Electuarium ad alui fluxum 52.2
Electuarium solutiuum familiare Authoris 66.1

Elleborus albus in acri alui fluxibus ab Hippocrate datur 55.1.2

Erysipelas ab intus extra bonum 99.1

Erysipelatibus camomellinum oleum applicandum aliaque temperata pag. 100.2

Erysipelatibus capiti exortis nullum locale moliendum 100.1.101.1

Erysipelatibus quid mali contingat, si refrigerantia applicentur 100.2

Erysipelatibus refrigerantia adhibet Galenus doloris ratione, seu symptomati, non causæ occurrens 100.1

Essere Auicennæ Græcis Epinyctides 5.1

Etherogenea, quæ facilè alterantur, facile corrumpuntur, nō homogenea pag. 68.2

Eustachij Rudij opinio de intestinorum adipe reiecta 60.1

Experientia rerum magistra 85.1

Experientia verior est sepe, quam ratio ibid.

F

Fabij Glisenti Medici Veneti acutè dictum contra Gaium oua forbilis nobili egrotè negantem 70.1

Febrientes vino subleuati 31.1

Febris quartana non fit, nisi lien afficiatur 17.1

Febris quotidiana absque ventriculi læsione non fit ibid.

Febris tertiana non fit, nisi hepate laborante ibid.

Febrium pestilentium summa curatio nis exiccatio, quæ cū phlebotomia maximè fit 14.1.17.1

Febrium putridarū indicationes 31.2

Fluxio incipiens ad contraria trahenda 65.1

Fluxio fixa aliqua in parte ab ipsa particula, vel à maximè vicina vacuanda ibid.

Fluxui ventris opportunum Electuarium 52.2

Fluxus ventris sanguinis missione interdum curatur 57.2

Franciscus Teagius in tabem lapsus, indeq; mortuus ob aquarum destillatarum vsum 83.1

Frigida quæ sint 82.1

Frigidis corporis calorem remittendū non esse 47.1

G

Galeni error in vitrioli temperie constituenda 86.1.2

Galeni locus declaratus de pingui materia tunica interiori intestinorum adhærescente 60.1.2.62.1

Galeni diligentia in lecte agris offerendo 90.1.2

Galeni inconstantia circa vitrioli qualitates 86.1.2

Galenus Boethi uxorem menstruorū profluuio laborantem diureticis sanauit 9.2

I N D E X.

- Galenus** in papulis ex febre per cutim efflorescentibus sanguinem è vena mittit 5.1
- Galenus** in tuberculis per cutim apparentibus corpus euacuat 5.2
- Galenus** propriam de sanguinis missione sententiam Romæ palam dicere non est ausus 1.1
- Gallica lues antiqua** Guaiaci decocto sanatur 64.2
- Gallica lues recens** solutivis curanda pag. 64.1
- Gallus** cur castratus pinguescat 71.1
- Graciles** pinguibus sunt calidiores pag. 71.2
- H**
- H**abitus immutari nequit 65.2
- Hercules Biuilaquius Comes** in hydropem Patavij lapsus dum ligni decoctum assumebat, & cur pag. 63.2.64.1
- Hieremiæ Thriuerij Aphorismorum Hippocratis Commētatoris opinio quædam** 60.1
- Hieronymi Cardani libellus** de malo medendi vsu 38.2
- Hieronymus Brasauolus** authoris præceptor 78.1
- Hieronymus Cardanus** aurum in coquinis ad ebulliendum imponentes irridet 92.1
- Hippocrates** prolixam verborum seriem abhorruit 4.1
- Hippocrates** quomodo calidiori intemperie affectos curet 48.1
- Hippocratis vox Dei** voci æquiparanda 4.2
- Homini** cuique terminus vitæ à Deo assignatus 103.2
- Homini** hora mortis assignata omnium totius vitæ suæ saluberrima est ad misericordiam à Deo petendā ibid.
- Homo** ab initio vsque ad præsens tempus in deterius natura est semper lapsus singulisq; diebus est lapsurus pag. 103.1
- Homogenea** si faciliè alterentur, non ob id faciliè corrumpuntur contra quosdam Medicos verum in ætherogeneis valet consequentia 5.1
- Homo** in prima ætate calidissimus pag. 40.1.2
- Homo** si cruditates præcaueret nunquam ægrotaret 62.2.63.1
- Homo** si maiori perfectione creatus, aliquid ab homine diuersum fuisset 102.2
- Horatij Soncini olim Medici Veneti** error in ventris fluxibus curandis pag. 54.1
- Humidi radicalis** si perfecta instauratione ope alimenti daretur an animal tali arte immortale fieri posset 46.2
- Humidum** continuans quale 45.2
- Humidum** in corporibus duplex vtile, & inutile ibid.
- Humidum radicale** quomodo instauraretur 46.1
- Humidum substantificum & radicale** pag. ibid.
- I**
- Iacobus Bragadenus** ob feri vsum Venetijs defunctus, eius historia, & mortis tempus ab Authore prædictum 22.1.2
- Ignis** gradus in chimica tres 84.2
- Insipidum** expers qualitatis 85.1
- Intemperie** calidiori graciles, quam pingues afficiuntur 71.2
- Intemperies** calida humidis, & temperatè calidis tollenda 50.1
- Intestina** extrinsecus adipe munita, non intrinsecus, vt quidam putant pag. 59.1.2
- Iosephus Quercetanus** oleum vitrioli ad sitim extinguendam laudat pag. 86.2
- Iudicium** dum à natura fit, nihil molendum quo natura immediatè ad magis, vel minus agendum cogi possit 12.2

L

- L** Acacidum non soluit 19.1
 Lac absque melle ex Galeno turò
 dari nequit 90.1
 Lac absque regulis Medicis plerique
 ægro offerunt 89.1
 Lac ægris dandi vsus Venetijs præci-
 puè pessimus ibid.
 Lac asininum alijs serosius, atque fri-
 gidius 18.2
 Lac coram ægroto emungi debet, nè
 calor naturalis euanescat 90.2
 Lac dum ægris offertur, quæ diligētia
 sit adhibenda 90.1
 Lac ex tribus constat partibus 17.2
 Lac facilè corrumpitur 62.2
 Lac quomodo ex alimento in animali
 solutium euadat 89.2
 Lacti inest caliditas, quæ à frigore vin-
 citur 17.2
 Lactis in exhibitione, quale animal eli-
 gendum, & qua ratione illud sit a-
 lendum, atque tractandum 89.1
 Lac vt vtile sit, quomodo ex Galeno
 animal sit tractandum 89.2
 Lapidæ cholericæ alui fluxu laboran-
 tis historia 52.1.2
 Lapis Philosophorum quid agat in ho-
 mine 91.1
 Ligni decoctum immodicè bibentes
 in hydropem lapsi 63.2
 Ligni sancti secundum decoctum ad-
 libitum bibere error insignis est
 pag. 63.2.64.1
 Lignum sanctum diutissimè conser-
 uatur 64.2
 Lignum sanctum maximæ virtutis,
 sarsa penè nullius ibid.
 Lignum sanctū non adulteratur ibid.
 Liquida vitanda in alui fluxibus 56.1
 Locus Auicennæ declaratur contra
 communem opinionem de intesti-
 norum adipe 61.1.2
 Locus Galeni de eadem materia decla-
 ratus 60.1.2.6.1

M

- M** Aligna febris phlebotomiā ma-
 ximè exposcit 14.1
 Manardus atque Mattheolus in mo-
 do extrahendi odores, & sapes è
 plantis destillandis è lambico dece-
 pti fuere 82.2
 Marsilij Ficini opinio de vsu auri ab
 Authore improbata 92.2
 Mathematicæ in primo gradu certitu-
 dinis 85.1
 Medicamen solutium quale in re-
 num, ac vesicæ affectibus adhiben-
 dum 96.1
 Medicamenta solutiva potestate cali-
 da sunt 51.2
 Medicamentorum solutiuorum ope-
 ratio fit ope caloris, quamuis electio-
 ne educant 19.1
 Medicamentum qua ratione à nutri-
 mento differat 93.1
 Medici errant dum ab assumpto phar-
 maco somnum inhibent 96.2
 Medici neoterici vno colopodio om-
 nes calceant 39.1
 Medicinæ electione educantis opera-
 tio maior contingit si cum assum-
 pta fuerit per horam dormiatur
 pag. 97.1
 Medicinæ quales sint, à quibus est dor-
 miendum 98.2
 Medicinæ die post prandium qualif-
 cumque fuerit dormiri potest 99.1
 Medicinæ valdè solutiue cur in ali-
 quibus non educant 97.2
 Medicina hac tēpestare depressa 39.1
 Medicinarum operatio potentior æsta-
 te, quàm hyeme cur 98.2
 Medicina solutiva cum cibis assum-
 pta, quæ mala producat 94.2
 Medicina solutiva cur in animam a-
 gentibus nihil operatur 97.1
 Medicina solutiva pro ratione conge-
 niti operatur, nec secus ibid.
 Medici omnibus in febribus quartana
 exce-

excepta vinum semper temerè in-
hibent 24.1.2
Medici plerique cum imperitæ multi-
tudinis opinione, non cum Galeno
medicinam faciunt 10.1
Medici plerique neglecto iecinore
viceri duntaxat intestinorum me-
dentur 54.2
Medici plerique symptoma, non cau-
sam morbi respiciunt 9.2
Medici plures in vteri, aluiq; fluxibus
semper adstringentia temerè adhi-
bent ibid.
Medici quidam malunt, quæ vulgo
arident, quàm, quæ ratio requirit
pag. 52.1
Medici Veneti in calida intemperie
hepatis curanda errant serum capri
num adhibentes 39.1
Medici Veneti quales ægris oua for-
bilia negēt, & qua temeritate 69.2
Medicorum turba multa Astrologiæ
necessaria pro v̄su Medicinæ igno-
rat 49.1
Medicorum Venetorum serum in fe-
bris augmento, vel statu agro of-
ferentium maximus error 22.1
Medicus debet adiuuare naturam im-
perfectè iudicantem, sed post iudi-
cium 8.1
Metonis fluxum sanguinis è naribus
adiunxit Hippocrates post iudicium
pag. 8.2.9.1
Mesues cum Galeno conuenire non
videtur in feri temperie 18.1
Morbi acuti, qui 30.2
Morbi causa primum respicienda 53.2
Morbi iidem non eandem exposcunt
curationem 39.2
Morbi initio crisis fieri nequit 9.1
Morbo in vigore consistente nec san-
guis mittendus, nec pharmacum
adhibendum 14.1
Morborum omne genus à cruditati-
bus 62.2.63.1
Morbus materiæ coctione soluitur
pag. 30.1

Morbus regius ante septimum lætha-
lis 11.1
Motus ad circumferentiam non sem-
per bonus 10.2.11.1
Motus corporis, & animi aduenticiū
calorem auget 50.2
Mori ante tempus à Deo assignatum
damnationis est periculum 104.1

Natura

Natura morborum medicatrix
pag. 53.1
Natura nunquam malè agit, nisi op-
pressa 11.2
Nicolai Rorarii de sero opinio 18.2
Nutrimentum calorem animalis au-
get 48.2
Nutrimentum omne dulce est ibid.

O

Olei saxi exemplo frigiditas olei
vitrioli, & sulphuris ostenditur
pag. 86.2
Oleum chamomelinum erysipelatib.
aptum 100.2
Oleum sulphuris, & vitrioli frigida
pag. 85.2
Oleum vitrioli ad sitim extinguendā
aptissimum eius vires 86.2.87.1
Oua abundè humectant, & nutriunt,
parum incidunt 68.1
Oua acervatim vires reficiunt 69.1
Oua dat Galenus in exquisita tertia-
na ibid.
Oua faciunt victum plenum ibid.
Oua recentia optima 69.2
Oua sorbilia Gaius, & Gadaldinus
Medici Veneti ægrotantibus ne-
gant ibid.
Oua sorbilia minus nutriunt, quàm
tremula, sed facilius subducuntur
pag. ibid.
Oua tremula ad nutriendum præstan-
tissima ibid.

P

Palumbes columbarum species 73.1
 Palumbes hyeme silent ibid.
 Palumbes sunt omnibus columbis pe-
 iores 73.2
 Panthædæ dictum 3.1
 Papa Innocentius auro medicinali ab
 Arnaldo sanatus, & quale aurum
 fuit 91.1
 Papularum ex febre per cutim appa-
 rentium curatio est sanguinis mis-
 sio 5.1
 Petticulæ malè prodeuntes cohibende
 non repellendo, sed euacuando
 pag. 11.1.2
 Petticulis apparentibus applicare dor-
 so cucurbitulas error est non exi-
 guus 6.2
 Phaps columbarum species 73.1
 Pharmacum spe destitutis exhibitum
 non euacuat, cur 97.1
 Phlebotomia à crudorum humorū co-
 pia non prohibetur 13.2
 Phlebotomia ante septimum tutior,
 quàm postea ibid.
 Phlebotomia a numero dierum non
 interdicatur ibid.
 Phlebotomiæ scopi unde ibid.
 Phlebotomiam præ cæteris febribus
 maligna exposcit 14.1
 Phlebotomia naturam adiuuat ad ex-
 pellendum in cutim 3.1
 Phlebotomia non semper in pleuriti-
 de adhibenda, quando euitanda
 pag. 178.2 80.1
 Phlebotomia quando ventris fluxui
 conueniat 55.1
 Pillulæ à cæna assumptæ damnosæ
 pag. 95.1
 Pingues non adeo calidi esse possunt,
 ut Medici ope egeant 44.1
 Pingue varijs modis vsurpatū ab Au-
 thoribus 61.2
 Pleuritico vinum Amatus Lusitanus
 omni tempore dedit 56.2

Pleuritis Aetii, quæ videtur esse, &
 non est 79.1
 Plumbum, & æs metalla homini per-
 niciosissima 83.1
 Podagra eiusdem lateris cruri cante-
 rio inuisto sanata 66.2
 Potentialis calor pharmaci in actu po-
 nitur ope congeniti 97.1
 Potio nimia decocti ligni, aut sarsæ
 plurium malorum est causa 63.2
 Prandium cœna leuius fieri debet
 pag. 101.2
 Ptisana tepido calido prædita 48.2
 Putredo aduentitii caloris causa est
 pag. 50.2

Q

Quid sit sulphur 86.2
 Quot colūbarum species, quæ æ-
 state conspiciuntur 73.1
 Quot modis rerum temperamentum
 dignoscatur 82.1
 Quotquot sub Sole fiunt nescit homo,
 quorum rationem prorsus ignorat
 pag. 103.2

R

Refrigerantia Erysipelatibus appli-
 cita scyrrhum sæpè gignūt 100.1
 Refrigerantia valdè extinguunt calo-
 rem 43.1
 Refrigeratio naturæ nocua 47.1.2
 Repellentia fluxionibus vehementi-
 bus non applicanda, cur 99.2
 Rerum, quæ sub Sole fiunt, ratio inue-
 niri nequit 103.2
 Ridicula opinio multorum Medico-
 rum de adipe intestinorum 60.1
 Romæ Poli altitudo 49.1
 Rosacea aqua cur in destillatione odo-
 rem rosarum retineat, & non aliæ
 pag. 83.1.2

S

Sanguinis eductio ab hæmorrhoidi-
 bus in omni morbi tempore tuti-
 pag. 13.1

San-

I N D E X.

Sanguinis eductio ex hemorrhoidib.
 tantum potest, quantum phlebotomia 17.1
Sanguinis fluxus è naribus in metone
 qua ratione obseruatus 8.2.9.1
Sanguinis missio in pleuritide 65.2
Sanguinis missio in ventris fluxu 57.2
Sanguinis missionē Galenus adhibuit
 in papulis ex febre 5.1
Sanguinis missionem Romæ propo-
 nere Galenus interdum non est au-
 sus 1.1
Sanitas congeniti caloris ope conser-
 uatur 49.2
Sassa parilla nullius valoris 64.2
Sassafras temperatum 48.1
Scorzonera aqua destillata improba-
 tur 83.2
Senectutem nemo vitare potest 49.1
Senectutis causa est siccitas ibid.
Senectutis celeritas prohiberi potest
 pag. ibi d.
Seri exhibendi dosis varia apud Au-
 thores 19.2
Seri usu Venetijs nobilis quidam in-
 terfectus 22.1.2
Serum alui fluxibus non cōuenit 56.1
Serum destillatum pro alterante adhi-
 beri potest 23.2
Serum destillatum vim soluendi per-
 dit 83.2
Serum atherogeneum 18.2.20.1
Serum est solutiuum bilis 20.1
Serum exhibitum à Galeno in cruris
 vlcere 21.1
Serum exhibitum à Galeno in causo-
 ne ibid.
Serum facile corrumpitur 20.1
Serum nullo modo in febribus pro al-
 terante adhiberi potest ibid.
Serum quomodo solutiuum 19.2
Sicca absq; caliditate facile vrere pos-
 sunt 85.2
Siccior homo ceteris velocius ad sene-
 ctutem tendit 42.1
Silenus paruis pustulis affectus 4.2
Solutiuorū attractio ope fit caloris 9.1

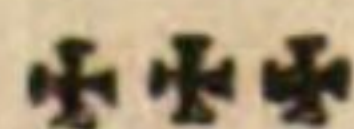
Somnus concedendus ab assumpto
 pharmaco 96.2
Somnus maximè ventris fluxu labo-
 rantibus utilis 53.1
Stillicidia ad refrigerādum, & hume-
 ctandum caput laudantur 88.2
Stillicidia in usu pro stomacho robo-
 rando damnantur 87.88. per totum
Stillicidia stomacho adhibita, ipsum
 debilitant. ratio quæ sit 87.2
Sudor multus cum febre acuta malus
 pag. 1.1
Sues domestici in exquisita tertiana
 concedi possunt 72.2
Suffusio inueterata acu deponenda
 pag. 65.2
Suffusioni inueteratae cauterium non
 prodest ibid.
Sulphur cur facile accendatur 85.2
Sulphur in scabie ibid.
Sulphur quid 86.1
Symeon latis pustulis detentus ibid.

T

T Emperamentum rerum ex gustu,
 & olfactu dignoscitur 82.1
Trincauelli error de adipe intestinorū
 pag. 60.1.76.1
Turtur columbarum species 73.

V

Veneri destillati aqua venenosa
 non est 83.2
Venetiarum Poli altitudo 49.1
Ventres hyeme, & vere calidissimi
 pag. 87.1
Ventriculi error in secunda digestionē
 non corrigitur 63.1
Victus humidus febrientibus aptus
 pag. 72.2
Victus ficcus, & calidus in morbis lon-
 gis laudabilis 72.2
Vigilans extra calidior intus frigidior
 pag. 97.1
Vina aliqua Bellunensia oligophora
 pag. 34.1

Vina

I N D E X.

Vina Italica	33.2	Vinum minimam desiderat mutatio-	
Vina, quæ cum suis vinaceis dies pau-		nem, vt assimiletur	28.2.53.2
ciores ebullierint, magis probanda		Vinum oligophorum aquæ admistio-	
pag.	35.1	nem non patitur	37.2
Vinago Autumno solum conspicitur		Vinum oligophorum febrienti obla-	
pag.	73.1	tum imminuit febrem	37.1
Vinago columbarum species	ibid.	Violacea aqua	83.1
Vino ægri subleuati	31.1	Violentum naturæ inimicum	3.2
Vino medicato cum cibo assumpto,		Virtus, & qualitas triplicis auri che-	
quæ mala exoriantur	93.1.95.1	nici	91.1.2
Vinum alui fluxibus omnibus utile		Virtus in ægris quot modis lædatur	
pag.	56.1	pag.	14.1
Vinum aquosum, & vinosum	25.2	Vitæ fundamentum quale	49.2
Vinum aquosum febrientibus ido-		Vitium consistit in extremis	24.1
neum	27.1	Vitrioli, & sulphuris oleum frigidum	
Vinum aquosum omnibus in morbis		pag.	85.2
à Galeno adhibitum fuit	26.1.2	Vitrioli oleum ad sitim sedandâ opti-	
Vinum auro præparatum	92.2	mum	86.1
Vinum Austriacum	34.1	Vitriolum à Galeno male considera-	
Vinum ex Actio, quomodo in morbis		tum, quale sit eius temperamētum	
dandum	28.1	pag.	86.1.2
Vinum excremento immune	53.2	Vitriolū, & sulphur frigida sunt	85.2
Vinum celerrimè, & maximè nutrit		Vlcus quindecim annorum in crure	
pag.	32.2	cauterio breui sanatum	66.2
Vinum dulce ad expuitionem aptum		Vrinæ sapissimè Medicos decipiunt	
pag.	30.1.2	pag.	16.2
Vinum falernū cuius qualitatis	29.2	Vrinis coctis sæpè moriuntur ægri	
Vinum febrientibus tutius, nunc dari		pag.	27.1
potest, quàm Galeni tempore	36.1	Vrinis crudis sæpè morbus soluitur	
Vinum Græcum	35.1	pag.	26.2
Vinum in syncope ex bile cum Gale-		Vrinis morbus, & symptomata debēt	
no offerendum	27.1.29.1	respondere, si ipsis fides habenda	
Vinum medicatum qua hora tutius		pag.	27.1
bibi possit	94.1		

Errata sic corrigito.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

1. 1. 15. percutissent, lege præcurissent. 1. 2. vltima vbiquei, l. vbique. in margine 2. 1 vlt. 2. aph. 1. c. 1. aph. 23. 2. 2. 41. sic, l. sit. 3. 1. 1 masculis, l. maculis. 3. 1. 3 morbioli, l. morbili. 3. 1. 21. galenisti. l. galenista. 3. 1. 22. auicennisti, l. auicennista. in marg. 3. 1. 35. 2 aph. 19. l. 1 aph. 23. 3. 2. 27. rescideat, l. resideat. 3. 2. 45. absit, l. absit. in marg. 3. 2. 48. 4. Meth. 12. l. 4. Meth. 7. in marg. 4. 1 5. de ar. cur. c. 2 1. l. de cura per san. miss. c. 11. 4. 1. 24. masculis, l. maculis. 4. 2. 40. mio, l. meo. 4. 2. 45. Hippocratis, l. Hippocrates. 5. 1. 7. huuc, l. hunc. 5. 2. 2. talis autem, l. autem. 6. 1. 42. vniuersum, l. vniuersu. 7. 1. 21. hic, l. hinc. in marg. 7. 1. 48. 23. l. 16. 8. 1. 21. sic, l. sit. 8. 1. 26. empirici, l. empirici. 8. 2. 4. obserues, l. nisi obserues. 9. 1. 6. signis, l. cum signis. in marg. 9. 1. 11. 2. aph. 62. l. 4. aph. 62. 10. 1. 26. sic, l. sit. 11. 1. 15. victor, l. victrix. in marg. 11. 1. 22. 2. aph. 62. l. 4. aph. 62. 11. 1. 38. doctrinatus, l. destinatus. 11. 1. penul. habitum, l. per halitum. 11. 2. penul. videntia, l. violentia. 13. 1. penul. mones, l. moues. 13. 2. 28. eductio, l. educationem. 14. 1. 22. habitum, l. halitum. 15. 2. 29. hic, l. hinc. 16. 1. 39. quo, l. quod. 17. 2. 45. accessit, l. accescit. 18. 1. 35. dissidentiam, l. dissidentium. 18. 2. 9. accescit, l. accescit. 18. 2. 12. constat, l. constet. 19. 1. 8. aducentibus, l. educentibus. 19. 2. 4. accescit, l. accescit. 19. 2. 14. fact, s. l. factus. 19. 2. 46. alicuius, l. alicuiusque. 20. 1. 35. ieiendum, l. reijciendum. 21. 2. 28. thermium, l. thermalium. 21. 2. 45. vehementique, l. vehementisque. 22. 2. 16. tentarem, l. tentarer. 22. 2. 31. retentionem, l. retentionem. 23. 2. 11. commam, l. comam. 24. 2. 36. hoc, l. hac. 25. 1. 24. defuerunt, l. defuerunt. 25. 2. 9. penè, l. penes. 26. 1. 3. quæ, l. ex his, quæ. 27. 1. 34. ipsum, l. ipse. 28. 1. 42. status, l. statusque. 28. 2. 40. intermitentibus, l. intermitentibus. 29. 1. 10. possent, l. posset. 29. 1. 24. habes, l. habet. 29. 2. 14. vti &. 29. 2. 42. molle, l. mole. 29. 2. vltima epate, l. epatis. 30. 1. 16. dependente, l. dependens. 30. 2. 21. &, l. ex. 30. 2. 45. alijs, l. alij. 32. 2. 16. interum, l. iterum. 34. 1. 13. calorem, l. calore. 34. 1. 29. quouis, l. quauis. 34. 2. 26. fufus, l. fassus. 34. 2. 45. produnt, l. prodeunt. 35. 1. 25. opha, l. offa. 35. 1. 16. tantillum, l. tantillo. 35. 2. 3. moidee, l. modice. 36. 2. 9. vna, l. vera. 36. 2. 18. scholia, l. scholio. 37. 1. 44. minor, l. minor. 38. 2. 1. intellexerint, l. intellexerit. 40. 1. 35. idem, l. idem. 40. 2. 6. in his, l. in hac. 41. 1. 10. contingant, l. contingunt. 41. 2. 8. molles, l. moles. 42. 1. 6. scilitem, l. scilicet. 42. 2. 42. molle, l. mole. 43. 1. 9. exauctum, l. exhaustum. 44. 1. 1. exioma, l. axioma. sic vbique, l. 44. 1. 25. pingua, l. pingua. sic vbique legito. 45. 1. 22. nedum, l. nedum non. 46. 1. 13. basi, l. basis. 46. 1. 25. mollis, l. molis. 46. 1. 46. instauretur, l. instauratur. 48. 2. 54. consumitur, l. consumitur. 49. 1. 34. siccitati, l. siccitas. 49. 2. 2. mora, l. more. 49. 2. 23. isti, l. isti adhibuerunt. 50. 1. 8. a, l. æ. 53. 1. 7. nulla, l. nulla. 53. 2. 43. amauctur, l. amouetur. 53. 2. 47. inducias, l. inducias. 54. 1. 30. ægrotantibus, l. ægrotantes. 54. 2. 32. uhe, l. uel fluxibus, l. fluxus. 54. 2. 45. marabolani, l. myrobalani. 55. 2. 1. surmentacei, l. frumentacei. 55. 2. 10. tolleret, l. toleret. 55. 2. 18. mirabulos, l. myrobalanos. 55. 2. 27. demulscendi, l. demulcendi. 56. 1. 38. profecta, l. perrecta. 58. 2. 15. demulscari, l. demulceri. 59. 1. 22. externi, l. excerni. 60. 1. 48. demulscere, l. demulcere. 61. 1. 9. ipsi, l. ipsis. 61. 1. 18. veritate, l. veritati. 63. 1. 25. regabit, l. negabit. 63. 2. 9. tunicam internam, l. tunicæ internæ. 64. 1. 18. lux, l. luc. 64. 1. 20. vaporatio, l. vaporario. 64. 1. 22. hunc, l. hanc. 64. 1. vltima inchoandum, l. inchoare. 64. 2. 11. gonorrhæa, l. gonorrhæa. 64. 2. 32. horis, l. oris. 64. 2. 45. incolumis, l. incolume. 65. 1. 37. quamdiu, l. iamdiu. 66. 1. 28. ningiberis, l. zingiberis. 66. 2. 38. agere, l. aggere. 67. 1. 5. redditurum, l. redituum. 67. 1. 17. restitutus, l. restitutus. 68. 1. 34. præbet, l. præbent. 70. 2. 2. turriculas, l. turricolas. sic vbique legito. 70. 2. 12. columnibusque, l. culminibusque. 72. 2. 18. arthridas, l. arthritides. 72. 2. 41. quouis, l. quauis. 72. 2. vlt. laudaudæ, l. laudandæ. 73. 1. 41. suilles, l. suillæ. 74. 1. 13. errant, l. errant. 74. 1. 19. iuundi, l. iucundi. 74. 2. 29. nullusque, l. nullasque. 75. 2. 42. quincies, l. quinquies. 78. 1. 11. initum, l. initium. 78. 2. 17. conuera, l. conuersa. 80. 2. 32. uolint, l. nolint. 80. 2. 38. adhibenda, l. adhiberi. 82. 1. 35. minus, l. minus. 83. 2. 40. transmittunt, l. non transmittunt. 85. 1. 7. expto, l. expto. 86. 2. 10. sagirica, l. spagirica. 86. 2. 25. hac, l. hanc. 87. 2. 44. violentem, l. violentum. 88. 2. penul. exalari, l. exhalari. 89. 1. penul. alimentis, l. de alimentis. 91. 2. penul. scribitur, l. scribuntur. 94. 1. 19. quæ, l. quæ differunt. 94. 1. 26. altera, l. alterum. 95. 1. 2. consummentur, l. consumuntur. 96. 1. 7. quæ, l. quas. 97. 1. 48. solutium datum, l. solutio dato. 98. 2. 41. cistructio, l. distinctio. 99. 1. 27. tempus, l. tempus. 99. 2. 31. facies tota, l. faciem totam. 99. 2. 48. infigiditatibus, l. infigidantibus. 102. 1. 29. offeratur, l. offerantur. 103. 1. 46. referendum, l. referendam.

Cum candide Lector ob hoc loci distantiam Typos meis manibus emendare non potuerim incuria eorum, qui Typis præsumt, (si qui sunt) multa errat exorta fuere. Grauiora correctione hic tibi tradidi, atque in sequentibus tractatibus tradam, leuioribus tuæ humanitati relictis.

Entered for mailing

HIPPOLYTI OBICHI EQVITIS AVRATI

MEDICI, ET PHILOSOPHI FERRARIENSIS

DE

MVLTIPlici IN MEDICINA ABVSV

Tractatus.

P R O O E M I V M.

*Quid Venetijs Authori acciderit, dùm Medicinam faceret,
qualisq; hoc in tractatu eius sit intentio.*

Gal. refert
in lib. de
vena se-
ctione ad-
uersus E-
rasistratos.

Vùm Venetijs Medi-
cinam facerem, nō
minus quidem mi-
hi accidit infortu-
nium, quàm illud
Galenii esset, quip-
pè qui cùm Romæ
vnâ cum Erasistra-
teæ opinionis se-cta

toribus pro ægrotantium salute sæpè
consuleret, propriam de sanguinis mis-
sione sententiam palàm dicere interdum
ausus non fuit, sibi enim conscius erat,
se nullo modo exoptata fore consecutu-
rum, cùm Medici illi ipsum ætate percur-
rissent, ægrotantibusque familiarissimè
vterentur, quibus (eo referente) mirum
in modum gentes Romanæ credebant,
ipsique Galeno nullam, aut exiguam fi-
dem habebant: is siquidem iunior, ac
quidquid ipse sciret, paucis erat perspe-
ctum Verùm quum, opportuna aliquan-
do se offerente occasione, hos ipsos ratio-
nibus à communi abusu auertere tenta-
set, nihilque profuisset, proprium confi-

lium de venæ sectione amicorum suasu
contra talem se-ctam edere decreuit, quo
facto multorum animus fuit traductus.

Porrò hoc idem mihi ipsi Venetijs co-
tigit, vbi nec liberè, nec ingenuè ubique
quid in multis senserim proferre animo
sum confusus; cùmque ingenti iubente
necessitate coram aliquibus meam senten-
tiam aperire uoluissim, ea ne dùm admis-
sa non fuit, sed à Galeni dogmatibus ip-
sam abesse nullis rationibus, nullisq; Ga-
leni, aut Hippocratis locis adductis sibi,
astantibusque suadebant: tametsi Gale-
ni, eiusdemque Hippocratis authoritati-
bus, nequaquam omissis rationibus, sem-
per locutus fuerim: & sic me nouam, inu-
sitatamque doctrinam Venetijs introdu-
cere velle asserabant, quorum verbis nul-
lam adijcienes rationem, propria autho-
ritate contenti erant, ego autem cùm ali-
quid repetere vellem, me pertinacem es-
se, ac usum medendi Venetijs nondum
calluisse astantibus (cùm iam absens es-
sem, ad credendum hortabantur, ut quasi
eadem methodo ubique locorum ægro-
antium

A

Hippolyti Obicij.

aph. 17.

tantium curā aggredi non liceret; quamvis regioni, ac consuetudini teste Hippocrate aliquid condonandum sit. Ut igitur harum rerum veritas cuicunque aperiat, horumq; triuialium Medicorum errores neminem lateant (quippe quorum aliqui re sua duntaxat impuls, ut vulgi auribus aliquid dent, semper in erroribus versantes vulgi opinionem non exiguu eorum lucro sequuntur, alij ignorantia moti vnā cum illis à vero scopo aberrant.) præsens opusculum conscribere volui, vbi Hippocratis, Galeni, aliorumque tū Arabum sententijs, ac rationibus huiusce generis hominum principia falsa, ac inania esse apparebit, veraque methodus, qua ab his Tyrones abesse possint, monstrabitur.

Quod præcipuus error contingit circa cucurbitularum abusum, quas Medici nonnulli adhibent, vt penes vulgus ignominiam euitent.

Cap. Primum.

INter ceteros errores, quibus nostri temporis Medici nonnulli sunt infecti, præcipuus, ac magis perniciosus circa cucurbitularum abusum contingit, quarum sanè ope miseri ægrotantes cum morte vitam sæpè commutant, vel saltem exoptata sanitas ijsdem protrahitur; & quamuis hoc idem ab aliquibus horū Medicorum clarè dignoscatur, non ob id ipsarum vsum omittere volunt, cum pluris lucrum, quam honestum faciant: adeo enim penes vulgus cucurbitularum opinio increbuit, vt vndique hætenus creditum sit, sanguinis missionem cuiuscunque morbi occasione earum ope adhibitam numquam ægrotantibus obesse posse; cōtra autem de phlebotomia accidit, cum hanc ipsam in febribus quouis tempore administratam nequaquam suspicionem carere imperita multitudo credat.

aph. 19.

Quapropter si à phlebotomia petticularum appareant, quod sæpè fieri solet,

cum hæceadem Galeno testante ad expellendum in cutim naturam adiuer, illicò huiusce malignitatis causam fuisse phlebotomiam quicunque ægrotantis familiares decernunt, vnoque ore in Medicum exclamant: parique pacto si mors subsequatur, in sanguinis missionem culpa ab omnibus refertur. Verum à cucurbitularum vsum quodcunque graue symptoma sit secuturum, etiam si mors repente, propè dicam, in ipsa operatione acciderit, tam grauis infortunijs causam cucurbitularum violentia contigisse, nunquam creditur. Ideò non, qui melius artem callent (inquit Galenus) sed, qui adulari aptius norunt, magis in pretio habentur: Hinc Medici quamplures nostrates lucro solū incumbentes, vulgi opinionem amplectuntur, vt ab eodem optimi prædicentur, & sic miseros ægrotantes furtim lucri gratia interimunt; non illud Euangelij animaduertentes, vbi quid prodest homini? si totum Mundum lucretur, & animæ suæ detrimentum patiatur? sed præambulis relictis rem positam aggredior.

I. Meth. 2.

1.

Quod in Exanthematibus per cutim efflorescentibus, nec Græci, nec Arabes cucurbitulis vsti sunt, in quibus affectibus quid mali efficiant.

Cap. Secundum.

Quantū ab illis Medicinæ oraculis, ac eorum sectatoribus Medici (de quibus antea) in vsum medendi degenerarint, ex eo satis constare arbitror, quod in ipsorum veterum voluminibus nè quidem verbum memoriæ proditum est, quo vnusquisque horum hanc nouam opinionem, nouumq; medendi vsum tueri queat, atque si de huius temporis cucurbitularum abusu sermo à nobis sic instituendus, clarissimum est, hunc eundem à veterum more longè abesse, cum nec Hippocrates, nec Galenus, nec quicunque Græcorum, aut Arabum hoc genus remedij in

malis.

in faculis per cutim efflorescentibus (siue hæpeticulæ, siue variolæ, siue morbioli, siue papulæ, siue carbunculi, siue pustulæ, siue alterius generis exanthemata fuerint) nunquam administrarint; dicant isti, qualis est locus? ubi Hippocrates, ubi Galenus, ubi Auicenna, ubi horum sectatores id præsidium in huiusmodi affectibus adhibuerunt? nullibi sanè inuenietur, quòd tam magni viri, tam magna errata commiserint; cum in huiusmodi casibus vel nihil, vel sanguinis missionem per sectam venâ, vel ex hæmorrhoidibus, vel purgantia medicamina, vel fots, vel inunctiones, vel balnea, vel quid simile adhibuerint; nec de cucurbitulis verbum quidem ullum ab his excogitatum fuit: cur igitur hæc noua opinio? si horum virorum fundamenta non sunt contemnenda? cur galenisti vocari volunt? cur auicennisti? si horum doctrinam sequi noluit? sanè Erasistrateorum nomine potius sunt digni, & sic Hemophobus ex Galeni sententia nominari debent, cum sanguinis missionem vulgo exclamante adeo timeant; non equidem sanguinis missio per sectam venam ad cutim vergentem materiam (vt isti cum imperitæ multitudinis opinione autumant) retrahit, verum robur naturæ addit, cum pondere grauiori eam subleuet, quo fit, vt facilius quod reliquum est, regat, vincatque, ac in cutim (si opus sit) expellat: hinc Galenus.

Phlebotomia adiuuat naturam ad expellendum in cutim. atque vndecimo Methodi de febrium curatione agens.

Leuata nanque (ait) ex phlebotomia, quæ corpus nostrum regit, natura, exonerataque eo, quo veluti sarcina, premitur, haud agere, quod reliquum est, vincet, itaque proprii muneris haud obliuiscitur & coquit, quod conecqui est habile, & excernit, quod potest excerni. atque in secundo commentario sexti Epidemion.

In papulis in cute efflorescentibus materiam redundantem esse euacuandam per venam, aut per sectam venam; nec de retrocessu

(ait) eorum, quæ sunt in cute, timendum esse, cum via satis longinqua sit.

Patet igitur, quòd isti valdè decipiuntur, dum materiæ retrocessum à circumferentia ad centrum vi phlebotomiz fieri autumant, alioqui mendax Galenus, ac eius ratio iam adducta, propè dicam, ipsamet experientia, quæ quidem dicta Galeni læpissimè comprobantur, veluti in scabie laborantibus, in quibus non rarò post phlebotomiam eadem scabies incrementum suscipit.

Quapropter cum huiusmodi malæ excretionis prauorum affectuum sint signa, si symptomaticè prodeant, earum cauta immediatè (cum vires id permittant) phlebotomia abscindenda, nec cum malæ sint, violenter adiuvandæ, vt infra ex Galeni, Hippocratisque fundamentis monstrabitur; quorum quidem affectuum radicem, ac fundamentum phlebotomia ipsa optimè amouet, ac euellit) cum in Epate, venisque propè ipsum existentibus minera, ac fomitus ipsorum exanthematum rescideat, à quibus locis immediatè hæc eadem euacuat, quæ si ob vires, vel aliquod aliud impedimentum fieri nequeat, adhibeatur id, quod tantundem potest; possunt autem tantundem (inquit Galenus de huiusmodi exanthematibus loquens) si hæmorrhoides sint retentæ, earum apertio, si Mulieri menstrua præclusa, per sectam venam in pede eorum prouocatio, atque si nihil horum sit opus, malleolorum scalpello incisio, ac postremo pro humoris peccantis ratione alui solutio: quo in loco cum ex professo de his affectibus cutaneis sermonem faciat, nè quidquid de cucurbitulis (vt postea apertius ostendamus) dixit. Igitur earum vsus in his est pessimus, vel Galenus imprudens, ac ignarus dici poterit, quod absit: nouit enim & ipse, quòd cucurbitula est instrumentum ad violentum attractum à Medicis excogitatum, vt ipsemet scribit; ideo cum omne violentum naturæ sit inimicum, iure in huiusmodi

4. aph. 47.

4. de tuenda sanit. cap. 4.

4. Meth. 12.

9. Metho. 6.5.

3. aph. 19 Cap. 15.

12. 29.

Tex. 4. li.

Lib. 2.

Libro de
arte cura-
tione 21

casibus, ubi crudi humores vigent, cucurbitulæ nullatenus sunt admittendæ, quippè quæ teste Avicenna solum subtilem euacuant sanguinem, etiam Galeno asserente. siquidem in supressis mensibus (inquit) subtili sanguine peccante fiat scarificatio, crasso autem dominante phlebotomia: vnde ex cucurbitularum usu maior erit attractio, quam euacuatio, & sic crassiores humores propè cutim, & ad carnes attracti, ac propter crassitiem non euacuati obstructions producent, & eas, quæ prius erant, adaugebunt: ex quo, ob prohibitam transpirationem, & febris, & reliqua symptomata increbescunt. hinc Aetius.

Lib. 3. c.
20.

Cucurbitula nixu violento exurgens, & multum loci spatium circumplectens, neque aliquid sensibile vas incidens, egregiat quidem materiam effatu dignam pro aggregationis tamen ratione non euacuat: sed de his infra. interim quid in huiusmodi maculis cum febre per cutim prodeuntibus antiquitus à Medicinæ Primati- bus adhibitum fuerit, videamus.

Quid antiquitus à Medicinæ illis ora- culis in petticularis, huiuscèque ge- neris exanthematibus adhibitum fuit.

Cap. Tertium.

Polyxam verborum seriem diui- nus ille Hippocrates adeo ab hor-ruit, quòd quàm generalia præcepta, methodumque vniuersalem curando- rum morborum tradiderit, ad particu- laria post modum descendere super- fluum esse existimauit. Quapropter ta- met si ex ipsius doctrina colligi possit (vt sequentibus patebit) quænam in cuiuscumque generis exanthematibus per cutim efflorescentibus sint adhi- benda, ac qua methodo isthæc sint tra- standæ: horum nihilominus curam par- ticularem silentio præterit, licet ex

aliquorum ægrotantium historijs ali- qua ad hæc conducentia priuatim de- promi queant, veluti in Simonis affe- ctuum enarratione, qui cum latis pu- stulis hyeme detentus inunctionibus, ac lauacris usus esset, pro ipsius vale- tudine calida fomenta ab eodem Hip- pocrate summe commendata fuere; quæ omnia à Galeno in cõmento sunt cõfirmata, dummodo venæ sectio, aut corporis purgatio præuerit, nec de cu- curbitulis ab altero ipsorum fit mentio.

In maculis præterea culicum mor- sui similibus, quæ quadragesimo pri- mo ægroto apparuerunt, in syleno par- uis, ac rotundis, rubentibusque papu- lis aff. cto, parique pacto in critone pu- stulis circa talum nigris laborante, ni- hil de cucurbitulis dictum fuit, dum eorum historia scribitur; quinimò Ga- lenus eundem Hippocratem miratus est, cum sanguinis missione eiusdem Critonis pustulas non curauerit, quem nihilominus excusauit, cum nisi serò ipsum accersitum, putauerit.

Sed hic quæri iurè potest, cur Gale- nus crediderit Hippocratem sangui- nis missionem in Critone non admini- strasse, cum idem Hippocrates nedum in eiusdem Critonis enarratione, sed in aliorum ægrotantium ceteris id præ- fidium silentio inuoluisset, ex quo ne- mini licet conijcere, an venam secuerit in vno, vel in altero ægrotantium, & sic eadem admiratio; qua in Critonis historia idem Galenus percussus fuit, alijs in omnibus eidem contingere de- buisset.

Ad hanc autem obiectionem iudi- cio mio responderi debet, quòd in cæ- teris ægrotantibus (quibus hoc præsi- dium opus erat) id ipsum ab Hippocra- te administratum fuisse, fecit Galenus, atque sibi persuasit: hoc enim rationi cõsonum est, alioqui Hippocratis iux- ta propriam doctrinam, dogmataque memoriæ prodita haud medicinam te- cisset, & sic infans, aut mendax, quod nunquam credendum est, cum vox eius (dicente Galeno) Dei voci æquiparari pos-

6. Epidi-
mon.

Gem. 2.

7. Epid.

1. de usu
pari. 6. 9.

3. Epid.
com. 2.

possit. Verum quia Galenus experientia nouerat, sanguinis missionem (si opportunè sit adhibita) nunquam quous in ægrotante absq; aliqua utilitate administratam fuisse, cumq; ægrotus hic quarto die defunctus esset, sibi persuadere nequaquam potuit, huic ipsum phlebotomatum fuisse, quippè cuius præsidij ope saltem mors retardata esset: hinc idem Galenus cum quartum ægrotum phrenitide laborantem, tertiaque die defunctum phlebotomia adiutum fuisse (ut puto) crediderit, necis causa non ad morbum, sed ad venenum antea intus genitum, diuque (ut ex altero canis rabidi fieri solet) in corpore seruatum, ad principem partem motum referri voluit. atque hæc mea est sententia, qua si quis meliorem habuerit, ipsam libenter subscriptione affirmabo.

5. Met. 12

Sed Hippocratis loca pro nunc pergamus (cuius doctrina horum falsa dogmata infra patebunt) & ad Galenum proficiscamur, quippè qui in huiusmodi exanthematibus vel nihil, vel sanguinem ex vena misit, vel quid diuersum à cucurbitulis adhibuit. Nihil siquidem ex Hippocratis doctrina, quum motus perfectè criticus esset, ut in pestilentia (de qua ipse) contigit, ubi cum his, qui purgati erant, papule (quas exanthemata vocant) nigrae toto corpore confertim multæ apparuerint, ulcerosæ plurimis, omnibus sicca, medicamento ad has non fuit opus, cum sua sponte ad hunc modum fiderent; inquit idem Galenus. Alias autem sanguinem mitti iussit, aliaque medicamenta exceptis cucurbitulis inordinauit. primumque locus decimi quarti Methodi pro re nostra nunc sese offert, ubi in papulis ex febre per cutim efflorescentibus sanguinem ex vena mitti iubet. atq; quarto de tuenda sanitate. in papulis, quas Græci *ἐξανθηματα* vocant, in Epiphytide (quæ affertur apud Auicennam, vulgoque effere dicitur) in huiusmodique cæteris papulis fieri phlebotomiam docet, aliaque remedia

Cap. 10.

Cap. 4.

(ut capite præcedenti dictum fuit) instituit, de cucurbitulis talis autem nunquam meminit. atque secundo aphorismorum in tuberculis circa corpus exorientibus, si tota materia ad cutim non sit transmissa (quod biliosa arguit excretio) corpus euacuandum esse voluit, idque iuxta Hippocratis sententiam admonet, nec ad cucurbitulas (ut nostrates) confugit. Demumque super eiusdem Hippocratis verbis, nempe maturationes aut intrò, aut foràs vergunt. Neque (inquit) accommodatum est, humores, qui extra sunt, intrò, neque eos, qui intus, foràs reuocare: sed qui extra sunt, per halitum digerere, sensim expedit, siquidem, quæ vehemèntius id faciunt, etiam aliquid attrahunt ex his, qui intus sunt; qui verò intus, hi attenuandi, coquendique veniunt, & per quam viam expedit (ut Hippocrates iubet) erunt educendi. quibus verbis clarissimum esse constat, quod cucurbitulas, vel quid simile violentum prorsus inhibet, & ideo firmum ex his depromitur argumentum, quod intus relictum, extra cucurbitulis, vel simili violento, non est prouocandum, aut Galeno nulla fides adhibenda. igitur (inquiunt isti) nunquam cucurbitulas in exanthematibus dorso applicari licet? vel aliqua alia arte humores intus relictos per cutim euacuari? id re vera prorsus haud nego, sed prius, quod Galenus admonet, obseruandum assero, cum dicat, qui verò intus, hi attenuandi, coquendique veniunt, ac per quam viam expedit (ut Hippocrates docet) erunt educendi. si ergo postquam præparati erunt, eos per cutim euacuare expediat utique faciundum esse minime renuo; quod tamen per rarò hoc accidere posse existimo; quia accommodatum non est, (inquit ipse) humores, qui intrò sunt, foràs reuocare: cuius quidem rei ratio est, quia huiusmodi humores in medio corporis existentes per vrinam, per ventrè, per hæmorrhoides, per sectam venam aptius educi possunt, licet etiam per cutim id fieri pos-

Aph. 15.

In lib de
humori-
bus tex. 3
com. 1.

Loco cita-
to in lib.
de humo-
ribus.

Ibidem.

ri posse, si peccans materia aptè per sudorem euacuari queat; verùm si sanguis propè cutim infectus fuerit, ut in scabie laborantibus conspicitur, post totius euacuationem cucurbitulis interdum eum fore educendum minimè nego. At in petticularum hoc genus remedij accommodatum esse, ex Galeni doctrina conijcere nequeo, & ideo in huiusmodi exanthematibus has ipsas semper reprobandas esse cum Galeno assero, & præcipuè ipsis (inquam) petticularum apparentibus (siue motus perfectè criticus, siue perfectè symptomaticus, siue medius extiterit) cum in ipso iudicio natura irritari nunquam debeat, ut postea monstrabo. sed ut undè deflexerat oratio reuertar, ad Auicennam Arabum Principem pergo, qui capite de effere, nempe de Epinyctide, hæc habet. cum effere inuadit locum amplum, tunc, si non fiat phlebotomia, timetur febris tertiana, si sanguis fuerit vincens, tunc oportebit, ut in primis perueniatur ad phlebotomiam, deinde consequenter adhibeatur solutiuum cholerae, si virtus tolerauerit: aliaque remedia proponit, nec de cucurbitulis verbum fecit, atque in variolarum, morbiolorumque cura statim ab initio phlebotomiam fieri iubet.

Aetius vero petticularum curationem scribens hæc memoriæ prodidit. reliquæ autem totius corporis pustulae vibicum speciem gerentes statim à principio (nisi quid obstiterit) sanguinis missione curandæ sunt, consueverunt enim (si retrocesserint, perniciem asferre. atque aliquibus interpositis verbis. si febris ardens simul vexarit, vniuersum corpus hydrogæo portunculæ nieri admixta mungemus: pustulas enim circa superficiem detinet, & profundam materiam (nempe intra carnes contentam) attrahit, intimasque partes refrigerat (quia poros cutis aperit) ac sæpè sudore allato ingens acrimonia humorum copia disflabitur. atque de pustulis ex lassitudine ab

humorum prauitate per cutim prodeuntibus sermonem faciens, pro tali affectuum cura phlebotomiam fieri, vel pro humorum peccantium ratione purgans medicamentum adhibendum esse iussit, vel hæmorrhoides, in Mulieribusque Menstruorum apertionem, cum opus fuerit administrari voluit; aliaque cucurbitulis exceptis (de quibus nè quidem verbum fecit) pro his profligandis affectibus memoriæ prodidit. Porro vir iste cum Galeno nouerat, quod sanguinis missio naturam leuat, hocque modo ei ansam præbet, ut, quod reliquum est, si expedit, in cutim transmittat: de cucurbitulis autem (quia earum usus nihil ad rem conducit) nullam (ut dixi) mentionem fecit; cuius sanè ratione vtens Paulus, dum horum exanthematum curam tractat, quæ sequuntur scribit. exanthemata generantur ex crassis in cute impactis humoribus, magisque adhuc in superiore pellicula, cum densa sit; in quibus igitur, si etiam in alto humorum copia substiterit, primum purgatio tentanda est, nam si hoc neglecto, prius discutere aggregariis, obstrues ipsos potius, quam per cutim euacuabis.

Qui igitur putant cucurbitulas petticularum apparentibus, vel effere, vel id genus alijs maculis per cutim efflorescentibus esse dorso applicandas quantum cecutientes ab Hippocratis, Galeni, cæterorumque Medicinæ Principum sententijs absint, ex dictis (ut arbitror) hætenus perspectum est,

tametsi horum hæmophobum opinionem perniciosam ex eiusdem Hippocratis, Galenique principijs in ratione fundatis sim monstraturus.

Lib. 4. c. 8
92.

Lib. 4. 1.
tractat. sup.
4. c. 10.
Lib. 5. c.
130.

Lib. 4. c. 8
c. 9. c. 10.

Quod contra Hippocratis, ac Galeni principia ac dogmata in maculis per cutim prorumpentibus cucurbitulas dorso applicant.

Cap. Quartum.

PAnthoedas (vt apud Plutarchum legitur) cum in Asia a quibusdam Academicis multa disputata, ac decreta audiuerit, interrogatus quid de rebus illis sentiret, præclara (inquit) equidem omnia, sed nullius precij, cum his vos non vtamini. Porro hoc idē de Hippocratis Galeniq; præceptis nunc mihi dicere fas est, quæ & pulchra, & præclara, sed penes Medicos (quos Hemophobus iam vocauimus) nullius precij, cum eorum decretum nequaquam obseruent. siquidem exanthematibus apparentibus, præcipuè si petticulæ fuerint, statim ad cucurbitulas confugiunt, atq; Hippocratis Galeniq; præcepta tanto ægrotantium detrimento spernūt. Hic sanè Hippocrates vir magnus (supra quem nullus, cum discipulus supra magistrum non sit) cōtra horum opinionem his verbis exclamat.

Quæ iudicatur, aut iudicata sunt integrè: nō mouere, neq; nouare aliquid, siue medicamentis, vel aliter irritādo, sed sinere debet. In quorū verborū expositione inquit Gal. vbi integra iudicatio facta est, vel adhuc fit, totū naturæ pmittere, & nihil nouare nos oportet, vbi verò indeficiēter iudicium fit, id quod deficit, supplere nobis conuenit. atq; subsequenti aphorismo declarans verba Hipp. nempe, quæ ducere oportet ait. quænam sunt, quæ ducere oportet? quæ (inquit) neq; iudicantur, neq; integrè iudicata sunt: atq; super eiusdem Hippoc. verbis in libro de humorib. educenda, quo vergunt his verbis (ait) Hipp. significat, vt ē in aphorismis exposuimus, quæ nec iudicantur, nec perfectè iudicata sūt, educēda esse locis accōmodatis. pariq; pacto loco. Libri prædicti vbi. quæ iudicatur, iudicataq; ἀπαρτῖ sunt, nec nouare, & quæ

sequūtur scribit. Itaq; cum sit indicatio, totū negotium naturæ est commitendum, vt nē tu, quidpiā molitus magis pergraues, aut ad immodicam euacuationem irrites, atq; ita ægroto mortem afferas. postremoq; loco sic cōcludit. quare si perfecta indicatio sit facta, aut fiat, iubet, vt totū negotiū naturæ permittamus, ac nos nihil noui moliamur; si verò non integrè, sed diminutè fiat iudicatio, monet, vt, qđ restat, nos faciamus. hæc ille. Quid ergo aiunt Medici isti cucurbitularij? qua ratione eorū opinionem tuentur? forsā proprio animi impetu? igitur Hip. ac Galeni decreta hac via obseruāt? igitur vnica lege indifferenter oēs curant? sed quis legē hanc condidit? vbi est eorum ratio? vel apud quem clarissimum Authorem hāc ipsam memorię proditam inuenerūt? igitur petticulis nulla adhibita distinctione cucurbitulæ sēper debēt? si sic, Medico in his curād. s nō est opus cum Lippis, & Tonsorib. hæc doctrina sit nota, igitur rerum distinctionē adhuc ignorant? vel potius natura sēper eodē modo in cutim expellit? minimè gētiū, cum a petticulis aliqui pereāt, alij euadant: Quæ pp quicunq; naturæ motus multiplex esse pōt, vt Galenus docet, & sic pro motuū ratione ægrotātis cura immutari debet, alioquin actio empirica esset, atq; quocunq; modo res sese habuerit, si Hippocratis, si Galeni præcepta obseruāda sunt, nihil in actu iudicij (quod naturā irritare possit, vel ad magis, vel ad minus faciendū) moliri debemus, sed sinere: vt optimè diuinus ille Hipp. docet; super cuius verbo. nēpe sinere, expositionem viri grauiissimi Antonij Masq Brasauol. (cuius opus super eiusdē Hipp. aphorismis tātæ estimationis penes viros doctissimos est, vt eius expositio in maiori precio, quā quæcūq; post Galenū edita, habeatur) silentio inuoluere nō potui. Quæpp ait ἀλλ' εἰς ἴ. sed sine, hoc est, dimittere naturā, illāq; nō infestare, neq; dū fit iudicatio, neq; postquā pfectè facta est scito autē (inquit ipse) dū fit crisis, idē actū

9. Lucas
cap. 6.

1. aph 21

Com. 1.

Com 2. 1.
23.

3. de cri.
lib. c. 1.

atque iudicium etiam si imperfectum videatur, nil agendum: nam quandoque iudicii principium imperfectum videtur, sed postea in processu natura perfecte agit.

At facto iudicio, si imperfectum sit, tunc naturam adiuuare debemus, & per illam regionem, per quam ducere cepit, sed imperfecte, nos perfecte ducere, ut in sequenti aphorismo Hippocrates docebit, hoc autem intelligere oportet, si fuerit conueniens locus educendi. Medicus igitur adiuuare studeat, non in ipso iudicio, & opere, sed postquam iudicauit, sed imperfecte, ipse naturæ vicem suppleat, vel etiam adiuuet, dum natura agit, si cognoscat, quod perfecte agat. hæc ille.

Ecce igitur quomodo ex Veterum, ac Recentiorum Medicorum non vulgari sententia grauissimus sic error illorum, qui statim cum petticolæ, vel effere, vel quæcunque his similes maculæ apparent, dorso cucurbitulas applicant; & ideo cum rerum distinctiones spectare nolint, Empirici sunt; quia cum ab initio crisis, & in ipsa crisi incertum (ut ait Brasauolus) sit nobis, quinam motus futurus sit, morbo incognito fieret curatio, quod valde est detestabile; ideo prius nobis obseruandum est, qualis sit finis eiusdem motus, & pro illius ratione (ut postea ostendam) operari. Sed forsân dicet aliquis, ex signis in vrinis, excrementis, aliisque obseruationibus norunt Medici, quinam futurus sit motus, & ego huic. quæro nûm exacte perfectus, vel exacte imperfectus, vel medius (qui mixtus est, futurus sit motus: quia si agnoscat eum exacte perfectum fore, vel pessimum, nihil agendum, ut in sequenti monstrabo: si medium, quia mixtus est, finem exacte percipere valde est difficile. Quapropter si Hippocrates certam rationem de motibus naturæ à priori sciuisset, non dixisset. si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt, sin minus cōtra: hic igitur vir de naturæ motibus

dat cognitionem à posteriori, non quidem à priori: tu verò cum nō sis plus, quam Hippocrates, nè audeas asserere, qualis sit finis motus, obserues eū; quod idem Hippocrates fecit in Metone, quippè qui cum sanguinem è dextero nare effluentem obseruasset, postea naturam adiuuit. parique pacto Galenus in Boethi vxore post obseruationem opem tulit naturæ, nō quidem adiuuando motum (quia symptomaticus) sed inhibendo: de quibus infra, & sic patet, quod in medio motu diuersimodè agendum, pro finis eiusdem motus ratione: nam si plus symptomatici, quam critici motus idem naturam sapiat, inhibendus, sin minus, adiuuandus: si tamen regio ad humorem recipiendum sit conueniens, alioqui per quam viam expedit (ut ex antea dictis constat) educendus.

Quod crisis triplici modo fieri potest, quæ si vincente natura, vel ea victa fiat, nihil moliendum, irritata autem, post iudicium pro defectus ratione supplere non oportet.

Cap. Quintum.

Pro huius quidem rei clariori notitia nobis in præsentī loco considerare conuenit, quod quicunque naturæ motus, seu crises, triplici via contingere possunt, ut optimè ex doctrina Galeni elicitor, qui nihilominus sex modis fieri motus quicunque naturæ possit, asserit; hæc autem nostra diuisio ab eodem contextu deprompta ad rem præsentem satis conducit; etenim motus quicunq; à natura productus, vel idem sit natura vincente, vel eadem victa, vel irritata: qui autem vincente natura, aut iam victa contingunt alterum extremorum habent, qui verò ex irritatione fiunt, medij inter hos existunt, cum modò ad bonum, mo-

modò ad malum vergant, licet mixti
sint.

Motus igitur, qui natura vincen-
te cōtingit, nunquam ab initio mor-
bi fieri potest, hic etenim à signis,
vel signis concoctionis apparet: quā-
doquidem, qui procedunt morbi
(inquit Galenus) à cōcoctionis dif-
ficultate, vel copia crudorum humo-
rum, nullum ab his consequitur emo-
lumētum: hinc Hippocrates regium
morbum ante septimum nequaquā
approbat, cū tam breui natura
concoqui haud possit.

Secundo autem modo, nempè na-
tura victa motus occurrit propter
retentricis debilitatem, vt in ani-
mam agentibus sæpè fieri conspi-
citur.

Demūmque si motus aliquis fiat,
vī irritantis humoris, propter scili-
cet qualitatem, vel propter quanti-
tatem, vel propter vtrūque: pote-
rit quidem hic motus interdū ra-
tione euacuationis conferre, sed
cum aliquo virium dispendio; quia
et si portio humoris peccantis eua-
cuetur, cū adhuc crudus, & simul
non peccans educatur, & euacuatio
tali violentia contingat, nullūque
violentum naturæ sit amicum; fit ex
hoc, quòd tamen si fiat interdū cū
conferentia, nunquam tamen cum
virium tolerantia, saltim ab initio
motus: modò quidem absque confe-
rentia, & tolerantia; si præcipuè ma-
teria turgeat.

Natura quidem vincente, ac mor-
bum superante optima fit crisis, qua
æger ad perfectam salutem perducitur:
atque in hac nihil moliri oportet
iuxta Hippocratis decretum an-
tea allegatum, nempè quæ integrè
iudicata sunt, neq; nouare aliquid,
quo natura irritari possit, sed finire.
quod quidem obseruatum in ea pe-
stilentia fuit (de qua Galenus) & nos
capite tertio meminimus; parique
pacto ab Hippocrate, vt in ægrotan-
tium historijs colligi potest: cur ve-

rò perfectis naturæ motibus nihil sit
opus, ratio hæc est. si in iudicio, aut
post iudicium perfectum naturæ o-
pem ferre tentaueris; vel ei impedi-
mento eris, quo minus operabitur,
vel eris subsidio, quo magis faciet,
quam prius fecerat; & sic illud plus
naturam sternet, veluti illud minus
non permittet naturam prorsus li-
berari: quo fit, vt finire sit melius.

Si verò natura iam victa, ac à mor-
bo profligata fiat crisis, ea pessima
est, quia cum ipsa æger obit, in qua
quidem Galeni consilio nihil agen-
dum, nè absque spe præsidia admini-
strentur, quæ hoc modo infamari so-
lent.

Ac Demūm si motus natura irri-
tata occurrat, hic duplex esse potest
(vt antea dicebatur) etenim (licet v-
terque mixtus ex bono, maloq; sit)
alter symptomatici, alterque critici
naturam plus sapit: quocunque igitur
modo res sese habeat, dū fit mo-
tus; seu crisis naturæ opus permit-
tendum, nec ipsam irritare oportet:
licet tamē cū motus cognitus fue-
rit eidem opem ferre, non quidem
motum adiuuando, aut prorsus inhi-
bēdo: sed id, quo ipsamet malè agit,
amouendo, vt bene agat; quod fecit
Galenus in Boethi vxore supra alle-
gata, quippè quæ cū menstruorum
profluuio laboraret, & motum præ-
ter naturam Galenus agnouerit, a-
lium, vrinamque prouocauit, quia
respexit symptomatis causam, quæ
nil aliud erat, quam mordax humor,
quo quidem euacuato ex se affectus
euanuit; hacque arte reucllendo, de-
riuando, ac materiam peccantem
euacuando incolumitati eam resti-
tuit; & non vt huius tempestatis Me-
dici plures se gessit, qui symptoma
non causam respiciunt: & sic statim
in huiusmodi profluijs, quæ adstrin-
gendi vim habent, moliuntur; veluti
in alui fluxibus penes ipsos semper
adstringendi vim habentibus, cū-
que natura ad cutim transmittat,

B apc.

E. Epid.
lib. 2. 1.
87.
2. aph. 62

II. Met.
9. 2. aph.
29.

Lib. de præ-
cognitione
ad Po-
sthumum
cap. 8.

Met. 12

aperientibus vtendum esse volunt: atque sic cum imperitæ multitudinis opinione, non cum Galeno medentur: sed de his aliàs tractandum erit.

Vt igitur, vnde digressi sumus, reuertar, dico, quod cum naturæ motus ad finem peruenerit, pro ipsius defectu supplere nos oportet, per eandem sanè viam, per quam incipit, si motus contulerit, idque Metonis exemplo, è cuius nare dextero cum quarto, & quinto die sanguis effluxerit, atque naturæ contulerit, minus tamen, ac opus erat, fuisset euacuatus, iussit Hippocrates caput ablui, vt pro naturæ defectu suppleret; quia lotio venas aperit, porosque dilatat, & sic caput transpirabile redditur.

Porrò hoc in loco iurè quærendum est, nùm in huiusmodi petticularum, vel aliorum exanthematum motu ad bonum tendente, sed imperfectè facto, cucurbitulis scarificatis sic sanguis educendus, vt pro naturæ defectu nos suppleamus.

Ad hoc sanè quæsitum (si Galeni verba spectare volumus) affirmatiuè responderi debet, quod id fieri nequit, cum solùm sudor sit apta materia ad euacuationem per cutim factam, loquor tamen de humoribus illis, qui in profundo corporis sunt; alioqui in scabie, huiuscèque generis alijs affectibus, cum sanguis prope cutim fuerit infectus, post vniuersales euacuationes cucurbitulis, & eutiùs cuniculis (quippe quæ non tam violenter attrahunt) educi interdum poterit. Quapropter vt huius rei veritas habeatur, ad ipsum Galenum nobis est confugiendum, qui libro de humoribus pro Hippocratis verborum explicatione nempe, quæ ducere oportet, quo maxime vergunt. Cum loca conferentia enumerasset, inquit, si ad cutim repant humores, per sudorem euacuandi. hoc idem in primo commentario

eiusdem libri super verbis Hippocratis educenda, quo vergunt. inquit, per totam cutim sudoribus educenda materia est. neque quouis in loco de sanguine mentionem fecit, cum excepto sudore, non sit accommodatum reliquos humores intus existentes foras educere, vt aliàs ex ipsius sententia dictum fuit. sed his relictis rem propositam sequamur.

Si ergo motus ad malum vergat, & sic vires prosternantur, inhibendus proculdubio est, non sanè ea, quæ incute sunt, repellendo, sed causam motum prauum producentem adimendo; atque pro Medici iudicio naturam, vt expedit, adiuuando: in medicationibus enim (inquit Hippocrates) talia educere è corpore oportet, qualia & spontè prodeuntia vtilè, quæ verò contrario modo prodeunt cohibere oportet: hoc nihilominus decretum hac nostra tempestate, præcipuè Venetijs à paucis obseruari solet; tametsi Galenus apertè dicat, quod naturæ motus animaduertendus, an bonus, vel malus: si bonus naturæ opem ferre debemus, sin minus, inhibendus: in Hippocratis præterea textus expositione, vbi ait. hæc autem spectanda sunt, quæ sua spontè desinunt: aut velut pustulæ ab exultione excitatæ, in quibus qualia lædant, aut profint: Inquit idem Galenus. cum aliquid sua spontè fit, id quomodo desinat spectandum est: vtrum, inquam, morbum soluat, an verò alium affectum quendam pariat, an pustulas quasdam excitet; vt in æstu, atque ambustis fieri consuevit: quo sanè casu est etiam videntum illa nè profint, aut noceant: si enim vtilitatem afferant, ea sic erunt sinenda, nec vlla eis adhibenda curatio: si verò noceant, tùm & prohibenda, & curanda esse scito.

Sed bone Deus ad circumspectam motus est forsàn semper bonus? si cum ipso sæpè ægri pererunt? vel alui fluxus semper malus? cum multi à

Com. I.
lib. de humoribus
Hippocratis.

4 aph. 2.

1. aph. 26.

Lib. de humoribus
com. 1.

1. Epid.
com. 3. 4.
§ 7.

Com. 2.

§ 16.

grauibus morbis illius ope liberentur? & tamen in hoc semper adstringunt, in alteroque semper naturam prouocant: non loquor de omnibus Medicis, scio enim Venetijs, ac cæteris in locis in arte Medica viros eruditissimos reperiri.

Non rarò tamen Venetijs ab horum Medicorum genere audiui, quòd motus à centro ad circumferentiã, præcipuè in febribus malignis, semper est bonus; & ego his. Igitur cum motu bono ægri vitam cum morte commutant, concedi quidem posset motum esse bonum, si natura victor esset, ac, quod facit malum, ad cutim transmitteret: sed contrariè sæpè contingit, utpotè, quòd retinet prauum humorem, & non peccantem detrudat; idque quàm victa, vel indistinctè nesciens quid agat, quando scilicet irritata est. sed audiant Hippocratem, qui loco supra citato reprobatur motum hunc, dummodo non oportuè sit factus.

Quapropter inquit, morbus regius ante septimum læthalis, atque primo prædictionum. sudor multus cum febribus acutis oboriens malus: & sic patet, quòd tamen si ratione loci motus esset bonus, cum cutis Galeno asserente sit locus ex conferentibus, potest tamen esse malus ratione humoris: quod clarissimum est Boethi uxore, de qua supra mentio facta fuit, in qua fluxus Menstruus ratione loci erat opportunus; quia vterus ad hoc à natura fuit doctrinatus, ut per ipsum sanguis feculentus expurgaretur, & nihilominus eum Galenus inhibuit, non sanè adstringendo, sed causam adimendo.

Ex his autem talem conclusionem eliciamus, quòd cum petticulæ sæpè malè prodeant, quia cum ipsis ægri pereunt, cohibendæ, nò quidem, inquam, quæ extra sunt, intus pellerè, quia contra Hippocratem, ac Galenum esset: sed, quæ extra, habitum sensim resolvere, quæ intus, hoc est,

materia relicta per quam viam expediat, cum præparata, nò turgeat, euacuanda: alioqui turgente ipsa nunquam præparatio spectanda est, sed medicamentis educi debet, atque malignæ qualitati alexipharmacis occurrere; quia interdum natura his quæ vim corroborandi habent, adiuta, quod melius est, dubio procul facit; quippè quæ nunquam malè agit, nò aliquo sit oppressa: si ergo hoc modo Medicus vnusquisq; se geret, præcepta Hippocratis, ac Galeni obseruabit: præcipuè vbi ait.

Neque accommodatum est, humores, qui extra sunt, intro, neque eos, qui intus foras reuocare: sed qui extra sunt, per habitum digerere sensim expedit, siquidem, quæ vehementius id faciunt, etiam aliquid attrahunt ex his, qui intus sunt, qui verò intus, hi attenuandi, coquendique veniunt, & per quam viam expedit, ut Hippocrates docet, educendi erunt. hæc ille, his re vera Medicis alterum duorum est faciendum, vel Galenum negare, vel quæ docet, obseruare: si negant Galenum negant rationem, si eius dicta exequi volunt, eorum dogmata, ac abusus perdere opus est.

Sed ad rem primam reuertamur. si natura imperfectè in cutim expellit, id contingit, vel quia materia impediens, & nunquam subiugata, & sic cruda, vel quia natura debilis: vel simul debilis, & materia inobediens.

Si verò materia sit cruda, & cucurbitulis scarificatis eam educere tentes, id efficies, quod ait Galenus, nempe plus attrahes, quam euacua- bis; & hoc modo obstructions, vel produces, vel quæ aderant, adaugebis; nec eius decretum paulo supra allegatum obseruabis; vbi, quæ intus sunt, extra attrahere vetat: cui additur, quòd contra Hippocratem tam violenter mouebis cruda.

Si modo fiat, quòd natura debilis sit, adhuc magis eam vexabis, cum huiusmodi videntia eam excites; tum quia sanguinem euacuas; cuius

*Super Hip-
pocratis
textu 3. li-
bro de hu-
moribus
com. 1.*

*6. Epid.
com. 2. l.
30.*

1. aph. 22

2. aph. 62

7. aph. 21

absentia, ac imminutione plus ster-
nitur, cum eadem natura ipso san-
guine refocilletur: si dicas sangui-
nem inutilem solum euacuari, id
prorsus nego, tum quia cucurbitula
nescit discernere, sed indifferenter,
quem potest, attrahit; quæ nihilomi-
nus subtilem propè cutim existen-
tem primùm semper euacuat; qui
quidem utilis est, cum propè sit, ut
assimiletur, & in carnem transmute-
tur, unde bono euacuato malus re-
linquitur.

Si modo natura debilis, ac mate-
ria cruda sit, non est malum, quod
per huiusmodi opus eidem contin-
gere non possit.

*Quo ingenio petticolæ sint curan-
dæ, ac quando sanguinis missio
adhibenda, & à qua parte mitti
debeat.*

Cap. Sextum.

Q Vanquam ex antea exaratis
quidnam in cuiuscunque gene-
ris exanthematum curatione ex Hip-
pocratis, Galenique doctrina agen-
dum sit, unicuique facile conijcere
liceat, nihilominus cum de petticol-
is inter Medicos lis præcipua versa-
ri soleat, circa quarum curationem
maior, ac in cæteris aliorum generum
maculis penes hos exoritur difficul-
tas, cum ex febre maligna semper
originem ducant.

Hinc, ut de re hac negotium aper-
tius redeamus, in præsentì loco id ip-
sum, quod vniuersaliter pro om-
nium exanthematum generum cu-
ratione diximus, nunc pro petti-
culis priuatim exarare, superfluum
nequaquam fore sum arbitratus,
quamuis ex his, quæ hætenus di-
cta sunt, aliqua repetere necessum
hærit.

In primis autem iuxta superius

enarrata vnum præmentè semper
habendum, quod scilicet in ipso iu-
dicio ex Hippocratis decreto nihil
moliendum, quo natura immediatè
ad magis, vel minus faciundum, ac
faciat, cogi possit: sed solum his, quæ
roborandi vim habent, eidem operam
ferre debemus, atque impedimenta,
quibus malè agit, amouere, ut benè
agat, si fieri possit: post autem iudi-
cium pro eius defectu supplere nos
oportet.

Porrò hæc omnia cum ex præce-
dentium rationibus satis constent,
ad rem propositam explicandam in-
gredior.

Quapropter ut vnusquisq; harum
curationè rectè aggredi queat, prius
naturæ motus considerandus est, ac
pro eius ratione operandum; etenim
si motus perfectè criticus, fuerit,
cum quo æger perfectam adipiscitur
sanitatem, nihil mouendum esse,
iam ex his, quæ dicta sunt, clarissi-
mum est, cum Hippocratis si missi-
mum decretum habeamus, quod sci-
licet vbi integra conspicitur iudi-
catio, totum naturæ sit dimitten-
dum. parique pacto si motus perfe-
ctè sit symptomaticus, cum quo æ-
ger obit, nequidquam administran-
dum, sed solo prognostico ipsum re-
linquendum esse ex eodem Galeno
constitit, qui etiam secundo apho-
rismorum hæc memoriæ prodidit.
Nempè in morbis exitialibus non
modo quando sunt suo vigori vici-
ni, sed etiam in prioribus tempori-
bus nihil mouere oportet, recor-
dantibus nobis, quod deploratos
non oportet tangere, sed relinquere,
& finem morbi tantummodo præ-
nunciare.

Verùm si motus fuerit medius,
qui semper mixtus est, tunc consi-
derandum venit, an ad malum, vel
ad bonum magis vergat: quod qui-
dem ex Hippocratis præcepto à
conferentia, & tolerantia conijci
poterit.

Sic.

Si ergo aeger aliquid emolumenti à naturæ motu perceperit, utpotè quod morbus, symptomataque, mitiora reddantur, viresque detrimentum haud patiantur; id evidens signum erit, quod plus bonitatis, quam prauitatis motus contineat: tametsi quodammodo vires paululum in deterius labi etiam viderentur; dum præcipue fit iudicium: quia talis motus perfecte criticus nequaquam est: quippe qui ratione euacuationis cum conferentia morbi respectu propter scilicet humoris peccantis portionem euacuata contingit; non tamen prorsus cum virium tolerantia, præcipue, inquam, dum fit iudicatio, cum irritata natura humoris expulsio fiat.

Si verò vires paulatim labefactentur, ac morbi, symptomatumque exigua, aut virium respectu nulla sequi videatur remissio, hic proculdubio motus symptomatici magis, quam critici naturam habere conspicitur: plusque si morbus in deterius labatur.

Huiusmodi igitur adhibita animaduersione, ac iam motuum differentia cognita: si motus ad bonum vergat, tunc illud, quod Galenus docet obseruandum esse admoneo, nempe humores, qui extra sunt, per halitum se sibi digerere, qui verò intus, attenuandi, coquendique sunt, ac per quam viam expedit, cum præparati sint, educendi: natura enim motum criticum perfecte haud fecit, vel quia debilis, vel quia materia cruda, vel quia cruda materia, simulque natura debilis: ut in præcedentibus dictum fuit; siquidem nulla alia causa esse potest; qua natura perfecte haud operetur: ideo si statim post motum imperfectum cruda existente materia euacues, contra Hippocratis decretum mones; atque si natura debilis sit, eam

adhuc magis euacuatione affliges.

Circa profectò isthæc vnum notatu dignum præ mente habendum; quod scilicet quamuis crudi humores iuxta Hippocratis decretum medicamento purgante euacuari nequeant, eodem nihilominus vetitum decreto minimè est; quin iidem humores per sectam venam (si sanguini admixti fuerint) educi possint: nunquam enim (inquit Galenus) in corpore tanta humorum crudorum copia reperiri potest, quæ sanguinis missionem inhibere queat.

Quapropter si sanguinis copia adhuc peccet, ex vena mitti potest etiam si antea missus fuerit, nedum post iudicium, sed ab initio, & in ipso iudicio; si eiusdem sanguinis multitudo, simul & prauitas naturæ impedimento sit, quo minus rectè operari possit; vel si maius Galeni consilio adhibe id, quod tantundem potest (si virium lapsus timeatur (nempe ex hæmorrhoidibus eiusdem educio: hæc etenim euacuatio vires dissoluere nequit, cum præter id, quod sanguis è vena porta, tum etiam à splene) qui minus elaboratus est (licet etiam portio à caua vena) educitur, sit eiusdem euacuatio paulatim, cum qua spirituum nulla, aut perexigua sit resolutio, idque præsidium in quocunque morbi tempore absque timore administrari potest, phlebotomia autem (si ante septimum fiat) tutior erit, quam postea: tametsi cum Galeno à numero dierum mittendi sanguinem scopi non sint desumendi, sed à virium robore, atque à morbi magnitudine: quocunque enim die, ait, mittendi sanguinem scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud, nempe sanguinis missionem, adhibeto, etiam si vel vige-

*Lib. de em-
randi ra-
tione per
sanguinis
missionem
c. 13.*

*4 de tuen-
da sa. e.
4.*

*Lib. de em-
randi ra-
tione per
sanguinis
missionem
cap. 20.*

*Super lib.
de humo-
ribus Hippo-
cratis
textu 3.
om. 1.*

R. aph.

vigesimus is ab initio extiterit dies : Quapropter si viriū robur adfuerit , in tam magno morbo non est amplectenda vulgi opinio , saluberrimum id præsidium omittendo ; quia febris maligna præ cæteris febribus id ipsum auxilium (cū summa in ea vigeat putredo) vehementer exposcit. hinc Auicenna summa curationis (inquit) febrium pestilentialium est exiccatio, & illud cum phlebotomia, & solutione ventris, & oportet, vt incipiatur in ea ad euacuandum, si autem materia vincens fuerit sanguinea fiat phlebotomia, atque si fuerint humores alij euacuentur.

Lib. 4. c. 1.
Ira. 4. c. 4.

2. de vi.
et ratio-
ne in acu-
tis 48.

Lib. Hip-
pocratis
de humo-
ribus 1. 3.
com. 1.

Aph. 29.

Cæterum virtus (inquit Galenus pro dictorum Hippocratis confirmatione) offenditur in ægris, vel ob dolores, vel ob morbi acumen, vel ob vasorum euacuationem manifestam, vel ob aliam, quæ per habitum fit, vel ob inediam: si ergo ob morbi acumen (vt potè propter copiam humorum prauorum) lædatur, euacuatione æger eget. Ideo si vires languide minimè sint ob inediam, vel vasorum inanitionem, sed propter morbi acumen, sanguinis missione leuandæ sunt, si sanguis sit vincens, quippè qui cū intus sit, extra cucurbitulis non est educendus, vt loco aliàs citato Galenus admonet, non enim (inquit) accommodatum est, humores intus existentes extra ducere. nō igitur Medicus hemophobus esse velit, sed in tam magni præsidij administratione sit audax, quo maius quidem in Medicina pro harum febrium curatione esse nequit, vt ex Galeni mille locis facile depromi potest. Verum si morbus in suo vigore constiterit, nec sanguinis missio, nec purgans medicamentum est adhibendū, vt idem Galenus secundo aphorismorum docet, tunc enim natura magnam pugoam cum morbo aggressa est, quæ nullo modo irritari, aut infestari debet: verum si euidenter perspectum esset, ipsam humorum co-

pia impediri, ac quodammodo suffocari: phlebotomiam tuto fieri posse, vel ex hæmorrhoidibus si mauis, eiusdem sanguinis euacuationem ad ministrari: asserere audeo, cū hoc idem contra Galenum esse non possit, quippè qui loco supra citato affirmat, quod mittendi sanguinem indicatio non à dierum numero, sed à virium robore, ac morbi magnitudine desumenda est: quo patet, vt omni tempore sanguis mitti possit, si ergo in vigore morbi propter humorum copiam vires sint oppressæ, cum Galeno, ac Hippocrate (textu de victus ratione in acutis allegato) euacuatione leuari, ac adiuuari debent: At medicamento purgante quouis prætextu tunc vtendum esse non sentio, cū id ipsum, nisi magna agitatione educere queat, tamen si lenientia nostri temporis, quæ minus interdum, quàm enema ta, humores agitent, adeo hæc benigna sunt, tali tempore etiam concedi possint: in reliquis autem morbi temporibus pro humorum turgentium, vel ipsorum coctionis ratione per medicinas opportunas purgari licet; itidem missio sanguinis semper fieri potest (si virium robur timeatur, quo casu, vt dictum est, ad alteram euacuationem, quæ ex hæmorrhoidibus fit, confugiendum: nec id cōtra Hippocratis aphorismum est. vbi quæ iudicantur, neque mouere, neque nouare, sed sinere. quia eius verba sic intelligenda sunt, nihil scilicet mouendum, quo natura immediate irritari possit, ad magis, vel minus faciendum, ac faciat: vt potè petticulis apparētibus dorso cucurbitulas applicare malum, quia nixu violento (inquit Aetius) exungunt, & sic tali violentia natura affligitur, tū etiam vi cogitur ad magis faciendum, quam faciat: quod quidem contra Galeni locum pluries allegatum esse, clarè conspicitur; vbi vetat, ne intus existentes humores extra ducantur: pariq; pacto nec, quæ reprimūt, adhi-

Lib. 3. c.
20.

Lib. Hip.
de humo-
rib. 1. 3.

adhibeantur, nè illud naturæ impedi-
mento sit, quo minus faciat, sed,
qui extra sunt (inquit idem) retinen-
di, ac sensim resoluendi, qui intus at-
tenuandi, coquendi que sunt, postea,
vt expedit, euacuandi: ideo in huius-
modi affectibus, tum in febribus a-
lijs cucurbitulæ è Medicorum cœtu
explodendæ; atq; ad phlebotomiam
confugiendum, qua profectò si ple-
nitudo, siuè ea ad vires, siuè ad vasa
sit, tollatur, natura mirum in mo-
dum leuatur absque vlla irritatione,
vlla que agitatione: vnde si malè a-
git, ansa ei præbetur, vt benè agat,
quippè quæ proprii muneris (inquit
Galenus) haud oblita coquet, quod
concoqui habile est, & secernet,
quod secerni potest. atque hætenus
iam dicta ad petticularum curatio-
nem in motu ad bonum vergente sa-
tis conducant.

Porro si motus plus symptomati-
ci, quam critici naturam sapiat, in
his, quæ de motu altero ad bonum
vergente dicta sunt magis solliciti
esse debemus; considerantes causam,
propter quam natura malè agit, quæ
(vt antea dixi) nulla alia esse potest,
nisi materia inobediens, ac cruda,
vel naturæ imbecillitas, vel vtrum-
que: quapropter cum causa in vtro-
que motu eadem esse conspiciatur,
atque aliter motuum duorum ab al-
tero secundum magis, & minus
solum differat, eisdem regulis, quas
pro altero tradidimus, habita ratio-
ne ad illud magis, vel minus, vten-
dum erit; & sic causa, qua na-
tura malè agit, est semper
amouenda, & ne-
quaquam vulgo

exclaman-

te ad

cu-

curbitulas:

consa-

gien-

dum.

st.

*Quod contra dogmata Hippocra-
tis, ac Galeni in febribus om-
nium generum cucurbitulas dor-
so applicant.*

Cap. Septimum.

TAm familiare remedium apud
hos Medicos cucurbitula eua-
sit, quod nedum petticularum, sed
alterius generis exanthematum oo-
cassione ipsas adhibent, sed in febr-
ibus alijs absque exanthematibus ho-
minem inuadentibus easdem appli-
cari iubent, quas quidem ab initio
februm loco phlebotomiæ Dorso
applicant; & sic popularis opinio
adeo potens fuit, vt isti vulgi timore
contra Galeni præcepta hemopho-
bus dici malint; quippè qui magis
hominem, quam Deum timent, quo
fit, vt ipsius iram super se prouocet;
quod in sacris decretis legitur, cum
facinus detestabile, execrabileque re
propria ducti committant: etenim
cucurbitularum vsus ab initio mor-
borum, ac præcipue februm, ægro-
tantibus adeo obesse potest, vt è leui
grauis, è breui longus fiat morbus;
cum obstructions per crudæ mate-
riæ motionem adaugeantur. Hic Hip-
pocrates, Galenus, cæteri que græci,
tùm Arabes has ipsas in omnium mor-
borum principio rejciunt, cum ho-
nesti, non lucri causa Medicinam fe-
cerint: vnde Galenus libro de hiru-
dinibus, reuulsione, & cucurbitulis,
sic ait. cucurbitulæ purgatæ prius
corporibus vtilis quidem, sed in re-
pletis prætermittendæ: atque libro
de curandi ratione per sanguinis mis-
sionem; atque decimotertio Metho-
di, cucurbitulam inhibet, nri prius to-
tum euacuatum fuerit: cum quo con-
cors fuit Oribasius, itidem Aetius.
inquiens neque in morborum prin-
cipio, neque in phletorico corpore
cucurbitula vrendum, sed toto prius
euacuato hoc idem Paulus Aegineta
eue-

*Cap. 11.
q. 3. cap.
quisquis.*

Cap. 3.

*Cap. 20.
cap. 19.*

*Orib. li. 7.
cap. 15.
Aet. li. 3.
f. 20.*

*Collected
at 20.*

Lib. 3. c.
10.

Lib. de hu-
moribus
cap. 3. cō.
1.

Lib. de
inaquali
intempe-
rie lib. de
succorum
ben. & vi-
tio. c. 3.
8. Meth.
e 9. & un-
dec. c. 19.

Com. 2. l.
30.

euetur. si igitur crudis humoribus
existentibus, plenoque corpore, ut
ab initio febrium omnium putrida-
rum esse solet, cucurbitulæ dorso ap-
plicentur (quia, ut ait Aetius loco ci-
tato, cucurbitula nixu violento exu-
gens, & multum loci spatium cir-
cumplectens, neque aliquod sensibi-
le vas incidens aggregat quidem ma-
teriam effatu dignam, pro aggrega-
tionis autem ratione non euacuat;
fit ex hoc, ut cruditates in centro exi-
stentes ad circumferentiam contra
Galenī sententiam aliās allegatam
attrahantur, cum dicat, quod, qui
intus sunt humores, non bene extra
educi possint; quia cum crassi, vi qui-
dem extrahuntur, sed nequaquam
ob crassitiem euacuantur; & sic cum
prius circa Epas venæ existentes so-
lūm essent obstruæ, reliquæ per to-
tum corpus minores, ac intra car-
nes, propeque cutim insertæ ipso-
rum humorum crassitie inficiuntur,
& sic corpus totum obstructionibus
repletur, tuncque non est malum,
quod ex hoc exoriri nequeat. si qui-
dem, quæ perspiratu carent (inquit
Galenus) facile putrescunt; atque
alio loco, à cruditatibus, ait, omne
morborum genus progigni. hinc
idem Galenus octauo Methodi, at-
que vndecimo de febrium curatione
loquens, inquit, totum corpus prius
quàm id euacuare rarefacere non
expedit, ubi euacuatum est, utique
licebit, id medicamento aliquo, cui
calor tepidus insit rarefacias, ut est,
quo ex camomelino conficitur; cu-
ius quidem rei ratio ab eodem sexto
Epidemiō scribitur, cum dicat prius-
quam venæ sectione, aut purgante
Medicamento materiam redundan-
tem quis eduxerit, si foues (inquit)
hoc est, si calidis utens, materiam in
cute existentem discutere tentabis,
plus attrahes, quam per cutim eua-
cuabis.

Si ergo Galenus timet attractio-
nem attrahente tam miti factam;

quid modo de cucurbitulis dicendū
erit? quæ nixu adeò violēto naturam
cogunt? consilio igitur ipfius in fe-
bribus omnibus harum vsus prorsus
explodendus, quia eo asserente cu-
curbitula est instrumentum ad vio-
lentum attractum à Medicis excogi-
tatum; ideo iuxta eiusdem Galenī
sententiam ad phlebotomiam con-
fugere debemus, quæ non modo in
febribus continentibus, sed in alijs
omnibus putridis est saluberrimum
præsidium; leuata namque (inquit)
loco supra allegato, quæ corpus no-
strum regit natura, exonerataque eo,
quo veluti sarcina, præmitur, haud
ægrè, quod reliquum est, vincet, ita-
que proprii muneris haud oblita co-
quet, quod concoqui est habile, &
excernet, quod excerni potest.

Porrò hoc modo sanguis, ac reli-
qui humores putridi à loco putredi-
nis brachij vena incisa immediatè
euacuantur, crassaque materia ob-
structiones faciens educitur; cucur-
bitulis autem (cum exiguæ, ac capi-
lares venæ duntaxat incidantur) fie-
ri nequit, ut nisi subtilis educatur
sanguis; quod ab initio ex Auicennæ
loco comprobatum fuit; & sic pu-
tridus, ac noxius sanguis, seu humor
intus relinquitur; quippè qui in cen-
tro, utpotè in gibba, vel sima Epatis
parte præcipuè residet. Modò si per
cucurbitulas dorso appositas san-
guis euacuetur, qui cuti propin-
quior, dubio procul à cucurbitula
prius exugitur; qui tamen innoxius,
ac inculpatus est. postea paulò inte-
rius existens subsequitur, postremo-
que qui in centro putridus, ac no-
xius residet propter vacuum, tūm
cucurbitularum vi mouetur, atque
attrahitur, qui nihilominus nequa-
quam euacuatur; cum in centro sit,
qui locus maiori distantia, quam alij
à cute est longinquus, & ideo incul-
patus, ac utilis sanguis extra educi-
tur, alteroq; infesto exinanita vasa
cuti propinquiora replentur: hu-
ius-

4. Meth.

11. Meth.
15.

Lib. 1. l.
4. cap. 2.

Lib. 4. sup.
cap. 5.

iufque rei veritas à Galeni verbis elicipotest. vbi in fima epatis parte putridis humoribus existentibus è cubiti vena sanguinem mittere ob causam à me expositam non audet; ideo hæc cucurbitularum operatio ægroto duplici via est nocua. primùm quia optimo sanguine euacuato, vtiliori nutrimento natura priuatur, atque prauo relicto adhuc magis eadē opprimitur, cum mali succi vis supra bonum increbescat. Quapropter febrium omnium putridarum tutissima erit curatio, si vena (dummodo vires non prohibeant) brachij aperiatur, præcipuè que si ex malignarum generaliqua fuerit, vbi insignis viget putredo, de quibus loquens Auicenna (vt antea dicebatur) ait. febrium pestilentialium summa curationis est exiccatio, & hoc cum phlebotomia, & solutione ventris fit. si materia vincens sit sanguis, incipiatur à phlebotomia, sin minus, ab humorum euacuatione.

Lib. 4. sup.
cap. 4.

Modò si phlebotomia ob virium imbecillitatem fieri nequeat, adhibeatur inquit Galenus, id quod tantundem potest, nempe hæmorrhoidum apertio, ac in mulieribus, si menses sint retenti, eorum euacuatio: quibus addamus id, quod ab eodem Galeno memoria proditum est, nempe quotidiana febris absque ventriculi læsione rarò fit, veluti quartana nisi lien afficiatur, sic tertiana, nisi Epate laborante: ideo si his tribus in locis harum febrium minera, ac fomitus viget, quid quæso (dicant isti?) cucurbitulis dorso applicitis cum Epate, cum stomacho, ac cum liene? forsàn Gal. forsàn Hipp. ipsarum vsum in febribus docet? minime gentium. optimum enim (inquit Hippocrates) fuerit curare ægrotas partes per has, quæ morbos faciunt, sic enim quam optime principium ægrotationis quis sanauerit, atque secundo de victus ratione in acutis, itidem & Galenus, cum animaduernerit, quanti condu-

cat locum affectum respicere, atque ab eo immediatè euacuare, de plenitudine agens, inquit, si dolor ad clauiculam pertingerit, vena secanda, si sub septo transuerso dolor molesta-uerit, purgandum est medicamento.

Nè igitur Hippocratis, ac Galeni decreta, quinimò rationem ipsam spernamus, febres sanguinis missione per sectam venam, curandæ sunt, vel si id fieri nequeat, his, quæ tantundem possunt, non autem cucurbitulis est vtendum: de quibus cum rationibus, ac autoritatibus præcedentibus satis dictum fuerit, tempus videtur, vt in alia pergamus, primùmque seri Caprini vsum examinandum fore censemus.

Seri controuersia de eius qualitatibus, ac dosi inter Galenum, ac Mesuem conciliatur.

Cap. Octauum.

ANtequam ad seri Caprini vsum Venetum reprobandum ingrediar, operæpretium esse duxi perscrutari, quæ nam sit eius temperies, cum nedum inter Galenum, ac Mesuem grauiissimum authorem maxima de re hac sit discrepantia, tum de dosi exhibenda: sed ipse Galenus in eius temperamento describendo sibi ipsi contradicere videtur, & licet hæc controuersia à nonnullis hætenus tractata fuerit, non tamen tali modo, quin etiam inter se dissideant; vt igitur pro rei veritate hanc difficultatem explicemus, loca Galeni, tum Mesuæ in primis sunt exaranda.

Quapropter inquit Galenus, catenium lac (et si gustu sit dulce, tamen ex se nunquam amarum efficitur: vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quam ipsa vincat: proinde etiam repositum accessit, ex tribus enim substantijs qualitate dissidentibus constat. prima quidem crassa, ex qua caseus

4. desimp.
Med. fac.
6.17.

De arte
curatiua
ad Glauc.
cap. 1.

Lib. de lo-
eis in ho-
mine.

Cap. 16.

caseus conficitur: altera pinguis ex qua butyrum: ex tertia aquosa, quod serum nuncupamus. verum ex hisce pinguis quidem, vel maxime temperata est: crassa vero paulum ab ea declinat: at excrementum illud ferofum, & frigidum, & humidum est. hæc ille, quippe qui tertio de alimentorum fac. de oxigalacte, nempe de acidolacte loquens, neque enim (inquit) amplius calidam, acremque qualitatem, ac facultatem retinet, quam lac à sero habet: quibus verbis serum calida natura esse euidenter fatetur, cum tamē loco antea allegato frigida, humidaque temperie ipsum esse fassus fuerit. At Mesues de hoc eodem scribens, sic ait. Aqua lactis est mater infusiuū, & est ipsa per se Medicina bona carēs nocumento, & aliquibus interpositis verbis. *est calida complexionis, & sicca in primo usque ad secundum, & est subtiliatiua, lauatiua, & abstersiua per nitrositatem, & solutiua sine mordicatione, & appilationum aperitiua.*

Ex quibus quanta inter Mesuem, ac Galenū de seri temperie sit discrepantia (facile deprehenditur, utique & inter Galeni loca, cum idem Galenus modò frigidum, modò calidum ipsum esse dixerit.

In hac autem controuersia Syluius eiusdem Mesuæ commentator nihil decernit, cum de re hac penè id, quod à Mesue describitur, referat. At Maiwardus opinionum dissidentiam memoriæ prodidit, nec quidquam pro rei decisione adiecit. Costeus hunc in modum controuersiam dirimit.

4. de simp.
Med. fac.
417.

Cæterum (inquit) quantum quidem nos assequi possumus, Galenus loco citato serum caseosum, & butyrosæ lactis parti confert, non homini: estque propriè ipsum aquosa, ac frigida, & humida lactis portio, si recte perpendas. non istamen negat potestate, & vi ad hominem, dum alium subducit, detergitque, calidi, ac ficci medicamenti vires obtinere, postea licet fortasse inspecta solutoria, seu subduatoria, ac deterfioria seri pote-

state inter calida, & sicca ipsum censere, quum tamen butyro, ac caseo comparatum, aut etiam in sua natura consideratum, frigidum sit, atque humidum acri scilicet ipsius portione ab aquosis exuperata, quarum etiam ratione subducendo refrigerare consuevit. quod etiam citissimè accescit frigiditatis iudicium est.

Nicolaus Rorarius volens questionem decidere, sic ait, cum serum ex etherogeneis constat partibus, non tecus, ac huiusmodi alia, dici potest, modò calidum, modò frigidum: prout ratio ad diuersas eius partes dirigitur: licet à frigido humidoque siccitas, ac caliditas vincatur: ut ex lacte asinino coniungi potest, quippe quod cum plus seri, ac cæterorum Animalium lac, contineat, etiam alijs frigidius censetur, cum hæcticis libentius adhibeatur; caliditatem autem in eo cognitam ex coaguli qualitate acri præcipuè prouenire putat.

Nos autem sic dicimus. serum quidem ætherogenum esse contrariisque partibus componi, non alioqui ac acetum, idque genus alia, & licet quæcunque natura producta ex quattuor constare qualitatibus; nihilominus vtrò, citròque eadem non est ratio; etenim ubi altera ipsarum qualitatum alteri sic dominetur, ut nè quidquam alteri obnoxia in sensu, aut quouis alio modo in nobis agat; huiusmodi res absolutè nomine dominantis qualitatis appellabitur. verum si non adeo altera super alteram dominium habet, ut nedum à qualitate vincente, sed à victa nostris in corporibus actio fieri possit, seu vtraque qualitas sensu percipi possit; licet vna potentior in actione altera sit, tunc illud, quod sic constitutum fuerit, ex ætherogeneis confici partibus dicemus: cum (exemplo sit dictum) adeo calidum non sit, quin etiam eius frigiditatis aliqua actio haberi possit.

Cum igitur serum solutoriam vim contineat, ut horum virorum autho-

In suis cō-
sultationi-
bus cōtra-
dictionū
Medico-
rum.

ista-

firmitate, cum sensu, & experimento deprehenditur necessum est, ut potestate sit caliditatis particeps, alioquin edam vires soluendi haberet, sed eadem solutioni aduersaretur: cum adeo necessaria in huiusmodi actione sit caliditas, ut etiam in electione valenter adducentibus hæc eadem pro actionis auxilio opus sit; quod placuit Auerroei, cum dicat, quod quamvis solutivum quodcumque quadam vi occulta, seu, ut aiunt, electione educat, non quidem propter manifestas qualitates, nihilominus huiusmodi operatio semper à calore adiuuatur, cum omnis attractio semper ope caloris contingat, calor enim in tenuiori subtiliorique substantia insitus est, quo fit, ut intimas corporis partes tranare queat, & ideo ait idem Auerroes attractio fieri nequit, nisi cum apertione orificiorum venarum: & illa operatio non habetur, nisi per calorem. Hinc Galenus purgantia Medicamina potestate sunt calida.

Cum igitur Mesues ageret de solutivis Medicinis, ac usu venerit, ut de sero meminerit, quia de eo, tamquam de quodam solvente agit; iure ipsum calidum, ac siccum propter nitrositatem in Caprino præsertim cognitam nuncupavit, cum ad partes solum, quibus soluit, rationem haberet, utique de Galeno dicendum, quippe qui cum de acido lacte verba faceret, ad significandum, quod nulla vis solvens in ipso inest, dixit, nec amplius calidam, ac remque qualitatem, ac facultatem retinet, quam lac à sero habet: idque ratione dixit, cum oxigalac omni soluendi vi, quæ lacti inesse solet, prorsus sit destitutum.

Verum cum Galenus alio loco de lacte sermonem haberet tamquam de alimento, tunc suum non erat considerare partes, quibus solutivum est, hinc frigidum, ac humidum esse decrevit, quia vel partes non solutivas, vel totum serum consideravit, quippe quod in frigiditate, ac humiditate

prævalet, cum revera hæ partes supra calidas, plusque siccas dominium habeant; repositum enim (inquit Galenus, accersit) numquam amaretur; evidens quidem iudicium, quod frigiditas, in eo dominium habeat. & sic patet quando serum dici possit frigidum, & calidum, humidum, & siccum: quamvis siccitas adeo exigua sit, ut ob nitrositatem in eo deprehensam solum conijci possit. quippe quæ forsitan in Caprino solummodo reperiri poterit, de quo præcipue sermo à Mesue factus fuit, hinc cum Galenus universalius loqueretur, tametsi de caliditate, nihil de siccitate meminit.

Est præterea quaestio de dosi ipsius exhibenda, cum Mesues à dracmas sex ad libram dosim descripserit, Dioscorid. ad quinque heminas, utpotè libras quinque circiter. utique & Aetius.

Paulus autem duos sextarios, nempe libras quattuor, atque Galenus in Comitialibus usque ad undecim heminas. quantum igitur intersit inter Mesuem, & alios authores facile intelligitur: sed quia huius rei sensus, ac experientia iudex esse potest. non est, cur in longum non protrahatur sermo; ideo cum clarissimum sit serum nequaquam subducere alium, nisi supra libram, seu ad libras duas offeratur: hinc fit, ut coactè confiteri debeamus in Mesuæ Codice mendum esse manifestum, non enim censendum est, Mesuem, alioqui virum indoctis assignandis peritissimum huiusmodi pondus pro seri dosi assignasse; sed his relictis ad rem

pro scopo nobis proposi-

tam properamus, ut

suumque seri Ca-

prini Vene-

tum a-

li-

cuius alterius loci, si

qui adest, im-

probemus.

Quod Medici nonnulli, Veneti præcipuè, contra rationem serum Caprinum pro alterante in febribus adhibent.

Cap. Nonum.

EX his, quæ hætenùs de sero discussa sunt, satis constare existimo, serum tum Caprinum, tum cæterorum Animalium esse ætherogeneum, cum ex mixtis, quasi mutuò se se vincentibus partibus constet. Itidem ipsum esse solutivum, quippè quod tametsi vehemens medicina haud sit, nihilominus bilimelectione educit, ut omnes asserunt Doctores: hæcque vis solutiva in nitrosis partibus ex calida qualitate provenientibus consistit. quibus sic se habētibus iure talis poni potest conclusio, quod scilicet serum cuiuscunque generis nullo modo pro alterante in febribus quibuscunque adhiberi possit, quod etiam ni ad soluendum in iusta dosi alijs in affectibus administretur, suspicione non caret, cum intus retentum, & corrumpi, & eius crassis partibus obstructions produci possint; de quibus infra, nè à primo instituto recedam: ideo pro propositæ conclusionis probatione, sic primùm arguo.

Quodcunque ex sui natura facile corrumpitur, non est pro alterante in febribus adhibendum, sed serum omne est huiusmodi. ergo pro his prorsus est ijciendum.

Maiores autem propositionis ratio est, quia, quæ corrumpuntur, febrem adaugent, cum maioris putredinis causa sint.

Minor sic. quidquid ætherogeneum ex sui natura alterationi est obnoxium id facile corrumpitur. sed serum est huiusmodi. ergo.

Major neganda non est, quia ex qualitate diuersitate, quasi se se mutuò vincentium lis, & discordia exoritur, ex qua postea facile corruptio, præci-

puè ubi superflua humiditas (qualis in sero reperitur, quæ putredinis mater nuncupatur) dominabitur.

Minoris pars prima Galeni, aliorumque Medicinæ Principum auctoritatibus capite præcedenti adductis constare potest, altera verò pars quotidiano experimento evidens monstratur; serum enim quodcunque à lacte separatum, æstiuoque tempore repositum duabus, tribus vè horis sæpè corrumpitur, atque accescit: quod quidem nemini adhuc ignotum fuisse arbitror, cum nedum seplasiarijs, sed rusticaneæ genti gregem habenti sit clarissimum.

Si ergo serum ipsum febrienti adhibeatur, cum aliquo spacio intra corpus retineatur, in tam feruente calore aduentitio corrumpi, est necessarium.

Si enim id ipsum æstiuæ caloris ope (qui respectu febrilis est sicuti locus apricus ad ignem comparatus) tam citò corrumpitur, quid modò de tanti caloris vi in corpore febrienti dominantis (qui ignis nomine ab Hippocrate nuncupatus fuit erit) dicendum? Porro eius corruptionem nedum fieri posse fatendum est, sed hæc eandem necessariò euenire est asserendum, calor quidem hic tam feruens cum præter naturam sit, serumque ob diuersarum partium commistionem à vincente humido non separatarum ad corruptionem paratum hæc eandem sequi necesse erit, à qua postmodum febris, aliaque symptomata adaugentur; cum nouæ obstructions ob seri crassas partes, utpotè caseosas, intus retentas producantur; quæ omnia cum Galenus, cæterique Antiquiores nouerint, nequaquam hoc ipsum nostratum more administrare ausi sunt, loco cuius decocta, quæ plus intacta seruari possunt, nec ad corruptionem ita parata (cum nequaquam ætherogeneæ) in usu habuerunt, quorum vice, & destillatæ aquæ, si ex arte herbarum saponem, odoremque

que retinerent, tutius dari possent, quippè quæ toto anno integræ seruari solent, nec abs re si serum elambici arte paratum daretur, à quo tali ingenio partes solutiæ, tum crassæ separantur; de quo tamen infra loco suo erit dicendum.

Cap. 15.
Cap. 17.
10. de simp. Med. fac.
Aph. 64.
Lib. 2. cap. 94.
Lib. 7.
Lib. 3. Gen. 15. tractat. 1. cap. 6.

Quapropter antiquitas vis solutiæ feri non ignara ubique eo ad soluendum, nunquam ad alterandum, vta est, sicuti in tertio de Alimentorum facultatibus Galenus nobis testatus fuit. Porro & ipsemet semper ad euacuandum hoc idem adhibuit, quod pluribus in locis operum suorum intelligi potest, veluti decimoquarto Methodi, ubi pro Matrona Romana ulcere in crure laborante purganda ex scamonea ipsum administravit, de cuius usu etiam capite proprio loquens, ait, serum subducendi ventris gratia adhibetur, atque per clysteres iniicitur: parique pacto in commentario de victus ratione in acutis, quum usu venerit, ut de causone sermonem faceret, ad soluendum ventrem huiusmodi in affectu ipsum commendavit, quod quidem aliàs tam cautè administravit, ut nisi cum salis, ac mellis additione ægrotantibus id obtulerit, nè scilicet diù in stomacho retentum in nidorem abiret; ideo quarto aphorismorum hæc protulit. serum lactis sale, & melle condientes, plurimis talibus exhibuimus, qui & iuuati sunt eorum aluo subducta, nec ab eo abfuit Aetius, cum hoc idem solutium esse, ac tanquam solutiuo vtendum esse dixerit. Paulus præterea Aegineta capite de lacte idè cum meminerit, ut solutium medicamen esse adhibendum admonuit. Dioscorides, lac omne, inquit, suum habet serum, quod seiunctum magis efficax est, ad corpus euacuandum.

Verum si ad Arabes quis confugere malit, eiusdem sententiæ hos ipsos fuisse inueniet. inter quos Princeps Auicenna vnus fuit, qui in icteritiæ cura serum cum mirabolanis, ac sca-

monea ad euacuandum, ut eius solutiua virtus fortis fieret, laudauit; de quo quidem sero loquens serapio ait. aqua casei lauat, mondificat viscera, & purgat ab eis superfluitates, quando bibitur, aut fit clyster.

Parique pacto Mesues serum solutium esse scripsit, cuius vis, cum hoc in efficiendo non valdè fortis sit, eo pro infusionis rerum solutiuarum basi esse vtendum maluit, quo bilim, adustosque humores educi posse asserit; hinc ideo febri biliosæ conferre, si subducendi gratia conuenienti in dosi, non quidem ad alterandum, datur, prodidit memoriæ.

Noua igitur hæc feri est opinio, nouusque eius vsus, cum quiuvis Antiquorum eo nequaquam vsus fuerit, nisi ad soluendum; quinimò nouissimus talis censeretur abusus, cum vsque ad Cabrielis Falopij tempus solum illud ad soluendum vsurparetur, quod ex eiusdem verbis elici potest; cum pro pueris dosim ad vntias viginti, pro adultis ad quadraginta præscribat; idque pondus Pauli, aliorumque iussu aquarum thermium, modo se adhibuisse testatur; quod quidem bilim, serosumque humores euacuare ait.

Cum igitur serum, ut ex dictis perspicuum est, sit solutiuum, cum ex omnibus authoribus bilim educat, quam eius quotidianus vsus in febribus sit perniciosus, si ad alterandum, seu (ut isti aiunt) febrilis caloris remittendi gratia, datur, nemo præmenter rationem habens, ignorare potest; cum febrienti solutium quotidie offerre Medicinæ fundamentis aduersetur, licet id tale debillimum esset; magisque vetitum erit, si horum more in febris augmento, vel statu extinguendæ sitis, vehementique caloris sedandi prætextu ægroto præbeatur: ratio autem cur solutiuum, tametsi debillimum tempore præscripto, quotidie febrientibus dari non liceat (hec est) quia frequenti hac exhibi-

*Fe sirob.
ex Ani-
malibus
c. 457.*

*In tra-
ctatu de
Med. purg. cap.
38.*

bitio-

bitione natura ab humorum coctione distrahitur, ipsaque valde affligitur, præcipue si tempore, quo febris augmentum, vel statum susceperit ægroto afferatur, veluti penè tota vena scola facere est assueta; quod sæpissimè improbaui, cum propter hæc frequenter agitationem morbos protrahi experientia manifestè nouerim, & sic morbos in crudefcere pluribus vicibus obseruaui. negant nihilominus hanc, quam præscripsi agitationem in humoribus fieri posse, cum dosis non sufficiens ad euacuandum ægrotantibus dari sit consuetum, utpotè ad decem, vel duodecim vncias, licet viginti interdum propinari viderim: sed qualiscunque eius dosis fuerit, nil boni expectandum est; etenim si soluat malum, cum tempore vestito detur, quum scilicet adaucta est febris, vel ad summum vigoris peruenit: idque si non euacuet (ut re vera res in omnibus ita obseruatur, quia ad opus magnum natura intentata, nempe ad humorum coctionem, non probè serua actuat, & sic nulla sequi potest euacuatio, tametsi dosis) qua alij morbi temporibus educi posset (assumatur) peius priori adhuc sequitur malum; quia agitatæ ex hoc humoribus non educuntur; atque hæc morbi cruditatæ augenda causa vera est; vel illud, quod à Galeno memoratæ proditum est, sequi opus erit, quippè qui (lib de his, quos purgare oportet) loquens de purgantibus medicinis, inquit.

Interdum quoque cum euacuatio frustratur, præter hoc, quod nocuum aliquid corpori affert, in nutrimentum etiam transit, interim tamen in perniciem, & venenum mutatur.

Idque tametsi multoties obseruarem, casum de eiusdem seri exhibitione notatu dignum in præsentì loco exarare decreui, qui Iacobo Bragadeno nobili Veneto, tunc propè diui Pantini habitanti accidit. hic igitur,

eiusque frater præbyter Tolentianus nomine Leo, cum anno 1604. die Corporis Christi vigiliam præcedente in diui Iob ædibus essent, atque Fratrem Claudium Manzinum eiusdem Monasterij sacerdotem consulere, nunquid scilicet affectio, qua vexabatur prædictus Iacobus, ab aliquo maleficio dependeret, ego illac transiens fratres visendi gratia, ad colloquium fui conuocatus, tuncque Clarissimus Bragadenus mecum sic loqui incepit.

Cum diebus elapsis ventriculi inapetentia, ac quodam fastidio aliqua cum siti tentarem, Medicorum iussu post aliqua administrata serum Caprinum dies ab hinc multos quotidie assumpsi; ac mirum quidè fuit, quòd sitis intensior, adeoque vehemens in dies euasit, ut viscera omnia mihi ardescere videre videar. hinc non abs re in mentem dubium accidit, nè scilicet malum tantum abditam in causam referri debeat, quem cum circa multa fuerim percontatus, intellexerimque toto illo tempore, nec ventris, nec lotij excretionem pro seri assumptione factam fuisse, statim tantæ afflictionis causam in seri retentionem fore referendam censui; ex cuius partibus crassioribus, nedum obstructions effatu dignas productas, sed ex his insignem putredinem exortam esse noui, à qua maligna febris eo nesciente, tunc producta, ipsum furtim iugulabat; quo quidem ex inæquali pulsu nullum seruante ordinem, intercepto, ac vigore quocunque destituto, tum ex linguæ faucibusque ariditate, nec non à faciei figura penè Hippocratica, atque non exigua anelitus difficultate cognita, ac animaduersa, virum tantum tot malis detentum per Ciuitatem diuagari videre obstupui, eiusque Medicorum inscitiam admiratus fui, qui cum quotidie præ manibus libros Galeni de arte curatiua ad Glauconem habeant, cum omni tempore hunc tra-

statum in Lyburna secum portent, non didicerint ipsum Galenum aperte docere, quod in tertiana (dummodo exquisita non sit) nunquam licet humida prorsus, ac frigida adhibere, sed aliqua calida: ideo expipere, hyssopo, origano, huiusmodiq; alijs ptisanam parari iubet, quia ad humorum mistionem cum bile rationem habent, isti autem corticem, non medullam animadvertunt.

Quapropter postquam de re hac nonnulla à me fuissent discussa, Patrem Leonem seuocavi, ipsumq; admonui, ut Fratrem dilectum quacunque spe destitutum tot angustijs depressum Domum duceret, alioqui periculum instabat, nè in itinere, tamen si Lyburna iter fiebat, caderet: cumque Patrem meis verbis fidem nullam adhibuisse observarim, ut quasi ipsi succenserem, isthac prædicere ausus fui. Pater mi scito Fratrem tuum triduo certò fore defunctum, quò ab eo audito, intrepidum sermonem timens, Domum statim ipsum duxit, qui à suis Medicis me curationis opus renuente visitatus spatio prædicti temporis obiit; cuius sanè rei testis est Pater Leo, utique Mater eius, ac cæteri Domus, itidem ac frater Claudius antea nominatus. alia multa de re hac dicere possem, sed brevitati incumbens omnia relinquo, quia à feri assumptione non exigua incommoda ægrotantibus evenire Venetijs, unusquisque Medicus quotidie observare poterit, ut ego prædictam ob causam morbos sæpius protrahi, miserosque ægrotos in splenis, cum Epatis longas affectiones, demumque horum aliquos in hydrope lapsos fuisse studio observavi. ubi serum profectò ipsum nulla inspecta ætatis, aut morbi, aut temporis, aut naturarum distinctione adhibetur; parique pacto in fluxibus omnibus, cum menstruis purgationibus superfluis hoc idem usurpatur, nec ad humoris qualitatem, nec ad fluxus

causam, nec ad tempus vlla habetur ratio; cum indifferenter penè omnibus affectionibus id ipsum applicet; hos autem Medicos cum hac perniciofa opinione verbis leuare non potuissem, studui ut saltem serum non distillatum cauerent; atque elambico paratum pro alterante usurparent, hoc enim tutius multas ob rationes in usu haberi potest, cui seminum citrillac, vel absintij commam addendam esse, ut frigiditatis vitium auferretur, iubebam, cum huiusmodi paratum corruptioni non facile disponi queat, elambico enim crassæ partes, cum nitrosæ, ac solutiux separantur, quod experientia millies nos docuit, cum in elambici fundo pro singula feri libra distillata pòdus trium ontiarum materiæ crassæ, tum salis, ac quasi nitri naturam præ se ferentis relinquatur; à qua procul dubio solutiua vim habet; quæ quidem frustrata obstructiones producuntur, indeque omnis corruptio contingit; si, inquam, aqueis partibus admista fuerit; & ideo hac à sero tali arte seiuncta, diu intactum integroque anno incorruptum seruari potest; quod re vera omni solutiua facultate, tunc est exutum, frigidiusque factum, cum feri caliditas, ut ex præcedentibus constitit, in partibus solutiuis ex nitrositate prouenientibus consistat.

Idque tamen si excepta experientia rationibus sit clarissimum, non ob id potui tantam veritatem in horum animis immittere, cum serum distillatum calidiùs esse, ac non distillatum, aliqui opinentur, quorum ratio est, quia distillari nequit, ni diu incalcescat, ebulliatque: quo medio caliditatem acquirere autumant, quibus sic tunc respondebam; igitur decocta refrigerantia, qualia sunt ninfæ, lactucæ, cucumeris, huiusmodiq; alia incassum; quia isthac longa ebullitione calida fiunt; quæ horum igitur sit ignorantia in præsentis loco explicare non mihi est opus; quia ni quis

mentis

mentis inops, cognoscat hos ab actu potentiam haud discernere, vel sibi ipsis non constare; si ex refrigerantibus decocta calefaciendi vim ebullitione minimè nancisci putet; qui si actum, non potentiam huiusmodi decoctis ebullitione addi posse velint, hoc idè de sero nobis quoque dicere licebit. sed hos finamus, qui eorum animi impetus, non rationem, præ oculis habent; atque in alia pergamus, quia satis de his hucusque diximus.

Quod Medici plerique omnibus in febribus quartana excepta, tum ceteris in morbis acutis cum ægrotantium detrimento omni tempore vinum prorsus inhibent.

Cap. Decimum.

Illud penes omnes vulgatum exioma (in extremis nimirum consistere vitium) omni in arte, ac quacunque actione semper fuisse verissimum, cuiusque satis esse perspicuum non vereor: utique & optimis ab artificibus id ipsum non contemnendum, sed propria in arte tale omnino concedendum: nemo mentis compos id argumentis hætenus refellere ausus fuit; istudque præcipue, ac perpetuò in Medicina, nunquam improbandum, sed præ mente quocunque tempore, tanquam quoddam perniciosum, ab omnibusque euitandum illud habendum, cuiusque adeo clarum esse existimo, ut in præsentī loco id mihi probare nullatenus sit opus; cum vndique Galeni, tum Hippocratis voluminum (si quis ea accuratè perpenderit) huiusmodi axioma, tum implicitè, tum explicitè, clarè intelligi possit. ad cuius rei claritatem locum distaxat eiusdem Galeni septimi scilicet Methodi adducam, ubi, quæ dixi, a-

pertè insinuat: idè cum quædam in victus ratione præscripserit regulas, hæc sequentia addit. cum igitur hæc indicationes ex aduerso pugnent, committendum non est, ut dum alteri nimium sis intentus, alterius omninò obliuiscaris; sed utriusque memor, quod licet utrunque misceas: quod quidem præceptum ubique memoria teneri velim. Non igitur (ut horum mos est) febrī adeo intentus esse debet Medicus, ut eius causæ immemor prorsus sit.

Quapropter tempus, regio, locus, hominum naturæ singulæ, morborum idæ, symptomatum differentiæ, causarum diuersitas, ægrotantium consuetudo, vires, propè dicam, ingens ægrotantis desiderium huiusmodiq; alia cuiusque Medico consideranda, ac pro præsentium, præteritarum, rerumque futurarum ratione vnumquodque administrandum: hoc enim modò cui rectè dandum, cui inhibendum, quantum, quale, atque quo tempore, utique, & quo modo, quæ ægroto conueniunt, sint offerenda, optimè nouerit: quibus quidem omnibus (ut ratio exposcit, concessis, ac tanquam veris admissis in dubium reuocari, nequaquam rectè poterit, an quamplurimum huius tempestatis Medicorum opinio, ac usus improbandus, aut admittendus sit: quippè qui vinum quibuscunque in febribus quartana excepta, quinimò in hoc eadem sæpè illud verant, prorsus inhibent, quibus durantibus, tametsi tempore longissimo illud, tanquam venenum interdiciunt, idque præcipue à quampluribus Medicis Venetis obseruari, atque toto febrium curriculo ipsum improbari sex annorum experientia, mihi iam fuit notum; cum eius usum in ægrotis adeò renuant, ut ad bibendum eis dari, nedum verent, sed nec id ipsum eos naribus olfacere, atque dicere audeo, nec oculis nimium inspicere, permittant: cumq; penè omnis præter naturam affectus cum febre

bre hominem inuadat, ex hoc fit, ut febris prætextu quocumq; in morbo vinum damnent, cum nihilominus, nè quidquam aptius ad semicrudos humores coquendos, tum sudorē, ac urinam prouocandam, nec non somnum conciliandum inueniri Galenus clarè dixerit. cur autem hoc ita seuerè ab his interdicator, non sanè penes me alia constat esse causa, quàm ea, qua multa permittunt, ac alia perperam improbant: nempè nè malorum euentus (si ea casu contingant) culpa, ac ratio in vini exhibitionem referatur; quod etiam horum aliqui; mihi retulerunt: norūt enim vulgus opinari, ac cōstanter credere, vinum in febribus, tanquàm venenum omnī tempore, omnique ætate euitandum: ex quo cōstat, quòd re propria ducti, utpotè lucri, tum inanis gloriæ gratia ægrotos, ac astantes deludant. Huiuscè quidem generis Medici Galeni tempestate non defuerunt, quos quæstuosos, alios ambiciosos, ac alios gloriosos, aliosque diuersis pro eorum vario fine nominabat nominibus; cum nequaquam veri Medici essent censendi. horum autem (de quibus dixi) quamplures impostores, ac alios ignaros esse vocandos arbitror.

Nè igitur falso horum prætextu ægri decipiantur, ac virium imbecillitate aliquando concidant, vel propter obstructions aquæ vsu productas morbi protrahantur, mihi

hoc tempore, quæ Galeni,

quæ Hippocratis,

quæ antiquo-

rum alic-

rum

au

thoritas, quæ ratio,

quæ experien-

tia expo-

scit

scriben-

dum.

Quòd Galenus, & Hippocrates, cæterique prisci febrientibus vinum dabant.

Caput Vndecimum.

UT autem clarius, minimeque confuso modo rem tractemus antequàm vltra progrediamur de vinis aliquid ex Galeno est exarandum, ut quale penè cum aquosum sit vinum, quale vinosum, utique, & inter hæc duo medium intelligatur: pro cuius quidem rei claritate ad ipsummet cōfugere expedit, quippè, qui tertio de victus ratione in acutis hoc idem, quod quærimus patefaciens, quæ sequuntur scribit.

Vinum potens vehementer, celeriterque corpus calfacit, caputque ferit, imbecillum contrario agit modo, quæ verò medium obtinent, nota euadunt, si ab extremis distinguantur. potens vinosum appellatur, imbecillum aquosum: nempè in quo vinum aquam euincit, id cum in aliquo vehementissimum esse videbimus, iurè vinosum appellabimus: sicuti, & contrarium aquosum, quod aqua maxime in omnibus simile existit tenuitate, scilicet, & calore, & odoris carentia, & non manifesta calefactione; hæc igitur in vinis, secundum propriam naturam reperiuntur differentia.

Ex his autem Galeni verbis satis constat, quòd omne vinum ad triplicem redigitur differentiam: etenim, vel extremorum rationem habet, & sic vinosum, vel aquosum: vinosum quidem, quum potens, aquosum si fuerit, imbecillum: quod autem medium, inter hæc est temperatum. non ignoro alijs in locis, præcipuè libro de bonitate, & vitio succorum longiori sermone ipsum Galenum de vinorum differentijs agere; quæ nihilominus, cum nil magis ad rem nostram conducant, huiusmodi locum omitto, sed vnde digressi sumus (reuertamur) & videamus, an in febribus, tum acutis omnibus in morbi-

D

hæc

Ab inij

Cap. II.

hæc tria vinorum genera descripta à Galeno, atque Hippocrate adhibita fuerint; quod quidem, quæ sum dicturus, affirmatiuè apparebit. atque si in primis de aquoso verba sint faciunda, non est ambigendum, quin omnibus in febribus, tum morbis alijs acutis hoc vini genus ab ipso Galeno fuerit adhibitum; istudque ad humorum coctionem adiuuandam, tum sudorem, tum urinam prouocandam ab eodem summè laudatum; & quamuis loca non pauca, vbi de ipsis sit mētio, adduci possint, aliqua prolixitatis euitandæ gratia duntaxat memorabo. primūque diarijs in febribus illud vtile adhibendum ex eiusdem verbis in octauo Methodi euident est; cum dicat.

Vinum aquosum in febribus diarijs ex ita, vigilijs, tristitia, curisque utilius, quàm aqua exhibetur: coctionem nanque inuat, urinas, ac sudorem prouocat; constat autem Hippocratem non modo in diarijs, sed acutis in febribus, ex his, quæ de acutorum victu prodit, vinum dare.

Hoc idem primo de arte curatiua ad Glauconem admonet, dicens.

Qui verò ex vigilijs, aut aliquo animi affectu febricitant, postquam balneaueris, cibo humectante, ac boni succi reficere expedit; vinum verò omnibus sed præcipuè his, qui vigiliam passi sunt, inærepidè offerendum.

Vndecimo præterea Methodi, quū de putridarum febrium curatione meminerit. cum corpus euacuatum fuerit, vinum aquosum bibendum iubet, omnes enim (ait) promouet euacuationes. atque aliquibus interiectis verbis. Cæterum vbi magnitudo febris obstat, sicuti in continen- tibus, nec vino, nec lauacro vtendū, nec his, quæ habitum rarefaciunt; qua conditione nos quoque febrientibus adhibendum censemus, in febri enim ardentissima (de qua hic loquitur Galenus) vt subsequētibz verbis constat, aqua frigida eodem modo potius conuenit, quàm vi-

num, cum signa coctionis apparuerint, & vires validæ fuerint: alioqui (inquit ipse) si febris mediocris fuerit, cum signis coctionis balneum, & vinum est adhibendum (& licet legatur) si vires non sint validæ, nihilominus id Galeni doctrinæ, nequaquam consonum est, quia viribus existentibus infirmis balneum, nunquā admittit Galenus, vt etiam verbis præcedentibus eiusdem loci conijci potest. ideo græcè potius legendum, vt quidam volunt & *καὶ αἰσχροῦ*, scilicet nō inualidæ. perspicuum igitur hucusque est, quòd etiam in ardenti febre, dummodo mediocris sit, vinum ex Galeno conuenit.

Præterea, cum tertiana exquisita curationem ad Glauconem scripserit, ait. vbi concoqui morbus inciperit dandum est vinum, ab initio tenue aquosum & paucum, vbi verò iam propè est, vt morbus soluantur, amplius offerendum.

Quo tempore autem morbus concoqui incipiat, docet idem. comm. primo, de humoribus, cap. tertio, dicens.

Cum concoqui incipit morbus aduenit augmentum. cum efficitur concoctio status est, cum confecta declinatio. ex quibus colligitur, quòd vinum dari potest in fine principij, cum antequàm sit augmentum, vel adueniente augmento morbus concoqui incipiat; quinimò ab initio his non obstantibus Galeni verbis dari potest, quippè quæ verba in exquisita tertiana vim duntaxat habent, quæ pura bile accenditur; cumque humor hic natura sua subtilis sit increassatione eget: vnde locus iste pro Venetis Medicis minimè conducit, dūm ex hoc, nisi signis coctionis apparentibus vinum offerri possit dicunt; quæ signa tamen penes ipsos, nunquā conspicuntur, nisi morbus sit absolutus, & interdū an concocta sit materia dubitant, qui solum urinas, non cætera ad morbum pertinentia, inspiciunt, aut perpendunt; verū sæpissimè vire decipiunt: quando quidem non raro ip-

Cap 9. lib. 16

Cap. 3.

Cap. 3.

Cap. 9.

in ipsis crudis (ut experientia in ple-
risque egrotis docet) existentibus
morbus soluitur, sicuti interdum bo-
nis apparentibus ægri vitam cum
morte commutant: urinis igitur, &
morbus, & symptomata una corre-
spondere debent; si ipsis fides adhibe-
ri debeat; unde locus iste cum ad ex-
quisitam tertianam referatur, cæte-
ris febribus accommodari non po-
test: sed nunc ad locum duodecimum
Methodi quarto in capite transe-
amus, quem in subsequenti capite di-
fusiùs exarabo; ubi hæc idem Gale-
nus habet.

*At quibus ex flava bili, qua es ventri-
culi infestat, syncope incidit, ijs frigida ex-
hibenda potio est. vinum tamen, quod, &
calidum natura sit, & deductionem per
corpus promoveat, omnibus quos syncope ma-
le habet, offerre conveniet, distribui namque
per corpus nutrimentum, quod sumptum
est, non in ventre manere volumus. hæc il-
le, quibus clarè elicitur, quod ab ini-
tio morborum febrilium syncope
infestante vinum ex Galeno dari po-
test, cum de syncope, ut subsequenti-
bus verbis patet, cui febris sit con-
iuncta sermonem faciat: syncope au-
tem morbo incipiente febrientem
infestat, ergo ab initio cruda existen-
te materia vinum tutò dari potest,
quinimò generosum, quod falernum
ipsum vocat, ut paulò inferiùs idem
asserit, sed quæ ad locum istum spe-
ctant, in sequenti capite dicam, inter-
rim loca alia adducamus, & primum
octauum caput, tertij de vñs ra-
tione in acutis, ubi vniuersaliter lo-
quens, hæc protulit, nempe.*

*Febrientibus vinum aquosum maximè
est idoneum, est enim vinum hoc album co-
lore, substantia tenue, nullam earum, qua
ceteris in vinis insunt, habens qualitatem;
neque austeritatem neque acerbicatem, ne-
que dulcedinem, neque acrimoniam, neque
odorem, nempe vino huic omnium soli, ut
tùm aqua, tum vini mala effugerat, est da-
tum, sed nè quis in dubium reuoca-
ret, nùm huiusmodi vina haberi*

possint, sequens propositum, sic ait.

*Produnt talia in unaquaque gente ali-
qua, in Italia imbecillum sabinum, quod
febrientibus administrant, in Asia Titaca-
zenum, & quæ sequuntur. atque in supe-
riori loco eiusdem libri. cum vina quæ-
dam vinosa, ubi capitis grauitas, ac
mentis concussio cum febre fuerit ad
Hippocratis mentem damnauerit.
his (inquit) idonea solùm ea sunt vi-
na, quæ aquosa sunt. quæ verò vina
sint aquosa, iterum septimo Methodi
enucleat, dicens. vinum aquosum est,
quod ab Hippocrate oligopharum
nominatur tenue, & purum, quod, si
diluetur minimam substat aquæ
mixturem, quod verò mixturem ad-
mittit aquæ, vinosum ab Hippocra-
te appellatur.*

Hactenùs autem ex his, quæ Ga-
leni authoritate sunt relata, patet (si
fides vlla ei adhibenda, quod vinum
febrientibus tutò dari potest, præci-
puè (inquam) oligopharum, quod
profectò ubique Italiæ locorum non
deest, ac præcipuè in Gallia nostra
Cisalpina, quæ lingua vernacula ho-
die Lombardiana nuncupatur, cum vn-
dique albani nomine reperitur.

Quæ autem de hoc vino pro fe-
brium curatione à Paulo Aegineta
memoriæ sint prodita, sileo, cum ea-
dem, qua Galenus, vtens ratione,
quæ idem Galenus pro re hac protu-
lit, penè ad verbum transcripserit;
quæ ob id in præsentis loco non exa-
ro. Verùm, quæ ab Aetio dicta sunt,
silentio pertransigere, nequaquam
volo; quippè, qui cum libro quinto
de ephemerarum cunctarum commu-
ni victu egerit, inquit.

*Vinum omnibus ephemeris exhibendum
aquosum album, subtile: nam præter id,
quod coctionem adiuvat, urinas etiam, &
sudorem mouet: sed vigilijs, aut em-
ris, aut tristitia maceratis vberius conco-
dendum atque eodem in libro, in ex-
quisitæ tertianæ curatione à Galeno
nequaquam diffidens, sic loquitur.
Inchoante coctione aquosum vinum tenue,*

*In septi-
ma par-
tione.*

Cap. 61

Cap. 65

D 3 parit

parcè primò exhibendum, indè appropinquante salute vberius.

Sed cæteris, tanti authoris omissis locis, ad vnum, qui omnibus putridis febribus communis est, me confero. vbi de communi quibuscunque putridis febribus victu agens, quæ sequuntur protulit.

Vniuersum verò corpus exterius ante inanitionem diffuari non oportet, sed post inanitionem difflandum, vtendumque tepidi caloris medicamento, quale est camomellinum oleum. in hoc etiam tempore, quando, inquam, difflaueris, ac per habitum digeres, memento vinum aquosum bibitum omnes excretiones mouere. apparente verò in urinis certo coctionis inditio poterunt quoque lauari dulcissimo, ac temperato potabilium aquarum balneo. hæc ille.

Ex quibus sanè verbis postremo loco exaratis satis euident est, quòd antequàm coctionis vestigium appareat, vinum præbet aquosum; quandoquidem vini sermone absoluto sequendo ait. lauari poterunt quoque, cum coctionis inditium fuerit; quo fit, vt eorum opinio tanquàm friuola sit reiicienda, eorum (inquam) qui tùm Galeni, tùm Hippocratis loca negare nequeant, quadam conditione ea excipiunt, dicentes, quòd Galeni mens vbi que locorum fuit, vt in febrium vniuersali declinatione, non alio tempore vinum ægrotis sit offerendum, quod nihilominus falsissimū est, etenim ad Glauconem scribens, atque de exquisita tertiana agens. cum morbus (ait) concoqui inceperit, vinum offerendum.

Humorum autem coctione incipiēte nō est morbi declinatio vniuersalis, cum in augmento, status initio huiusmodi coctionis principium esse possit, & ideo nunquàm est morbi vniuersalis declinatio, nisi eodem morbo iam concoctis; ante autem id tempus vinum dari iubet Galenus, vt velocius morbus soluatur, cum hoc idem semicrudos humores coquat, quantum quoduis aliud, vt

que vrinam, ac sudorem prouocet; somnumque conciliet; ut eidem Galeno loco iam ab initio citato placuit. quibus addendum existimo, quòd si in febrium vniuersali declinatione vinum duntaxat adhibendum veller, non dixisset multis in locis, quòd febrientibus est idoneum. quia humorum coctiones adiuuat, sed videant isti caput quintum duodecimi Methodi in cuius fine febrientibus ex syncope propter cruditates vinū ab initio statim dari iubet aquosum quidem, vt virtus corroboretur, ac indè crudi humores coquantur. sed quod magis est minimam vinum desiderat mutationem, ut assimiletur: quod idem Galenus asserit. quo fit (eodem loquente) vt tùm nutriet, tùm roboret celerimè.

Vt autem vnde oratio defluerat, reuertar, si exquisita in tertiana morbi coctione incipiēte ex eiusdem Galeni præcepto vinum sit adhibendū, vbi tam feruens, ac imistus humor putret omnium quidem calidissimus, ac siccissimus; quid postea de cæteris putridis febribus dicendum? vbi & pituita, & atra bilis, vbi nunquàm sola bilis reperitur, sed nunquàm non alijs admista humoribus putret? equidem nunc nobis à fortiori arguere licebit; si enim de quo magis videtur non inesse, & inest, ergo de quo minus. sed vt horum falsa interpretatio adhuc magis appareat, nonnulla etiam Galeni, ac Hippocratis loca addenda, vt undique perspicuum esse possit, quòd non modo in febribus internitentibus, ueluti exquisita tertiana est, sed in continuis, syncopique complicatis, tùm morbis

alijs in acutis, idem Galenus, ac Hippocrates uino nedum oligopharo, sed interdum uinoso usi sunt.

4. de iur. da san. 6. 4.

3. de temper. 6. 12.

Lib. 1. c. 9

Quod

Quod Galenus, ac Hippocrates febribus in continuis, tum morbis cæteris in acutis vinum administrabant.

Caput Duodecesimum.

Quamvis quamplurimum priscorum Medicorum græcorum, inquam, ac Arabum memoriam hinc tradere possim; quippè quæ ad rem nostram multum conducere possent: nihilominus nè ab incepto ordine digredi uidear, aliquibus contentus ero, quibus reuera qualisnam in febribus, cum acutis in morbis antiquitus uini fuerit usus, constabit. primumque illud non est prætereundum, quod ab eodem Galeno duodecimo Methodi memoriæ est proditum, quod etiam præcedenti capite à nobis tactum fuit, ubi quot bona in febribus à syncopi non abiunctis adhibitum uinum nobis adferre possit, declarat, dicens.

Omnibus, quos syncope male habes, uinum, quod natura sit calidum offerre conuenit, quia deductionem in corpus promouet, distribui nanque nutrimentum, quod assumptum est per corpus volumus, non in ventre manere postea. commodissima igitur his uina sunt, quæ cum naturaliter austera sint, sensilem iam adstringendi vim propter utriusque naturam non amplius exhibent calorem tamen admodum euidentem habent, omnia enim, quæ requirimus in ijs, quorum stomachus amara bili vexatur, efficiunt; cum & inuicem sumantur, ut tum ad coctionem, tum ad digestionem in corpus etiam faciant, ut succi vitium mitigent, & corporis habitum calefaciant, & stomachum ipsum firment. huiusce generis uinorum optima sunt surrentinum, signinum, sabinum, tiburtinum, marsum, omnia quidem Italica, atque aliquibus interiectis uerbis. Hæc omnia uina stomacho, qui amara vexatur bili, salubria sunt, & ideo illis uiendum, quoties is, vel ex ardenti febre offensus syncopem attulerit, vel alias multa in eum bi-

lis fluxerit, vel multam imbibierit, quibus tamen ex crudis humoribus syncopes periculum imminet, sanè salernum tantò iam memoratis præstat, quantò tum melioris est succi, tum etiam calidius: utpotè, quod, & uelocius illis per corpus digeretur, & crudis succis concoquendis auxilio erit. penè autem in eiusdem loci calce sic concludit. considerandum autem ante omnia est qualisnam agrotantis sit natura; nam si imbecillum illi caput sit, & quod facile calidis uinis impleatur, quæ minus calida sunt, potius offerri debent: si firmo admodum capite est, ut talibus uinis delectetur, aut etiam citra noxam ea ferre sit solitus, haud dubiè his utitur.

Hæc profectò sunt Galeni uerba, quæ si rectè perpensa fuerint, clarissimum esse constabit, quod uinosum uinum in ardenti febre, cum syncopi ante humorum coctionem administrat; quandoquidem syncope affligente dat huiusmodi uinum, sed syncopes sæpè à morbi initio hominem inuadit, ex quo luce meridiana clarius percipi potest, quod ante morbi, ac febrium coctionem adhibet uinum, ut morbi præcipuè coctio citius contingat, ueluti ex præcedentibus perspicuum est. non igitur (ut nostrates) febrilem calorem, minusque bilim aridam timet, non enim corticem duntaxat aspicit, sed usque ad medullam pertingens, rerum causas perpendit: & ideo cum in huiusmodi affectibus bilis generatio ex epatis prohibita transpiratione contingat, ope cuius calor in epate adaugeri solet, retentis enim fuliginibus calor intus existens mordax euadit, tum quia, cum fuligines, quæ à sanguinis molle eleuantur, egredi nequeant, retrocedere coguntur, quo fit, ut per huiusmodi motum incallescant, hinc ideo in epate humores preclusi pari ratione ardent, & sic hoc modo in ipso epate calore adueto non dissimilis gignitur humor; tanci autem incommodi causa tota ad obstructions in uenis eidem epate in-

Nota uinum syncopi ex ardenti febre detentis offerendum.

seruiantibus productas est referenda, quæ quidem cum ex crassis humoribus, tum viscidis, frigidis scilicet, ac humidis dependeant, nequaquam auferri poterunt, nisi calida adhibeantur; inter quæ, cum vinum sibi primum locum vendicat, iure Galenus id ipsum cæteris præposuit, quod nedum incidere, attenuareque crassos humores potest, sed innato calori robur non exiguum citò addendi vim habet, cumque calor innatus validus fuerit, non est tam magnum malum, quin superari possit; quandoquidem morbus quicumque à materia dependente, eiusdem materiæ coctione soluitur; coctio autem talis materiæ nil aliud est, quam naturæ dominium supra ipsam; hoc autem naturæ dominium per natui caloris robur contingit: vnde à primo ad vltimum clarum, ac perspicuum esse debet, quod non absque ratione in huiusmodi affectibus vinum non modò aquosum; sed vt Galenus vinosum vtile adhibendum; atque aqua vti perniciosissima euitanda, quæ, & morbos protrahit, & maxima mala efficit, vt ex Hippocrate, ac Galeno in sequentibus patebit; quod quidem experientia quotidiana sæpissimè docet.

Tex. 106.

Libro 1.
fen. 3.
traff. 2. c.
3.

Tex. 2.

Quapropter Hippocrates inter ceteros sapientissimus hac, quam descripsimus, vtens Methodo, quarto de victus ratione in acutis vinum tenue, ac vetus, & meracius his, qui arida cholera redundant, dari iussit, vbi Galenus. hoc iubet Hippocrates, vt coctioni adiumento sit, sed tenue, vt in ventre non moretur, vetus, & meracius, vt calefaciat magis. Auicenna quidem à Galeni, Hippocratisque sententia nequaquam abfuit, cum dicat. Vinum cholera abundantibus rubea confert, quia choleram rubeam, vrinam prouocando expellit.

Dulce præterea vinum omnibus in acutis, idem Galenus adhibuit, cum tertio de victus ratione hæc

scriptis mandauerit; nempe:

Verum, ut uno verbo absolnam, vinum dulce in acutis morbis ad expuitionem, tum propter dictas operationes, tum propter communem vinorum omnium rationem, quæ vires roborant, idoneum existit. & maxime his, qui quauis humida, quæ tum in thorace, tum in pulmone continentur, expuant. postea illud sanè vinum (loquens de dulco) nullum aliud bonum habet febrientibus propriatum. atque eodem commentario. Verum post vinum dulce non admodum crassum ad eorum, quæ in pulmone sunt, aduersionem conueniens est aquosum vinum, virtutem scilicet roborans, & humores, tum humectans, tum incidens mediocriter, quod cæteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur.

Quod autem Hippocrates morbis in acutis vinum omnis generis exhibuerit, & his, quæ de victus ratione in acutis prodidit est clarissimū, idèd capite de vino sic locutus est. quibus autem vinum dulce, vinosumque, & album, & nigrum, melicratumque, & aqua, & eximeli insigniantur in morbis acutis distinguere oportet. ex quibus additis verbis subsequentibus eodem loco memoriæ proditis, nulli rectè est verendum, quin in acutis omnibus vinum adhibuerit. cum nihilominus tempori, regioni, hominum naturis, ætati, tum morborum ideis, eorumque symptomatibus more eiusdem Hippocratis ratio sit semper habenda, & sic pro horum ratione variè vinum adhibendum, atque interdum inhibendum. quales autem penes Hippocratem sint acuti morbi, ex primo de victus ratione clarè elici potest. vbi hæc leguntur.

Sunt autem acuti morbi, quos prius inominatim perstrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, causus & quicumque alij. hos sequuntur morbi. quorum febres prorsus continua interficiunt.

Non igitur in febribus, tum morbis acutis iuxta vulgi opinionem, adeo vinum est abhorrendum, vt prorsus ipsum excludatur; sed Medicum

Tex. 5

Cap. 1

Tex. 8.

De vi-
tus ratio
ne loco ci-
tate in ca-
pit de
vino.

Cap. 10
sexto.
Cap. 3.

cum oportet (Hippocrate testante)
distinguere quibus dandum, & qua-
le, & quantum: vt etiam Galenus no-
no de Hippocratis, & Platonis decre-
tis docuit; atque præcipuè illud dan-
dum, vbi citò reficere expedit nulla
febrium, aut alterius morbi magni-
tudine inspecta; quod semper à Ga-
leno fuit obseruatum, vt decimo Me-
th. conijci potest, vbi Iuueniannos
vigintiquinque nato calidissimo, ac
siccissimo temperamento prædico vi-
num ad cyatos duos dedit ad ipsum
reuocandum, idque in febris accessio-
ne fecit, ac mirificè contra aliorum
Medicorum opinionem profuit: Por-
rò hoc idem multos annos experien-
tia me docuit, quod re vera non mo-
dò aquosum. sed vinosum, quale est
maluaticum, cum vsu venerit (veluti
quàm ob feb. ium malignitatem, vel
propter syncopim vires caderent)
semper magna ægrotantium utilita-
te adhibui; licet in exigua quantita-
te (maluaticum præcipuè administra-
uerim quod (ita viuam) omni tempo-
re mirificè profuit; de qua re pro nūc
testes sint Bellunenses, cum hac arte
quasi miraculosè ab initio mei in-
gressus vsque ad hoc tempus à syn-
copi, ac virium oppressione in febri-
bus etiam malignis ægrotos quam-
plures sæpissimè subleuauerim; id
quoque, cum mihi facultas fuit, vbi-
que locorum, Venetijs (inquam) at-
que Ferrariæ, dum Medicinam face-
rem, semper obseruaui, atque à vini
vsu loco, pondere, tempore, eiusque
qualitate, ac modo vtendi in febri-
bus adhibiti magnum fructum, nun-
quàm non vidi, sicuti ab aquæ die-
bus multis potione exhibita insana-
bilia obseruaui incommoda; de qua
aqua loco suo verba mihi erunt fa-
ciunda, nempe vt examinemus, quæ
vltèrò, quæ citè sint mala, quæque
bona: igitur quæ ratio in eiusdem
vini, tum aquæ, pro febribus exhi-
bitione exposcit, perquiramus; vt ex
hoc quot vitia aquæ, quotque bona

vinum ex Hippocrate, tum Galeno,
febrientibus adferre possit, legenti-
bus constet.

*Quòd ratione, ac Galeni Methode
vinum in febribus, tum morbis
acutis interdum omni tempore
conuenire potest, quotque vitia
aqua, quotque bona vinum in
his producere queat.*

Caput Decimumtertium.

VT quæ ratio in re nostra requi-
rat, perpendamus, videndum in
primis, quæ nam febrium putridarum
sint indicationes, his etenim intelle-
ctis perscrutari nequaquam erit diffi-
cile, nùm vinum febrientibus rectè
adhiberi possit; quod quidem si affir-
matiue constabit, tunc quale, quan-
tùm, atque quando his offerri debeat
erit considerandum. qui ergo, (inquit
Galenus) febrem curare volet, putre-
dinem inhibere eum oportet; quo-
fit, vt duæ febrium putridarum cu-
randarum sint indicationes, quarum
altera à febre, atque altera à putre-
dine: à febre quidem duplex curandi
ratio elicitur, quòd scilicet febris
portio iam vicens amoueatur, quæ
in fieri inhibeatur. à putredine ite-
dem duplex insurgit tractandi mo-
dus: & quòd putredinem iam factam
euellas, & futuram prohibeas, futura
autem inhibebitur, si perspiratio im-
pedita auferatur, quæ prorsus tolli
poterit, si, quod retentum, euacue-
tur, & quod retinendum, interdica-
tur: quod re vera fiet, si loca obstru-
cta recluseris: atque hinc adhuc duæ
se nobis offerunt indicationes, quòd
scilicet iam factas obstructions au-
feras, atque futuras fieri, nè permit-
tas; præsentem autem aperiens, quæ
quippè quæ calida sunt, amouendæ,
atque futuræ (humorum defluxum
com-

compescendo) sunt euitandæ: ex quibus (inquit Galenus) apparet, quod ultimum in resolutione, primum in curatione esse debeat; & ideo humorum redundantia ante omnia euacuanda, atque inde obstructionibus mederi est opus, & sic scopus in his curandis præcipuè præ mente habendus; quod febris causam respicias, quæ cum materia ad putredinem apta ab obstructionibus prorsus dependens sit, atque obstructiones à crassa materia, hæcque ob caloris natui defectum ab aliquo impedimento exortum semper genita fuerit, alia interùm insurgit indicatio, nempe quod innatum calorem eodem Galeno præsentis loco testante, instauremus, & sic à primo ad ultimum talis elicitur conclusio; quod post redundantia materię euacuationem obstructionum curationi totis viribus sit incumbendum; utique, & futuras caueamus obstructiones; quod sanè nequaquam fieri poterit, nisi materię defluxus tollatur; qui rectè euellatur, si eiusdem materię generatio interdicitur, quod nec vnquam contingere poterit, nisi virium, seu innati caloris instauratio, atque corroboratio sequatur.

Cum ergo, quæ corroborandi calorem, ac vires instaurandi vim habuerint, temperatè calida, ac nutritiua sint naturam minimè grauantiā, vel quorum ope optimè fit alimenti concoctio. me hercle, quod nè quidquam pro re hac (Galenus testante) aptius inueniri poterit, quàm vinū, quippè quod celerrimè nutrit, atque absque manifesta calefactione (si præcipuè aquosum fuerit) mirificè corroborat; quinimò si artis Methodum quis perceperit aduentitium calorem, seu dicas febrilem sedat; tūm quia obstructa recludit, tūm quia moderatissimè calefacit; cum nec manifesta in eo percipiatur calefactiua virtus, si (inquam) aquosum fuerit; de quo Galenus, tertio de victus ratio-

ne in acutis vinum aquosum vinosum prorsus opponi ait, quod in calce octauis textus eiusdem commentarij confirmauit; cum ergo vinosum sic calidum febrientibus contrarium, sequitur ex hoc id ipsum esse idoneum, absque calefactione manifesta: quod asserit idem Galenus, cum eodem commentario ab initio dicat, vinum aquosum, aquæ maximè in omnibus simile est, tenuitate, scilicet, & colore, & odoris carentia, & non manifesta calefactione; atque inferiùs in textu quarto ait. aquosum vinum virtutem roborat, humores humectat, & mediocriter incidit; quod cæteris vinis innocentius febrientibus datur; hinc illud octauo in textu huius tertij commentarij protulit. scilicet, vinum aquosum febrientibus maximè est idoneum.

Ratio vna quidem esse potest (ut idem Galenus secundo aph. ait) quia celerrimè, & maximè vniuersim alit, tūm quia omnium alimentorum velocissimum in nutritione est, ut ibidè ostendit, quod ab Hippocrate in eadem aphorismorum particula confirmari videtur, dūm dixit. facilius ei impleri potu, quam cibo. Idem præterea vinum obstructionibus mederi mirificè potest, quo maximè in febribus opus habemus; cum nè quidem maius auxilium ad semicrudos humores concoquendos inuenerit Galenus, quàm vinum; cui illud pluribus in locis ab eodem memoriæ proditum, addendum esse puto; quod nempe aquosa vina vrinam, ac sudorem, reliquasque excretiones mouet; quæ omnia febrium putridarum curationi sunt pernecessaria.

Cæterum postremò in his curandis est refrigerandum, ut idem Galenus loco Methodi citato admonet; quod ipsemet semper obseruauit. post scilicet euacuationes, obstructionumque curationem, tūm humorum digestionem refrigerare; non quidem prius; & ideo in febre arden-

Aph. 18.

Aph. 19.

4. de tuer
da san t,
4.11. Meth.
c. 10.

Metb.
6.

ti, ubi maximè opus refrigerandi habetur, frigidam aquam dari ante humorum coctionem vetat. ex quo satis constat, quòd non ad serum Caprinum more Venetorum statim confugiendum, cum hoc idem obstructiones nedùm adaugeat, sed nativum calorem extinguat; ut loco suo constitit, quo postmodum labefactato cruditates increbescunt, ex quibus nedùm obstructiones, sed omne morborum genus, inquit Galenus.

Libro de
succorum
vitio, ac
bonitate
9.3.

Vinum igitur oligopharum, seu aquosum febrientibus tutius, quàm aqua exhibendum, quia vires instaurat, cruditates coquit, ac obstructiones aperit, urinamq; prouocat: aqua autem vires sternit, humores incredescit, obstructiones adauget, urinamq; præcludit: quod quidem prudens Hippocrates (cum de victus ratione in acutis egerit, affirmans, quæ sequuntur memoriæ prodidit.

Cap. de
aqua.

Aqua, qua in acutis bibitur morbis, nullum sanè aliud habeo, quod illi concedam efficium, neque enim in peripneumonicis suffim sedat, neque sputum educit: imò ceteris minus, si quis aqua potione prorsus utatur. Verùm si inter oximeli, & emulsam paululum aqua instilletur, ob qualitatibus potionum transmutationem sputum educit: nempe inuis inundatione quamdam parit, alias neque sitim sedat, sed amarescit, nempe ei, qui suapte natura biliosus existit, ea est biliosa. Hippochondrio præterea est mala, atque etiam pessima, biliosissimaque, & vires maximè labefactat, ubi in vacuitatem venerit, adde, quod licentiam auget, iecurque ubi inflammata sunt, fluctuatque, & innatat: tardè siquidem meat, quod subfrigida, ac incoctibilis sit, neque aluum deiecit, neque urinas mouet, atque ex eo quoque nocua est, quòd suapte natura stercoreis expers sit. quam si pedibus frigentibus aliquando quis biberit, eo his omnibus multo magis nocebit, ad quod quis eorum venerit. hæc ille.

Quæ igitur aquæ sint dotes, quæque mala nostris in corporibus producere queat, ex Hippocratis verbis

exaratis, si eius sententia non sit contemnenda, cuius doctio Dei voci (inquit Galenus) æquiparari potest, satis clarè apparet, quæ omnia Galeni testimonio eodem in commentario comprobari possunt; qui rationis, ac Hippocratis sententiæ haud commemor. septimo Methodi sic locutus fuit.

Quin etiam exactius coniecturam de iam dictis facies, si vitiorum aquæ capita memoria tenueris. Porro ea pendent omnia ex eius frigiditate: cuius culpa, & in præcordijs diutissime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita ventriculi resoluit robur; sic va deterius proinde concoquat, sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit. At verò memoratorum vinorum virtutes comprehensis, iam aqua vitijs aduersam quodammodo naturam habent, cum ne inflent præcordia, immò si inflata sint, subsidere faciant, nec inibi moras trahant, propter caloris mediocritatem: adde, quòd, cum digestionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum sursùm agant, ad celeritatem deductionis in corpus deducunt. sunt præterea boni succi, & admiscenda, seu (ut quodam in Codice habetur) contemperanda, concoquendaque ea, qua in ventriculo, & venis sunt idonea, iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt, eoque fit, ut etiam talia vina præter cetera urinas moueant: quia, & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt.

Hæc profectò ad verbum scripsit Galenus, quibus facile comprehenditur, quòd tot bona in vino, quot mala in aqua reperiuntur: quo in loco de vino oligopharo agit, cuius sermo antea à nobis fuit institutus; quod febrientibus maximè est idoneum, ut ab initio huius sermonis pluribus Galeni locis comprobatum fuit. Non ergo est verendum, quin nostris temporibus hoc idè in his, quos febris malè habet, vrile sit, si modus seruetur, præcipue quia vina Italica.

E

non

Primo de
usu par-
tium 6.9.
6.6.

Cap. 6.

non adeo insignita calore sunt; quæ admodum ea, quorum usus erat penes Galenum, de quibus (loquor de aquosis) cum loco septimi Methodi antea allegato mentionem fecerit. quocirca (inquit) citius sexto anno nobile sabinum idoneum non est. quibus verbis manifestè constat, quod Galenus, nisi anno sexto elapso vinum aquosum adhibebat, nos autem, cum vnius anni dentaxat in usu habeamus, perspicuum est Galeni vinum aquosum calorem nostri temporis aliud tantum superare, quantum hoc idem aquam: quo fit, ut de huius tempestatis vini oligophari calore, nequaquam sit timendum, cum sexti anni vini caliditatem, ac siccitatem in febribus idem Galenus haud timuerit, quinimò rationi consonum esse videtur; quod oligopharum Galeni esset fortius, longèque vinosius nostro; alioqui sex annos intactum haud servatum fuisset; & sic facilius nostrum febrientibus offerri potest. cum hac ratione altero Galeni sit aquosius. cum nec tres annos incorruptum servari posset, & sic ex hæcenus dictis, excussisque quouis ratione vinum aquosum pro febrium curatione, nequaquam est improbandum, nec vinosum dummodo syncopi febris fuerit connexa, quod pluribus Galeni auctoritatibus, tum Hippocratis, tum Ætj, tum Pauli, necnon Avicennæ sententia fuit monstratum.

Verum cum modus in rebus servandus sit, nobis considerandum venit, quale nam vinum, quantum, & quando sit febrientibus offerendum: atq; quoad primum dici debet, quod aquosum vinum tutius erit exhibendum, ut supra ex Galeni allegatis constat: quod quidem vinum illud præcipuè est, quod vndiq; locorum Lombardicæ albanum nuncupatur, de cuius genere cæteris in partibus illud esse constat, quod oligopharum, tenueque est, ac nullam aquæ admittit mistionem, & ideo aliqua horum Bel-

luni, si non valdè immatura fuerint; parique pacto huius generis illud esse existimo, quod in Austria exoritur, cum adeo debile sit, ut potius aquæ, quam vini naturam sapiat; gustui tamen gratissimum, quod apud Salisburgensem Principem, atque Archiepiscopum Illustrissimum, inter multa diuersorum generum optimè quidem pro mei potu elegi, miraque delectatione æstiuo tempore eo usus fui; nimium tamè immaturum cauendum est, quia stomacho non utile est, cum nimium sit frigidum Galeno, ac Hippocrate asserentibus. Ceterum omnia Italica vina, tametsi ruffa, vel rubino colore, dummodo albanis vigore, ac gustu æquiparari possint, sub eodem genere, ut puto, sunt collocanda, & quamvis Galenus quibusdam in locis aquosum vinum albo esse colore dixerit, nihilominus alios colores excepto nigro non improbare voluit. quod 4. de tuenda san. ex eius verbis intelligi potest, cum ibi fusus fuerit in vnaquaque gente vina varia reperiri non albanis, ac alijs ab eo descriptis ab similia: quapropter cum de vini exhibitione in ulceroso affectu meminerit, atque Sabinum, Albanum, aliaque vina memorauerit; sunt verò (inquit) alia multa, tum in Italia, tum in Asia, ac cæteris nationibus, quæ his sunt similia, ex quibus facere delectum conueniet ad eas, quas diximus, notas respicientem, nempe colorem, ac substantiam, crassa, & nigra reijcere, ut quæ tum malum succum gignant, tum tardè penetrent, & quæ sequuntur. quibus patet, quod Albanis alia alterius coloris in Italia Galenum cognouisse non dissimilia. Ideo ab eisdem Albanis non diuersa produnt aliqua in tota Italia, sed præcipuè in Lombardia. Nostra autem Ferrariensia inter cætera aptiora mihi videntur, non tamen omnia, sed multa eorum sunt pro re hac idonea, magisque ea approbanda

Libro de
fracturis
com. 3. c.
31.
3. de vi-
tus ratio
no. 6. 4.

Cap. 6.

cen-

cenſeo, quæ paucis diebus, vtpotè quinque dies duntaxat in lacu cum ſuis vinaceis ebullierint; quæ enim diu cum vinaceis ad ebulliendum relinquuntur, earundem vinacearum qualitatem adipiſcuntur, quandam ſcilicet exiccationem, & aſperitatē: præter id, quod fumoſa, & minus digeſtabilia euadunt.

Quantum autem febrientibus vinum ſit offerendum, non facile perſcribi poteſt, cum pro ratione cibi vinum ſit adhibendum, vtpotè ne digeſtio ficca, nec nimiùm fluida euadat, etiam pro febris ratione adminiſtrandum eſt, quibuſdam enim paucum, alijs largiùs offerendum; quippe qui minus febricitant, multùmque à morbi initio diſtant. quod ſi de vinoſo ſermo fuerit, hoc in exigua quantitate omni tempore adhibendum, tunc etiam (inquam) quum ſyncope ægrotum vexabit, quia ventriculi robur ſolùm fulcire volumus; ac ſæpè opha ex ipſo confeſta cum vini tantillum ſatis erit; cumque virium caſus valdè timeatur, non eſt, quod plus valeat, quàm vinum maluatium, vel græcum, quod Falerno quadrat, vt multos annos me docuit experientia; in pauca nihilominus quantitate, & potiùs ſæpè dandum, nè ſcilicet, ſi largiùs adhibetur, innatus calor ſuffocetur.

In pectoris autem affectibus, ſeu reliquis à crassa materia catharali dependentibus, ſi Galeni conſilium ſequi volumus, dulce vinum eſt adminiſtrandum. Cæterum vbi ſyncope à cruditatibus proueniat, falernum (inquit Galenus) eſt offerendum; loco cuius commemoratum græcū, vel maluatium ſumma cum utilitate eſt dandum; vt ſcilicet innatus calor vigoretur, atque aduentitiuſ ex obſtructionibus exortus, extingua-

tur. Quo verò tempore iſthæc vina ſint propinanda, ſi Galeni verba obſervanda ſunt, antequam morbi decli-

natio perueniat, vt æger citius incolumitati reſtituatur, eſt porrigendū; cum morbus concoqui inceperit vinum eſt, dandum. Ideò interdum in fine augmenti, aliàs ab initio ſtatus; nec verendum de quauis læſione, etiam ſi febris continua fuerit, ſi modicè tamen adhibeatur; & ſic pro neceſſitatis ratione ingens ægri reſpiciendo deſiderium, vel virium conſervationem, vel augmentum, quo caſu etiam ab initio morbi vinum propinandum, vt ex Galeni doctrina in præcedentibus conſtat; quia vires magis poſſunt ad indicandum, quàm febris ad inhibendum, ſic, & morbi cauſa reſpicienda; ideo Galenus ex ſyncope propter humorum crudorū copiam febricitantibus ab initio dandum eſſe vinum admonet, cum de his loquens, ſic dicat. his extenuantia, & calefacientia ſunt offerenda, quibus vinum aquoſum idoneum ab initio ſtatim eſt, ſi tamen vehementer non febricitent, quod haud ſanè frequenter in hoc affectu fieri ſolet. Cæterum longis in morbis nullam coctio- nis notam expectandam eſſe arbitror, cum huiusmodi morbi à pituita, atque à trabilari humore præcipuè dependeant, licet bilis hos ipſos humores vi interdum ſuperet, ipſi nihilominus bili quantitate cæteri præpollent humores; & ideo cum in his morbis pro maiori parte vires ſint fouendæ, vbi hypochondria inflari ſolent, ac intumeſcere, vinum eſt dandum, atque aqua vi venenum euitanda: quod ſupra oſtenſum fuit. vnde die quartadecima tranſacta, & interdum poſt ſeptimam diem, & prius pro virium, tùm cauſæ morbi ficæ ratione modicè offerendum, quinimò in quartana ab initio uſq; ad ſtatum, idem Galenus dat vinum, ſi, quæ ad Glauconem in eiſdem quartanæ curatione ſcribit, animaduertantur: ubi poſt victum inſtitutum, ac quale vinum ſit dandum decreuerit. hæc igitur (inquit) ab initio uſq; ad ſtatum

Primo de arte curatiua ad Glauc. c. de exquiſita ueritate.

li. Meſu c. 6.

li. Meſu c. 4.

addendum existimo, ubi vinosum vinum, tunc esse, tunc appellari diximus, quod iure optimo aquoso opponitur.

Si ergo aquosum enarratis obfit affectibus, sequitur, quod vinosum, tanquam ei contrarium profit; quia contrariorum eadem est ratio, quod nihilominus falsum est; & sic patet, quod quum dicat vinum obesse, intelligit vinosum (quod maluatico non absimile est, idque multis eiusdem Galeni locis confirmari potest, sed precipue per verba tertij de victus ratione in acutis, ubi in huiusmodi affectibus, atque ex febre acuta in delirijs vinum aquosum dari iubet, quod etiam ex Hippocratis autoritate eodem in tractatu de victus ratione exarata, atque a nobis in presenti capite adducta constat.

De hoc autem vino aquoso loquens Auicenna, vinum (inquit) album, subtile, aquosum calefactis est melius, non enim capitis efficit dolorem, sed quandoque humectabit, & dolorem capitis alleviabit, qui ex stomachi ardore provenit.

Vinum prætereà aquosum in febribus consumptis à Galeno inhiberi aiunt isti, cum septimo Meth. dicat, quod hoc vinum his prodest, modò non febricitent. verba nihilominus Galeni ab his non benè percepta sunt, quando quidem eius sermo est vniuersalis, nec vllò modo ad hoc vini genus extenditur; ideo cum sexcentum in locis in particulari de hoc eodem oligopharo vino, seu aquoso sermonem instituerit, id ipsum omnibus in febribus summoperè laudavit, etiam magna cum laude in consumptis febre laborantibus, etiam in accessione hoc ipsum adhibuit, ut decimo Meth. intelligi potest; propè dicam, quod & ex febre delirantibus ipsum dedit, ut patet per locum adductum tertij de victus ratione in acutis. Quapropter cum consumptis vinum inhibeat, si febricitent, ratio-

ni est consonum, ut de vinoso intellexerint, alioquì ipsi sibi contrarius esset; sed eiusdem verba in presenti loco examinemus, ut adhuc clariùs hæc aperiat veritas. inquit enim, iam vini, tunc quantitatem, tunc qualitatem memoremus, ut potè quod maxima ad talia. vim habent, quia vino hoc in potu utendum censeo omnibus, nempe consumptis, quibus refici corpus est opus, modo non febricitent.

Verba sanè isthæc ad oligopharum vinum nequaquam sunt referenda, sed modo quodam vniuersali sunt excipienda sequens ergo propositum idem Galenus, quod erat de qualitate, & quantitate vini differere, ait. est igitur vinum, quod exempli loco dicitur, quale est sabinum in Italia, Arsinium verò in Asia, & quæ sequuntur: quibus quidem verbis clarè percipitur, quod exemplo meminit de sabino vino, non ut re vera illud inhibeat dari consumptis, cum hoc ipsum alias his administrauerit, ut ex loco antea adducto constitit. Sed ad nostræ opinionis corroborationem, atque eorum, quæ Galeni, ac Hippocratis autoritate diximus, presenti in loco, quæ à Hieronimo Cardano

in libello de malo medendi vltima memoriae prodita sunt, exaremus. sextus v-
sus (inquit ipse)
non rectus
est,
cum vinum ægris negent,
quia materias subtrahit, & ad caput trahit: cum
vinum
album sit
frigidum.

Tex. 7. C.
Tex. 41.

Ibidem
Tex. 41.

Libro 1.
sen. 3.
de cõt. 2.
c. 8.

Cap. 6.

Cap. 3.

Tex. 41.

10. Met.
c. 3.

Cap. 6.

Quod calor innatus contra multorum abusum cuicunque ætati nunquam nocuus esse potest, qui ab utero matris vsque ad vitæ finem semper decrescit, loco cuius aduentitius succedit.

Caput Decimumquintum.

Nostra hac tempestate Medicinâ adeo depressam esse mihi videtur, in vulgique ore pro morbis sanandis præsidia versari: ut nulla alia ætate pro huius facultatis professoribus tam misera conditio reperta fuerit: cum nemo sit, quâvis plebeus, quin aliquo modo, seu saltim morbo alicui se mederi scire profiteatur: ex quo non rarò accidit, ut à malo morbi euentu vulgus (ni coram, saltim abditè) Medicos redarguat, interim etiam admonet, nè vinum vlllo modo, si febris adsit, nè calida adhibeantur: Huius autem rei causam non in aliud fore referendam existimo, quàm in huius temporis Medicorû, quamplurimum malum vsum, quippè qui vno colopodio omnes calceare volunt: nec ad morborum causas, nec ad hominum naturas, nec ad regionem, nec ad tempus, huiusmodique alia animum, mentemque adiiciunt; cum quasi empiricè Medicinam faciant; istudque evidens esse potest, si remedia pro eis, qui de epatis calore conqueruntur, ab istis Medicis oblata spectentur: quandoquidem si Venetijs quispiam hac intemperie affici credat, Medicumque consulat, serum Caprinum ab ipso assumi illicò iubeatur; Verùm si Patavij consilium petat (salua sapientum reuerentia) ad Virginis balneum absque controuersia mittitur, si Ferrariæ Vilenfis aqua ipsi offertur, si Veronæ Caldariana: quo fit, ut audientes, ac obseruantes parui faciant Medicinam: cum tamen omnium difficillima sit facultas, ubi

occafio præceps, experimentum periculofum, iudicium difficile: quantum autè isti à uera Medicina absint, infra sum ostensurus: cum epatis calor non ita temerè curari debeat, sed prius considerandum nùm naturalis, aut aduentitius: atque si aduentitius, nunquid naturaliter, corporis scilicet exiccatione, aut præter naturæ ordinem, utpotè ex motu, ex putredine, ex vicina alterius corporis calidioris, vel ex stipatione, uel ex alimento ad calefaciendum accommodato proueniat: quæ differentiæ à Galeno memoriæ proditæ sunt. prima enim in decimoquarto aphorismo primæ particulæ ad unguem tractatur, atque aliæ, quæ accidentales nuncupari possunt, in libro de causis morborum leguntur: quapropter ni præ oculis isthæc habeantur, eaque rationali uia perpensa fuerint, cuicunque præsidia nequaquam rectè offerri poterunt; namque quamuis ijdem sint affectus, causæ uerò differunt: non eandem curationem admittimus (inquit Galenus) loquens contra Methodicos: atque libro de sectis capite octauo aduersus eosdem Methodicos inuehens. etenim (inquit) huic quoque credere ab euidentia cogor, cum ijdem ex omni parte affectus, non omninò tamen eandem curationem habeant; sed adeo quandoque diuersam in diuersis ætatibus, ut non sola Medicinæ mensura, modouè, sed etiam genere toto euariet: nam plerisque pleuritidis in consistente ætate constitutis, ualentibusque uidi ego sæpè à nobis etiam ipsis sanguinem mitti, sed neque uos, aut in ultima senectute cuiquam, aut puero natu admodum paruo, neque quispiam alter unquam mittere est ausus. & quæ sequuntur. Ut igitur horum Medicorum abusus dignoscat, quæ hætenùs dicta, examinanda sunt: primùmque oculos multis aperiamus, quippè qui epatis, aut capitis, aut totius calorem curantes, credunt

Cap. 20

De optima secta ad Thra. c. 23.

dunt ipsum esse eidem corpori naturalem: atque adeo sunt inscij, ut nondum intellexerint, quod naturalis calor nullo tempore nullaque ætate nimius esse potest: ac nullo modo offensiuus: alioqui nè quidem naturalis uocandus esset, sed proprio nomine aduentitius: hic enim igneus, seu saltem aliquo modo naturæ molestus: ille autem semper temperatus, ac nunquam molestus, quinimò semper utilis, ac suavis: undè cum quis ab epatis, aut alterius partis, aut totius corporis calore quouis modo lædatur, huiusmodi calor nunquam naturalis nuncupandus, sed quidem aduentitius: qui diuersas ob causas (ut antea dixi) prouenire potest. Verum, ut huius rei ueritatem intelligamus, ad Medicorum Principem Hippocratem confugiamus, qui primo aphorismorum dixit, qui crescunt plurimum habent calidi innati, quod confirmauit Galenus, nedùm in eiusdem loci com. sed in tertio de causis pulsuum, dùm scilicet eiusdem Hippocratis uerba interpretari uoluit, ideo (ait) non absolute Hippocrates dixit, qui crescunt plurimum habent calidi, sed, innati, addidit; ut, qui alterum sciret calidum acquisititium esse, quod plurimum iuuenibus supeditat, nam temperatus est natiuus calor, acquisititius autem intemperatus, & quasi igneus. Hoc id ex aduersus lycum asserit. ex quibus patet, quod si calor natiuus præ abundantia nocuus esse posset, hoc idem in pueris, ac nuper natis contingeret; cum hi plurimùm ei⁹ habeant, sed præterea, seu (ut rectius dicā) nūquam accidit, ut puer à nimio calore, ni aliquo præternaturam affectu detineatur, læsionem percipiat: si ergo in his, ubi ac cæteris in ætatibus abundantior est, nocuus nunquam esse potest, cōsequens erit, ut nec iuuenes, nec cōsistentes, minusque senes præ nimio calore (inquam) innato, quouis modo lædantur; quinimò id ipsum exco-

gitare, nedùm asserere, ualdè ridiculum esset; cum nemo sit, aut ueterū, aut recetiorum, quin fateatur, quod omnis ætas in frigidum labatur. Porro Hippocrates ille (de quo Galenus loquens) in his prorupit uerba ab Hippocratis dictione (tāquam à Dei uoce auspicemur) clarum id dixit, dùm nimirum in libro de natura pueri sex dierum partu in famula saltrice meminit: undè Galenus secundo de temperamentis. Recēs formatum Animal in utero matris calidissimū, humidissimumque esse asserit: ratio (inquit) quia ex sanguine, semineque prima eius constitutio est; ideo octauo de Hippocratis, & Platonis placitis legitur; quod homo in prima ætate calidissimus est, indè autem semper in frigidum, usque ad finem uitæ labitur; quod etiam Aristoteles quarto de generatione Animalium dixit. omnis ætas labitur in frigidum, de natiuo tamen calore sermonem faciens: hic ergo nullo tempore, nullaque ætate, ut antea dictum est, cui inest nocuus esse potest, quia nimius: cum eius substantia (ut inquit Galenus loco citato) temperata sit, aduentitij autem ignea, huius enim effluxus (inquit) fumei sunt, innati uerò uaporosi, suaves, ac temperati: conclusio ergo huius rei hæc sit; quod natiuus calor nunquam nocuus esse possit, quia nimius sit: cum à primis uitæ diebus usque ad postremos semper decrescat, quia eius substantia, quæ aerea, & aquea est ab hominis formatione, quinimò cuiuscunque Animalis usque ad uitæ exitum excutatur; & sic deficiente materia deficit forma, nempe calor innatus: sed altera ratio est, qua probari potest, quod innatus calor in omni ætate decrescat. natura nunquam in necessarijs deficit, ueluti nec superflua, nec imminuta est: dummodo impedita non sit; istudque ab omnibus, tum philosophis, tum Medicis tanquam exioma uniuersale uerum, ac inexpugnabile

Primo de
vsa par-
tium. c. 9.

Cap. 2.

Cap. 7.

Cap. 4.

I. aph. 14.

Aph. 14.

Cap. 6.

Cap. 1.

bile conceditur; hoc autem facto, ac concessio statim nostra insurgit conclusio; namque in utero opus est formare, adaugere, ac nutrire: cumque Animal efformatum, ac fabricatum fuerit, super est, ut solum adaugeatur, ac nutriatur, cum adauctum fuerit nutritione duntaxat eget: hæ autem actiones caloris innati ope, non quidem alio modo contingant. Neque (inquit Galenus) aliud quidquam Animal ab initio efformauit, sicuti neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutrit, præterquam iste calor innatus, qui omnium operum naturalium causa existit. cum ergo res ita sese habeat necessariò vita incipiente plus innati caloris opus erit, quam eo tempore, quo formatum Animal fuerit; sic itaque iam adaucto Animali calore minori egebimus: quia tres in formatione facit operationes duas, cum iam efformatum est; cumque ad corporis augmentum peruenerit, vnica solum sit eiusdem caloris operatio; quæ nutritio nuncupatur: vnde ex hætenus discussis luce meridiana clariùs esse constat, quòd natiuus calor nunquam homini nocuus, quia nimius sit, sed solum quia paucus: ideo Auicenna Arabum princeps à Galeni, cum Hippocratis dogmatibus minimè abiunctus quidquid hucusque diximus clariis verbis docuit: neque existimes (inquit) quòd calor innatus, si fuerit fortis quauicunque sit, minuat ex virtute, immò ex eo prouenit in substantia spiritus fortitudo, & in anima audacia: calor verò complexionis malitiam sequens, quanto plus augmentatus fuerit, tanto in virtute plus debilitatem augmentabit. ecce quomodo, & Arabum Princeps nostris dictis faueat, asserens, quòd naturalis calor quantumcunque fortis fuerit, nunquam nocuus esse possit. quapropter reliquum modò est, ut si calor nocuus sit hic aduentitius esse debeat, qui cum varijs ex causis proueniat; ratio sua-

det, ut diuersa, ac varia sit methodus, qua ipse sedandus, ac remittendus sit. sed singulas examinemus, ut inde singulis præsidia rectè applicare possimus.

Quòd calor aduentitius, qui annorum curriculo superuenit, fit, dum corporis molles terrestres euadit, atque huiusmodi corpora, quo modo contra Medicorum usum rectè curari debeant.

Caput Decimum sextum.

Quamuis in præcedenti capite plures à nobis ex Galeni doctrina commemoratæ sint causæ, quibus calor aduentitius vnicuique superuenire possit; vna tamen præcipua est, quæ omnibus adeo communis videtur, ut nemo sit, qui ipsam effugere queat. Porro hæc nil aliud est, quam terrestreitas, quæ cum annorum curriculo in vnoquoque Animali crescat (naturæ enim progressum (inquit Galenus) qui ad siccitatem est, effugere corpori non licet) necessariò calor natiuus mordax euadit, quia eius substantia, quæ ærea, & aquea est; ut ex principijs nostræ generationis, quæ sunt semen, & sanguis menstruus probat idem Galenus, in dies, seu temporis processu paulatim exiccatur: & sic calor crescit qualitate, non quidem quantitate; quinimò dum substantia eiusdem caloris (inquam) innati (quæ nil aliud est, quam radicale humidum) exiccatur; ac terrestris euadit, idem calor decrescit: calor autem in reliquo humido relictus ob eiusdem humidi exiccati portionem mordax euadit, & sic quantitate imminuitur, quatenus eius substantia exiccatur, sed qualitate crescit, cum mordax euadat; tuncque si modum excedat,

6. de iud.
san. 6. 3.

2. de tēp.
c. 2.

1. aph. 2. 4.

E

dat,

Libro 1.
f. 2. D. 3.
c. 8.

6. de iud.
san. c 3.

dat, quia nimium eius substantia exiccata sit, in obeundis naturalibus actionibus naturæ nedum utilis est, sed valde nocuus, qui semper adhuc magis radicale humidum consumens acquisitam scilicet ob qualitatem in dies magis, & magis, crescit: & sic citius corpus ad senectutem tendit; cum semper siccior fiat: qui enim (inquit Galenus) siccior cæteris est, velocius ad senectutem tendit. Quod autem calor innatus per exiccationem corporis decreseat, aduentitijque, seu ignei naturam acquirat; ad tyronum cognitionem exemplo olei actu tepidi, seu temperatè calidi ostendere possumus: quod quidè oleum pro caloris innati substantia aptè poni potest, sint ergo duo vasa æqualis capacitatis oleo temperatè calido plena, si fieri posset, ut ab altero ipsorum aliqua pars humiditatis oleagineæ absque remotione actualis caliditatis (licet cum aliqua tepiditate separaretur, quidquid caloris actualis residuo olei inesset proculdubio magis unitus fieret, & sic calidum illud actuale fortiùs, ac vehementius euaderet, tum quia virtus unita fortior est sparsa, tum etiam quia in densiori subiecto tunc calidum inesset, utpotè quia humiditas aerea scilicet, ac aquea pro parte separata fuit, terrestriisque relictæ: unde quia in arctiori spacio caliditas coercita, seu restricta est, tum etiam quia pars humidi amota fuit, cuiusque oleum tangenti dictis ex causis mordax, ac extraneo calore imbutum offensum erit; atque ad talem gradum pro humidi separati quantitate caliditas illa actualis peruenire poterit, ut grauius etiam lædat, quinimò digitum tangenti comburat: nec ob id nobis dicere licebit, quod plus caloris in hoc, quam in altero oleo, quod scilicet sua quantitate totum vas implet, in sit, sed quod mordacior sit, atque si ad eius subiectum, quod est oleum, respe-

ctum habeamus, utique & paucior, hoc quidem dicere poterimus. Quapropter non secus de nativo calore contingit, dum scilicet humidum, quod eiusdem innati caloris subiectum est absorbitur, atque exiccatur: quippè qui igneus euadit, & per consequens pro ratione exiccati humiditatis naturæ offensiuus: verum si oleum, vel humiditas oleaginea antea amota, ac separata iterum residuo olei adderetur, nulli est dubium, quin caloris mordacitas absque eiusdem caloris detrimento remitteretur, quinimò potius cum cremendo suavis euaderet, ut prius etiam fuit: si verò loco humiditatis oleagineæ, quod eidem oleo conueniens est materia, ac similis, aqua frigida adderetur, caloris fieret quidem remissio, sed cum maximo eiusdem caloris detrimento, quinimò extinctio caloris pro aquæ quantitatis ratione contingere posset, ob scilicet eiusdem aquæ frigiditatem: sed clarioris intelligentiæ gratia alio exemplo hoc idem ostendamus.

Duo iam posita vasa sint oleo calore actuali temperatè calefacto æqualiter plena; atque pars una altero ex vase exhauriatur, tuncque ferri frustra duo æquo pondere simili forma, atque æqualiter ignita excipiantur, quorum alterum in vase portione olei vacuo, alterumque in oleo pleno extinguatur: tunc dubio procul dicemus, in vase portione olei vacuo minus quidem caloris, in alteroque oleo pleno plus inesse: quia tamen si ignita ferri frustra in utroque vase extiterint in caloris qualitate, utique & sua molle æquè se haberent, minor tamen quantitas olei, quod vltro, citroque æquè calidum erat, in semipieno vase reperitur, ex quo sequitur, quod plus caloris in pleno vase, quam in semipieno sit; & nihilominus in semipieno vase intensus, ac mordax erit calor, in pleno autem & remissus, & suavis: primus quidem digi.

digitum tangentis valde lædet, alter autem in pleno vase contentus eundem tuebitur, atque cuicumque ipsum tangenti suauitatem adferet; licet abundantior sit calor in hoc, quam altero in vase; sed quia in maiori quantitate humidi, suauior redditur: si ergo semipleno vasi quidquid ex eo exauctum fuit, restituatur, æquè oleum ipsum cum altero calore abundans erit; quia calori calor additus est, & tamen cum prius idem calor mordax fuerit, tunc temperatus factus est, & sic oleum ad balneum quidem, vel huiusmodi alia utile erit: verum si loco olei frigidam aquam, vel serum, vel quid simile, mordacitatem remittere voles, certè quod calori nedum calorem addes, sed quidquid caloris inerit pro maiori parte extingues: & sic hoc modo remissio mordacitatis erit cum magno detrimento eiusdem caloris. sic ergo de caloris mordacitate nostris in corporibus euenit, ubi si calor per exiccationem (quam nemo effugere potest) increbuit, dum scilicet ætas adolescit: si frigidis rebus ipsum sedare tentabis, innatum calorem extingues, quæ enim (inquit Galenus) supra modum refrigerant, calorem natium extingunt: vnde pro ratione frigiditatis plus, minusque caloris innati extingues: Verum si aliquod humido exiccato simile, adhibueris, remittes quidem calorem ob humidi additionem, sed innatum calorem etiam adaugebis: ideo cum huiusmodi arte remissus fuerit, rebus scilicet humidum radicale instaurantibus: veluti lac cum zuccharo, utique & ptisana pari modo ex zuccharo parata abundantior equidem euadet, atque in naturalibus operationibus obeundis utilior, ac validior: quam igitur falsa sit methodus, qua plerique Medici in caloris mordacitate remittenda vtuntur, dum frigida adhibent, ex hætenus dictis satis constare arbitror.

Horum autem error euenit, quia corticem, non medullam gustant; hicque Medicorum error vsque ad Galeni tempus non abfuit, contra quos inuehens hæc scribit. caloris in corpore humano duplex genus est, vnum familiare, & congenitum, alterum alienum, & præter naturam: quando itaque horum vnum somnus auxerit, & roborauerit, alterum tabefecerit, & extinxerit: quomodo quispiam rationabiliter corpus vno tempore calidius simul, & frigidius seipso à somno esse affectum negauerit? Cæterum, & hæc ab initio plerique Hippocratis voluminum explanatores ignorant. Isti ergo, ut plerique nostratum rerum causas, vel non animaduertunt, vel ignorant: quia si contrariorum contraria sint remedia: cum corporis exiccatio caloris mordacis, seu aduentitij sit causa corpus humectandum venit; quæ Methodus à Galeno, Hippocrate nec non, & Auicenna, ut in sequentibus patebit, semper obseruata fuit.

6. de
morb.
vulg. c. 8.
4. 17.

Quod solum corpora gracilia calore aduentitio lædi possint, atque quæ sit Methodus, qua isti hæc curari debeant.

Caput Decimumseptimum.

Calorem aduentitium in vnoquoque corpore ob humidi exiccationem prouenire, dum scilicet corpus annorum progressu terrestre euadit, ex his, quæ hætenus discussa, ac decreta sunt, unicuique satis perspectum esse arbitror. Quapropter reliquum modò est, ut quæ sint huiusmodi corpora calore (inquam) aduentitio exuberantia, quæne huic calori magis obnoxia sint videamus: ut inde qua via tractari debeant contra multitudinis Medicorum abusum doceamus. Sed primum tanquam verum,

rum, ac inexpugnabile exioma faciamus, quod calidi aduentitij (quippe, quod ignis naturam sapit) proprium sit humidum consumere; istudque clarum adeo esse constat, ut, si aqua nedum igni, sed & solis radijs aliquo in vase exposita, diuque retenta spectetur, nullus sit locus, quo quis de re hac ambigere possit: quo quidem facto, ac concessio, recte concludi potest, quod corpora gracilia pinguius sint calidiora: Porro hoc idem sexto de tuen. san. voluit Galenus dicens. quod graciles ceteris sunt calidiores, quia cum ita sint, quam par est, necessario (inquit) illa caliditas humidum abluunt, quo fit, ut graciles euadant.

Cap. 3.

Cap. 4.

Quapropter nullum corpus pingue calidum adeo esse potest, ut Medici ope egeat; vnde idem Galenus secundo de temperamentis. Corpulenti (inquit) fiunt, qui natura sunt temperati: nec ob id negandum censeo, quin pingua corpora aliqua ex morbifica causa mordaci calore laedi possint; quod suo loco sum dicturus, sed eo calore, qui scilicet annorum progressu propter terrestritatem prouenit, nunquam ita tentata erunt, ut auxilio egeant, licet naturæ progressum, qui ad siccitatem tendit, effugere nequeant, tametsi mitiori modo, utique, & tardius id ipsis contingat, sed quia sunt quædam Galeni verba, quæ nostris sermonibus contradicere videntur, ad omnem scrupulum euellendum ea hic exarabimus, nullamque ipsis adferre contradictionem monstrabimus.

*Solutio
ambij in
verbis Ga
leni, c. 3.*

Quare tertio de symp. causis hæc scribit. Vnde palam est corpus humidissimum, calidissimumque celerrime alteraturum, tum cocturum proprium alimentum, tum sibi ipsi assimilaturum esse. ex quibus sanè verbis vnum elicitur corrolarium, nempe quod pingue corpus, seu corpulenti calidissimi interdum esse possint; quandoquidem corpulenti, utique & cor-

pus pinguius est humidissimum; sed humidissimum potest esse calidissimum, ergo corpus pinguius, nec non, & corpulenti ipsi calidissimi esse possunt; quod tamen hætenus disc. ssis, & declaratis est contrarium; dicens Galenus loco antea citato, quod corpulenti natura sunt temperati. Ad hanc autem difficultatem sic responderi debet; quod calidissimum corpus duplici sensu accipi potest, calore scilicet aduentitio, atque naturali, dicendum ergo, quod pingue corpus, & corpulenti innato calore sunt calidissimi, quatenus plus eius habent, quam ceteri alij aduentitio, ac igneo exuberantes: quales sunt graciles, qui exiguum innati habent caloris, alioqui (inquit Galenus) febricitantes plus innati haberent, cum nec priori æqualem habeant; qui nihilominus corpulenti in se considerati natura sunt temperati, vnde Hippocrates hyeme ventres calidissimi; naturali scilicet calore (inquit Galenus) & tamen nullo laeduntur calore: ex quo patet, quod temperati sint; quia caloris innati substantia (inquit idem Galenus loco aphorismorum nuper citato) benè est temperata; ideo Hippocrates hoc verbo calidissimo utitur, non quia immoderato calore, tunc ventres exuberent, sed quia respectu temporis æstiuo eodem innato calore abundantissimi sunt, quo æstate egere solent; cum aduentitio, ac squalido exuberent; ideo tametsi calidissimos hyeme ventres vocauerit Hippocrates, nec ob id excessum caliditatis iidem habent; quia naturalis calor semper humido adeo iunctus est, ut temperatus dici possit; quod dictum fuit ex Galeni sententia, qui etiam secundo de temp. inquit. Animal in utero matris formatum humidissimum, & calidissimum est, cuius rationem reddere volens ait; quia ex sanguine, semineque constat. Sanguis tamè, ac semen natura sunt quædam temperata: quare illud verbum

2. de temp. c. 4.

1 aph. 14

1 aph. 15

3. de causis pul. c. 6

Cap. 3.

cal.

calidissimum Hippocrates usurpauit, tūm Galenus cæteras respiciens ætates, vel tempora alia, in quibus minus eiusdem innati caloris reperitur: & ideo humidissimam corpus temperatum in calore semper erit; quia humido blandus, ac suavis redditur calor: hinc quia nunquam abundantissimus est innatus calor absque humidi copia eidem calori proportionata, dixit Galenus loco citato aphorismorum, utique & tertio de symp. causis, pluribusq; alijs in locis; quod innatus calor semper est temperatus. vnde iure loco dubij adducti dixit Galenus corpus humidissimum, ac calidissimum celerrimè alteraturum, tūm cocturum proprium alimētum, tūm sibi assimilaturum, quæ actiones ad temperatum calorem pertinent; quia vehemens, ac mordax nedūm nutrit, & assimilatur, sed coliquando naturam consumit, exiccat ac destruit: ut pluribus ex Galeni locis constat.

Quapropter his, quæ à nobis supra discussa, ac decreta sunt, eiusdem Galeni locus adductus nullo modo contrarius esse potest: sed vnde digressi sumus, reuertamur, atque ex his concludamus, quod solum graciles aduentitio calore molestantur; non quidem pingues, nec corpulenti: qui cum interdum præ nimio calore conflictarentur, illud ex partibus obstructis, vel alia ex causa morbifica proueniret: non quia corpus terrestre adeò euasisset, ut propter huiusmodi causam calor esset molestus: ideo diuerso modo ab his, qui graciles sunt, curandi veniunt; quod in sequentibus dicitur; cum nunc de gracilibus, ficcisque corporibus sermo sit faciendus; quippè quibus, cum ob radicale humidum exiccatum calor extraneus infit, nulli erit dubiū, quin huiusmodi corpora sint humectanda, alioquin illud vulgatum exioma prorsus esset reprobandum, ac refellendum: nempe contrariorum contraria sunt remedia. igitur calido

corpori humidum addendum est: quale autem humidum sit suppeditandum, ex deperdito facile conijcitur; si enim radicale, ac substantificū illud est, quod deperditur; hoc ipso, vel non absimili, corpus est instaurandum, cum impedimenta, quæ scopo obuiare possent, fuerint amota; quibus sic positis, in sequenti capite dicendum erit, quænam sint, quæ huic scopo aptè satisfacere queant, cum prius monstratum fuerit, nunquid radicale humidum instaurari possit.

Quod radicale humidum vsque ad quendam terminum instaurari possit, quibusque remedijs in corporibus eo opus habentibus instaurari debeat, ubi corpora nimium calida huius temporis curandi abusus apparebit.

Caput Decimum octauum.

Cum superiori in capite decretum sit, quod humidi radicalis exiccatio caloris extranei, seu aduentitij causa sit, atque quod scopus remittendi eiusdem caloris mordacitatem sit eiusdem humidi restauratio, itidem eorum, quæ huic actioni obuiare possent, amotio.

Modò videndum est primum, nūm radicale humidum instaurari possit; pro cuius rei notitia, illud præ oculis habendum, quod scilicet humidum nostris in corporibus, tūm etiam cæteris in animantibus duplex est, nempe inutile, atque vtile: primum excrementitium nuncupatur, quod cum præter naturam sit, pro posse à corporibus amouendum, utique & negignatur inhibendum; vtile adhuc duplex, vnum dicitur continuans, alterum substantificum: continuans est illud, quod corpori, singulisque eius partibus inest, prout scilicet quæ-

quædam sunt mista; istudque humidum post Animalis mortem partibus etiam ipsis necessario inest; quia ut quædam mista humidum proprium, si ex quattuor elementis constent, habere debent: Verum alterum, quod substantificum appellauimus, corpori conuenit, quatenus illud est animatum; atque id ipsum cum Animalis morte resoluitur, & annihilatur: quod adhuc duplex esse dicimus; primum in cuiuscunque Animalis conceptione tanquam basis, ac rei fundamentum est acceptum; quod proprio nomine radicale nuncupatur; ut quasi radix sit, cuius vi, ac virtute embryonis partes extendantur; non secus quidem, ac arbores, plantæque omnes, quæ à sua radice producuntur; id tamen innati caloris vigore (qui eidem humido tanquam forma in sua materia inest) contingit: cumque humidum istud ad omnium partium extensionem, quippe quod exiguum est, pro ratione tantæ mollis satis non sit, præcipue pro totius vitæ tempore, necesse est, ut aliud humidum inueniretur, quod in id ipsum transmutaretur, ab eodemque informaretur, atque pro defectu quantitatis, tum etiam addendo quidquid pro ratione caloris innati ipsum exiccantis in dies deperditur, suppleret, qui calor viuificus est. Tale autem humidum singulis horis, ac momentis pro assumpti alimenti quantitate, tum qualitate gignitur; atque in speciem primi transmutatur virtute, scilicet facultatis assimilatricis; unde tale humidum superueniens nuncupatur, utique & fluens, nec non & nutrimentale: cumque transmutatum fuerit, ab alteroq; informatum radicale nuncupari iure licebit; hic ergo est modus, quo humidum radicale instauretur, tamen si non melateat, quod plerique philosophi enixi fuerint probare, quod radicale humidum instaurari nequeat; quia si id fieret, Animal per huiusmodi instau-

rationem immortale euaderet, qui non à veritate multum aberassent, nisi naturæ progressus ad siccum tenderet, quem (inquit Galenus loco alias citato) corpori effugere non licet: cumque ad quandam exiccationis gradum perueniret, instaurationem amplius recipere nequit; cui addendum fore existimo, quod actio transmutandi humidum in speciem primi ad facultatem assimilatricem pertinet, atque ad humidi radicalis virtutem, qua superueniens informare potest; sed utraque actio innati caloris est, qui naturæ ordine, ac lege semper de- crescit, ut ex præcedentibus constat; quare actio humidum superueniens informandi, medio scilicet facultatis assimilatricis ex parte radicalis humidi temporis progressu deficit, quia calor viuificus semper deperditur, tum quia humidum nimiam exiccationem recipit à calore, scilicet aduentitio, de quo supra satis diximus, & sic ad restaurationis finem in vnoquoque corpore peruenire est necessum: hinc summus omnium rerum conditor volens per gratiam hominem etiam, quantum ad corpus immortalem pro ratione sui capacitatis facere, lignum vitæ in deliciarum Paradiso proprio nutu implantauit, ut eo ipso homo ipse tempore senectutis humidum radicale, una cum innato, ac viuifico calore instaurando sui arbitrio viuere posset; qua nihilominus gratia per commissum peccatum se cum alijs omnibus prorsus spoliauit; sed hæc missa faciamus, ad remque nostram reuertamur, ut quæ pro deperdito humido sint opportuna, ac præ cæteris utiliora decernamus; atque nè à scopo, quem supra proposuimus recedamus, iterum repetamus, quod cum humidi radicalis exiccatio sit caloris aduentitij introductio, si contrariorum contraria sint remedia, ea, quæ facile ipsum adaugere possunt, adhibenda esse non temere existimo: hæc autem humida,

ac

6. de tuēd.
san. c. 3.

Cap. 2.

Lib. 1. f. 3.
c. 2. lib. 3.
f. 13. tra-
statu 1. c.
24. lib. 1.
f. 1. ver. 3.
c. 1.

ac moderatè calida sunt: non ergo aqua Vilenfis, non Virginea, non Calderiana, non serum Caprinum, non decocta frigidis ex rebus cōfecta turbæ Medicorum consilio adhibenda; quia hæc natium calorē anichilant, quæ supra modum refrigerant (inquit Galenus loco aliàs citato) innatum calorem extinguunt; dū scilicet secundo ad Glauco. de inflammationum curatione agit: sed quid modò dicendum, ubi non fuerit inflammatio? equidem frigida naturæ humanæ opportuna nequaquam erunt; quippè quæ pro ratione frigiditatis plus, minusuè innato calori nocumento non exiguo erunt: hinc prudenter Auicenna. in infrigidando (inquit) est plus timoris; quia caliditas est amica naturæ: atque alio loco. tu tamen (inquit) ex hoc intellige, quod æqualitas, & sanitas magis pertinet caliditati, quàm frigiditati: sed præter exempla in capite secundo adducta, quantum naturæ nostræ nocua sit refrigeratio, etiam exemplo aquæ feruentis monstremus. Cuius calorem, si frigida aqua remittere tentabis, id quidem facies, sed simul calorem exstingues, loco cuius frigida aqua, si tepidam addideris, pari sanè ratione caloris feruorem remittes; sed absque eius detrimento, quinimò cum augmento; & sic cum tepidam addideris blandū, ac suauem feruentem reddere poteris, sed cum caloris augmento; quia abundantiorē reddes ipsum, simulque suauem, ac blandum: abundantiorē (inquam) quia tepida aqua calorem priori, ac feruenti addidisti: huius autem contrarium frigida facies aqua, quia nedum calorem addes, sed priorem exstingues: sed dicat isti nunquid Galenus serum Caprinum, Virginis aquam, vel his consimilia, dū calorem remittere voluit adhibuerit, nunquid frigida decocta, huiusque generis alia: Porro hic medendi modus à Galeno, cæterisque Medicinæ principibus semper

abfuit. Sed Auicennam non spernant isti, vt sciant quantum sit metuenda corporum refrigeratio. Sed calidum in fine infrigidare, licet sit difficile, est tamen facilius, quàm frigidum in fine calefacere: quia superflua frigiditas est ipsa mors innati caloris, aut ei propinqua. Vnde nemo veterum remedia huius tempestatis in calida intemperie adhibuit. quapropter Galenus sexto de tuen. san. curam, & regimen eorum, qui mordaci calore laborant tractans, quibus (inquit) mordax calor natura adeo est, vt fumida gignat excrementa, his balneum salubre est; vtique & motus exiguus, & lentus, nutrimentumque boni succi: igitur tot inculcat remedia, vt nostrates? præterea eodem libro capite tertio loquens de his, qui calidiorem naturam sortiti sunt; cum prius concluderit hos ipsos graciles esse; illis, vt intemperies remitteretur, inhihet nimium exercitium, atq; ex oleo camomellino frictionibus, vt mordax exalet calor; vtique & in potu albo, ac tenui vino, necnon & balneo vtendum esse voluit; quæ ergo noua est medendi methodus? cur id? forsàn calidiores incolimus regiones? non equidem, quinimò frigidiores: huiusmodi autem calidis corporibus, si obstructæ fuerint epatis viæ, balneum omittendum admonet, atque ea, quæ obstructa aperiunt adhibenda docet, veluti absyntij comæ, amigdalæ amaræ, anisi, oximeli, necnon, & diacalaminthes: demum in fine siccis, ac calidis, humidum præscribit alimentum, ecce quomodo summa prudētia causas respiciendo eodem in affectu curam variet; etenim si calor mordax, ac nocuus ex obstructionibus prouenit, balneum omittendum, atque calidis rebus caloris mordacitatem remittendam esse iubet. O quam multi Medici Veneti mirabātur, cum calidum affectum, calidis interdū rebus curare volebam, quū (inquā) serum Caprinum requebam, atque

Li. 1. f. 4
c. 2.

Cap. 12.

sassafras decoctum, vel rhabarbarū, vel hieræ species, vt & materialem, & efficientem causam obstructionum respicerem proponebam: ò mirum dicebant (nec de iunioribus loquor, quibus aliquid esset condonandum) & ego ò ignari, quid? credunt forsàn isti, quod ligno sassafras magnus insit calor? illud sanè adeo timent, ac si summum caliditatis gradum haberet; cùm tamen temperatissimum sit, si gustui, si rationi, si experientie fides præstanda; qua cùm isti careant, quippe qui nunquàm illud adhibent ipsum experientia noscere nequeunt; sed id silentio prætereamus, quia locus huic tractationi non est accommodatus de quo aliquid in Apologia cōtra Excell. Bernardinum Gaium iam edita dixi; ideo hos sua in opinione relinquamus; atque primatum Medicinæ authoritates, si, quæ sunt, quibus ipsorum errorem probare possimus in præsentī loco exaremus: vt isti videant, si sero Caprino, si balneo Virginis, si mille alijs in opportunis remedijs Medicinæ principes corpora calida curent, si tot inculcent remedia: primoque loco illud Hippocratis non sileamus: vbi præ calido natura refrigeratio, potus aqua, quiescere, somnus in frigore vestibus tecto. hæc summa curationis Hippocratis in his, qui præ nimio calore ardēt. Sed quæ refrigeratio sit adhibenda, diligenter Galenus in commentario perquirat, nè quispiam temerè ad refrigerantia confugeret; hæc ergo scribit. his, qui calidiores, quàm decet, sunt, summam victus rationis ad refrigerationem redigere expedit, itaque frigidioris temperaturæ cibaria ipsis danda sunt, & aquosa potio, aut ipsa aqua potui præbenda, parùmque exercendum corpus, lauationibusque dulcis aquæ, moreque Hippocratis somno vtendum esse admonet. ex quibus quidem constat, quòd refrigeratio ad cibaria refertur, non ad serum, aut aquam Virginis, huiusque

generis alia: verùm nè putet isti more Veneto, quod cicurbitas, quas angurias vulgus nuncupare solet, dari liceat cùm istæ adeo frigidae sint, vt quasi veneni naturam sapiant (de quibus plus Venetijs vna die, quàm cæteris in Italiæ ciuitatibus toto tempore, quo perdurant, consummitur) cum Hippocrates, tùm Galenus, ac cæteri antiquiores non transendant adeo limites, vt supra ordeum frigida adhibeant; ideo, cùm ad magnam refrigerationem velint pertransire, ad ptisanam ordeaceam confugiunt, vt vnusquisque proprijs oculis vbi que locorum horum authorum intueri potest; quæ nihilominus tepido calido imbuta est; ordeum enim non ita est frigidum, quin etiam caliditas ei insit; alioqui ad nutritionem inutile esset; caloris enim prorsus expertia, nec nutriunt, nec naturæ amica sunt: vnde Galenus quarto de simp. Med. fac. concludit, quòd omne nutrimentum de genere dulcium sit, & ideo quidquid nutrit calidum est; etiam tertio de temperamentis hoc idem intelligi potest; vbi sic ait. omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum, calorem Animalis auget. Si ergo ordeum nutrit, vt clarum, ac penes omnes, perspicuum est, aliqua ex parte calidum est; quippè quod (vt idem Galenus quarto de simp. Med. fac. asserit) de genere dulcium est: ex his ergo satis patet, quòd refrigeratio, de qua Hippocrates, potius ad humectationem, quàm ad refrigerationem referatur: atque cùm nullam sit nutrimentum, quin caliditatem habeat, illa dictio, nempe refrigeratio, respectiue, non quidem absolute excipienda est, si ad alimentum referri debeat; vt Galenus declarat in commento: cùm ergo dixerit præ calido natura refrigeratio, respicienda est causa calefactionis, quæ cùm siccitas sit, humectatione huiusmodi caliditas refrigeranda, seu remittenda; sequens autem Galenus in verborum

Hipp-

6. de
morb.
vulg. cō.
4. 1. 15.

Cap. 1.

Cap. 2.

Cap. 4.

Cap. 5.

Libro 1.
f. 3. 2, 4.
e. 1.

Hippocratis expositione; hæc adhibenda quidem asserit, sed ætate præcipue, ut intelligatur, quod Vere, & Autumno, minusque hyeme non ita procedendum, sed tempori aliquid condonandum, sicuti & regioni; quia, quæ Romæ conueniunt, Venetijs non ita frequenter sunt præbenda, cum Romæ poli altitudo sit quadraginta duorum graduum, Venetijs autem quadragintaquinque: vnde Roma æquinoctiali ducentum decem milliaria propinquior est, quam Venetiæ: sic itaque Medico multa sunt considerata, quæ nihilominus Medicorum turba ignorat, cum Astrologia prorsus careat, & utinam Medicinam saltim calleret. postea, ut ad rem reuertar, inquit Galenus, Verum ante omnia illud in his sermonibus meminisse opus est, præcalidas naturaseas appellare Hippocratem consueuisse, quæ non ingenito calore, sed acris, & mordaci abundant, quem aduentitium, & non naturalem esse arbitratur. sed nunc Galeni verba in libro de Marcore animaduertamus; ubi quærit, num senectus euitari possit; cumque decreuerit, quod siccitas causa est, ut homo ad senectutem perueniat, inquit, quod nemo ipsam cuitare potest, licet eius celeritas coerceri possit: humidum ergo his præscribit alimentum, atque cum siccitati, quæ ante senium contingit, ut ex precedentibus constitit, semper mordaci calori coniuncta sit; quippe quæ mordacitatis causa est, nulli dubium esse potest, quin hæc sicca corpora, quibus Galenus humidum assignat alimentum etiam calida sint: ex quo constat, quod calidis humidum dat alimentum; ut scilicet causam caliditatis respiciat, quæ siccitas est: quibus etiam balneum, & somnum, molleque cubile utile esse ibidem scripsit. sed ad Auicennam confugiamus, cuius auctoritas nequaquam spernenda est, quippe qui quamuis calidioribus in regionibus, quinimò calidissimis, vi-

ram degeret; in mordacis caloris rectificatione non moræ turbæ horum Medicorum ad frigida recurrere ausus est. agens igitur de rectificatione complexionis superflue caliditatis. si isti rubra abundant cholera, quod vomitus, vel placida ventris solutio pro ratione inclinantis naturæ adhibeatur, iubet, exercitium damnat, cibumque boni chymi, ac balneum administrandum docet: atque ubi tensio post balneum, vel grauitas in epæstis regione fuerit; ut infusio absyntij, anisi, amigdalæ amaræ, oximel patienti offeratur admonet; inunctionem præterea per totum corpus, vinumque album subtile laudat. hæc ergo est calidæ complexionis cura, quam Auicenna adhibuit, quæ re vera ab ea Galeni absimilis nequaquam est: huncque Methodum Astius, nec non, & Paulus Egineta secuti sunt: non igitur tot ad refrigerandum viri isti, ut turba huius tempestatis Medicorum; quia penes ipsos tota confidentia conservandæ sanitatis consistit in augmento, seu saltim conseruatione congeniti caloris, qui duntaxat per augmentum humidi radicalis conseruatur, atque augetur: Verum inquit Auicenna in libello de remouendis nocuentis substantia, vel fundamentum caloris naturalis dependens est à sanguine, & substantia, & fundamentum vitæ est dependens à naturali caliditate: & propter hoc securitas, & confidentia in ea est melior, & magis obseruanda. Ecce ergo quomodo Medicinæ Principes in corrigenda calida intemperie se gerunt; nostrates autem student, ut congenitum calorem extinguant, quippe qui semper refrigerationem pro scopo in penè omnibus præ oculis habent. exigitur Auicennæ dictis talem faciamus conclusionem. nempe fundamentum vitæ consistit in caliditate naturali, caliditas naturalis dependet à sanguine, vel ut Galenus ab humido radicali: ergo ad sanguinis, seu humidi nutrimentalis

In fine
primi tractatus.

G au-

augmentum calor crescit innatus; dum autem calor innatus crescit, aduentitius, ac mordax imminuitur: ergo pro extinctione extranei adaugeri debet innatus; sed hic per nutritionem crescit, atque cum, quæ nutriunt calida, ac humida sint (ut supra constitit) calida intemperies humidis à moderatè calidis, à primo ad ultimū, si ratio habeatur, tollenda est: quod autem adaugendo innatum calorem aduentitius imminuatur, id clarum dixit Galenus loco supra citato, ubi verbis clarissimis docet, quod dum dormitur corpus necessariò calidius, ac unà frigidius redditur, calidius quidem, si intempestivè quantum ad calorem aduentitium, atque frigidius ad congenitum: verum si opportunè quispiam dormierit; calidius quantum ad calorem innatum, atque frigidius quantum ad alterum aduentitium: & sic ex huius loci verbis, quæ repetere nolo, cum supra capite decimo sexto ea ipsa ad verbum exarauerim, clarè elicitur, quod dum calor unus adaugetur, alter imminuatur: unde ratio extinguendi mordacem calorem, atq; extraneum, qui ob terrestreitatem annorum curricula prouenit, ea erit, ut calor innatus adaugetur, qui re vera per humidi radicalis, seu nutrimentalis instaurationem crescit, ut centum modis supra probatum fuit: ergo à primo ad ultimum corpori mordaci calore læso nutrimentale humidum addendum; additur autem illud per humectationem, atque humectatur corpus per alimentum boni chymi, per balneum, per somnum opportunum, per moderatam, tum animi, tum corporis quietem: hæcque vera est cura eorum, qui præ nimio calore conqueruntur, ac molestantur, ut exemplis, ac auctoritatibus, tum rationibus veterum in præcedentibus ostendimus: non ergo serum, non aqua Virginis, non Calderiana, huiusque generis alia nova remedia, seu ut rectius loquar, con-

genito calori molesta, atque inimica adhibenda. his autem sic probatis, atq; decretis superest, ut de alijs causis, ob quas calor aduentitius introducit, verba faciamus.

Quibus modis vnusquisque præter modum exiccationis calida intemperie affici possit.

Cap. Decimumnonum.

H Actenus de nocuo naturæ calore, quem corpora terrestreitatis ope sortiuntur, quæ cum ex antea dictis gracilia esse constet, nunc reliquū est, ut causæ gracilibus, tum pinguius corporibus communes, quarum vi in ipsis calor extraneus oboritur dicamus. Hæ autem (ut ab initio ex Galeni auctoritate ostensum fuit) sunt motus putredo, vicinia corporis calidioris, constipatio, alimentumq; natura nimium calidum: quod autem his ex causis vnicuique calor introduci possit extraneus, exemplis in hoc citato loco perbelle probat idem Galenus. facto ergo, atque absq; controuersia concessio, quod ex his causis calor aduentitius, ac naturæ molestus in vnoquoque hominis corpore introduci possit; videndum est, qua Methodo huiusmodi calor tolli possit; primum ergo de motu dicamus, quippe qui nedum in homine, sed cæteris in animalibus sensum habentibus, & circa corpus, & circa animum esse potest: atque quoquo modo res fuerit, corpus per nimium motum incalescit; si ergo motus animi causa fuerit, quies eiusdem animi medela sit; cum verò ad talem gradum calor peruenerit, ut febris ex eo accesserit, tunc ad ephemerarum curationem confugiendum erit; quidquid autem de motu animi dictum est, de corporis quoque motu intelligi debet; quia cum motui quies contraria sit, quies motui medela erit:

sed

6. de
morb.
vulg. cō.
4.1.17.

De causis
morb. 6.2

sed si altius considerare volumus curationis caloris ex motu non erit abfimilis ab ea, quæ ex ficeitate oborto calori debetur: quandoquidem per motum, siue animi, siue corporis humidum radicale (si nimius tamen fuerit, ac nocuus) absumitur, vnde aduentitius calor ex hac causa adaugetur; quo concessio talis insurgit intentio, quod scilicet corpus ex nimio motu calefactum, si quies satis non prodest, sit humectandum, ac his, quæ humidum radicale instaurant, nutriendum.

Verum si ex putredine calor aduentitius superueniat, hic totius corporis esse nequit, nisi febris putredo ea fuerit, quod si res ita contingat, pro ratione eiusdem febris calor curandus erit, sed si putredo febrilis non fuerit, alicuius partis corporis (non quidem totius) affectus erit: vnde pro ratione affectus curatio adhibenda est; quia si occasione apostematis, si bubonum, si inflammationis, si alterius affectus putredo exorta est, pro ratione eiusdem affectus curari debet.

Modò si corporis calidioris, vel alterius caliditatis vicinia quispiam incaluerit, si febris ex eo accensa sit; per calefacientis remotionem fit curatio: quia si solis calore aliquis incalascit, umbra, quies, victusque ratio conueniens satis refrigerabit: sic de reliquis suo calore corpora propinqua calefacientibus intelligendum est. Cæterum si constipatio introducti caloris fuerit causa, his, quæ aperienti facultatem habent utendum erit; si ergo ex cutis constipatione affectus contigerit, facta per ventrem leui euacuatione, atque si corpus sanguine repletum, & nil aliud obstiterit, adhibita sanguinis missione, oleo amigdalino, cum etiam calido panniculo leuibus frictionibus per totum corpus adhibitis huius affectus sanitas erit, præcipue si arte aliqua non violentiam adferente ægrotus sudauerit. Verum si stipatio intus oborta

fit, utpotè in venis meseraicis, aut vena porta, vel interius: præter euacuationem aliquo pharmaco factam, utique & venæ sectionem artis conditionibus adhibitam, ea etiam, quæ vim abstergendi, incidendi, attenuandi que habent, propinanda sunt; quippe quæ cum calida sint calidus affectus calidis curandus erit: quod autem (inquit Galenus secundo ad Glaucon. cap. secundo) calefit, refrigerare potest, quia rarefaciendo corpus facit caliditatem euaporare: cum autem pingua corpora præ nimio calore, conflantur, ut plurimum caloris causa obstructio esse solet; quia hæc corpora terreitatis ope (ut in præcedentibus probatum fuit) nunquam nimium incalascunt, licet terreitatem effugere nequeant; non tamen adeo in ipsis ea contingit, ut calorem innatum mordacitate inficiant; cum semper ab humido calor ipse sit temperatus: ex quo patet, quod corpora pingua, aut perraro, aut nunquam frigidis, vel humidis sint curanda: nunc autem superest, ut dicamus de his, qui ob calida cibaria, veluti est piper, zingiber, vinum generosum, huiusque generis alia, quæ nimia offenduntur caliditate: istis ergo, siue graciles, siue pingues sint, victus ratio ad refrigerandum præscribenda; ita tamè, nè in alterum extremorum labantur: ubi etiam pro ratione complexionis, tum temporis, ac regionis sanguis mitti poterit; à pharmacis tamen prorsus arceendum erit, nè maior sequatur calefactio; omnia enim Medicamina solutiva potestate sunt calida; cui addi potest, quod ex motu bilis assumpti pharmaci occasione, facto agitatio talis fieri posset, ut in non exiguum febrem patiens incidere: atque hæc pro his, quæ nobis discutienda proposuimus satis sint; cum pro nunc plus dicendi occasionem non habeamus: postremo non me latet, quod ex introducto morbo multis modis etiam calor aduentitius intro-

roduci possit, sed ad eos, qui omnium morborum curationem tractant, huius rei speculatio spectat. licet ad modos prædictos causa caloris quæcunque fuerit, redigi possit.

Quod plerique Medici perperam ventris fluxus curant, quia nec sanguinem mittunt, nec pharmacum adhibent in his, in quibus utrunque remedium convenit.

Caput Vigésimum.

A Deo nostris his temporibus (ut aliàs tetigi) Medicinæ praxis corrupta est, ut, quæ vulgo arident magis, quam, quæ rationi consona, Medici quidam eligere malint; idque præcipue in ventris fluxibus curandis accidit, ubi, & sanguinis missio, & pharmaca euacuantia inuiolabili lege apud hos ipsos prorsus vetita, reiectaque sunt; quippe qui (ut Venetijs sex annorum spacio obseruavi) quum in dysenteria, alioque fluxu sanguinis missionem proponi audiunt, illico illud Hippocratis adducunt. si cuiquam sanguinem auferre confert, ventrem confirmare oportet, Galenique auctoritatem addunt. fluente alio sanguinem ne detrahes. Verum cum de solvente pharmaco quispiam sermonem fecisset, horum responsum illud erat. super ventris solutionem, ventrem soluere valde timor sum: & sic cum rationes ad id, & illud faciendum suadentes intelligere nolint, quæ alijs ratione, experimentoque clara, & conspicua apparent, eis utroque modo semper obscura sunt.

Adhuc recordor, quod cum Venetijs essem, primus ægrotus, qui me accersuit, fuit quidam lapicida habitu phletorico, trigésimum secundum annum natus, cuius habitatio, atque officina prope Diui Beneti erat.

hic cholericæ fluxu laborabat, cuius cura Excellentissimo Gaio, atque Excellentissimo Amaltheo commendata erat; cum ergo ipsum visitassem prædictum Excellentissimum Gaium ibi inueni, cum quo, cum de causis affectus concors essem, in remedijs contrarij prorsus fuimus: causa autem huius fluxus ita decreta fuit: adaucto Epatis calore ex obstructionibus genitus est humor biliosus, quinimò ob calidam intemperiem singulis diebus, singulisque horis ipsum gigni assertum fuit; à cuius postmodum humoris acrimonia, tum quantitate natura irritata expulsionem tentabat, qua via fluxus contingebat. etiam cōcordes fuimus, quod stomachus ex in victu commissis erratis labor factatus non bene coqueret, ac inde cruditates fierent, ex quibus nuper dictæ obstructiones exortæ essent: quum autem accersitus fui à decubitu morbi quindecim elapsi erant dies: quo tempore victus ratio, succique cicorij, ac zonchi densati vsus institutus erat: nilque aliud toto tempore adhibitum fuit, nec vinum ei dabant: Ego autem causam fluxum facientem respiciens: pharmacum ex rhabarbaro, mirabulanisque citrinis cum tamarindorum pulpa proposui, ut & materia expultricem facultatem sua acri qualitate irritans euacuaretur; ut etiam quæ obstructa erant, aperirentur; cumque vires satis constarent, ut efficientem causam auferem, Epatis scilicet calorem, tum etiam obstructiones emouerem: sanguinis missionem à iccoraria fieri volebam; indeque si opus fuisset, pharmacum reiterare; à cuius exhibitione, quæ roborandi vim habet, adhibenda laudabam; atque inter cætera ex radicibus gentianæ pulueris partibus duabus, tormentillæ pulueris parte vna, ac totidem radicibus rhabarbari cum syrupo de corticibus citri, rosisque siccis fieret pasta: de qua dracmas duas singulo mane assumeret; simulque vini albi aromatici cho-

cleare

4. de vi-
sus ra-
tione 118
Gal. ibi-
dem.

Quarto
primi in
principio
sunt ca-
pitula.

cleare biberet: atque hæc adhibenda proponebam, nedum ad præsentem affectum curandum, sed ad imminentem præcauendum; acres etenim, ac biliosæ excretiones diarrhæam facile in dysenteriam, seu vlcus intestinorum vertere solent: quæ omnia nulla adhibita ratione, aut authoritate à prædicto Excellentissimo Gaio fuerunt scripta: rogavi tandem, ut saltem aliquod ei daret, quo somnus excitari posset, optima enim ægrotantis constitutione ego fretus somni medio (quia ob frequentem, ac assiduam deiiciendi necessitatem somnum capere non poterat) naturam Morbi vittricem facile fieri posse putabam. Et scias (inquit Auicenna) quod dormire est ex rebus magis iuuatiuis ei, qui fluxum ventris habet. cuius quidem ratio est, quia in somno calor intus, in vigilia extrâ; ut Galenus sexto de morbis vulg. ait, vnde calor concentratus fit fortior ad superandum humorem sibi nocuum, à quo scilicet irritatur, superat quidem natura, siue calor pugnam secernendo vtile ab inutili; ac illud retinendo, idque expellendo. Sed nec hic medendi modus Excellentissimo Gaio placuit; cumque ipsum interrogassem, igitur quid nobis faciendum? nihil respondit, quia natura est morborum Medica-trix: igitur & nos eius defectum adiuuare non debemus? ut & Galenus nos docuit? si debilis eam roborare, idque causam respiciendo? nempe si copia, vel praua humorum qualitate oppressa euacuatione ei opitulari, tum his, quæ copiam eorum futurâ, ac prauitatem inhibendi vim habent auxilium præbere debemus; nè in deterius res semper labatur; sed nulla ratio adeo efficax fuit, ut ea ipsum à propria opinione traducere potuerit; ego autem eo nesciente syrupum de papauere cum aqua lactucæ à cæcæ ter ipsi dedi, atque hoc modo dormiendo fluxum superauit. quia natura nedum somno, sed vino à me

concesso fortior facta fuit (vino) inquam roborata, licet non adeo debilis, quin sanguinis missionem, tum pharmacum ferre potuisset; sed vino ipsam fuisse roboratam sic intelligo, quod absque grauiamine naturæ nutrit vinum, atque absque coctricis labore, quippè quod præter id, quod celerrimè, ac multum nutrit nullo relictò in corpore excremento, pauca alteratione ei est opus, ut nutriat; quod dixit Galenus. nempe. minimam vinum desiderat mutationem (ut tum nutriat) tum roboret celerrimè.

Porro reliquorum alimentorum plura optimè nutriunt, sed non tam exiguo naturæ labore, cum coctione plurima egeant; quæ & ipsam alia ratione etiam grauant, cum non tam ab excremento libera sint, ut vinum est: quo postmodum excremento natura oppressa, atque pro ratione quantitatis, aut qualitatis irritata eiusdè naturæ detrimento expellitur. vinum autem & celerrimè nutrit, & nullam naturæ noxam adfert; cum ab excremento immune sit.

Cæterum nemini quidem verendū est, quin illud exioma ad vnguem ab omnibus Medicinam facientibus sit obseruandum; quo, quibuscunque in morbis curandis causam affectus producentem, ac fouentem, primo respiciendam, eamque prorsus amouendam esse, docetur; quis enim tam ignarus, tamque stolidus erit; quin etiam Galeno, Hippocrateque silentibus id Therapeuticæ fundamentum esse confiteatur? Porro & vulgares homines, rustici (inquam) ipsi id ipsum norūt, cum illud antiquū sit adagium amota causa amouetur effectus nec ob id negandum esse volo, quin relictæ causa in cura coacta interdum symptomati sit occurrendum, quum scilicet nec morbus inducias det, nec vires, quæ causas adimunt, adhiberi permittant; vel quid aliud his, quæ in regulari cura administrantur, impedi-

3. de tēp.
Cap. 12.

Lib. 3. f.
16. l. 1.
Cap. 4.

Com. 5. l.
10.

9. Met. 5

12. Me-
th. 7.

mento fit : Verùm quùm causam (inquit Galenus) adimere possumus, contra symptoma non pugnamus.

Quapropter veluti in cæteris præter naturam affectibus, ita in ventris fluxibus illud tanquàm firmum, ac ratum, verum, ac ex omni parte ab omnibus concessum censerì debet: quòd scilicet in his (quæ præter naturam sunt) curandis affectibus præ alijs intentionibus prima, ac præcipua esse debeat, vt causa affectuum perquiratur, qua inuenta pro posse ipsa amoueatur, ac prorsus tollatur: ex quo satis cõstat, quàm stolidi sint illi, qui vno colopodio omnes calcæare volunt; quippè qui vnico remedio omnes ventris fluxus auferri posse profitentur: inter quos vnus fuit quidam Medicus Venetus nomine Horatius Suncinus, qui alio nomine guargante appellabatur, hic fluxuum Medicus nominabatur; vt quibusdã adstringentibus indifferenter omnes curaret fluxus, licet aliter in quodam tractatu de dysenteria profiteatur, & ideo rarò, vel nunquàm voti compos erat; & nihilominus penè omnes ad ipsum inprimis confugiebant; cùmque ægrotantibus auro, & argento pro posse emunxisset, in peius priori ijdem vt plurimùm lapsi erant: cuius errata à me pluries ægrotantium beneficio Methodo diuersa correctâ fuerunt. quoniam nedum omnibus in fluxibus licet vnico vti remedio, sed eodem in fluxu non vnum, & idem remedium toto morbi tempore adhibendum est, cùm pro initij, mediij, ac finis ratione variandum sit: inquit enim Galenus de optima secta loquens ad Trasibulum cap. 13. diuersificanda sunt Medicamenta augmenti ab his, quæ adhibentur in fine.

Quapropter sicuti in reliquis morbis, ita in fluxibus ventris cuiuscunque generis causa primùm respicienda. non autem symptomati (causa morbi neglecta) solùm est occurrendum: cùm prius causa fluxum produ-

cens amouenda sit. Galenus vulgarium sui temporis Medicorum ignorantiam considerans conqueritur; quinimò contra eos exclamat, quippè qui, vt complures Veneti Medici neglecta causa vlceri disenterico solùm medebantur. Loquens igitur idẽ de fluxu cruẽto, qui *δυσεντερίας* vocabulo nominatur. sapius (inquit) homines ita affectos medentium inscitia perijsse nos nò latet: interdum enim quùm propter deiectiones acres, principio quidem pinguedo, processu temporis quẽdam strigmenta, quæ ab intestinis deraduntur, vnà excernuntur; plerique Medici neglecto iocinore, vlceri duntaxat intestinorum medentur: atq; idcirco ægrotautes præcipitant. Est ergo morbus, & iocinoris imbecillitas, & vlcus intestinorum. hæc ille. quibus quidem verbis patet error, qui spreta causa fluxum adstringentibus curare tentant. Sic Venetijs sæpè occurrit, vbi vel cyato feri caprini singulo mane assumpto, vel succo zunchi, & cicorij densato, vel zuccharo rosato, vel tandem adstringentibus omnis ventris fluxus curatur: sed nunquàm sanatur. vndè interdum ego multorum ignorantiam excogitando dicebam. Vhe illis, qui in ventris fluxibus Venetijs incidunt. quia, vt plurimùm de illis actum est.

Galenus autem iurè reprehendit inscitiam eorum Medicorum, qui vlceri, & non iecori auxilium præbebant. etenim si vlceris causa, deiectio acris erat: prima, ac principalis intentio hæc esse debuisset, vt humor acris ab initio euacuaretur, tutius enim est, vt vnica die totus humor Medicamine acridinem remittendi vim habente, qualia sunt rhabbarum, Marabolani, ac Tamarindi, euacuetur, quàm permittere, vt pluribus vicibus, pluribusq; diebus idẽ humor a natura (quæ eius qualitate irritata est, ac violenti quodam modo praua sua qualitate humoris (inquam, mo-

In com. 4
super li-
bro Hip-
pocratis
de artic.
102. 49.

ta,

ta, atq; excitata) ad intestina transmittatur, ac inde euacuetur. quo quidem euacuato inhibendum est, ne amplius gignatur. cumque acridinis epatis calor causa fuerit, perquirendum est unde hic calor exortus sit, nempe. vel corporis siccitate, vel obstructionibus in venis eidem Epatis deferuentibus factis, vel a cibo, potuque calidam qualitatem habente: quibus perpenfis iecur curari debet, vel humectantibus, si sola siccitas causa fuerit, vel aperientibus, si obstructiones in causa sint, vel calorem remittentibus, si ex calidiori victu id ipsum genitum sit. quod si intemperies cum materia sit, & vires robustæ satis fuerint, sanguis mittendus est, quinimò interdum vires languidæ esse possunt; non quidem ob vasorum inanitionem, seu alimenti defectum: sed (ut ait Galenus) atque Hippocrates propter copiam humorum naturam opprimetem; ac simul interdum eiusdem humoris prauitate coadiuante, ac naturam ledente, aut ob dolores: quo casu sanguinis missio ad leuandam naturam maximum est remedium: quippè & materiam genitā euacuat, & futuram refrigerando inhibet. quod si ad intemperiem amouendam satis non fuerit phlebotomia. ad ea, quæ refrigerandi vim habent, sed diuretica sunt; quia nedum his intemperies Epatis tollitur, sed humoris ad intestina confluentis fit derivatio.

Oportet (inquit Auicenna) de fluxus cura loquens, ut administres diuretica, quia ipsa sunt fortis iuuamenti in hac ægritudine; quippè qui in pituitoso fluxu etiam ad elleborum album descendit, ac ad nigrum ad intestina inferiora. Cum quo concursus Hippocrates quarto de victus ratione in acutis. qui ventrem inferiorem (inquit) calidum habent, subeuntq; acres deiectiones inæquales, hi a colliuatione id patiuntur, qui si valentes fuerint, reuelles elleboro albo; si

non cremorem tritici furmentacei crassum, frigidumque dabis, & quæ sequuntur. vbi Galenus hic (inquit) Hippocrates docet elleboro euacuandum esse humorem, tanquam causam deiectiones facientem acres, & inæquales: alioqui si virtus non tolleretur, pocula dare iubet, tum adstringentia, tum refrigerantia.

Videant isti quomodo in acris deiectionibus Hippocrates causam symptoma facientem respiciens elleboro euacuet humorem: quod si vires non permittant, tanquam in cura coacta symptomati occurrit, his scilicet, quæ humoris acrimoniam remittendi facultatem habent: quod si tunc temporis rhabarbarum, Mirabulanos, Tamarindosque, ut nos, habuisset, non quidem ad incrassantia deuenisset, sed ad hæc eadem Medicamina, quæ præter id, quod etiam viribus deficientibus dari possunt, adeo benigna sunt, habent simul facultatem nedum euacuandi humorem fluxum causantem, sed acrimoniam eius demulscendi: cum hæc ipsa Medicamina refrigerandi vim etiam habeant, præcipue (inquam) Mirabulani, atq; Tamarindi, licet rhabarbarum solum pro partium adstringentium ratione frigidum sit. unde sicuti Galenus, ac Hippocrates excusari debent, si non adeo frequenter solutiuæ adhibuerint in fluxibus, quia nisi euacuancia pro fluxibus suspitione non carentia habebant, quippè quæ magna naturæ violentia, aterahendo humores euacuant: sic nostrates omni reprehensione sunt digni, cum in fluxibus, quæ adeo benignè euacuant, simulque adstringunt, renuant.

Sed, ut vadè digressi sumus reuertar. diuretica in fluxibus sunt excoferentibus, quæ tamen nisi corpore euacuato adhiberi possunt, atque inter cætera si fluxus fuerit biliosus, & suspicio sit, ne humoris acrimonia abrasio, vel vlcera intestinorum facta sint, & sanguinis excretio appareat. nullum

Gal libro
de dieta
Hipp.
Cap. 7.
Hipp. de
victus ra-
tione 1. 47

Libro 3.
f. 16. tra.
2. cap. 2.

Cap. 12.

nullum præstantius erit præsidium, quam villensis aqua, quam quidem frequenter adhibui, atque omni tempore felicissimo successu ea usus sum. Cæterum si fluxus ex stomachi frigida intemperie prouenerit, post euacuatam naturam thetutij aqua ita validum est præsidium, ut contra Medicorum turbam nil præstantius inueniri possit, qua pluribus vicibus prosperè usus fui; cuius ope duobus diebus antiquas, ac difficiles sanavi diarrhæas, tum etiam fluxum eum, qui propriè epaticus nuncupatur: quam ad quinque, vel quattuor libras administraui, eis nempe modis, ac regulis, quas ratio, ac usus non vulgariū Medicorum docet.

Vinum præterea penè omnibus in fluxibus inhibent, cum ratio aliter persuadeat, cum in quibuscunq; ventris fluxibus stomachus præcipuè roboratione egeat, in exigua tamen quantitate ipsum adhibendum censeo: atque aqua prorsus euitanda est, sic serum caprinum, quod syrupi loco Veneti Medici dare solent: quia ut dixi, quomodocunq; fluxus contigerit, atque à quauis causa prouenerit: semper stomachus, ac intestina robore egent: ex quo satis constat; quòd nunquam in fluxibus etiam difentericis inhibendum est vinum; licet tantum duntaxat dari debeat, quantum pro stomachi ratione satis sit: liquida etiam omnia euitanda sunt, ut diutius cibus in stomacho detineatur, & sic digestio magis profecta fiat. sed his sic decretis loca Galeni, quæ ab his propria opinione defendenda adduci solent, per-

pen-
damus, ut inde huius
rei veritas magis eluce-
scat.

Quòd nullus Galeni, aut Hippocratis locus reperitur, quo nè in fluxibus ventris sanguinis missio, aut humorum euacuatio fiat, inhibeatur.

Caput Vigessimum primum.

PRO eorum, quæ hætenus diximus, confirmatione, superest, ut quædam Hippocratis, ac Galeni verba declaremus, quæ quidem his enucleatis dubium facere videntur, atque ea sunt, de quibus ab initio mentio à nobis facta fuit; quibus Medici quidam Veneti moti, nec sanguinem mittunt, nec pharmacum cuiusque quouis fluxu ventris laboranti, adhibent.

Quapropter si cuipiā (inquit Hippocrates) sanguinem auferre confert ventrem confirmare oportet. Galenus autem ab initio commenti fluente aluo sanguinem nè detrahes, quia si post detractionem fluor perseveraret, virtutem totaliter prostermit.

Circa hæc Hippocratis, ac Galeni verba vnum animaduersione dignum adnotari debet, quòd locus hic (de quo nuper dixi) pertinet ad ea, quæ morbis in acutis occurrunt: utpotè ibi de his, quæ ad acutos morbos, eorumque symptomata spectant, fit sermo; utique & de his, quæ ad ipsorum curam pertinent non quidem de ventris fluxibus sermo fit, nisi quatenus sunt symptomata, quæ in acutis superueniunt. quapropter agens superius Hippocrates de accidentibus, quæ morbis in acutis accidere solent.

Cognoscere autem (inquit) oportet eos, qui Capite dolent, vel ob exercitationes, vel ob cursum, vel iter, vel venatum, vel quemvis alium importunum laborem, vel venerea: decolores item rancos, lienosos, exanguies, spirituosos, siccitulentos, siticulosos, & venarum interceptiones huic adde quibus exientia sunt hypocondria, tum dorsum. &c. nulli enim horum, nisi supervicerint, me-

dica-

*4. de vi-
tutibus
ne 1. 116.*

Tex. 115.

*dicamentum adhibebis, nam periculo a-
grum expones, nihilque iuvabis: sponta-
neasque, tum permutationes, tum indicatio-
nes, adimes.*

Super quibus quidem verbis in-
quit Galenus; qua ergo hac in dictione ab
Hippocrate dicuntur, catalogum habet eo-
rum, qui, ut medicationem recipiant idonei
non sunt. videamus ergo (inquit ipse) qui-
bus nam ab initio purgationem interdicit.
Capite dolentes recenset, vel ob exercitatio-
nes, vel alium quemvis laborem importu-
num, &c.

Sequens ergo Hippocrates si cui-
piam sanguinem auferre confert,
ventrem confirmare oportet. ut quasi
dicat, si horum, de quibus hactenus
memini; quippe qui prae dictas ob cau-
sas imbecilli facti sunt, cuipiam san-
guinem auferre confert, ventrem cō-
firmare oportet, quia ob susceptum
laborem defatigati viribus constare
nequeunt: oportet igitur, si his alius
fluat, ipsum prius confirmare, nè v-
traque euacuatio simul fiat, & sic vi-
res adhuc magis sternantur.

Non temerè ergo Galenus respi-
ciens ea, quæ antea Hippocrates di-
xerat, fluente (inquit) aluo sanguinẽ
nè detrahes, supple tu. his scilicet, de
quibus antea Hippocrates mentionẽ
fecit: nam si post detractionem, perse-
ueret fluor, virtutem totaliter pro-
sternit, cum huiusmodi homines ob
eas causas, quæ naturam affligunt, ac
debilitant, ægrotarint.

Ad hæc sanguinem in fluxu ventris
detrahi duplici modo intelligi po-
test, vel quia sanguinis missio aliud
respicit, atque propter aliud fit; vt-
potè propter febrem, aliumuè mor-
bum, quo vigente superuenit alui
fluxus.

Vel quatenus confert ad tollendam
fluxus causam.

Primo modo loquitur Galenus, ac
Hippocrates, si tamen ægrotus fuerit
de numero eorum, in quibus præces-
serint causæ procatacticæ, de quibus
ab illis verba facta sunt. in huiusmodi

ergo casibus aluum confirmare oportet,
antequam sanguis mittatur, nè
post detractionem sanguinis, sequens
fluxus ventris, vires prorsus labefa-
ctentur.

Verum secundo modo in vnoquo-
que ægrotante, dum vires constant,
sanguis tutò mitti potest; dummodo
criticus non sit fluxus, sed si vires pro-
pter fluxum labefactatæ fuerint, &
adhuc semper magis propter eandem
causam sternantur, si sanguinis missio
ad fluxum tollendum conferat, vt po-
tè in disenteria principio, vel biliosa
diarrhea, aliouè simili fluxu ab epatis
caliditate pendente, atque emanante,
seu ab eius inflammatione; tunc sanguis
viribus etiam deficientibus mitti po-
test, pondere tamen (vt dici solet) ac
mensura id fieri debet: quia huiusmo-
di præsidium ad causam fluxum pro-
ducentem auferendam mirificè con-
fert. vnde in cholericò fluxu ex ob-
structionibus epatis, vel ex adaucto
calore propter aliam causam in ipso
proueniente; si sanguis mittatur faci-
lè fluxus sedari, atque sanari poterit:
quia hoc modo causa faciens ipsum
missionem sanguinis tollitur, quippe
quæ epatis calorem tollit, quo mediā-
te bilis generabatur, cuius mordaci-
tate, atque acrimonia natura irritata
fluxus contingebat; humoresque iam
genitos reuellit, ac simul euacuat:
Altomarus Galenum hoc modo in-
terpretatus est. Si criticè venter fluat
non detrahendus sit sanguis, si autem
symptomaticè, quòd mitti possit. quæ
expositio tametsi rationi quadret, pu-
to tamen, quòd distinctio à me allata
Galenì verbis, eorumque sensui ma-
gis consona sit: qui quidem Altoma-
rus testatur annos viginti quinque,
quibus Medicinā fecerat, quòd cum
frequenter venam in ventris fluxibus
secuerit, semper bonum vidit succes-
sum. qui capite de disenteria narrat,
quòd quum duo Filij Ioannis Ferdi-
nandi Rocchi Filij dysenteria eodem
tempore laborarent, primus, cui san-
guis

guis missus non fuit, obiit, cumque pro alterius curatione idem Altomarus accersitus fuisset Medico primo inuito hirudine (quia undecim duntaxat annos natus erat) sanguinem è vena mitti iussit: qui quidem puer à sanguinis detractione in melius proficisci incepit, & ita citò eua sit; cautè tamen incedendum esse puto; nam & vires, & tempus, & morbi naturà, & regionem, ægrotantisque complexionem, ac demùm occasionem, qua in fluxum æger sit lapsus ex Hippocratis, ac Galeni dogmatibus fore considerandum cenfeo.

Cap. 14.

Galenus præterea primo de arte curatiua ad Glauconem. Sed neque si fuerit febris cum profluvio ventris alia est opus euacuatione: verùm hæc sola sufficit, quamvis non sit pro multitudinis ratione: quicunque enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentauerunt, in grauiora pericula duxerunt.

Ad hunc Galeni locum respondendum esse arbitror, quòd idem Galenus sanguinis missionem, vel pharmacum in fluxu inhibet, quatenus motus sit obseruandus, atque non temerè ad euacuationes sit confugiendum, in fluxu (inquam) qui in febribus accidere solet, quatenus eiusdem febris causa materialis per motum naturæ expellitur: non quidem ita voluit fieri in fluxibus in se consideratis, quippè qui febrium symptomata non sunt, seu naturæ motus in febribus facti: sed causam absque febre habent, vel si febris adsit, fluxus ab ea non dependet; sed febris à fluxu provenit. quapropter aliud est loqui de fluxu ventris in se consideratus, vel quatenus dependet à febre: vnde hoc in loco Galenus meminit de fluxu, quatenus ipse à febre dependet, & est motus febris occasione à natura factus. huiusmodi enim motus nunquid sit criticus, aut symptomaticus, aut medius est obseruandus: nec ob id ta-

men nego, quin, & fluxus in se consideratus eisdem considerationibus sit perpendendus, si ergo primo modo fluxus in febre contigerit, quod à conferentia, & tolerantia cognoscetur, nihil moliendum, si verò ad malum tendat inhibendus, non quidem stiptica adhibendo, vt nostrates, sed causam ipsum facientem amouendo: si enim causam (inquit Galenus) quod aliàs dixi, adimere possumus, contra symptoma non pugnamus, sed ægritudinem curamus; Ideo si humoris acrimonia natura irritetur, acrimonia sedari, ac demulsi debet, vel vnica vice humor euacuandus erit, eis scilicet, quæ acrimoniam remittendi vim habent: si verò medius fuerit motus, facta obseruatione pro naturæ defectu iuxta Hippocratis, ac Galeni regulas, ac Methodum Medicus supplere debet. Concludamus ergo, quòd neuter horum Hippocratis, & Galeni locorum inhibet, quin in diarrhæa, dysenteria, ac interdum lienteria, fieri possint euacuationes; quæ pro ratione causarum fluxuum cõueniunt: cum sermo ipsorum referri debeat ad naturæ motus, qui in morbis acutis, ac in omnibus febribus fieri solent; quippè qui crisi naturam sapiunt, siue ipsæ bonæ, siue malæ, aut mediæ fuerint. Porro temerarium existimo, si morbo quouis in acuto quempiam molestante, vbi euacuatio aliqua, aut sanguinis, aut reliquorum humorum necessaria fuerit, natura motum per ventrem inceperit, Medicus aliam tentauerit euacuationem; ni prius qualisnam motus ille fuerit obseruaret. vt inde pro ratione exitus rei operari possit. nec secus in fluxibus in se consideratis res tractari debet; nè temerè ægrotantis detrimento ad euacuationes Medicus confugiat. sed quòd absolutè verba Hippocratis, atque Galeni intelligi debeant, est quidem falsissimum, alioqui in fluxu Epatico, nunquam liceret aperire, simulque euacuare, quod tamè nedum

12. Ma.
16.7.

con-

contra omnium practantium doctrinam esset, cum omnes concordēs velint, quod in huiusmodi fluxu aperiētibz vtendum sit; vtique & euacuantibus: sed etiam contra eiusdem Galeni, atq; Hippocratis methodum: quippē qui omnium prāter naturam affectuum causam semper esse amouendam docent: prācipuē si cura regularis, & non coacta fuerit: ex quo clarē patet, verba Hippocratis, atque Galeni ad omnes fluxus non extendi: sed eo modo, quo antea dixi, excipiēda fore.

Quod plerique Medici credunt adipem intestinorum, qui de ipsorum substantia est, seu instar appendicis cum eis continuitatem habet, in eorum interiori parte nasci, existere, atque reperiri, ipsumque per secessum in principio dysenteriae externi, atque euacuari.

Caput Vigessimum secundum.

4 aph. 26

IN difficultatibus intestinorum (inquit Galenus) cum adhuc constituantur quaedam corpora pingua excernuntur. plerique Medici nedum mediocres, sed nomine magni his Galeni verbis decepti, cum ad eorum corticem duntaxat, non quidem ad medullam consideratione peruenerint, sensum verum malē intelligentes, atq; his simul, quae ad anatomem pertinent, oblitis in magnum lapsi sunt errorem: cum corpora ea pingua, de quibus Galenus, crediderint adipem eum esse, qui de substantia intestinorum est, atque cum ipsis intestinis instar appendicis continuus conspicitur; cum & macelarijs, & coquis, & cæteris coquinariae arti incumbētibz, quinimō mulierculis ipsis notum, & conspicuum sit, quod solum extrinsecus, nempe in exteriori

ri intestinorum parte externa adeps nascatur, vigeat, atque instar (vt dixi) appendicis reperiatur: quod quidem in cuiuscunque hominis cadauere, seu in quorumcunque Animalium ventre videri potest; vbi clarē cernitur, quod adeps, qui cum eisdem intestinis modo appendicis continuus est, extrinsecus solum, non autem, vt isti autumant, intrinsecus reperitur.

Quapropter millies stupore fui percussus, quum quosdam Medicos Venetiarum primates obseruassem; quippē qui cum aliquos mucos sanguine tinctos, vel huiusmodi corpora pinguedine secum pingue facta (vt ita dicam) in fluxibus excerni viderent, quae dictam ob causam pinguedinis formam quandam prae se ferre videbantur; illicō heu intestinorum adipēs videte. ego autem cuidam horum nomine insigni. igitur putas (vir Excell.) materiam hanc eum esse adipem, qui instar appendicis cum intestinis sit continuus de ipsorum substantia dici potest? cur non. dicebat ipse. ego autem. igitur anatomem oblitus es? vbi clarē conspicitur, quod nullum intrinsecus, sed solum extrinsecus intestina, nedum hominis, sed quorumcunque Animalium, adipem sibi connexum, atque continuum habent: ipse autem subridens mihi. ne tu Bouis intestina adhuc comedisti, quippē quae intus adipem suum habent? tunc à risu me continere nequii ei dicens. igitur (vir Excell.) tibi adhuc ignotum est, quod Bouis intestina priusquam coquantur, quinimō dum abluuntur à cauponibus, alijq; coquinarijs hominibus inuertuntur, atque sic inuersa venduntur, coquantur, atque ad comedendum offeruntur: idque duobus de causis faciunt. primum, quia visu pulchriora sic appposita videntur, tum quia melius, ac facilius ipsa abluunt, atque abstergunt: quia cum intestina inuersa sint, pars, quae interior fecibus coinquinata fuit, exterior facta est. ipse au-

rem pertinax solita ignorantia ob-
cecatus, iraque plenus recessit.

In hunc eundem errorem viri alio-
qui sapientes inter scribendum lapsi
sunt. inter quos Eustachius Rudius in
capite de dysenteria. ubi hæc scribit.

*In sua
praxi.*

Ab his vero materiebus primo ab-
raditur intestinorum, siue tenuia, siue
crassa sint, pinguedo ipsis substracta:
vnde exiguo cruore perfusa egredi-
tur, & tunc fit primum tempus, siue
primus gradus dysenteriae; & adhuc
malum à Galeno in fieri dicitur.

*Lib. de ra-
tione cu-
randi affe-
ctus &c.*

Trincauellius hoc idem credidit,
quippe qui de eiusdem dysenteriae
gradu secundo loquens, hæc ait.

Secundus dysenteriae gradus fit,
cùm adeps intus intestinis adhære-
scens exiguo cruore perfusus exit.

Plerique alij hanc ridiculam habue-
runt opinionem, licet & alij aliter di-
xerint; inter quos Hieremias Thriue-
rus Brachelius in expositione eius-
dem aphorismi vigesimiseptimi quartæ
particulæ citati, ubi sic ait.

Primum pingue aliquod, & muco-
sum decedit, quod de substantia inte-
stinorum non est, sed ipsa intestina
utiliter lubrica reddit, & nè quid,
stercoris asperitas intestinis, detri-
menti, afferat, prouidet. De his autem
mucis, seu pituitosis materiebus lo-
quens Bahuinus vir quidem in rebus
anatomicis ingeniosissimus. Intestina
(ait) extrinsecus pinguedine obdu-
cuntur, intrinsecus verò muco obli-
niuntur, & fictilium vasorum modo
inuitrantur.

*Lib. I. de
Anat.*

Aph. 46

Tex. 40.

Corpora igitur pingua de quibus
Galenus in citato aphorismo, atque
pinguedo, de qua idem in quarto cõ-
mentario libri de articulis Hippocra-
tis est quidam humor crudus, seu quæ-
dam pituita mucosa, quæ intestinis
adhæret: vt intestina lubrica reddat:
atque nè à bilioso humore ea lædan-
tur, remedium sit, cùm bilis acrimo-
niam suam humiditate demulscere pos-
sit: quæ quidem pituita adipis effi-
giem interdum præ se ferre videtur,

quia fecum pars (vt antea dixi) pin-
guior ei admiscetur: vnde circa inte-
stinorum tunicam internam propter
suum lentorem permanet, quinimò
eisdem adhæret; tùm, vt dictum est,
nè biliosi humoris acrimonia intesti-
norum tunicam intrinsecam lædat,
tùm etiam (vt puto) quia tempore
necessitatis, vtpotè alimento deficien-
te, coctrix facultas ipsam materiam
coquat, quæ postea cocta à meserai-
cisque attracta in sanguinem con-
uertatur. coctrix ciborum (inquit
Galenus) in intestinis facultas quæ-
dam inest.

*4. de vfu
par. 6. 17.*

Non igitur adeps (vt isti putant)
in interiori intestinorum parte repe-
ritur, sed solum extrinsecus. quod re-
vera in cuiuscunque Animalis inte-
stinis quotidie vnusquisque intueri
poterit: Nec verendum est, quin Ga-
lenus per pingua corpora aliquid di-
uersum ab adipe intestinorum intel-
lexerit: etenim hoc vocabulo aliàs
(vt infra constabit) vsus fuit, nec de
intestinorum adipe intellexit; quod
etiam ex eiusdem verbis quarti com-
mentarij in libro Hippocratis de ar-
ticultis citati clarè conijcitur; ubi
pinguedinem ab initio dysenteriae
propter acres deiectiones secerni,
processuque temporis strigmenta ab
intestinis abrafa itidem euacuari ait:
quippe qui quando de pinguedine
loquitur, eam excerni, cùm verò de
strigmentis intestinorum; ab intesti-
nis strigmenta abradi, vnâq; euacua-
ri dixit: cùm ergo verbo eo. abradi.
dùm de pinguedine meminit, vsus nõ
sit, sed solum, quùm de intestinorum
strigmentis verba faciat. non est ve-
rendum, quin pro pinguedine ali-
quid diuersum ab adipe, qui cum in-
testinis modo appendicis continuus
est, intelligat. sed claritatis gratia
eius verba hic exaremus.

Tex. 40.

Propter deiectiones acres princi-
pio quidem pinguedo, processu tem-
poris quædam strigmenta, quæ ab in-
testinis deraduntur, vnâ excernuntur.

Quia.

Quapropter pinguedinem ab intestinis abradi non dixit; sed solum quædam strigmenta intestinorum, quæ vnâ cum ea pinguedine postea euacuentur. quibus clarissimum est, quod per pinguedinem nè quidquam intestinis cōtinuum intellexerit, alioquin simul cum strigmentis pinguedinem ab intestinis ipsi abradi dixisset. per pinguedinem igitur mucum, de quo supra dixi, intelligere voluit; de quo quidem mucō verba faciens Varolus. hunc mucum (inquit) cōnosam pinguedinem præ se ferre videtur.

Lib. 3. f.
16. tract.
1. c. 1.

Auicenna præterea quædam memoria prodidit, quæ horum opinionem probare videntur; sed tanti authoris sermo, prout magis veritate quadrat, intelligi debet; nè assentiri videamur, quæ sensui conspicua, quæ oculis cernuntur virum tantum ignorasse. eius ergo verba non fileamus, vt ad verum sensum ipsa redigere possimus. quare inquit.

Inferiora intestina incipientia à Monoculo sunt grossa, spissa, & pingua intrinsecus: vt sint resistentia feci, quæ non induratur, & resoluitur, nisi propter multitudinem illic: & similiter non putrefit, nisi cum incipit putrefieri in ipsis. & super superiora quidem non est pinguedo. verum tamen non vacua fuerunt in creatione sua à conglutinatione superficie sue intrinsecæ cum humiditate viscosa, mucosa: quæ est in eis loco pinguedinis.

Circa autem hæc Auicennæ verba primo est notandum, quod nomen pingue si substantiuè capiatur, & quatenus est nomen substantiuum, accipitur pro eo, quod inter carnem, & cutem succo est liquidum, & propriè adeps nuncupatur. sic Plinius, & alij exponunt. verum si illud nomen nempè pingue tanquam adiectiuum excipitur, varijs modis ab authoribus vsurpatur, atq; pro multis significatibus scribitur. vnde Cicero primo de diuinatione. ait. nam, si obscu-

rior quasi caliginosa stella extiterit, pingue, & concretum esse cœlum, vt eius aspiratio grauis, & pestilens futura sit. ex quibus elicitur, quod pro pingue intelligat crassum. veluti Seneca pinguis vapor: atque apud Tranquillum legitur. vt pingues aliquando lacernas munimenta togæ. Lucanus autem fumum pinguem dixit, atque Horatius fisci pingues, quippè qui pro pleno pingue etiam vsurpauit dicens. vitij pinguis. pro alijs etiam significatibus apud authores nomen pingue scribitur, quos omnes Marius Nizolius in thesauro lingue latinæ posuit. Quapropter cum nomen istud, nempè pingue, si adiectiuum positum fuerit, plura significare possit; debemus nos id ipsum apud Galenum, atque Auicennam tali modo interpretari: vt nec Galenus, nec Auicennas ignari videantur: cum oculis ipsis quibuscunque in intestinis, & hominis, & cæterorum Animalium cerni possit; quod nullum pingue, nullaq; pinguedo (quæ propriè adeps ipsis cum intestinis continuus dici possit) reperitur. Cum ergo Auicennas dixerit inferiora intestina grossa, spissa, & pingua esse intrinsecus: vt sint resistentia feci: dicendum est, quod per pingua intelligat crassa; quia sic subsequentibus verbis quadrat: cum sequens dicat. vt sint resistentia feci, quæ se non induratur, & resoluitur, nisi propter multitudinem illic. ideo pingua esse debebant, nempè crassa, vel forsàn propriè pingua quātum ad eorum internam substantiam, non quod appareat in eis pinguedo, quasi adeps propriè dictus, qui oculis cernatur, sed quod substantia tunicæ internæ sit pinguis, vt scilicet hoc modo lubrica facta fecibus resistat, quæ quidem feces solum in eis crassis intestinis generantur, & indurantur: non quidem in superioribus. ex quo postea dixit. nec in superioribus pinguedo adest, nempè crassitudo, vel substantia ea pinguis, quam

Lib. 11.
c. 37. 79.

Cap. 9.

quam crassa habent intestina, quia ibi fæces non generantur; sed loco pinguedinis, hoc est, crassitudinis ipsis quædam hæret mucosa, & viscosa humiditas: quam quidem humiditatem viscosam, & mucosam Galenus locis citatis corpora pingua, ut constitit, vocavit: quod profecto vocabulum, nempe pingue alias pro re diuersa ab adipe usurpauit. ut primo de crisibus. ubi agens de futuris temporibus, deque coctione, & cruditate: quæ excrementis ventris inest. post multa ait. si pingue excernatur, ubi non fuerit tale aliquid assumptum pinguis colliquationis est signum; quin etiam viscosum (nisi & hoc ex cibi natura talis sit) colliquationis est indicium: sed quod quidem pingue est ex pinguedine fit liquefacta: quod vero viscosum ex ipsis solidis Animalis partibus cōtabescentibus, quare multo grauius.

6. de loc. aff. c. 2.

Ex his autem Galeni verbis facile conijcitur, quod si pingue excernatur, colliquationis est indicium: cumque colliquatio ex adaucto fiat calore, non multum abs re esse putarem, si colliquatio ab initio dysenteriae interdum fieri posset: ubi nunquam exoritur affectus, nempe fluxus dysentericus, nisi biliosæ præcesserint excretiones dysenteria (inquit idem Galenus) propriè accepta intestinorum vlcus significat, quæ nec repente contingit, cum prius præcesserit bilis excretio mordacis.

Huiuscæ autem humoris generatio ob caloris aduentitij augmentum fit, per quem calorem pro ratione gradus ipsius colliquatio adipis in corpore existentis facile fieri potest; quæ materia postea simul cum bile ad intestina transmissa pituitæ mucosæ intestinis adhærenti suum ob lentorem facile admisceri potest, indeque simul cum eadem euacuari, tuncque pingue corpus viscosum talis humor iurè nominari posset: unde idem Galenus libro de Dynamidijs (siue ipsius, siue Aetij, sit) Armenus lapis

(inquit) nigram purgat choleram, & omne pingue, & viscosum: ubi etiam in secundo libro. nomen istud usurpauit, cum de oculorum vitijs ageret, dicens. sed pruritus oculorum, & pinguem pituitam, &c.

Non mirum ergo. si pingua corpora excerni Galenus ipse dixerit, nec de adipe intestinorum intellexerit, sed eo verbo pinguem pituitam, nempe crassam, seu lentam, mucosam, crassaque humiditate perfusam intelligere voluit: quæ quidem pituita lenta, & mucosa ob superius allatas causas perpetuò tunicis intestinorum internis adhæret. sed bone Deus, quorsum tot? cum sensu id quotidie facile intelligi, proprijsque oculis cerni possit? tametsi Medicos interdum adeo pertinaces inuenerim, qui spreto sensu enixi sunt verba Galeni secundum eorum pertinaciam interpretari, nec sensui (ut dixi) fidem ullam habere voluerunt, ita re propria, ac ignorantia caligine obrepti erant. iuxta illud. amans iratus multa mentitur sibi. vel iuxta aliud. amans quid cupit scit, quid sapiat non videt. sed hos propria opinionis amatores sinamus, quia proprijs oculis hanc, quam defendimus, veritatem unusquisque ad libitum dignoscere per sensum poterit: atque ad alia transeamus.

Quod penè Medici omnes errant, dum aquam ligni santi, vel sarsæ parillæ decoctum alicui exhibent.

Caput Vigessimum tertium.

A Cruditatibus omne genus morborum progignit in libro de scororum vicio, & bonitate scripsit Galenus. ubi si homo curam gereret, nè cruditatibus laboraret, nunquam ægrotaret; quæ quidem sententia cum à paucis Medicis perpensa, ac animad-

Cap. 3.

maduerfa fit (caufa eft) vt in mille errores in ægrotantium maximo præiudicio labi affueti funt, & præcipuè quùm ligni fanti, aut farfæ parillæ, aut vtriufque rei decoctum alicui exhibent, cui quidem affument, seu ægroto nedùm concedunt, fed eidem iubent: quòd in prandio, cænaque de fecundo decocto quancùm potest, bibat: quinimò fingulis horis inter prædium, atque cænam interpositis ad libitum bibere eum, inquam ægrotum poffe magno eius emolumento quidam adeo ignari funt, fibi perfuadēt. Misera horum profectò eft conditio, quippè qui tanta ignorantia obducti ad rerum medullā peruenire nesciant, vel nolint; fed miserrima eorum ea eft, qui pro fanitate acquirenda hos ipfos Medicos eligunt. Hic error nedùm Venetijs à me obseruatum fuit, fed alijs in locis; cùm pestis hæc penè vniuersalis fit.

Nullus re vera horum Medicorum mihi regabit, quin omnibus in morbis Medicus præ alijs præcauere debeat, nè cruditates fiant, (cùm ab his teste Galeno loco citato lienis tumores, febres varias (aliaq; diuersa exoriri symptomata poffe clarissimum fit) sed omni studio inuigilare debet, vt optima coctio in ventriculo fiat, quia hac deprauata, atque imminuta, quòd reliquum est malè sequi est necessum: cùm ventriculi error per secundam digestionem in epate factam corrigi nequeat. Adhæc omnis bona coctio cuiuscunque alimenti per os assumpti stomachi contractu fieri debet, quia veluti gallinæ proprio calore per contactum oua fouent, ita stomachus cibum, quem suo calore in chilum vertit, fouet, ac coquit: vt autem id ipsum optimè fiat, necesse est, quòd alimentum assumptum nec nimium fit siccum, quia sicca digestio inutilem chilum facit, quippè qui vehiculo priuato, nempe moderata humiditate per venas distribui nequit. sic quoque quùm digestio ni-

miùm humida fuerit, præter id, quòd nimiam ob humiditatem antequam cibus fit coctus è stomacho descendit, eandem ob superfluam humiditatem calor stomachi quasi extinguatur, vel tepescit adeo, vt omni vigore priuato alimentum coquere nequeat, quibus addo, quòd si digestio, ac ciborum coctio per stomachi tunicam internam contactum fieri debeat, si nimium humidum in ventriculo fuerit, cibum ab ipsa tunica tangi non permittet; quo fit, vt alimentum ob iam dicta à ventriculo indigestum descendat; à quo quidem omne malignus progigni poffe ex Galeni dictis nuper constitit. Sed illud valdè ridiculum est, quòd panem bis coctum, carnesque affatas ad exiccandum iubent, iuraque omnia vetant: postea illud secundum decoctum pro poffe bibi iubent, excogitantes, quòd quia ex ligno, vel farfa alteratum est, obesse nequeat: & nihilominus præter id, quòd optimam digestionem fieri non permittit (vt dictum fuit) contra primum eorum scopum vniuerso corpori copiosam, ac nocuam adfert humiditatem; quia tametsi aqua alexipharmacis medicata fit, respectu tamen eiusdem aquæ humiditatis ligni, seu farfæ virtute ei impertita adeo exigua est (quia per primum decoctum maior virtus à ligno, farfaque absumpta est) vt aquæ vitium & ligni, & farfæ virtutem exiccatiuam longè magis superet: & sic sua nimia humiditate calorem innatum tepidum, ac languidum reddat, affectumque præter naturam, pro quibus sternendis decoctum offertur, ac datur, causas adaugeat: vndè sæpè obseruaui, quòd in lienis, & epatis tumores, ac demùm in hydropem plerosque horum hunc ob errorem lapsos fuisse: horum vnus fuit Illustrissimus olim Comes Hercules Biuilaquius Ferrariensis, quippè qui cùm Patavij pro flatibus, quibus stomachus lædebatur, aquam ligni, seu farfæ parillæ si-

mul

mūl iussu primatum illius temporis assumpsisset; ordine, & præcepto eorum Medicorum secundum decoctum pro posse, atque ad libitum bibit; atque in hydropem, seu hiposarcam est lapsus; qui cum post modum Ferrariam profectus esset, à nobis curatus, atque ab infortunio tanti mali fuit liberatus.

Ego autem, ut ad rē reuertar propositam, pro cibi ratione secundi decocti aquam contra horum exioma bibi iubeo, ut scilicet in minori assumpcione peccatum potius, quam in maiori contingat; quia intentio est exiccandi, & non humectandi: est & alter nō exiguus inter multos error, quod nimirum quum quis gallica lux infectus fuerit, illico decoctum ei exhibent, atque in vaporatio, quod stufam vocant, caloris violentia ipsum sudare iubent. Ego autem hunc adhibeo distinctionem. (si recens sit infectio, facta vniuersali purgatione puluerem ex sarfa, ligno sancto, quibusdamque ex solutiuis exhibeo; quia cum solum in humoribus tunc lues, ac infectio resideat (nundum n. ad solida peruenit) humores euacuo; atque si etiam solida infici inceperint, hac via malum totum aufero; quo tempore (morbo nimirum incipiente, si decoctum detur, atque per sudorem caloris vaporarij violentia talem infectionem auferre quis tentauerit, præter id, quod hoc inchoante affectu semper corpora prauorum humorum multitudine scatent, qui à centro ad circumferentiam attracti per totum corpus obstructions faciunt, etiam infectio, quæ prius solum in epate erat, per vim caloris sudorem prouocantis ad alias corporis partes inter centrum, & circumferentiam existentes attrahitur: & sic infectio, quæ epatis particularis prius erat, facta est totius corporis, atque partibus omnibus eius vniuersalis: vnde tutius esset more philosophico à leuioribus inchoandum, atque si euacuationes non sufficiant (quæ tamen)

ut plurimum satis sunt, cum & simul alexipharmacis (quæ puluerem solutium ingrediuntur, etiam gallicæ qualitati opem ferre possimus) tunc ad maiora deueniendum: sed raro contingit, quod recens affectus pulueribus prædictis (si alternis diebus per vices decem assumantur) non sanetur: cum & sine vlllo auxilio per solam materiæ in gororrhæa excretionem plures Iuvenes sanari soleant; si præcipuè sanguinis missio, pharmacumque solutium administratum fuerit. Igitur ad extrema statim non est deueniendum: sed à facilioribus ad difficiliora, ac magis laboriosa est transigendum: sic enim & charitas, & ordo naturæ requirit: Si modo antiquus sit morbus, quia à spiritibus ad humores, indeque ad solida transiit, pro amouenda affectione post vniuersales euacuationes decoctum exhibeo, non quidem sarfæ, sed ligni guaiaci, quod multi facio; veluti sarfæ nil boni tribuo: cui nec manifestas, nec occultas qualitates inesse existimo; quod præter id, quod gustu eam qualitatis penè expertem esse conijcio, experientia hanc meam opinionem comprobauit: siue sit, quod his nostris in horis adeo vetus, atque antiqua sit; ut nullam vim ob id habere possit, licet interdum recens videatur; quia mille fraudibus ipsam mercatores, seu aromatarij adulterant: quàm in locis humidissimis subterraneis conseruant, sæpèque vino, vel aqua ipsam irrorant, & sic tractabilem eam esse monstrant, cum pernicioso, ac damnofo artificio sic illam parent: unde tutius lignum administrari debet, vbi nulla sit fraus, tum quia in copia reperitur, tum etiam quia diutissime incolumis conseruatur; cui addi potest, quod longè vilius, quàm sarfa, venditur: ideo, quæ multi venduntur, solummodo adulterantur à mercatoribus: nec timendum est de eius caliditate, quia pro ratione aquæ ad ligni quan-

quantitatem comparata decoctum quouis gradu caliditatis fieri potest; quippe quæ caliditas secundum gradum non attingit, quæ quadam oleaginea substantia cōtemperatur: quod lignum absque dictæ caliditatis no- cumento felicissimo successu semper cuicunque administraui; quia (vt dixi) decoctum ad caliditatis gradum pro subiecti ratione parare soleo, tamen si quasi ordinariè pro aquæ ontij decem, & octo ligni ontiam addam, atque ad duarum partium aquæ consumptionem facta ebullitione tale loco syrupi mane assumendi proprio.

Quod Medici in antiquo morbo cauteria in oppositum reuellendi gratia excitant, cum fluxio antiqua à loco affecto utilius deriuanda, vel intercipienda sit.

Caput Vigessimumquartum.

Vetus iam pridem increbuit abusus, vt quum in fluxionibus cauteria excitanda sint, Medici penè omnes, sed præcipuè Veneti nulla adhibita consideratione, num fluxio antiqua, aut recens sit: in parte affectui ex fluxione prouenienti opposita illud semper excitant; cum tantum abest, vt antiquam fluxionem, atque inueteratam auertere possit, quinimò potius absque vilo ægrotantis emolumento afflictionem addunt afflicto: quis enim nescit, quod si ad transmittendam materiam exemplo, in dexteram corporis partem natura quandiu habitum fecerit, impossibile erit, ipsam ab antiquo munere auertere? Porro id ipsum Galenus non ignorans. Fluxionem incipientem ad contraria trahendam, fixam verò iam in laborante particula vacuanda esse, vel ab ipsa particula, qua affligitur, vel à maximè vicina. quarto Methodi dixit. atque libro de curandi

ratione per sanguinis missionem. in principio fluxionum (inquit) reuellenda est materia, si affectus inueteratus fuerit, & iam fluxa fuerit materia deriuanda. hoc idem secundo de arte curatiua ad Glauconem: quod quidem quotidie in praxi à Medicis obseruari satis erit perspicuum; si curæ eorum, qui exquisita pleuritide laborant, spectentur. vbi, quum vsu venerit, vt sanguis pro ratione concursus veniat mittendus, semper ab eodem latere, vbi scilicet inflamatio facta fuerit, de omnium consensu mittitur.

Verum hæc doctrina reliquis in affectibus à paucis hætenus recepta fuit: cum claros ego obseruarim Medicos, qui cauteria in parte afflictæ excitata reprobant, quinimò hanc empiricam esse operationem dicunt; tamen si ab his, quæ eorum iussu in opposita parte excitata fuere, nunquam quale namuis emolumentum obseruarint: quis quæso non videt, quod habitum immutari est impossibile, vel adeo difficile, vt sæpissimè ad impossibile res redigatur. hoc idem & ipsi affirmabunt, si antiqua hydrope, si habituata febre, si aliquo alio præter naturam affectu (vt pote) distillatione à capite ad pulmones, ventriculum, aliamuè corporis particulam confluentem inueterata decet: hos ipsos Medicos in consilium adhibuerint hanc veritatem in oculorum suffusionibus, seu caeteratis quotidie conspiciere possunt; vbi si affectus cōfirmatus, seu iam factus fuerit; nec cauterium in occipitio, minusque in brachio excitatum vim vllam habet; vnde suffusionis materiam acu per operationem manualement deponendam esse, est necessum, alioqui incassum reliqua. Sed, vt ad rem reuertar primam, dubitant isti nè cauterium in parte affectæ excitatum occasio sit, vt adhuc magis ad partem affectam materia attrahatur; quod re vera concedi debuisset, si ab initio, vel augmē-

Cap. I.

Cap. 6. in
fine c. 19.

to fluxionis cauterium fieret, verum cum duntaxat concursu materię iam quodammodo connaturali facta, atque per menses, annumque, vel plures annos fluxerit materia euacuato priore corpore, etiam interdum non euacuato pro subiecti ratione excitetur cauterium, uellum unquam erit nouę fluxionis periculum; tamen si ratio semper habenda sit, num ad eandem fluxionis materiam recipiendam vnum cauterium sufficiat; ne scilicet ob nimium materię impetum, seu copiam, & interdum simul ob qualitatem, cauterium in vlcus conuerteretur: unde si nimia sit materia, & fluxus talis, ut per cauterium vnum totum humorem euacuari non posse, timeatur. Exceptis totius corporis vniuersalibus euacuationibus, iubendum est, ut eger singulis hebdomadis aliquid ad euacuandum familiare assumat: utpote semiuntiam infra scripti electuarij, quod recipit foliorum senę alexandrinę electę vntiam, zuchari rubei vntiam cum dimidio, tartari albi electi dracmas quinque, mellis rosati solutiui vntias quattuor, ningiberis dracmam vnam. ex quibus prius puluerizatis puluerizandis conficitur electuarium lento igne secundum artem; cuius dosis erit vntię dimidiũ, atque etiam pro maiori euacuatione molienda vsque ad dracmas sex dari poterit; & sic placidissime educet, si per horam ante cibum deuorabitur, zucharo puluerizato in bolum conuersum, quippe quod adeo gustui est gratum, ut etiam mandari possit. hac igitur via fluxio pro parte diuertere poterit, & sic tutum erit cauterium.

Pro huius autem negotij corroboratione aliqua in praxi a me acta, atque obseruata narrabo; primumque dico, quod quidam sexagenarius artem eam agens, qua forfice panni lanei tunduntur, cuius habitatio Venetijs est in diuę Fuschę cęmeterio, cuius filius circitor est, ibique merces suas vendit. hic homo quindecim an-

nos magno vlcere in crure semper laborauit, a quo (etsi pluribus vicibus corpus expurgatum. fuisset, lignique decoctum ter, quaterque adhibitum, pluribusque mensibus, quinimod annis dieta vsus fuisset, omnibusque suorum Medicorum præceptis obtemperasset, eaque ad vnguem obseruasset) nunquam euadere potuit; quinimod tempore, quo ego accersitus fui, in dies semper in deterius rem labi obseruatum est. Ego autem contra suorum Medicorum opinionem, licet primatum Ciuitatis vno etiam Patauino interueniente eodem in crure male affecto cauterium excitari volui, nempe in loco consueto, vbi commodę materia fluens intercipi, simulque euacuari poterat: & sic duorum mensium spacio ipsum prorsus sanauit; adhucque viuic, cuius tamen nomen non recordor. licet & corporis purgationem antea, & pulueres farsę parillę solutiuios decem vicibus, alternis nimirum diebus dosim vnam ei dando, adhibuissim: atque post excitatum cauterium præter id, quod per quosdam menses ab ipso pisum ter in die mutari, panniculoque calefacto circa cauteriũ leuiter fricari, ut partis subtilioris humoris per insensibilem euacuationem fieret euaporatio, volui, etiam ut singulis hebdomadis per quoddam tempus præscriptum electuarium assumeret, iussi: atque, quod eius Medici intelligere non potuerunt, ipse etsi rudis fluminis exemplo, cuius cursus impetuosisu suo agere aliquo in loco inciso, atque aperto tollatur, negotij capax fuit. hoc igitur modo materia intercepta, quod alijs insanabile fuit, a me facile sanatum est.

Magnificus præterea Dominus Gerardus Nasus Venetijs propè Sanctę Marię a miraculis inhabitans, cum in dextero pede multos annos per interualla podagra detentus fuisset, ac valde molestatus in crure eiusdem lateris cauterio excitato ab affectu euasit,

euasit, licet in opposita parte interdum non exiguam perciperet noxam, qui quum Venetijs ego eram profecturus arte cauterij etiam in ea parte excitati se sanitati redditurum fore exemplo primi animo confidebat.

Belluni autem perillustri, atq; Excell. Dominus Lodouicus Persecinus Nobilis Bellunensis cum in dextero crure antiqua laboraret fluxione, qua interdum præ nimio dolore in synopim quasi incidebat. ab excitato in eodem crure cauterio, paulo scilicet altius; quam pars dolens erat, seu in loco consueto; qui supra olim dolentem locum est, post paucos dies sanitati restitutus est prorsus. Non deessent mille aliæ observationes hic apponendæ, sed his potius Amati Lusitani experientiam, atque authoritatem addamus, ut verbis nostris pertinentes maiorem fidem habeant. in quartæ igitur Centuriæ curatione quinquagesima sexta hæc scribit. Ad talem vlcus antiquum, & ferè decem annorum, patiebatur probus vir Damianus Illyricus: qui cum multos adiret probos Medicos, & chirurgos pro eo curando diligentes, nunquam tamen inde sanus euasit. Ego vero vlcus sordidum considerans ex eorum genere esse, quæ difficulter sanitatem adipiscuntur (græcis cacoethe dicta) deprehendo, & ad quod natura longa consuetudine corporis totius immundities, & superfluitates transmittere solet, inuenio quod vlcus si clauderetur, & cicatrice contegeretur, homo breui moreretur, aliquo morbo pernecante superueniente, ut sæpè fieri cōtingit, & nos aliàs obseruauimus. Proinde nos fonticulum, sic enim recepto vocabulo, foramen appellare placet, quem in eodem crure infra genu prædictum respiciens vlcus, parare fecimus, non nisi corpore prius sæpè purgato, & guacaci decocto per quadraginta dies ebibito, & vlcere ipso ferè ad sanitatem redacto, atque quibusdam de fonticulo interpositis

verbis concludit, quod intra duos menses sanitati prorsus restitutus fuit: sic quoque testatur de alio varicibus in crure laborante hunc inquam hac arte sanitati fuisse restitutum. hæc ille. Cæterum si fluxio recens fuerit, ut ab initio dixi, ex opposito cauteria excitari debent, & licet in antiqua nihil prodesse possint, (quia materia multo tempore afflucta ad affectum progignendum perraro auerti potest) non ob id dico, quod obesse queant: sed quod affectio, seu fluxio ad oppositum (si antiqua fuerit) retrahi possit, est impossibile. quod milles in horum Medicorum operibus obseruauimus. atque hæc de hoc abusu sufficiant, quia experientia rerum magistra vnicuique in dies fidem de re hac facere poterit.

Quod quidam Medici Venetiarum primates oua recentia ægrotantibus prorsus negant, quæ nunquam eisdem concedunt, quinimò potius eos fame permitterent mori, quàm tali alimento nutriri.

Caput Vigessimum quintum.

SI in Religione, ac fide Christiana sæpè homines inuenti sunt, qui in aliqua falsa, ac hæretica opinione adeo pertinaces fuerunt, ut potius ab Ecclesia Sancta, atque à Christo ipso se damnari permiserint, quàm se falsa credidisse cōfiteri. quid igitur mirum si Medici huiuscè naturæ Venetijs erunt, quippè qui potius mori eligerent, quàm oua recentia ab ægrotantibus assumi concederent; nec vlla apud hos habetur ratio (nisi quia ouum sordibile) seu recens est cibus, qui facile corrumpitur; nec vlla est ratio, nec vlla est authoritas tam efficax, quæ hos ipsos à propria, sed falsa, & obstinata opinione traducere possit;

possit; quinimò cum quotidie sensu ipso hanc suam opinionem & falsam, & impiam esse dignoscant, cum experientia ægrotantium, quibus ab alijs Medicis diæta præscribitur, eos de re hac certiores faciat; nec ob id ab usu, seu dicam, à proprio, & cōsueto abusu recedunt: & quamvis alimenti defectu multos iugulent, plures tamen sub eorum cura perirent, nisi ipsis nesciētibz Medicis à Mulieribus ouis horum iussu inhibitis adiuti fuissent; etiam ipso vino, quia isti sunt de genere eorum, qui plus vinum, quam venenum in ægrotis timent; de quibus, ubi de vini utilitate in febribus propinati, diffusè dixi.

Tex. 113.

Sed audiant isti, quid Galenus multis in locis de ouis sentiat: primūmq; locus quarti de victus ratione adsit, ubi hæc scribit.

12. Meth. c. 6.

Oua sunt crassi succi, sed boni, & humorum acrimoniam infrenant. hinc sapienter agens de nutriendis syncope cum febre laborantibus. his (inquam) præcipuè, qui tenuissimos succos obtinent, & facillimè exalāt, & resoluuntur, iubet eisdem oua offerri, atque ad comedendum, seu ad sorbendum dari; sed præcipuè vitellos ipsorū. oua enim præter id, quòd humores subtiles, quales sunt biliosi, qui in syncope dominari solent, infrenant, optimum corpori præbet succum; quia ut idem Galenus de ptisana dixit; abundè humectāt, & nutriunt, & parū incidunt. atque magis specificè eorum bonitatem explicauit, dū octauo Methodi hæc memoriæ prodidit.

Cap. vlt.

Sap. 2.

In pane puro, & ouis, & carne, & alica plurimam est, quod nutrit, minimum, quod est inutile.

Quis ergo contra onorum exhibitionem in febribus arguere audebit? si minimū sic, quod in eis inutile est, plurimum autem, quod nutrit? si puro pani, si alicæ, ac demū si carnibus bonitate à Galeno æquiparentur? Porro oua boni sunt succi, quod idē

Galenus asserit, dū, quæ Apollonius ad capitis dolorem ex ebrietate scripsit, narrat, cum dicat. Sed sorbilia oua sunt alimentum boni succi. Nō igitur corruptibile, ut isti parum penetrantes inquirunt, sed quod peius est, hanc falsam opinionem Tyronum mentibus imprimunt: iuxta illud. cōsuetudo peccandi, multitudinem facit peccantium. horum sanè fundamentum, quo huiusmodi alimentum spernunt, atque contemnunt: ex ea elicitur propositio. ubi. quæ facillè alterantur, facillè corrumpuntur: sed ignari (mihi quæso ignoscant) ius puli facillè alteratur, ergo facillè corrumpitur. igitur nec iura carniū, nec vinum, nec ptisana (quæ omnia pari modo alterantur) ægrotantibus offerri, aut dari debēt. valet quidem potius, si dicatur. quæ facillè corrumpuntur, facillè alterantur: sed non semper verum est, quod, quæ facillè alterantur, facillè corrumpuntur.

Quapropter nos oportet in his distinguere, atque considerare, an, quæ facillè alterantur sint etherogenea, aut homogenea: primo enim modo vera est propositio, nempe, quæ facillè alterantur, facillè corrumpuntur; cum tamen sufficiens adfuerit humiditas: huiuscè autem naturæ lac esse conspicitur: ubi. serosa, butyrota, atque caseosa deprehenditur substantia: ex horum igitur diuersitate, ob præcipuè eorum nimiam humiditatem facillè corruptio sequi potest. At si ex diuersis qualitatibus ab inuicem quasi pondere, & mensura pugnantibus aliquid fuerit, in eoque siccitas dominetur, tantū abest, ut corrumpi illud possit, quinimò potius corruptibilia præseruare poterit, huiusmodi autem est acetum: quippè quod & calidas, & frigidas partes habet, utique & siccas, quæ omnes gustu sensibilter percipi possunt: sed quia siccitas dominium inter ipsas habet, ubi etiā partes illæ tres ab inuicem difficillimè sciungi possunt; hinc fit, ut acetum

2. de cōp. Med secundum loca.

putrefieri nequeat: de cuius quidem partium diuersitate in aceto existentium non est ambigendum, si experientia res etiam intelligi possit: etenim si acetum per elambicum destilletur, prima vice dulce egredietur, sed dulce valde mite, adeo ut inter acetosum, & dulce sit positum: si verò secunda vice iterum illud dulce destillabitur, qua si ut ardens aqua euadet. Secus autem de vino, ouisq; erit, sed præcipue de eorum vitellis; quippe qui cum corpora homogenea sint, vndiq; eandem habentes substantiam temperatissime calidam, ut primum caliditatis gradum vix attingat, cui moderatissima nutritimentalis humiditas affixa est; fit ex hoc, ut nulla sequi possit corruptela: cum hæc ipsa ex partium contrarietate proneniat. hinc horum omnium non ignarus Galenus scribens ad Glauconem. oua sorbilia exquisita tertiana laborantibus danda esse docuit, sed præsertim vitellos eorum offerendos. voluit: namque (ait ipse) hi facilius, quam pars alba coquuntur.

Si ergo in exquisita tertiana, vbi corpus bile exuberat, vitellos onorari iussit. si syncope cum febre laborantibus, vbi tenuissimi sunt humores, nempe biliosi, oua dari voluit, ut supra ex loco duodecimo Methodi constitit; vbi facilius, quam in cæteris affectibus, possent putrefieri, ob scilicet humoris feruorem: cur in reliquis febribus timendum erit? cum tot in locis idem Galenus oua laudauerit? atque præter iam dicta, & adducta: extat locus octauo de comp. pharmacorum secundum loca. vbi de ouis sic scripsit. acruatim vires rescipiunt oua sorbilia: ideo primo aphorismorum. oua (inquit) victum plenum faciunt, sed (quod magis est) minimum in eis excrementi inest, plurimum autem; quod nutrit: ut octauo Methodi supra citato idem dixit. huiusmodi autem alimentum omnibus in morbis ægro opus est, ut nimirum corpus

absq; natui caloris molestia nutriatur: si ergo facilis digestionis, si boni succi, ac nutritimenti, si minimum in eis inest excrementi, plurimumq; nutritimenti: ut hætenus constitit, cur ita temere ea reijcere, & præcipue eorum vitellos damnare volunt? ne forsàn hæc sua ex impetu est opinio? cedant igitur isti rationibus, Galenique autoritatibus, quinimò eidem experientiæ; quippè quæ rerum magistra est.

Qua via autem ea ægrotantibus sint paranda tertio de alim. facul. scripsit Galenus dicens. oua tremula ad nutriendum omnium sunt præstantissima sorbilia autem minus quidem nutriunt, sed facilius subducuntur, & faucium asperitates leuigant.

Quæ autem de ouis hætenus dixi, cum ad diuersorum animalium oua referri possit; de gallinarum ouis locutus fui: quia hæc ægris, non ea aliorum animalium, offeruntur: atq; cum & recentia, & antiqua esse possint, quo recentiora, tanto meliora sunt. sic Galenus loco tertij de alimentorum facultatibus dixit. oua recentia optima. atque hæc pro horum Medicorum opinione reijcienda, ac sternenda satis sint.

Interim tres viri celebres Venetijs medicinam facientes quæso mihi ignorent, Excell. nimirum Octavius Amaltheus, Excell. Bernardinus Gaius, atque Excell. Belissarius Gadaldinus; quippè qui præ alijs hanc profitentur opinionem; quia non eis contradicendi gratia hæc scripsi, sed ut meam sententiam eorum trutinâ examinâdam in lucem ederem; ipsos rogando, si mea non ex impetu, sed ex ratione scripta sunt, ne amplius iuniores hortentur, ne ægris sorbilia oua permittant.

Quum Venetijs medicinam facerem vsu venit, ut cuidam mercatori oua sorbilia inordinassem, ac vnus horum hanc proficiens opinionem, ea improbauit, magnoque contemptu

Cap. 22.

1. ad
Glauconem.
2.

Cap. 6.

Cap. 4.

Aph. 4.

Cap. 2.

Cap. 12.

damnauit, cui ego. cur vir Excell. oua
forbilia tam acerbè improbas? quia
inquit, quæ facilè alterantur, facile
corrumpuntur. ego autem. igitur
ignarus fuit Galenus? ac demùm au-
di(dixi ego) vir sapiens quæ facilè al-
terantur, si homogenea sint, vt sunt
vitelli ouorum, vt ius, vt vinum (de
quo loquens Galenus tertio de tem-
peramentis. vinum, inquit, minimam
desiderat mutationem. vt assimiletur.
nec ob id facilè corrumpitur, iuxta
tuum nimirùm exioma) isthæc, vt pu-
tas (sequēs ego cum ipso sermonem)
dixi, non corrumpuntur, quia corru-
ptio ex partium contrarietate proue-
nit. at ille confusus ore spumante,
nullo allato responso furibundus di-
cescit.

Cum horum vnus primatum Illu-
strissimam quandam Matronam Ve-
netam curaret, eidemque oua pror-
sus negaret forbilia, quia corruptibi-
lia, vt ipse dicebat, erant. huic Excel.
Fabius Gliscentus omni doctrina or-
natissimus respondit. si negas oua for-
bilia, quia corruptibilia sunt; cum, vt
ais facilè alterentur, nec oportebit,
vt negotium tutius tractetur, eidem
lapides offerre marmoreos, quippè
qui cum difficillimè alterentur, non
tam facilè corrumpi poterunt. & sic
hic vir ornatus hâc illudens insaniam
recessit; ille autem sine voce remansit:
sed id mirum erat, quòd ipse oua ne-
garet, cum natura reliqua abhorre-
ret: nobilissima enim mulier ne-

quidquam aliud, quam oua,

assumere poterat,

alioqui, quæ cun-

que his ex-

ceptis

of-

ferebant, ipsam ad vomitum

prouocabant, vndè ne-

cessariò ipsam his

nutriri oport-

uit.

*Quòd Medici quidam febrientibus
palumbes, turriculasque colum-
bas concedunt, domesticas au-
tem intra domorum parietes ni-
dificantes eisdem prorsus ne-
gant, quia prioribus has calidio-
res esse dicunt.*

Caput Vigessimum sextum.

Opinio Venetijs inter Medicos
hactenùs communis est, tùm
etiam plerisque alijs in locis; quòd
columbæ, quæ in turribus, columni-
busque Villæ, tùm etiam in columba-
rijs Rure positis, nidificant, sylue-
stres dictæ, peculiarique nomine tur-
riculæ sint minus calidæ, quam do-
mesticæ colore maximè albo, quæ in-
tra domorum parietes libenter de-
gunt, domesticoq; cibo nutriuntur:
quinimò adeo confusi interdùm ho-
rum aliqui fuerunt, vt nullam inter
palumbes, turriculasque columbas
posuerint differentiam: quo fit, vt
etiam palumbes domesticis columbis
bonitate prætulerint; putantes do-
mesticas columbas cæteris alijs agre-
stibus columbis, siue palumbibus es-
se calidiores. palumbes autem effigie
turriculis non absimiles sunt, sed
corpore solùm maiores, quorum ca-
ro duriorum coctu difficilior, magis-
que excrementosa, quàm ea colum-
barum, siue turriculæ, siue domesticæ
sint; quippè qui in arboribus, sepi-
busque, atque interdùm in antiquis
dirutis, ac desertis turribus bis in an-
no nidificant. vndè febrientibus syl-
uestres offerunt, atque concedunt,
domesticas autem columbas prorsus
negant. At Ferrariæ contrario modo
se gerunt, alijsq; etiam in locis: nan-
que domesticas columbas reliquis
syluestribus, plusq; palumbibus præ-
ferentes febrientibus libentius exhi-
bent; licet vtrunque genus non faci-
lè concedatur; sed quùm alte. ù duo-
rum

rum dari pro ægrotantis desiderio oporteat, libētius domesticas, quàm sylvestres permittunt.

Quòd autem domesticæ columbæ cæteris sylvestribus minus calidæ sint, facile probari pōt. & primo sic.

Illud animal altero est calidius, quod min⁹ pingue natura fieri solet. Sed turriculæ, tūm etiam palumbes minus pingues naturaliter fieri solēt, quam domesticæ columbæ: ergo turriculæ, atque palumbes domesticis omnibus sunt calidiores. maior ratione, experientia, atque auctoritate probatur. ratione autem sic. calidis eiusdem speciei animalium corporibus siccus est calidius. sed columbarum speciei corpora sylvestrium alijs omnibus sunt sicciora. ergo corpora sylvestrium cæteris domesticarū sunt calidiora. Maior vera est, quia ubi maior caliditas, ibi plus humidi consumitur; quod duorum vasorum aqua, aliouē liquore æquē exuberantium experimēto constat; quippe quorum alterum ignis, alterumque solis calori expositum: plus humidi dubio procul ex primo, quod ignis calori expositum fuit, quam ex altero solis caloris posito, consumatur: sic quotidiana experientia nos docet; quod nimirum maius calidum minori quidem magis exiccat; quod perbellè Galli exemplo ostendi potest; qui re vera cūm castratus fuerit, pinguescit, quod prius ita fieri non poterat: sic quoque quibuscunque animalibus occurrit, cuius quidem rei ratio ea est, quod castrationis operatione calor totius corporis fit mitis, & quia pars nedūm calida, sed, quæ corpori caliditatem impertire poterat, amputata, atque à corpore ipso separata fuit; & quia animal castratum amplius non coit: quo fit, ut minus corpus exiccetur, & per consequens calor mitior reddatur; quia ab humido contemperatur, atq; (ut dixi) mitior redditur: calor enim per exiccationem crescit, atque per hu-

midum contemperatur. hinc Galenus sexto de tuenda san. gracilia (inquit) corpora cæteris sunt calidiora, quia cūm nimium sint calida, necessariò illa caliditas humidum absumit: vnde homines (ait ipse) corpulenti ita fiunt, quia natura sunt temperati; sic igitur & nos Galenum sequentes de columbis dicimus, quòd nimirum natura graciliores sunt etiā calidiores: atque corpulentiores, seu pinguiore alijs sunt temperatiores.

Quapropter cūm palumbes, turriculæque columbæ natura graciliores sint, quàm domesticæ intra domorum parietes degentes, necessariò sunt calidiores.

At si quispiam obijciens dixerit, sylvestres columbas graciliores esse, quam domesticas, quia illæ magis, quam istæ, corpus motu exercent; ei facile responderi posset, quòd experientia secūs docet; quandoquidem si vtrunque genus, seu vtraque species in loco clauso retineatur, eodemque cibo nutriatur; nec palumbes, nec turriculæ columbæ pinguescent, sicuti domesticæ, quinimò longè magis domesticæ sylvestribus pingues breui apparebunt, quamuis etiam sylvestres clausæ, domesticæque amplum habuerint locum, ubi corpus exercere possint: idque sæpissimè apud multos fuit expertum: quod quidem pari ratione clarè dignosci potest, si vtriusq; speciei pulli eodem cibo nutriti antequam volarint e nido excipiantur.

Adhæc corporis, naturæque temperatæ columbarum domesticarum nō exiguum illud est indicium, quòd i vt plurimum albo, sylvestres autem semper nigro, sunt colore: atque inter harum sylvestrium millia vna alba nō inuenietur: Porro in reliquis animalibus, nedūm in hominibus, color cutis, & pilorum ad temperamentum dignoscendum valdè conducit. sic quoque inter columbas, si earum color pro ineis temperie habenda confide-

2. de tēp.
c. 4.

fideretur; abs re nequaquam esse existimo. vnde Anser, Anasque cum animalia sint natura frigida, seu temperata: quod ex eo dignoscitur, quia maximè pinguescunt, raro contingit, quin vtraque species albo sit colore; Anas enim raro, Anserque nunquam, seu rarissimè niger, vel alterius coloris erit albo excepto: Equorum præterea à colore præcipuè temperamentum dignoscitur; albus enim minus calidus est, contra autem niger: non ob id totum caliditatis, seu temperatæ naturæ fundamentum ex colore deprehendi volo, quia & domesticarum columbarum aliquæ diuersis coloribus albo excepto sunt præditæ, licet vt plurimùm, seu maior pars earum albo sit colore; sed fundamentum in eo consistere præcipuè volo, quod domesticæ columbæ natura magis, quam turriculæ pinguescunt; quod maximè temperatiorem arguit naturam, seu complexionem, siue dicamus, minus calidam: vt iam ex dictis constitit.

Quare quomodo Medici isti decipiantur, quùm columbas domesticas turriculis esse calidiores dicant, & hætenùs discussis satis constat.

Reliquùm modò est, vt in præsentì loco quædam Galeni verba exaremus, quibus forsàn isti viderentur posse probare suam opinionem.

Cap. 8. Inquit ergo Galenus in libro de attenuante victu columbæ turriculæ domesticis sunt meliores, tùm etiam pari modo & Apri suis domesticis in cibo sunt antepponendi, ac, vt in summa dicam, omnia, quæ exercètur his, quæ sunt ociosa: & quæ cibis siccioribus, ijs, quæ humidioribus vtuntur, & demùm, quæ purum, & tenuè aerem inspirant, ijs, quæ contrarium, sunt præferenda.

Super his autem verbis, prius dicendum, ac eisdem respondendum, quòd ex hoc sermone non elicitur, quòd domesticæ columbæ turriculis sint calidiores, vt isti profitentur, sed

quidem contrarium; vnde considerandum quidem est, de quo nam victu sit Galeni sermo; etenim aliud est loqui de victu, qui febrientibus conuenit, atque aliud de victu, qui quibusdam alijs in morbis utilis est.

Quapropter hic Galenus sermonem facit de alimentis, quæ crassos humores attenuandi vim habent. Ipsemet hoc idem ab initio libri explicat dicens.

Cùm plerisque diuturnis morbis victus ratio attenuans adeo conferat, vt sola ea sine alio vllò medicamento sublata sæpè fuerint. operæ præcium fuit aliquid de ea distinctius perscribere.

Se præterea hac sola arthridas, dispneas, lienis tumores, Epatis scirrhus, epilepsiasque vel mitiores reditas, vel prorsus sanatas sæpè vidisse testatur. quibus clarissimum est, quòd victus, quem eo in libro quærit Galenus, est siccus, & calidus: quippè qui victus veluti in longis, chronicisque morbis à crassis humoribus potissimùm prouenientibus est laudabilis, ita in acutis, ac breuibz est dammandus, præcipuè inquam in febribz acutis, siue de continuarum genere, siue tertianæ ipsæ sint: plusque si exquisita tertiana, si sinoca, si ardens febris fuerit, reiiciendus erit; cùm humidus his affectibus febrilibz conueniat victus. febrientibus (inquit Hippocrates) humidus victus conuenit. secus autem si de victu in febribz Galenus ageret, quod ex eo facile intelligi potest; quòd in hoc victu Apro domesticis suis bonitate, antepont. At Apri in quouis febre acuta nequaquam essent offerendi, qui siccum, ac calidum faciunt victu: sed, quod magis est, duriorẽ coctu habent carnem: cùm tamen domestici sues, vt primo ad Glauconem capite de exquisita tertiana, cõcedi possint: turriculæ ergo columbæ in cronicis morbis, vbi attenuante victu sit opus laudandæ sunt, in acutis autem febribz

1. Aphor.
vismor.

8. Meth.
6. 20.
 bus domesticæ; quippè quæ humi-
 diores, minusque calidæ sunt. Porro
 id ipsum cum quibusdam Galeni ver-
 bis perbellè concordat; vbi nimirum
 de ratione curandi febrem diariam a-
 git; in qua pro alimento columbas
 laudat, atque pro columbis, dome-
 sticas proculdubio intelligit: quia
 præter id, quod turriculas non dicit,
 addit, quod nec illæ columbæ intus
 claudantur: quod si de sylvestribus
 verba fecisset, non illud dixisset, sciēs,
 quod solum domesticæ ab aliquibus
 claudi solent, sylvestres autem ne-
 quaquam cui additur, quod nomine
 columbarum, si nulla alia addatur
 particula, semper domesticæ albo ma-
 ximè colore sunt intelligendæ: sic A-
 thenæus libro nono capite decimo-
 sexto. vbi quinque ait, sunt colum-
 barum species. columba. Vinago.
 phaps. palumbes. ac turtur: prima ad
 domesticas pertinet, tertia ad turri-
 culas: quia ait columba, & phaps sem-
 per apparent. Turtur per æstatē, tan-
 tum. & vinago solum autumno con-
 spicitur. palumbes hyeme filet, nisi
 tranquillitas temporis fuerit. ex his
 autem, turricula non est vinago, quia
 hæc est palumbi species, qui græcè
πύλας dicitur. nec est turtur, minusq;
 palumbes. ergo phaps, quæ apud ve-
 teres sylvestris species fuit *παρσα* ab
 aliquibus nominata. vnde ex his no-
 men columba solum ad domesticas
 refertur. vt autem vnde defluerat
 oratio reuertar, Galenus paulò infe-
 rius ex suillis carnibus montanam
 laudat: vbi autem de attenuante vi-
 ctu agit, Apri carnes suillis omnibus
 præfert; nunc autem, quia suilles co-
 ctu faciliores, humidioresq;, quā A-
 pri carnes, in diaria eas propinat fe-
 bre: sic quoque cum tunc in victu at-
 tenuante turriculas columbas appro-
 bauerit, domesticisque eas antepo-
 fuerit: nunc columbas eligit, atq; de
 turriculis nè quidem verbum facit;
 tunc enim victum attenuantem, quip-
 pè qui in cronicis conuenit morbis,

vbi scilicet crassi fiat humores, qua-
 siuit: & ideo turriculas columbas.
 Aprique carnes laudauit; nunc au-
 tem, quia de febrientibus tractat, a-
 lium cupit victum, nempe minus ca-
 lidum, sed humidum, & non vt pri-
 mus, siccū: quo fit, vt columbas, sup-
 ple tu, domesticas, cum de turriculis
 non meminerit, suillasque carnes in
 huiusmodi febre eligi voluit: vnde
 quum de custodiendis his, qui vel re-
 num calculo, vel articularum vitijs
 laborant sexto de tuenda san. tracta-
 ret, vbi propter humorum crassorum
 copiam victum, qui ad siccum cedit,
 quærit. inter aues (inquit) columbi,
 qui in turribus nidificant, sunt eli-
 gendi.

Nullum igitur Galeni extat dictū,
 quo deprehendi possit, quod (vt isti
 Medici temerè affirmant) columbæ
 domesticæ turriculis sint calidiores,
 quinimò, vt ab initio iam constitit,
 hæc domesticæ turriculis sunt tempe-
 rationes; & ideo in febribus aptio-
 res, atque utiliores.

De palumbibus autem nulla potest
 esse quæstio, quia tam clarum est,
 quam quod clarissimum, quod omni-
 bus columbis longè peiores, calidio-
 resque sunt: vnde Galenus de atte-
 nuante victus ratione loco citato. pa-
 lumbes (inquit) præterquam quod
 carnem columbis habent duriorē,
 difficilius etiam ad coquendum, &
 excrementitiam habent. quare & hi
 omnibus longè calidiores sunt, sicut
 domesticæ longè ceteris temperatio-
 res: quo fit, vt medium locum inter
 has, & illas turriculæ & in bonitate,
 & in caliditate habeant: palumbibus
 enim temperatiores, melioresque
 sunt, domesticis autem columbis ca-
 lidiores, ac minus in bonitate lauda-
 biles: vnum tamen notatu dignum
 sciri debet, quod quum de columbis
 pro ægrotantium alimento sit ser-
 mo, semper de pipionibus, seu colum-
 bulis intelligi debet, cum nimium in
 ætate confectis siccatum sit nutri-
 men-

métale humidum; vnde & duriores carnem, & calidiores, minusque nutrientem habent: ægrotis igitur domesticæ columbæ offerendæ, in quibus caro facilis ad digerendum est, quæ corpori magis temperatum præ alijs præbet nutrimentum.

Quod plerique Medici in paroxysmis particularibus (dum declinatio expectari non licet) esculenta, aut poculenta ægrotantibus post tempus offerunt, & sic in horum nutritione erant.

Caput Vigessimumseptimum.

Tanta consuetudini vis experientia testimonio inest: ut à philosophis cæterisque omnibus altera natura hætenus, & prædicata, & credita fuerit: natura nihil iniundi, aut iniucundi dat, sed talis natura fit, qualem esse consuetudinem videmus: atque Socratis hæc sententia fuit. hinc illud Hippocratis dictum vndique observandum esse Galenus admonuit: quippe qui de victu ratione in febre laborantibus observanda loquens, & quibus (inquit) semel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora, & particulatim oportet offerre, considerandum, condonandum autem aliquid tempori, & regioni, ætati, & consuetudini. super quibus ait Galenus. Quoniam de quantitate, & qualitate eorum, quæ offeruntur, sermonem habuit: mox docere proponit modum eorum: neque enim sufficit hoc solum cognoscere, quod huic plus, vel minus sit offerendum, vel quod victu exiccante, vel humectante utendum sit: sed nunquid semel, ac sæpius qualibet die (vel nocte cibum offerre oporteat, maximè necessariū est consistere: & ad hæc ipsa ab anni tempore, ab ætate, à consuetudine sumere indicationem: sicut in quali-

tate, & quantitate sumebatur. Ex his autem Hippocratis, & Galeni verbis clarè conijcitur, quod oportet nedum semel, sed bis, terque, quaterque interdum ægrotum singulis diebus nutrire; utpotè pro ratione ætatis, consuetudinis, regionis, anni que temporis; quippe quæ omnia, ni Medicus præ mente habuerit, atque quæ circa ipsa observanda non observabit, dubio procul virium defectu æger peribit. Verum ex eodem Hippocrate, Galeno asserente. ijs, qui per circuitus accessiones habent, nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes.

Si ergo nihil his dare expedit, quos per circuitus accessiones inuadunt, utpotè singulis diebus; quomodo si quotidie febris inuasit, bis, ter, & quater ægrotum si regio, si tempus, si ætas, si consuetudo id exoptet, cibare poterimus? cum præter adductum aphorismum, Galenus in octavo capite commentarij de dieta Hippocratis in morbis acutis hæc dicat? In morbis sanè, qui per circuitum vexant, siue continui sint, nullusque habeant intermissiones, siue ex quibusdam intervallis exacerbentur, ac reiuvenescant, observandum sit, nè in paroxysmis esculenta, aut poculenta, aut diaclysmata demus: quandoquidem quidquid tunc offertur, morbi, non corporis sit alimentum quid igitur agendum in particularibus paroxysmis erit? quando nimirum pluribus diebus, ac hebdomadis febris ægrotum quotidie vexabit? ubi pro ratione paroxysmi semel in die cibare duntaxat licebit? & interdum per exiguè, declinatione scilicet adveniente, si consuetudo, & reliqua aliter iubeant, exoptentque, nè vires decidant, ac prorsus destituantur? utrumque quidem quasi sibi ipsis contrarij. & Hippocrates, & Galenus admonent; sed præcipuè nè ante declinationis eiusdem febris tempus æger

cibe-

1. aph. 17

1. aph. 19

Lib. de
dieta Hip
poc. c. 8.

oibetur: unde in paroxysmis nihil dandum vterque docet, sed solum declinatione adueniente, atque in ipsamet declinatione; quæ sanè cum parum à subsequenti paroxysmo distaret, semel in die nobis erit cibandum, atque quod magis est, exiguum cibi (ut dixi) sæpè dare oportebit; si ratio ad futurum paroxysmum Galeni præcepto habenda sit: quod quidem contra iam adducta eiusdem Galeni, atque Hippocratis erit; ubi bis, ter, quaterque pro consuetudinis, ætatis, temporis, viriumque roboris ratione diebus singulis cibandum sit; cum etiam eodem libro legatur, quod in morbis longis magna ex parte vires fouere oporteat, & nihilominus pluribus in locis, quum de particularibus paroxysmis, deque in his cibationibus exhibendis sermonem faciat, & Galenus, & Hippocrates nihil dare vterque iubeat, nisi horum paroxysmorum declinatione adueniente. Quapropter quarto de victus ratione in acutis super verbis Hippocratis eius Medici-næ partis, quæ victu medetur. sic ait.

In acutis morbis deprehensa in pedibus caliditas cibi temp. siuè offerendi signum sufficiens est, non tamen in longis ita nutrire oportet; sed melior declinationis pars est expectanda, quod in acutis haudquaquam expectari potest timore futuræ accessionis.

Pereat autem verba, quid sibi velit, quum scilicet ait, quod deprehensa in pedibus caliditate tunc cibi offerendi signum sufficiens est.

Melius enucleauit, dum verba Hippocratis primi de victus ratione in acutis exposuit, ubi Hippocrates hæc scribit.

Tempus autem dandæ sorbitionis, tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maxime seruare oportet: nam si pedes frigidi fuerint, non à sorbitionibus modo, verum quoque & maxime à potu temperandum: at cum caliditas ad pedes descē-

derit, tunc dare expedit. hæc ergo exponens Galenus sic ait.

Quodnam igitur optimū languentibus ipsis dandæ alimonix tempus sanè, cum moderatissime habuerint, tum thorax, tum venter: deterimum vero, cum ea deterrimè habuerint: deterrimè autem habent in accessionum principijs, moderatissime vero in declinationibus. Constat igitur optimum cibi ministrandi tempus in ægotantium declinationibus esse.

Hoc idem vndecimo Methodi in febribus intermittentibus faciendum esse admonuit: nempe quod quo magis fieri potest, quam longissime à duobus temporibus, futuræ scilicet accessionis principio, atque præcedentis accessionis vigore nutrimentum off. ratur.

Hippocrates quoque præter dicta loca quarto de victus ratione in acutis. per textum incipientem cum autem purgaueris, sorbitionibus vitior. id ipsum docuit. unde hanc contradictionem facile conciliari posse, non videtur; cum modò ter, quaterque pro consuetudinis, temporis, regionis, ætatisque ratione ægrotos quotidie cibari velit, modò firmum dat præceptum, nè esculenta, aut poculenta, aut diaclysmata in paroxysmis iisdem ægotantibus offerantur: quod quidem his nostris temporibus obseruare est impossibile; alioqui ægrotos alimenti defectu vitam cum morte sæpè commutarent, his inquam, nostris temporibus, quibus homines omnes gulæ adeo indulgent, ut nedum semel in die, ut prius illis temporibus mos erat, sed bis, terque, atque (si de pueris sit sermo) quater, & quinque comedunt; & quod magis est, ciborum diuersitas, ac multitudo maxime in vsu est, si præcipuè diuitum mensæ spectentur; unde cum omnis repentina mutatio omnium consensu sit mala, sit ex hoc, ut Medici nostri temporis regulis, ac modis, quos prius illi adhibebant, uti non possint.

In suo cō.
primi, ad
Glauc. ca.
13.

Vnde miror quomodo plerique recentiores in febrientibus præscribenda victus ratione ab illis priscis minime absint, cum clarum sit, quod tot perirent, quot more antiquo nutrireretur: Tyrones igitur non, quæ scribuntur, adhibere debent, sed, quæ praxi quotidie observantur. Trincavellius magna legentium, qui praxim exercet, atque in ea rerum progressus observant, admiratione, scribit, quod febribus in continuis ab initio ordei cremor ægrotis offerendus, ac inde usque ad diem septimam victus attenuandus donec ad ordeï aquam, vel Iulepum multa aqua dilutum perveniat: quomodo autem his nostris temporibus ordeï aqua duntaxat ægroti rectè nutriri, ac conservari possint, quantum unque robusti fuerint. dicant, qui isthæc experientia norunt. Ut autem, vnde digressi sumus, revertar. in ægrotantium nutritione non semper Medico licet declinationis paroxysmi tempus expectare, nè (ut dixi) alimenti defectu eger decidat succumbatque: in tenui victu (inquit Galenus .i. aphorismorum ægri delinquant) quo fit, ut magis cadantur, quicunque enim error fit, maior in hoc committitur, quam in paulo pleniori victu.

Cum ergo nulla apud Galenum, apudque Hippocratem scripta habeatur lex, qua alijs febribus temporibus excepta scilicet declinatione nutrire ægrotum possimus; hinc factum est, ut necessitate exigente Medici in ægrotantium nutritione inter se discrepent; etenim Ferrariæ, alijsque in locis, plerique Medici augmento adveniente, frigore nimirum cessante, quam, inquam, virium casus timore febris declinatio expectari nequit, potulenta dant, sed tali quantitate, ut hora vigoris, seu status instante digesta, ac in chylum conversa sint: alij autem, ut Venetijs, ubi omnes penè Medici concordēs in hoc sunt, ad alvum duorum confugiunt; vel enim

à frigoris fine per horas tres, seu cū tres horas eger incaluerit, cibum, vel syrupum, vel quid aliud simile dari iubent; alij autem cū æquè & pedes, & corpus totū incaluerit; quod idem penè est, ac si dicas, cū circiter horas tres post frigus æger incaluerit; quod sanè tempus status, seu vigoris initium dubioprocul, ut plurimum erit, quidquid opportunum pro alterante, seu ægroti nutritione iudicant offerunt, quippè qui forsàn non benè Hippocratem intelligentes in errores labuntur maximos: inquit enim Hippocrates. Frigentibus ergo pedibus, neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quippiam huiusmodi dabis: sed maximum existimato, si id tantisper observaveris, donec valde incaluerint, deinde, quod confert exhibe. Hæc Hippocratis verba (ut ex ipso met paulo inferius conijcitur) ad febris declinationem referuntur; vnde in calce textus hæc scribit.

Rursūm, & cū febris soluitur, & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportionē descenderit, quo tempore caput, & thorax refrigerunt, atque ob id cibus dandus.

Porro clarissimum est, quod nullus aut Galeni, aut Hippocratis est locus, cuius autoritate liceat cibum febrientibus dare, nisi febre declinante, quod plenissimis verbis idem Galenus admonet; dū in com. libri de dieta Hippocratis in hæc proruperit verba. tempus autem exhibendæ sorbitionis hoc maxime observare per initia, & per omnē morbi decursum oportet. quando sanè pedes frigidi sunt, inhibere oportet sorbitionis exhibitionem; maxime vero & à potu abstinendum est, quando autem caliditas ad pedes descenderit, tunc exhibendum est: & putandum magno pere valere hoc tempus in omnibus morbis, non minime vero in acutis, maxime vero in magnis febribus, & periculosissimis morbis. Fortè quis dictio-

4. de vit.
et us ratio
ne in acti-
tis text.
39 secun-
dum Ga-
leni par-
titionem.

Cap 8.

ditionis græcæ ignarus dicat. Hippocratem in vigore alimenta offerre: cum enim caliditas in pedes descenderit, tunc febrem vigere, corpore vniuerso æquè, ac similiter calefacto: verum, qui hæc in veteres dicere audet, stoliditatem, summamque inscitiam præ se fert: nec quid sit *τὸ κατὰ βάσιν*, id est, descendere intelligit. dicant ergo, qui hæc aduersus Hippocratem effutiant, eum non in vigore, sed in remissione febris alimentum dare. quid enim ait? quando caliditas in pedes descenderit, tunc exhibendum est. omne autem, quod iam descendit, superiores partes reliquit, & inferas adit: caliditate non extensa, sed ad inferas regiones transposita: & hoc adeo clarè ipse edocet, ut & à stolidis etiam intelligi queat. hæc ille. quibus re vera verbis perspicuum esse constat, quod de Hippocratis, atque eiusdem Galeni sententia febre laborantibus cibum dare non licet, nisi ea declinante, præcipuè (inquam) in febribus, quæ per circuitus inuadunt; secus enim contingit, ubi declinatio dignosci non potest; tunc enim (ut docet idem Galenus nono Methodi) hora consueta, qua ægrotus sanitatis tempore cibum capere solebat, eligenda potius est. Cum ergo nec à Galeno, nec ab Hippocrate documentum ullum habeatur, quo præter declinationis tempus febricitantes cibari possint, querendum in præsentī loco est, qualenam tempus vtilius ultra declinationis horam eligendum, quum (inquam) pro consuetudinis ratione virium casus timeatur; ut præcepto sit etiam obtemperandum, ubi habetur. & quibus semel, & bis, & quibus plura, vel pauciora: & particulatim oporteat offerre, considerandum; condonandum autem aliquid tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini. Porro impossibile est, ut pueri, & illi, qui pluribus vicibus ad comedendum singulis diebus assueti sunt, vnica duntaxat

cibatione in die seruari possint: sic quibusdam in regionibus, in quibus alterum extremorum habetur, utpotè ubi nimius æstus viger, vel nimium frigus: sic quoque nostris in oris ætatis tempore magno vigente calore: ubi parum (& sæpè cibandum est) lex talis victus seruari nequit; nisi magno ægrotantium dispendio: si ergo in his locis, hisque naturis febris declinatio expectanda sit, vna die naturali, utpotè viginti quattuor horarum spacio, semel tantummodo nutrire Medico licebit ægrotum; quum (inquam) febris talis sit, ut singulis diebus hominem inuadat, & pro eius longitudinis ratione alimentum ægroto offerre non permittat, nisi (ut dixi) semel in die, & interdum, quod magis est, in exigua quantitate pro ratione futuræ sed propinquæ accessionis, cibis offerri debeat. cum duæ (ut in praxi obseruavi, & supra dixi) sint opiniones, quarum altera iubeat, quod per tres horas à frigore alimentum detur, seu dicas, quum ex æquo corpus totum calor occupat: alteraque incremento adueniente, nempe quando corpus incallescere incipit; tutius meo iudicio, ac vtilius hæc postrema opinio obseruanda est, cuius quidem rei ratio nunc apparebit. atque primum illud: à nemine est negandum, quin omnis particularis febris quattuor absoluator temporibus, initio scilicet augmento, vigore summo, atque decremento.

Accessionis autem principium (inquit Galenus) fit calore omni ex toto corpore ad cor, thoracemque concurrente. Incrementum cum paulatim ad extremas corporis partes sese expandit. status cum ex æquo corpus totum occupat. verum declinatio contrarium principio modum habet perspirante scilicet caliditate, atque medium corporis relincente; quod vno Hippocrates ostendit verbo inquiring, cum ad pedes calor descendit, corpus scilicet totum relinquit.

Pro

Sap. 3.

Raph. 17

In rom.
primo de
victus ra-
tione in
acutis
tex. 46.

Pro autem rei nostræ probatione .
sic dicamus .

Ex tribus febris temporibus primis, initio scilicet augmento, atque vigore summo illud pro ægro cibando eligendum est, quo minus natura affligitur Augumenti autem tempus tale est, ergo in augmento, quum declinatio expectari nequit, quidquid opus erit, offerri debet. quod autem pro natura affligenda initum peius tempus, quam augmentum sit, adeo clarum est, ut nullus locus super sit, quo quis de re hac dubitare possit, cum calor febrilis quasi nativum si ffocâdo intus retrahatur, cui addi potest, quod tali tempore cibû dari expressè à Galeno, atque Hippocrate prorsus pluribus in locis vetitum est, quæ doctrina ab omnibus recentioribus etiam ubique locorum confirmata est. vnde reliquum est, ut cibus, vel syrupus dari debeat, vel in augmento, vel in statu, seu vigore summo. sed in statu (nisi de fine eius sit sermo) natura cû morbo pugnat, tunc enim cum summè calor febrilis vigeat, nativus totis suis viribus se defendit: ac in tam magna pugna ipsum calorem (inquam) innatum, seu dicam, naturam à pugna deviare est valde damnosum; quod etiam ab Hippocrate, atque Galeno pluribus in locis elicitur; quippè qui de totius morbi uniuersali statu loquentes, tunc victum esse attenuandum volunt, nè natura à pugna devietur, quam eo tempore cum Morbo habet: vnde & in statu, & prope statum nihil molèdum mille in locis vterque docuit, reliquum igitur est, ut augmenti initium sit tempus aptum (ubi scilicet corpus incallescere incipit) ægro præbendi cibum; sed in exigua adeo quantitate cibus ipse offerendus est, ut status principio adueniente cibus sit coctus, quo quidem natura adiuta, ac robore fulcita fortius, ac viriliter cû morbo in statu pugnat; atq; id ipsum à Ieronymo Brasaulo olim præ-

ceptore meo observari vidi, sic & à Ciuitatis Ferrariæ Medicis primatibus; quod & ego adhuc fœlici successu observavi, donecque viam observabo: cum ex tribus temporibus febris nullum aptius, quam istud, sit, ubi minus, quam per totum principium, statumque ipsum, natura opprimitur, ac vexatur: tamen si, cum nihil impediret, status finem cibandi horam aptiorem esse iudicarem; sed hæc semper expectari nequit hora. igitur cogente cibandi necessitate augmenti initio poculenta ægro præbenda, sed tali quantitate, & qualitate, ut tribus horis cocta, ac in chylum conuera sint: quia post hoc tempus vel propinqua est hora initij vigoris febris, vel iam adest atque hæc pro huius rei difficultate sint satis.

Quod plerique Medici, sed tyrones præcipue nulla adhibita distinctione in omnibus pleuritidis sanguinem è vena mitti iubent.

Caput Vigessimocctauum.

Sanguinis missionem lateris dolori adeo proprium, conueniens, atque uniuersale remedium esse Medici plurimi, sed tyrones quidam autumant, ut quibuscunque lateris dolore laborantibus nulla adhibita circa affectum, aut personam, aut tempus, aut regionem distinctione illic tale præsidium iubeant: quod tamen interdum ita perniciosum esse potest, ut huius causa, & ope, ægri sæpè vitam cum morte commutent: Porro Belloni sæpissimè hunc cum ægrotantium exitio errorem observavi, quum (inquam) huius territorij, seu alterius iurisdictionis rustici, vel gentes aliæ Medici um consulèrent: hæc si quidem gentes cuidam affectui pleuritidis putato frequenter obnoxij sunt, quippè qui vrinæ Medicis adferen-

tes,

1. aph. 8.
et 10. a.
ph. et cõ.

Cap. 48.

tes, simulque morbum pleuriticum quodammodo describentes persona, seu egro, non viso, morbi que natura, ac idea non percepta, illi ed sanguinem e vena mitti Medici iubent: nec adhuc a more, seu abusu desistant, tametsi penè omnes in isto sanguine perire videant. ego autem cum & ratione, & horum experientia errorem perceperim, aliter hanc curam adhibeo, omnesque sanitati restituo, Ac isti sibi ipsis, & non alijs credentes; hos ipsos sanguinis missione sæpissimè interficiunt, nō equidem alioqui, ac si cultro eos iugularent: quorum sanè Medicorum errorem, ac ignorā tiam Aetius optimè describit, dum octauo sermone affectum hunc pleuriticum putatum tractat, sic inq̃uēs.

Ex cruditatibus plurimis, & cibis humoris crassi, ac pituitosis, veluti sunt bulbi, & fungi, & consimiles, crudi humores, viscosique, & tenaces in corpore generantur: qui aliquando repentè se in vacuum thoracis locum ingerunt, aut in ipsum etiā pulmonem. multitudine itaque sua succingentem latera intrinsecus pelliculam distendentes inferunt dolores: ut imaginatio factæ inflammationis inexpertis adhibeatur: quin etiam vias spiritus intercipientes, vehementem spirandi difficultatem inducunt: vnde quidam Medici errore seducti, vena cubiti incisa, multoque sanguine euacuato, mortis causam ægris præbuerunt, hæc ille.

Porro huiusmodi, sed mitior affectus sæpissimè rusticos huius territorij Belluni, zamellarum, atq; reliquorum huius circuitus montium inuadit: quippè qui cum pulce, lacte, caseo, paneque gregario, & secalicio omni tempore vescantur aquam bibentes crudam ex fontibus sæpè è liquefacta niue scaturentem: vnde hac victus ratione pituitosi, crassi, viscosi, & per consequens, crudi humores in horum corporibus gignuntur; quibus quidem humoribus vel su-

praescriptus affectus, licet mitior, vel spuria ipsidem crassis ex humoribus sic pleuritis: vbi sanguinis missio cum humoris, tum etiam loci affecti sub septo transuerso positi, tum personæ, ac regionis ratione nullo modo conuenire potest; Verum isti cibi optimi nutrimenti alendi sunt, nec vinum eis prorsus inhibendum est, si album, quod oligophorum vocant, atque in moderata quantitate adhibitum fuerit: quinimo meracius in pleuriticis Hippocrates exhibendum iubet, diceas (de ipsis loquens) minus præterea bibant, sed meracius, & non dilutū: quæ verba exponens Galenus ait. minus bibere, sed non aquosum, non dilutum, nempe fluctuationem, humiditatemque, & refrigerationem vitare oportet, vbi à ciborum multitudine venter grauatus fuerit; potum autem, qui exhibetur, non aquosum esse conuenit: sed ventris, tum calefactoriam, tum roboratoriam obtinere facultatem; quippè quod & vires adauget, & crudos humores coquit, & sputum adiuvat: ut præcedentibus sermonibus eiusdem Galeni auctoritate à nobis probatum fuit; atque hoc modo, ut Bellanenses hætenus experientia norunt, omnes pristinae sanitati breui restituo: quapropter nè in sanguinis missione error vllus committatur, in primis, quæ ab Hippocrate scribuntur sunt animaduertenda; inquit enim in secundo de victus ratione in acutis loquens de exquisita pleuritide. si vero dolor ad clauiculam pertigerit, aut molesta sit, vel brachio, vel mamæ, vel partibus septo transuerso superioribus, grauitas, internam cubiti uenam secare expedit. & quibusdam interpositis uerbis si vero eas, quæ sub septo transuerso sunt, partes dolor infestet, nullumq; ad clauiculam signum fecerit (uentrem) uel nigro ueratro, uel peplio mollire oportet. ubi Galenus, cum igitur superiorum condolentia signum fecerit, uenam in cubi-

2. de vi-
ctus ratio-
ne in acutis
tistax. 23

Tex. 9.

4. de vi-
ctus ratio-
ne in acutis
idem
dicit.

Tex. 10.

4. de vi-
tus ratio
ne in acu-
tis.
Cap. 6.

eo secare eam oportet, quæ sangui-
nem affecta parte, & magis, & uelo-
cius, tùm reuellere, tùm uacuare pos-
sit; uerùm si partibus infernis affe-
ctus consenserit purgatione uacuare
expedit; sed nec si ad clauiculam do-
lor pertigerit semper sanguis est mit-
tendus, sed quidquid de curandi ra-
tione per sanguinis missionem Gale-
nus nos docet præ mente habendum
est: etenim si morbus præsidium re-
quirit, interdùm vires, habitus cor-
poris, anni tempus, regio, ætas, & alia
multa prohibent, vt etiam de re hac,
pleuritide scilicet, Hippocrate loquē-
te, vtique & Galeno locis alijs habe-
tur, sed Galenus in libro de subfigu-
ratione empirica contra hos agens
empiricos, qui vno colopodio omnes
calceare volunt. hæc ad verbum me-
morix prodidit. si quærat an pleu-
ritico vena si secanda, responderetur nõ
cuiunque secandam esse, sed illi, cui
phletoricus concursus acciderit, vel,
qui sine hoc concursu robustus sit a-
dolescens; atque nec hoc quidem om-
nes, neque enim si pleuriticus concur-
sus in sene, aut infante fuerit, vena
secanda est, aut in sythia degat æger
instante hyeme frigidissima, vel sub
ardentissimo cælo in summo æstatis
feruore, aut certè syncopim pati af-
fuerint; nam nemini istorum venã
secandam ducimus, non hæc tamen
sufficiunt: sunt enim aliæ quoque de-
terminationes: vt si ad clauim dolor
incubuerit, potius venam secamus, si
ad hypocondrium declinauerit, ven-
trem purgandum eligimus.

Quapropter ex his satis patet, qđ
non in omnibus dolore lateris labo-
rantibus sanguis sit mittendus, sed
præcipuè his, qui crassi succi cibis
vesci affueti sunt, tale præsidium mo-
liendum non est; inter hoc autem ru-
fici prædicti horum montium Bellu-
nensium, ac similium locorum conu-
merandi sunt: & nihilominus Medici
horum locorum adeo prouisi ad hoc
sunt, vt cùm dolorem inter costas ve-

xantem dicere vix audierint, illic
sanguinem mitti iubeant; & quod pe-
ius est, ægro non viso id faciunt: nec
iuxta Galeni dogmata, locumque ci-
tatũ scire curant, nũm phletoricus
sit concursus, atque si fortè non pror-
sus fuerit, æger sit Iuuenis robustus,
ac viribus constans, si in sythia, seu
frigida regione degat hyeme nĩmi-
rũ frigidissima instante, vel sub ar-
dentissimo cælo in summo æstatis fer-
uore; cæterum, quæ ægri sit natura,
nunquid scilicet syncopim pati affue-
uerit, si cachochimo, aut phletorico
sit corpore, si nimius labor morbum
præcesserit, aut nimia dieta, ac de-
mũ quo cibo vsus fuerit; quia si pul-
te, lacte, caseo, paneque gregario ve-
sci affuetus, sanguine vt plurimũ
non exuberabit: vnde cuius horum
sanguinem mitti nõ expedit: nec hæc
sufficiunt (inquit Galenus) quia &
aliæ sunt determinationes: vt si ad
clauim dolor incubuerit, potius ve-
nam secamus, si ad hypocondrium de-
clinauerit, ventrem purgandum eli-
gimus. discant ergo pertinaces, & in-
experti Iuuenes, nec temerè ad san-
guinis missionem confugiant: ni (quæ
dixi) prius considerauerint, oculisq;
ipsis cognouerint; atque si horum
considerationem adhibere uolint, uel
quia absentes, ab ægrotanteque ab-
sint: ab experientia rerum magistra
discant: quæ & dietam, & sanguinis
missionem in his prorsus euitandam
esse apertissimè docet; duabus enim
de causis dieta in his adhibenda ne-
quit, & primũ quia mala corporis
nutritio, nimiusque corporis labor
vt plurimũ præcessit; quo fit, ut &
ob præcedentem laborem, & malos
ob succos, quibus vndique redundat,
propter nimirũ malam uictus ra-
tionem antea peractam, sanguis mit-
ti rectè nequeat; sed potius ventris
purgatio molienda sit; si ergo unus-
quisque horum Medicorum his om-
nibus animum, mentemque adhibue-
rit, nunquam errabit.

Cate-

Ceterum his, quæ hætenus dixi, illud Galeni, nequaquam obstare poterit, ubi (loquens de elleboro, & peplio) sed his non perpetuo, inquit, in pleuriticis ubi debemus, ad memoriam reuocantes aphorismum illum, ubi dicitur. in acutis morbis raro, & in principiis purgantibus Medicamenti est utendum. ubi igitur non solum morbus acutus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, verum & cum febre vehementissima multo magis vitanda est purgantis Medicamenti administratio: atque per sectionem venæ vacuandum magis: etiam si ad hypochondrium dolor pertingat: nempe & si minus auxilium, quam per purgationem sequatur, securius tamen existit. immo nullum ex eo, quod per venæ sectionem fit, periculum impendet, eo discrimen maximum subeunte, quod per purgationem tentatur: & potissimum si laborantis naturam non noueris, metus est, ne plus iusto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas: aut si moueris, non tamen sufficenter vacues; quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offensas.

Duo circa hæc Galeni verba sunt notanda, quorum primum est, quod cum Galenus in dubium reuocet, nunquid in principio pleuritidis pharmacum tuto dari possit; intelligit de solutiuo, ac vehementi Medicamine, quale est elleborus, atque peplium: unde si tunc temporis, & manam, & cassiam, & lenitium, & syrupum ex pluribus infusionibus rosarum confectum, & alterum pari pacto pluribus ex infusionibus senæ compositum Galenus habuisset, nulli dubium est, quod ne verbum quidem dere ipsa fecisset, cum hæc, huiusmodique pharmaca benedicta nūcupata, quasi vicem clysteris gerant, locoq; ipsius clysmatis dari possint. deinde quum entius sanguinem mitti velit, quam pharmacum dari: duo facit, atque subintelligit. quod scilicet & vires, & ætas, & ægroti natura, & tempus,

aliaque non inhi beant; parique pacto & quod pharmaca solutiuia, vehementemque vim habentia adhibeantur; in quorum dosi offerenda per minimam additionem, vel imminutionem error magnus in ægrotantium detrimento sequi potest: Verum huiusmodi pharmaca, nec unquam nos adhibemus, sed eis (de quibus ipse) adeo mitiora, ut sicuti in illis error circa dosim etiam dimidij scrupuli factus magnæ consequentiæ esse potest, sic in nostris, quæ benedicta dicuntur, nullum malum sequi potest, etiam si Medicus in dosi exhibenda non exigue errauerit: unde si de pharmacis solutiuis, ac vehementibus, qualia sunt elleborus, scamonea, colocyntis, huiusmodique alia, sermo sit, tutior (si ægrotantis natura ignota fuerit, ut ipse Galenus ait) sanguinis missio, quam pharmaci purgatio: cum tamen condiciones pro sanguinis missione molienda adfuerint; secus autem res est, si de nostris benedictis Medicinis (quas Galenus non habuit) sermo sit; quinimo & valentiora pharmaca, si natura ægroti cognita fuerit (ut idem Galenus ibidem ait) tutius, ac utilius, quam sanguinis missio administranda sunt: cum igitur febris vehemens non fuerit, naturamque laborantis expertus fueris ad medicamenti purgantis potum te conferes. atque pro dubij declaratione, hæc sufficient.

Quod nonnulli Medici huius tempestatis aquas distillatas multi faciunt, cum eis nulla rei, ex qua extracta sunt, insit facultas: & quod decocta longè magis, quàm aqua ipsa, polleant, experientia testimonio monstratur.

Caput Vigesima nonum.

QUOD ex olfactu, sed præcipuè ex gustu quarumcunque rerum temperamentum dignosci possit, adeo clarum, ac manifestum apud omnes philosophos, ac Medicos esse constat, ut huiusmodi res nulla in presenti loco egeat probatione. Olfactus, ac gustus (inquit Galenus) cuiusmodi saporem, & odorem pars plantæ habeat, edocentes, cum ipsæ etiam temperamentum omne statim ostendunt.

Quæ igitur gustu vinctuosa, dulcia, amara, salia, atque acuta conspiciuntur, calida, quæ vero acetosa, acerba, seu stiptica, atque pontica frigida: quæ insipida (de compositis loquendo) qualitatis expertia sunt. Calida præterea omnia inter se nedum saporis differentia secundum magis, & minus, caliditatis nimirum gradu differunt, sic frigida, sed quoque eundem saporem habentia inter se differentiam gradus qualitatis eiusdem habere possunt: quæ enim alijs dulciora sunt calidiora, sic etiam amariora munus amariorum calidiori qualitate sunt munita: nec alioqui de cæteris saporibus pro magis intensi, magisque remissi saporis ratione excogitandum est.

Quapropter cum aquæ omnes distillatæ penè eiusdem sint saporis, utique eiusdem qualitatis censeridebent, præcipuè, inquam, si eo modo, quo huius temporis pharmacopœ, cæteri que arti distillatoriaæ lucrigratia incumbentes, distillantur: cum so-

lùm pars aquea à re separaretur, siue per balneum, siue per ignem plumbeo, vel vitreo elambico, aut terreo, more suo aqua ab herbis extrahatur. Distillatio (inquit Geber Arabicus) est vaporum aqueorum in suo vase eleuatio. Iure igitur (inquit Doctissimus Manardus Ferrariensis) ego cum iam dudum considerassem patrum nostrorum hac in re (loquens de aquis distillatis) sicuti, & in multis hallucinationem, putantium eandem vim adesse aquis illis sic per ignem ab herbis extractis, quæ toti herbæ, cum tamen neque idem odor, neque idem sapor in aqua, qui in herba erat, seruaretur: sed plerumque contrarius; aqua enim ab absinthio dulcem, à mentha, & ocimo, mali potius, quam boni odoris exire videbam, quod certam mihi fidem faciebat, quod non eisdem viribus aqua sola, quibus tota herba polleret: cepi anxie cogitare consultis etiam his, qui ab huiusmodi fusionibus chymici vulgo dicuntur, quonam ingenio valeret idem odor, & sapor in hisce aquis custodiri, qui in tota planta reperiretur. Longum autem est scribere modos omnes, quos ad hæc consequenda attentaui, sed vnum tantum attingam, qui melior mihi simul visus est, & faciliior: is autem est, ut duplici vase, eo modo, quo Galenus iussit omnia vnguenta confici hæc fiat operatio. hæc ad verbum Manardus, licet (ut infra constabit) ipsum quoque in modo extrahendi odores, & saporis fuisse deceptum; nec secus de Mattheolo est afferendum, qui in re hac cum ipso concors fuit: cum per aquæ calidæ, seu balnei vaporem distillatio facta nullo modo saporem, odoremque à rebus extrahere possit: nisi sapor, & odor aquæ insit substantiæ: sed de hoc infra. interim Ieronimum Cardanum de hoc Medicorum abusu, conqueri audiamus. quippè qui hæc scribit.

Duodecimus abusus est, cum distilla-

In quarta parte Alchimie cap. 50. Manardus in 1. pist. 19.

In libello de mala medendi vsu c. 12.

2. de alim. fac. cap. 6.

stillatis aquis vtantur, in quibus neque odor, neque sapor inuenitur illius rei, e qua factæ sunt, exceptis rosacea, violacea, ac ardente: nam absynthij aqua prædulcis est. vbi autem neque odor, neque sapor, ibi virtus esse non potest; adde, quod plumbo, & ære sunt, quæ duo metalla humano generi sunt perniciosissima, cum viderim aliquos ob vsum earum ad ventriculum tabe redactos, e quibus vnus fuit Franciscus Teagius phisicus & lector, qui in iuuenta prima hac de causa mortuus est: perniciosissima, & generalis hæc consuetudo propter facilitatem operandi, ac labores vitandos, & saporis incunditatem inducta, tot miseris ægrotantibus damnoſa, tum a Medicis, tum a pharmacopolis: consultius igitur fuit, & antiquorum more cum decetis operari; nam in illis virtus residet, & mos ille ab eis licet operosior comprobatus. hæc ille. quibus addo ego, quod si per plumbeum elambicum distillentur aquæ naturæ nostræ euadunt venenosæ vi scilicet quadam excoſiatiua, quam a plumbo ipso acquirunt. vnde Albertus Magnus libro tertio de metallis in capite quarto. aqua (inquit) quæ diu currit, vel stat in fistulis plumbeis, vel staneis efficitur intestinorum, siue viscerum excoſiatiua; quod quoque Galenus septimo de comp. Med. secundum loca in capite secundo adnotauit, & ideo aquas per plumbeos canales derivatas ex eadem causa damnauit. Quapropter aquæ distillatæ, quæ apud pharmacopolas reperiuntur, tanquam inanes, ac nulla virtute præditæ vel nocuæ sunt spernendæ: cum iuxta illud Gebri antea citati ex ipsa distillatione pars aquea solum extrahatur, quæ vt inutilis pro posse a re cui inest, dum res ipsa adhibetur, separanda, ac prorsus abijcienda esset: vnde Medici illi, qui ex capone aquam elambico extractam, multum nutrire putant, ludibrio habendi sunt; cum

in fundo elambici pars nutritiua remaneat: & sic pars inutilis, aquosa nimirum, per elambicum exit, nutritiua autem in elambico relinquitur; idque experientia perbelle probari potest; etenim si rhabarbarum, si agaricus, si elleborus, ac demum si quodvis aliud solutiuum per balnei, aut cinerum, aut ignis calorem elambico destilletur; aqua a qualibet harum rerum solutiuarum destillata nullam soluendi facultatem habebit; etiam si magna bibatur quantitas; sic serum per distillationem vim omnem soluendi amittit; quia aquosa solum pars exit; atque ea, cui soluendi vis inest, in elambico residet. Ad hæc si aconitum, si napellus, si quodcunque aliud venenum distilletur, nulla aquæ, quæ exit per elambicum, veneni facultas inerit; atque si hæc non credunt, hisque nullam fidem habent, experientiam faciant, qua agnoscent, quod aquæ communi vsu destillatæ, vt omni virtute vacuæ sunt spernendæ, exceptis his, quæ a re, in cuius parte aquea facultas est, vt sunt rosæ, extrahuntur; vnde & aqua scorzonæ Belluni, quam quidam inexperti vulgum sequentes tanti faciunt, etiam spernenda, & pro nihilo habenda, seu non maioris virtutis, ac si fontis aqua destillata esset, censeri debet; atque potius ad decocta confugiendum est, vbi tota vis rei decoctæ relinquitur; ideo rhabarbarum, agaricus, elleborus, aliaque solutiua veluti per elambicum nullam soluendi facultatem amittunt, aut eam in aquam, quæ per elambicum exit, transmittunt; sic in decoctis, ac decoctionibus omni sua facultate priuantur; hoc idem de venenis, dicendum, quorum decocta pari ratione cum eisdem interficiunt, secus autem (vt dixi) de aqua per elambicum ab his extracta, cum nemini ea nocere possit. Discant ergo in rerum experientia Medici, ac pharmacopolæ illi, qui tanquam cæci hætenus in tenebras ambulant;

atque scorzonæræ, aliarumque herbarum decocta in vfu porius habeât, qua arte, non quidem elambico more suo adhibito, rerum facultas extrahitur; ut eis perspicuum erit, si experientiam de rebus, quas ipsis proposui, facient; Nec ob id destillationes, seu destillatas aquas prorsus dâno, sed solum eas, in quibus nec sapor, nec rerum odor percipitur; & quâvis apud Alchymistas multa circa hæc unusquisque discere possit, nihilominus breuiter dicam, quod etiâ per destillationes à rebus propriæ qualitates extrahi possunt; si prius siue herba, siue quid aliud fuerit destillandum multis horis, ac si opus fuerit, diebus circulatum erit; idque uel cæco elambico, uel pellicano, quod Hermetis uas uocant, facile fieri poterit; Verum prius considerandum, nunquid in rebus distillandis uirtus, quam extrahere uoluit, aqueæ, aut aeræ, aut igneæ insit parti; etenim si aqueæ balnei calor ad uirtutem extrahendam sufficiet, si aeræ cinerum, ac demum si igneæ eiusdem ignis calore opus erit.

Quapropter singula extrahendi è rebus quibuscunq; elementa modus generalis ex Lullio huiusmodi erit. tritis prius distillandis, in cæcoque elambico uitreo optimè clauso impositis sub fimo ad putrefaciendum, ac circulandum per quadraginta quinque dies collocetur uas ipsum; quo facto caput amoto prius primo super uas ad destillandum aptum ex arte aptetur, atque per balneum aqua destilletur; deinde cucurbita à balneo amota super feces in elambico relictas aqua iam destillata superinfundatur, uaseque clauso iterum decem dies in fimo more solito illud stare permittatur, quo facto iterum caput suum uasi aptetur, & per cinerum calorem fiat destillatio; qua facta tunc aqua, & aer simul extractus habebitur; quod si ab inuicem hæc duo elemēta separare quis uelit, hæc

faciet. per balnei uaporem fiet destillatio, quia, quod exit, aqua est, quod in elambico relictum aer; Verum si ignem quis cupiat, aquam ab aere per balnei uaporem separatam super feces primas infundat; atque sicut ad aerem extrahendum factum fuit, faciat; atque per ignis calorem fiat destillatio, quia simul aquam, & ignem habebit; atq; si lubet, separet ignem ipsum ab aqua, eo scilicet modo, quo ad aerem ab aqua separandum fecit; quidquid autem in elambici fundo relinquitur, terra est.

Atq; pro re hac notandum, quod tres ignis, seu caloris sunt gradus; balnei scilicet cinerum, atque ignis; primo gradu, ut constitit, aqua, secundo aer, atque tertio ignis extrahitur: Quapropter (ut antea dixi) si uirtus in aqueis sit partibus, primus caloris gradus ad uirtutem extrahendam satis est, (tametsi etiam hoc ignis gradu saporem, & odorem prius pro rerum ratione facta circulatione extrahi posse in multis non negem) sed si in aere secundo gradu est opus, si in ignea parte tertio egemus.

Multa de hac destillandi arte essent dicenda, ut rerum tantarum ineruditi capaces fierent, sed quoniam

volumen integrum ad hoc perficiendum requi-

reretur, adeo

prolixa, ac

ardua

res

est, tūmetiam quia hic locus ad hanc rem tractandam

non est accommo-

datus: hinc his

finem im-

pono.

at-

que ad alia

tran-

seo.

et

et

et

Quod sulphuris, vitriolique oleum Medici timent, utique & sulphur ipsum; quia isthac tria excessum caliditatis habere autumant.

Caput Trigesimum.

Istud mihi concedendum esse exopto, quod nimirum ubi demonstrativa deficit ratio, tunc experientia topicis præpolleat rationibus. Porro hæc rerum magistra est vocata; quæ veriore sæpè, quam quæcunque ratio de rebus præbet scientiam. hinc illud non temerè vulgatum Mathematicæ in primo gradu certitudinis sunt: cum in his scientia omnis à rerum experientia dependeat cæteram (ut capite præcedenti constitit) odorem, sed præcipuè saporem rerum temperamentum nobis perbellè indicare posse mihi concessum esse volo; cui quidem rei si experientia respondeat, nulla erit autoritas, nullaque ratio, quæ ad demonstrandum magis polleat. sed ad rem veniamus, de qua in præsentī loco tractare decrevimus; de sulphuris scilicet, vitrioli, atque utriusque olei temperamento: quibus Medici, ac philosophi plurimi excessum caliditatis inesse crediderunt, cum ex his vñtionem in quacunque corporis parte fieri observarent. Ego autem horum authorum principiis me nunc contrarium fore monstraturum confido, quibus si experientia fauebit, nec opinio mea prorsus spernenda erit, etsi contra quoscunque, qui de re hac scripserint, esset: sed qualiscunque fuerit, viris eruditis saltem occasio erit, ut super ipsam fabricare possint. Primum ergo dicamus, quod omne insipidum, quod compositum est, iuxta quod capite præcedenti fuit conclusum qualitatis expers est; sed sulphur gustu sic percipitur, ergo sulphur expers qualitatis est, quæ nimirum gustum læde-

re possit: seu dicamus calida omnia, vel sunt vñtuosa, vel dulcia, vel amara, vel falsa, vel acuta; sed harum qualitatum nulla in sulphure lingua percipitur, nisi aliqua vñtuositas concederetur, igitur sulphur calidum non est, nisi in quantum vñtuosum dicitur, ac percipitur: cæterum oleum sulphuris, tum vitrioli, seu calcanthi adeo acerbum, & ponticum, stipticumque est, ut ne quid aliud hoc ipso magis acerbum esse possit: igitur utrunque oleum sulphuris, & vitrioli est frigidum, quia omnia acerbæ, ac adstringentia sunt frigida: sic quoque vitriolum ipsum adstrictivam gustui præbet qualitatem, licet longè minorem, quam oleum ab eo extractum: igitur hæc omnia frigida sunt, non autem calida; Verum si quis querat, cur utrunque oleum vñtionem faciat, cur sulphur facile accendatur, fumumque adeo nocuum reddat; huic cum Galeno respondebo; quod propter siccitatem insignem hæc omnia proveniunt: alioqui, si ob caliditatem combustio ex his fieret, quarti ordinis calor in ipsis esset: quæ vero (inquit Galenus) adeo excalefacere possunt, ut escharam moliantur, & vrant, quarti sunt ordinis. postea. cæterum nullum inuenire est, quod quarto ordine desiccat, quin etiam vrat; nam, quod summè desiccat omnino id etiam deurit; quo loco & alumen, & balaustia, & gallam, & alia his similia adurentibus esse proxima ait; & nihilominus hæc frigida sunt: ex quo patet ad Galeni mentem sicca absque caliditate vrere posse: quod autem sulphur, & oleum ipsius, tum etiam vitrioli calida non sint, præter id, quod gustu id percipitur, addo, quod sulphur pulverizatum vsque ad vñtiæ dimidium in aqua destillata, iure, aut vino albo plerique scabie laborantes dies multos assumunt; & tamen nec fitim, nec vllum caliditatis affectum persentiunt: verum si piper, zingiber, picrotrum, huiusque temperamenti alia in

5. da
amp. M.
fac. c. 27.

pul.

pulverem redacta ad vntiæ dimidiū, seu etiam ad dracmæ quantitatem siue in vino albo, siue in frigida aqua assumerentur; equidem quod assumens præ nimio calore statim circa fauces, ac guttur, stomachumque exarderet: si ergo in triplici, ac quadrupla quantitate supra horum dosim sulphur assumatur, etiam in vino, & nulla caliditatis inditia percipiatur, sequitur ex hoc, quod his aromatis longè minus sulphur calidum sit: & quod sequens est ob caliditatem nec fumum reddit nocuum, nec vstionem inducit: sed ob siccitatem vntuositati viscosæ adnexam, & facile accenditur, & fumum reddit nocuum: quæ tamen siccitas (quia vel salina, vel humiditate in ventriculo contenta, vel re, qua assumitur, frangitur, ac compescitur) in corpore nostro noxam ullam adferre nequit: nec ob id nego, quin sulphur aliquam caliditatem habeat, compositum enim est; sed nullatenus, ut isti putant, adeo insignem, ut ea ipsa nocere possit. Hinc Auicenna Albuali Abicinæ autoritate in capite decimosexto quintæ dictionis sulphur (inquit) est de spiritibus, & est calidum, & siccum, & non habet multum caloris, sed frangit omnia corpora, & facit pulverem, & comburit, & sublimat se. Geber autem in tertia parte chimie de ipso sulphure loquens, nullam de calore eius facit mentionem, ut quasi nullus considerationis ipsum esse putaret. Sulphur (inquit) est pinguedo terræ in minera terræ per temperatam decoctionem inspissante quousque induratur, & sicca fiat, & cum indurata fuerit sulphur vocatur. De vitriolo autem agens idem Auicenna eiusdem Albuali autoritate ait. Natura eius calida, & sicca: & calor non multus; sed Galenus nono de simplicium Med. fac. insignem ipsi vitriolo, seu calcantho caliditatem inesse putans, hæc dixit. cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehem-

mentissimæ adstrictioni admista sit caliditas non instrenua; sed in hoc deceptus est; cum tamen insignem frigiditatem sit passus, quum dixerit. quo pacto adstrictioni vehementissimæ admixta sit caliditas. quia, quæ adstringunt ex eius doctrina frigiditatem habent.

Josephus Quercetanus Armenia-
cus in tractatu de sagirica rerum præ-
paratione, & usu, ad sitim extinguen-
dam eiusdem vitrioli oleum mirificè
laudat, si conseruæ florum cicorij gut-
tæ aliquot eiusdem additæ fuerint, si-
mulque vtrunque deglutatur: vbi
Medicos ipsum (propterea quod ci-
cunt illud acre esse) cimentes, atque
euitantes imprecabat, ac ignorantia
redarguit: si ergo (ut ad rem reuer-
tar) vitriolum calidum esset, tanto
magis oleum ab eo extractum esse
deberet; in quo tamen gustu nulla
percipitur caliditas, cum vehemen-
ter acidum sit, quæ qualitas insignem
frigiditatem arguit; sed hac saxi olei
exemplo ostendamus veritatē, quip-
pè quod cum calidum sit, quocunque
modo assumptum magnum visceri-
bus adfert incendium, vtrique & gut-
turi, & ventriculo non exiguam du-
bioprocul scoriationem; & nihilo-
minus non tantam habet caliditatē,
ut extrinsecus applicitum escaram
facere possit; secus autem de vitrioli,
sulphurisque oleo; cum vtrunque e-
scaram extrinsecus appositum indu-
cere possit; nec ob id intrus assumptū
lædit quoduis ipsorum, nullumque
caliditatis dat indicium, quinimo (ut
dictum est, quod in me ipso sæpius
expertus sum) ad sitim extinguendam
intensissimam mirificè valet, si vel a-
qua aliqua, vel albo vino, vel conser-
ua violarum, rosarum, aut florum
maluæ, vel alterius rei illius generis
simul assumatur.

Hæc duo olea tantum ad humani
corporis mala expellenda virtutem
habent, ut his duobus paucis exce-
ptis omnes morbi sanari possint; aci-
ditate

Cap. 28.

Cap. 15.

ditate enim (inquit Quercetanus loco citato de vitrioli oleo loquens) putredinem arceat, obstructions pellit partium tenuitate. cum cicorij florum conserua admistum immodicam sitim extinguit; quippe quod non per se, sed rebus diuersis pro affectu ratione commissum vsurpatur. Eponymus Philatrus in thesauro. multorum auctoritate asserit, id ipsum obstructa aperire, calculos frangere, ac pellere, sanguinem purgare, hominem renouare, dolores capitis auferre, vertiginem sanare, memoriam restaurare, somnum conciliare, melancholicis prodesse, lethargum amouere, paralytim, spasumque, ac pleuritidem pellere, malignitatibus resistere, multa que alia bona facere; si eo modo, quo ipse scribit, adhibeatur: Non ab simili virtute sulphuris oleum cense-ri debet; de quibus ambobus apud eundem Eponymum, Bernardum

Penotum, citatum Quercetantum, Gebrum, aliosque chymicos plura memorie prodita inueniuntur; quæ pro vsa Medicinæ multi conducunt. inexperti igitur, ac pertinaces prius discant, antequam improbent; atque rerum tantarum experientiam faciant.

Quoddam stillicidium extrinsecus ad fouendum, roborandumque stomachum Medici adhibent, cum hac via stomachum ipsum potius calore priuent.

Caput Trigesimum primum.

1. 15.

Ventres (inquit Hippocrates) hyeme, ac vere calidissimi sunt. ubi Galenus causam vero, ob quam hic idem calor hyeme augetur, etiam Aristoteles explicuit; refugit enim propter circumstantem extrinsecus frigiditatem, sicuti rursus æstate ad sibi affinem protenditur; atque ita con-

tingit dissolui quidem, ac dissipari eius substantiam tempore æstiuo; contineri autem, ac cohiberi, & in profundum secedere hyemali.

Per hæc Hippocratis, atque Galeni verba ratione, & experientia etiam loquentibus facile intelligitur, quod hyeme ob ambientis aeris frigiditatem calor intus refugiens fit fortior, & sic ventres hyeme calidissimi sunt, calore scilicet innato, ut etiam idem Galenus explicat: Verum æstate (inquit idem Galenus) ad sibi affinem calor intrinsecus protenditur; atque ita congenitum tempore æstus dissolui, atque dissipari contingit. His autem sic intellectis, atque tanquam veris positis, quippe quæ etiam Hippocrate, Galenoque silente quotidiana experientia probari possunt: cum loca subteranea hyeme calidissima, æstiuoque tempore frigidissima conspiciantur: quod quidem aeris mutatione contingere planum est omnibus; etiam (inquam) ipsis mulierculis: Vnde ex tali fundamento ab his peto, qui extrinsecus pro stomacho calefaciendo stillicidium adhibent, quænam sua sit intentio; & nulli dubium est, quod hac arte stomachum calefacere volunt, atque ita ipsum corroborare, caloreque munire; ut melius coquere possit: id ergo, aut frigidis, aut calidis, aut temperatis rebus componi est opus: & factum, quod stomachus roborandus debilis sit (alioquin nullo egeret auxilio) si calidis adhibent, hæc dubio procul euocandi calorem vim habent, ut aeris calidi exemplo ostensum fuit; unde ex hoc sequitur, quod, qui in centro est calor congenitus, ad circumferentiam euocetur, & præcipue per motum violentum, qui in stillicidio contingit, cum humor, seu oleum, vel quoduis aliud fuerit, ex alto descendere, atque supra stomachi regionem cadere faciant; ergo congenitus disgregatur, dissoluitur, atque dissipatur: & sic patet, quod Medici stillici-

diarij decipiuntur, atque quàm corroborare credunt, robur dissolunt: atque si dicant ea stilicidij materia stomachi regioni, cuti scilicet, ac musculis ventris, quandam eo stilicidij motu imprimi qualitatem calefactionis; ab his quæro ego, nunquid calor iste sit accidentalis, atque aduentitius, aut naturalis, atque congenitus: secundo modo equidem esse non potest: quia congenitus, ac naturalis calor solum per humidi radicalis augmentum augetur, ut supra ubi de innato calore, ac humidi instauratione egimus, monstratum fuit, humidum autem solum per nutritionem additur: igitur accidentalis, atque aduentitius erit: sed præter id, quod talis destruit, veluti congenitus coquit, atque conseruat: ut loco citato constitit; additur, quod ad se intus congenitum existentem attrahit, non secus quidem, quàm aeris æstus, de quo nuper diximus: cum hic calor in stomachi tunicis non imprimatur (tamen si nullam eiusdem caloris fieri impressionem censeamus) sed in ventris cuti, ac musculis; quæ partes loco, & spatio à stomacho distant: unde per vim istius caloris congenitus in stomacho existens extra attrahitur; melius est ergo intus & maluaticum, & rotulas, & conseruas, & theturij aquam, & huiusmodi alia ad calefaciendum apta adhibere: quia præter id, quod immediatè internam stomachi tunicam calefaciunt, eodem calore congeniti ab extra intus fit attractio: quantus autem horum sit error, cum stilicidium extrinsecus adhibet, ex his patet: non ergo mirum si horum Medicorum actiones philosophi ludibrio excipiunt; si modò frigidis rebus id faciant; tunc dico, quod stomachi calor, ac partium circumiacentium est debilis, alioqui (ut antea dixi) nullo opus esset auxilio, si igitur debilis sit calor, & frigida adhibeantur, adhuc magis idem calor resoluitur, licet cum fortis esset colli-

gi, & sic muniri posset: unde Galenus loco citato in Hippocratis verborum expositione. hæc ait.

Hominibus, qui aqua frigida perluuntur, si debile corpus habuerint, refrigerari, atque offendi contingit; si verò robustum primum quidem innatum calorem ad interiora refuge-re, ibique seipsum colligere: postea verò ad exteriora remeantem multo, quam prius erat, fieri fortio-rem; atque concludit, quod debilia Animalia hyemali frigore pereunt; quia cum eorum congenitus sit debilis à frigore vincitur, atque sic extinguitur. robusta autem, ac sanguine plena; fieri fortiora.

Quapropter ex his constat, quod cum stomachi calor debilis sit, à frigidis vincatur, & sic calor ipse extinguatur, seu saltem adhuc magis debilitetur: quod si dicant extemperatis fieri stilicidium: tunc clarum est, nullum cum multo labore contingere posse emolumentum, si, quæ extremi rationem habent, animaduersa fuerint: Non nego tamen, quin extrinsecus stomachum pellibus, pannis, sacculis, inunctionibus, huiusmodique alijs foueri possit: sed me hercule per motum stilicidij congeniti dissolutionem fieri est necessum, si, quæ ad naturam pertinent, considerauerimus.

Quapropter hic nouus medendi modus nedum efficaciam, ut isti autumant, habet, sed stomacho detrimentum adferre potest; si, quæ diximus, philosophica consideratione suscepta fuerint; stilicidium autem ubi caput calidum, & siccum fuerit, ad refrigerandum, ac humectandum, si rebus appropriatis, anodinis scilicet, adhibitum fuerit, summè laudo, veluti ad stomachi calefactionem ex dictis improbo. quia per motum pori cutis aperiuntur, & sic calorem expandi, atque exalari contingit: atque hæc de stilicidio mea est opinio.

*Quod lac Caprinum, aut Asininum
absque melle, aut zuccharo, nul-
lisque adhibitis Galeni regulis
administrant.*

Caput Trigesimumsecundum.

Tanta est nostri temporis Medi-
corum quorundam incuria, at-
que inscitia: ut magno assumentium
præiudicio lac caprinum, aut asini-
num nulla aut qualitate, aut quanti-
tate, aut modo utendi inspecto (ut
sex annorum spacio Venetijs præci-
pue observavi) administrant; sic quo-
que his in partibus errores non exi-
guos adnotavi: cum ergo Venetijs
usu venerit, ut alicui lacte opus fue-
rit, eum ad quendam Aromatarium
mittunt, qui capras toto penè anno
habere solet, ut ab eo lac emant, &
sic domum propriam illud adferen-
tes, ad libitum id ipsum assumant: Me-
dicis etiam silentibus eo egentes ad
Aromatarium ipsum pro eo habendo
statim mittunt, atque si quispiam pe-
culiarem aut Capram, aut Asinam ha-
buerit, quod sæpè contingit, si præci-
pue diuites sint, lac ipsum ægris quo-
que dari iubent; nec de zuccharo, aut
melle mentionem faciunt, minusque
de diligentia, dum ægri illud assume-
re volunt (nè scilicet ab ipso lacte ca-
lor naturalis evanescat, antequam bi-
batur) loquuntur: quod si de Anima-
lis regimine sermo fuerit, nè verbum
quidem faciunt: unde sæpè miratus
fui, quod Medici tanti nominis artis
præcepta ita contemnant: audiant
igitur quantam Galenus in lactis ad-
ministracione adhibuerit diligentiam,
nè scilicet stomacho vlla fieret noxa.
atque pro scopis propositis in ægro-
tantibus optima fieret nutritio. Qua-
propter si in primis de Animali ser-
mo sit habendus, florenti ætate illud
est eligendum, deinde (ut inquit Ga-
lenus) alimentis, acceteris ad victum
pertinentibus tractandum: etenim

pro nutrimenti ratione lac varium
evadit, atque vim tantam alimentis
inest, ut etiam si alimentum soluti-
um fuerit, tale quoque lac evadere
possit: quod idem Galenus tertio de
Alimentorum facultatibus asserens
dixit. Atque etiam si capræ, aut alce-
rius cuiuspiam animalis scamoniæ,
aut tithymallum depasti, lac cibi lo-
co quis sumpserit, omnino alvus illi
fluet. hoc idem quinto de tuenda va-
letudine memoriæ prodidit. sed nunc
quidquid circa Animalis victum di-
cat, proprijs suis verbis exaremus.

Quò verò tale lac fiat, & idoneis
nutrimenti alendum Animal est, &
exercitationibus mediocribus admo-
uendum, & pullus, si quem lactat au-
ferendus. quod autem ætatis quoque
maximè florentis esse debeat, id ne-
minem latet. Curandum item, ut
quam optimè concoquat, contem-
ptis videlicet ijs (qui) si asinis quo-
que victus rationem præscribemus,
ridebunt. si enim Veneti, & Prasini
studiosi sectatores, equorum sterco-
ra, quò intelligant, quemadmodum
alimenta concoxerint, odorantur,
tâquam ex eo omnem eorum bonam
habitudinem cognituri, multo pro-
fectò magis nostrum fuerit, pro ho-
minis salute nihil tale non prospice-
re: atque herbas Animalis, quæ non
admodum sint humidæ, frænumque,
& ordeum, quod sit mediocre, ob-
ijcere, sed nec illa omittere, ut Asinæ
corpus refrigeremus, & fricemus, &
detergamus, & mundemus. Porro si
humidiora, & olentiora, & flatus ple-
na excreuerit, planum profectò est,
non concoxisse probè. quare aut de-
trahendum aliquid de alimento est,
aut exercitationi aliquid adjicien-
dum, aut qualitates immutandæ, aut
refrigerationis, frictionisque cura
varianda. si duriora reddat Anima-
lis alvus, ad contraria est inspicien-
dum, atque illorum aliquid immutan-
dum. hæc ille ad verbum. Nunquid
modò Veneti Medici hanc in Anima-

Cap. 154

Cap. 7.

7. Meth.
cap. 6.

Veneti
(de qui-
bus hic
Galenus)
sunt po-
puli Gal-
lie Lug-
dunensis.

Lib. 3. f.
10. 1. 5.
Cap. 5.

Cap. 4.

Cap. 11.

Cap. 7.
Cap. 6.

is electione, atque nutritione adhibeant diligentiam, dicant, qui quotidie oculis, ac auribus experiantur: quibus quidem addit Auicēna, quod A fina eligenda, quæ à partu elongata sit quattuor, aut quinque mensibus. sed his expletis, videamus nunc quonam modo ad Galeni mentem lac assumendum sit, ut quantum Medici (de quibus hætenus dixi) ab eiusdem Galeni præceptis degenerarint, dinoscamus. primum ergo in libro de succorum vitio, & bonitate agens de lacte. illud (inquit) hoc loco dixisse satis, minimè tutò sumi caprarum lac absque melle: multis nanque, qui solum id sumpserint, in cascum coactum fuit in ventre: quod quum contingit, mirum, quam hominem degrauet, ac suffocet, & quæ sequuntur: hoc idem decimo Meth. admonuit. utique & quinto de tuenda sanitate. Auicenna autem loco mellis zucarum addit; quo Galenus quidē eguit, seu ipsum non agnouit. At idem Galenus de re hac diffusius, ac particularius loco citato septimi Methodi, dum de siccis corporibus nutriendis ageret, loquens. ab huiusmodi lauacro (inquit) statim A fininum exhibui lac, sed inducta in ipsum, quæ iacebat, domum A fina; quippè sic mihi persuaseram maximè quidem celeriter hominem sanandum, si fieri posset, ut ipse A finam suggeret: sin id grauaretur, expedire, ut quam minimo tempore in aere ambiente lac moraretur: propterea, quod celerrimè mutari sit aptum, utique genitalis seminis ritu, quod nec ipsum aliquandiu extra propria vasa, si modò suas vires seruabit, morari patitur; sed vel in ipsius maris partibus contineri (vel ipsius foeminæ partibus situm esse postulat. & sanè utilissimum lac est, cum ex ipsis mammillis quis hauserit, veluti Euriphon, & Herodotus, & Prodicus censent: qui tantam in eo ad corpora reficienda fiduciam habuerunt, ut etiam, qui phloe con-

tabuerunt, ex ipsa mulieris papilla lac sugere iuberent. verum, cum hoc plurimis non placeat, melius est, calens adhuc ex mammillis, id in ægri ventriculum, quam ocyssimè transferre, atque paulò inferius de a finino loquens. igitur tunc lac ipsum per se est, his dandum, tunc etiam mellis tepidi pauxillum immiscendum, &c. atque quinto Methodi. Porro hoc tibi de lactis usu pro maximo præcepto sit, ut ij, quibus eo est opus, omnino in altante Animali statim mulctum bibant, etiam melle iniecto, si cui cogi in ventriculo solet: quod si ipsum descendere ad aluum citius cupis, etiam sale.

Ex his autem Galeni præceptis, quantum in modo exhibendi lac à vera Methodo absint, satis est conspicuum: cum non alioqui, ac semen genitale, si ab vbere emulctum calorem suum amiserit, virtutem quoque perdat: atque hæc nedum Galeni, sed & veterum illorum Euriphonis, Prodicis, atque Herodoti fuit opinio: igitur Animal in cubiculum ægrotantis ducendum, atque cum lac emulctum fuerit, illicò ægro omni solici-

tudine offerendum est: in reliquis autem præcepta iam ad Galeni mentem

narrata sunt, seruanda: quod etiam in mea Apologia contra Bernardinum Gaium Medicum, & Philosophum scripta tetigi. sed de his satis.

Cap. 12.

In ipso la 6. Idus quintilis. 1612. ad ipsum scripta.

Quod

Quod quidam Medici in iuribus agrotantium, seu simul cum carnibus aurum magno philosophantium risu imponi iubent.

Caput Trigesimum tertium.

Qui nescit distinguere, nec recte de quavis re potest decernere: hinc est, ut cum Medici nostrates aurum cordi prodesse, ac omnibus melancholicis affectibus aduersari, vitamque protrahere, atque senectutem retardare posse apud philosophos legerint, illud, quod ex fluminum arena, aut mineris extrahitur, quod proprio nomine minerale nuncupatur, in iuribus (aquis) aliisque rebus pro agrotantium victu accommodatis ad coquendum imponderent: cum ex eo rebus illis nulla qualitas, seu virtus imprimi possit: quod duabus rationibus probatur. primumque nullus sapor, aut odor in aquis, aut rebus illis relinquitur, & iure, quia eo pondere, quo rebus illis ipsum aurum imponitur, intactum quoque extrahitur, atque si per mensem in ebullitione relinqueretur, eodem, ac prius erat, pondere semper esset; quare philosophi, quum aurum ad corporis humani usum accommodarent, non de auro puro minerali intellexerunt. vnde et si, Arnaldum auro Papam Innocentium sanasse, legatur, praecipue in libro correctionis fatuorum: attamen aurum illud cum istorum auro idem non fuit.

Tribus modis (inquit Ioannes de Repesistis) aurum fieri potest primum est aurum naturale, seu minerae. secundum aurum Alchemicum. tertium aurum lapidis philosophorum. ex istis autem sic discernuntur: nam aurum Alchemicum in potu datum non laetificat cor hominis, sed nocet; quia ex corrosiuis compositum est, & vulnus ex eo factum tumescit. Aurum vero naturale datum in potu, ni-

hil agit, quia taliter, ut comestum est, excernitur. aurum autem lapidis philosophorum est solum, quod queritur in nutrimentum, & etiam liberat leprosos, & omnem infirmitatem datum in potu, vel comestum, & vocatur aurum Dei. hoc idem ferè ad verbum eodem libro capite tertio legitur.

Aurum ergo, quod in Medicina usum habet, est illud, quod rectificatum est, atque Dei aurum nuncupatur; quia vim tantam habet, ut hominem usque ad vltimum vitae terminum intactum, ac absque macula redigere possit.

Robertus Tauladanus Aquitanus super verba Gebri in capite trigesimo secundo tertiae partis summæ perfectionis, quæ incipiunt. Aurum est Medicina laetificans, & in iuuentute corpus conseruans.

Cum hic Author prædicta declarasset verba, aurumque præsentaneum esse omnium ægritudinum antidotum. sequens ait: sed quoniam natura mineralium maximè terrea est, vnde fit, ut vis eorum mole illa terrea obruta, veluti sepulta iaceat, & vires suas valenter exercere non possit, nisi ad tenuiorem naturam reuocetur, & compedibus illis solvatur; idcirco philosophi aurum attenuandum, & in liquorem duceundum, & liquorem eius per distillationem a parte terrea desiori separandum esse iudicauerunt, ut huius liquoris (quem animæ carcere corporis solutæ comparauerunt) sua tenuitate, quilibet corporis humani partes subire valentis, frequenti usu, humores distemperatos aquando, morbos profligarent, & aquatos in eo temperamento fouerent, & conseruarent.

Id ergo aurum, quod usum in Medicina habet, præparatum est de qua quidem præparatione multa apud chimicos philosophos scribitur. cum ante præparationem quale assumitur,

In Animaduersione super Ioannem Braceschum Gebri interpretæ.

Cap. 11.

In libro primo de confid. quinta essentia rerum omnium c. 21.

In libello
de malo
medendi
usu. c. 58

tur, tale excernatur: ut Ioannes de Repescissa loco supra citato dixit. atque perbellè experientia comprobari potest; hos Medicos, qui incoquinas ponunt ad ebulliendum aurum, Ieronimus Cardanus irridet, atque eorum actiones ludibrio accipit: quod enim (inquit) aurum in aqua decoctum imprimere potest, quod nec validissimo igne soluitur, nec odorem, nec saporem viribus adijcit, nec ipsum minuitur: sed concedatur nonnè cum labeti imponitur ad fundum descendit? ubi etiam bulliente aqua, quæ in imo cacabi residet, frigida est, ut cuilibet experiri potest (rogo) quam volunt in frigida aqua impressionem fieri, hæc ille.

Ipsæ tamen Cardanus auri frustra ignita iure, aut aqua, extincta aliquid virtutis imprimere voluit, ut etiam Euonymus Philiatrus in capite de auro potabili Arnaldi præcipuè authoritate asserit: ubi vinum, in quo lamina auri quadragesies, aut quinquagesies extincta fuerit, apud quosdam loco auri potabilis habetur: sed nos quoque hoc probamus; quia per extinctionem ignitæ laminæ aureæ vini humiditas exiccatur, quo fit, ut ad putredinibus resistendum sit apertius, utique & ad eas præcauendas; sed quod qualitas quævis alia imprimatur, negamus; melius tamen aurum ad hoc peragendum, quam cætera metalla, quippè quæ ita pura, ut aurum, esse non possunt. hinc auro ignito cauteria excitata magis laudat Princeps Arabum, quam, quæ ferro fiunt; nec foliatum aurum adhibendum est, quia (ut supra constitit) quale assumitur, excernitur; sic quoque in ebullitione nullam aquæ dat virtutem: ut ex odore, ac sapore facile dignosci potest; prius ergo aurum præparandum, postea in usu Medicinæ habendum, nec exemplo vulgi nos operantes optimi philosophi ludificent; tamen nec hoc modo usum nostris in corporibus illud habere

posse aliqui velint; inter quos Marsilius Ficinus. inquiens. omninò falsum est credere auri materiam ingredi humanum corpus, aut in substantiam potabilem conuerti; quoniam oporteret ipsum conuerti prius in sanguinem, & postea in carnem; quod impossibile est propter eius duritiem; ideo vanus est multorum labor, qui Medicinas cum auro faciunt, aut eas inaurant, ut delicatioribus placeant. quod si veteres Medici, Philosophi, & Poetæ (inquit Ioannes Bracescus in dialogo, cuius titulus est lignum vitæ) aurum laudauerunt, non intellexerunt de communi auro; de re autem hac in præsentī loco non est decernendum, nimirum enim sermo in longum protraheretur; cum res per se tractatum integrum requirat; satis est horum nostri temporis Medicorum errorem fuisse monstratum; tamen contra Marsilium Ficinum solum dicimus, quod aurum in carnem cum vulgo conuerti non quærimus, nec volumus; sed illud (quum, inquam, præparatum fuerit) tanquam alexipharmacum quadam occulta qualitate, quam philosophi sympathiam vocant, in corpora humana ita operari, ut inde roboratis, quæ nostrum corpus regunt, facultatibus optima sequatur ex cibis nutritio, per quam humidum radicale

augetur, ac

pari

ra-

tione in proportionē ad illud
congenitus instauratur calor. quare non, quam

credit Ficinus,

habemus

intentionem.

...

...

...

Quid

Quod vinum Medicatum simul cum cibis, seu in prandio, cœnaque bibi utile esse Medici plurimi credunt, cum talis usus pessimus sit.

Caput Trigesimumquartum.

Vinum medicatum, seu herbis alteratum, lignouè guaiaco, sarfa parilla, huiusque generis ex alijs confectum quanto assumentibus, ipsi-
Cap. 1. sumque in prandio, cœnaque bibentibus sit detrimento; ex his, quæ quinto de simplicium Medicamentorum facultatibus scripsit Galenus unicuique in arte etiam non perito, si naturalis philosophiæ prorsus non ignarus satis constare arbitror: inquit enim Galenus.

Nutritum à Medicamento differt, quatenus quod nutritum vincitur, ac superatur ab eo, quod nutritur: Medicamen autem contrariè ipsum enim vincit, atque superat corpus: cuius fuerit medicamentum, atque pari pacto tertio eiusdem tractatus.

3. de simp. M. fac. c. 3. Medicamentum ab alimento discernimus, quod medicamentum in qualitate alterat, alimentum verò substantiæ corporis adsimilatur.

Ex his autem Galeni verbis clarissimum est, quod quum quis medicatum vinum in prandio, cœnaque biberit, quod eodem tempore duæ contrariæ in stomacho fieri debeant actiones: quarum altera est, ut natura, seu facultas, siue dicas, calor innatus alteret; altera que, ut alteretur: cibus enim ab ipso calore transmutationem suscipit, atque patientis vicem prorsus gerit; at vinum quatenus medicatum, pro ratione suæ qualitatis, alterat calorem, siue dicas, naturam ipsam; licet nec id facere queat, nisi à calore ipso eius potentia exciteetur, siue in actu ponatur: si enim in cadavere immutatur, nè quidquam, quod

ad opus exoptatum spectet, sequetur: quo patet: ut calor prius agat, postea patiatur: quod anuit Galenus *Cap. 22.* secundo libro præallegato de simp. Med. fac. dum dixit Medicamenta potestate calida corpori applicita caloris sui principium à nobis accipiunt: unde dum calor absque alio irritamento coquere deberet, præter id, quod duabus incumbit operationibus, coctioni scilicet ciborum, atque actioni, qua Medicamento inservit (ut supra dictum fuit) quod quidem causa est, ut nè id, nec illud bene fiat, quia virtus bipartita infirmior, ac debilior est, quam unita. etiam ab ipso vino suscipit non exiguam alterationem, sed quod peius est, absque vlla utilitate; quia nec vinum stomachi tunicis adherere potest propter cibi impedimentum; ex quo sequitur, ut nihil boni recipiat stomachus; omnis enim actio per contactum fit; sic nec cibus bene coqui potest; quia calor ad alterationem motus, nè quidquam boni facit: quibus additur, quod propter vini agitationem in ipso stomacho, quippe qui cum coctionem non recipiat, quia Medicamentum est, deorsum velociter tendit, & sic simul cibum indigestum secum ducit: idque præter sentatam rationem Galeni auctoritate monstrari potest: quippe qui in secundo commentario super libro Hippocratis de alimento. Si acrimonia quædam (inquit) ventriculum mordat, tunc citius, quam oportet, alimentum adhuc incoctum abijcit: quod autem vinum medicatum agitationem in assumptis alimentis faciat: nulli verendum quidem est, cum præter adhuc dicta, ac probata: si agentis vicem gerere, officioque suo fungi debeat, sua actiuitate, quæ exigua non erit, si præcipue ex ligno, sarfaque confectum fuerit, mouet naturam, quia ipsam immutare suum est; quæ actio fieri nequit, nisi ipsa prius patiatur; afflicta ergo, atque agitata, cibum

Cap. 11.

bum coquere nequit, quia coctio quiete contingit, si optima esse debeat: unde longè melius est, si vinum huiusce generis adhibere velint, ipsum ante cibum conuenienti tempore administrent: quia contrariæ actiones eodem tempore in stomacho absque noxa fieri non possunt.

Ad hæc si cibaria contrariæ qualitatis multiplicata in stomacho ab omnibus Medicis, atque Philosophis, concorditer damnantur: quia horum diuersitate chylus, nec bonus, nec æqualis generari potest: quantò magis damnari debent Medicamenta simul cum cibis eadem in mensa assumpta? sanè eadem ratio, quæ pro ciborum diuersitate reprobanda valet, multò magis in tam varijs rebus, quæ actione, passione, qualitate, et idem, & alio prædicamento, quod ad tempus spectat, nempe. quando. nuncupato: actione quidem quia vnum actiue, alterumque passiuè agit: parique pacto & passione: quòd vnum nisi pro actu acquirendo solùm patiatur, alteraque toto eo tempore, quo in stomacho moratur: qualitate, quia vinum Medicamentosa præditum est qualitate, qua naturam immutare potest; cibus autem ea duntaxat imbutus, qua alterationem suscipere aptus est; ad hæc per quando, differt vnum ab altero, quia vnum citius, alterumque tardius è stomacho descendit: in tam magna igitur rerum diuersitate, vt magna etiam sequatur confusio est necesse: alioqui vbi rerum paritas, ac conuenientia reperta est: ab eisdem fieri confusionem opus esset: quod tamen rationi prorsus contrarium est: quæ igitur horum sit gloria, quæque ex estimatio, quòd tanta ia-

stantia vna huiusce generis in prandio bibenda inordinant, qui

philosophia ignari non sint, iudicent.

Quòd solutiuas Medicinas simul cum cibis, à cœnaque pillulas Medici plurimi magno assumentium detrimento dare solent.

Caput Trigesimum quintum.

Quamuis ex his, quæ præcedenti sermone conclusum fuit, conspicuè appareat, quæ nam agitatio in cibis sequi possit, si Medicinæ solutiue vnà cum cibis, vel ab ipso cibo (assumantur) & per consequens qualem detrimentum ægrotantibus, atque alijs, qui huiusmodi medicamentis vtuntur, accidere possit: nihilominus separatim de solutiuis verba facere volui, cum longè magis ex his, quàm ex alteratibus noxam, ac detrimentum natura recipere possit: licet eadem ratio pro vtriusque generis abusu adhibenda sit: sed à fortiori ea ipsa argumentum pro re hac efformare possumus: si erim de quo minus videtur inesse, & inest, ergo de quo magis: quis enim nescit, quòd minus, nocuum inesse videtur alterantibus, quàm solutiuis Medicinis? & nihilominus magno naturæ eas esse nocuum probatum est, ex quo sequitur, quòd multò magis solutiue Medicinæ dùm vnà cum cibis adhibeantur, naturæ erunt detrimento; quia præter id, quòd actiue agunt, vt alterantes, faciunt etiam velocius cibum de stomacho descendere: & sic inconcoctus (cum descenderit) chylus actiones faciet; à quibus omne malum provenire poterit: sed quod magis est, tali agitatione calor congenitus valè offenditur, atque imminuitur, cum quia corpus non nutritur, cum cibus inconcoctus in sanguinem ad nutritionem aptum transmutari nequeat; non coctis enim, corruptisque in ventriculo cibis (inquit Galenus) bonus in iecore, venisque sanguis creari non potest: quo fit, vt minus corpus

6 de mor
bis vulg.
com 4.
tex 25.

corpus nutriatur, atque perinde carnes consummentur, & sic corpus gracile euadat, atque pro ratione sanguinis malum in habitum conuertatur: quod sæpè in his expertus fui, præcipuè in quadam nobilissima Veneta, cui quidam Medicus ex primatibus Benedictus scilicet Flanginus magna instantia vinum sena alteratum inordinauerat, vt cuilibet vini cyato in prandio bibendo tantillum ipsius immisceret, quia hoc modo quasi miraculosè alius lubrica redderetur: cumque eidem prius ego consulissem, vt ius interdum ante prandium cum vntia olei amigdalorum dulcium recentis, vel vntia cum dimidio, aut panis secundarij bucellam melle exceptam in prima mensa comederet, atq; multò minus, quàm secundo remedio excreuisset, tunc laudibus Flanginum extollebat; quia ei remedium dederat, quo prorsus alius lubrica, quinimò relaxata erat: ego autem, quæ excernis Clarissima Domina, nè liquida sunt, ac præter consuetum multo fetore referta? utique ea dicebat. & ego, tibi Clarissima Domina obnuncio, quòd paucos ab hinc dies gracilis euades, atque tuus stomachus ineptus ad digestionem fiet: quæ (cum paucum post tempus res) vt dixi, succederet errorem Medici, seu potius ignorantiam, experientia cognouit: sed id ipsum in pluribus sæpè obseruau; quidquid autem de vino solutino dictum est, accommodari potest etiam pilulis à cæna assumptis, quippè quæ eo prætextu, vt scilicet à capite attrahant, Medici quidam propinant, cum eandem agitationem, quam in vini exhibitione diximus, facere possint; quinimò maiorem, si maior eorum virtus solutiuu fuerit; quia dùm descendere volunt, cibum agitant, eumque extra ventriculum ducunt; quia natura eo motu irritata, tentat expellere, quæ in motu sunt, tanquàm sibi nocua; vnde longè melius est, vel an-

te cænam, vt absque cibi alteratione descendere possint, vel mane eas adhibere; quo tempore cauendi sunt cibi liquidi, & facilis alterationis; quia tametsi ante cibum assumptæ pilullæ agitationem non causent; nihilominus interdum ea fieri potest, nempe propter cibum natura sua corruptibilem, vel si pillullæ sint scamoneatæ, & cibus pauca distantia assumatur; in his enim scamoneatis quattuor, vel quinque post horas cibus assumendus, veluti, si eadem pilullæ, siue boli lenitiuæ solam virtutis fuerint; post dimidium horæ, vel horam, aut post duas horas comedi potest; at si in potione fuerit Medicina, quomodocunque res fuerit (aceto excepto soluentibus alterato, quippè quod velocius descendit, accitius, quàm reliqua Medicamenta) cibus nisi post quattuor horas assumendus est; quia facile esse posset, vt vnà cum ipso cibo fieret comitio: &, quod sequitur, cibi corruptio. atque hæc pronunc dicta sufficiant.

Quòd in renum affectibus, seu vrinae difficultatibus cassiam, aliaque diuretica statim exhibent: quod tamen pro patientibus est perniciosum.

Caput Trigesimum sextum.

S Vnt quidam Medici, vt præcipuè Venetijs obseruau, qui quum aliquis de renum inflammatione, vrinae difficultate, ardore, atque in vijs ipsis vrinarijs dolore conquærantur, illicò ad cassiam confugiunt, ipsamque renibus conferre, eosque refrigerare, atque vrinam prouocare dicunt: cum tamen, & renibus, & vesicæ valdè obesse possit, si corpore potissimum repleto detur; quod quidè probare non difficilè est, atq; eorum opinione tanquàm ridicula silentio inuo-

inuoluta, qua scilicet cassiam refrigerare dicunt, cum lyppis, & conso-
ribus notum sit, quod dulcia omnia
calefaciunt; dico primum, quod cas-
sia ipsa, cum vim diureticam habeat,
ut isti asserunt, si corpore repleto ad-
hibeatur, quæ in superioribus parti-
bus inuenit cruditates, tunc etiam
biliosos humores ad renes, vesicam-
que secum ducit; & sic obstructions
adhuc magis adaugebit, quarum cau-
sa inflammatio etiam magis excitari
poterit, plusque si bilim secum duxe-
rit; Porro vndique Hippocratis, Ga-
lenique locorum præceptum est. si
materia non bene vergat, reuelenda
sit; non quidem bene vergit, si infla-
mationem in renibus excitat, si vri-
næ retentionem, si dolores illis in
partibus causet; parique pacto cor-
pore repleto nullo modo diuretica
adhibenda, nè ad partem affectam
materia antecedens ducatur; tutius
ergo cassia omissa aliud Medicamen-
tum est adhibendum; quod potius à reni-
bus ad intestina attrahat, quam
quod ab intestinis ad renes ducat;
hæc nihilominus pestis statim in v-
rinæ affectibus dandi cassiam inter-
primates Medicos diuagatur, atque
quod peius est, etiam liquiritiam,
aut anisorum puluerem, aut aliquod
aliud diureticum eidem cassiæ admi-
scent; ut velocius nocuas materias
ad partem affectam cassia ducere
possit; Quapropter, ut hi vera Me-
thodo tractentur affectus; prius an-
tecedens materia purgante Medica-
mento, cui nulla vis insit diuretica,
per ventrem est educenda; sic per
venæ sectionem, ubi opus fuerit;
quia amota, quæ ad renes, urinarios-
que meatus fluxio tendit, natura fa-
cilè, quod reliquum est, absque diu-
reticis superabit; quantum autem à
vera Methodo isti aberrant, dum
cassiam in renum, vesicæque affecti-
bus adhibent, iam unicuique conspi-
cuum esse potest.

*Quod Medici plerique contra ra-
tionem ab assumpto pharmaco
somnia inibent, ac vetant.*

Caput Trigesimumseptimum.

Magna est inter Medicos contro-
uersia, nunquid scilicet ab as-
sumpto pharmaco solente sit dor-
miendum; alij etenim per horam sta-
tim esse dormiendum volunt, atque
alij prorsus id ipsum improbant;
improbant quidem, quia dicunt phar-
macum somno à natura superari, &
sic alimenti vicem gerere; atque in-
dè nullam sequi ventris solutionem
posse; quod tamen falsissimum est;
quos interdum Venetijs perconta-
tus fui, an scilicet a cæna dent pilul-
las, quod cum affirmatiuè responsum
dederint; & ego his, igitur ea nocte
assumentes non dormiunt? vel pilul-
larum nulla apparet operatio? quod
cum asseruerint & ipsos dormire, &
operationem sequi; cur ergo vultis
inhibere, nè mane ab assumpto phar-
maco statim per horam dormiant?
cur (inquam) & tota die illud tan-
quam damnosum, interdicitis? for-
sàn nè ante cænam, & pilulas datis
permittentes, ut à cæna tota nocte
dormiant? & nihilominus nulli est
dubium, quin pilullæ optimè soluant;
si igitur pilullæ, vel quoduis aliud
medicamentum solutiuum ante cæ-
nam, & post cænam assumptum æ-
gro, seu assumente tota dormiente
nocte optimè operetur, aliumque
mirificè pro ratione suæ facultatis
soluat, cur in dubium reuocandum
est? an ab eo pharmaco, quod mane
assumitur, dormiri possit? cur & die
illa interdicitur somnus? si, quod as-
sumitur uesperis, & tota nocte dor-
miatur, optimè operetur, aliumque
soluat? Equidem nullam isti habent
rationem, qua suam probare possint
opinionem, sed alter alterum sequi-
tur, quo fit, ut cæcus cæcum du-
cat,

Eat, atque ambo in foueam cadant.

Prima igitur opinio utilius est amplectenda, qua scilicet iubetur, quod ab assumpto pharmaco per horam sit dormiendum: Non tamen hæc adeo vniuersalis esse debet, vt ad omnia pharmaca, omnesque personas extendatur: in his enim distinctione est incedendum: vnde prius distinguendum est de solutiuis Medicinis, postea de personis.

Medicinarum ergo aliarum solutiuarum dicuntur, quippe quæ electione attrahendo educunt, atque aliarum lenitiuarum nuncupantur, quæ admodum debiles sunt. si de primis sermo noster fuerit, dico, quod in quacunque forma ægro, vel sano corpori oblata fuerint, semper est dormiendum: ratio ea quidem est, quia per somnum calor concentratur, & sic Medicamentum maiorem, ac si homo ipse vigilaret, recipit vigorem: potentialis siquidem calor in Medicina existens congeniti ope in actu ponitur; alioquin nulla sequeretur operatio. Porro eatenus Medicamenti operatio contingit, quatenus ab innato calore eius potentia attractiua in actu ponitur: etenim pro ratione vigoris, quem ab innato recipit, operatur: quod quidem in animam agentibus clarè dignoscitur; quibus si Medicamen offeratur, ac detur: nulla ob id sequetur operatio: quod si dicas, propter caloris defectum id non accidere, & quod Medicamentum calore non egeat innato, vt ventrem soluat, est idem, ac si dixeris, quod Medicamen solutiuum in os, seu ventrem cadaueris injectum possit feces, ac humores ab ipso cadauere educere, quod valdè ridiculum est.

Quapropter in extremis nedum laborantibus, sed quoque sanis in corporibus calorem in stomacho ob pituitæ copiam obtusum, ac torpentem habentibus solutiuum datum, si præcipue pilullæ, aut boli, aut puluis fuerit, nulla ventris inde sequitur so-

lutio, aut si aliqua, admodum exigua: quia calore deficiente virtus potentialis Medicamenti in actu non ponitur: & ego in ægris non modò viribus destitutis id obseruavi; sed in sanis quoque corporibus cognoui: vbi enim stomachus adeo pituita redundabit, ita & corpus ea refertum fuerit, vt congenitus eiusdem pituitæ humiditate, atque frigidityte sic torpescat, vt etiam homo ingenio obtusus reddatur, quamuis violentissima medicamenta in tali homine adhibita fuerint, aut nihil, aut per exiguum ea purgabant: & sic sapissimè continget, vt nulla sequatur operatio: atque recordor ego, quod Ferrariæ in D. Annæ publico Hospitio in quodam rustico melancholia laborante (qui adeo sensibus erat obtusus, quod non recordabatur, an manducasset, nec sciebat, quid fames, quid sitis esset) antimonium absque euacuationis beneficio sæpè exhibui, & illud dedi semper ita dosim augendo, quod vsq; ad triginta grana perueni (cum quinque in alijs copiosè educerent grana) & nihilominus nunquam in ipso euacuauit: quia calor adeo pituitæ copia erat obtusus, vt nullam vim haberet, qua Medicaminis potentiam ad actum redigere posset: licet quidquid antimonium facere nequiuisset, manæ Medicina fecerit; quia sua dulcedine, ac humiditate de stomacho descendendo, ac ventrem leniendo, lubrificandoque eduxit: hæc tamen, quæ dixi, non semper vera erunt, quia omnis regula patitur exceptionem, sed quomodocunque res sit, vt scamoneati Medicamenti operatio contingat, necesse est congenitum robustum, ac fortem esse: cumque hic in somno talis sit, non autem in vigilia: tutius est ab assumpto Medicamento dormire, quam vigilare: quod autem in somno calor sit multus Hippocrates sexto, de morbis vulg dixit. nempe euidenter vigilans calidior extrinse-

N cūs,

Com. 4.
tex. 14. secundum

*Galenus
diuisio-
nem.*

Tex. 10.

Aph. 1.

eus, interius autem frigidior, dormiens est contrarius. ubi Galenus Hippocratis opinionem sic probat. dormientes plurimis stragulis, cum, & capitis egent tegumento, si frigidus, ut hyberno tempore, quo circumfunduntur, aer sit; atque interdum vigilantes hæc non requirunt. atque eodem loco vigesimo textu. concoquit planè somnus (inquit ipse) utpotè calido tunc interiora petente: parique pacto eodem libro in quarto commento. calor in somno (dixit) intus, in vigilia extra: quod etiam secundo aphorismorum confirmavit.

Si ergo in somno calor intus sit, in vigilia extra: atque solum Medicamen pro ratione caloris, qua eius potentia in actu ponitur, operatur; sequitur ex hoc, ut melius dormiendum sit, quam vigilandum: quum (inquam) Medicamen assumptum fuerit: idque tam in sanis, quam ægris corporibus faciendum, si de solutiui electione attrahentibus sit sermo. sed antequam ultra progrediamur contra, quæ hæctenus à nobis dicta sunt, non exigua oritur difficultas: etenim si solutiuum Medicamen non operatur, nisi pro ratione congeniti, cuius ope eius attractiua potentia in actu ponitur: sequitur ex hoc, quod idem solutiuum tutius dari possit æstate, quam hyeme: quia cum tempore æstiuo debiliior calor intus sit, quam hyeme: & nihilominus, si idem solutiuum, quod uni corpori conuenit hyeme, eidem æstiuo tempore daretur, vel superpurgatio, vel saltem multò maior, quam altera hyemis, fieret euacuatio: Ad quam quidem difficultatē primò respondetur, quod tametsi æstate ventres congenito minus calidi, quam hyeme fiat, non tamen de aduentitio id dici potest: unde æstate idem quoque corpus calore æquali, seu potius maiori, quam hyeme, exuberabit, sed aduentitio; quippe qui quamuis ad coctionem inutilis, est tamen conueniens ad Medica-

mentum adiuuandum, ut eius facultas potentialis ad actum redigatur: quod si ventris fluxum idem Medicamen, quod satis conuenienter hyeme eduxit, æstate facere possit; id euenit, quia tempore æstus bilis quantitate alios superat humores; pro cuius ratione, & fluxus, & superpurgatio, nempe illius humoris tunc dominantis acrimonia, fieri potest. sed ut unde fluxerat oratio, reuertar. si de lenitiuis medicinis sit loquendum: prius de earundem forma est distinguendum: etenim si in potione, dormiri potest; quinimò dormiendum est; quia calor nunquam adeo validus esse potest, ut Medicamentum in nutrimentum vertat; quia ipse obtunditur mole, ac Medicinæ humiditate; & ideo calor pro posse ad interiora reuocandus est; quod si somno id facile contingat, tunc à Medicina assumpta est dormiendum. sic quoque post pilulas etiam si debiles fuerint; quia quoquomodo tales sint; hæc nihilominus solutiua electione educuntur, quamuis debilia, qualis agaricus, & aloes, semper recipiunt, eo excepto, quod non habent naturam, quæ ad nutriendum apta esse possit: unde solum in Medicina leui in bolo assumpta non est dormiendum; cuiusmodi est cassia, diaprunis simplex, pulpa tamarindorum, diasebestem simplex, lenitiuumque electuarium: quia his quidem materia inest, quæ si vehemens esset calor, posset in nutrimentum conuertere: quinimò non multò post tale assumptum Medicamentum est comedendum; nè (ut dixi) in nutrimentum vertatur; sed adhuc etiam personarum destructio est adhibenda; si enim corpus forte valde fuerit, & robustum in lenitiui exhibitione, etiam si lubet in quacunque forma fuerit assumptum, dormitio prorsus interdicatur; At si corpus, ac calor debilis fuerit, ut quasi semper in ægris contingit, in quacunque Medicina etiam lenitiua, atque in quacunque forma assumpta, dor-

Dormiri potest; etiam si febrilis admodum fortis esset, cum talis ad coctionem nihil conducatur, ideo febrilis caloris ope Medicina in nutrimentum conuertere nequit, quia talis calor (ut dixi) ad coctionem cum aptus non sit, sed solum ad destructionem, de Medicinæ ad nutrimentum conuersione non est timendum; si modò de somno à prandio facto sit sermo: in omnibus Medicinis, omnibusq; personis dormiendum est; quia nulli est dubium de nimio calore, cum qualiscunque fuerit, eius actio bipartita est; cum, & ciborum coctioni, & humoribus à Medicamine collectis, vel attractis tunc incumbat; qua hora autem sit post assumptum Medicamentum manducandum; hic locus ad hanc tractationem non est accommodatus: tamen si breuiter dicam, post potiones cuiuscunque generis, siue sint lenitiuæ, siue solutiuæ, tanto tempore ad manducandum standum esse, ut prius extra stomachum Medicina sit, nè cibus cum ea confundatur, ut exemplo tempus quattuor, vel quinque horarum: sic post omnia solutiua standum esse in alijs formis assumpta dico: nè calor cibo impeditus quidquid Medicamen congregauit, ad expellendum euadat ineptus, post autem lenitiua in bolo, atque in pilulis assumpta una, vel duabus horis standum; nec plus, quia cum debiles sint tales Medicinæ, cibus per compressionem adiuuat operationem ipsam.

Quod Erysipelatibus repellentia temerè applicant, etiam si faciei, capitiq; ea acciderint.

Caput Trigesimum octauum.

Erysipelas ab exterioribus ad interiora verti, non est bonum; ab interioribus autem ad exteriora, bonum. Hæc sunt Hippocratis verba sexto aphorismorum memoriae pro-

dicta, super quibus inquit Galenus.

Non solum Erysipelas, sed aliud quodcunque, quod ex profundis, & principalibus partibus transfertur ad cutem bonum esse signum, ac causam debemus existimare; contra verò, si ad interiora, & profunda transfutetur malum.

Quapropter ex his Hippocratis, atque Galeni verbis clarissimum esse constat, quod, qui Erysipelatibus refrigerantia, reprimentia uè applicat, valde errant; quandoquidem materia à nobilioribus ad ignobiliora à natura transmissa, his prædictis ad nobiliora iterum reuocatur; sed, quod peius est, nedum id ipsum, quum pars longinqua, utpotè crus, eodem Erysipelate afficitur faciunt, sed etiam faciei, capitiq; tali morbo, vel simili malè affecto hæc eadem aliqui applicant; atque adhuc recordor, quod cum annos ab hinc quattuordecim illustrissimus Herneſt Buiilaquius; Marchio Ferrariensis Bononiæ variolis laborare inciperet, rogauit Medicum, cui eius cura commendata erat, nè permitteret faciem hoc morbo affici, si fieri posset; quippe qui, ut ei morem gereret, niue facies tota texit, quo factum est, ut febris adaucta nedum, sed facies ipsa hoc non obstante repellente inflammatione, nedum variolis, tota affecta sit; atque ni reuellentibus adiutus fuisset, in delirium prorsus incidisset, quippe quod post niuis usum iam inceperat.

Vnde magnus error quidem est qualibet in parte corporis exortum Erysipelas reprimere, sed maximus, si caput, aut faciem, occupauerit; reprimentia (inquit idem Galenus sexto aphorismorum) non reprimunt vehementes fluxiones, sed potius excerni prohibent.

Non ignoro tamen Galenum pluribus in locis ab initio in frigiditatibus Erysipelata curare, id nihilominus tanquam in cura coacta facit,

N a utpe-

Cap. 3.

utpotè dolorem respiciens, atque quasi symptomati occurrens; quippe qui, cum decimoquarto Methodi in Erysipelate repellentibus ab initio, atque refrigerantibus doloris ratione Medicum posse uti dixerit, sequens postmodum hæc scribit.

Nec tamen non periculosa toti corpori est eiusmodi curatio; propterea, quod bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur. quibus quidem patet, quod tutius est absque repellentibus, refrigerantibusque ipsa curare, quam hæc ipsa adhibere. sed præcipue cum in capite, aut facie fuerint reperta, nihil agendum, sed euacuationibus utendum, nec localibus opus tractandum; siue ea frigida, siue calida fuerint; prima enim ad nobiliorem repellit partem, utpotè ad cerebrum, atque secunda à longinquis partibus ad affectam attrahere posset; quæ pariter cerebro propinqua est, unde reuulsionibus, atque euacuationibus ad contraria factis incumbendum est. præter autem supradictum incommodum ex refrigerantibus erysipelatibus applicitis alia etiam producuntur mala, inter quæ scirrhus, quia astringentibus, ac refrigerantibus materia indurata in scirrhum vertitur: quod quidem Galenus secundo ad Glauconem animaduertens, de scirrho ipso loquens hæc dixit. fit autem ex humore lento, & crasso, qui partibus, quæ indurantur, tenaciter infingitur, interdum itaque statim à principio congregatur paulatim, & augetur; crebrius vero Medicorum imperitia paratur, cum vehementer erysipelata, & inflammationes astringant, & infriquant; unde de re hac quoque septimo de comp. Med. per genera tractans ait.

Si parti inflammatæ solani succum imponas, densari eam, stiparique, & cohiberi transpiratus conspicias; itaque si plusculo id ipsum tempore facias, non rubram seruabis particu-

lam, sed aut liuidam, aut atram efficias: id quod assidue in erysipelatis à Medicis plerisque fieri videre est; nam, & ea tempore dura, atraque, immodicè refrigerando efficiunt. quod si ergo non solanum, sed anthemida, hoc est, chamæmelum, parti inflammatæ imposueris, eam prorsus contra effici videbis, quippe quæ rara, fusa, mollis, laxaque euadet, cum nudum cutis exulcerata fuerit: multumque illius superfluitatis, quæ sub ipsa continetur, transpirabit, nec liuida amplius, atraue erit, etiam si vel plurimis deinceps diebus chamæmelo utaris. fundere enim hoc, ac digere per halitum potest; haudquaquam contrahere, condensareue, aut transpiratus prohibere.

Tutius ergo est temperatè calidis in erysipelatis curatione uti, quam frigidis: illa enim mollia reddunt ipsa, quia transpiratum non prohibent, sed, ut euacuatio per halitum fiat, in causa est; at frigida densant cutim, & prohibent transpiratum: ex quo postea liuida, atraque pars euadit: & sic aut scirrhi fiunt, aut aliquod aliud malum, quod ad atram pertinet: & licet (ut dixi) ad symptoma rationem habendo, Galenus interdum frigidis usus fuerit, non ob id regula adeo generalis, ac tuta est, ut in omnibus adhiberi possit: sed pro ratione doloris, fluxionis, personæ, temporis, ac regionis operandum est: atque nunquid simplex erysipelas, aut mistum sit considerandum: namque cautius etiam incedendum, si phlegmonis, aut ædematis admissionem habuerit, quod idem Galenus primo de comp. Medic. per genera admonet: sed quomodocunque res sese habuerit, semper laudabilius erit, si Medicus morbi causam prius respexerit, eamque amouebit: si enim causam adimere possumus, contra symptoma non pugnamus; sed ægritudinem curamus, inquit Galenus. quæ ergo antecedētis materiæ euacuationem,

Cap. 4.

12. Meth.
cap. 7.

eius.

Cap. 4.

Cap. 9.

eiufdemque generationis inhibitionem respiciunt, moliri debet Medicus, sed quoque ea, quæ coniunctam materiam euacuare per halitum possunt parti interdum applicanda sunt, quæ vero cohibent eam symptomati occurrunt; nec causam amouent, sed eam adaugent; eo excepto, quod ad nobiliores partes nocuos humores propellunt: quod si de his erysipelatibus, aut inflammationibus, quæ circa faciem, oculosuè exoriantur sit sermo, si his frigida applicentur, adeo perniciosum erit, ut facile in delirium ægrotus incidere possit; potius ergo temperata applicanda; si verò de faciei, capitique erysipelatibus tractabitur, tunc nihil applicandum esse censeo, ob scilicet ab initio allatam rationem, quia si frigida, cerebrum lædes, si calida, id quoque efficies, ut ad superiora attrahendo, cerebrum offendas; igitur vel temperata, quod tamen non approbo, ut oleum recens amigdarum dulcium, vel nihil, quod summè laudo; quia (ut experientia à ratione nequaquam abiuncta sæpius me docuit) semper bonum exitum videbis, si quæ ad victus rationem, quæ ad vniuersales euacuationes, quæ ad reuulsiones, ac quæ ad partium corroboracionem pertinent, rectè adhibita fuerint.

Quod plus in prandio, leuiusque in cæna sit comedendum, plerique Medici iubent.

Caput Trigesimumnonum.

A Pud Medicos penè omnes communis est opinio, ut leuius in cæna, vberiusque in prandio sit comedendum: contra quos talis ratio formari posset, eo tempore, quo calor innatus est fortior, ac ad coquendum magis aptus, vberius cibus est sumendus: sed vesperti, ac nocte magis, quàm mane, ac interdum conge-

nitus est huiusmodi: ergo vesperti, ac noctu vberius naturæ offerendus est cibus, quàm mane, aut interdum: per illud tamen verbum mane, intelligo horam prandij, non autem tempus, quo supra terram sol ascendit.

Maiores argumenti est clarissima, & nulla eget probatione, quia & Hippocrates hoc idem asseruit, dum dixit, qui crescunt plurimum habent calidi innati, ergo plurimo egent alimento. minor duplici modo probatur; primùmque temporis ratione, quia cum nox, ac vespertim frigidior reliquo die tempore sit, sequitur, quod calor tunc sit fortior, quia propter ambientis frigiditatem ad interiora retrahitur, nec aliam ob causam Hippocrates dixit, hyeme ventres calidissimi, sic quoque, & Galenus: igitur ob ambientis frigiditatem tali tempore calor congenitus sit fortior, præcipuè, quia nocturnum dormimus, quo tempore calor est intus, sicuti in vigilia extra reperitur: quod capite trigesimo septimi præsentis tractatus pluribus Hippocratis, ac Galeni authoritatibus probauimus: sed potissimum per Hippocratem dicentem. euidenter vigilans calidior extrinsecus, interiorius autem frigidior, dormiens è contrario: quod perbellè probat Galenus in commento, ut loco citato constitit: si ergo vesperti, nocturnoque calor innatus est fortior, & propter ambientis frigiditatem, & propter somnum, tunc vberius cibandum est.

Ad hæc tempus longius, maiorque distantia est inter cænam, ac prandium, quàm inter prandium, ac cænam: igitur propter longitudinem temporis, vberius quoque cibus in cæna, quàm in prandio, dari debet: hæc eadem sententia eisdem rationibus probata habetur in libro de dissolutione continua Galeno tributo, & quàmuis idem liber Galeni non esset, est nihilominus viri non trivialis, si Galeni nomine reputatus est dignus, quare hæc ibi memoria prodita sunt.

Melior

1. aph. 19

6. de morbis vulg.

Melior horarum in accipiendo cibum, est hora frigiditatis propter aggregationem caloris naturalis in interioribus corporis: sed in hora caliditatis oportet, quod dimittatur acceptio cibi, quia caliditas aeris attrahit calorem naturalem ad exteriora corporis, & euacuatur ab interioribus, & debilitatur calor in interioribus corporis ad digestionem. & propter hoc est, quod antiqui præferabant cenam prandio, præcipientes, quod iumeretur plus in cena propter aggregationem caloris in interiora corporis frigiditate noctis, & somnum, quia caliditas in somno reuocatur, & calefacit interius corpus, & infrigidat extrinsecus. quod si hæc verba suspecta isti habuerint, quæ nihilominus inexpugnabili ratione munita sunt; audiant Galenum ipsum septimo Methodi de cibandis conualescentibus loquentem.

Cap. 6.

At quoniam (inquit ipse) non solum quies, & somnus, sed etiam longius tempus huius naturalem administrationem excipit, rationabile est ut valentiores ciborum hoc maxime tempore, nempe vesperi, offeratur, itaque etiam athletæ omnes sic faciunt, hæc ille. cum tamen paulò superius dixerit, valentius alimentum exhibendum vesperi censemus. in quo quidem loco longiori sermone hoc idem perbellè probat, ac defendit. salua tamen quorundam consuetudine: cui aliquid condonandum est, vnde si quispiam longissimo tempore assuetus esset plus mane, quam vesperi comedere, & hoc usu se incolumen seruaret, nihil immutandum est huic: quod si dixerint vapores in somno ad caput ascendere, & ob id leuius vesperi cibandum sit: respondeo, quod vapores bonæ digestionis suauem somnum conciliant, si præcipue cibi optimi nutrimenti fuerint, nec catharum generant: vnde peius esset mane vberius cibum assumere, qui postea caloris indigentia, cum tem-

poris breuitate, quæ inter prandium, ac cenam conspicitur, indigestus, ac incoctus relinqueretur, à quo post modum nocte adueniente per somnum cruditarum vapores ad caput ascenderent, quia sic destillationes, seu cathari facile fieri possent.

Quod cum Medicorum infiscia, ac ignorantia ægri pereant, nedum ob eorum Medicorum errorem ipsæ egroti vita priuantur temporali, sed anima quoque ipsorum in salutis discrimen ponitur, cum ante tempus assignatum moriantur, de qua re ratio redditur.

Caput Quadragesimum.

MVndi fabricator Deus omnipotens hominem primum sapientia ita exornatum creauit, ut nè quidquam occulti in hac mundiali Machina solo eius nutu in esse positum reperiri possit, quin homini ipsi cognitum tunc fuerit: atque præter id, quod Theologorum schola id ipsum consentit, cæteris quoque omnibus hac ratione persuasum esse potest, quod nimirum sicuti à bono non nisi bonum, ita à perfecto perfectum: cumque conditor orbis perfectione infinitæ virtutis semper fuerit, hominem perfectissimum, quinimò cuncta ab ipso creata perfectissima fuisse nobis credendum, licet pro rerum tatarum capacitate hanc cunctis dederit perfectionem: nec plus facere (si rerum ipsarum capacitas respiciatur) quam fecit, potuisset: etenim si hominem perfectiorem creasset, nec amplius homo, sed aliquid aliud ab homine diuersum fuisset; vnde cuncta (respectiue loquendo) perfectissima maximus Deus ex nihilo creauit, dicant quidquid volunt rerum naturalium seru-

In Eccl-
saffico
cap. 18.

1. parte 9.
94. ar. 3.

seruatores: vidit igitur Deus, quod quaecunque creauerat, erant valde bona, igitur valde perfecta: quia nulum est bonum, quin pro ratione bonitatis sit perfectum; veluti omne perfectum esse non potest, quin quoque pro ratione perfectionis sit bonum: nihil igitur imperfecti in vnaquaquere à summo Deo creata homo inuenire potest: non est (inquit sapientia) minuere, nec adijcere magalia Dei. Verum cum hominem sibi similem, mente scilicet imbutum efformauerit, non est putandum, quin cuiuscunque sapientiae capax natura fuerit. hinc Thomas sanctus rerum omnium scientia Adam ornatum fuisse multis probat rationibus. At miser verbis sociæ, Eux scilicet, deceptus, peccati lapsu quasi oculis eius velo quodam ignorantiae obductis multorum cognitione semetipsum priuauit: atque inde misera hæc hominis fuit conditio, vt vi peccati in deterius semper magis laberetur. Porro primus parens manibus perfectissimis nedum formatus fuit, sed à summa bonitate de limo terræ factus, quippe quæ terra nundum ante peccati errorem maledicta erat; sed omni benedictione æterni Dei munita, ac fecundata: Nos igitur infecto semine propagati sumus; cumque hominum malitia omni tempore incrementum suscepit, cum ea peculiari gratia, quam ab initio adeptus fuit, post commissum peccatum fuerit priuatus, factum est, vt semper in dies lapsus sit in deterius. Non ergo mirum, si inter litterarum professores pro rerum veritate inuenienda, tametsi vna in rebus omnibus, atque eadem sit, tot contentiones, tantaque opinionum diuersitas audiatur: huius quidem rei causam in aliud non fore referendum arbitror, quam in nostræ naturæ ob primi peccati penam imperfectionem acquisitam: quo factum est, vt homo quantocunque adhibito labore, quæ occulta per se

ipsum inuenire nequeat, quæ obscura ignorare debeat; nouit hoc idem Salomon; Aposui (inquit) cor meum, vt scirem sapientiam, & intelligerem distensionem, quæ versatur in terra; talis enim diebus, & noctibus somnum non capit oculis, & intellexi, quod omnium Dei operum nullam possit homo inuenire rationem eorum, quæ fiunt sub Sole, & cum laborauerit ad quærendum, non inueniet; atque in alio loco. nec est inuenire Magalia Dei, cum consumauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit, operabitur. hoc idem asseruit Apostolus.

Hæc in Mundo exorta ignorantia in dies adeo increbuit, vt multorum malorum causa existat, sed præcipue Medicis præpollet multis, qui hac obcecata peste ægrotos nedum vita sæpè priuant, sed animam quoque ipsorum in salutis æternæ discrimen ponunt; quum (inquam) eorum Medicorum defectu ante tempus à summo Deo destinatum ad exitum vitæ proueniunt. Porro, quod dico, facile probari potest, si mihi concessum fuerit, quod Dominus Deus nedum homini cuique vitæ terminum assignauit, vt apud Iob legitur. Vita hominis brevis est, numerus mensium apud te est, terminos constituisti, qui præteriri non poterunt. verum quoque omnium horarum totius eiusdem hominis vitæ saluberrimam pro mortis puncto assignasse, in qua scilicet maiorem dispositionem ad misericordiam petendam haberet, quam cæteris in totius vitæ alijs; quippe qui cum nè quidquam (quod ipsi homini adiumento esse posset) intentatum reliquisset, cum etiam carnem nostram in vtero Beatæ Virginis pro nostra salute assumere voluisset; indeque pati, ac demum acerbam subire mortem, tanto magis nobis credendum est horam totius vitæ magis salubrem ad animam à corpore separandam homini ipsum assignasse; vt & boni Maestatem suam de hac quoque gratia,

In Eccl-
saffico.
cap. 8.

In Eccl-
saffico. 18.

Ad Rom.
11. ad Co
rint. epist.
1. cap. 2.

Cap. 14.

Melior horarum in accipiendo cibum, est hora frigiditatis propter aggregationem caloris naturalis in interioribus corporis: sed in hora caliditatis oportet, quod dimittatur acceptio cibi, quia caliditas aeris attrahit calorem naturalem ad exteriora corporis, & euacuatur ab interioribus, & debilitatur calor in interioribus corporis ad digestionem. & propter hoc est, quod antiqui præferabant cenam prandio, præcipientes, quod iumeretur plus in cena propter aggregationem caloris in interiora corporis frigiditate noctis, & somnum, quia caliditas in somno reuocatur, & calefacit interius corpus, & infrigidat extrinsecus. quod si hæc verba suspecta isti habuerint, quæ nihilominus inexpugnabili ratione munita sunt; audiant Galenum ipsum septimo Methodi de cibandis conualescentibus loquentem.

Cap. 6.

At quoniam (inquit ipse) non solum quies, & somnus, sed etiam longius tempus huius naturalem administrationem excipit, rationabile est ut valentiores ciborum hoc maxime tempore, nempe vesperi, offeratur, itaque etiam athletæ omnes sic faciunt, hæc ille. cum tamen paulò superius dixerit, valentius alimentum exhibendum vesperi censemus. in quo quidem loco longiori sermone hoc idem perbellè probat, ac defendit. salua tamen quorundam consuetudine: cui aliquid condonandum est, vnde si quispiam longissimo tempore assuetus esset plus mane, quam vesperi comedere, & hoc usu se incolumen seruaret, nihil immutandum est huic: quod si dixerint vapores in somno ad caput ascendere, & ob id leuius vesperi cibandum sit: respondeo, quod vapores bonæ digestionis suauem somnum conciliant, si præcipue cibi optimi nutrimenti fuerint, nec catharum generant: vnde peius esset mane vberius cibum assumere, qui postea caloris indigentia, cum tem-

poris breuitate, quæ inter prandium, ac cenam conspicitur, indigestus, ac incoctus relinqueretur, à quo post modum nocte adueniente per somnum cruditatum vapores ad caput ascenderent, quia sic destillationes, seu cathari facillè fieri possent.

Quod cum Medicorum infiscia, ac ignorantia ægri pereant, nedum ob eorum Medicorum errorem ipsæ egroti vita priuantur temporali, sed anima quoque ipsorum in salutis discrimen ponitur, cum ante tempus assignatum moriantur, de qua re ratio redditur.

Caput Quadragesimum.

MVndi fabricator Deus omnipotens hominem primum sapientia ita exornatum creauit, ut nè quidquam occulti in hac mundiali Machina solo eius nutu in esse positum reperiri possit, quin homini ipsi cognitum tunc fuerit: atque præter id, quod Theologorum schola id ipsum consentit, cæteris quoque omnibus hac ratione persuasum esse potest, quod nimirum sicuti à bono non nisi bonum, ita à perfecto perfectum: cumque conditor orbis perfectione infinitæ virtutis semper fuerit, hominem perfectissimum, quinimò cuncta ab ipso creata perfectissima fuisse nobis credendum, licet pro rerum tantarum capacitate hanc cunctis dederit perfectionem: nec plus facere (si rerum ipsarum capacitas respiciatur) quam fecit, potuisset: etenim si hominem perfectiorem creasset, nec amplius homo, sed aliquid aliud ab homine, diuersum fuisset; vnde cuncta (respectiue loquendo) perfectissima maximus Deus ex nihilo creauit, dicant quidquid volunt rerum naturalium ser-

In Eccl.
saffico
cap. 18.

1. parte 9.
94. ar. 3.

seruatōres: vidit igitur Deus, quod quæcunque creauerat, erant valde bona, igitur valde perfecta: quia nulum est bonum, quin pro ratione bonitatis sit perfectum; veluti omne perfectum esse non potest, quin quoque pro ratione perfectionis sit bonum: nihil igitur imperfecti in vnaquaque re à summo Deo creata homo inuenire potest: non est (inquit sapientia) minuere, nec adijcere magalia Dei. Verum cum hominem sibi similem, mente scilicet imbutum efformauerit, nō est putandum, quin cuiuscunque sapientiæ capax natura fuerit. hinc Thomas sanctus rerum omnium sciētia Adam ornatum fuisse multis probat rationibus. At miser verbis sociæ, Eux scilicet, deceptus, peccati lapsu quasi oculis eius velo quodam ignorantia obductis multorum cognitione semetipsum priuauit: atque indē misera hæc hominis fuit conditio, vt vi peccati in deterius semper magis laberetur. Porro primus parens manibus perfectissimis nedum formatus fuit, sed à summa bonitate de limo terræ factus, quippè quæ terra nundum ante peccati errorem maledicta erat; sed omni benedictione æterni Dei munita, ac fecundata: Nos igitur infecto semine propagati sumus; cumque hominum malitia omni tempore incrementum suscepit, cum ea peculiari gratia, quam ab initio adeptus fuit, post commissum peccatum fuerit priuatus, factum est, vt semper in dies lapsus sit in deterius. Non ergo mirum, si inter litterarum professores pro rerum veritate inuenienda, tametsi vna in rebus omnibus, atque eadem sit, tot contentiones, tantaque opinionum diuersitas audiatur: huius quidem rei causam in aliud non fore referendum arbitror, quam in nostræ naturæ ob primi peccati penam imperfectionem acquisitā: quo factum est, vt homo quantocunque adhibito labore, quæ occulta per se

ipsum inuenire nequeat, quæ obscura ignorare debeat; nouit hoc idem Salomon; Apofui (inquit) cor meum, vt scirem sapientiam, & intelligerem distensionem, quæ versatur in terra; talis enim diebus, & noctibus somnum non capit oculis, & intellexi, quod omnium Dei operum nullam possit homo inuenire rationem eorū, quæ sunt sub Sole, & cum laborauerit ad quærendum, non inueniet; atque in alio loco. nec est inuenire Magalia Dei, cum cōsumauerit homo, tunc incipiet, & cum quieuerit, operabitur. hoc idem asseruit Apostolus.

Hæc in Mundo exorta ignorantia in dies adeo increbuit, vt multorum malorum causa existat, sed præcipuè Medicis præpollet multis, qui hac obsecati peste ægrotos nedum vita sæpè priuant, sed animam quoque ipsorum in salutis æternæ discrimen ponunt; quum (inquam) eorum Medicorum defectu ante tempus à summo Deo destinatum ad exitum vitæ proueniunt. Porro, quod dico, facile probari potest, si mihi cōcessum fuerit, quod Dominus Deus nedum homini cuique vitæ terminum assignauit, vt apud Iob legitur. Vita hominis brevis est, numerus mēsum apud te est, terminos constituisti, qui præteriri non poterunt. verum quoque omnium horarum totius eiusdem hominis vitæ saluberrimam pro mortis puncto assignasse, in qua scilicet maiorem dispositionem ad misericordiam petendam haberet, quam cæteris in totius vitæ alijs; quippè qui cum nē quidquam (quod ipsi homini adiumento esse posset) intentatum reliquisset, cum etiam carnem nostrā in vtero Beatæ Virginis pro nostra salute assumere voluisset; indēque pati, ac demum acerbam subire mortem, tanto magis nobis credendum est horam totius vitæ magis salubrē ad animam à corpore separandam homini ipsum assignasse; vt & boni Maestatem suam de hac quoque gratia,

In Eccl.
saffico.
cap. 8.

In Eccl.
saffico. 18.

Ad Rom.
11. ad Co
rint. epis.
1. cap. 2.

Cap. 14.

tia, ac priuilegio magis laudare possent; atque malis tam magno beneficio abutentibus magni iudicij tempore id ipsum esset confusio. quod autem hora mortis à summo Deo nobis assignata pro naturæ dispositione reliquis totius vitæ propitior sit, præter adductam rationem à sacris paginis id deprobo, vbi salomon. & noli esse stultus, nè moriaris in tempore non tuo. Igitur priuilegium est tempore suo mori, hoc est, tempore, quod Deus vnicuique assignauit; quod etiam ex Psalmistæ verbis elicitur, vbi. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Idem quoque in trigesimo capite Deuteronomij legitur. quod si tempus abreuiatum animæ detrimentum adferre non posset, priuilegium reputarem ego quanto citius homo gloria æterna posset frui, licet interdum de medio tollantur iusti, ne malitia eos immutent, iuxta scilicet illud sapientiæ in capite quarto. raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius; cum ergo Spiritus sanctus per os Dauid malis viris mortem an-

te tempus minetur, euident signum est, quod ad tempus, seu horam à Deo assignatam peruenire est priuilegium, quod ad æternæ salutis faciliorem viam habendam pertinet. Quapropter cum ante tempus sibi assignatum (quod tamen post ipsum mortem retardare nemo potest, vt supra constitit) Medicorum defectu aliquis moriatur, nulli dubium est, quod in æternæ salutis discrimen anima ob Medici culpam ponitur, quia alia hora ad misericordiam puro corde exposcendum non ita forsân disposicuserit; si (quæ supra diximus) sint credenda, vt credenda sunt. Quanta ergo Medicorum ignorantia ægrotis mala adferre possit, ex his, quæ dicta sunt, satis constat. Igitur è cætu aliorum Medicorum tales ignari explodendi sunt; sed heu mihi, quod terra mater antiqua horum defectum, ac ignorantiam tegit; nec his Mundi leges vllam præpararunt penam, quam nihilominus, cum ad æternum Iudicem peruenerint, auferre non poterunt.

Finis Tractatus de Multiplici Abusu in Medicina.

HIPPOLYTI OBICII

E Q V I T I S A V R A T I

Medici, & Philosophi Ferrariensis aduersus
vesicantia reprobantes

DECEM DECISIONES

Ad Bernardinum Gaium Medicum, & Philosophum celeberrimum
in quarum fine addita est Epistola ad Santorium Santorium
Medicinæ Theoricam in Patauino Gymnasio pri-
mo loco profitentem contra quædam errata
in sua Methodo euitandorum erro-
rum omnium reperta.

P R O E M I V M.

In Craty-
lo.

Homo (Bernardine suauissi-
me) inquit Plato *ἄνθρωπος*
ἄνθρωπος nuncupatus est, quæ si
ἀνὰ πᾶν ἃ ὁ νόμος contem-
plans scilicet, quæ videt: hæcque (ait)
potissima ipsius à cæteris animanti-
bus est discrepantia; alia etenim, quæ
vident, nec considerant, nec animad-
uertunt, nec contemplantur: homo
autem & videt, simul & contempla-
tur, animaduertitque, quod videt.
Hac igitur Platonis, quinimò naturæ
lege considerans ego, &, quæ tuis in
lucubrationibus de vsu vesicantium
memoriæ olim prodisti, animo per-
pendens, eadem his, quibus vtor ra-
tionibus, ac sententiæ, quam hæc-
tenus professus fui, aduersari conspe-
xi: Multis autem mensibus anceps, an
meum in his tanto amico exararem
consilium (cum obsequium amicos,
veritas odium) tandem non inscius
hominem mutuum in adiutorium (Se-
neca testante, genitum esse) sapientia
Salomonica dicente, ferrum ferro ac-

cutitur, & amicus exacuit faciem ami-
ci: cùmque mea ex Apologia mensi-
bus elapsis typis mandata, atque ad
te missa clarè cognouerim, rationi-
bus, quas per Philalethem pro tuorū
dubiorum solutione adhibui, te liben-
ter quicuisse; Nunc non potui, non
id, quod ratio mihi suadet, ad te con-
scribere; vt vel his etiam quiescas, vel
tutiora mihi ipsi expendenda tradas.
Cæterum si forte acciderit, vt meæ
tuis minus eruditæ essent rationes,
ob id tamen prouincia hæc mihi ad
gloriam, non ad contumeliam pro-
culdubio erit: cum forti enim viro
quampluribus eruditissimo rem tra-
ctauero; tametsi nostra colloquia no-
mine certaminis minime esse vocan-
da censuerim, cùm ea sic tractanda
esse velim, vt solum, quæ mea circa
isthæc est sententia, dubiaque tuis ex
scriptis auulsa, animaduersaque sa-
pienti trutinæ examinanda, perpen-
dendaque aperiam; animo confidens
te meis vsurum fore rationibus (vt
qui-

lib. de ira.

Proverb.

Λ

qui-

quidem Apologeticis usus fuisti) quinimo eas laudibus elaturum; & quāvis id ipsum non contigerit; nemini nostrum alterius opinio iniuriæ esse poterit; quia sicuti sententiarum diuersitate amicitiam distrahi non est necessum, sic nec vtrò, nec citrò estimationem imminui censerì debet. Quapropter lege ea, qua tu, vir optime, in apertum tuam prodire sententiam voluisti, eadem (inquam) quæ de vesicantium usu sentio, tibi exarabo. postea rationibus, quas ad ea improbanda multa facis, ut mea fert sententia, exoluam; non sanè, ut tua rejiciā, contemnemque: verum ut veritatem defendam. Philalethes enim alias vocari volui.

Quod vesicantia extrinsecus applicata intima corporis calefacere nequeant.

Prima Decisio.

Primo igitur loco aduersus omnes obiectiones, quibus aduersarij usum vesicantium respuere, ac improbare assueti sunt; maximū in Medicina pro ægrotantibus non sine rationibus usum ostendam: ipsasque obiectiones inanes, frivolasque esse simul monstrabo: quibus absolutis, ad ea, quæ ex tua de vesicantibus disputatione mihi dubia afferunt, tractanda ingrediar, singulisque eiusdem operis capitibus (nime fallit opinio) cumulatè respondebo; sed interim eorum primū accedat opinio, quippè qui vesicantium usum damnant, asserentes ex horum applicatione venarum, arteriarumque medio interna viscera non ex guo affici calore, quæ profectò febrilem ob calorem, quo occupantur, cum refrigeratione egeant, adeo incalescunt, ut sæpè febrem non parū a daugeri visum sit.

Ego autem cum rem subtilius pergenarim, nedum vesicantia extrin-

secus applicata posse intima corporis calefacere, sed potius refrigerare clarè perspexi: idque ut nostræ opinioni aduersantes viri intelligant, querendum est, an vesicantium usu interna viscera incalescant mediatè, vel immediatè: dubio procul venis, arterijsque mediantibus hoc fieri ijdem assu- mant, eo nempe modo, quo dici solet, per partem post partem; & sic prima, externaue parte calefacta, reliquæ internæ calefiunt, nempe prius exteriores, per hasque interiores: atque tali via opus est, ut facultas ipsum calorem communicandi prius primæ, seu externæ parti à vesicatorio fuerit impertita, ab hacque alteri, atque per istam subsequenti, donecque ad intimiora perueniatur, rem ita fieri, excogitandum esse arbitror. Sed iterum quæro, quæ rōe id fiat; accidentaliter meo iudicio, vel essentialiter responderi necessum est: per accidens quidem solū actum caloris (iam vesicatorio à partis innato calore actuato) communicando absque ipsius agentis, seu vesicatorij læsione, siueque potentia vlla imminutione, ea, nempe rōe, qua linteum igni appositum absque ipsius ignis læsione incalescit, & sic calor iste facile euanesceat; cum sit accidentalis, quo consumpto parti nulla alia relinquitur calefaciendi facultas, ratione inquā, adepti caloris; cum solū actualitas, non potentia communicata fuerit; hicque calor quam exigui sit momenti in se ipsum cæteris partibus diffundendo patet exemplo linteicalefacti ab igne, quo si exiguè aliud linteum calefieri queat, in tertio, minusque in quarto id nullo modo contingere posse, etiam mulieribus planum est. Ex his autem conijci potest, quod hac via corporis intima usu vesicantium minime calefieri possint; ut igitur id, de quo isti clamitant, fiat: necessum est, per vesicantia nedum caliditatem actu parti communicari, sed ipsam potentiam: ad hoc scilicet,

set, ut tali adepta potestate, pars externa proxime internam, hæcque subsequenter calefacere queat; & sic per aliam, & aliam communicationem ipsius actus, & potentia procedatur usque ad intima corporis viscera; quod autem talis potentia à vesicantibus parti non communicetur, duobus modis mihi probandum propono; experientia scilicet, & ratione: non negotamen, quin eadem potentia uti forma accidentalis sit communicabilis. ut quo. id enim per infusiones fieri sepe videmus (forma accidentalis inquam, quia essentialis, qua subsistit suppositum, incommunicabilis est. ut quo, & ut quod: sic philosophorum ratio suadet) sed per vesicantium applicationem eam formam accidentalem minime communicari posse assero; etenim si potentia hæc (quæ & forma accidentalis vocari licet) parti, cui ipsa apponuntur vesicantia communicaretur, vel tota, vel pars ipsius eidem impertiretur; ut exemplo. si potentia ipsa calefaciendi esset, ut quattuor; impertiretur, ut vnum, vel ut duo, vel ut tria, demumque ut quattuor: sed quocunque modo id fieret, semper vesicatorium eadem potentia priuari, quæ parti impertiretur, necesse est. generatio enim unius est priuatio alterius; quod pluribus in locis docet philosophus; idque patet, quando per infusiones à rebus potentia, formæuè accidentales extrahuntur, quod dubio procul læsione, priuationeuè rei infusæ semper fieri optimi Medici iam diu norunt, immo & seplasiarij ipsi: Nec quis mihi obijciat, dicendo, aliquando inueniri potentiam, quæ absque subiecti noxa communicari solet, ut est scientia, potentia generatiua, huiusmodique aliæ potentia: quia ad hoc respondeo. potentiam in duplici differentia inueniri, quarum altera in rebus animatis, altera in elementatis anima quacunque destitutis cognoscitur: Primo modo est potentia, si-

mul & actus per se; & sic communicatio fit absque communicantis offensa; hæcque potentia duplex est, naturalis, & artificialis; secunda in homine solum est comunicabilis ratione dispositi subiecti, qua dispositione eadem cæteris ad recipiendum aptis absque sui læsione (rei, inquam, comunicandæ) potentia impertire; Naturalis autem potentia ab omnibus animantibus absque detrimento ipsius potestatis communicatur, ut Leo generat Leonem, simulque ei leonificandi potentiam impertit, qua & ipse naturaliter est imbutus; idque propriæ potentia nulla læsione, aut subtractione facit: Potentia autem in rebus inanimatis considerata est duntaxat potentia, non simul actus: quæ etsi per animati corporis natium calorem actuetur, attamen actus ille est per accidens, qui respectiue imperfectus nuncupatur; Ideo talis potentia eisdem in rebus inanimatis reperta non communicatur absque subiecti læsione, ut per rerum infusiones iam ostensum est. Hucusque igitur ex dictis perspicuum est, vesicantium potentiam calefactiuam non posse parti, cui applicantur, impertiri; nisi cum propriæ potentia priuatione. Hac uero hypothese facta ad probandum vesicantia non posse essentialiter communicare suam calefaciendi potentiam partibus, quibus admoventur; quod erat secundum propositum, sic arguo.

Si vesicantium aliqua, tota uè calefaciendi potentia partibus, quibus fuerunt applicata communicaretur, sequeretur, quod eadem potentia vesicantia priuarentur: sed consequens est falsum, ergo antecedens: consequentia ex probatis clara est; eius falsitas multis modis erit perspecta; & primo per horum uirorum sententiam, quippe qui clamitant, vesicantia partem, cui applicantur, nimio calore immutare: ex quibus planum est, vesicantia agentis, partemque patientis uicem gerere; sed si vesicantia

potentia calefaciendi aliquo modo priuarentur, essent passioni obnoxia, & sic patientis uicem gereret, quod est contradictio.

Præterea si ipsius potentia priuatio respectu uesicantium fieret, id eiusdem formæ accidentalis corruptione contingeret; corruptio autem non fit, nisi humidi, calidiq; extranei ope. teste Aristotele, quorum neutrum uesicantibus inest, cum prorsus humiditate sint destituta, cum ex calidis, siccisque componantur: octoque horarum, decemue spacio (quo parti applicita relinquuntur) neutrum horum gigni, rationi est consonum. si uero dicatur, uesicantia triginta horas circiter parti admota persistunt; cum breuiori tempore eorum operatio contingere nequeat; Ideo tanto intervallo fieri potest aliqua humidi, calidique aduentitij introductio. Huiusmodi obiectionibus responsum esse uolo, quod quamplures Medici eorum arbitrio uesicantia confici iubent, quippe quæ spacio temporis à me descripto operari possint, quia sic necessitas exposcit, cum morborum, pro quibus sternendis eadem Medici molitur, ferè nullus det inducias; Ideo olim Francisci stabilis, tanquam alicuius numinis, compositionem pro uesicantibus usurpant; quæ profecto compositio, nisi triginta, saltem quattuor & uiginti horis (ut dixi) operari pollet: hæcque quando ægri animam agunt, moliri nonnulli solent; quod est infamare auxilia absq; ægrotantis emolumento: idque nec conuenit, nec præstat.

Si calor insuper potentialis parti, cui uesicantia admouentur, communicaretur; eadem pars à naturali temperamento essentialiter recessum haberet; & sic semper dolore molestaretur, cum causarum doloris intemperies una sit, ut docet Galenus. sed pars uesicantibus subiecta non semper dolet, cum interpolatis duntaxat uicibus; utpotè quando icores è uesicis

ibi excitatis egredientes sua acrimonia carnem, uel cutim dilacerant; quo tempore non propter intemperiem, sed solutam ob unitatem dolor excitatur. patet igitur (prudens Bernardine) ex probatis aduersus istos, quod usu uesicantium nec per se, nec per accidens intimis corporis partibus calor communicari possit: non per accidens, quia calor sic introductus facillè euanescit, nec ad intima ob eius debilitatem peruenire potest; non per se quia uesicantia propria calefaciendi potentia minimè priuantur: quod etiam experientia perspectum esse potest, quia si postquam eadem amota fuerint uesicantia, alijs rursus partibus admoucantur, idem, quod antea, præstabunt (ni ab icoribus à cuticula egredientibus interdum eorū uis obtundatur) quod Ferrariæ in Diuæ Annæ publico Hospicio millies fui expertus; atque si mihi fidem adhibere nolint, se ipsos non contemnent, qui splenis, stomachiue regionibus ceratum retineri diebus multis, etiam mensibus pluribus, ubi opus fuerit, aliquando iubent; ut pars ipsius cerati calore potentiali foueatur; quod non tandiū applicitum stare permitteret, si octo, decemue horas medicamen calefaciendi potentia priuari crederent; Nec de horum ceratorum usu conqueruntur, dicentes horum administratione intima corporis calefieri, tametsi calidis ex rebus prorsus conficiantur. Miror re uera hos sapientissimos uiros hac de causa tam benedictum Medicamentum sperantes, cum horum nonnulli cucurbitularum in febribus usum laudent, nec uiolentum calorem, qui harum usu actualiter intus introduci potest, metuant: sed de his loco suo iam uerba feci. Interim uesicantia intima corporis calefacere minimè posse abundè monstratum esse arbitror.

cundam
loca v. l.
et lib.

2. de locis
eff. 9. et
3. de corp.
med. se-

Quod

Quod vesicantia intima corporis refrigerent.

Decisio Secunda.

AD hæc scire operæpretium est, quod tantum abest, ut vesicantia calorem intra corpus introducere possint, quinimò interna refrigeratio ne afficiunt; quod etsi optimis Medicis non esse incognitum mihi cōscius sum; rem tamen ad tyronum intelligentiam filere nequeo; Primo igitur hoc vnum animaduertendum, quod quæcunque calida sunt aperiendi, simulque attrahendi vim continent, frigidis autem constipandi, reprimendi que inest facultas; idq; ab omnibus tam philosophis, quam Medicis cuiuscunque sectæ omni tempore fuit admissum. Si autem id esse faciamus, nemini est verendum, quin vesicantia cutis poros aperire queant, simulque humores, fuliginososque vapores ad partem attrahere; quippe quæ ex calidis, siccisque conficiuntur rebus: sed, quæ cutim recludunt, intima refrigerant, ut pluribus in locis ex Galeni doctrina, præcipueque longa verborum serie in sextum Epidemion (ubi calida medicamenta ex accidenti refrigerare docet) deprehendi potest. à qua quidem sententia nemo philosophorum antea, nec post abesse voluit: quæ vero constipant, intus existentia calefaciunt; quod de subterraneis locis satis patet; quæ hyeme calida, quia frigus, quo aer quadam cum crassitie est munitus, terræ poros præcludit; æstiuo autem tempore ipsamet loca frigida sunt, quia ambiens aer, qui calidus est, præclusos terræ poros recludit; sicque intima frigescunt: ratio, cur aperiencia quocunque modo calida extrinsecus admota intus existentia refrigerent, hæc est. Vapores fuliginosi, atque calidi intus exorti, atque præclusi ad circumferentiam attracti per poros iam reclusos exalant, sicuti

vi præclusorum retrocedunt; atque isti propter motum adhuc magis incallescunt: hacque via inclusum ob calorem putredines exoriri solent; quod dixit Galenus. Quæ perspiratu carent, facile putrescunt. Patet igitur (qua rōe vesicantia extrinsecus admota intus refrigerare possint; licet) id per accidens contingat. si autem nostræ sententiæ aduersantes dicant. Vesicantia exiguum occupant locum, quo fit, ut parum refrigerationis intus impertire queant, quibus id pronunc concessum esse volumus, nè me omnia contentiosè impugnare velle videar, cum satis mihi monstrasse fuerit, vesicantia corporis intima calefacere non posse; quod scopus fuit præcipuus.

Lib. de ineq. in-temperie.

Quod vesicantia extrinsecus applicita nec ob dolores, nec aliam ob causam humani corporis vires prosterunt.

Decisio Tertia.

Nonnulli (Bernardine celeberrime) non exigua existimationis Medici, ut nosti, opinantur, immo quod probare enituntur, vires humanas ob dolores à vesicantibus excitatos valde labefactari, quorum ratio talis est. Dolores, inquiunt, somnum inhibent, ægrumque vigilare cogunt; quod absque magno virium dispendio fieri nequit. his autem ignotum esse nullo, adeo vehementes, ac pernicaces non esse vesicantium dolores, quin ægri debitis temporibus quiescere possint, cum solum vicibus interpolatis ipsi ægroto alicui sint molestiæ: dulcisque ac suavis talis à me sollicitudo appellari solet, cum ab ultimo terribiliū miserum ægrum sæpè liberare consueuerit, cuius rei veritas ventibus hoc præsidio experientia testimonio perspicua est, licet hæc eadem his tanta existimatio-

T. 48.

nis viris penitus ignota, quippe cuius veritatis fides rationem spernentibus solum usu vesicantium clarè esse potest; atque Medico inest facultas vesicantia ita conficiendi, ut minus, magisue (prout necessitas exigit) subiecta partem dolore infestare queat; Ideo de virium labefactione, minusque eorundem lapsu nedum verendum, sed animo prorsus fidendum; ope vesicantium robur virtuti, naturæ addi posse: hæcque veritas, ut monstretur, prius perquirendum, quænam humani corporis robur, viresue profternere queant; utque prolixitatem euitemus ad Hippocratem, Galenumque est confugiendum; quorum primus libro secundo de victus ratione in acutis, inquit. Ob vasorum inanitionem, vel ob aliquam quampiam irritationem, vel ob laborem, vel ob acumen morbi vires sternuntur. De dolore autem nullam facit mentionem; atque si laboris nomine alicuius iudicio dolor esset intelligendus, quod tangere videtur Galenus, dico, quod magis rationi consonum est, (ut ipsemet Galenus loco postremo exponit) malam affectionem (qua in acutis ægri malè afficiuntur) esse intelligendam: Verum si quispiam adhuc pro irritatione dolorem implicitè explicatum fuisse velit, ut Galeno placuit, cum dolor naturam irritare soleat. His respondeo, quod irritari naturam duplici modo intelligi potest, vel ad prauum motum efficiendum, vel ad bonum: primo modo vires sterni, secundo ad augeri possunt, quod quidem apud omnes Medicos satis experimento est comprobatum. Dolor igitur vesicantium, cum non irritet, seu moueat naturam ad prauum motum, verum ad optimam affectionem, nempe ad prauæ materiæ expulsionem, à nobilioribus ad ignobiliora: planum est, virium institutionem sic contingere posse, quod clarius infra enucleabo.

Ut autem omnis difficultas penes

hos viros auferatur, mihi quædam Galeni verba sunt explicanda, quippe qui in com. super sententia Hippocratis antea allata, hæc scribit. Virtus in ægris offenditur, vel ob dolores, vel ob morbi acumen, vel ob vasorum euacuationem: & quæ sequuntur.

Circa hæc, id profectò animaduertendum; quod quum Galenus velit à doloribus vires sterni, non intelligit dolores ab externa causa ope Medici excitatos (quos dubioprocul ad libitum ipsemet Medicus sedare, ac delere potest) sed internos prauam ob repletionem exortos; cuius verba eodem loco paulò inferius exarata meæ sententiæ adspiciuntur; inquit enim qui ob dolores, aut morbi acumen labefactantur, euacuatione indigent, quibus cibum obesse docet; sed nec de omnibus internis doloribus eundem verba facere, censeretur debet; cum ab initio commenti hæc habeat verba. ob dolores ægri sæpius sine pulsu redduntur, animique deliquia incurrunt, ut nullo pacto queant moueri, similiter & ob morbi acumen: sunt autem, quibus ob hæc virtus non offenditur, sed ob vasorum, & quæ sequuntur. Quibus sanè verbis cuiuslibet perspectum esse debet, quod non omnes dolores vires sternunt, sed quando adeo vehementes, ut sine pulsu ægri reddantur, ac animi deliquia incurrant: Porro hoc idem quotidiana nos docet experientia; cum podagricis doloribus laborantibus vires non imminuantur, nec labefactentur, cum sæpè constiterit, podagrico dolore, vel huius generis aliquo laborantibus post quadraginta, pluresque dies idem, ac prius, virium robur inesse; tamen si dieta, phlebotomijs purgantibusque medicamentis eodem temporis spacio affligantur.

Signum igitur euident, quod non omnes dolores vires profternunt, ut viri isti autumant. si autem quispiam rursus diceret, hos dolores non adeo assiduos esse, quin laborantes somnum

ini-

2. de vitiis
huius ratione
ne in acutis
lib. 48.

inire queant, quo quidem virium robur sæpè instaurari, credendum est. At vesicantium dolores forsàn vigiliæ excitantes, sic vires possunt labefactare. Huic obiectioni infra exoluam, atq; monstrabo, vbi vigiliarum fuerit incommodum vesicantium dolorum ope somnum conciliari, ac vbi somnus profundus, minimèque naturalis, vigilas excitari. Ad hæc illud addendum esse existimo, quod ab eodem Galeno libro de dieta Hippocratis scribitur: vbi docens. quæ imbecillitatis sint causæ (exemplo flammæ, quæ ob abundantiam, indigentiamuè, olei uè ob prauitatem solet extinguï) inquit. Abundantia, aut indigentia, alimentique prauitate vires solùm prosternt: sed vesicantium dolores, neque humoris abundantiam, neque alimenti indigentiam, neque eius prauitatem nedùm causant, sed malignitatem adimunt: vt suo loco sum explicaturus. Quare hucusque nemini verendum, puto. an ob vesicantium dolores virium robur imminui queat, cum iam clarè id præter rationem, experientiamque esse, fuerit monstratum. Porro hos viros vehementer miror, cum dum vesicantia ob dolores improbent, maioris momenti alios admittant cruciatus; dicantque Turcarum, Barbarorumque vesicantia esse præsidium: atque exceptis dolorosis ligaturis, nexibus, scarificatis cucurbitulis: nunquid antiquorum scarificationes (vbi opus fuerit) permittunt, vsurpantque dicant? &, quod magis est, sæpè ex paruo capitis vulnere nouacula radente magnum instar crucis nulla adhibita pietate, sed quantum ad actionem inhumanè, fieri iurè iubent. A' viperæ morfu etiam carnem immaniter auferri: sed quid de membris, seu corporis partis abscissione dicam? hæc sanè, ac alia chirurga opera, quasi limites transcendunt humanos; hi tamen viri, cum accersiti fuerint, tot immanibus operationibus præsumunt, ac consen-

tiunt: nec tunc pietatem spectant. Cur igitur? quia profectò finem, non operationem respiciunt; Nec (bone Deus) vesicantium vtilitati animum adijcere volunt, & sic potius se barbaricam opinionem, quam in rōe fundatam sententiam insequi, clarè ostendunt; quod tantorum virorum pace sit dictum, quippè quorum aliqui inani gloria moti, tali pretextu vesicantia spernentes, crudeles scarificationes (vt galenisti vocentur) vsurpare malunt, quibus tamen tempestate ista omnium consensu id immane remedium vetitum est; cum nec chirurgi horum virorum iussu parere velint, multorum experiētia edocti, quibus cum crura scarificata fuerint, nec sex mensibus ob crudeles incisiones incolumitati sunt restituti. sic Venetijs Vincentio Barezo contigit, cui immaniter crura ipsa eius Medici iussu fuerunt scarificata; quod quidem Medicus fide dignus mihi retulit.

Quod vesicantia à partibus principalibus ad cutim malignam attrahunt materiam, sicq; mirum in modum vires instaurant.

Decisio Quarta.

Tantum abest, vt vesicantia nostri corporis vires labefactare possint, quinimò eas non exiguè robore fulcire pollent, idque causam vires opprimentem amouendo: vtque clarè hoc pateat; tale conficio argumentum. Quodcunque ab humorum noxiorum copia, ac prauitate nostri corporis partes principes liberare valet, eius vires instaurandi facultatem habet. Vesicantia eorum operatione id præstare pollent. Ergo nostri corporis vires instaurandi facultatem habent. Maior nulla meo iudicio eget demonstratione; etenim vires deiciuntur, quando aliqua partes

Lib. de
dieta Hip.
c. 7.

copia, vel prava qualitate, vel utroque modo occupantur; ut ex Galeni, Hippocratisque locis allegatis planum est, hoc autem præcipue contingit, si principalis pars his conflictetur: quod ex eiusdem Galeni doctrina ubiq; suorum operum conijci potest. Minor propositio, quod scilicet vesicantia principes partes copia, vel prauitate, vel utroque modo oppressas liberandi facultatem habeant, patet ex attractione, quam à partibus ipsis principibus ad ignobiliores, priuatimque ad locum vesicantibus subiectum; vesicantium ope fieri cernimus; idque si à uiris nostræ opinionis aduersantibus negaretur, auctoritate, sensu, ac ratione sic probaretur.

Primum ad hoc confirmandum, petimus nobis esse concedendum, quod humores copia, vel putredine, uel uenenata qualitate turgentes, in motuque existentes ab una ad aliam partem pelluntur, donec infirmior, omnibusque imbecillior inueniatur; quippe quæ cum ob imbecillitatem, languoremque eostrudere nequeat, illos recipit, ipsique illi quiescunt: Hæc autem doctrina pluribus in locis à Galeno nobis allata fuit; ut lib. de causis morborum. lib. de facult. naturalib. 11. Meth. ac sexto de tuenda nalet. si igitur pars uesicantibus subiecta ipsorum ope omnium corporis partium imbecillima facta fuerit, sequitur, quod ad recipiendum à partibus principalibus inter cæteras sit aptissima. Ideo sui languore, ac ui receptiua per passiuam actionem medio uesicantium ei impertitam ab humorum noxiorum copia, uel qualitate partes principales liberare pollet; quod quidem ex supra allatis ignotum esse non debet; quod autem pars uesicantibus subiecta talis sit, qualē descripsimus nempè imbecillima, & ad recipiendum aptissima; sic patet. Cutis natura sua cæteris partibus est debilior, hocque à Galeno 2. de usu partium, & libro de causis morbo-

rum comprobatum est: Si uero uesicantium actio addatur, qua quidem pars ipsis subiecta uulneratur, dolore afficitur, morbo in intemperie molestat, utpotè calida (licet per accidens) raraque conficitur: dubioprocul omnium imbecillima erit, plusque id continget, si a motis uesicantibus Brassica calefacta cum butyri abundantia pars sæpè relaxabitur: qua methodo quidquid roburis in ea relictum est, aufertur: butyro enim laxandi facultas non parum inest; ut ostendit Galenus libro de simp. Med. fac. cum ergo partium uesicantibus subiectarum hæc sit conditio, ut omnium imbecillimæ sint; cumque principales partes naturaliter cæteris robustiores; ut Galeno placuit libro de causis morborum. atque ab unaquaque corporis parte noxius humor trudatur, donec omnium imbecillima inueniatur, ut locis allegatis constat. Hinc perspicuum est, nullo impedimento extrinsecus adueniente, inter ambas partes actionem fieri, necessarium esse; cum actiua membris principalibus insit potentia, partique uesicantibus subiecta passiuæ: ut ex dictis planum esse potest. At inter actiuam, passiuamque potentiam, si conueniens, ac proportionatum extiterit medium, nullo extrinsecus adueniente impedimento, actionem de necessitate fieri ab Aristotele, atque Auer. nono Metaph. habemus. Actiones igitur inter has partes semper fieri est necessum, cum medium inter ipsas conueniens extiterit, quippe quod arteriarum, uenarumq; uia dubioprocul esse poterit. & sic satis monstratum est, quam arte ope uesicantium à partibus principibus ad cutim noxius humor, seu sit ueneficus attrahatur; idque necessariò fieri debeat; ni per accidens interdum actio interdicatur; de quo infra erit tractandum.

Ad hæc uesicantium potentiam principalem (qua profectò mirum quod-

G. de lib.
170.

Cap. 6.

Cap. 19.

6. c. 13.
c. 20. c. 13

Cap. 5.
Cap. 6.

5. Collig.
6. 10.

1. Aph.
24.

quoddam attractivum constitui, iam diu viri non ignari norunt) addendam esse, non inutile existimo, tum inquā, manifestas ob qualitates, tum occultas: Attractivum siquidem manifestis qualitatibus, qua ex rebus usque ad quartum gradum caliditate præditis conficiuntur, inter quæ Euphorbium, arsenicumque: sic synapis semen, licet minus sit calidum. hæcque ardenti aqua, qua dissolvitur fermentum, cum cantharidibus præparatis recipiuntur: vel ex similibus confici solent; Tanta autem calidæ potentiæ vis inest attractiva, quod Medicamentorum purgantium, quantumcunque validorum, attractio, quæ ab his electione, seu forma specifica fieri solet, nullo modo contingeret, nisi actio à calida potentia ad actum deducta, adiuuaretur; quod voluit Auer. Quoniam omnis attractio medio calidi semper contingit; unde Galenus dixit, omnia purgantia medicamenta potentia etiam calida. Porro occultis qualitatibus ipsa vesicantia à partibus ipsis principibus ad se se attrahere mirifice possent; quia omne simile natura appetit sibi simile; fortiusque attrahit debilius: nec id, quod inquiunt Aduersarij, est metuendum, quod scilicet ab intus existente veneno ad se extrinsecus applicitum attrahatur; cum id excogitare à re sit alienum; quod sic probari potest.

Potentius attrahit debilius. extrinsecus ad motum interno veneno est fortius; ergo ad attrahendum aptius. Maior clara est, alioqui à debiliore fortius attrahi necessum esset; & sic patiens potens magis, quam agens: quod est absurdum. Si igitur extrinsecus ad motum venenum interno fortius, ac valentius erit, necessario sequitur, quod ab intus debet foris fieri attractio: Quod autem extrinsecus applicitum venenum valentius, ac potentius intus genito semper sit: Ex eo satis constare debet, quod si deglutiretur quodcunque extrinsecum est ad motum, quantumcunque exiguum paruo temporis spacio, prope dicam, horæ homo vitam cum morte misere commutaret; idque ex in-

tus existente, ibique producto contingere nequit, nisi dierum prolixa interposita mora; Signum sane evidens, quod extrinsecus applicitum, qualecunque fuerit, semper interno erit potentius. Verum pro nostræ rationis confirmatione Galeni verba silentio non transigamus, qui quinto de simp. Med. facul. inquit. omne deleterium venenum à foris impositis medicamentis euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine: quibus revera verbis nil aliud, quam vesicantia describuntur; quæ nedum ex similitudine attrahentibus, sed ex his, quæ caliditate attractionem moliantur, constant: hæcque cum caliditatis excessum habeant, omne genus venenatorum humorum ad se potenter attrahere queunt, cum dicat Galenus loco citato cap. 17. Quod ex duobus venenis calidius maiori vi attrahit. Hactenus igitur demonstratiue probatum esse arbitror; quod scilicet ope vesicantium noxia, veneficaque materia à partibus principibus ad cutim commodè attrahi potest, hacque via mirum in modum nostri corporis vires adaugeri; Quare ab horribili morte hoc medio ægros liberari, dicere fas est. Si autem quis quæsiuerit, quo modo contingat actio, nè scilicet sana, totumque corpus maiori læsione, ac prius, inficiatur: cum omnis actio fiat per contactum; Ideo cum extrinsecus applicitum venenum agentis vicem gerat, necesse est, ut eius substantia, vel qualitas venenata intus existens venenum tangat, ad hoc scilicet, ut fiat per similitudinem attractio. Ad quam obiectionem respondeo primo, quod duplex est venenum, quod extrinsecus occurrere potest; aliud siquidem est potentia, simulque actu venenum; taleque in viventi Animali nā reperitur; quippe quod morfu ipsius Animalis parti imprimitur, indeque cæteras usque ad intimas corporis tranat partes. Aliud est venenum potentia, non simul actu, & huiusmodi sunt reliqua venena natura orta, vel arte facta (tametsi ex arte parari illud aliqui ve-

Cap. 18.

5. De
simp. Me-
d. fac.

B

lint,

Lib. de
dieta Hip.
c. 7.

copia, vel praua qualitate, vel utroque modo occupantur; ut ex Galeni, Hippocratisque locis allegatis planum est, hoc autem præcipue contingit, si principalis pars his conficitur: quod ex eiusdem Galeni doctrina ubiq; suorum operum conijci potest. Minor propositio, quod scilicet vesicantia principes partes copia, vel prauitate, vel utroque modo oppressas liberandi facultatem habeant, patet ex attractione, quam à partibus ipsis principibus ad ignobiliore, priuatimque ad locum vesicantibus subiectum; vesicantium ope fieri cernimus; idque si à uiris nostræ opinionis aduersantibus negaretur, auctoritate, sensu, ac ratione sic probaretur.

Primum ad hoc confirmandum, petimus nobis esse concedendum, quod humores copia, vel putredine, uel uenenata qualitate turgentes, in motuque existentes ab una ad aliam partem pelluntur, donec infirmior, omnibusque imbecillior inueniatur; quippe quæ cum ob imbecillitatem, languoremque eostrudere nequeat, illos recipit, ipsique illi quiescunt: Hæc autem doctrina pluribus in locis à Galeno nobis allata fuit; ut lib. de causis morborum. lib. de facul. naturalib. 11. Meth. ac sexto de tuenda nalet. si igitur pars uesicantibus subiecta ipsorum ope omnium corporis partium imbecillima facta fuerit, sequitur, quod ad recipiendum à partibus principalibus inter cæteras sit aptissima. Ideo sui languore, ac ui receptiua per passiuam actionem medio uesicantium ei impertitam ab humorum noxiorum copia, uel qualitate partes principales liberare pollet; quod quidem ex supra allatis ignotum esse non debet; quod autem pars uesicantibus subiecta talis sit, qualē descripsimus nempe imbecillima, & ad recipiendum aptissima; sic patet. Cutis natura sua cæteris partibus est debilior, hocque à Galeno 2. de usu partium, & libro de causis morbo-

rum comprobatum est: Si uero uesicantium actio addatur, qua quidem pars ipsis subiecta uulneratur, dolore afficitur, morbo in intemperie molestat, utpotè calida (licet per accidens) raraque conficitur: dubioprocul omnium imbecillima erit, plusque id continget, si a motis uesicantibus Brassica calefacta cum butyri abundantia pars sepe relaxabitur: qua methodo quidquid roboris in ea relictum est, aufertur: butyro enim laxandi facultas non parum inest; ut ostendit Galenus libro de simp. Med. fac. cum ergo partium uesicantibus subiectarum hæc sit conditio, ut omnium imbecillimæ sint; cumque principales partes naturaliter cæteris robustiores; ut Galeno placuit libro de causis morborum. atque ab unaquaque corporis parte noxius humor trudatur, donec omnium imbecillima inueniatur, ut locis allegatis constat. Hinc perspicuum est, nullo impedimento extrinsecus adueniente, inter ambas partes actionem fieri, necessarium esse; cum actiua membris principalibus insit potentia, partique uesicantibus subiecta passiuæ: ut ex dictis planum esse potest. At inter actiuam, passiuamque potentiam, si conueniens, ac proportionatum extiterit medium, nullo extrinsecus adueniente impedimento, actionem de necessitate fieri ab Aristotele, atque Auer. nono Metaph. habemus. Actiones igitur inter has partes semper fieri est necessum, cum medium inter ipsas conueniens extiterit, quippe quod arteriarum, uenarumque uia dubioprocul esse poterit. & sic satis monstratum est, quam arte ope uesicantium à partibus principibus ad cutim noxius humor, seu sit ueneficus attrahatur; idque necessarium fieri debeat; ni per accidens interdum actio interdicatur; de quo infra erit tractandum.

Ad hæc uesicantium potentiam principalem (qua profecto mirum quod-

G. de lib.
1970.

Cap. 6.

Cap. 10.

Cap. 5.
Cap. 6.

quoddam attractiūm constitui, iam diū viri non ignari norunt) addendam esse, non inutile existimo, tū in quā, manifestas ob qualitates, tū occultas: Attractiūm siquidem manifestis qualitatibus, qua ex rebus vsque ad quartum gradum caliditate præditis conficiuntur, inter quæ Euphorbium, arsenicumque: sic synapis semen, licet minus sit calidum. hæcque ardenti aqua, qua dissoluitur fermentum, cum cantharidibus præparatis recipiuntur: vel ex similibus confici solent; Tanta autem calidæ potentiæ vis inest attractiua, quod Medicamentorum purgantiū, quantumcunque validorum, attractio, quæ ab his electione, seu forma specifica fieri solet, nullo modo contingeret, nisi actio à calida potentia ad actū deducta, adiuuaretur; qđ voluit Auer.

5. Collig.
c. 10.

1. Aph.
24.

Quoniam omnis attractio medio calidi semper contingit; vnde Galenus dixit, omnia purgantia medicamenta potentia etiam calida. Porro occultis qualitatibus ipsa vesicantia à partibus ipsis principibus ad se se attrahere mirifice possent; quia omne simile natura appetit sibi simile; fortiusque attrahit debilius: nec id, quod inquiunt Aduersarij, est metuendum, quod scilicet ab intus existente veneno ad se extrinsecus applicitum attrahatur; cum id excogitare à re sit alienum; quod sic probari potest.

Potentius attrahit debilius. extrinsecus admotū interno veneno est fortius; ergo ad attrahendum aptius. Maior clara est, alioqui à debiliore fortius attrahi necessum esset; & sic patiens potens magis, quàm agens: quod est absurdum. Si igitur extrinsecus admotum venenum interno fortius, ac valentius erit, necessario sequitur, quod ab intus debet foris fieri attractio: Quod autem extrinsecus applicitum venenum valentius, ac potentius intus genito semper sit: Ex eo satis constare debet, quod si deglutiretur quodcunque extrinsecum est admotum, quantumcunque exiguum paruo temporis spacio, prope dicam, horæ homo vitam cum morte miserè commutaret; idque ex in-

tus existente, ibique producto contingere nequit, nisi dierum prolixa interposita mora; Signum lanè euidens, quod extrinsecus applicitum, qualecunque fuerit, semper interno erit potentius. Verum pro nostræ rationis confirmatione Galeni verba silentio non transigamus, qui quinto de simp. Med. facul. inquit. omne deleterium venenum à foris impositis medicamentis euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine: quibus re vera verbis nil aliud, quàm vesicantia describuntur; quæ nedum ex similitudine attrahentibus, sed ex his, quæ caliditate attractionem moliantur, constant: hæcque cum caliditatis excessum habeant, omne genus venenatorum humorum ad se potenter attrahere queunt, cum dicat Galenus loco citato cap. 17. Quod ex duobus venenis calidius maiori vi attrahit. Hactenus igitur demonstratiue probatum esse arbitror; quod scilicet ope vesicantium noxia, veneficaque materia à partibus principibus ad cutim commodè attrahi potest, hacque via mirum in modum nostri corporis vires adaugeri; Quare ab horribili morte hoc medio ægros liberari, dicere fas est. Si autem quis quæsiuerit, quo modo contingat actio, nè scilicet sana, totumque corpus maiori læsione, ac prius, inficiatur: cum omnis actio fiat per contactum; Ideo cum extrinsecus applicitum venenum agentis vicem gerat, necesse est, ut eius substantia, vel qualitas venenata intus existens venenum tangat, ad hoc scilicet, ut fiat per similitudinem attractio. Ad quam obiectionem respondeo primo, quod duplex est venenum, quod extrinsecus occurrere potest; aliud siquidem est potentia, simulque actu venenum; taleque in viuente Animali nā reperitur; quippe quod morfu ipsius Animalis parti imprimitur, indeque cæteras vsque ad intimas corporis tranat partes. Aliud est venenū potentia, nō simul actus; & huiusmodi sunt reliqua venena natura orta, vel arte facta (tametsi ex arte parari illud aliqui ve-

Cap. 18.

5. De
simp. Me-
d. fac.

B

lint,

sint, quod potētia, simulque actu venenum est) huius igitur generis venena extrinsecus applicata nullo modo intimioribus lēSIONem adferre queunt; quod millies nos docuit experientia; præcipuē cū scabiē laborantes vnguēto ex arsenico, sublimatoque ad totius corporis inunctionem vsi fuerint, nulla indē corpori ipsi sequitur noxa; testesque huius rei sint circulatores, ac quamplures seplasiarii, qui in frequenti vsu isthac habere solent. Pro autem illius propositionis responso, vbi dicitur omnis actio fit per contactum. respondeo, quod horum venenorum loco postremo propositorum duplici (veluti & cæteri) constat qualitate, manifesta scilicet, ac occulta: qua postrema humano generi præcipuē aduersantur, qua etiam similitudine aliud attrahunt venenum, nempe fortius attrahit debilius: cū autem cuiuscunque operationis per attractionem factæ causa præcipua sit calor complexionalis rei attrahentis teste Gal. loco supracitato. Hinc fit, vt cōplexionis calor veneni attrahētis à calore partis externæ actuatus virtualiter partes reliquas tranās, hoc modo intus existēs venenū absq; partiū lēSIONe inter extrema loca positarum attrahat, quippe qui calor cū illius veneni pars integralis sit, quandam sympathiam cum venenis habet, licet formaliter ab ipsa venenata qualitate sit seiunctus; cōstat igitur qua ratione intrinseci veneni attractio fiat, nempe per calorem ipsius externi veneni complexionalē formaliter ab ipsamet qualitate venenata distinctum, licet realiter fundamentaliter sit vnum & idem: alioqui illud venenum tale non esset venenū.

Ad hac non spernenda in hac actione auxilia reliqua, quorum ope valentius fit ipsa met attractio; hæcque sunt, pars vesicantibus subiecta, omnium tunc ob vlcus imbecillima, ad quam naturaliter expultrix facultas semper id, quod sibi nocuum est, transmittit, sic Galenus nos docuit. Secundo loco est dolor ipsius partis, ratione cuius hac eadem fouetur actio, vt admonet

Galenus pluribus in locis. Ad omnē autem euellendum scrupulum addamus his alia. & primo dicamus, quod omnis actio fit per contactum, quæ contingit ex causis manifestis, non tamen est necessum, quod, quæ ex occultis prouenit, tali via occurrat: idque corporū coelestium exemplo demonstramus, quippe quæ in hac omnium consensu agunt inferiora occultissima, quadam qualitate; Ideo eorum actio nullo modo fit per contactum; hoc idē de magnete dicamus, quæ occultissima causa ad polum vergit; itidem ferrum ex vna parte attrahit, ex alia ipsum valenter expellit: hæcque actio aliquæ distantia à ferro ad magnetem contingit, sed quod magis est, si quodam occultissimo arcano abscindatur frustum magnum magnetis; ita vt ex vno fiant duo frustra; ea regula paucis cognita; tanta relinquitur sympathia in his frustis, quod per magnam distantiam posita recto tamē tramite ab vno ad aliū polum; ad motum vnus mouetur alterum: idque experientia nos docuit; immo quod sapientissimi quidam hac in re exercitatissimi sibi persuadent, quod talis actio fieret, nedūm per distantiam aliquam mediocrem, sed si locus mille distaret passus, mille etiā milliaria, & vltra secundum frusti magnitudinem, ac bonitatem.

Quæro modò ab istis an actiones tales fiant per contactum, veluti quæ in aquæ Maris motu contingit à Philosophis ad lunam relata. Itidem & postremæ sphaeræ coelestis motus ab Oriente ad Occidentem, qui raptu primæ sphaeræ contingit; inter tamen ambas nouem posita sunt sphaeræ aliæ: Sed ob id inquit isti fit actio per contactum his scilicet mediantibus, quæ inter agens, & patiens posita sunt: & factò, quod res ita sit, quorsum vis id à me concedi? vt scilicet medium infici sit necessum? concedam, sed hoc nec rationi, nec experientiæ quadrat; etenim Magnetis virtus, quæ ferro comunicatur, & si medio aeris cōtingat, aer tamen nulla virtute munitus est, alioqui ferrum, & ipsemet aer attrahe-

heret. Ad hæc communicatio duplici modo intelligi potest, vel per se, vel per accidens: si aliqua in medio fiat, per accidens fit; hæcque communicatio est occultissimo modo facta illæsis medijs ipsis: amota quidem magnetæ aer, qui inter ferrum ipsamque magnetem erat, amplius vim attrahendi non habebit: primis autem actibus ignotis, secundi necessariò ignorari debent, ut Aristotelis doctrina satis constat; atque hæc est summa totius negotij: Si igitur ignotum est nobis quâ ob causam venenum interficiat hominem, quaque via coelum in hæc inferiora, Magnesque in ferrum agat, necessariò secundi actus debent à nobis ignorari: ubi igitur nulla inueniri queat ratio, experientiæ standum est, quippè quæ rerum est magistra, nec ob id ignoro, quod aliqua de his dari potest ratio, sed friuola admodum: utpotè quod Magnes propriam virtutem attrahendi ferrum ex temperamento habet; quod ex tota, & sola specie prouenit: cum quo temperamento cuiusque magnetis indiuiduo accidit in sua naturali dispositione constituto, ut ferrum attrahere queat. sed ad rem reuertendo dicamus, quod cum experientia nos doceat à vesicantium applicatione, & venenis confectorum nullam sequi corporis partium læsionem, necessariò fateri debemus, id, quod Aduersarij autumant, fieri non posse, quod quidem etiam vnguento ex arsenio, ac sublimato supra probatum fuit. Qui igitur vesicantia pro ægris à grauioribus morbis principes partes comprimendis liberandis moliuntur, à vera ratione non aberrant; & ideo nec à Galeni dogmatibus, qui tertio de prælag. ex pulsibus ait. incumbendum est, ut virus, ac venenosa qualitas in cutim irrumpant; sed si ad hoc efficiendum viri isti vesicantibus uti nolint; quid molientur? forsàn cornicula, aut cucurbitulas scarificatas? quæ profectò plerunque animam ipsam è corpore euellunt (non ob id isthæc prorsus improbo auxilia) tametsi purior sanguis his (ut Arabum Princeps docet) euacuari soleat instrumentis; quippè qui

propè est, ut assimiletur; sed de re hæc loco suo tractauimus; ideo hæc missa faciamus, atque ad rem nostram reuertamur, ad magnumque vesicantium usum monstrandum prosequamur.

Quod ab initio morborum materia existente cruda iuxta Galeni, ac Hippocratis doctrinam vesicantia applicari possint.

DECISIO V.

CRuda existente materia vesicantibus non esse utendum nonnulli (optime Bernardine) exclamant, Hippocratis aphorismum adducentes, ubi dicitur concocta medicari, atque mouere non cruda: nec animaduertunt, quod si id semper error esset, iidem in erroribus quotidie versarentur; cum ab initio morborum tam humores, quam sanguinem euacuent; & quod peius est, horum aliqui etiam cucurbitularum ope id efficere non erubescunt. Si (amice Bernardine) in morbis acutis humorum coctio euacuationem semper præcedere deberet, nullus sanè (nisi casu id accideret) æger grauioribus oppressus sanaretur; cum ante humorum concoctionem lethalibus morbis deprehensi pereant; quod quidem excepta ratione, atque experientia ex tertio de crisi bus à Galeni verbis præclare conijci potest, præcipueque si morbus acutus, peracutusque fuerit (quippè qui violenter interficit) id accidere consuetum est. Huius autem rei Hippocrates non ignarus, postquam dixerit. concocta medicari, atque mouere non cruda, neque in principijs morborum, statim hæc subiungit. ne turgent humores.

Quapropter ubi humores turgent etiam prima die humorum peccantium, turgentiumque ratione quamcunque purgationem moliri unicuique licitum erit; quod perbellè apud Galenum explicatum habetur, ubi declarans Hippocratis verba. concocta medicari. inquit. Hæc Hippocratis verba longis in morbis, non autem in acutis locum habent; quia materia turgente ab ini-

1. Aph.
22.

C. 9.

C. 3.

Lib. 1.
Fen. 4. c.
21.

Aph. 10.

2. aph.
29.34. Met.
c. 8.

tio purgantibus medicamentis uti possumus; cum in huiusmodi morbis preparandi facultas nobis minime detur, idque ab ipsius Hippocratis doctrina haud abest, qui sanè magis perspicuum in quarta aphorismorum particula inquit. Medicari in valde acutis, si materia turget, eadem die: tardare enim in talibus malum. ideo alibi dixit. in principio morborum si quid videndum moveri moue. quod quidem (cum usu venerit, ab eodem Galeno observatum fuisse nemo est, qui hoc in dubium revocare audeat; idque unico exemplo monstratum esse volo; quippe qui ab homine lingua tumefacta laborante accersitus, statim ab initio, ac prima visitatione pillulas ex aloe, scamoneo, & coloquintide ab eo assumi iussit, & tamen crudus erat morbus, atque de hoc verendum non est; quia dubio procul initium erat morbi; & præterquam quod parti affecte frigida applicari voluit, quæ nisi ab initio fluxionum apponi solent, etiam ex verbis eiusdem Galeni clarissimum est, quod tunc initium morbi erat: unde etiam materia non turgente morbo crudo existente crudorum humorum euacuatione fieri posse ex his Galeni verbis satis constat. si ergo Galeno dicente, ac operante solutiua medicamenta, quæ violentissimo modo naturam cogunt, etiam materia non turgente crudis existentibus humoribus adhiberi possunt; tanto magis vesicantia, quæ nullam vim naturæ inferunt: quia si de quo magis videtur inesse, & non inest, ergo de quo minus: magis autem inesse videtur purgantibus medicamentis inhibitionem, & non inest, minus igitur vesicantibus inerit; quippe quæ extrinsecus partibus ignobilioribus admota nulla vi naturæ opem ferunt: cuius contrarium in purgantium medicamentorum operatione contingit: cum isthæc intus assumpta caliditate, ac similitudine non sine magna ipsius naturæ molestia attrahant humores; sicque labefactant vires. Vesicantia autem cum non nisi applicari iubeamus, quando humores motu aliquo agitan-

tur, ac ab vno loco ad alium confluentes a grotum vexant, dolores, ac titillationes afferentes, ipsos agros quiescere non permittunt. tunc (quia humores turgent, ut ostendit Galenus in libro de his, quos purgare oportet) iuxta Hippocratis, ac Galeni dogmata, id fieri imperamus; cum tali occasione humores ad nobiliora viscera, vel vergunt, vel propè est, ut ea occupent, vel iam non exiguæ molestiæ eisdem in locis naturæ sunt; dummodo igitur maioribus reuulsivis facultatum imbecillitas nobis uti non permittat; veluti est purgans medicamentum, & sanguinis missio: utpotè quia ob inferiores vires, ut dixi, isthæc administrari nequeunt; vel iam cum adhibita reiterari nobis est vetitum, tunc, inquam, ut rationi Hippocratisque præceptis morè geramus, vesicantia usurpamus; quippe quæ post duo iam dicta reuulsiva inter cætera vim obtinent maximam, cum reuellere nedum, sed vesicam qualitatem præcipuè ad se attrahere polleant; idque rationibus supra monstratum fuit, atque præcedenti decisione Galeni autoritate. Verum si, ut isti volunt, vesicantibus uti non liceat, quid moliendum erit? vel quo auxilio naturæ opem feremus? ac qua via (ut dictum est supra) præceptum Hippocratis observabimus? qui sexto de morbis vulg. inquit. reuellere, si quo non oportet vergant. quem locum exponens Galenus ait. si materia non benè vergat, reuellenda. sed si materia principalia viscera petierit, non est verendum, quin tunc malè vergat; ideo nulla interposita mora, nulloque inspecto tempore morbi statim est reuellenda; quia sic ratio, sic Galenus, sicque Hippocrates præcipit: sed si id vesicantibus non præstabimus, quid agendum? cum sanguinis missione quacunque via excogitata, medicamentisque humores educantibus ob virium imbecillitatem uti non poterimus? forsàn in tot laboribus opus naturæ permittendum? id sanè fieri, nec ratio, nec Hippocratis, Galenique doctrina admonet; quini-
mò vetat (ni salus desperata esset) vel
natu-

5. De
simp. M.
fac. c. 18.

29.

natura dimicando voti compos omni-
 C. 9. nò fuisset: quorum primum nos docet
 Aph. 29. Galenus vndecimo Methodi, atque se-
 cundo aphorismorum: vbi nò auxilia,
 quæ alijs saluti fuerunt, infamentur,
 solo prognostico æger relinquendus,
 Alterum Hippocrates per verba. Quæ
 iudicantur, & iudicata sunt integrè,
 neque mouere, & quæ sequuntur; quid
 igitur? ligaturis, locionibus, aridis cu-
 curbitulis, synapismis, idque genus a-
 lijs vtendum forsàn erit? atque vesi-
 cantia, inter hæc allatas ob rationes
 maximum remedium tali occasione
 sunt respuenda? hac sanè ratione non
 vtitur Hippocrates, dùm ait. extremis
 morbis extrema exquisitè remedia op-
 tima sunt. Si igitur (cogor sæpè idem
 repetere) excepto medicamento eua-
 cuante, ac sanguinis missione vesi-
 cantia extremum sit remedium; cur hoc
 eodem non est vtendum? dummodo
 maiora adhiberi nequeant? atque si
 adhibeantur, non sufficiant? cur id ad-
 dendum non est? id profectò à ratione
 longè abest, quia sicuti multa pauca
 vnum satis; multa magna vnum maxi-
 mum faciunt: nò meo iudicio auribus
 benè sonat, nos naturam ab humorib⁹
 prauæ conditionis irritant, vexatio-
 nibusque quampluribus affectam vi-
 dere, nec maiori, quo possumus, auxi-
 lio ei opitulari; reuellendo, simulque
 euacuando: non ignoro nonnullos
 hanc vesicantium euacuationem irri-
 sione accipere, dicentes, duo coclearia
 ferofi humoris euacuari per quodlibet
 horum, quæ in tanti momenti pertur-
 bationibus, aut nullo, aut exiguo na-
 turæ esse possunt subsidio: quibus cum
 Hippocrate respondemus, quod deie-
 ctiones non multitudine sunt æstimân-
 dæ, sed si talia deijciuntur, qualia opor-
 tet, ægri benè ferunt. Cum autem ex
 vesicantibus venenosa materia euacue-
 tur, sæpè mirabili modo agrotantes
 quiescere videmus; hisque si aduersa-
 rij fidè adhibere nolint, nostros agro-
 tos interdum obseruent, quibus (non
 dùm animam agunt, sed tempore op-
 portuno vi vesicantium opem ferimus
 etiam ab initio si opus fuerit, potest

(inquit Galenus ad Thrasibulum) in-
 ter initia remedijs adhibitis morbus
 deleri atque ita cætera morbi tempo-
 ra prauerti, & succidi continget, sed
 his finem imponamus, de quibus satis
 dictum est, in aliaque incumbamus, vt
 reliquis obiectionibus resoluamus.

*Quod vesicantia nedum humorum
 concoctiles perturbant, sed sum-
 mopere eas adiuvant.*

DECISIO VI.

Non desunt præterea viri isti alia
 via vesicantia refellere asseren-
 tes ex horum vfu ab humorum coctio-
 ne naturam deuiari; idque ob dolores,
 quos excitant efficere; cùm natura do-
 loribus molestata prosteratur, quo
 fit, vt eius actio in coquendo humores
 imminuetur; minusque ipsa vesicantia
 esse admittenda (inquiunt) si tempore
 status, quo natura tota coctionibus est
 destinata applicentur; cùm tunc qui-
 escendam, totumque naturæ ipsi per-
 mittendum, Galenus, Hippocrates
 doceat. Si vesicantia, vel ob dolores,
 vel aliquo alio modo ab humorum co-
 ctionibus naturam deuiarèt, quidquid
 ab istis dicitur, perbellè esset obseruan-
 dum, quâdoquidem à coctionibus om-
 ne bonum, à non coctionibus omne
 malum prouenit: Verùm cùm res ali-
 ter, ac ipsi inquiunt, se habeat. Hinc
 quodeunque profitentur, nedum exe-
 quendū consulo, sed nullo modo (cùm
 opus fuerit) quouis morbi tempore à
 tanto eorundem vesicantium opere,
 esse desistendum, vehementer hortor:
 vt igitur ad huius opinionis falsitatē
 demonstrandam ingrediar. prius vidē-
 dum, quæ sit humorum coctio. pro cu-
 ius rei notitia ad Galenum confugien-
 dum, qui tertio de crisi bus inquit, q
 coctio humorum est naturæ dominiū
 supra humores; vel vt secundo de vi-
 ctus ratione in acutis. coctio vniuersa-
 liter est, cū natura causis fortior fuerit,
 easque pro suo robore permutauerit:
 Ex quibus satis constat, quòd humorū
 coctio fit, vbi natura adeo valida, vt in-
 hu-

Cap. 5.

C. 44.

humores agentis vicem gerere queat. Quæ igitur possunt vires sternere, vel quæ cogunt naturam ad alias coctiones his exceptis, quæ ad humorum coctionem conducunt, deuiant naturam ab ipsa humorum coctione. Verum cum vesicantia neutrum horum efficere possint, sequitur, quod horum opinio falsa, ac friuola sit: Maior propositio cum per se nota sit, Minor solum mihi probanda venit. Sed cum in tertia, ac quarta decisione omnibus perspectum fuerit, vesicantia nedum vires sternere non posse, sed eas adaugere: ad eadem loca lectores remittimus, ne necessitate non coacti, eandem canamus cantilenam. Reliquum igitur est, ut modò probemus, eadem vesicantia ad alias actiones naturam non prouocare, minusque cogere: quod quidem clarè à Galeno, Hippocrate intelligi potest, qui enumerando, quæ naturam à coctionibus deuiare possunt, eam ad alias actiones cogendo De medicamento purgante, deque ciborum quantitate solum mentionem fecerunt.

Tex. 44.

1. Aph. 3.

Ideo Hippocrates quarto de victus rat. in acutis Inhibet purgantia medicamenta, ne natura ad alia excitetur, vel cogatur: quorum impedimento humorum coctiones coactè defereret. hac eadem ratione tenuè cibandum iussit, nedum hic, sed alibi: in quorum locorum commentarijs, inquit Galenus dum à natura cibus coquitur, à primo munere eadem deuiatur, quod damnosum est. Hoc idem in medicamentorum purgantium exhibitione intelligendum, quippè quæ attractione, cum coaceruent in vnam materiam, ad eandem expellendam cogitur natura, ne per eius unionem natura ipsa suffocetur, ac succumbat: actio autem eam expellendi (cum vinum fortitudinem requirat, excepto eo, quod natura primam coctionem deferere debet, in tot laboribus, utpotè in humorum coctione deprehensa) difficilis adeo hæc ipsi est actio, quod ob languorem ex prima actione adeptum, suffocationis imminet periculum, vel si expulsio sit, imperfecta erit: ex quo postmodum mul-

ta mala exoriri possent. Quapropter ab his, quæ tot molestijs naturam grauare pollent, esse desistendum, iubent Medicinæ Principes, atque naturæ his, quæ nulli molestiæ eidem esse possunt, auxiliari suadent. vnde clysteribus vtendum eo in loco adducto Hippocrates, Galenusque hortantur: itidem rebus extrinsecus admotis eandem fouere naturam: Quiescendum etiam in morbi vigore idem Hippoc. secundo aph. admonet. vbi docet Galenus tempore status nec sanguinis missionem, nec medicamentum purgans exhibendum esse. Quapropter quum in statu veter Hippocrates, ne quidquam Medicus moliatur intelligendum est de vtriusque magni præsidij administratione, quorum vnum deuiat naturam, eamque non exiguè opprimit; alterum, quod est sanguinis missio, vires adimit: Nec quis dicat, ergo ligni decoctum, aquæ spontè nascentes, idque genus alia generosa auxilia adhiberi possunt cum de his nulla apud Hippocratem, Galenumque dum vetant, fiat mentio. Ad hæc enim respondeo, quod, quæ partium intemperies auferunt, quæ pari pacto generosa nuncupantur auxilia, vigente febre quocunque tempore minimè admittuntur, præcipuèque illis in febribus, de quibus noster est sermo institutus, tum quia hæc ad febrem tollendam, ne quidquam conducunt, tum alias ob causas, quas hic recensere non est opus. Concludamus igitur, quod cum vesicantia à coctionibus naturam deuiare nequeant, quæ etiam quocunque tempore applicari possint: nanque si similitudine attrahunt, non crudos humores, ut purgantia medicamenta (quæ actio magno naturæ dispendio fieri solet) sed materiam venenosam, quæ qualitate, non quantitate peccat, nec vlla præparatione eget, cum in feruenti, ac subtili humore viget, quippè qui omni tempore ad excretionem paratus est, ut Galenus scribit. Immo quod illico talis venefica materia euacuanda est, cum raro occurrat, quin talis turgeat. Si autem per vesicantia id fieri queat, sequitur, quod nedum

Aph. 29.

Lib. de
prognost.
Hipp. c. 3.
3. m. 23.

nedum natura in coctionibus moleste-
tur, quinimò potius tali arte magnæ
ei esse possumus utilitati; nempe à
pernicioso, ac noxio, maleficoque hu-
more eam leuando. Cæterum de do-
loribus, qui ope vesicantium excitari
solent, iam in decisione tertia fuit pro-
batum. tales dolores cum non interni,
nec graues sint, vires sternere nequeat.
immo per attractionem materiæ vene-
ficæ ad se naturam mirificè adiuuare.

*Quod usu vesicantium prauæ naturæ
motus inhibentur, ad naturales,
optimosque efficiendos ei aditus
præbetur.*

DECISIO VII.

VT quidquid pro scopo discuti-
dum proponimus, intelligatur,
causa propter quam natura malos effi-
cit motus, prius exquiri debet: & sanè
id fieri, omnes concedunt, quia humo-
rum qualitate natura oppressa, irrita-
taque est: vnde quia tempore malæ va-
letudinis aliqua principalium partiū
semper primario ægrotat, utpotè fæ-
brienti cor, cuius consensu cerebrum,
iecurque malè habent. Hinc fit, ut cum
natura depressa peccantem humorem
regere non possit, ipsique dominari: ad
partem primario læsam truditur, tan-
quam ad debiliorem, licet naturaliter
multis alijs robustior. Qui igitur no-
xiam materiam, quæ partem principa-
lem molestat, eamue citò est conflictu-
tura, amouet, siue tota, parsiue aliqua
euacuatur, siue aliundè, nempe ad igno-
biliora loca aliquo reuellente truda-
tur: hac uia aditum naturæ optimos ef-
ficiendi motus ipsemet recludit, quip-
pè quæ humoris noxiæ pondere aliquo
leuata, ad id, quod superest, regendum,
ac in conferentia loca depellendum,
fortior facta est; ea sanè omni amoto
impedimento, quod melius est, semper
agit: cum autem oppressa humorem
regere nequeat, isque malè vergat, eun-
dem esse reuellendum docet Hippocra-
tes, quo tempore verba. concocta me-
dicari. non habent locum, reuellere
(inquit) si, quò non oportet, vergant.

vbi Galenus reuellenda est materia,
quæ non benè vergit. hoc idem ipse
Gal. in com. 1. libri de humoribus. sed
(bone Deus, ut aliàs dixi) si id medica-
mento purgante, aut sanguinis missio-
ne quocunque modo propinata fieri
nequit, vel si aliqua via isthæc usurpa-
ri etiam aliquo tempore liceat, quid
nobis, quidque ægrotanti mali, si auxi-
lio auxilium addatur? Porro ad pra-
uam materiam reuellendam, euacuan-
damque: similitudine, si venefica, ac
caliditate, quam validum præsidium
sint vesicantia, in quarta decisione dif-
fusè ostensum est; qui locus legen-
tibus benignè in memoriam est reuo-
candus; nè sæpè, quod iam dictum,
repetere velle videar. Nunc autem
quidquid ab Hippocrate, atque Gal. 6. 41. com.
de morbis vulgaribus scribitur hic exa-
randū esse nō inutile existimamus loci
alterius (inquit Hippocrates) loci exci-
pientes, aut dolore, aut grauitate, aut
alio quopiā liberāt. Verba sanè aurea,
ac pro re nostra magni pōderis. vbi Ga-
lenus ait. snia horū verborū hæc est.
Ab alijs locis in alios susceptiones
morborum fiunt, prout succi eos fa-
cientes migrant, aut ob membri, in
quod vagantes labuntur, dolorem ali-
quem, aut suam ipsorum ob grauitatē,
aut etiam ob causam quandam aliam,
aut medicamentum acre irritans, &
frictionem, aut aliquem calorem ex-
trinscūs incidentem: quia etiam ob
naturæ membrorum communionem
migrantes horum fiunt. Ex quibus fa-
cile depromi potest, quòd pars dolore
affectu, aut acre medicamentum, ca-
lorque extrinscūs parti alicui occur-
rens, possit alterius loci affectionem
attrahere, primūque locum affectum
liberare: Ideo vesicantia hac eadem
ratione id, quod diximus, posse præ-
stare, omnibus debet esse perspectum: 5. Meth.
dolore siquidem, cum dicat Galenus 6. 4.
nil magis proritat profluuium, quam
dolor; possunt etiam similitudine, ac
caliditate, quod clarè ex altero Galeni
loco allegato intelligi potest. cuius
verba, quamuis antea exaraueram, ea
tamen silentio hic præterire nolo. 5. De
simp. Med. fac. c. 18.
om-

omne, inquit, deleterium venenum à foris impositis medicamentis euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine: quod profectò experimento compertum est. Ictui enim Scorpionis idē scorpio statim appositus optimè medetur. non tamen omnia vesicantia similitudine id efficere possunt, sed, quæ sic instituuntur, ut venena aliqua recipiant, cuius generis, quæ ex Flamula, ranunculo, sinapeque non sunt. hæc etenim solùm pro leui reuulsione molienda, usurpari possunt; ubi non malignitatis suspicio habeatur; alioqui necessitate urgente valentiora, ac flamula, quamquā compositionē Stabilis (ut mos Venetijs est) exhibendā magis consulto esse existimo; veluti, quæ ex dracmis tribus cantharidarum; Euphorbij, sinapisque seminis singulorum dracma vna cum dimidio, & cum arsenici scrupulorum duorum (si opus fuerit) additione; hæc quidem cum fermento ex aqua ardenti dissoluto excepta duo conficiuntur vesicantia ad extrahendam malignitatem; magnamque moliendam reuulsionem; optimū re vera, ac generosum a me millies in urgentibus casibus expertum præsidium.

Hucusque autem quomodo noxijs humoris pondere aliquo natura exonerata ei bonos efficiendi motus præbeatur aditus, patet, quippè quæ non impedita, semper, ut dixi, quod utilius expedit, agit usuque vesicantium eam optimè leuari posse, iam multis modis est perspectum.

Quod Medicorum nonnullorum defectu post tempus vesicantia administrantur, & sic nullo agrotantium emolumento ea sæpè infamantur.

DECISIO VIII.

Τεχνῆς μὲν γὰρ πάσις ἀλλότριον ἀναβολὴ ἰατρικῆς δὲ καὶ πάντο, ἐν ἧ ψυχῇ κινδυνὸς ἔστι πειρασίς. inquit Hipp. in Epist.

ad Crateuā, nempe ab omni quidē arte aliena est procrastinatio, potissimū verò à Medicina, in qua dilatio vitæ periculum est. Verba profectò apud Medicum sæpè memoratu digna. Hoc idem ipsemet in aph. proemio voluit significasse, cum dixerit. occasio præceps. Quapropter non est mirandū, si interdum vesicantium optimus effectus non sequatur, cum tempore alienissimo admota fuerint; idque præcipuè Venetijs sæpè contingere solet, ubi de ipsorum usu inter hos viros magna est controuersia, & sic dum disputatur, fuit occasio. Quare ut plurimum quando agrotus animam agit, quibusdam prætextibus ab aduersa parte interdum permittuntur, nunquam tamen laudantur, nec approbantur; plusque mihi displicet, quòd Venetijs apud nonnullos mos est iam dictum olim Stabilis compositum adhibere, nè forsitan post prolixas contentiones cum aduersarijs alia de ingredientibus in ipsos exoriretur lis: & licet ad vesicas excitandas id aptum sit remedium, attamē ad rem tunc parui conducit, cum nisi spacio vigintiquattuor, trigintaue horarum operatio contingat, & sic antequam vesicæ appareant ager obiit: hinc nullo agrotantium emolumento ipsa vesicantia deprimuntur, quibus post modum (quia horum ope nullus bonus producit effectus) ab astantibus nulla adhibetur fides, talique modo Medicorum ignominia Medicinæ facultas, ipsaque præsidia, quæ vsui alias multis fuere agrotantibus infamari solent; quod quidem à Galeno valdè improbatur. ex quibus autem eiusdem Stabilis compositio constet, multis ea videntibus ignotum esse non ignoro, cum Stabilis arcanum nominetur, & tamen Medicum non decet, quidquam in cuiuscunque agrotantis cura adhibere, ni quidquid moliatur sciat; alioqui empiricorum normam imitari videretur; Ideo multis in locis, præcipuèque in 1. com. libri Hippocratis de humoribus, qui sola experientia opinionem comprobare enituntur, a Galeno reiciuntur. Ego autem cum corporum

11. Meth.
c. 9.

Text. 5.

porum diuersitatem, maioremque, aut minorem morborum vrgētium multi faciam: vna, ac eadem re omnibus in morbis, omnibusque in temperaturis vti non sum ausus; sic enim me pluribus in locis docuit Hipp. atque Gal. Ideo modò maiori, modò minori potentia rebus vesicantia confici iubeo; prout sic morbi necessitas, temperaturarumque varietas exposuit. Quapropter si adeo turgeant humores, vt vehemēti motu principes partes petant, vel eas iam occuparint: quia morbus nullam morā nobis est concessurus, sic volo vesicantia esse confecta, vt sex, octouē horarum intervallo, quidquid exopto, præstare queant (huiusque generis sunt, quæ in præcedenti Decisione descripsi) verū si res contrario modo sese habet, mitiori via me gero, cū ea componi iubeam, quæ nisi longiori temporis, vtpotē dimidij diei naturalis spacio, eorum operatio contingat. Hanc eandem rationem in temperaturarum contemplatione habere soleo. Ad hæc si ægrotantes maligna, seu pestilenti febre laborent, arsenicum, vt antea dixi, eisdem admisceo, vt similitudinis auxilio (tamen si euphorbium, cantharidæque idem, minori tamen vi, possint) forma specifica operante ad cutim interni veneni fiat attractio, hæcque ad tempus, non post tempus adhibeo. pro tyronibus isthæc omnia, non pro senioribus, quod absit, sint dicta.

Quod vesicantium usu in vigilijs somnus conciliatur, ac ubi eger nimium dormierit ad mediocritatem reducitur.

DECISIO IX.

Idem cōtrarios producere effectus, vigilijs scilicet, ac profundis soporib⁹ opitulari: primo intuitu quibusdam absurdum forsā videbitur; sed quū ad horum effectuum causam, non ad symptomata animam adiece-

rint, id fieri posse, eisdem erit perspetum, idque vt aperiāmus, nobis prius perquirēdum, quænam vigilias, quæque somnos gignant profundos: & quoniam talis effectus nuda ex intemperie interdū, ac ob prauam humorum qualitatem, quantitatemue, simul cum qualitate ad caput delatam alias exoriri solent: de illis, quorum causa fluxio ex humoribus, siue vaporosa, quod sæpē in febribus accidere solet; verba facere intelligo; Ideo de coma, lethargo, frenithide, deque omnibus nocuis vigilijs, alijsque soporosis affectibus aliquam ob fluxionem, vaporationemve contingentibus; quippē quæ fluxio licet pro suæ qualitatis, quantitatisque varietate hos contrarios affectus producat, attamen fluxio vtrunq; affectum producit; quæ si calida, siccaque vigilias, si frigida, ac humida soporem inducit: Ideo vigiliarum, delirijque causam potestate calidam esse, somnolentosque, ac commatosos affectus à frigida prouenire inquit Galenus 19.c.5. lib. secundo de locis affectis. hinc in eiusdem operis lib. tertio hæc scribit. biliosi, calidique morbi vigilias, delirique, frenithides: contra pituitosi, frigidiq; ignauiam cathaphoram efficiunt: quapropter vt ad rem propositam aperiendam ingrediar, sic arguo. Quodcunque amouet causam, delet affectum; Vesicantia soporum profundorum, vigiliarumque amouent causam, ergo amouent affectus; vigilias scilicet, atque sopores profundos.

Maiores nimium est perspicua, ac ab omnibus comprobata; amota enim causa, semper amouetur affectus, minor sic. Vesicantia cruribus applicata, vel coxis omnem in caput tendentem fluxionem, vel iam id occupantē inhibent; ac amouent: ergo vigiliarum, soporumque profundorum causam adimunt; antecedens ex quarta, ac septima decisione satis cōstat: vbi rationibus, ac autoritatibus mon-

5. Meth.
c. 4.

stratum fuit, partem vesicantibus subiectam ad omnem suscipiendam fluxionem esse aptam: ipsaque vesicantia validum esse attractivum caliditate, ac forma specifica, tum etiam ob dolorem, de quo Galenus sic ait. Nil magis prurit fluxionem, quam dolor. consequentia clara est, cum fluxio ex humoribus, vel vaporosa quascunque vigilias, soporososque affectus, de quibus noster sermo fuit institutus, producat: tantum igitur abest, ut vesicantia vigilias excitare queant, quinimò potius vigiliarum causam adimentas somnū conciliant, isque si modum excefferit eadem ratione, eidem opitulandi facultatem habet.

Opinio asserentium vesicantia non esse admittenda, quia de illis nulla apud Galenum, Hippocratemque facta fuit mentio, reprobatur, eaque ab horum veterum doctrina non abesse ostenditur, venenumque in corpore humano gigni posse probatur.

DECISIO X.

Vsum vesicantium nonnulli impugnant dicentes id præsidium à Galeno, seu Hippocrate non fuisse institutum, minusque adhibitum; cum de eo, ipsiusve usu suis in operibus nulla fiat mentio; atque hoc est horum potissima ratio, qua talia improbant auxilia; nempe quia horum usus, nec à Galeno, nec ab Hippocrate fuit descriptus: & sic magis propter inductionem, quam propter necessariam rationem hæc pro ægrotantium cura non esse admittenda auxilia sibi, alijsque persuadere enituntur. Porro id tantorum philosophorum indignum est, cum quia inductioni, exemploque postponunt rationem, sensatamque ægrotantium utilitatē: cum etiam quia asserere videntur, nil boni inueniri posse pro ægrotantium salute his exceptis, quæ ab Hippo-

crate, atque Galeno ostensa, aut administrata fuere; Ideò secundum istos Deus omnipotens plus eo, quod Galeno, Hippocrati que tribuit, dare nequit; quod profectò asserere ridiculum, immo valde est iniquum: Quapropter arbitror ego aliam ob causam ab istis hæc improbari remedia; & utinam nè horum aliqui id velint, ut vulgi gratiam ineant (salua semper bonorū dignitate) quippè quod vulgus cum solum quidquid præ oculis habet, non tantarum rerum finem spectet, eos Medicos laudibus extollere solet, qui pietatis, charitatisque pretextu dolorosa medicamenta non admittunt; hos quidem tales acerrimè arguit Galenus, sed ab istis nunc exposco ego, cur reliqua à Galeno, Hippocrateque cognita, & non administrata in ægrotantium curis usurpent; & quod magis est, interdum ea, quæ ab eodem Galeno improbatur; Ideo, quæ observanda damnant, quæque damnanda insequi volunt: aliquando, quæ rationi consona à Galeno non scripta approbant; & sic sibi ipsis non constare ostendunt. dicant isti cur multa lenientia medicamenta à Galeno non ignota, ac nequaquam usurpata administrant? si tam Galeni sunt observatores? veluti, quæ ex rosas, violis que fieri solent lenientia; ubi præterea apud ipsum sibi facultas solutiva reperitur? respondent, rerum istarum solutivam facultatem apud hos non fuisse repperam, aut intellectam: Ideo nec harum usum penes ipsos fuisse est necessum. Igitur & nos addamus Galeno, Hippocrati que plenam omnium rerum scientiam minime infuisse; & sic præter eorum cognitionē aliquid super fuit, quod sciri, haud est impossibile. cur item cauteria à Galeno cognita, & ad nostros usus non usurpata adhibent? igitur id malum, cum rationi minime repugnet? absit. sed cur hirudinum usus, si nunquam Galenus? cur Hippocratis, Galenique dicta

Lib. de
præcog. ad
Posthu-
mū c. 1.
11. Met.
c. 11.

dicta in egrotantium curis ad vnguē non obseruatur? modum siquidem, non dietam adhibemus: Ad hæc cur in febribus horum aliqui dorso, etiā plerunque inchoante morbo corpore repleto cucurbitulas contra Galeni præcepta applicant? cur cornicula in peticulis, aut malignis in febribus? cum id remedium nunquam à Galeno in his affectibus fuerit usurpatum? quando, & ubi respōdeant? hæc præsidia his occasionibus ab Hippocrate à Galeno, à quouisvè Antiquorum administrata fuere? quo loco de corniculis, seu de cucurbitulis ad talem usum fit sermo? perpendant omnia Galeni, Hippocratisque loca, ubi de exantematibus, maculisvè cutaneis quorumcunque generum fit mentio; hoc idem apud cæteros Antiquiores animaduertat: & nè verbum quidem de cucurbitulis pro horum affectuum cura inuenient; videant Aetium capite de maligna febre. Auicennam de variolis, aliosque priscos de quibus supra in tractatu de hoc abusu satis dixi: cur igitur in rebus tanti momenti Galeni dogmata obseruare nolūt, sed solum vesicantia improbare? phlebotomia (inquit Galenus) adiuuat naturam ad id, quod ei est molestiæ in cutim expellendum. ac alibi. sanguinis missione leuata natura expellit, quod sibi nocuum est. & tamē isti Galeni sectatores peticulis apparentibus statim nulla adhibita consideratione ad cornicula, cucurbitulasvè confugiunt: sed (bone Deus) horum aliqui solum student, vt vulgum decipiant, ipsiusque gratiam, (vt loco citato ad Posthumū ait Galenus) ineant; atque obsequijs mulierum auribus semper aliquid dent; & sic à vera Methodo sæpè aberrant. Non tamen de omnibus loquor, quia inter vesicantia renuentes viri habentur optimi, bonisque artibus præditi, contra quos hunc sermonem dirigere non intelligo, quippè qui alias ob causas (vt iam patuit, in sequenti-

busque patebit) vesicantia respuunt; quibus totius tractatus cæteris decisionibus, responsisque me volo exoluissse. Interim non possum silentio præterire aliqua, quæ Venetijs ab his singulo die in frequenti usu habentur, quibus nunquam Galenus, aut cuius Antiquorum usus fuit: inter quæ vnum est serum caprinum, tam sæpè Venetijs penè ab omnibus in egrotantium quasi omnibus curis pro alterante, non ad soluendum adhibitum, plusque vna die Venetijs seri caprini consumitur, quā vno anno tota in Italia, prope dicam in tota Europa: vtque dixi dari solet pro alterante in exigua scilicet quantitate, quo modo exhibito nedum per vrinam, sed nec per ventrem permeat, quo fit, vt intus retentum putrescat; idque tam in febribus omnium generum, quam in cæteris ferè morbis administrant; Refugium sanè id mihi videtur horum Medicorum, cum huic remedio à vulgo semper maxima adhibeatur fides; Ideo assumentem serum etiam si mors succederet, nunquam mortis culpa ipsi Medico ascriberetur, dummodo phlebotomia nō præcesserit; sed solum cucurbitulæ, aut cornicula fuerint applicita: Hinc plurius Medicorū prouenit error, quia sero caprino, cucurbitulis, corniculisvè, non sanguinis missione ex vena vtentes mortis culpa semper vacui sunt; sed de sero finem impositurus (cum de ipso, tum alijs de rebus hac tempestate usurpatis loco suo iam satis tractaui) solum dico, quod apud Antiquiores seri usus pro alterante nunquam fuit inuentus, cum vbi que locorum, tum Galeni, tum cæterorū grauissimorum authorum, tanquam de subducente aluum mentio facta fuerit; & ideo si per se absque admistione, vel cum additione solutiuorū adhibendum fuerit; ex his authoribus ad talem dosim ipsum administrari debet, vt aluum soluere queat; nec (vt Venetijs fieri solet) cyati

C. 170.5

L. aph. 19

II. Met. c. II.

quantitas offerenda, cum tali modo assumptum multa, ea quidem grauiamala efficere possit; quia intus, ut dixi, retentum putrescit; quoddam. n. corruptibile est propter caseosam substantiam; quamuis exigua in eo contentam, quæ solum elambico separari potest; vnde tempore æstiuo duarum horarum spacio sæpè accescit; quanto igitur magis id fieri rationi consonum, si febrienti offeratur, quippè qui intus putredinali laborat calore; loquor de sero clarificato, nō de eo, quod per elambicum est destillatū, quod admitti facilius posset, quia purius, ac homogeneous: sed (bone Deus) Medici aliqui Veneti istud abhorrent, solumque clarificatum malunt; quippè quod plus refrigerare sibi persuadent, ut etiam loco citato dixi diffusius. Galenus igitur tot errorum, qui ex ipsius usu exoriri possent, non ignarus (dummodo, inquam ad alterandū in pauca quantitate assumeretur, idque propter intus moræ periculum) quia ei aquæ, decoctaq; refrigerantia tutiora non deerant, sicuti nobis non desunt: ipsum duntaxat ad aluum subducendū ubiq; locorum adhibuit; quod etiam

Lib. 3. de al. fac. c. 15. ab Antiquioribus fuisse obseruatum ipsemet testatus fuit. Cur igitur nostrates vesicantia ex eo impugnātes, quia apud Galenum usum non habuerunt, cur, inquam, si tam Galeni sectatores, quotidie contra Galeni usū adhibent serum caprinum pro alterante? Porro horum de vesicantibus opinio ad nullum bonum dirigi potest; etenim quodcunque Medicamentum etiam rennente Galeno, dummodo rationi sit consonum, tuta conscientia adhiberi potest; plusque si experientia id comprobari poterit; ideo non est necessarium, omnia remedia ad vnguem à Galeno tradita fuisse, cum empiricorum solummodo mos fuerit, ut particularia pharmaca describant, rationalium autem Medicorum, ut Methodum vniuersalē, tūm

ea administrandi, tūm conficiendi præbeant: non nego tamen, quin & rationalis priuatim pharmaca describat, sed non tali modo, quin alterari (quibusdā exceptis antidotis) queāt. Quapropter cum Galenus pluribus in locis nos docuerit materiam ad superioratendentem deorsum esse reuellendam: ut Hippocrates. Reuelle-^{5. de mor. vul. comm. 2. 16x. 29.} re, si, quo non oportet, vergant. vbi Galeni inquit. si materia non bene vergit reuellenda: non fuit postmodum necessarium priuatim omnia, quæ id præstare queunt, describere; sed satis fuit, vniuersali methodo docere sanguinis missionem, Medicamentapurgantia, cucurbitulas utroque modo applicitas, scarificationesque ipsas, ligaturas, lotiones, sinapismos, idque genus alia hoc idem posse præstare; quæ omnia pro necessitate componi, arbitrioque optimi Medici possent institui, cum peculiaribus remedijs neminem Galenus adstringat, ut^{Cap. 4.} quarto de tuenda valetudine intelligi potest. vbi sic. non sustinente autē homine sanguinem sibi detrahi, augere deiectionem: si verò neutrum admittat, aliam quampiam rationē ini-ri, qua maximè, si non breui, ac longiore tempore pristinam corporis habitudinem homo recipiat. Hinc cum nostrates viri sapientissimi considerant ex multis abscessibus natura productis, exortisque vlceribus multos à grauib; morbis fuisse sanatos; quod scribit Galenus 5. Met. de quodam iuvene, qui pestilētia correptus, vlceribus in cute proruptis sanitati est restitutus; ut Hipp. lib. prænotio-^{Cap. 12. Nu. 18.} num inquit. Cæterum abscessus ad crura in pulmonis inflammationibus fortibus, ac periculosiss omnes quidē utiles, optimi autem sunt, qui (dum sputum iam in mutatione est) fiunt: ex quibus depromitur, quod etiam materia cruda existente abscessus boni fiunt; de quo iam dixi; Ideo naturam imitantes, Galenique dogmata sequentes non à ratione alienum esse excogi-

Cap. 18.

excogitarunt; si reuulsium tale, quale sunt vesicantia præpararetur; quo materia maligna, venenosavè à nobilioribus ad ignobiliores partes per attractionem reuelleretur: idque nec à ratione, nec à Galeni auctoritate abfuit: de ratione iam dictum est, in sequentibusque sum dicturus pro autè Galeni auctoritate vniuersalibus locis exceptis (de quibus supra, quò de reuulsionibus verba feci) adduco locum quinti de simp. Med. facul. vbi idem scribit. à foris impositis Medicamentis omne deleterium venenum euacuatur: nempè aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine: quid? forsan hoc in loco vesicantia abùtè, eorumque vsus non est descriptus? quæ igitur sunt Medicamenta à foris imposita, quæ caliditate, ac similitudine interdum educunt venenum, nisi sint vesicantia? forsan vesicantia hoc idem non efficiunt? non igitur sunt ea Medicamenta, quæ caliditate, ac similitudine educunt? quiescant quæso tot viri, cedantque rationi, vel meliora adducant, nec sophisticè salubrem Medicinam lacerare velint, quoniam id fieri viros dedecet sapientes, cum ex dictis clarè videant vesicantia Galeni doctrinæ adstipulari, cum reuulsui maximi vicem gerant, quod apud eundem Galenum, Hippocratemque tot rationibus fuit institutum. cæterum non alia reuellentia sunt improbanda, præcipuèque sanguinis missio, vel purgans medicamentum: quibus ambobus reliqua cedere debent; vbi autem hæc adhiberi nequeant, vel si administrata reiteranda quouis modo vires non permittant, vesicantibus tunc naturæ auxiliari debemus; quippè quæ (vt aliàs dixi) plusquam sinapismi, ligaturæ, loriones, frictiones, cucurbitulæq; prodesse possunt, cum ex his attractione dum humorum caliditate, sed ipsius veneni similitudine fieri cōtingat; quod quidem iam enucleatum fuit, in sequentibusque

alijs modis sum probaturus.

Antequam autem ultra progrediamur nobis breui est perpendendum an in corpore hominis gigni possit humor, qui re vera venenum dici possit, cum Aduersarij id fieri posse contra rationem, experientiam, ac Galeni auctoritatem prorsus negent: quo falso absque vlla ratione iacto fundamento multas fabricant chymeras, vt hac via vesicantia etiam improbent, adductique loci Galeni quinti de simp. Med. fac. sensum diuersum adferant.

Porro si Microcosmi structuram, partes, ac in eo recondita misteria isti considerassent, non vereor, quin venena in ipsomet gigni posse constaret (ni liuore impulsu) affirmassent, cum quæ in Mundo, etiam in ipso homine Microcosmo nuncupato facile deprehendi queant: Macrocosmi enim similitudo horum vterque cum sit, quæ in vno, his alter exutus esse, rationi haud est consonum. In Macrocosmo autem temporum omnium cuncta (si liceret) tanquam in speculo conspicerentur (quod Beatorum est) inesse quidem ideali, seu Scotistarum more, inesse essentia: harum igitur idearum exemplo rebus singulis existentia, tum subsistentia esse alijs in largitate sua Deus omnipotens dedit, quod eleganter Boetius cecinit.

... Tu cuncta superno
Ducis ab exemplo: pulchrum pulcherrimus
ipse.
Mundum mente gerens: similique imagine
formans.

Verum cum homo sit Animal mente particeps Dei imaginem, ac similitudinem (vt sacre testantur paginae) præ se ferens; imaginem quidem intellectualitatis participatione, ac in cæteris non secus, ac Mundus similitudinem ostendens, opus est fateri, quod, quæ in Mundo, in Microcosmo reperiri possint; cum vterque Deo haud absimilis: quæ enim vni tertio conueniunt, sibi ipsis nunquam dissimilia

Macrocosmi,
Cosmi, ac
Microcosmi
mutua
similitudo
demonstratur.

Cap. 18.

Lib. 3. de
consol.
metro 9.

1. Gen.

milia sunt, quod est geometrica demonstratio. Sed hanc inter ambos similitudinem sensu monstrare tentemus, inde venenum in Microcosmo produci perspectum vndique erit.

Primumque in Mundo quattuor sunt elementa, ex quibus omnia; pari; pacto in Microcosmo quattuor reperiuntur humores eadem, qua elementa, temperie imbuti; ex his quidē in corpore singula: ideo atra terræ, pituita aquæ, sanguis aeri, bilisque igni vi æquiparari potest.

Si sol sui calore ac lumine totius Mundi generationes, ac corruptiones (quæ omnes quattuor elementorum vi, ac qualitate contingunt) fouet, adiuuatque: Cor ipsius vicem gerens quibuscunq; Microcosmi partibus calorem, vitalique, spiritu lumen præbet.

Non desunt præterea cæteri planetæ, cum Lien Saturni, Iecur Iouis, fel Martis, genitalia Veneris, lingua cum eius organis Mercurij, ac demum Lunæ cerebrum munere fungatur.

Pulmonū autem motus, cum quasi accessus, & recessus sit, alteri, octauæ spheræ accommodari potest, cumq; tres supra diuersis motibus muniti existant orbes sensibus nostris (nisi ex eorum motibus) nunquam apparentes. Itidem in Microcosmo isti nō desunt, horum enim primus voluntatis est motus, cui omnia obediunt: & ideo primi orbis motui (quippe qui reliquos ad eius motum cogit orbes) haud absimilis est. Agentis vero, ac possibilis intellectus motus duobus alijs duorum orbium sub primo existentium æquiparari recte possunt; & sic cælum totum in nostro hoc Microcosmo hætenus est demonstratū: vbi nec fixæ stellæ desunt, si sensus tūm internos, tūm externos tali nomine vocare mihi liceat. Ab hocque nec elementaris regio abesse potest.

Porro in ipso met ros, pruina, imbres, niues, ac grandines non desunt;

sic à capite variæ fieri possunt distillationes; quippè quæ, vti in Mundo ex eleuatis vaporibus sæpè fiunt. Tonitrua præterea, Venti, ac Terremotus ex inclusis in intestinis, aliisque locis (nempè sub cuti) ventis, vaporibusvè, nūm in nostro reperiatur Microcosmo testes sint, qui stomachi imbecillitate, flatibusque laborant.

Naribus autem, ac Lacubus, Fluminibusque, riuulisque quocunque percurrentibus assimilari possunt, tūm venæ, tūm arteriæ: Magnæ quidem pro Maribus, Lacubusque: Mediæ pro fluminibus, ac demum pro riuulis paruæ, ac capillares.

Inundationes præterea super terramper Hydropem significari potest. Montes (quippe qui vel casu etiam facti) pro tuberculis, aliisque eminentijs in corpore apparentibus.

Si naturales. sic nasus, genua, vel intus hepatis gibositas, splen, idque genus alia.

Ad hæc plurium specierum lapidum, tūm terræ, ac arenularum generatio in Microcosmo neganda nunquā est. cum res omnibus tam clare pateat.

Calx etiam gypsumq; ex cuti aliquorum podagra laborantium sæpè extrahuntur.

Plantæ verò (si Aristoteli credendum) in nostro florent Microcosmo; in vtero enim prius planta, inde sensitiuum, postremòque intellectiuium, vbi, & molæ, aliaque monstrosa exoriuntur. sed plantis non absimiles, immo prorsus similes sunt capilli, vnguesque: isthæc enim solum vegetant, nec sensum habent.

Terrestria vero Animalia tam conspicuè apparent in eo, quod nullo re vera de hac re egemus testimonio. hinc Ascarides, lati, rotundique vermes: quibus exceptis aliorum generum Animalia nonnulla diuersis temporibus gigni visum est. quales sunt vermes; qui (licet rarò) per vrinam excernuntur pilosi; quod quidem in quodam

quodam Religioso Venetijs bis vidi. Ideo isti pro aquatili Bellua describi possunt, vesicaque pro maiori mare, ubi falsa reperitur aqua. Item sub cuti vniuersa variolorum occasione species aliæ vermium, veluti in quodam præcipuè Pistore ætate prouecto Ferrariæ conspexi; ex cuius cuti per multos dies tanta copia horum extracta est, quod credere vix (ni oculis uidissem) potuissem. sic in alijs obseruavi singulo die quadraginta vermes, interdum plus, minusuè: ut multis diebus in quadam uetula magno stupore uidi, quæ tandem obiit.

Si igitur tot admiranda in hoc nostro Microcosmo fieri possunt, cur uerendum de ueneni generatione. quid? forsan deest materia, ac agens ad ipsum generandum? si id quattuor elementis, Solis, Cælique influxuum ope gignitur? quæ re uera (ut patuit) omnia in Microcosmo adsunt. sed pro huius rei testimonio confugiamus ad omnium Medicorum Principem Galenum, ac præceptorē; quippe qui constanter hoc idem asseuerat, cuius auctoritatem hic apponere libuit, immo & eius uerba. Consideras igitur uir iste Hippocratis uerba in phrenitico ægroto, scilicet quarto, qui tertio die obiit, quasi stupore percussus, qua scilicet ratione fieri queat, ut tam breui phrenitide correptus pereat; non audens necis causam ad phrenitidem referre, canis rabidi ueneno infecti, tum alterius ueneni epoti exemplo monstrat id ex ueneno qualitate interficiente intus exorto contigisse. cuius uerba claritatis gratia hic exarare nunc expedit. Cum igitur prius experimento ostendisset, à canis rabidi morfu, quamuis eius qualitas uenefica intus tranasset, diu, mensibus etiam in corpore ueneno seruato nullam noxam fieri, sed longo tempore causa rabiem efficiens adaucta quocunque corporis peruenerit inopinatò mortē adferre repentinam, inquit. Item in hac

phrenitide vitiosus in corpore humor coarctatus fuit, ueneno lethali assimilis, in corporibus vicinis aliquid paulatim agens: quæ quando vitio iam aliquo pacto opportuna erant, humorque ipse euaserat malignissimus, lethale repente apparuit symptoma. namque si phreniticus iste initio statim vomuit virulenta: quod febribus adurentibus ferè est consequens. itaque, ut ueneno epoto lethali quidem postridie, vel tertio die moriuntur, qualitate eius, non copia mortem afferente, & item hic quoque ager statim tertio die censendus est obijisse à qualitate succorum virulentorum, non à phrenitide peremptus: at phrenitis illum esse secuta, symptomatis vice. hæc ille. ex quibus facile perspicitur ad eius mentem uenenum à qualitate interficiens temporis tractu nostris in corporibus gigni: quod etiam ex eiusdem uerbis in sexto de locis affectis clarè elici potest. sed quid plura? ne sanguis mentis ueneni uicem gerit? immo & uenenum a tota forma est? dicant, qui in semet ipsis hunc eundem experti sunt, qui quidem experientia excepta omnium consensu in ueneni genere à forma specifica operante ponitur. omitto, quod si in cane uenenum generatur, & adeo dirum, ut solo tactu hominem in rabiem ducat, ut eadem experientia, atque idem Galenus loco supra citato testatus fuit, qui ad corroborationem eorum, quibus probauerat semen, ac mēstruum sanguinem in corpore humano uenenum fieri posse. hæc ait.

Nihil mirum si vitiatum semen, aut mēstruum huiusmodi (quum retineantur, aut putrescunt, corporibus, ut afficiantur idoneis, grauias inferant accidentia; quippe facile intelligitur à canibus quantam habeat vim efficiendæ rei aptitudo: quum enim reliquorum Animalium nullum rabie capiatur, solus canis eo affectu corripitur: atque tanta sit in ipso humorum corruptio, ut solum eius sputum, si humanum corpus tetigerit, rabiem excitare possit: ut igitur ab exiguo initio (sputi scilicet qualitate) aucta quadam in corpore dispositio, quando ad magni-

C. 5. cir-
ca mediū

Vide loc.
aff. c. 5.

3. de mor-
bis vulg.
com. 2. a-
groto 4.

C. 7. pre-
pe finem.

magnitudinem notatu dignam peruenit, discerni potest; idque post sex menses, quum nunquam ante id tempus nulla nota deprehendatur; sic eodem modo vitioso humore in Animalis corpore genito, paulatim tractu temporis principalium partium aliqua consentit, à qua deinde uniuersum corpus alteratur. hæc quidem ille ad uerbum dixit. si ergo in cane tantæ actiuitatis uenenum gigni potest; cur nō in corpore humano, ut ait idem Galenus? quippè quod sola ratione à cane differt, quæ tamen ratio ad ueneni generationem in ipso corpore, uel ad prohibitionem nihil conducit. non desunt alia Galeni loca, quibus idem probari posset: ueluti in tertio eiusdem operis de loc. aff. ubi loquens de puero epileptico, cuius affectus in tibia initium capiebat, indeque ad caput humor ductus statim in motum conuulsium incidebat. inquit neque mirandum (loquente Pelope Galeno asserente, ualidam uim esse humori, qui in affecta parte præter naturam genitus fuisset, qualis perniciosarum ferarum uenenis inest; exemploque iustus scorpionis, ac phalangiorum monstrat ex tam paruo humore fieri posse tam magnum sym-

ptoma: si uenenosa fuerit materia, qualis est phalangi, & scorpionis humor. ex quibus excepta ratione de sententia Galeni euidentis est, quod uenenum in corpore humano generetur, quod quidem etiam indicare uoluit, dum undecimo præcitati operis de locis affect. asserit. ex sputo à cane rabido uulnerati fieri posse uenenum temporis tractu in corpore humano, ut etiam asserit loco antea citato: quibus sic decretis ad capitula disputationis examinanda accedendum est. cum tamen prius falsa dogmata, uariosque errores Santorij Santorij Medici, & Philosophi communis amici monstrauero, quippè qui aduersus uenenum in corpore humano gigni posse asserentes inuehi uolens, in quamplura labitur errata, cumque beneuolentia inter nos mutuo iamdudum contracta me impellat, ut amicè secum tractem te (suauissime Bernardine) nunc rogo, ut tantillum temporis mihi concedas, quo secum de re hac loqui ualeam: inde enim ad rem nostram libenter reuertar, ut quidquid de rebus tuis sentio prorsus intelligas.

SANTORIO SANTORIO

IVSTINOPOLITANO

Patauij primo loco Medicinæ Theoricam
publicè profitenti.

Hippolytus Obicius. S.

Necessitudinis vinculū (suavissime Santori) quo aliquot ab hinc annos coniuncti sumus, adeo me cogit, ut, quæ tibi utilia esse putem, filere nequeam. quis enim tam stupidus est, quin dignoscat cæcum illuminatum beneficium ob acceptum valde lætari? amicus (inquit sapientia) exacuit faciem amici. plus enim oculi, quam oculus, videt. Igitur in te nequaquam odium veritas, sed potius obsequium illud pariet: Talis quidem tua est prudentia, ut erubescere expediat magis, quam propria errata audire nolle, optimè intelligas. Quapropter cum elapsis diebus tuum librum, cuius titulus est, Methodus evitandorum errorum omnium, apud Laurentium Ragozam Medicum Bellunensem vidissem, primo intuitu multa, ac varia in eo conspexi errata; sed quia tempus instabat, quo typis hoc opus mandare decreveram; caput duntaxat decimum quartum octavi libri, quod prima fronte sese mihi obtulit, examinandum fore censui, cum ad rem nuper disputatam pertineret. Sed præter in doctrina errores, etiam authoritates omnino falsè citatas inveni: ut exemplo in capite decimotertio sexti libri, ubi scribis, quod Ptolomæus in secundo quadripartiti putat regiones sub æquinoctiali positas, esse temperatissimas, qui licet ex aliorum sententia in secundo Almagesti id dixerit, non quidem secundum propriam opinionem; loco nihilominus à te ad-

ducto secundi scilicet quadripartiti contrarium protulit: ideo eius verba (si lubet) audi.

Nostre terra, quæ iacet in vno aquilonari quadrante, incolæ qui subiecti sunt parallelis australioribus, nempe ijs, qui describuntur ab æquinoctiali usque ad Tropicum æstivum, cum supra verticem illorum feratur Sol, quasi ustulatis, nigrisque corporibus videantur, & capillo esse crispo, & denso: facie contracta, & statura contorta, natura serè calidi, moribusque feris propter magnitudinem æstus in locis suis, quos athiopas vocare consuevimus. hac ille ad verbum.

Vide quæso (Excell. Santori) quanti sit detrimenti res in fonte non videre: tu citas hunc locum, ut temperatissimas sub æquinoctiali regiones esse Ptolomæi autoritate probes; & tamen contrarium sensum locus habet, quinimò verba literaliter contrarium ei, quod dixisti, significant, cum indicat idem Author. quod moribus Feris similes habitâtes sub æquinoctiali usque ad Tropicum æstivum videntur propter æstus magnitudinē in locis suis. tantum igitur abest, ut regiones sub æquinoctiali de sententia Ptolomæi in loco à te citato sint temperatissimæ, quinimò potius sunt calidissimæ, & adeo, ut homines moribus Feris similes videantur propter æstus magnitudinem. sed hæc missa faciamus, & ad caput propositum examinandum properemus, cuius verba hæc sunt.

Magna est controversia hodierno die, an putridi humores possint aliquando naturam,

Et formam veneni subire, qui putant sauis-
simam humorum putredinem fieri uenenū,
id conantur probare Galeni auctoritate in
epidemijs, ubi hystoria tritonis, ac phrenitici
declaratur: refert ibi Galenus, quod in illis
collectus humor sit factus veneno lethali si-
milis, & hinc de repente secuta sit mors, in-
ferunt ergo humores aliquando in corporibus
viventibus poterunt esse adeo perniciosi, ut
fiant uenena. Verum argumentum istorum
redigamus in formam: taleque esse debet om-
ne, quod est simile ueneno, est uenenum, pu-
treto insignis est similis ueneno, ergo est ue-
nenum. Argumentum est in quatuor ter-
minis. primus erit, dum dicunt, omne, quod
est simile ueneno. secundus est predicatum
huius propositionis, dum dicunt, est uene-
num. tertius est insignis putredo. quartus
est, quod putredo sit uenenum. alius termi-
nus, quod sit uenenum. & alius, quod sit si-
milis ueneno. Insuper hoc argumentum in
libris elenchorum Aristotelis uocabitur elen-
chus compositionis, veluti si quis diceret, qui
sedet potest iacere. Socrates sedet, ergo Socra-
tes iacet: ut argumentum non collocaretur in
numero paralogismorum, oporteret hoc modo
formare conclusionem. ergo Socrates potest
iacere, & non inferre, quod Socrates iaceat.
Similiter debant inferre cum Galeno, ergo
putredo insignis est similis ueneno, & naqua-
quam quod sit uenenum. demum, ut argu-
menti uanitas dinoscatur, ostendi potest,
quod sit in quaria figura; quia subiectum
minoris est latius, & communius predicato;
quia ex illorum sententia putredo insignis
latius se habet quam uenenum, quia ipsi sa-
tentur dari putredines insignes, quae sunt ue-
nena, & quae non sunt: similiter subiectum
maioris latius se habet, quia ex illorum quo-
que sententia non solum uenena debent dici
uenena, uerum etiam illud quod erit simile:
quare si oporteret conuertere maiorem nil se-
queretur, quia argumentum esset in secunda
figura ex duabus affirmatiuis, erit igitur pu-
treto diuersa specie, & genere à ueneno, nos
rationibus logicis, quae sunt uniuersales om-
nibus scientijs reiecimus propositum argu-
mentum, ut iisdem rudiores possint plura si-
milis argumenta, quae in scholis uagantur
explerere,

Hæc (mi Santori) sunt verba tua
ex capite decimoquarto octauo libri
Methodi tuæ euitandorum errorum
omnium deprompta circa quæ pri-
mum dico Galeni verba à te non fi-
deliter transcripta, vel ipsorum sen-
sum perceptum non fuisse: unde pro-
ut forsàn tibi ea sonum habuisse vi-
sum est protulisti: ex quo mihi est op^o
ea ipsa hic ad verbum exarare; atque
eorum sensum litteralem tibi expone-
re; ut tuum dignoscas errorem: quo
facto quantum in logica profeceris,
dum argumētum à te allatum eorum
inquam, qui uenenum nostris in cor-
poribus gigni posse asserunt, quat-
tuor in terminis esse, compositionis-
que fallaciam censerì debere dicas,
cognosces.

Sed ut ordinatim procedamus,
prius Galeni uerba iterum hic exare-
mus; quippè qui prout in sequenti ad
verbum est locutus.

Item in hac phrenitide uiciosus in corpe-
re coaceruatus humor fuit, ueneno lethali
assimilis in corporibus uicinis aliquid pau-
latim agens: quæ quando uitio iam aliquo
pacto opportuna erant, humorque ipse enase-
rat malignissimus, lethale repente apparuit
symptoma: namque sic phreniticus iste initio
statim uomuit uirulenta, quod febribus adu-
rentibus serè est consequens itaque, ut uene-
no epoto lethali quidem postridie, uel tertio
die moriuntur qualitate eius, non copia mor-
tem adfrente, & item hic quoque ager sta-
tim tertio die censendus est obijisse à quali-
tate succorum uirulentorum, non à phreniti-
de preceptus; at phrenitis illum esse secuta,
symptomatis uice, hac ille.

Humor ergo, inquit, uiciosus in
corpore coaceruatus fuit ueneno le-
thali assimilis. tu (vir optime) adhibes
hæc verba, ac reliqua silentio inuo-
luis. sed audi. hic humor ueneno letha-
li assimilis in corporibus uicinis, hoc
est, in partibus corporis sibi propin-
quis paulatim agens, nēpè disponens
easdem partes vicinas ad suscipiendā
infectionem, non enim semper cor-
pus est dispositum ad malas impres-
siones

siones suscipiendas: ut pestilentia tēpore clarè intelligitur, dū scilicet à multis eodem in loco idem aer pestiferus, ac lethalis per inspirationem attrahitur; quorum aliqui illicò, alijque tardiùs cadunt, alij solūm ægrotant, atque alij nullam noxam patiuntur: ratio autem ea est, quia agens in patiens duntaxat agit dispositū: quapropter, ut ad rem reuertar propositam, hic humor veneno lethali affimilis in parte aliqua corporis collectus partes sibi propinquas disponit, innatum scilicet calorem debilitādo, ac simul radicale humidum consummendo: cūque aliquo pacto (inquit idem Galenus) vitio opportuna hæ partes essent, nempe dispositæ: atque humor (nota mi Santori) euaserat malignissimus: hoc est, vltimum veneni gradum adeptus fuisset (ut quadrat exemplo supra ab eo allato de sputo canis rabidi diū in corpore hominis retento) repētē lethale apparuit symptoma: vnde sequens ait. itaque ut veneno epoto lethali quidem postridie, vel tertio die moriuntur, qualitate eius, non copia mortem afferente; & item hic quoque æger statim tertio die censendus est obiisse à qualitate succorum virulentorum, non à phrenitide peremptus, at phrenitis illum esse secuta symptomatis vice. Ecce (mi Santori) quā clarum, patensque ex Galeni verbis sit, ut hic phrenitis à veneno intus genito peremptus sit. id quidem ex eo primū patet, quia exemplo eorum, qui bibūt venenum, ostendit, quomodo mors contigerit: dicens clarè, quod non secus humor in hoc phrenitide operatus est, quā venenum epotum (cū & hic humor venenum esset) quod postridie, vel tertio die à qualitate, non copia interimit: sic iste phrenitis, quippè qui tertio die peremptus est, à qualitate virulentorum, hoc est, venenosorum succorum, non à phrenitide, quæ solūm illum secuta est symptomatis vice: vide quæso, quā clara sint Galeni

verba, quod scilicet propter qualitatem, nō copiam mortuus sit; sed forsā dicet Excellentissimus Santorius per qualitatem intelligere possumus caliditatem, vel siccitatem, vel aliam manifestam qualitatem; sed hæc expositio friuola, atque præter rationem censenda est: quia exemplo de epoto veneno ab eo allato minime quadrat: vnde sicuti exemplum attulit Galenus de occulta, ac venefica qualitate, ita in re proposita hoc eodem modo eius verba sunt recipienda: quod etiā rationi magis consonū videtur: quandoquidem manifestam intelligere nō possumus qualitatem, nisi ea, aut nuda, aut cum materia sit. nuda qualitas in hoc phrenitide non potuisset esse, nisi calida, & sicca: quia neque humidum, neque frigidum phrenitidis causa esse potest: reliquum ergo est: ut vel calida, vel sicca, vel utroque modo simul: sed talis intemperies, tam breuī interimere nequit, quia hæcica laborantes febre præ cæteris hac eadem laborant, & tamen longo tempore perdurant; nec talis qualitas cum materia causa, tam repentinæ mortis potuit esse: quia in corpore humano nō est humor siccior, atque calidior, quā bilis: ut Galenus ait primo ad Glauconem flaua bilis, inquit, inter cæteros humores calidissimus est, ac siccissimus; sed hic humor in exquisita tertiana, vbi solus peccat, nec breui, nec tardè mortem adfert: ex quo sequitur, quod præter manifestas qualitates, quibus humores in phrenitici corpore erant præditi, opus fuit, ut & occulta aliqua adderetur, quæ nulla alia esse potest, quā venefica: vnde iure à qualitate (inquit Galenus) virulentorum succorum peremptus est, non à phrenitide, quæ illum symptomatis vice secuta est. Sed his ita constitutis, ac decretis videamus, quantum in Logica tu (suauissime Santori) profeceris. qui in formam redigēs argumentum eorum, qui hac auctoritate venenum nostris in corporibus

Cap. 9.

gigni posse monstrant, asseris ipsum quattuor ex terminis esse constitutum, conclusionem pro quarto termino assumens, quod quidem, tam falsum est, quam quod falsissimum, ipsumque compositionis fallaciam esse asseris, quod tamen est falsissimum, & ideo tota terra, totoque cœlo te in his explicandis errasse etiam tyronibus esse clarissimum existimo; sed ut magis error tibi sit perspicuus, syllogismus à te impugnatus venit hic ponendus; nempe. Omne quod est simile veneno est venenum. putredo insignis est similis veneno.

Ego putredo insignis est venenum.

Tantum abest (mi Santori) ut iste syllogismus sit fallacia, quinimò potius est adeo verus, ac perfectus: ut nè quidquam quidem iurè addi, aut imminui liceat: Verum; ut error tuus dignoscatur; nunc ordinatim videamus, quæ bono, ac perfecto syllogismo requirantur conditiones. atque si ad eiusdem definitionem sit confugiendum, videbimus, quod syllogismus est argumentatio, in qua duabus ex præmissis propositionibus in debita forma, & modo ordinatis, vera sequitur conclusio; syllogismus autem, quem temerè impugnasti has ipsas conditiones habet, ergo verus, ac perfectus censendus est. primum ergo, quod ex duabus præmissis propositionibus in hoc syllogismo conclusio sequatur, etiam lippis est manifestum; hæ autem præmissæ ex tribus constant terminis, non quidem ex quatuor, ut asseris. horum unus est medium, quod bis, ut decet, assumitur ante conclusionem, alter maior extremitas, alterque minor (inquam) extremitas nuncupatur: medium ergo est terminus, qui semel in maiori, semelque in minori propositione ponitur: quia ex maiori extremitate cum ipso sit prima propositio, quæ maior nominatur, parique pacto ex minori extremitate simul cum eo altera sit propositio, quam vocant mi-

norem: ex minori autem, tum ex maiori extremitate sit conclusio: in qua nunquam medium ponitur. In nostro igitur syllogismo. omne, quod est simile veneno. pro medio ponitur. maior extremitas est reliqua pars propositionis. nempe. est venenum. sed minor extremitas est, ubi dicitur insignis putredo. Iterum quidem medium assumitur, quando sequendo, reliqua verba proferuntur. nempe. est similis veneno: conclusio autem hæc est. ergo insignis putredo est venenum: insignis putredo est minor extremitas, atq; altera pars, nempe est venenum. supra pro maiori extremitate posita fuit: unde ex minori, ac maiori extremitate facta est conclusio.

Hactenus (mi Santori) constat, quod hic syllogismus ex tribus terminis componitur, & non quidem ex quatuor, ut asseris.

Verum cum non sufficiat, quod syllogismus bonus tres solum habeat terminos, cum opus sit ipsum debito in modo, ac figura esse fabricatum: nunc monstrandum est, quod in debito modo, ac vera figura noster syllogismus sit constitutus: Porro figura est ordinatio terminorum in subiiciendo, ac prædicando: quæ ex Aristotelis regulis triplex est: hic autem syllogismus in prima dubioprocul figura constitui debet: etenim subiectum in maiori, est prædicatum in minori. In maiori quidem medium est subiectum, ubi dicitur omne, quod est simile veneno: quod, ut patet, in minori euadit prædicatum. dicendo. insignis putredo est similis veneno. nam in hac propositione. insignis putredo est subiectum: unde si queratur quid sit insignis putredo. responderi debet. est quoddam ens simile veneno. patet ergo, quomodo syllogismus in prima figura sit positus; veluti in tertio modo est collocandus: nempe in darij. etenim maior propositio est vniuersalis affirmatiua: atque minor, vtrique & conclusio particularis affirmatiua:

cum-

cumque syllogismorum alij directè, atque alij indirectè concludant: hic noster directè concludit: ille enim syllogismus directè cōcludit, cuius maior extremitas predicatur de minori: ut cum dicitur, quid est insignis putredo, respōderi potest, est venenum: sed non e contra: quia multa venena sunt, quæ nihil habent cum insigni putredine. ad hæc hic noster syllogismus generales habet conditiones., quæ omnibus figuris conueniunt: harum autem prima est; ut aliqua præmissarum sit vniuersalis. In hoc syllogismo est maior vniuersalis. secunda, quod aliqua sit affirmatiua, quia ex puris negatiuis nihil sequitur. nostræ quidem præmissæ sunt affirmatiuæ: tertia, quod si aliqua præmissarum sit particularis, etiam conclusio sit talis: quæ cōditio in nostro est syllogismo: quarta, si conclusio sit negatiua, quod aliqua præmissarum sit etiam negatiua: sed cum nostra conclusio sit affirmatiua, non est opus, quod in præmissis sit negatio. quibus equidē clare patet, quod syllogismus à te (mi Santori) ex falsis principiis impugnatus, sit verus, ac perfectus; & nequaquam in quatuor terminis, minusq; fallacia compositionis, ut temerè dixisti: quinimò exemplum à te adductum nihil habet cum fallacijs; quia fallacia non fit in conclusione, dum præmissæ sint in debita figura, ac modo. uide rogo, quæ misera eorum fuisset conditio; quippe qui, ut admones his tuis principiis aures adhibuissent. cum profitearis in hoc citato loco rudiores docere, ut huiusmodi argumenta in scholis explodere sciant. ego autem charitate motus hos ipsos rudiores à me admonitos esse uolui, nè tuis nugis (quæso mihi ignosce, si ueritatem dico) aures, mentemq; adhibuissent; cum falsa scribas: ut iam meis ex probationibus constitit. potuisses quidem potius (mi Santori) negare maiorem, utique & minorem: quia medium non est naturale, sed solum

logicale: & ideo syllogismus non est necessarius, tamen si probabilis, ac topicus: sed de forma argumenti, nè quidem uerbum erat faciendum; quia ut audisti idem syllogismus est in prima figura: atque in tertio modo arguendi, nempe in DARII, quippe qui directè concludit. Non igitur fallacia compositionis (ut ais) est talis syllogismus, sed uerus, ac perfectus. Porro fallacia compositionis est deceptio proueniens ob aliquam dictionem, quæ cum antecedenti copulata vnum sensum habet, atque cum subsequenti alterum: ut quicumque uiuit semper est. ly semper. si verbo uiuit copuletur, vera est propositio, si uero verbo subsequenti. nempe. verbo est. falsa censenda: ut etiam in hac apparet. scilicet. quicumque existit Venetijs, est: hæc propositio verum habet sensum, si nomen illud, nempe Venetijs vnà cum existit proferatur. hūc loquendi modum dolosè Dæmon usurpauit. quum dixit. ibis, redibis non, morieris. patet ergo, quomodo fallacia compositionis nihil cum proposito argumento habeat. Tu interim, si lubet, librum totum legito, ac relegito; quia si diligenter obseruabis, errata multa inuenies: etenim exceptis Logicæ, tum Medicinæ erroribus non desunt quamplures ad alia pertinentes. ut exemplo libro quarto. ubi hæc scribis.

Cap. 5.

An nè qui capiuntur amore, qui est reuera quadam species humana stultitia orta ob assuetudinem obiecti amati, aliquando tam turpissimo obiecto flagrant, ut omnes mirentur, irrideantque; quo pacto aliqui homines sapientes in hanc insaniam cadant? quæ sanè fit, quia toties approbantur obiecta, ut inde approbandi repetitio fiat consueta: unde à consuetudine oritur amor.

Sed dic quæso (mi Santori) quæ consuetudo fuit, ut à primo homine incipiam, inter Euam, & Adam? qui exigua, vel nulla interposita mora adeo dilexit Euam, ut in hæc proruperit verba, hoc nunc os de ossibus meis,

meis; & caro de carne mea? qua Eva instante pomum ipse comedit: vel si maus in statu peccati considerationem adhibere; quæ consuetudo fuit ea? cum à commisso peccato ipsam carnaliter ad matrimonium cognouerit? quod quidem non contigisset, ni eam adamasset: quæ præterea inter Iacob, & Rachel fuit consuetudo? quale temporis spacium? cum statim primis diebus septem annos seruire se obtulerit, ut postea eam in uxorem duceret? quæ amabò inter David, & Bethsebee? cum primo intuitu ardentissime eius amore flagrans nocte sequenti rem secum habere voluerit? forsàn defunt prophanis in historijs innumerabilia exempla, quibus id ipsum monstrari posset? equidem magna volumina eisdem facile impleri possent; quæ uti lippis, ac tonsoribus notissima silentio inuoluo. Atque solum Alexandri autoritate, quæ dixi probe. si ortus amoris (inquit ipse) ad consuetudinem referri deberet, semper amore caperetur, qui cuiuspiam consuesceret. quibus quidem verbi tanti Philosophi animi tui impetus falsitas satis est perspicua. sed eius verba hic exaremus, nè, quæ pro re mea cōducunt reliquis omissis me solum referre Santorius putet; Quapropter primo Problematum prob. 87. hæc scribit Principio amor per radium vnum oritur oculorum, statim quippè, ut quis aspexit, amauit. post, frequentes ad rem amatam radios mittit, quasi tela iaciat, & capere illam conetur. sagittæ abditæ sunt in pharetra, quoniam, qui amant, occultè radios mittunt oculorum. accedit ad hoc consuetudo, quæ amorem ita accendit, ignem auget: efflatus, quamquam ortus amoris non ad consuetudinem propriè referendus, sed ut nonnunquam etiam existere subito arbitrandus est. Semper enim amore caperetur, qui cuiuspiam consuesceret. hæc ille ad verbum. Cæterum quod amor sit species humanæ

stultitiæ (ut asseris) est falsissimum; cum inclinatio naturalis sit, si præcipuè sermo sit de amore maris cum femina, de quo tu locutus fuisti: etenim homo nedùm, sed cætera sensitiua Animalia natura ducuntur, ut feminas suæ speciei adament: quæ lex hominibus coniugatis uti præceptum à summo Deo data fuit, dum dixit, duo erunt in carne vna: quippè qui sciens hominem in mulierum amorem, ac desiderium a deo natura duci, nè ductæ vxoris assuetudine, seu familiaritate expletus, quod est contra axioma tuum, alias iterum exoptaret vxores, seu ipsas duceret, primam dimitteret: quam semel homo duxit, ipsam dimittere nunquam licere iussit: etenim sæpissimè obseruatum est hominem primo impetu aliquam ob mulierem ardentem flagrare, ac inde paulatim eius amorem adeo tepe fieri, ut paucos post menses, & interdum post dies nō multos odio ipsam ipse habuerit; ex quo patet, quomodo amor non à consuetudine oriatur, minusque sit species humanæ stultitiæ; sed naturalis inclinatio; atque (ut audisti) in coniunctis matrimonio præceptum Dei, & sic tua, non quidem eorum, qui pudico amore viuunt, est stultitia; atque si veritatem tibi fateri debeam, vnum duntaxat genus hominū obseruauit, qui hac amoris infania (ut tuis utar verbis) nō capiuntur; quinimò mulierum amorem odio prosequuntur non loquor de his, qui Christi amore casti viuere volūt: qualenam genus hominum istud sit, iamdiu notum est, nihilominus sacræ scripturæ locum adducam, quo tuam comprobabo obseruationem; locus autem est Genesis; ubi sordidi sodomitæ, quibus Lot virgines filias dare volens, nè malum Angelis à Deo missis facere auderent, quos Iuuenes esse putabant, spreuerunt virgines, atq; omni vi Iuuenes volebant turpiter cognoscere, adeo turpes, ac infames erāt; huiusmodi igitur homines amorem

rem esse humanæ stultitiæ speciẽ malo genio ducti sibi, ac alijs persuadere conantur; sed Deus tales perdat. Nec est mirum, quòd aliqui turpissima muliere interdum flagrent, seu indecora; quia hæc est summi Dei providẽtia, qui voluit sympathiæ, antipathiæque medio, seu dicam, occulta quadam ratione, tam varia contingere; alioqui nè Mũdus quidem tam facile multiplicatus esset; atq; vt exemplo id ipsum tibi ostendā; veluti quædam vtero gerẽtes calcem, carbones, utiq; & materiam sędam inter pedum aliquorum digitos existentem comedendo nutriuntur, eisdemque rebus mirum in modum delectantur; vt experientia sæpẽ nos docuit; quod quidem pro ratione humoris in eis prædominantis provenit, ita homines, cum diuersi sint complexionē, ac natura; non est mirandum, quòd alijs hæc, atque alijs alia placeat mulier; quia non adeo indecora ipsa esse potest, quin aliqua in parte sit pulchra; utpotẽ in oculis, in aspectu, in manibus, in loquella, huiusmodiq; in alijs; vel quod timens Deũ pulchra appareat, tamen si corpore indecora; non. n. pulchra mulier, sed timens Deũ (inquit sapientia) ipsa laudabitur; ac demum si absolute nulla in ea sit pulchritudo, saltem respectu amantis erit; quippẽ qui malẽ organizatus pro ratione suę dispositionis oculis eius pulchra videbitur; non secus quidem, quàm pregnatium gustui (de quibus antea) calx, carbones, sędaq; materia saporosa, ac delectabilis est. Tu ergo (mi Santori) cum philosophiã profitearis, quæ philosophiæ sunt, non vis percipere; sic etiam te galenistam esse asseris, & nihilominus, quæ Galeni sunt contẽnis, ac impugnas; idq; multis in locis, quorum vnum duntaxat breuitati incumbens adducam; vbi in colico dolore clysteres spernis, ac damnas; sed præter rationem, ac vsum mille annorum experientia comprobatum; à Galeno petito, nõquid in semetipso cly-

sterem expertus sit, dũ scilicet nephritica passione laborare putabat? Multis insuper admirationem facis; cum dũ contra Empiricos scribis, quæ empirica sunt doces, nempe lib. 15. vbi Methodum eorum, qui pedes ex nimio frigore torpidos, ac congelatos cum sensus, ac motus amissione calefacientibus curant, improbas, atque ex frigida aquę immersione curationẽ tot laudibus extollis: cum hæc scribas. qui congelationem pedum sciunt sanare, curant, vt vita pedum conseruetur hoc modo. iubent, vt immergantur in aquam frigidam recentẽ à fonte haustam, detineanturq; horę spacio; sic certò sanatur, quem modum sanandi à te visum fuisse in Vngaria asseris; ratio sanationis, quia aqua vnit calorem debilem, ac ferẽ extinctũ, & simul tollit siccitatem congelationis, qua amota promptẽ natiuus calor fouetur ab influente, & sic non extinguatur, sed potius augetur.

Multa (mi Santori) circa hoc caput de re hac essent dicenda, sed quia opinio est prorsus contra principia Medicinæ, ac Philosophiæ ideo nihil contra sententiam est scribendum; cum contra negantes principia disputare non liceat; probare enim frigida calidis esse tractanda, calidi proprium esse attrahere, simile à simili conseruari ridiculum esse nemo philosophicis principijs præditus ambigere potest. Quapropter huius tuę opinionis iudicium legentibus relinquo; non tamen nego, quæ per antiparista simi fiunt, sed quia à Galeno habeo, quòd aqua frigida occursum, aut vincit natium calorem, aut colligit. vincit quidem cum debilis fuerit, colligit cum fortis. hoc idem quinto aphorismorum dixit. cum ergo in torpidis pedibus, nedum debilis sit calor, sed penẽ extinctus; fit ex hoc, vt nullo modo aqua ipsum calorem colligere possit, sed potius vincere, ac penitus extinguere.

De argumento autem, seu dicam de

Cap. 7.

1. aph. 15

Aph. 21.

Lib. 3. c. 9
2. de loc.
aff. 6. 5.

Cap. 6.

de syllogismo circa experimentum
in libro decimoquinto à te proposito
nihil dico, sed solum rem suscipio; at-
que experimentum per exempla, ac
inductiones acquiri falsissimum esse
dico; quia experiri nil aliud est, quàm
de realiqua periculum facere, hinc
Hippocrates experimentum pericu-
losum: cumque quispiam aliquid ex-
pertus fuerit, ea actio non amplius
experimentum nuncupari licebit; ut
exemplo; quidquid prima vice, quod
antea à nemine factum fuit, circa cor-
pus humanum adhibetur, siue illud
cum ratione, siue absque ipsa fuerit,
experimentum est, indè autem hoc

nomine vocari non potest. alioqui
quęcunque in Medicina praxi tractan-
tur experimenta vocari possent; licet
respectiuè, sed absolutè nequaquam,
ita vocari possunt; non desunt (mi
Santori) horum generum multa erra-
ta, sed quia (ut ab initio dixi) nec tem-
pus permittit, nec aliqua impugnare
expedit; quorum (inquam) contro-
uersia uidetur de lana caprina; undè
hæc pauca, quibus forsàn in reliquis
oculi tui apertierunt, hylari animo
accipe; atque interim uale, meque, ut
soles, ama; quia mutuo amaris.

Belluni Quintilis Kal. 1613.

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI

Medici, & Philosophi Ferrariensis

R E S P O N S A

Ad singula capita disputationis Bernardini Gai
de vesicantibus.

*Ad eundem Bernardinum Gaium Medicum, &
Philosophum integerrimum.*

Nimiùm forsàn (sapiens Bernardine) cum Excellentissimo Santorio communi amico meis sermonibus sum immoratus, sed, ut nostri pro rerum ratione sic oportuit. nunc ad te venio & quamvis ex hæcenus à me de Vesicantibus traditis, atque excussis, quoniam modo huius negotij mea à tua discrepet sententia, quibusque rationibus res tuæ adhuc in dubio versentur, conijcere haud sit laboriosum; attamen ut, quod ab initio pollicitus fui, perficiam; quæ mihi dubia afferunt ex singulis tuæ disputationis capitibus depromere, tibi que ipsi expendenda, ac cum antea discussis. simul resoluenda

da dimittere nunc fas esse fui arbitrat; Quapropter, tribus primis eiusdem operis capitibus omissis cum ad rem nostram nihil conducant. ad quartum me confero.

*Ad quartum Caput
Responsum primum.*

Vesicantia acutis in morbis, maximeque febribus in malignis vixit pari consuetum esse, idque tempore, quo atrociora vigent symptomata, propè & quando ægri intus ingenti læduntur calore, forisque frigescent fieri, quadam admiratione scribis: atque hæc omnia nobis inditio esse in summa humorum cruditate vesicantia ipsa

E

la

sa applicari, exclamas; sed quid mirū (vir sapiens) si hæc fiant? forsā id rationi, optimisque authoritatibus repugnat? absit, ut tot viri celeberrimi à vera methodo aberrant: quid? placet nē cruditatum, prætextu, nihil pro adiuvanda natura tunc moliendum? ipsique tot miseris, angustisque depressæ non opitulari, eique eorum permittere? Facinus sanè execrandum id esse omnibus constat, cum hiscè in morbis ante concoctionem humorum ægri cū morte vitam commutent; quod docet

cap. 9. 10. Galenus tertio de crisibus. Vesicantia aliaque præsidia in summa humorum cruditate necessitate urgente adhiberi posse, eum quinta decisione cumulatè monstraverim; hic solū Galeni authoritatem fore exarandā censeo, quippe qui Hippocratis verba vigesimise-cundi aphorismi primæ particulæ exponens. nempe, concocta Medicari. inquit. Hæc Hippocratis verba longis in morbis, non autem in acutis locum habent; quia materia turgente ab initio purgantibus Medicamentis vii possumus, cum in huiusmodi morbis præparandi facultas nobis minimè detur. Hoc idem in primo commentario libri de humoribus memoriæ proditum est. Vbi Hippocratis textum ipsemet Galenus declarans educenda quo vergunt. inquit. expectanda cōcoctio, si id morbus permittit, sin minus e contra. Sed audi quanta interdum sit utilitas, si ab initio morborum præsidia adhibeantur. cum Gal. ad Thrasibulum contra Methodicos loquēs hæc in capite quadragesimo septimo dicat. potest præterea inter initia remedijs adhibitis morbus deleri, atque ita cætera morbi tempora præverti, atque succidi continget. Cæterum ad omnem scrupulum euellendum ea, quæ quinta, sextaque decisione locuti sumus, satis conducere ex istis

namus.

*Ad quintum Caput
responsio.*

Miror vehementer. (vir doctissime) cum hoc in loco vesicantia tanquam ex deleterijs substantijs constituta damnes, contemneque nē ob reactionem interna à foris impositis lætantur, ambigens. Porro Galeni locum quinti de simp. Medic. facul. iam adductum si meminisses id forsā nō scripsisses. verba ipsius animo perpendere, nē spernas, rogo. omne (inquit) deleterium venenum à foris impositis medicamentis euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine. Cæterum quam proponis difficultatem præclarè his verbis ibidem ipse soluit. ut claritatis, inquit, gratia summam repetamus, scire oportet. deleterias facultates universas temperatura corporibus, quæ ab ipsis læduntur, esse aduersissimas; itaque si à similibus temperie medicamentis euacuentur, erunt & hæc corporum naturalis contraria, nō tamen adeo, ut interimant, sed ambigant potius, in medio sita eorum, quæ apertè corpus animantis lædūt, & quæ iuvant. Ex quibus ingens illud periculum, quod metuis, longè abesse, vnicuique perspectū esse potest. Hinc, ut alibi dixi, ictui scorpionis absq; ulla corporis læsione eundem scorpionem interfectum, atque parti affectæ statim applicitum opitulari, iam milles do-cuit experientia. Ad hæc unguenta pro scabie ab aliquibus ex arienico, & quod magis est, ex sublimato componuntur, eaque summa cum utilitate ad ministrantur; sed quid nunc de Napello dicam? quippe qui excepta ingenticaliditate, ac siccitate, ex forma specifica inter venena maximum est venenum; hacque ratione naturæ humanæ aduersissimus; attamen emplastri modo applicitus ad delendam lepram. Albarasq; quæ prodesse possit, idq; prosus omni amoto corporis nocumento, docet Auicenna libro secundo, quod

quidem à Dalecampio lib. de Planta. c. 472.

sum.

rum historia experientia comprobatū habemus; sicque aconitum pardaliches ad oculorum dolores demulcendos plurimum ualere, scribitur à Dioscoride. id tamen venenum est. quapropter venena extrinsecus admota nullum corporibus afferre posse nocumen tum ex his, alijsque quarta, septimaque decisione dictis satis monstratum esse mihi videtur.

*Ad caput sextum
responsio.*

Veficantia naturam imitari non posse in euacuationibus, hic probare tentas. multa ais, ea quidem præclara, sed ad instituti conclusionem nil conducere, nunc constare poterit; etenim primo loco abscessus ex crudis humoribus exortos pessimos, nullique materiæ vsui esse asseris; id tamen contra Galenum, Hippocratem, rationem, ac experientiam esse nulli uerendum arbitror: huiusque rei cum, quæ scribenda, auribus perceperis, iudex esto. primū audiamus Hipp. loco citato isthæc dicentem. Cæterum abscessus ad crura in pulmonis inflammationibus fortibus, ac periculosis, omnes quidem utiles sunt, optimi uerò, qui dum sputum iam in mutatione est, fiunt. ex quo facile conijci potest, quod abscessus omni tempore in cruribus exortus in grauib, ac periculosis morbis semper utilis sit, optimus autem, si materia cocta existente fiat: Quapropter Galenus in horum uerborum commentatio inquit. In pulmonis uehementibus abscessus ad crura fieri, prorsus est bonum, si quidem maximè vera sententia Hippocratis est secundo de Morbis vulgaribus præscripta de bonis abscessibus, ut optimi sint, si maximè deorsum, ut quàm longissimè ab ægrotatione absistant; magis uerò, si concoctione pariter fiant; postea aliquibus uerbis interceptis, ait. at si citra morbi concoctionem abscessus ad crura fiant, uindicabitur quidem, & hunc in modum homo à periculo in pulmonia, sed articu-

los ipse, in quem decubuit, difficilius sanitati restituetur, & forsam quandoque eger ex eo claudicabit. hæc ille. ex quibus satis constare uidetur, abscessus à cruda materia productos, dummodo à partibus affectis plurimū distent utiles, bonosque esse: quare quomodo crudis existentibus humoribus veficantium euacuatio prodesse possit, planū est; quippe quæ ni cruditate vigente applicentur, nullus pro ipsis in Medicina daretur locus; etenim materia concocta iam morbus est iudicatus, quo tempore veficantium vsu non egemus, cū isthæc solū usurpentur turgente materia, quando scilicet humores à loco ad locum mouentur, tunc enim materia turget, quæ sic in motu existens Galeni, Hippocratisque consilio omni arte euacuanda, reuellendaque est nulla expectata concoctione, idque ex prima aphorismorum particula clarè intelligi potest; quia nè natura succumbat, principesque partes ab ipsis humoribus nimium lædantur, tunc periculum est. Ad hæc malignam, ac veficam materiam euacuare malignis in febribus præcipuè intendimus quæ profectò nulla coctione, præparatione uè eget: Itidem & tenues humores, quorum nulla expectanda est concoctio, ut docet Gal. lib. de his, quos purgare oportet; quinimò omne genus humorum prorsus corpori dissimilium sursum uersus tendentium, deorsum statim esse trahendum; Galenus, Hippocrateque docet, atque hæc potissima est ratio, cur veficantibus utimur; cum nil fortius, nilque iam natura depressa tutius habeamus: quippe quæ qua uia vires instaurare polleat, quarta decisione monstrauius. quod autem veficantia imitari naturam nequeant, omnino est falsum; quia ad crura; brachiaque interdum natura transmittit; ut de abscessibus ex dictis perspicuum est; tamen si materiam per loca ducere, per quæ nequaquam natura tendit, liceat, præstetque: idque Hippocratis, Galeni cæterorumque grauissimorum virorum, authoritatibus, quinimò ipso sensu omnibus perspectum est:

E 2 Hinc

*In prognostica cō.
2. n. 67.*

Sect. I.

Aph. 22.

*Vide
morbis
Gulg.
com. 2d
num. 9.*

Hinc phlebotomia ex iecoraria, ac saphe-
na, ex frontis uena, ac poplitibus,
venisque tali, alijsque summa ægrotan-
tium utilitate sanguis educitur; per
hec tamen loca à natura semetipsam
exonerari, ipsumque sanguinem eua-
cuari: nunquam tentatum esse con-
stat. Cæterum si criticè expectentur
motus, nedum vesicantia, uerum nec
quidquam aliud molimur: ubi autem
symptomatici, contra iure facimus, ut
per ea quæ dicta, ac infra sunt dicenda,
unicuique perspectum esse potest hæc
que pro sexto capite dicta sufficiant.

*Ad septimum Caput
Responsio.*

LOca conferentiæ inter cætera cu-
tim esse, per quam uniuersum cor-
poris habitum apud expurgari, in præ-
senti capite approbas postea in hæc
prorumpis verba. quæso præclari viri,
qui diuinam hanc artem colitis, vlce-
ra in brachijs, in cruribus à vesicanti-
bus excitata, conferentia loca vobis nè
videntur? Sed ego forsàm uaticinor
quibus re vera verbis perceptis, nõ po-
tui, non vehementer obstupefcere, ad-
mirarique: cum quasi dicas, in cruri-
bus, brachijsque excitata ulcera non ef-
se in cuti prorupta; tu tamen statim no-
stras suscipiens partes, tibi ipsi obijcis
Hippocratis pustulas, idque genus alia
in cuti à natura producta ulcuscula:
quippe quæ quamuis improbare pro-
re nostra non fueris ausus, quinimò nec
ope Medici ea euocata; attamen, quia
à vesicantibus violenti quodammodo
talia excitari opinaris, opus id arte fa-
ctum moliendum esse, valde reuis.
Quid autem hoc in loco tibi ipsi ve-
lis, ita vnam, hætenus haud mihi con-
scius fui; cum postremò quasi, quæ præ-
cedenti sermone scripseris, repetens
vesicantia damnes, quia cruda mouent
crudaque ex materia nil boni Medicū
fore consecuturum autumas; quod sa-
pe contra loca Hippocratis, Galeniq;
à me antea adducta esse; tibi satis con-
stare debet; quorum verba, atque alio-

rum memoriā hic repetere haud ne-
cessum est; cum igitur nec authorita-
te, minusque ratione; tuam in hoc capi-
te exageres opinionem, nilque conclu-
sum ex illis depromi queat, hinc quid
quid in dubium reuocās, nostram esse
rationem arbitramur. loca conferentia
cutim esse concedis, & nos ad cutim
naturam ad expellendum euocamus;
si opponis, quia violenter id fit, ni me-
liorem artem, qua ad id efficiendum vi-
ti possis, habeas, Galeni, Hippocratisq;
consilium sequi volumus; quippe qui
violentiora materia tu gente, in prin-
cipemque partem, aut sursum tenden-
te adhiberi præcipiunt, utpotè purgās
medicamentum, quippe quod cum ob
virium languorem usurpari nequeat,
ad mitiora confugimus; qualia sunt ue-
sicantia, ut, ni quod opus est euacue-
mus, saltem, quod possumus, moliamur:
reuellendo, & prout fieri nobis, conces-
sum est, euacuando: hæc que in summa
humorum cruditate usurpamus, quia
sic ratio, Galeni, Hippocratisque autho-
ritas nos docet: ut ex præcedentibus ni-
me fallit opinio, optimè nosti; Quapro-
pter his hoc modo actis, ad octauum
caput tractandum accedo.

*Ad octauum Caput
Responsum.*

Vesicantia non posse facere: reuul-
sionem secundum naturæ leges.
his uerbis (optime Bernardine) octa-
ui huius capitis tuæ disputationis com-
prehenditur titulus: in quo quidem ne-
dum, quod proponis, tractas; quinimò
nec uerbum de reuulsione scribis, ni e-
uacuationis nomine reuulsionem ue-
lis, quæ tamen semper haud euacuatio
vocanda est, hæcque sepè non reuulsio:
sed impressoris incuriæ tribuamus. in-
terim ad verba tua confugiamus, ubi
hæc. inter bonas euacuationes princi-
pem locum illæ habent, quæ per infe-
riorem ventrem fiunt, deindè per reli-
quos exteriores meatus, per quos hu-
mor noxius, & redundans per directū
partium patientium educitur, quasque
ægræ

II. Meth.
c. II.

*Libr. de
his quos
purgare
oportet.*

ægri facillè ferunt, ac in die decretorio apparent. vera hæc sanè sunt, sed quorsum vir sapiens? credis nè bonam eà esse consequentiam. nempè sed vesicantium, ut ais, euacuationes harum nullā habent notam, ergo necesse est, ut ipsæ infeliciter pergantur. absurdum profecto istud est, alioqui de quacumque purgatione arte facta turgente materia ita dicendum esset; quod re uera contra sensum esse nemini uerendum. pro huius autem rei euidencia illud in memoriam est reuocandum, quod duplici uia cuiuscunque morbi Medicus aggreditur curationem regulari scilicet, ac coarctomodo: (quod à Galeno facillè his verbis depromitur. symptomata interdum, inquit, ad se totam curationem reuocant) prima longis in Morbis, ac ubi preparandi facultas Medico datur, fieri solet; tunc enim concocta, ac à natura superata materia euacuatur; talisq; euacuatio notas habet præscriptas, quippè quæ nedum confert, sed optimè toleratur: verum ubi materia turgente, ad locumque naturæ molestum vergente, nulla expectari potest præparatio; tutiori uia, quæ data occasione Medico est concessa, humor peccans euacuatur; hæcque ni prorsus cum tolerantia, saltem cum conferentia erit euacuatio; cuius naturæ sunt omnes euacuationes, reuulsiones, ac deriuationes; quæ materia in motu existente fiunt. Porro tametsi hæc aliquo naturæ dispendio fiant; attamen talia præsidia moliri, administrareque præstat; cum ex hoc maius læsione expectemus emolumentum; ad idque, re excepta Galeni exemplo ducimur, cuius uerba hæc sunt. non febrilis caloris gratia purgans exhibemus medicamentum, quod nos quoque quantum in ipso est nocere scimus, uerum, ut humores febrem concitantes extirpemus, utilitas itaque maior provenire debet, molestante humore detracto, quam ab expurganti remedio nocumentum, quod necessarîo corpori infligitur; sic igitur nos vesicantibus utimur, non sanè quia credamus ea rectitudine, ac bonitate fieri possit euacuatio, quæ die decretorio conco-

cta materia per excretorios meatus seruata rectitudine fieri solet; sed ut humorem prauum, malignum uè principes partes occupantem reuellamus ad longinquas, ac ignobiliores partes: proutque fieri potest, euacuemus: quantum autem in vesicantibus, alijsque euacuationibus, reuulsionibusque materia cruda existente sit nocere, non ignoramus, sed quam maior utilitas humore peccante à partibus principibus amoto, eiusque parte aliqua euacuata ad ignobilioraque iam attracto prouenire potest, quam ex doloribus, aut ex non rectitudine seruata (quamuis dum à sursum deorsum reuellatur, rectitudo seruari intelligatur) aut ex materia incocta attracta futurum sit nocumentum; ideo hoc præsidium tali re molimur, quippè quod, ni tolerantia, dubio procul conferentiam nobis præstiturum est: in Isterica passione crudeles ligaturas, scarificationes, idque genus alia iubemus, quæ omnia naturam lædunt, at maior ex his utilitas, quam nocumentum depromitur; sed quid dicam ego? post tot secula principia artis cum miro peritissimo, ac celeberrimo forsam disputabo? absit dedecus hoc; tyronibus enim isthæc, non uiro oculatissimo, sunt explicanda; ideo hæc missa faciamus, in aliaque pergamus. Quod autem vesicantium ope natura deficiat, absurdum id sanè est, quod ex decisione quarta intelligi potest; ubi uires ipsamque naturam à vesicantibus instaurari, monstratum fuit. Vesicantia sex, octouè horis dolore naturam vexant, non, ut cogitas, quamdiu morbus perdurat: his enim amotis non doloris respectu, sed ea ratione, qua cauteria iuant, opemque naturæ ferunt ad nocuum humorem transmittendum, expellendum uè; ita efficiunt: ut potè parte imbecillima obulcus facta, illuc, tamquam ad partem omnibus debiliorem, trudit, nec ea, quæ putatur doloris atrocitas, ibi reperitur: natura enim non adeo irritatur, quin motus naturales efficere possit, uerum si illuc humores depellet, id naturæ proprium est, ut scilicet ad omnium imbecillissimam dimittat.

mittat partem: quod ex Galeni verbis
 2. de diff. clarum est. in plethoricis cacochimis-
 febr. c. xi. que (inquit) partes debiliores partim
 e. 11. inflammationes patiuntur, partim ery-
 sipelata, alię herpes: alię aliud mor-
 bi sustinem genus. ex quo cōstat, quod
 non coacta, non vi natura motum effi-
 ciat, quia naturali quodam ordine v-
 naquaque nostri corporis pars à se pel-
 lit in aliam, hæcque in subsequentem,
 sicque à parte ad partem materia trās-
 mittitur, donec ad omnium imbecilli-
 mam, cæterisque infirmiore ipsa ma-
 teria transmissa fuerit: illinc postmo-
 dum materiam reuerti est impossibile,

Num. 9. ut ex Galeni autoritate loco citato se-
 cundo de diff. feb. intelligi potest. Ad
 hæc ipsius Galeni præceptum vndiq;
 suorum librorum est, præcipueque sex-
 to de morbis vulg. com. secundo. supe-
 rius elatos humores ad inferiora sta-
 tim ab initio retrahendos esse. Quod
 inter vasa magna, partesque vesicanti-
 bus subiectas, utpotè crura, brachia-
 que nulla communio viarum existat,
 pace tanti viri, falsum est, cum singulæ
 corporis partes cum vasis magnis com-
 munionem habeant, idque vndique
 Galenus (Hippocrates) sensusque ipse
 docet: alioqui nec partes ipsæ sangui-
 nem haberēt, quo nutrirī possint; quip-
 pe cuius origo, cum ab hepate; indè
 per venam cauam, arteriamque magnā
 quocunque aptè transmittitur, & à
 qualibet parte attrahitur: ex autem ad
 cutim transmissis humoribus, quibus
 varij affectus gignuntur, nos testes, ne-
 dūm, sed & ipsi consores, propè, dicam,
 mulieres esse possunt: à capite verò ad
 quacunque nostri corporis partes teste

3. com. li.
 prorrh. c.
 6.

Galeno ipsaque experientia in
 eo contentus humor cōfluit.

Ceterum quantum ad

id, quod monstra-

re polliceris,

suo loco

du-

bia depromam; tibi que

more solito expen-

denda tra-

dam.

Ad Nonum caput Responsio.

SI de quacunque bona crisi euidenti
 bus signis spes prorsus erepta, præ-
 clusaque cognita fuerit, turgentibusvè
 humoribus, quorum vis nè aliquam
 principalium partium petat, infert pe-
 riculum, siue iam petierit: tunc (Bernar-
 dine optime) vesicantia molimur, at-
 que vsurpamus, non (ut forsàn autu-
 mas, quod ex verbis tuis conijci pos-
 se videtur) tempore, quo alicuius bonę
 crisis aliqua spe alimur: quapropter
 tuæ hypothesi falsitate perspecta, cæ-
 teris nulla ex eadem prouenientibus si-
 des adhibenda. Quod autem crises
 à multis perturbari, ac tolli queant, nos
 etiam asserimus; attamen de cataplas-
 mate cum vesicantibus non est par ra-
 tio; cataplasma enim locale; vesicantia
 reuulsium, attractiumque à longin-
 quis partibus: utpote principalioribus
 ad ignobiliores est remedium, quo-
 rum vesicantium vsus ad naturæ crises
 bonas adiuuandas quantus sit ex sex-
 ta, septimaque decisione iam hætenus,
 ni fallor, nosti. His autem sic se haben-
 tibus ad alia accedamus; primumque
 ad caput decimum, vbi vesicantia vo-
 mitum decretorium conuellere posse,
 ac intercipere probare eniteris.

Ad Decimum caput Responsio.

VTuri vomitus decretorij pulsus, cæ-
 teraque ipsius signa à vesicantibus
 immaturi posse, omnino negamus, cū
 nec rem, nec autoritate id probaris:
 falsum enim est, quod vigilias, crudi-
 tatesque nobis vesicantia ingenerent;
 idque ex nona decisione præclarè pa-
 tet. De timore autem, qui applicatio-
 nis vesicantium nuntio ægrotantibus
 infertur, friuola est ratio, cum prudens
 Medicus diuersis medijs absque vilo
 ægrotantis timore ad id persuadendum
 uti possit. Cæterum perraro, aut nun-
 quàm

quàm corporibus quauis plenitudine sanguinis affectis, siue hæc ad vires, siue ad vasa fuerit, vesicantia applicamus: tunc enim phlebotomijs utimur; ideo non erysipelata, non gangrenæ, idque genus non alia ex horum usu, ut ais, exoriuntur: vbi dic (mi Bernardine) id contigit? vel quando experientia hoc nosti? vel à quibus, & vbi, quod scribis, auribus percepisti? multa sanè dicuntur, quæ veritate non sunt munita: Vesicantia decretorium vomitum interciperere posse, aut non posse hic haud differendum esse existimo; instante enim tali vomitu nec vesicantia, nec quidquam aliud molimur: spe autem destituti, ea applicamus; vnde tot verborum series ex his præciditur. Ad hæc vesicantia vehementissima attractione mobiles humores ad loca sibi subiecta reuellere libenter concedimus; id tamen tibi ipsi contrarium esse non ignoramus, quippe qui capite octauo asseris, vasis magnis inter alas, inguinaque existentibus nullum cum cruribus, brachijsque communem reperiri meatum; quod idem est, ac si dixisses, ad crura, brachiaque humores attrahi non posse.

*Ad vndecimum caput
responsum.*

P Rincipijs ex non veris hypothesi facta, quæ ex ea sequuntur, falsa (sapientis Bernardine) existere, est necessarium. Signa profluuij sanguinis critici exarare nedùm superfluum, sed inconueniens quorsùm ambò? cum nemo Hippocratis doctrina præditus quacunque bona crisi instante (quæ signis suis dignosci potest) vnquam vesicantibus, quopiamque alio uti audeat; Quapropter, quæ signa bonæ crisis tollunt, naturam eliminare videantur, cōcede; hæc tamen ad rem nostram approbandam, aut improbandam nihil conducunt: vesicantia enim nedùm id agunt, verùm concoctionibus, bonisque crisis opem ferunt (ut ex sexta, septimaque decisione conijcere haud

difficile est) quæ tamen, ut antea dixi, tempore futuræ crisis nunquam applicantur; sed quàm tali spe prorsus destituti sumus.

*Ad duodecimum caput
responsio.*

C Riticum sudorem à vesicantibus posse comprimi eodem, quo soles sermone cum hic probare enixus fueris, eisdem quoque, quibus antea, ad dubia tuis ex rationibus depromenda, tibi que resoluenda coactus utar rationibus: acque ardenti febre omissa, quippè pro cuius curatione, (ni aliquod symptoma ad se curam trahat) vesicantia nunquam usurpamus; ex quo patet, quòd primum à te iactum fundamentum nullam contineat veritatem. Cæterùm quocumque tempore, atque in quocumque morbo sudor criticus expectatur, nec vesicantia, nec quid aliud molimur: verùm cum ad partes principes humor peccans raptim habeat, iam vè raptus fuerit: ipsa nedùm vesicantia, sed alia opportuna auxilia ad mouemus; ut admonet Hippocrates (quod pluries antea probauimus) reuellere, inquit, si, quo non oportet, vergant. Quare secundæ hypothesi falsitas etiam adhuc perbellè apparet; hinc omnis ex ea conclusio numquid falsa sit, nemini verendum arbitror. Facto autem, quòd instante sudore vesicantia applicerentur, nec ob id sudor interciperetur, quinimò hæc ipsum prouocandi esset occasio; à centro enim ad circumferentiam eadem attrahere viris arte peritis, propè, dicam lippis, & tonsoribus perspicuum est.

*Vide
morbis
Gulg.
nu. 9.*

*Ad tertiumdecimum caput
responsum.*

Q Vis quæso (mi Bernardine) tam incilius, quis, inquam, est qui humorum peccantium concoctionis, bonæ vè crisis signis apparentibus vesicantia, aliavè præsidia ad naturæ opitulandum

dum adhibere ausus fuerit? si quispiam id fecerit, non verè Medicus, non Hippocratica doctrina dignus: verum impostor, circulatorque censeretur: tu igitur (vir sapiens) contra tales empiricos Medici nomine indignos tuum instituisi sermonem? nimium re vera hos veneratus fuisti; hætenus enim non isti, nuncque repeto, à nemine sanè mentis humorum concoctiones, crisisvè bonas expectante, speranteque vesicantia, aut quæcunque alia pro naturæ subsidio usurpari, siue administrari: ergo, quod ex hac basi construitur, nullius momenti, nullaque vim munitum esse, constat. Hoc vnum tibi sciendum, volo, quod sursùm vesicantia deriuationis gratia eorum, quæ in capite sunt, applicantur; idque quando omni speciei cuiuscunque boni naturæ motus vacui sumus. Cæterum in mensium suprefione, in vrinæ retentione nullo modo vesicantia ipsa improbanda: si enim cucurbitulæ intra coxas applicitæ, si cauteria ad menstrua prouocanda laudantur: cur vesicantia eisdem locis admota usurpari nequeunt? de vrinæ autem mouendæ rem ex vi cantharidarum abundem depromi potest, quod earum facultas ad hoc tantùm valet, vt nedùm intus exhibitæ modò quo docet Galenus, sed cruribus applicitæ, sæpè hoc munus præstare possunt; vt quam sæpissimè mihi, virisque celeberrimis, non rarò eisdem vtentibus experientia notum fiat. Quidquid autem contra id aliqui dicant nihil obest, cum ratione, authoritate, experientiaque illud egeat; non enim vi cantharidarum superimunt vesicantia vrinam, sed teste experientia extrinsecus admota interdum eam cient: minusque exulcerant ipsam vesicam, quia nec intus adhibito (si aliquibus admixtæ) id efficiunt; vt ex Galeni loco citato conijci potest, si igitur de quo magis videtur inesse, non inest, ergo de quo minus.

3. de tēp.
c. 3. in fine.

*Ad decimumquartum caput
responsum.*

Potuissem (mi Bernardine) vnica vice, vnico responso omnes tuas rationes, quibus (nescio quo impulsus) vesicantia quodcunque naturæ iudicium confundere, hætenus probare tentasti) in dubium reuocare, delere, atque destruere: placuit ramen ordinem, quo tu vsus fuisti obseruare, idem penè eodem singulis in Capitibus abolere, tametsi incassum plura: sed nunc ad abscessuum cōsiderationem accedamus, quippè qui vel in cruribus, vel post aures maximè fieri solent: Porro horum tutior, qui longinquis in partibus, vtpotè cruribus, contingit; sic Hippocrates, sic Galenus docet: si fortè igitur natura post aures materiam peccantem transmittere tentans, ad crura eadem renelleretur, quid mali egroto esset? cum tutius sit in parte à morbo longinqua abscessum fieri. Modò si ad crura peccantes humores ipsa natura depellere studeat, quid amabò mali erit, si vesicantia ipsis cruribus erunt applicata? quippè quorum ope natura ad motum efficiendum prouocatur. hoc si quidem rectè admonet senex Hippocrates. quo natura vergit, eo loco ducere oportet per loca conferentia.

an verò abscessus in cruribus excitatus conferat,

satis ex loco libri

prognosticæ

planum

est;

parique pacto ex vndecimo

Methodi vbi ad po-

dagræ loca

materia

transmissa febrem

imminui asse-

ritur.

In prognosticæ
com. 7.
169.

lex 18.
in Hipp
prog. c.
20.

*Ad decimum quintum Caput**Responsum.*

Preclara (amice Bernardine) eleganter conscripta, ea quidem in se vera ex hoc capite noui. quid autem ad rem propositam conducant, adhuc ignoro: tamen talibus ex præmissis contra sententiam nostram aliquid (pace tanti viri sit dictum) temere concludere autumas; quid amabo ce-
 3. de cri-
 10. re intempestiuæ exhibere cum vesicantibus? ea intus assumitur, quippe quæ quanta mala producere queat, pluribus in locis Galenus, Hippocratesque exclamant; quod in sexta decisione tactum fuit. verum vesicantia quanta bona afferre possint, ex hæc-
 3. de cri-
 10. nus à me traditis non obscure constat; sed verba exarata expendamus, opus naturæ permutatione instante ean-
 3. de cri-
 10. dem omni studio, quod sibi nocuum, ut propellet, tentare, non indignè scripsisti, eamque tamen agitatum ple-
 3. de cri-
 10. rumque in tranquillitatem se recipe-
 3. de cri-
 10. re. optimum sanè dictum, quorsum autem, iudex esto. quod natura leui ex-
 3. de cri-
 10. causa, nedum grauiori, irritetur, nul-
 3. de cri-
 10. liusque intempestiuæ assaltus violentiam patiat, concedere etiam con-
 3. de cri-
 10. tenti sumus. unde autem talia profici-
 3. de cri-
 10. scantur irritamenta; à Galeno loco à te citato declaratum habetur, ubi sic cau-
 3. de cri-
 10. sa verò huius intempestiuæ assaltus est morbi violentia. sed iterum, quid cani-
 3. de cri-
 10. cum balneo? sufficit (inquis) nam concedo. quando autem contingat nundum apud te discussum est. sed audi Galenum loco præscripto. determi-
 3. de cri-
 10. nati si quidem sunt, atque ordinati naturæ motus, cum valida fuerit, & mate-
 3. de cri-
 10. riæ dominetur. Porro tali tempore nullis præsijs eidem naturæ occur-
 3. de cri-
 10. rendum, cum sic constituta nullo Me-
 3. de cri-
 10. dici egeat ope. verum si succubuerit, peccantibusque humoribus se haud fore dominaturam, constet: quid tunc fu-
 3. de cri-
 10. turum erit? inordinati profecto mo-
 3. de cri-
 10. tus. sic docet Galenus, quippe qui nul-
 3. de cri-
 10. li ægrotis erunt vsui; tales enim motus

natura victa, irritata, fiunt, istudque irritamentum à morbi violentia pro-
 uenire eiusdem Galeni testimonio sa-
 tis esse comprobatum volo. Morbi au-
 tem violentiam à vesicantibus tolli
 posse ex decisionibus ab initio traditis
 facile conijci potest. Ideo, ut milles
 dixi, tali occasione, non natura vincen-
 te, vesicantia applicamus. quibus sic se
 habentibus, quid tot verba, quid Gale-
 ni, quid Hippocratis auctoritates à te-
 metipso adductæ nobis obstant? cum
 solum contra naturam rectè operantem
 irritantes conducant quæ autem mala
 vesicantibus tribuis, quia propria truti-
 na, non Galeni non Hippocratis, non
 rationis consilio tradita, prorsus nega-
 mus: eiusque, quod dicimus, nostris ex
 decisionibus (si lubet) rationem
 depromere.

*Ad decimum sextum Caput**Responsio.*

Timores, mala nuncia, cæterosque
 animi affectus virium robur labe-
 factare, dissoluere, propè, dicam, homi-
 nes interdum interimere posse, liben-
 ter assentior. quod verò ex duabus à te
 adductis historijs, vesicantia idem effi-
 cere, probetur, prorsus negandum esse,
 censemus. quid (Bernardine suauissi-
 me) fortissimus adolescens nimio do-
 lore corruit, parique pacto Rasciacus
 cognito Filij cadauere repentino ani-
 mi cruciata interiit: ergo vesicantia
 hominis vires possunt resolvere? Por-
 ro obstupesco, quomodo vir tantus ex-
 cuciat. nullo naturæ dispendio vesican-
 tia posse applicari, eaque virium robur
 dissolutum instaurare ex tertia, quarta-
 que decisione, si lubet, petito. Ceterum
 cui vesicantia ad mouenda, vel mente
 constat, vel iam eadem est captus: si
 cum primo tractandum erit, quis ne-
 scit, proprium statum ei minime esse
 ignotum? nunquid autem plus morbi
 cognitio, quam alicuius auxilij nun-
 tium (cuius ope Medico testante spe
 bona se se ægrotus alere queat) eidem
 timorem sit allaturum, sapienti truti-
 na

na examinato : idque maximè si decenti sermone ipsa vesicantia nomine ceratorum ipsi ægrotanti erunt nuntiata; ut scilicet cucurbitularum vicem gerant, sicque prudens Medicus similibus, aliisque verbis aptis (non ut aitumas) incedit. Modò si cum delirante sit loquendum, quid quæso ipsi tale nuntium oberit? Ad hæc omnis repentina mutatio omnium consensu mala, longeque peior his, quæ successiue fiunt: sic Galenus, sic Hippocrates. Ex tuis modò historiis repentina animi mutatio depromitur, idque ægrotantibus ex vesicantium nuntio nunquam contingere potest, cum se ægrotare minime ignorent, omnemque præternaturam affectum periculo haud vacare sciant, quo sit, ut ab initio morbi ad statum semper eorum timor incrementum suscipiat, prout sic symptomata concreseunt; timori autem paulatim adaucto eiusdem rei, quæ metuitur, si timor addatur, nunquam repentinus affectus uocabitur. ex falsa igitur consequentia, atque ratione ista, historiarum patet, non recta applicatio. nunc autem ad fundamentum tuum redeamus, illudque etiam hac uia dissoluamus. si usu uenerit (mi Bernardine) ut manus, brachium, crus, aliaue corporis pars esset abscindenda, utpotè nè totum corpus putresceret, sic non rarò cõtingit; quia pars non dolet, cum mortua sit, putat ægrotus se benè habere, idque experimento comprobauit; forsàn nè idem magno afficiatur timore, opus esset dimittendum? absit, vir sapiens, ut tali prætextu tot mala permitterentur; quã igitur debilis sit ratio, quæ ex timore desumitur, multis modis patet.

Ad decimumseptimum Caput

Responsio.

de morbis vulg.
29. **R**euellere, si quod non oportet, vergant humores, inquit sapientissimus ille Hippocrates; quod quidem Galeni testimonio ubique suorum operum perbellè fuit comprobatum; idque præceptum absolutissimè exequendum

nobis omnium consensu est traditum; parique pacto humoribus turgentibus illicò nullo morbi tempore inspecto esse medicandum, nos admonet idem Hippocrates, atque Galenus. in talibus enim tardare malum; hæcque doctrina à uiris grauissimis, ac celeberrimis optimè hucusque fuit obseruata; quibus sic se habentibus, dico (ut alias asserui) à nobis nunquam vesicantia usurpari, nisi humores malè vergant, aut turgeant: quò casu cum Medicus quauis lege minimè ligari queat, quid nobis cum morbi principio? quidque cum incremento, statu, aut decremento? incassum igitur morborum tempora quattuor tot verbis à te fuerunt descripta, cum nihil nobis cum ipsis, turgentibus enim humoribus, maleuè uertgentibus: statim, ut assertum fuit, euacuare, reuellereque, ni uires inhibeat, Medicum oportet.

1. aph. 22
4. aph. 10

Ad decimum octauum Caput

Responsio.

OMnes ex artis methodo opportunè factæ euacuationes inter ceteras solùm ægrotantibus utiles. vesicantium euacuationes his contrariæ sunt. ergo ægrotantibus utiles esse nequeunt. Hæc, prudens Bernardine, totius præsentis capitis summa est. optimum sanè argumentum, si minoris propositionis ueritas aliqua ratione, uel auctoritate constaret; quippè quæ dubio procul tali eget auxilio, cum verbis, non quidè rationibus corroborata sit; ideo pare tanti auctoris eam prorsus negamus. primumque tam uiolentum raptum ex vesicantium applicatione contingere non probamus; alia enim ratione humores ad vesicantibus partem subiectam attrahi perbellè ex quarta decisionem probatum fuit. Ceterum opportunè ipsa usurpari vesicantia ex capite præcedenti, aliisque hætenus adductis satis constare non uereor: cum enim materia quæcunque malè uergat statim reuellenda, turgens nulla intercepta mora euacuanda, itidem de reuellendis

his

his autem temporibus vesicantia moli-
mur (non materia benè uergente, mor-
bumque natura superante) si sanguinè
mittere, ventremque expurgare nobis
aliqua ratione fuerit uetitum: quò ver-
gunt, siquidem cum benè vergant, du-
cendi, si minus contra falsum igitur,
quod ais, ut scilicet per ea, quæ ipsa-
met natura sibi adinuenit itinera, quia
si ad caput, si ad cor, si ad pulmones,
aliaque interna viscera humores con-
fluant, dubio procul haud benè ver-
gunt. Quòd verò vesicantia contur-
bent naturam, iniuriosoque pede præ-
mant, prosternantque: à vero longè ab
esse asserimus. Porro id ex hæcenus
traditis, ac in decisionibus demonstra-
tis unicuique perspicuum esse debet.
crura, coxæque loca conferentia pro re-
uulsione molienda, brachia, spatolæq;
pro deriuatione (quibus locis præci-
pue vesicantia applicari solent) ex hoc
planum esse potest, quòd cucurbitulæ
locis ipsis opportunè applicitæ semper
uiles, sic tubercula, pustulæ, abscessus
in partibus infernis, idque genus alia
exorta: quod quidem sapientissimi Hip-
pocratis, Galeni, aliorumque grauissi-
morum Medicorum ratio admonet.
Quapropter in libro de reuulsione in-
quit Galenus. Acria quoque medica-
menta artubus admota, eas fluxiones
retrahunt, quibus caput, aut viscera ue-
xantur. Idem Oribasius de reuulsione
ex Galeni libris memoriæ prodidit.
hoc idem de ligaturis, locionibus scari-
ficationibus, idque genus alijs est asse-
rendum: quæ omnia admirabili modo
à Galeno, Hippocrateque undique suo-
rum librorum approbantur, laudantur,
atque iubentur: de cauteriis autem,
quæ locis prædictis excitari solent Ga-
lius Iudex sit, an scilicet in conferenti-
bus locis sint excitata, an ipse quoti-
die talia iubeat. ex his autem quam-
uis facile intelligi possit, partes vesicā-
tibus subiectas conferentia loca esse,
libet tamen aliqua addere. in primis-
que podagræ, omniumque articulorum
locis humores in febribus peccantes
suscipientibus, eidem feбри valdè vsui
esse, docet Galenus. Ad hæc abscessus

quocunque tempore productos, vel bo-
nos, vel optimos esse ex loco Hippocra-
tis aliàs adducto, tibi que non ignoto, pronostica-
tis patet. post hæc autem ad omnem
scrupulum dolendum non inutile fore
existimo, si quid sit naturam imitari di-
xero. Quapropter naturam rectè ope-
rantem Medicus nedum imitatur, quan-
do per excretorios meatus materiam
educit, sed à principibus membris ad
minus principalia, indeque ad ignobi-
liora loca humores peccantes mittit,
depellitque, eosque aptiori modo, quo
fieri potest, inspecta naturæ necessitate
euacuat; id modo an meatuum excre-
toriorum medio fiat; parum refert, dū
modo humor fuerit euacuatus, à princi-
palioribusque membris amotus: idque
ex commentario tertio prognosticorū
aptè depromi potest; alioqui ex vena
sanguinem mittere esset inutile, quip-
pè per quem locum nunquam natura se
exonerat, sic per venæ frontis ductū
materia in posteriori parte capitis do-
lorem produciens educta esset abs re; *Cap. 23.*
quod per Hippocratem Galenumque
minimè probatur; tamen hic locus
ad superfluitates capitis euacuandas à
natura non fuerit deputatus: pro autem
huius rei intelligentia, quæ in sexti ca-
pituli responso adducta, addi possunt.
his igitur discussis, ac declaratis, ad
caput decimum nonum accedamus;
ubi vesicantia coctionibus obesse, ne-
scio quo ductus, autumas. *5. aph. 62.*

Ad decimum nonum Caput

Responsio.

F Alsis iactis fundamentis in paludo-
soque solo constructis totum ædifi-
cium (etiam priusquam fuerit erectū)
corruere est necessum. facis tu (vir sa-
piens) omnibus in morbis nulla adhi-
bita distinctione nos vesicantia moli-
ri, in his præcipue, pro quibus Hippo-
crates ille diuinus exclamat. concocta
medicari, cruda autem non mouere.
verum nemo nostræ sectæ hanc meden-
di methodum hæcenus, quod sciam,
vsurpauit. hinc tot verba incassum

pronunciasti; quæ tamen si eruditione plena, elegantique stylo tradita, nihil tamen, ut aliàs dixi, ad scopum tibi propositum exequendum conducere possunt, cum eorum constructio ex falsis constet principiis, quippe qui ferè totum opus super eodem falso principio erexisti primùm igitur, dico, ut sæpè dixi, turgente materia, malèque vergente natura ob morbi acumen labefactata, ac penè prostrata, vel quando tale imminet infortunium, vesicantia applicamus, si (ut millies scripsi) sanguinem phlebotomia, humoresve purgante medicamento euacuandi facultas nobis vetita sit, idque, ut à principalioribus visceribus prauos, malignosque humores amouendo, vires instauremus, talique arte robur ipsi naturæ porrigamus, calorivè innato vi morbi ferè suffocato opem feramus: qua autem methodo id vesicantia præstare queant, nè, quæ iam dicta, repetamus ad quartam decisionem te benignè remittimus: non igitur vigilias excitant, sed somnum conciliant: ut optimè ex nona decisione unusquisque intelligere potest. quo autem ad reliqua ad sedes commotas, ac calefactas, humores confluere non natium calorem, (ut scribis) pluribus in locis Galenus docet, præcipueque in commentario libri Hippocratis de prænotionibus talemque humorum fluxum febribus prodesse ex præcedenti capite ad mentem Galeni petendum est. Quapropter tempore præscripto, quo natura vi morbi opprimitur, crurum, coxarumque partem aliquam esse exulceratam, dolorosam, ac imbecillissimam valde naturæ esse adiumento, ex hucusque dictis, ac monstratis conijcere non est difficile. quod clarè à Galeno loco antea citato discitur.

*Ad vigesimum Caput
Responsum.*

Cum, quæ hoc capite comprehenduntur, ad ea, quæ iam exarasti, referantur, cum penè omnium, quæ hæc

nus tractasti, partim aliquorum sit repetitio: non est quid reprehendendum, si quæ monstraui, reiterato sermone scribere uelim: firmis enim rationibus ac auctoritatibus, quæ de vomitu, de sudore, de sanguinis profluvio, de excretionibus, abscessibus, vigiliis, doloribus, deque cæteris alijs conscripisti, à nobis locis suis fuerunt improbata: crisesque à vesicantibus nec corrumpi, nec tolli perspectum habuisti: quippe quæ uesicantia (si de aliqua crisi spem conceperimus) nunquam, ut sæpè diximus, applicamus. verum cum de quacunque crisi signis manifestis spes erpta fueris, tunc, ubi opus est, ea molimur. Quapropter cum nihil ex hoc capite à te fuerit conclusum, cum eorum, quæ dixisti, sit quædam recordatio. his omis in alia pergo.

*Ad vigesimum primum Caput
responsum.*

Diversis inter disputantes ex utraque parte positis principiis omnia (amice Bernardine) necessariò incassum cadunt. quæ ergo tuis ex principiis proueniunt, atque ipsamet principia improbare, refellere, ac tanquam inania reijcere cogor: nec re uera id accidit, ut me plura prospicere in his, quàm te, mihi assumam: sed huiusmodi res huius sunt conditionis, ut à nemine admitti possint. Vesicantia non posse euacuare, quæ oportet in præsentis capite probare profiteris. Fundamentum huius negotij illud penes te esse uidetur, quod scilicet, quæ oportet purgare, sunt cruda, hæcque à quouis medicamine non posse moueri magna medicorum optimorum admiratione constanter asseris. sed pro re nostra uerba tua hic coram exarabimus. Ais ergo. Quæ ob rem suscipiam demonstrandum noxia, cruda uè non modo à uesicantibus, sed etiam à quouis alio potentiori medicamine (si in arte aliud inuenitur) nullatenus moueri posse. quibus autem rationibus, auctoritatibus uè id probes, mihi re uera non constat, cum

nulla.

nulla, aut ratio, aut authoritas, qua id confirmes, à temet ipso hucusque adducta fuerit: nos tamen uerborum falsitatem sic ostendamus. Quæ turgent sunt cruda, parique pacto, quæ malè uergunt: quid enim humorum est concoctio, nisi supra eos naturæ dominium? sic docet omnium sapientissimus Galenus.

3. de cri-
fib. c. 5.

2. & 4. a-
phor. 29.

10 6. de
mor. b.

pulg. 29.

turgentibus autem humoribus, maleque vergentibus natura haud dominatur: ergo tales veluti sunt noxii, ita sunt crudi: deindè inquit Hippocrates, inquit Galenus turgent humores, maleque vergentes statim euacuandi, ac reuellendi: sed si non possunt moueri, sequitur, quòd non possint reuelli, minusque euacuari: igitur tot virorum inanis est sententia? absit (mi Bernardine) nec id tua admittit modestia. Ni me tecum contentiosè agere velle videretur. illud à te dictum notarem, nempe si, quod purgatut, pituita, quod attrahit, pituito sum sit oporteat: cum quasi dicas, substantiarum similitudinem, qua humorum sit attractio, ex paribus manifestis consistare debere qualitatibus: sed ultra progrediamur; id enim discutiendū haud suscepimus, eaque attingamus, quibus, quæ oportet, vesicantia euacuare non posse, probare enixus fuisti, atque ex verbis tuis epilogum sic depromamus.

si vesicantia, quæ oportet, euacuarent, id fieret, vel substantiarum similitudine, vel caliditate: non primo modo, quia ex agario, vel eleboro, vel rhabarbaro, vel ex horum (quæ similitudine attrahunt humores) aliquo conficerentur: ergo caliditate, tunc quo opus sic contingere est necesse; Vesicantia cum sit calida euacuent, ut propinquum humorem prius attrahant, oportet, qui tamen sanus erit; cum nocuus humor, præcipue malignis in febribus intra maiora vasa circa præcordia contineatur; antequam igitur vesicantium operatio contingat, necessarium est, ut sana, quæ inter nocuos, sanosque humores vesicantibus propinquos existunt, liquentur; quo fit, ut maius ex his sit detrimentum, quam pro agrotantibus usus. Hæc sunt, quæ in hoc capite tam prolixè scribis. pro quorum destructione, quæ sequuntur sunt animaduertenda. primum quæ tametsi, quæ oportet, pur-

gari, ope vesicantium fieri posse, nulli esse verendum existimem; similitudine, inquam, ac caliditate: nihilominus non ea ratione, qua cogitasti: hæc quæ lisnam sit, per belli quarta in decisione et si ostensum fuerit, attamen hic adeo filere nequeo, quin aliqua in memoriā redigam; similitudine igitur vesicantia euacuant, non biliosum, non pituitosum, non atrabilem, sed veneficum, malignumvè humorem (quippe qui nulla eget coctione) idque Galeni auctoritate tunc fuit ostensum. à foris, inquit impositis medicamentis omne deleterium venenum euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiæ similitudine: nūm autem in febre maligna humor esse possit adeo mali moris, ut verè à tota forma sit venenum, non est locus, quo quis vereri possit: alioqui Theriaca, Mitridatum, idque genus alia in his febribus à præcis illis, nostri que temporis Medicis perperam adhibita essent: cum aperte detrimento, non vsui, ipsis ægrotantibus essent: quippe quæ cum calida sint, nullo modo cuicunque febre putridæ veneno carenti conuenire possent. id tamen alia occasione (si opus fuerit) diffusè tractabitur interim, quæ decisione in postrema in calce de hac re scripsi perpende, ubi, nifalor, quidquid ad hanc veritatem conducit, satis constabit. Cæterum humores peccantes duplici modo educuntur, ac reuelluntur (nō enim solū euacuare, sed præcipue, reuellere intendimus) primo modo ratione partis omnium imbecillima, qualis vesicantibus subiecta esse solet, quippe quæ ob morbum in intemperie, utpotè calida, & ob solutam vnitatem, aliasque ob causas, de quibus loco citato, omnium imbecillima facta est: ibique ad eam naturaliter humores peccantes conflue- re cumulatè fuit monstratum, quippe qui copia, vel putredine, vel venenata qualitate turgent, ac in motu existentes ab vna ad aliam partem truduntur, donec infirmior, omniumque imbecillima inueniatur: inde postea ad robustiores retrocedere est impossibile: sic

q. de sim-
pl. medi.
fac. c. 18.

Gale-

Libro de causis morborum 6.2. de fa- cultatibus nat. 13. 11. meth. 20. & 6. de reuulsione 13. 2. de diffi- cultatibus feb. 11.
 Galenus præceptor noster multis ratio-
 nibus nos docuit. ad hæc caliditate mu-
 nus attractionis ipsamet vesicantia præ-
 stare possent; non (vt autumas) humo-
 res coliquando, alioqui, & synapismi,
 quos tantifacis, essent improbadi; mul-
 taque alia calida extrinsecus applici-
 ta, quorum approbationem, aut impro-
 bationem pro scopo tractandam haud
 suscepimus; sed his omissis de propo-
 sita difficultate tantum virum extrice-
 mus, idque primo tali distinctione
 ostendamus; humores scilicet duplici
 in parte diuidamus, alij enim (loquor
 de tempore, quo vesicantia applican-
 tur) in motu existunt, veluti turgentes,
 malèque vergentes, ac alij quiescunt,
 quales sani sunt: cum autem ad attra-
 ctionem in motu existentes aptiores,
 quam qui quiescunt. hinc extrinseci ca-
 lidi vi noxij, crudivè, ac maligni, non
 sani, prius mouentur, atque ad calefa-
 ctum locum confluunt: sic optimus ille
a. de diff. 11. Galenus his verbis nobis fauit. vehe-
 mentiores quidem calores, atque dolo-
 res attrahunt vehementius, minus au-
 tem debiliores: sic & partes, quæ super-
 fluitatibus carent, parùm quidem tra-
 hētibus immittunt, quæ autem plenio-
 res, & materiæ inutilis copiam, habēt,
 tanto ingerunt amplius, quanto plus à
 naturali modo humores recesserint.
 atque de puero epileptico loquens. cor-
 pore enim (inquit) adhuc pleno exi-
 stente ad id, quod primo calefit, facile
 superfluitates attrahuntur non igitur
 sana. hoc idem loco, aliàs citato libro
 de reuulsione habetur, à qua doctrina
 nullus veterum, Recentiorumque vn-
 quam absuit; ex quo clarè patet noxios
 humores faciliùs detrudi, quam sanos:
 nam enim semper prius noxios, deinde
 sanos depellit humores: hos tamen
 numquam nisi post malorum expulsio-
 nem à quopiam irritata fuerit; hæcque
 doctrina ex vehementibus purganti-
 bus medicaminibus, quorum ope super-
 purgatio fieri solet, pro nunc conijcia-
 tur: sed clariùs rem expendamus, pri-
 moque dicamus, quòd medicamenta
 calida extrinsecus admota proprium
 calorem parti, cui apponuntur, non in-

timioribus communicant: idque in pri-
 ma nostra decisione efficacissimis ar-
 gumentis præclarè fuit monstratum,
 ad quem locum hoc idem intelligere
 cupientibus est confugiendum; non
 enim, quæ tunc probauimus, breui ser-
 mone repetere possumus: ad euitan-
 dam igitur importunam verborum pro-
 lixitate loco citato contenti sumus;
 & sic patet, quomodo sedibus vesican-
 tium humores propinquiore, qui sani
 sunt, ingentem ob calorem non lique-
 fiant, minusque istorum ope magis di-
 stantes: quandoquidem non ita cali-
 dum attrahit, vt virtus calefactiua to-
 tum corpus tramat, veluti ex prima de-
 cisione vnicuique videre licet, sed at-
 trahit, quia pars calefacta huius est
 conditionis, vt cæteris ad attrahendū
 aptior sit; parique pacto, & ad quascun-
 que fluxiones recipiendum; sic docet
 Galenus loco supra citato cuius verba *2. de diff. feb. 11.*
 ad omnem scrupulum euellendum hic
 exarare placuit. si membrum (ait) iux-
 ta ignem calefeceris, aut vehementio-
 rem frictionem adhibueris, vel resina
 perungens, vel pice mediocriter cali-
 da, deinde vniuersam paulopost aufe-
 ras, siue quodcunque calidum medica-
 mentum parti cuique applicueris, in
 hisce oib. membrum in tumorem vide-
 bis, attolli quia caliditas natura apta ē
 fluxiones attrahere, aut eas recipere:
 non igitur (vir sapiens) ea, quam pu-
 tas, humorum sanorum fit coliquatio,
 antequam noxius humor ad partem
 calefactam confluat, cum noxius, non
 sanus, ad motum sit aptior, vt loco præ-
 scripto admonet Galenus. Cæterum,
 quæ inter partem vesicantibus subie-
 ctam, atque locum; vbi malignus hu-
 mor viget, sana continentur, per deflu-
 xum ipsius prauæ materiæ non posse
 quauis macula affici, pateat exemplo
 eorum, qui pestilenti febre detinentur,
 quibus si die decretorio quorumcun-
 que generum exanthemata, vlcerave
 in cute abundanter fuerint prorupta,
 totius corporis sanitas succedit, sic ex-
 perientia, Galenique autoritate com-
 probatum habemus: non igitur sanitas
 statim succederet, si ob veneficæ ma-
 teriæ

veritatem transitum sana inficerentur; sagax prope natura intelligit, quæ sæpè nos ignoramus. Ad hæc cucurbitularum applicatio malignitate in centro vigente nullo tempore tuta esset, quod quidem omnibus medicis, tibi-que ipsi aduersatur: sed de his satis.

*Ad vigesimumsecundum caput
responsio.*

Præsens id caput quandam mihi in mentem reuocat mensam optimis cupedijs vndique oneratam à prædio, vel die interdicto, vtpotè ieiunij, oblatam. Vesicantium euacuatio (optime Bernardine) nec ad purgans medicamentum, nec ad sanguinis missionem vi æquiparari potest: scimus enim, hæc duo præsidia primum inter cætera obtinere locum, quippè quæ quum administrari nequeant, ad vesicantia confugimus; quorum euacuatio, quamquam æqualiter totum haud respiciat, nihilo minus conferentiam, tolerantiamque ab ipsorum operatione sequi, nos, optimorumque medicorum quam plures sæpè experientia, edocti sumus: tametsi non rarò pluri eorum reuulsionem, quam euacuationem faciamus: proprio enim nomine reuulsium quoddam potius, quam euacuationem ea nuncupamus: hinc nec cæteris excretionibus recto iudicio interdum eorum operatio æquiparanda, reuulsui quidem potius, quam euacuatui naturam sapiunt; ni venenum euacuari ingredientium similitudine intelligamus: cur igitur tot, et si eruditione plena, si post tempus nihil conducant, quo ad reliqua, nùm vesicantia naturam imitari queant, ex sexti capitis responso optimè intelligi potest deindè cum dicas, vesicantia non euacuant ex vlla parte à natura ad abducendas superfluitates destinata; sed certis sedibus, quibus nullus consensus cum ijs, quæ peccantes humores continent; debilis est ratio; ideo, vt supra, respondeo, nec missio sanguinis ex vena est locus à natura destinatus ad superfluitates abdu-

cendas, & tamen adeo validum, generosumque dicitur præsidium: præterea nullum consensum inter vesicantibus partes subiectas, atque loca vbi peccantes humores continentur, adesse, falsum esse superius etiam monstrauius; ad quemcumque enim locum in cute designatum natura quotidie, quæ in centro sibi ipsi nocua sunt, transmittit. hinc erisypelata, abscessus, pustulæ, omnium generum exanthemata, aliaque in cute sæpè apparent. his Galeni verba optimè fauent, in commentario tertij libri primi Prorrhetici Hippocratis. vbi à capite ad cæteras corporis partes, indeque ad caput consensum admittit: atque alibi loco scilicet alias citato de reuulsione. fluxiones caput, visceraque infestantes ad artus vi acrius retrahuntur. Cæteris autem præsentis capitis per ea, quæ præcedenti sermone adduximus, responsum esse volumus quod vero proprio sermoni reservare in calce proponis, nos ad tempus fore responsuros pollicemur.

*Ad vigesimumtertium caput
responsio.*

Vesicantia cæteris auxilijs comparata damnosa cognosci, quibus probes ex præsentis capite non bene constat, nullam enim qua scopum exquaris penes te inuenio rationem, seu authoritatem: verum eundem sermonem, quem vbique locorum adhibere soles, auribus percepi; Porro hoc loco comprehensa rerum tuarum perpolitius verbis & amplificatio, & si aliqua adinueniri possit, ficta ratio, ea millies à temetipso superius est ostensa, ac pluribus verbis descripta: Quapropter cum res ita se habeat, plura, ac in decisionibus, responsisque dixerim; non mihi pro re nostra præsentis loco esse adducenda, sensui, quandoquidem vesicantia eum antiquorum doctrina, methodoque ex omni conuenire in decima decisione optimè fuit monstratum. Qua item rem crude existente morbo ea, alique medicamina administrari

possint, ex quinta decisione; alijsque
 responsum locis, satis constare ar-
 bitror. quid autem huic cum cæteris
 euacuationibus, reuulsionibus; ex hu-
 cusque à me traditis perspicuè haberi
 potest. Cæterum vesicantia tanquam
 bona defendimus, eaque maligni hu-
 moris, seu veneni moliri euacuationē,
 non erroneè (vt ais) sed cum Galeno
 arbitramur, quippè quæ magno vsui
 agrotantibus esse, & rōne, & experien-
 tia edocti sumus. quidquid autem ad-
 uersus hanc nostram sententiam scri-
 bes, non nobis displicebit, si effratio-
 ribus, ac nos fecimus, rationibus pro-
 baris.

*Ad vigesimumquartum caput
 responsum.*

Optimi Hippocratis sententijs dua-
 bus tota præsentis Capituli com-
 prehenditur vis; altera quarum est illa
 celeberrima. concocta medicari, atque
 mouere nō cruda, neque in principijs;
 modò non turgeant. altera hæc. quicun-
 que ea, quæ inflamantur, statim morbo-
 rum inter initia medicamento soluere
 conantur, ij non solum ab intensa, in-
 flamataque parte nihil adimunt, cum
 non cedat, obrequaturque: quæ adhuc
 cruda est affectio verum quoque & ea,
 quæ aduersa morbo, & sana sunt, ab-
 sumunt, contabescuntque ducto ad im-
 becillitatem corpore, morbus superior
 euadit, qui vbi corpus vicerit, reme-
 dium non habet. vera sanè, & admira-
 bilis, notatuque digna, aureis quidem
 litteris in porphyrite sententia scriben-
 da; quandoquidem humoribus aliqua
 in parte firmatis, nec principalia visce-
 ra molestantibus, tūm, inquam, in fe-
 bribus tūm in inflammationibus, cæteris
 que collectionibus: nil impius, nilque
 execrabilius, quàm eos ante conco-
 ctionem quouis irritare: sed quis quæ-
 so (sapiens Bernardine) est. qui tanta
 temeritate imbutus, eam magnum fa-
 cinus aggredi audeat? nemo sanè, at-
 que si quis, hippocratico nomine haud
 est dignus, contra quem exclamare, ma-

gni nominis Medico est dedecus; cū
 ij nostra vel negent, vel ignorent prin-
 cipia: cur igitur in nos Hippocratis,
 Galenique dogmata profitentes, vesi-
 cantibusque suis ad vnguem observa-
 tis præceptis opportunè vtentes inue-
 ctus fuisti? sed Hippocratis verba dili-
 genter perpendamus, atque nè hūc, il-
 lūque diuagemur, ad sapientissimum
 Galenum verba. concocta medicari. ex-
 ponentem confugiamus consuevit (in-
 quit) Hippocrates dicere medicari
 (græcè *παρὰ πύλιν*) pro vti medica-
 mento purgante. Sed (bone Deus) quid
 vesicantibus cum purgante medica-
 mento? postea humores in motu, latio-
 ne, ac fluxu existentes euacuandi, eos
 verò, qui iam sunt in aliqua corporis
 parte firmati, neque alio vllō auxilio
 mouere oportet, neque mederi ante cō-
 coctionem. Nos igitur, cæteri que vesi-
 cantibus vtentes, nunquam vesicantia
 adhibemus; ni humores in motu sint,
 lethaleque immineat infortunium: id-
 que, si (vt sæpè diximus) sanguinis mis-
 sionem, purgansvè medicamentum ad-
 ministrari vires inhibeant; hæc enim
 duo præsidia vesicantibus nedūm, sed
 cæteris in acutis vim habentibus præ-
 ferenda, censemus. quid igitur nobis
 cū tot exclamationibus? cū, quæ
 ais nedūm agamus, sed nec imagine-
 mur; quinimò, quæ abhorremus, tam-
 quam nostram improbas, damnasque:
 vesicantium si quidem amici sumus, ea
 amamus, opportunèque, non eo modo,
 non eo tempore, aduersus quod inue-
 ctus fuisti, adhibemus. Circa Hippo-
 cratis autem sententiā aliud animad-
 uertendum. non enim ab eodem om-
 nis vetita fuit euacuatio, humoribus,
 inquam, aliqua in parte firmatis; sed
 ea, quæ purganti fieri solet medica-
 mento. Hinc eo quarto acutorum sanguinē
 eisdem in morbis ante concoctionem
 mittendum, clysteribusque vtendum
 iussit: idque Galenus ille amplificauit,
 cū omnibus in febribus phleboto-
 miam adhiberi, saluberrimū esse plu-
 ribus rationibus docuerit (quod à te-
 metipso præcedenti Capite fuit com-
 memoratum) qui quidem pariter one-
 enc-

enemata iniicienda, haud vetuit, quinimò consuluit: Nostrates verò clysmatis loco nulla expectata concoctione placida, ac benigna lenientia praeis illis antiquitùs incognita nuncupata medicamina vsurpant; quippè quæ intestina, stomachum, primasque vena occupant excrementa, cruditates, humoresque tenuiores his facile omni ægrotantis tolerantia educuntur; quibus natura leuata, quod superest coquendum maiori vi superat, ac subigit: ni profectò prima hæc vasa excrementis onusta exinaniantur, tenuesque cum cruditatibus educantur humores (quos quocunque tempore iuxta Galeni legem euacuare licet) sæpè ad crudorum aceruum omnia confluunt, quo fit, ut natura succumbat, suffoceturque: ideo & phlebotomia quocunque morbo inchoante in quo ipsa conueniat, ab ipso Galeno iubetur. leuata namque, quæ corpus nostrum regit facultas, exonerataque eo, quo, veluti sarcina præmitur, haud egrè, quod reliquum est, vincet; itaque proprii muneris haud oblita, & quodcunque habile est, & coquet, quod concoqui est habile, & excernet, quod potest excerni. ex his igitur depromamus, quod etiam firmatis aliqua in parte humoribus Medico licet sanguinem mittere, humoresque aliquos extra crudorum aceruum inuentos quocunque modo euacuare, ac reuellere: quinimò etiam pharmaco euacuare ante sanguinis missionem, si cruditatè in ventriculo, primisque venis adfuerint: fit docet Galenus nono Methodi capite quinto, hinc nec Vesicantium euacuatio, reuulsioque improbanda: cum Hippocratis verbis ea solùm comprehendatur, quæ purgantibus sit medicamentis, quorum vsus apud nostrates adeo est adhominabilis, quòd nec concocta materia isthæc vsurpant; idque Venetijs præcipuè obseruatur, vbi plus triduo, quam apud quamuis gentem trienio, floris cassiæ consumitur. sed his omissis hæc nostra sit conclusio, hancque partem defendere maxime suscepimus. in motu scilicet materia existente, partemque principem po-

tente, vel ad eam tendente, quocunque tempore, vesicantia applicari possint; sic Galeni, sic Hippocratis doctrina nos admonet, quorum authoritates suis locis superius à nobis fuerunt adductæ.

*Ad vigesimum quintum caput
Responsio.*

A Liquo in loco natura haud molesto collectis, ac firmatis humoribus vesicantia (millies dixi) nunquam adhibemus. ergo ædificium, quod ex hoc fundamento construxisti totum corruit, ac concidit: non enim eos sic se habentes, naturæ obesse non posse, ignoramus. sed factò, quòd eorum vsui simili casu aliqua causa aditus præberetur, utique inquam, cum Galeno; ratio siquidem in promptu, talis esset non coniunctæ, verùm antecedentis materiæ gratia id fieret. interim tamen ea, quibus præsens sermo tuus concluditur, expèdamus. nihil autem, inquis, interesse, an ex intensa, inflamataque parte, aut ex venis cruda sint mouenda acerrimè defendimus. magna hæc sunt verba, sed cum nulla rōe, nullaque authoritate munita: ex hoc moti ea prorsus negamus. humor (amantissime Bernardine) ex intensa, inflamataque parte collectus donec maturescat immobilis est, cum inquam, sub cuti extra venas sit firmatus, vbi tribus non raro mensibus interdum consistit, & ideo etiam ferro longo tractu inobediens, sic Bernardinus Gaius hic optimè probat. humorem autem in febribus peccantem collectum, ac quouis in loco intra venas firmatum ita se habere falsum est, nosque, non acerrimè, sed hac rōe tuemur: atrabilaris de quarto in quartum, biliosus tertio quoque die, pituitosus quotidie semel mouetur: hinc quartana, tertiana, ac quotidiana: idque nulla eget probatione, cum rerum ipsarum sensus sit testis. ergo inter id, quod ex intensa, inflamataque parte deprehenditur, alterumque humorem; qui ad febrium productionem

est collectus, non parum interest: quæ-
ro autem postremo in hoc loco: nun-
quid ex inflammata, intensaque parte
humor collectus, (quippe qui ex Gai,
omniumque sententia ab initio est cru-
dus) ibi sit genitus, vel ex alio loco sit
transmissus? non est verendum dicet
Gaius, quin aliunde sit transmissus;
nos igitur eius sententia concludamus
crudum humorem nullo extrinseco ir-
ritante medicamento interdum ad cu-
tim, locumque in cute particularem à
natura transmitti; si autem de quo mi-
nus videtur non inesse, & inest, ergo de
quo magis, adiuuante. s. vesicatorio.

Ad vigesimum sextum caput

Responsum.

PUlcher profecto, ac curiosus huius
Capitis est titulus. nempe vesican-
tia nulla vi peccantes humores moue-
re posse, multa ea siquidem animaduer-
sione digna tali inscriptione. Bernardi-
nus Gaius pollicetur, sed me hercle,
nihil exequitur; Quod vacui consecu-
tione vesicantia peccantes humores
mouere nequeant, concedimus, hacque
via isthæc operari nolumus, cum eo-
rum reuulsio, atque euacuatio vi quali-
tatis, non quantitatis tam magnum
ægotantibus adferat auxilium. Porro
per se, non ex accidenti, ea mouere iu-
rè defendimus: vnde satius, si id cali-
ditate, similitudineque fieri haud pos-
se vir tantus protulisset. Sed quoniam
opus tale nimium est laboriosum; ad
ea, quæ antea exarauerat, lectores hor-
tari maluit: quibus cum tunc responsa
præbuerimus, eaque confutauerimus,
nè à more suo recedamus, iam à nobis
tempestiuè dictis contenti sumus. ex
his igitur tot ab eo scripta concidunt.

Ad vigesimum septimum caput

Responsum.

Deploratis, omni que prorsus spe
destitutis vesicantia nedum, ve-
rum alia, quæ multis saluti fuere auxi-

lia ad mouere, quàm detestabile exa-
crandumque iuxta Veterum legem
opus, ex nostra octauæ loci decisione
fatis constare, nobis conscius sumus in
hoc igitur eadem ambo vtimur rone,
parique pacto in cruditatibus (ni tur-
geant, malèque vergant) vesicantia fu-
genda volumus; sed quis tam mentis
inops (ni turgeant, malèque vergant)
vesicantia adhibere in febribus audeat?
ob isthæc igitur tot incassum excla-
mationes.

Ad vigesimum octauum caput

Responsum.

QUæ sana inter crudorum vasa, ip-
sæque vesicantibus loca subiecta
interiacent, magno ægotantium detri-
mento vi caloris vesicantium liquari
Capite vigesimo octauo constanter as-
seruisti. Synapismos autem ex his, qui-
bus vesicantia, confici; brachijs, cruri-
busque splendida romane exemplo nò
præter rationem ad rubificandum (qua
via insensibiliter per habitum corpus
expurgatur) admoueri hic tuearis: sed
ob id contendere nolumus, num tibi
ipsi his verbis contradicas. sic nec di-
sputare decernimus, an scilicet hoc Ga-
leni mulieris romane loco totum opus
tuum corruat; cum sit, quod crudo exi-
stente morbo synapismi fuerint adhi-
biti; ideo in alia, quæ ad præsentem lo-
cum spectant, sequenti exemplo perga-
mus. Cauteria ac cucurbitulæ à Gale-
no cognitæ, ac dubio procul adhibitæ
fuere, non tamen ad nostri temporis
vsum omnem usurpatæ, idque ex deci-
sione decima satis constat. ergo suis
exceptis, alios inhiuit vsum? falsa re-
vera hæc est consequentia. plus (mi
Bernardine) oculi, quam oculus, videt:
atque inuentis addere non est diffici-
le; homoque vnus & simplex omnia
scire nequit. tu igitur cur cauteria mul-
tis in morbis, in quibus Galenus ea
non adhibuit, usurpas? cur exanthema-
tibus ad cutim apparentibus, vel sæpè,
vel interdum cucurbitulas, aut cornicu-
la admoues? si nunquam isthæc tali

occasione Galenus administrauerit? sed, bone Deus, quid nobis cum Galeno? dummodo quodcunque agimus (rationi) ipsiusque dogmatibus sit consonum? Porro homines non desunt, qui animi imperu potius, quam ratione moti, nimirum contentiosè ad ostentationem aliqua tueri, ac defendere enituntur: Cæterum cum aut nihil, aut parum referat, an synapismi cum vesicantibus, hæcque cum illis idem sint, eum has differentias (quas parui facimus, cum penes nos nullius sint momenti, & ad rei veritatem nihil conducant) non queramus, sed dumtaxat, verum ipsa vesicantia in morbis cum ratione, ac ægrotantium utilitate adhibeantur; pro re nostra quantum ad hunc locum attinet, cum dicta sufficiant.

Ad vigesimumnonum caput

Responsum.

Medicinæ Veterum instauratorum methodo, ac legibus obstringi, alligarique ad Medicum philosophia imbutum, peculiaribus autem eorum actionibus, ac priuatis remedijs adeo, ut nè quidquam pro rei necessitate addendum, detrahendumve sit, ad erupitum, nullaque ratione præditum spectare, omnium tam antiquorum, quam recentiorum communi consensu satis est perspectum: cum autem nostri cæti doctores Medicinam à Philosophia haud abiunctam profiteantur, legibus, ac Methodo. tum Galeni, tum Hippocratis, non priuatis re vera obstringi debent remedijs: huicque Galenum assentiri ex eis, quæ quarto de tuenda valetudine scribit, facile conijcitur. ubi (inquit) si nec sanguinis missio, nec purgans Medicamentum adhiberi possit, alia ratione educendum superuacuum est. ac in proposita nobis hætenus natura alias vacuandi rationes inuenire non est difficile. Medico igitur his verbis à Galeno conceditur facultas, qua ad libitum nouas euacuandi rationes inuenire queat. Quapropter loca horum Authorum à temetipso adducta pro re nostra maximopere conducere nō dubitamus; quid n. quæ

so vndiq. horū locorū, ubi de symptomatibus grauioribus sit mentio, docet Galenus, docet Hippocrates nisi sursum raptim habentia ad infernas retrahere partes? parique pacto deorsum plus. quam par sit vergentia ad superiora reuellenda? idque frictionibus, fortibus ligaturis, synapismis, nexibus, locionibus, cucurbitulis, idque genus alijs: numquid autem ad hæc reuulsiva ipsa vesicantia æquiparari, conformarique queant; profectò non est locus, quo quis, tametsi sophista, vereri possit. quid igitur vir tantus clamat? cur igitur senex ille sapiētissimus? vita brevis, ars longa? forsàn methodum spectando, non re vera, sed praxim, cuius exercitio in dies noua discuntur.

Ad trigesimum caput

Responsio.

Locum Hippocratis de vehementi pulmonia pro usu vesicantium nihil conducere, præsentis loco monstrare profitearis, atque omnem tuam rationem in illud Hippocratis vulgatum, ac sæpè à nobis, temet ipso adductum. concocta medicari. fundare videris, hocque præceptum tanquam artis principium summopere obseruandum plurimis verbis tuearis, cui quidem, & nosmetipsi libenter assentiri decernimus, verum, ut alias, decenti limitatione hæc hippocratica verba excipere volumus. Quapropter concocta, inquit, medicari, & mouere non cruda, neque in principijs, modò non turgant ex quibus clarè conijcitur, cruda interdum esse mouenda, quando scilicet turgent, maleve vergunt: sic superius claris rationibus ostendimus. Ad hæc plurimum Galeni authoritas con- *1. aph.* ducit. verba, inquit, Hippocratis in longioribus morbis non in acutis: in quibus nobis præparandi facultas non conceditur, vera sunt. Quocunque præterea tempore ipsa met cruda principem partem petant, statim reuellenda, atque euacuanda. reuellere, si, quo non oportet, vergant. primum igitur præceptum his nullo modo est præferendum, cum

6. de mor. æquè omnia Hipp. mandata sint obser-
bis vulg. uanda. Sed quorsum hæc? si quæri-
29.

mus nunquid Hipp. de vehementi pul-
monia locus vesicantium vsui faueat?
inquit Gaius noster illud non dissimu-
lando, optimè animaduertendū. Quod
Hipp. verba vtranque respiciunt pul-
moniam, coctam scilicet, ac turgentē:
sed quid nobis cum hoc? parui sanè ta-
li occasione hæc facimus distinctionē;
tamen si verendum esset, an materia in
pulmonia, cum in loco sit firmata, quo-
runque tempore turgida dici possit; nō
nego tamen, quin crudorum expulsio
quodam fiat irritamento: hæc nihilo-
minus missa faciamus; hic enim dunta-
taxat exposcimus, nūm Hipp. autoritas
3. prog. sit concedenda, quippè qui ex crudis
abscessum ægrotanti vsui esse nos do-
cuit. vtrique inquit Gaius; hoc tamen
turgente materia fieri dicimus; sed &
nos idem facimus, largo modo pro quo
libet irritamento humorem turgentē
accipiendo. quid inde? cum vesicantia
non esse adhibenda, ni à quiete humor
absit, maleque vergat superius facti fue-
rimus?

*Ad trigessimum primum Caput.
Responsio.*

SI communiori Medicorum opinio-
ne hæc vesicantium contentio esset
dirimenda, nemini uerendum, arbitror,
quin huius victoriæ sola hac uia nos
cōpotes essemus. quis. n. Venetijs Gaij
sententiam adamat? Porro vir vnus
beneuolentia ei adeo coniunctus, ut an-
sa verendi mihi offeratur, nè scilicet
Platonem hic fuerit emulatus, quippè
qui Socratis amore ductus (teste Ari-
stotele) multa præter opinionem me-
morizæ prodidit: post autem hunc ul-
rum, si alius, non sanè duo inter tot ve-
netos illius opinionis sunt sectatores,
hic est Excell. Octavius Amaltheus:
sed si ad cæteras totius Italiæ ciuitates
confugierimus; quales amabò Patauij
quales, inquam, Ferrariæ, Bononiæ, Pi-
sis, Romæ, alijsque in locis medicinam
facientes, profitentesque talem sequun-

tur opinionem? profectò uel nullus,
vel paucissimi: toto. n. pectore ubique
horum locorum hæc nostra diligitur,
colitur, totisq; viribus defenditur sen-
tentia: cur igitur iste gloriatur, quòd
scilicet quàm plures viri præstantissimi
sui adhærent consilio? vbi quæso sunt
isti? sed quæ fides ipsi adhibenda?
Ege Iuristarum decretum haud sequi
contenti sumus nè instar ipsorum ad
ius commune (cū rationem reddere
nescimus) confugiamus cū pluris ra-
tionem, quàm centum authoritates fa-
ciamus: Parique pacto experientiam à
ratione minime abiūctam veneramur,
eaque alimur, ac delectemur: à qua pro-
fectò neminem unquam decipi, noster
Galenus testatus fuit. Nec tam longa
ad hanc eandem adipiscendam, ut Ga-
ius autumat, requiritur ætas; quod qui-
dem ex Galeni verbis vnusquisque cla-
rè conijcere potest; qui, se multa expe-
rientia didicisse, eamque deinceps, cū
ei oblata esset occasio, usurpasse, me-
morizæ prodidit. & alibi cū, quæ pro
aluo soluenda in senibus exhibenda
docuisset (inquit) quòd Medicus par-
ticularium naturarum experientia edo-
ctus dosim decernere poterit. ipse iti-
dem, se experientia didicisse tertio, quin-
toque die in morbis acutis bonos fieri
sudores, per raro autem quarto die, in
quarta particula aph. memorizæ prodi-
dit; atque nono de simp. Med. fac. ma-
gnis in pestilentijs (inquit) virtute
boli armenæ multos incolumitati resti-
tutos fuisse, idque observatione, expe-
rientiaque agnouit. ex quibus patet,
medicorum experientiam breui contin-
gere posse. Medici præterea quamuis
Pestilentizæ uniuersalem methodum
medendi teneant, nihilominus ea ad-
ueniente medicum ipsum oportet quā-
plura obseruare, utque prout sic sæpè
multorum exitus docet experientia, e-
iusdem Pestis curationem aggredi: &
quanquam priscorum pestilentiarum
variarum, temporumque modernorum
exempla huius rei nonnulla extent; nè
tamen viro undique eruditissimo me-
velle isthæc, tanquam ei ignota, exara-
re, videar: id inexplicatum, ut viris ar-
4. de sim. pl. Med. fac. c. 13. 36. aph. 2. prog. 41. et 1. aph. 12. c. de terra figel.

1. de sim.
Med. fac.
c. 38.

te hac peritis notum, dimittere decre-
ui: non ideo tot secula ad experientiae
comprobationem requiruntur, ut Ga-
ius inquit, hac autem quanto sit pon-
dere, vsuque Galenus his verbis expli-
cuit. certissima omnium erit iudicatrix
sola experientia, quam qui relinquunt,
& aliunde ratiocinantur, non solum fal-
sa pro veris ducunt: sed etiam tracta-
tionis vtilitatem subuertunt. tu autem
(optime Bernardine) qui ab experien-
tia vsum vesicantium discere noluisti,
quomodo ea damnas? falsa forsàn pro
veris ducis. seu tractationis vtilitatem
subuertis? vel potius isthac Galenus
mente captus memoriae prodidit? ho-
rum re uera Gaius non inscius ad Ari-
stotelem se cōtulit, atque philosophus,
non Medicus hac uice esse voluit: sed
nec pro re sua Aristotelis autoritas
conducit, quinimmo contra ipsum fa-
cit: cū Iuuenibus, non viris ætate pro-
uectis experientiam haud inesse Arist.
dixerit. Sed quid rei nostræ cum hoc
Arist. loco? ubi de prudentia, quæ ad
ciuitatum regimen spectat, sermo fa-
ctus fuit; Ideo, inquit. Tametsi Iuue-
nes geometrici, & mathematici, atque
in eiusmodi rebus sapientes euadant,
prudentes tamen euadere non uiden-
tur: Causa autem ea est, quod particu-
larium est prudentia, quæ experientia
nobis innotescunt; Iuuenis autem ex-
pertus non est; experientiam enim tem-
poris affert longitudo; non ob id natu-
grandibus hanc eandem inesse experi-
entiam negauit: Verū, ut dixi, in diuer-
sis experientiae generibus versetur.
Arist. enim de experientia, quæ ad re-
rum agendarum intelligentiam refer-
tur, fuit locutus; qua quidem Iuuenes
carent, cū tot rerum observationem,
quæ temporum successione fieri solet,
minimè habeant: Ad hæc Arist. de ex-
perientia absque ratione, non de ea,
quæ rationi est coniuncta. Quid autem
nobis, quidquæ tibi obsit autoritas, quæ
dicta, ac dicenda indicent: ut igitur no-
stra habeatur certa experientia, non tot
hominum memoria, non tot ætates re-
quiruntur: cū non de rebus, quæ so-
la observatione omni remota ratione,

temporumque successione contingūt,
hæc constet: sed vniuersalis experien-
tiæ propriè est confirmatio: vniuersa-
lis experientia est, quæ ratione fuit re-
perta; hæcque nulla pro particularibus
actionibus alia eget experientia; sed
ipsius sola confirmatione: quarum ho-
rum, quæ ratione inuenta, nostra vesica-
tium experientia confirmatio debet
nuncupari, non uerè experientia: sic il-
le sapientissimus docuit Gal. Huius au-
tem rei observationis fides à vesicanti-
bus utentibus, non re vera ab ipsa im-
probantibus, petenda est: penes quos
nec centum annis talis confirmatio ha-
beri posset; cū potius mori, quam ea
vsurpare, horum aliqui malint: circa au-
tem, quæ deinceps ais, non possum, nō
magno percuti stupore, cū nimium
apertè morsu venenato, odioque non
obsuro in tot celeberrimos viros om-
ni sprete ratione inuectus fueris, eaq;
verba maiori admiratione excipere co-
gor, cū talis loquendi modus à tua
propterea absit modestia: quam quidem
aliàs non exigua veneratione fui pro-
secutus. Verba autè hæc sunt. etsi obij-
ciatur, nonnullos, quibus vesicantia af-
fixa fuere, euasisse, hos ipsos, si Hipp. se
artis theoremati. fides est habenda, cō-
stat celerius, ac tutius, si vesicantibus
caruissent euasuros fuisse. præterea non
paucos, qui sub asperissimo medicamen-
to crudelius perierunt, enumerare uni-
cuique liceret, veluti, quæ ex errorum
orta radicibus fatalem noxam strage
inexplicabili hominum generi inuexe-
runt. Aderant nè verba, quibusvitan-
ta cæcum nostrum iniuria afficere, ac
dilacerare potuisses. cuius contrarium
communes in aduersarios veritati, om-
niumque Medicorum existimationi e-
go incumbens in primo, quem iam edi-
di de Nobilitate Medici, Dialogo, pro
viribus defendere malui, ubi clare ex
plo Medicorum controuersias nemini
obesse monstraui; tametsi, quæ contra-
ria videntur, adhibeant remedia. Nunc
tamen à temetipso prouocatus, nequeo
non in hæc prorumpere verba. Utinam
(mi Bernardine) nè sine vesicantibus
prætextu pietatis furijm crudeli homi-
num

10. de
simp.
med. fac.
ab initio.

Pag. 35.
36.

num peruicacia innumeræ gentes ad postremum vitæ exitum ductæ hæc-
nūs sint: quod quidem penes antiqui-
tate sæpè contigisset, ni prisci illi fortio-
ribus Medicaminibus scarificationi-
bus, exquisitissimaque uictus ratione
vsi fuissent, quæ omnia huius tempesta-
tis egrotantes ferre nullatenus queunt.
Post hæc autem, quæ de experientia
nos dicimus, inuitus confirmare [vide-
ris, tametsi ab vlu vesicantium hanc eā-
dem haberi posse neges, cum morbis
idea, more, motu, magnitudine inter se
diffidentibus adhibeantur. Adhæc (in-
quis) nedum frigidis, sed calidis indif-
ferenter, quousque leuare opinantur,
quasi omnium morborum eadem sit ra-
tio. Postea. Verum enimvero illa pla-
nè est constans, ac propria sanatio, si
morbos frigidos per calida, si per frigi-
da calidos extinguamus. postremoque.
Porro hæc inconstantia, mutabilitasq;
curandi, quem non detereat? Dicam e-
go (mi Bernardine) inscios, principijs
que Medicinæ exutos: hanc profectò
tuam obiectionem vehementer admi-
ror: sed (bone Deus) debeo nè nunc
viro tot rebus peritissimo artis princi-
pia exarare? non quidem: nimis enim
audatiæ id esset tribuendum. Verum cū
occasionis necessitas id exposcat, Medi-
cinæ fundamentis prorsus carentibus
isthæc breui exponamus. sciant igitur
isti, quod remediorum, quæ in Medici-
na adhiberi solent, varia sunt genera:
alia enim alterantia, alia solutiuæ, alia
aluum lenientia, lubricantiaque, alia
reuellentia, deriuantia, abstergentia, re-
laxantia, alijsque nominibus ab opera-
tione alia nuncupantur: cæteris autem
relictis, quæ solum ad rei nostræ uerita-
tem declarandam conducunt, propo-
nam. quapropter genus vniuersali no-
mine alterantium nuncupatum, pro-
priè est, quod partium humani corpo-
ris intemperies, nonnunquam humorū
qualitates retificandas, demulcendas-
uè respicit: atque huius generis unum,
& idem diuersis intemperie præter na-
turam affectibus indifferenter adhibe-
ri nunquam licet; calida enim frigidis,
hæcque calidis admouentur: quæ autē

lenientia, aluumque lubricantia uocā-
tur, quorum scilicet facultas aluum le-
niendi, ac lubricandi est: sæpè tam
calidis, quàm frigidis affectibus, tūm
sanis, tūm ægris, equidem indifferenter
aptari possunt corporibus: cum non ad
humorum qualitatem, sed ad ventris le-
nitionem his ratio habeatur: hæcque
(vt dixi) alui solutio morbis diuersa-
rum naturarum æquè nedum, sed cui-
cunque siue egro, siue sano, siue vtriuf-
que participi adstrictam aluum haben-
ti indifferenter conuenit: solutiuum au-
tem medicamentum electione educens
morbis quorumcunque generum pra-
uorum humorum repletionem prouenien-
tibus vniuersaliter aptè adhibetur: qui-
cunque. n. morbi à repletionem exorti, e-
uacuatione tolluntur. inquit Hippocra-
tes. Quæ verba, etsi quamplurimum mor-
borum varietatem amplectentur, attā-
men neminem deterent. Modo de re-
uulsiuis, deriuandique humores faculta-
tem habentibus sermo est instituendus,
quippe quæ cum non humorum quali-
tatem, aut quantitatem, sed eorum mo-
tum, locumque duntaxat respiciant: tā
frigidis, quàm calidis, humidis, aliorū-
que generum, si quæ sunt, affectionibus
repletionem corpus infestantibus iurè
applicari possunt. Veterum. n. Medico-
rum, rationisque extant præcepta: quæ
scilicet sursum, quæque præter naturā
deorsum tendunt, ad contraria reuellē-
da; non quidem ad humorum qualita-
tem, quantitatemque: sed ad eorū mo-
tum præcipuam rationem habendo:
motus re vera vnus, & idem semper
est, ergo unum, ac idem ei semper pro
ipsius motus ratione debetur remediū:
patet igitur quomodo contra Galij o-
biectionem iurè tam calidis, quàm fri-
gidis vesicantia adhiberi queant affe-
ctibus: quæ quidem, si tanquàm reuulsi-
ua, ac deriuantia, caliditate, dolore, par-
temq; labefactando humores ad sibi
subiectum locum attrahunt. Ad partē
autem calefactam, dolorificam, ac
debilem omne genus humorum con-
fluit, sed præcipuè, qui naturæ sunt mo-
lesti, plusque horum, si in motu extite-
rint: idq; superius claris Galeni autho-
ritati-

nitatibus fuit monstratum; horumque humorum ad locum vesicantibus subiectum ductorum partim accidentaliter, partim (qui veneficus est) electione educitur, partim intus non distans à loco, tanquam ab omnium imbecillimo, partimque alibi permanet: & ideo humorum vis antea aduersus naturam unita, cum iam dispersa sit, eadem debiliior facta est: hæc autem vesicantia modò mitiora, modò fortiora, prout occasio exposcit, adhibemus. Sed quo nunc meus diuagatur animus? si res ex se se sui clara, ac manifesta est? tu (sapiens Bernardine) qua ratione sanguinis missionem, in morbis idea, more, motu, ac magnitudine, prorsusque inter se contrarijs, quotidie adhibes quæ curandi hæc est inconstantia? quis est, quem talis leuitas non deterreat? Bone Deus, nunc hominum pateant dogmata. nū in mensium suppressione, parique pacto in eorum nimio fluxu aptè sanguinis missio usurpetur? tu nè in quartana, cuius humor atrabilis in tertiana, ubi biliosus, in quotidiana, ubi pituitosus in synocha, ubi sanguineus, sanguinem detrahis? ut cum Galeno respondendum. In colico præterea, in neque rictico, peneque omnibus diuersorum generum doloribus id præsidium nè rectè adhibetur? Ad hæc vidisti unquam ex rhubarbaro, diacatholico, huiusmodique alijs, medicamen componere ad restringendum fluxum, idemque aliàs ad aluum relaxandum dari? sed si ita, cur, quæ ad isthæc peragenda te impellunt, in vesicantium usu præmente habere nolis? igitur, quod alijs cauendū ortaris, facis? Agè missa hæc faciamus, quia cum noua nobis dabitur occasio, plura dicere pollicemur.

P E R O R A T I O.

Postremò (mi Bernardine) hoc perorationis loco, quamuis id de vesicantibus opus à te præcipuè typis fuisse mandatum, ut aliorum opinionem eliceret, ac quasi percontando, ad propriū consilium exarandum, edendumque cæteros prouocaret manifestè fatearis; hocque adeo exoptare quibusdam ostē

das uerbis, ut nil longius tibi uideatur, quàm aliorum sententiam videre: nihilominus, quia talis est hominis conditio, ut ei innumeri quotidie immineant casus; ab operè scripto grauis in me incubuit sollicitudo, nè scilicet hæc tui gratiam effundendi esset ratio; quippè qui ueritati magis, quàm amici auribus seruire studui: sed cum deinceps eam, qua celebris es sapientiam fuerim recordatus, hacque occasione laudem tibi maiorem in dieste posse parare animaduertentem, cumque meæ elapsis mensibus edictæ Apologiæ rationes (tamen si eas tuæ sententiæ aduersari conspexeris) tibi non displicuisse obseruari, cum nè quidquam adhuc contra eas pro re tua scripseris, ut sciam; spe confusus sum, quæ uerum exquirendi gratia ad te scribo, hylari vultu, ac eo, quo fulges candore te accepturum fore: ideo si legendo, quæ auribus non seruiunt tuis, inueneris, ad temetipsum, qui anam dedisti, ac prouocasti, & ad me, quem aliter natura loqui haud permittit, culpam transferto: plura re uera de vesicantibus dicere potuissem, ni olim Herculis Saxonix uir perillustri, sapientia admirabili, moribus insignibus mansuetudineque celeberrimi duo huius materiæ in lucem iam edita extarent opera; quorum unius de uesicantibus, alterius de Fænigmis est titulus: ubi rationibus eruditissimis, argumentisque fortissimis nostra perbellè probatur sententia. Porro hæc eadem opera (ni rationi liuor dominetur, non ungui, non obelo obnoxia sunt. Quæ igitur meis in rebus de vesicantibus deficerent, isthæc tam magni uiri suppleant: cuius sola authoritas ad huius nostræ, immo cum omnibus uera sapientia eruditæ communis sententiæ ueritatem habendam, satis esse debuisset: huius etenim splendore Gymnasium iam floruit Patavinum, quippè qui nūm Galenum sapientia facile æquiparauerit, publicæ eius lectiones, ac reliqua opera typis mandata testimonio esse possunt: sed finem faciamus, quia rerum copiarum, quibus tanti uiri laudes in astra essent ferendæ, mihi desunt.

HIPPOLYTI OBICII EQVITIS AVRATI MEDICI ET PHILOSOPHI FERRARIENSIS

CONSILIA MEDICINALIA

PRO ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO
Principe, ac D.D.V. valsgango Theodorico olim Archiepiscopo Sa-
lisburgense, Sedisq. Apostolicæ Legato.

CONSILIVM PRIMVM.

QUONIAM ex cha-
ritatis præcepto, tum
naturæ iussu quisque
mentis compos pro-
prium diligit cor-
pus, ipsumque incol-
lumen seruare pro

posse studet, cumq; huiusmodi opus
ad eos, qui gubernandi gratia alijs
præsunt, præcipue spectet; quod ab
Ezechia obseruatum fuisse, sacræ te-
stantur paginæ, dum sibi vitam pro-
trahi Dominum Deum vehementer
rogauit. Hinc Illustrissimus, ac sa-
pientissimus Princeps hac eadem a-
buti nolens lege, à naturæq; iussu ne-
quaquam discedere, sed opus à Domi-
no in sui largitate fabricatum omni stu-
dio tueri, ne quæ eiusdem Dei sunt, cō-
temnere videatur, sibi medicos pro tuē-
da sanitate consulentes habere semper
curauit, vt ipsorum ope Christi serua-
toris adminiculo accedente, & valetu-
dinem ipsam tueretur, & quæ miseræ
hominis vitæ mala imminere solent, si
fieri posset, aliqua arte euitaret. Altissi-
mus enim de terra creauit medicinam,
& vir prudens non abhorebit eam.

Cum igitur hoc munus præsentis tē-
pore ad me pertineat, quippe qui in Sa-
lisburgi discessu Illustrissimo Domi-

no meo pollicitus fui, quæ coram ipso
pro eius valetudine locutus fui, scri-
ptis ad ipsum, quoque mittere, summa
mea obleruantia, maximaq. in tam ma-
gnum Principem reuerentia (cui reue-
ra ob honores, beneficiaq. quam plura
ab eo in me collata tantum debeo, quā-
tum me nunquam satis persolvere pos-
se arbitror) summo per me cogit, vt quæ
pro re hac sentio, ingenue fatear.

Porro duo in primis iuxta quæ sita
mihi diligenter sunt perpendenda, num
scilicet, quæ ex usu hactenus illustrissi-
mus Dominus habuit, ad eius valetudi-
nem conducant, vel potius temporis
tractu alicui detrimento ipsi esse pos-
sint, atque si res ita decreta fuerit, quæ
in posterum vtiliter adhibenda.

Ne autem in re tanti ponderis confu-
sè procedatur, primo videndum, quæ
nam Illustrissimi Principis sit corporis
constitutio, hac siquidem cognita, du-
bium quæsitum ex se euadet perspe-
ctum.

Quapropter cū corpus vnumquodq.
sit, vel plethoricum, vel cacochimum
(inter enim isthæc duo nullum datur
medium) quærendum est, de quonam
genere corpus Illustrissimi Domini es-
se possit.

Corpus plethoricum illud quidē nun-
cupatur,

7. *Metb.* cupatur, vbi quattuor humores propor-
 c. 9. tione sunt adaucti, vt Galenus testatur.
 3. *de mē.* Plethora enim (inquit ipse) est vbi
san. c. 9. æquabiliter inter se succi sunt adaucti;
 4. *Mein.* huiusmodi autē corpus latinè sangui-
 cap. 4. neum dicitur; nō enim sincerus sanguis

in corpore humano reperiri potest, (vt idē Galenus libro de plenitudine memoriae prodidit) cū semper bilis, atraferosusq. succus sanguini non sine naturæ vtilitate admisceatur; ideo horum humorum vsus nostro in corpore præcipui sunt isti serofus humor vti vehiculū, sanguini inseruit, alioqui nec per venulas capillares ad corporis particulas nutriendas ipse sanguis permeare posset. Bilis ad intestinum ieiunū detruditur, vt ipsius ope facultas expultrix irritata ad fæces inutiles expellendas insurgat. Atra, seu melancholicus succus ad os ventriculi per venas quasdam à splene prouenientes transmittitur, vt eius frigitate, ac siccitate ore ventriculi corrugato, quæ appetit facultas, moueatur, & sic fames contingat.

Quare si (vt dixi) humores iusta proportionē puro sanguini admisceantur, tunc corpus verè dicitur plethoricum, nempe sanguineum, humoribus autem proportionē sanguinem vincentibus cacochimum nuncupatur, inquit enim

7. *Met. 9.* Galenus si flaua, vel nigra bili, vel serofosucco corpus vnumquodque redundauerit, tunc huiusmodi habitus cacochimus nominatur.

Homo autem plethorico fruens corpore calidæ, ac humidæ complexionis natura temperatè est, cū sanguis, qui prædominium habet, huiusmodi temperie sit præditus: cuius quidem naturæ homo quicumque fuerit, nullo eget auxilio, immo cū optima fruatur fanitate, quodcumque Medicamenti genus ipsi nocuū semper erit, quod admonet

Aetius Aetius, & Galenus. Per plethoricum autem corpus nō intelligo id, quod prope est, vt perueniat, vel iam ad summū bonitatis peruenerit; quia tunc sanguis ex vena largè esset mittendus, vt corpus renutrirī posset, alioqui vasa dirumpi, vel in deterius bonum habitū labi esset necessarium teste Hippocrate; de hac

autem plethora diffusè Galenus libro de plenitudine egit.

Sed, vt vnde defluxerat oratio reuertat, quæritur an corpus Illustrissimī Principis quattuor humoribus proportionē sit refertum, & sic plethoricū corpus vocari possit; quod quidem, cū à temperamento, nec non ab habitu præcipuè intelligi queat (licet etiam quadam coniectura ab ætate, à præcedenti victus ratione, ab aeris constitutione, & aliquo modo à Regione) primo loco venit considerandum, quæ partium principalium corporis sit temperies. Caput igitur (vt hinc exordium desumam) ex calidiori temperie natura quidem ad siccum potius vergens constat; cui caliditati adiungitur nescio quid naturalis humiditatis; plurima nihilominus excrementitiæ materiæ. Hanc autem caliditatem circa oculos venæ patentes coindicant, itidem ad nigrū tendentes capilli, quibus accedit, quòd à calidis offenditur rebus, tangentibusq. actu calidum (caput inquam) se ostendit.

Siccitatis sanè naturalis inditium est sensuum perspicacitas, in rebusq. discernendis rectum iudicium: cuius cerebri substantia adhuc subtilis ex ingenij acutia deprehenditur. Nec obstat, quòd in huiusmodi naturis somni sint breues, quia ex abundantia pituitæ symptoma hoc in Illustrissimo Dño profus contemperatur; quippè quæ non secus in capite coaceruatur, quam ex nimia eius caliditate, cū quasi cucurbitulæ vicem gerens, plus nutrimenti attrahat, quam concoquat: Ad hæc plurimam à subiectis partibus vaporum crassorum copiam recipit, quo fit, vt pituita in ipso genita, ac coaceruata aliquando, non exiguo Illustrissimī Principis nocumento hinc, & illinc defluerit.

Cor calido, ac humido temperamento esse munitum, ad actiones promptitudo, tum animus intrepidus, pectusq. satis eleuatū nobis indicio esse potest: licet pulsus nec magni, nec celeris: cū calor ab humiditate nequaquam sit seiunctus, tam, inquam, à naturali, quam

ab ea, quæ à cerebro assidue irrigatur. Hincque arteriarum natura exorta est mollities. Ex huiusmodi profecto temperamento in corde affectus ad iram proclives, etiam leui ex causa, sed ex ratione facile placabiles: alioqui tardi ad iram, & implacabiles sicci, ac natura calidi esse solent.

Epar non multum est calidum, ut à venarum angustia, mollibusque carnibus coniicitur, ubi, nec manuum palmæ, nec pedum plantæ natura calent: idque signum multi facit Galenus ad epatis caliditatem dignoscendam, cui additur, quod Illustrissimus Dominus à moderatissima siti tentetur, nec hypochondria, venterque hirsutus, cum potius pilis partes ipsæ careant, & quidem nisi à corde epar ipsum esset adiutum, nec tanto frueretur calore, cui humiditas non exigua ex intemperie adiungitur, ut ex venis, commemoratisque carnibus mollibus cognoscitur.

Ventriculus frigida quidem, ac humida hoc tempore afficitur intemperie, elapsis nihilominus temporibus maiori robore erat fulcitus. Frigiditatis autem indicium est, quod plus appetit, quam distribuat, ac concoquat; ut ex pituitæ copia coniicitur. Hinc ideo chylota materia in ipso imperfectè præparata in epate postmodum non bene conuertitur: primæ enim concoctionis vitium per secundam nequaquam corrigi potest: agens siquidem solum in patiens dispositum agit.

Ad hæc, & ipsum epar languido constat calore, cum quasi assidue ab excrementitia pituita obtundatur, & ideo plurimum in eo collectæ materiæ, ac undique perfusæ est in causa, ut corporis cutis vniuersa quodammodo pallore quibusdam temporibus obducta conspiciatur, sub qua nec color diffunditur rubeus.

Ex autem obstructionibus ab eadem materia in venis eidem epati deferuentibus productis, propter prohibitam transpirationem epar ipsum semper incalescit, & sic calore aduentitio accedente aliqua bilis copia gignitur; quæ postea ad ventriculi fundum transmis-

sa, eiusque virtute ad oesophagum pertingens, fit, ut os interdum amarescat, nec mirum, cum & Galenus in pituitoso homine assiduam bilis euomitionem ex hac causa obseruauerit. Ideo Illustrissimi Domini corpus nullo modo ob id natura biliosum censendum est; alioquin, & gracile, & siccum, durisque carnibus esset munitum.

Homo autem huiusce naturæ ventriculum habens, si duræ digestionis cibis vescatur, acidis leditur eructationibus, cum alimentum in ipso ventriculo propter imbecillitatem ace scat. Frigidis aliquando gaudet alimentis, tum etiam potionibus, sed à nimia copia facile offenditur.

Ex his autem, quæ hætenus de partium temperie, ac dispositione dicta sunt, nullo modo decerni potest, quod in corpore Illustrissimi Domini humores proportionem adaucti sint, cum pituita modum, ac proportionem excedat, utique, & melancholicus succus, atque ex accidente sæpè bilis: & sic corpus plethoricum nominari nequit; idque tam facile ab eiusdem corporis habitu coniici potest, ut unusquisque Medicus peritus primo intuitu, quæ diximus, iurè affirmare possit. Aetas præterea propè annum iam quinquagenarium, in qua calor innatus vehementer natura remittitur, hoc idem demonstrat: quibus, si lubet, addi possunt errata iuuentutis tempore commissa in victus nedum (inquā) ratione (cum nec quantitas, nec qualitas, nec utendi modus seruatus fuerit, sed forsan in reliquis: quæ omnia naturam labefactare, & humidum radicale absumere possunt: Ideo isthæc nostræ sententiæ veritatis non inefficax argumentum esse possunt. Nec hac occasione aeris constitutio, ac Regio spernenda est, ubi hominum naturæ, potius pituitosæ produci solent, veluti contra calidissimis in partibus ex humorum adustione, biliola.

Quibus sic se habentibus pro Illustrissimi Principis valetudine tuenda talis insurgit intentio, ut scilicet humores, pro posse proportionem inter se æquales redigantur; cum talis natura cæ-

*In arte
Medicinali.*

teris purior, magisq. ab ægritudine sit longinqua: cui quidem rei satisfiet, si, quæ in corpore inutilis est materia, amoveatur, ac prout fieri potest, nè amplius eius productio contingat, inhibeatur: itidem, & quæ utilis, ex arte conseruetur: Utilis re vera sanguis est, cum vitæ thesaurus sit; humores autem sanguinem proportionem vincentes, inutiles.

Quapropter, qui naturæ nocui sunt succi proprijs medicaminibus (cùm prius fuerint præparati) sunt euacuandi, quorum regeneratio non secus interdicitur, quàm partium intemperies corrigendo, ipsasque partes corroborando.

Ex quibus omnibus, si artis fundamenta non sunt contemnenda, tam patens est, quòd nullo modo sanguis ex nobilissimo hoc corpore educi debeat, ut locus quidem nullus supersit, quo quis de hoc vereri queat, quandoquidē quocumque modo missus fuerit, erit occasio, qua reliqui humores multò magis ipsum proportionem vincent, & sic cacochimia incrementum semper suscipiet; ex quo immineret periculum, nè tēporis processu ad cachexiam corpus appropinquaret, quod Deus auertat. Non tamen nego quin exigente necessitate pro virium, ac morbi ratione miti debeat sanguis, sed frequētem illam sanguinis euacuationem, quæ singulo mense in Illustrissimo, ac Reuerendissimo Domino per cucurbitulas spatulis affixas incisuris repetitis fieri cōtingit, nō possum laudibus extollere, quippè quæ tantum abest, ut ad sanitatem conseruandam conducatur, quinimò potius ad senectutem malorum omnium originem accelerandam multū valet: quia initium vitæ est calidum, & humidum, finis autem siccū, & frigidum: sed nihil est, quod magis exiccare, ac refrigerare possit corpus, quam frequens sanguinis euacuatio: ut omnium Medicorum consensu vndique decretum est. Ideo quærens Galenus, cæteri que Medici quid est, quòd in causone febre ardētissima magis refrigerare possit, omnia sanguinis missioni postponunt; quæ

plus, quàm aqua actu, & potentia frigidissima in hoc pollet; cùm tamdiū calor natius sit, quamdiū sanguis est, amoto enim sanguine, non amplius est calor, & quod sequitur, vita abest.

Vndè Galenus animaduertens quæritæ utilitatis in corpore humano sit sanguis, & ex consequenti, quàm cautè in eius extractione Medicus incedere debeat. pluribus rationibus admonet, quòd tametsi sanguine corpus redundauerit, sicuti in plethora conspicitur, non tamē ad ipsius euacuationem statim confugiendum: sed prius tentandum, an inedia, balneis, frictionibus, postremoq; purgatione remoueri possit plenitudo, sin autem isthæc satis nō conducant; tūc sanguinem mittendum esse docet: si igitur tam cautè ex Galeni mente in plethora mitti debet sanguis, quid modò de corpore cacochimio dicemus?

Ratio autem, cur tam lēto pede sanguis etiam in plethora mitti debeat, vna hæc est, quòd sanguinis missio extremum est remedium, cùm eo maius in Medicina non detur præsidium, ut ex primo aphorismorum, alijsque Galeni locis intelligi potest. & ideo nisi maxima necessitate compellente ad extrema est confugiendum.

Cùm autē in magnis morbis solū magna habeatur necessitas, in his tantummodo hoc maximum remediū est adhibendum, in magnis quidem morbis, nedūm præsentibus, sed imminetibus: cautè igitur administrari debet sanguinis euacuatio, cùm huiuscē succus naturæ sit utilis, & nisi in grauissimo casu educi debet; ut docet idē Galenus. Sed factō, quòd talis ex cucurbitulis sanguinis euacuatio singulo mense adhibita in Illustrissimo Domino ex consuetudine conueniret, ut inquirunt, quòd tamen à Medicinæ dogmatibus abest, ut infra patebit. considerandum est quanta esse debeat; sanguis enim pondere, & mensura mitti debet.

Pro cuius intelligentia illud, quod scribit Galenus est notandum, quòd scilicet sanguis in morbis mittitur, vel ratione

4. & 7.
Meth. c.
6. & 9. li
bro de
sanguinis
missione.

Aph. 29.

9. Meth.
c. 11.

9. Meth.

ratione euacuationis, vt in plethora, vel ratione reuulsionis, aut deriuationis: sed in corpore Illustrissimi Domini, cum absit plethora non poterit mitti ratione euacuationis, & ideo si mittatur, id fieri debeat ratione reuulsionis, aut deriuationis à capite, vbi grauatius dolore vexatur, dum scilicet luna deficit lumine, quo tempore per cucurbitulas spatulis affixas mittitur sanguis: Ideò cum solum ratione reuulsionis, seu deriuationis in exigua quantitate educi debet, veluti ad vntias tres, non autem ad libram, & supra libram: ac tanto magis hac mensura res tractari debet, cum dolor ille grauatius non ex sanguinis abundantia, sed ex pituita; quippe quæ huiusmodi grauitatē producere solet, alioqui, si à sanguine, facies, & oculi rubicundi conspicerentur, venæq; etiam exiguæ circa faciem ipsam, ac tempora tenduntur, pulsus magni, vrina subrufa, & crassa, in temporumque arterijs magna apparet pulsatio: quæ omnia in Illustrissimo Domino desunt.

Sed cur Illustrissimus Dominus tempore defectus lunæ dolore illo grauatius conflictetur, duæ mihi subueniunt rationes, quarum prima est, quia per frequentem sanguinis extractionem vicinia labefactantur, cum tam sæpè sanguine exinaniantur; & sic cum hæ partes vicinæ cæteris debiliores, veluti est caput, ex hoc factæ sint, ad recipiendum etiam prauos humores sunt aptiores: non autem omni tempore dolore afficitur caput, sed luna solummodo lumine deficiente; ratio autem ex his, quæ sequuntur clarè patebit. Omnium Astrologorum, atque ex sapientibus quamplurium Medicorum, sed præcipuè Galeni sententia fuit; quod luna nostris corporibus præest, ipsaq; fouet, ac tuetur; quippe quæ luna non alio modo in hæc inferiora agit, quam suo lumine; quod eidem tanquā qualitas actiua inseruit, qua dubio procul ipsa operatur, hoc siquidem opus eidem conuenit, non quia cæteris planetis nobilior, sed quia vicinior, ideo corpora nostra fouet, ac regit, tanquam

solis Eresides, vt idem Galenus ait, 3. de dieb. decret. c. 2. cum igitur luna proprio lumine agat, non est verendum, quin lumine ea deficiente corpora inferiora languida euadant, quia consuetum auxilium ipsis deest, idè cū lumine sit plena, ad omnia efficienda magis potens est, quo tempore (inquit Galenus) maiori vi fructus auget, increstatque animantia implet, atque menstruorum tēpus mulieribus conseruat; item comitaliū circuitus custodit. deficiente igitur in luna lumine, quo re vera corpora isthæc inferiora fouentur, ipsamet languent; & ideo non est mirandum; si illustrissimus Princeps dolore tunc malè afficitur; quia cum ex frequenti sanguinis euacuatione per cucurbitulas spatulis affixas facta, ut antea dictum fuit, idem caput languidum factum sit, ad recipiendum etiam præ mēbris alijs aptius euadit. cui addendū esse existimo, quod luna præcipuè cerebro præest, sine cuius lumine ipsummet valdè patitur, magisq; si ex aliqua alia causa labefactatum fuerit, atque de hoc nullū dubium concipi potest, cum sapientum philosophorū autoritate excepta manifestè in his, qui epilepticiis motibus sunt obnoxij hoc clarè conspiciatur; quia luna deficiente consuetis passionibus magis conflictantur; ex quo patet quanti detrimenti missio sanguinis Illustrissimo Principi esse possit, si tempore, quo luna lumine orbata est, adhibeatur, quia tametsi hæc eadem ipsi Illustrissimo Domino conueniret, tutius in plenilunio esset administranda, vt omnes Astrologi admonent; præcipuè Arnaldus Villanouanus, cum tunc corpora nostra & fortiora, & sanguine pleniora, hinc Galenus. ac cæteri Medici sanguinis missionem in Vere factam præ alijs laudant; quia maiori robore corpora ipsa fulcita sunt, cum sanguine magis, quam cæteris temporibus exuberent; sed Auicennæ verba non spernamus. inquit enim, quidam autem præcipiunt, vt ventosæ in principio mensis non apponantur, quia humores nondum commoti fuerunt, atq; excitati; neque in fine mensis, quia humo-

Ibidem.

Lib. 1. p. 2.
4. c. 21.

humores tunc sunt minuti; sed in medio mensis, cum humores sunt commoti, & in sui augmento, luminis enim tempore lunæ augmentum sequuntur, & augmentatur cerebrum in craneis, & aqua in fluminibus accessum, & recessum habentibus.

Ex his autem satis constare mihi videtur, quæ doloris capitis Illustrissimi Principis sit causa, quantum scilicet ad tempus spectet; quia de materiali iam constitit, quod pituita huiusmodi dolorem gignit, & sic patet quàm grauis error sit peccante pituita sanguinem mittere.

Sed retulit Princeps Illustrissimus, quòd à sanguinis extractione dolor sedatur, ergo hoc opere doloris causa amouetur; quæ ratio non quidem inefficax esse videtur, cum tamen responderi possit, quòd dolor etiam causa non amota, remitti possit, idque si sensus obtundatur; tandiù enim dolor est, quamdiù sensus est, deficiente quidem sensu dolor compescitur, cum igitur sensus in calore consistat, sanguine dubio procul extracto remittitur calor, & ideo obtunditur sensus, & sic remanente causa compescitur dolor.

Dolor præterea remittitur, vel quia causa euacuatur, vel quia reuellitur, vel deriuatur, in præsentī casu non euacuatur, sed ad vicina reuellitur, vel deriuatur, quia per cutim pituita euacuari nequit, ideo vacui consecutione pituita a capite solum amouetur, quæ tamē nequaquam euacuatur; & sic sanguis extramittitur, loco cuius pituita relinquitur, quibus omnibus non ab re addi potest, quòd luna tunc proxima est, ut lumen adipiscatur, ideo cum lumen recipiat, capiti robur addere incipit, cum verò caput roboratum fuerit, læsionibus minus obnoxium est; cum fluxionibus magis resistat.

Modò quid de scamoneo, quod iam ex frequenti vſu Illustrissimo Principi familiaris Medicina euasit, non aliud dicam, nisi quidquid de ipso ab Auicenna memoriæ proditum fuit; ideo pro hac vice Galeno relicto ad ipsummet Auicennam Arabum Principem con-

fugio, cui Illustrissimus, ac Reuerendissimus Dominus maiorem fidem, quàm cæteris adhibere solet; cū istius grauiſſimi Authoris doctrinā obseruet, libentiusq. sectetur: quæ nihilominus à Galeno, ac Hippocrate nequaquam discrepat, cum vtrò, citroq. eadem habeantur fundamenta, ac principia.

Vt igitur ad rem reuertar propositā, inquit Auicenna. Scamoneum datur ad euacuandum choleram rubeam, quod quidem prius ab Hippocrate, ac Galeno scriptis mandatum fuit. Sed in Illustrissimo Domino pituita peccat, licet interdum per accidens bilis: ergo non vtiliter adhibetur.

Ad hæc scamoneum (inquit) in eos, qui frigidis in regionibus morantur, non operatur, nisi debilitate, ni magna inde detur quantitas, sicut mos est in terra Turcarum.

Cur autem debilitate frigidis in partibus operetur, non tradit rationē, quæ tamen subintelligitur; quatenus ibi pituitæ copia gignitur, quæ scamoneo nequaquam educitur, nisi magna eius dosis assumenti offeratur.

Scamonea præterea ipso Auicenna asserente, stomacho est nocua, ac inimica, non ergo audeas, inquit ipse, dare ipsam, nisi cum necessitas adest: atque si obiectio contra Auicennæ verba facta fuerit, dicendo, quòd nos præparatam administramus scamoneam; responderi potest, quòd, & idem Auicenna de præparata lermone fecit, quandoquidem cuiquam absque præparatione antiquitus ipsa ad assumendum non offerebatur. Porro antiquitas in Medicinarum correctione maximā adhibuit diligentiam; cui addendum esse arbitror, quòd ab his, quæ veneni natura sapiūt, præparatione prorsus nequaquam nocuumentum auferitur, quamuis remittatur: scamonea autem venenū est, quod idem Auicenna asserit, idque ex eo corroboratur, quòd ab eius assumptione, si lethalis sequatur affectus, omnium consensu theriaca ad tollendum nocuumentum dari solet.

Quapropter nec vſus scamonij in Illustrissimo, ac Reuerendissimo Domino

Libro 1.

Fen. 4. c.

4.

4. de vi-

ctus ra-

tione in

acutis. 1.

64.

Libro 1.

Fen. 4. c.

9.

Libro 3.

Fen. 13.

tract. 1. c.

33.

Libro 4.

Fen. 6.

tract. 1.

c. 6.

no laudari potest, cum bilim euacuet, ac pituita in Nobilissimo corpore peccet, tum quia uti venenum calorem natium paulatim destruit, atque humidum radicale absumit: ut tota Medicorum, ac Philosophorum scola defendit: quibus omnibus illud non exigui momenti accedit, quod Illustrissimi Principis natura valentioribus Medicinis iam assueta, debiles digerit, ac in proprium nutrimentum transmutat; quod mihi hactenus fuit perspectum; ideo accedente ægrotatione non est, quod utiliter Illustrissimo, ac Reuerendissimo Domino ad euacuandum offerri possit, quia si lenientia, isthæc natura digeret, si scamoneata maximum (præcipue incipiente ægrotatione) immineret periculū, ne in humoribus magna sequeretur agitatio, & sic morbus increbesceret, ac inde lethales affectus sequeretur.

Hæc omnia autem meo iudicio non sunt spernenda, sed magni facienda, aliqui ni sanguinis missio præcipue relinquatur, ac ratione alia medicamina adhibeantur, vereor, ut experientia sæpe me docuit, ne hæc ad hidropim via (quod Deus auertat) esse debeat: ideo vice horum, ea, quæ corroborandi vim habent adhibenda, qualia sunt fassastras cum ligni Guaiaci portione, ex usu absynthij sal, tum succus, Theriaca, ex arte elixir præparatum, decocta ex radicibus diureticam vim habentibus, ex salvia, betonica, huiuscæq. generis ex alijs; quæ omnia Illustrissimo Principe iubente prout mea fert sententia priuatim explicabuntur; utique ac qua arte hactenus administrata sint amouenda: hæcque sunt, quæ pro Illustrissimi Principis salute calamo currere (cum varijs ægrotationum curis statim cum Venetias peruenirem fuerim destinatus) mihi dicenda occurrunt.

Venerijs die decimoquarto Augusti, 1608.

Pro Nobili Matrona laborante sanguinis ex hæmorrhoidibus effusione dolore vehemente in media ventriculi regione, ibidemque tumore ad dexteram vergente, febre continua, malo corporis habitu cum Gallici suspitione, necnon, & quadam melancholia.

CONSILIUM II.

Nobilis Matrona annum suæ ætatis quadragesimumquartum agens perillustri viro suo iam sexenio transacto orбата calida olim, & humida temperie prædita, aliquotq. ab hinc annos, cum ob animi perturbationes, tum etiã ob plurium generum febres (quibus varijs temporibus detenta fuit) calor innatus præter naturæ ordinem, & quasi violenter imminutus sit, quatenus scilicet radicalis humidi non exigua portio exiccatione absumpta est: viscera naturalia labefactata sunt, sed præcipue stomachus: nunc frigida, atque excrementi ratione humida intemperie affectus: unde non mirum si ex hæmorrhoidibus sanguinis fluxui immoderato ex temporum interuallis obnoxia facta sit, quo durante motibus vertiginosis, ac animi defectibus valde vexari est assueta: atque tantam sanguinis copiam interdum effusam fuisse est obseruatum, ut quindecim dierum spacio usque ad libras viginti effluerit, atque ipsarum hæmorrhoidum doloribus incertis temporibus adeo conflictata fuit, ut sex menses decubere coacta fuerit; quibus quidem factum est, ut venter ita exiccatus sit, ut clysteribus duntaxat multos ab hinc annos, quasi præ duritie lapideam materiam, interdum puram pituitam, atque nonnumquam vtrumque genus excrementi excernat: alter affectus est dolor in media ventriculi regione acerbissimus, qui ab acutissimo morbo ab hinc triennium passo incepit: varius autem est, cum modo huc, modo illuc dimoueatur, etiam inquam, extra ventriculi regionem, sed quocumque fuerit loco acerbè interdum ipsam molestat, licet

licet nūquā immunis sit quartus affectus est tumor in dextera eiusdem ventriculi parte, qui cum antea durissimus fuerit, post quoddam tempus febre correpta, cum prius increbuisse, inde paulatim euanescere adeo incepit, ut hoc tempore exigue considerationis sit. Febris postremum eius incommodum, quo sex ab hinc menses conflictatur, nunquam typum seruauit, licet hoc tempore in tertianarum genere collocari possit; quæ tametsi bilim prædominantem habeat, id tamē, vel ad vim eius, vel ad qualitatem: qua reliquos vincit humores potius, quā ad eius quantitatem, est referendum: cum corpus nobile vndique, & pituita, & melancholia scatet. Hæc autē continua nunc facta est, quæ tandem semel in die, sed aliquando bis acceditur: cui sitis, ac linguæ interdum ariditas cōnectitur: his additur malus corporis habitus, ut ex colore, tum facie, pedibus tumidis conijci pōt: cui quidem affectioni alias obnoxia fuit. Infectio præterea venerea silentio non est prætermittenda, qua iā multis transactis annis affecta, ac cōflictata fuit; & licet nullam hac tempestate percipiat noxam; nihilominus adhuc radicem visceribus naturalibus infixam esse censendum existimo; quæ cum cuicumque aduenienti morbo ex praua sui natura fomes esse soleat; non abs re, si & ad ipsam ratio habeatur: his omnibus si addatur melancholia, non inconueniens iudicandum fore censeo; quandoquidem ad fletū adeo est propensa, ut sæpè flendi voluntatem habeat: cui rei morbi diurnitas mirum in modū fauet: Verū cum nullo modo hucusque imaginatio fuerit deprauata, censeri debet, quod potius immineat, quam quod præsens sit: nihil enim prohibet, quin facile symptoma istud fieri possit: etenim obstructionibus circa naturalia corpus scatet; quibus adhuc magis in dies, quæ obstructa incallescere possunt; qualia sunt Iecur, lien, reliquaque sub septo transuerso contenta: adaucto autem calore ad quemdam gradum humores exuri possunt, atraque bilis colligi, & sic affectus hypochondriacus produ-

ci: Isti igitur sunt affectus præternaturam, tum antiqui, tum præsentēs; quibus nobilissima mulier valde molestat: pro quibus, si fieri possit, remouendis, quamprimum remedia exoptat. Verū inter tot incommoda ad sanguinis effusionē ex hæmorrhoidibus animus, mensque præcipuē habenda: non enim vereor; quin tot mala ab huiusmodi incommodo sint exorta; cum toto diametro præternaturam sit affectus: omnis enim sanguinis effusio (inquit Galenus) præternaturalis est, excepta ea, quæ singulis mensibus in mulieribus fit; plusque id asserendum, si immodicē effluerit: cui addo, quod homo viuunt nutritionis ope, nutritio autem ex sanguine fit; cumque sanguis effluat, nutritio nequaquam fieri potest: quo fit, ut necessariō calor innatus extinguatur; & sic hoc animam agat: causa autem tantæ effusionis dubio procul ex calidiori sanguine prouenit, valde acris, ac mordaci: qui internarū obstructionū gratia, ita euasit, in diesque fit: quibus quidem obstructionibus aduentitius, mordaxque calor gignitur; quippe quarū ope præclusis intus fuliginibus in dies magis adaugetur, & quod sequens est, cōgenitus imminuitur: quantum enim vnum crescit, tantum alter imminuitur: vnde à mordaci sanguine natura irritata tentat expellere ipsum, tanquam sibi molestum, ac nocuum: ex hoc autē calore, tum etiam ex materia abstruente alius adstricta facta est: ij quidem calore exiccantur fæces, atque ex crassa, ac frigida pituita stomachi debilitate, intemperieque gemita bilis ad ieiunum intestinum transmissa pro fæcum expulsionis occasione adeo obtunditur, ut nulla facta irritatione eiusdem bilis propter pituitæ admistionem fæces diu retinentur, & sic exiccantur; vel forsan quia meatus à fellis vesica ad ipsum intestinum perueniens obstructus est, & ideo nullus bili detur aditus; quæ postea sanguini admista adhuc magis sanguis acutus euadat; & sic biliosi sanguinis irritatione fluxus nuper ductus excitatur. Cæterum à stomachi frigida intemperie, ac humida, nō quidem naturali,

3. de
symp. caus
sis. cap. 2.

turali, sed aduentitia: cum naturalis nequaquam esse possit; alioqui congenitus calor fortis esset, cum humidum naturale, seu dicas radicale in vnaqua- parte eius sit subiectum: vnde ventriculus bonam faceret digestionem: sicca ergo intemperie nunc natura sua est, licet in iuuetute res secus fuerit: ex ergo humida, ac frigida intemperie, tum flatus, tum crassi humores gignuntur: ex quo postea dolorum acerbitas, ac tumor: quatenus scilicet materia inter ventriculi tunicas coaceruatur, tum etiam, & ipsi flatus interponuntur: non enim sola materia potuit esse, alioqui tandiu ibi retenta in scirum tumor esset conuersus, & nequaquam febrilis caloris ope consumpta: ut in N. M. contigit: nec mirum est, quod ventriculus frigidis scateat humoribus vnaque. N. Mulier sitiit; quandoquidem & hydrope affecti, & iidem sitiunt; & tamen vndique humidis exuberant humoribus; sed causa ea est, quia obstructionum impedimento vapores acres cum per ambitum corporis aditum non habeant, per quem exhalare possint, sursum ascendunt, atque fauces, palatumque exiccant & sic sitim faciunt: hæ autem obstructiones in venis epati deferuentibus adauctæ adeo sunt, ut calor aduentitius caliditatis gradum, qua putredo in humoribus sequi possit, adeptus fuerit; vnde postea oborta sit febris; quæ pro ratione humorum putrescentium varia fuit, licet inter genera tertianarum nunc collocanda sit: De malo autem corporis habitu, non est, cur verba non faciam, quia si ex hætenus tractatis ob sanguinis peccatum corpus male nutriatur, necessario color totius deprauatus esse debet: Cæterum gallica lues non secus quidem, quam quoddam venenum calorem innatum in dies per humidi radicalis exiccationem imminuit, aduentitiumque adauget; qua via enumeratos affectus conseruat, atque adauget: sed de affectuum causis, quæ diximus, sint satis; quia tempus est, ut quid agendum sit, videamus: vnde si recte negotium istud, ac quadam methodo sit tractandum; vniuersalis intentio ea esse deberet, ut, si fieri posset, humidum

radicale addendo calor congenitus adaugeretur, aduentitiusque fugaretur: etenim congenitus ille est, qui omnes sanat morbos, defectu cuius pariter morbi quicumque hominem necant, vel infelicem reddunt: natura, teste Hippocrate, omnium morborum medicatrix est; & nil aliud natura est, quam calor congenitus: neque enim, inquit Galenus primo aphorismorum, aliud quidquam Animal ab initio efformauit, sicuti neque rursus adauxit, aut vsque ad mortem nutriuit præterquam iste calor innatus, qui omnium operum naturalium causa existit: igitur his, quæ huiusmodi calorem augendi facultatem habent, insistendum est: horum autem alia per se, & alia per accides id ipsum facere possunt: per accidens ipsum adaugent, quæ amouent ea, quæ ipsi calori sunt impedimento: huiusmodi autem sunt prauis humores, atque aduentitiæ intemperies: igitur, & euacuantibus, & intemperies amouentibus, est vtendum; quæ autem per se id faciunt, ea corpus optime nutriunt, humido scilicet, ac moderatè calido alimento: vnde cibaria talia sunt adhibenda: nunquid modo id fieri possit, quod proponimus, ætas, tum infixæ radices præter naturam affectuum nobis magnum faciunt dubium; quinimo quasi certum mali euentus dant nobis indicium: at tanto magis, quia à viris doctissimis hætenus omnes impugnati fuerint affectus, & nihilominus in eadem naui adhuc sumus, licet febrem per auxiliorum exhibitionem amouendum esse senserim: sed vtique res esse possit, quæ iuuare possunt, moliri debemus; nè saltim in deterius Nobilis Mulier labatur. Verum quibus remedijs hæc diuersorum affectuum cura molienda sit, non facile est intellectu; quæ etsi multa ac varia esse possint, præcipuum nihilominus, ac sine quo impossibile est corpus nobile bene habere, animi quiete illud esse existimo: veluti enim, inquit, Plato, oculos sine capitis Medicina curare non decet, neque sine reliquo corpore caput, ita neque sine anima corpus: eaque causa est, cur Medicos Græcos morbi corporum mul-

Aph. 25.

*In Dia-
logo de
Temperā
tia.*

ti lateant; quia totum ipsum ignorant; quod in primis curare oportet: quo male affecto impossibile est partem aliquā bene valere; omnia namq. siue bona, siue mala ab anima in corpus: vnde nihil, vt experientia millies comprobatur, in rerum natura reperiri potest, quod magis congenitum calorem destruat, ac absumat, quam animi affectus, seu tristes cogitationes; sicuti nil magis ipsum tuetur, ac conseruat, adaugetq. dummodo opportuna alimenta adhibeantur, quam animi quies, ac hilaritas: quo medio postmodum asserere audebo, quod malum non est, quin sanari possit: igitur id ipsum præ cæteris in mentem sæpè est reuocandum: Verùm cum affectuum nobili in egrotante complicitas reperiatur; quorum alter calida, alterq. frigida expolcat: his prius, qui nobis negotiū magis facessunt, Galeni consilio incumbendum, alijs scilicet nequaquā neglectis: quod verò nobis negotium magis facessere videtur, est febris, ac sanguinis fluxus ex hæmorrhoidibus: illa enim ab humoribus ad solida facile pertransire potest; hæc innatum calorem vnā cum sanguine prorsus extinguere: cumq. postrema in affectione duplex esse possit curatio, tempore scilicet symptomatis, atq; antequam nobilem mulierē illud inuaserit: si tempus primum respiciamus, tunc reuellentibus, ac deriuantibus vtendum est: reuellunt quidem, quæ sursum attrahunt, qualis est venæ apertio in cubito facta cum exigua tamen sanguinis extractione: deriuare autem possunt, quæ vim diureticam habent: quæ in hoc casu satis approbo: quod Galenus in Boethi vxore mēsum profluuio laborante obseruauit: inde autē cibis optimi succi corpus alere ac quietem animi, ac Corporis maximoperè adhibere: cumq. rebus natura creatis, vt magnetis experimento perspicuum habemus, ne dum manifestæ, & patentes qualitates, sed, & occultæ quædam insint; non improbare possum, vt lapis iaspis nuncupatus brachio dextero, vel collo applicetur, & ita, vt carni adhæreat, idq. eorum sit, quæ orientalia ap-

pellantur: si enim id non profuerit, nec quidem obesse poterit: ideo quæ obesse nequeunt, quamuis emolumentum eorum incertum sit; iure applicari possunt. quātū verò ad tempus, quo sanguis non effluit, quamuis omni ex leui medicamine, tū ēt ab enematis ipsīs maximam noxam recipere sit assueta, vt & syncopes, & sanguinis fluxio, huiusmodiq. alia incommoda oboriātur: nihilominus præter hæctenus administrata, & enemata, & lenientia, non defunt alia, quæ commodè educendi facultatem habent; nec iudicio meo vllā noxam adferre poterunt: si ergo pro clysterium materia adhiberentur oleū amigdalorum dulcium recens, vel etiā commune; parique pondere butyrum recentē cōfectum absque vel salis, vel alterius rei additione; nullum apud me est dubiū, quin absq; nullo nocumento excrementa educi possint: nō secūs quidē de medicamento exhibitione asserere audeo; si mel violatū ad vncias tres, ac totidem mānæ electæ vnā cum decoctione seminum citri factæ in aqua ex boragine destillata: idque Medicamentum toties repetendum, quoties opus fuerit, cenfeo: de sanguinis missione nihil dico, quia in corpore cacochimo, nè dicā in cachexia, nec vires, nec ratio id fieri permittit, ni (vt supra dixi) vrgēte necessitate reuulsionis gratia fieret; pro autem syrupis ius ex radicibus petroselini, cicorij, ac tātillum fēniculi cum seminibus melonum, octo, vel decem citri seminibus additis non inutile fore existimarim: & quamuis Medicorū triualium turba aperiētia adhibere timeat: hæc tamen diuretica inhibent potius sanguinis ex hæmorrhoidibus fluxus, cum quædam his ipsis adhibitis fiat diuersio; si anatomes nō ignoretur. Facta autem corporis repetita euacuatione ad generosum præsidium deueniendum esse, quam maximè est necessarium; idque tale esse debet, vt febrē auferat, hæmorrhoidum sanguinem cohibeat, ac frenet, naturalia viscera corroboret, ac si fieri possit, antiquam luis gallicæ infectionem respiciat. In tot ergo peragendis nullum mihi subuenit præsi-

præsidium, quod si vni proſit, alteri nõ noceat, quam ligni ſaſſafras decoctum ex pulli iure factum; id etenim nedum enumeratis affectibus adiumento erit, ſed & ſtomachi doloribus, tũ etiam eiufdem tumori valdè vtile erit. Porro eiufdem ſtomachi debilitas, ſi quod diximus in memoriã reuocetur, omnium malorum origo eſt, & quamuis epar calidum ſit, illud tamen ex obſtructionibus prouenit, & quanto fortior eſt calor aduentitiuſ, tanto debilior eſt congenitus, quippè qui niſi moderatè calidis, veluti eſt ſaſſafras, nõ augetur, caliditas enim, inquit Auicenna amica eſt naturæ, atque alio loco: æqualitas, & ſanitas caliditati magis, quam frigiditati pertinet, atq; ſi lubet, cinnarum radicis portio addatur, quo quidem decocto viginti quinque dies adhibito lac caprarũ, ſi febris, vt rationi eſt conſonum, euanuerit, non improbo, ſi modus, ſi quãtitas, ſi qualitas ſpectabitur, vel ſi magis viris Excellentiffimis aſininũ arrideat, id iplum adhibeatur. Interim externè aliqua vnctione ſtomachus foueri poterit, hæcque ſic conficiatur: in tribus vntijs vini Maluatici infundantur folia abſynthij, mentæ, ſaluia pro vini capacitate, itidem macis, ac maſticis vtriuſque pondus duarum dracmarum, qua facta infuſione addatur oleum amigdalorum, tum dulcium, tum etiam amararũ, ſingulorum duarum vntiarum pondus, ſimul omnia bulliant ad vini conſumptionem, ac facta colatura cum ſeparatione totius humiditatis, olei nucis moſcatæ dracmis duabus, macis, ac maſticis pulverizatorum ſingulorum dragma, cariophilorum ſcrupulo, ceræ cum tantillo laudani, ac demũ oleo antea confecto omnibus his additis ex arte fiat linimentum: atque ſi id non arrideat; aliud ſimile conficiatur. De victus ratione nè quidquam dico, nè præſentibus Medicis iniuriam adferre videar; quippè qui nedũ in hac parte, ſed in cæteris omnibus oculatiſſimi ſunt: ſed liceat mihi ſolum de vino aliquid dicere, quod vellem eſſet album oligophorum nuncupatum, cuiuſmodi

eſt albanum non dulce, nõ immaturũ, non generoſum, id etenim diureticum eſt, quod quidem ad ſanguinis fluxum, reuellendo, ſeu deriuando, cohibendũ multi conducet: moderatè tamen pro Virorum Excellentiffimorum iudicio iplum bibat.

Demũ duo cauteria, vnum in brachio, alterum in crure excitarem: non enim tam diuturnus morbus, tam breui prorſus auferri poteſt: vndè ratio nabilis eſt, quod aliqua viſcerum naturalium intemperies poſt omnia prædicta adminiſtrata etiam relinquatur, qua & inutilia excrementa gigni poſſint, quibus cũ emiſſaria, per quæ euacuari poterunt, parata fuerint, minus mali corpori adferent, atque hæc ſunt, quæ circa tot mala mihi dicenda occurrunt; quæ omnia iudicio præſentiu Medicorũ ſint ſubmiſſa, quippè à quibus pro ratione eorum, quæ ſingulis diebus ſuccedere poſſunt alia addenda, & alia amouenda erunt.

Venetijs Kalendis Aprilis 1606.

Pro quodam Reuerendo Patre Franciſcano podagra, renum calculis, ac raucedine obnoxio.

CONSILIUM III.

VT cuiuſcũque præter naturam affectus quiſque Medicus rectè curationem aggredi valeat, in primis teſte Galeno primo de locis aff. duo ſibi ſunt conſideranda, quæ nimirũ pars corporis afficiatur, hæcque an per ſe, aut per conſenſum moleſtetur; nè igitur ab hac Methodo digredi videar, partes, circa quas pater Reuerendus ex temporum interuallis cõſtictatus fuit, mihi præ cæteris conſiderandæ ſunt; cũque tria ſint incommoda, quibus hætenus obnoxius fuit; tres quoque erunt partes, de quibus præcipuus ſermo nobis erit inſtituendus, pedum ſcilicet articuli, renes, atque inſtrumenta voci deſeruiencia: hinc ideo podagra, renum lapillis, nec non & arenulis: vtrique & raucedine vicibus interpolatis tentari eſt aſſuerus. Verũ, vt à po-

dagra exordium suscipiam, qua biēnij spacio bis fuit vexatus, hæc profectò ab interiecta materia in pedū articulis prouenit: qua dolores excitari solent, primæ enim dolorum causæ Galeno asserente sunt vel intemperies, vel solutio continui, vndè dolor, quo Pater Reuerendus molestatur, ab intemperie fieri nequit, alioqui nullū in dolorum afflictione daretur interuallum, ex quo sequitur continui solutio tanti doloris causa sit; quæ cū realis esse nequeat, consequens erit, vt contemplabilis, seu rationalis nuncupanda sit; siquidem materiæ interpositione partem à parte seiungi est necessum, cæterum hæc eadem materia ibi non gignitur, sed à capite transmittitur, ac defluit, quodcūq; enim caput sibi nocuum, ac inutile depellere potest; si expultrix valida, & impedita non fuerit. Porro eiusdem materiæ productio in capite præcipuè contingit; quod humida quidem, sed aduentitia caliditate est præditum; aduentitius autem calor nec incōcoctum humorem coquit, nec alimentum assimilat, natiui etenim caloris isthæc dūtaxat officia sunt, cuius vi caput quasi exutum malè nutritur, vndè alimētum inconcoctum, vt nocuum à natura expellitur; ipsa enim adeo nequaquā est infirma, quin à se nocuū depellere possit, quū scilicet irritetur, vel quantitate, vel quantitate humoris, licet nutritio deprauata, ac imminuta sit, non tamen abolita est; hæc autem materia, si ad pedes podagra, si ad laringes, ac fauces, seu guttur, tracheæque arteriam, seu potius ad paruos, ac subtiles nervos per gutturis musculum, tūm ex dextera, tūm ex sinistra parte percurrentes defluat, raucedo græcè, βραυχος dicta oboritur, vbi vox rauca fit, temporisque tractu adeo imminui potest; vt increbescente fluxione intemperies etiam frigida introducatur; seu ita calor innatus impediatur, ac imminuatur, vt & intemperiei, & materiæ præsentia ope vox prorsus aboleatur; sed siue vox impedita, siue abolita defluxus materiæ causa à capite petenda erit, quam quoque causam podagram foue-

re, ac progignere supra constitit, & sic per consensum hos duos affectus prouenire hætenus perspicuum est; nec prorsus materiam capitis vitio gigni est asserendum; quandoquidem vapores à ventriculo frigida, ac humida intemperie laborante calore epatis ex obstructionibus introducto in materiam eodem in ventriculo existentem, ac genitam vicinitatis occasione agēte eleuantur vapores, caput replentes, qui frigida cerebri natura increassantur, indeque ad partes prædictas depelluntur, ac defluunt, quantum modò ad lapillorum, ac arenularum generationē pertinet duplici causa istud incommodum exoritur, quarum altera efficiens, altera materialis est: prima nil aliud est, quàm Epatis, ac renum calor aduentitius, tūm ætatis progressu acquisitus, tūm ex obstructionibus exortus, materialis autem est ipsamet materia crassa, ac viscida; quæ triplici consideratione intelligi debet: partim enim est in loco, vbi lapillorum generatio contingit, quæ coniuncta dicitur, partim in via, quæ antecedens nominatur, atq; partim in fieri est, quæ in dies ob stomachi nuper enarratam intemperiem gignitur: hæc igitur materia ad renum concauitates transmissa, atq; ab eorum calore attracta exiccatur, quo artificio pro ratione caloris lapilli, & arenulæ produciuntur: etenim diutius materia retenta quodammodo, inquit Galenus secundo de temperamentis, consistit, & concreuit, atq; vi caloris extranei condensatur: ex his autem lapillis, ac arenulis, tūm etiam ab ipsamet materia adeo interdum vrina suppressi potest, vt inde grauius symptomata oboriantur, ac demum mors ipsa (quod Deus auerrat) sequatur. Quapropter vt Pater Reuerendus à tot malorum præsentium, ac imminentium periculo immunis pro posse viuat, prudenti consilio Medicinæ legibus tempore aliquo se submittere decreuit; cui quidem si Medico opere satisfaciendum sit, totum negotium ita tractandum est, vt quæ iam genita est materia pro eius dispositione euacuanda sit, quippe quæ

Com. 2.
tex. 6.

quæ si inobediens fuerit, præparari debet, quæ verò in fieri propter partium indispositionem, vtrique amotis causis inhibenda, nè amplius gignatur: incassum etenim Medicus laborat, dum id, quod redundat euacuet, & ne illi simile gignatur, prohibet: vt Galenus de præcognitione ad Posthumum admonet. Porro hæc ipsa tribus Medicinæ fontibus perfici solent. diæta nimirum, pharmacia, atq; chirurgia: cumq; diæta præ alijs necessaria sit, sine qua nè quidquam boni fieri posset; de ipsa quoque prius sermo instituendus est; quæ in sex rerum non naturalium moderamine consistit; & ideo de aere, de cibo, & potu, de motu, & quiete, de somno, & vigilia, excretionem, ac retentionem; & deniq; de animi affectibus præsentem in loco esset tractandum; & sic facili arte instruere Patrem Reuerendum. Verum cum temporis angustia id mihi non permittat, cum ita citò hinc Pater Reuerendus sit profecturus, vt nec hora supersit mihi: cum inopinanter iussu superiorum suorum hac die iter facturus sit: solum de aere, quo præcipue alimur, ac viuimus, quo, inquam, quæ mille præsidij non sanari possunt, interdum auferri solent, sermo nem faciam, hic ergo moderatè subtilis, & nunquam humidus eligendus; & ideo Belluni aer pro eius auxilio opportunus erit, quippe cuius temperie virtus digestiua valde in omnibus corroboratur, ex quo optima cibi digestio perficitur, quæ bonorum, si bona, malorum, si mala, omnium origo esse solet: si enim (inquit Galenus) homo curam gereret, nè cruditatibus laboraret, nunquam egrotaret, vbi à cruditatibus (inquit) omne genus morborum: de exercitio autem solum cum Galeno id dicam (loco nimirum nuper citato) quod sicuti ante cibos summè exercitiū moderatum commendatur, ita à cibis motus vnusquisque damnatur, quia alimentum à ventre ante coctionem distribuitur, & sic cruditatum humorum in venis vis colligitur; à quibus omne genus morborum progigni solet. de cibo, & potu multa essent dicenda; sed

quia in religione victum exactum locum habere est impossibile, licet tempore egritudinum, tum etiam quum quis eorum iussu Medicorum præsidia assumit, permittatur, sed per totam vitam ipsum obseruare, nisi ob imminens malum grauissimum necessitas exoptaret, nequaquam admitti potest. hinc Medico oculatissimo (cui eius cura commissa, ac commendata erit) opus tractandum, ac tempore, quo remedia adhibebit instituendum dimitto. factò ergo, quod Medicus, cui cura commendata erit, ciborum quantitatem, qualitatem, atque modum vtendi recti instituere debeat ab vniuersali totius corporis purgatione incipiendum est; idq; leniente pharmaco faciendum, quale est manna, mel ros. solutiuum, diasebesten simplex, diacatholicon, seu si catapotia malit, opportuna erunt, quæ de tribus cum rhabbaro, de agarico, de hiera cum agarico nuncupantur. hac igitur adhibita purgatione quidquid in corpore relictum fuerit syrupo acetoso simplici, melle violato simplici cum portione syrapi de corticibus citri septem, vel octo dies præparandum erit: interim tamen, sequenti scilicet, vel tertio die à leniente ex vena sanguis ad vntias octo mittendus est, quem ex hæmorrhoidibus repetendum esse vna interposita die censeo: quibus peractis aliquo purgante reiteranda est corporis euacuatio; vt exemplo melle rosato solutiuo, diacatholicon, electuario de succo rosarum, atq; syrupo de polipodio: vel pilulis aggregatiuis, cocchijs cum illis, quæ de hiera cum agarico dicuntur: Quo factò duobus, vel trib. interpositis diebus, (quorum singulo mane zucchini rolati vntiam māducabit) alternis diebus puluerem infra scriptum ad pondus semiuntie, decem vicibus in vino oligophoro, vel iure pulli adhibebit, cum prius tamē nocte infusus eodē in vino, vel iure steterit: dieb. aut in pulueris assūptione interiectis duas rotulas Diarhadonis abbatis, vel syrupum acetosum cum portione illius, qui de corticibus citri nūcupatur, assumet. puluis autem

De succo-
rum bon.
et vitio.
c.3.

autē recipit farfæ parillæ vncias duas ligni sãcti vntiã, senæ electæ vntiam cū dimidia alterius vntiæ, turbit dracmas sex ac totidem ermodactilorum, rhabbari dracmas duas, gingiberis dracmam, ac demum cinnamomi scrupulos duos. ex his enim omnibus fit puluis subtilissimus, atque pondere, ac modo iam dicto vtiliter assumitur. post autem eiusdem pulueris vsum, si aquam thetutij triduum biberit, valdè vtile fore existimo: hæc etenim stomachū corroborat, ac ventrem, quos prorsus ab excrementis liberat: indè postea non abs re si fonticulus in brachio excitabitur: ac demum laudo, quòd ex pulvere radices gentianæ cum syrupo de corticibus citri fiat massa, de qua semidracmam mane sèpè deuoret, ac, si lubet, tantillum vini maluatici addat: huiusmodi enim remedium ad innatum calorem instaurandum, ac viuificandum, vtiq. & ad tollendas obstractiones, visceraq. naturalia corroboranda, superfluaq. ac cruda phlegmata dissipanda, nec lingua, nec scriptis quantum valeat, satis dici potest: quod quidem annos multos fui expertus. atque hæc sunt, quæ hac temporis angustia mihi dicenda in presenti casu subueniunt.

Belluni die decimoquarto Kalendas quintilis 1609.

Pro Nobili muliere stomachi intemperie, profluuium muliebri, mēstruorum retentione, ac tempore coitus sanguinis iaculatione laborante.

CONSILIVM IIII.

Quatuor sunt præter naturam affectus, vt ex relatis excellentissimi viri percipio, quibus mulier Illustris annum trigesimum nata vehementer molestat, stomachi scilicet intemperies frigida, ac quodammodo natura ficca: licet excrementi ratione humida sit censenda; Muliebri profluuiū, mēstruorum retentio, ac loco spermatis tempore nimirum coitus sanguinis interdum fit iaculatio: cum ergo ventriculi affectio in hac Matrona omnium ma-

lorum sit origo, non secus quidem, quā a quodam fonte diuersi emanēt riuuli, ab hoc ipso incipiam, a cuius intemperie tā humida progignitur materia; vt fluctuando in eo magna excitetur passio, ac veluti quædam nausea: vnde si vt assueta est, nihil bidui spacio biberit, adeo molestia remittitur, vt penè libera euadat ab incommodo; quo tempore nec siti tentari solet: quod quidem euidenter nobis indicium est; vt materia præ nimia humiditate ei molestiā adferat: ex quo conijci difficile nequaquam est chilum gigni humidiorē, quinimò humidissimum, ac crassum: quo a meseraicis, ac indè ab epate attracto, vt sanguificationis fiat actio, ob inuincibilem eius naturam partim siquidem in sanguinem, sed crassum conuertitur, ac partim, cum prorsus inuincibilis sit, crudus relinquitur; agens nimirum pro ratione dispositi patientis duntaxat agit, ac operatur, quo fit, vt ab hac secunda deprauata digestionē, reliqua exoriantur incōmoda, profluuium scilicet muliebri, ac retentio mēstruorum, chilosa ergo materia inuincibilis ob primæ digestionis errorem ad vterum transmissa per ipsum locum euacuatur, etenim muliebri profluuium, C. quinto. inquit Galenus sexto de locis aff. nil aliud est, quā vniuersi corporis per vterum expurgatio; quāuis interdum affecto vtero id ipsum contingat; quod quidem in casu nostro nullo modo esse potest, parique pacto mēstruorum retentio ob crassum sanguinem contingit; quippè qui venas obstruit sua crassitie, ac viscositate, quo quidem fit, vt natura extramittere non possit; nec in aliud huius rei causa referenda est, quā in materiæ vitium, & nequaquam in vasorum angustiam: cum alias mēses optime fluxerint: De Iaculatione autē sanguinis, non est, vt nobilis mulier putat, quod scilicet loco seminis, sanguis exeat, alioqui vel ob frequentiam coitus parua interposita distantia quia te- C. 16. ste Galeno libro primo, de semine, ē vasis seminarijs non exit sanguis, nisi ob frequētes, & cōtinuatos coitus, vel ob deprauatam facultatis seminatricis vim,

vim, seu etiam ob vasorum formam vitiata: sed neutro horum modorum in Nobilissima muliere id fieri nequit; quia, ut vir Nobilis retulit, non adeo frequenter coeunt, ut in id causa referenda sit, nec facultas, aut seminaria vasa vitiata esse possunt, quia saepe absque sanguinis effusione Nobilis Mulier semen iaculatur, cui additur, quod si credimus Auicennae, qui libro tertio, Fen. vigesima, tractatu primo, capite tertio ait: sperma est superfluitas digestionis quartae, quae sit, cum disperditur cibus in membris resudando à venis, tertia digestionem iam expleta: dici potest, quod materia seminis adeo alterata sit, ut sanguinis formam nullam habere possit, cum nutritioni ita propinqua sit, tunc enim diuersam à sanguine habere formam est necessum; & licet ob frequentes coitus sanguinis iaculatio occurrat, quandoquidem tunc à propinquioribus venis ne detur vacuum, etiam ob motum in coitu sanguis attrahitur: unde dicendum, quod cum nobilis mulier iuuenis sit, calidioris quidem complexionis, praecipue in utero obstructionum causa, quarum ope intus adeo mordax factus est calor, ut per agitationem in coitu venarum ora incallescant, & si aliquibus adaperitis sanguinis portio tunc per motum attenuata euacuatur. patet ergo ex haecenus dictis, quomodo in corpore hoc quattuor illa incommoda, de quibus conqueritur Nobilis Mulier, fiant: pro quorum quidem causis remouendis omni arte stomachi intemperiei incumbendum, tanquam à fonte, ac origine, à quo omnia mala oboriuntur: sed quoniam haec tolli nequit intemperies, nisi quidquid superfluum est euacuetur, nec superfluum absque praeparatione commodè aufertur: ab eius praeparatione pharmaco est id superfluum educendum; interim obstructiones, tum in utero, tum etiam in venis epatis sinu deferuentibus existentes amouendae, idque attenuantibus, atque incidentibus indeque & vterum, & stomachum corroborantibus fouendum esse censeo. quibus autem isthaec perfici possint, non

fecus quidem, quam tribus illis Medicinae instrumentis adhibitis. quorum primum, ac praecipue id, quod ad dietam pertinet esse debet: sit ergo victus ratio ad siccum, ac moderate calidum tendens. Vinum nec nimium debile, nec nimium sit generosum non dulce, non immaturum, album potius, quam rubrum: sed in tam exigua quantitate, ut vix, quod satis est, ad cibum humectandum assumet. ceterum quantum ad partem pharmaceuticam spectat. prima vice stomachum hierae pilulis, atque agarico praeparato ad pondus singulorum quattuor scrupulorum euacuaré, postea syrupo acetoso, Melle rosato simplice, ac portione illius, qui de corticibus citri nuncupatur, ac tantillo alterius de absynthio vocati humores, tum in stomacho, tum primis in venis relictos praepararem, ac demum diacatholiconis vntia, tribus diapheniconis additis dracmis, cum scrupulis quattuor hierae simplicis Galeni, quod superest è ventre educerem; atque simili medicamine quinq; dierum interuallo, quibus iterum crassos humores praepararem, euacuationem, si opus fuerit, iterarem: quibus peractis dies tres aquam thetutij darem, sed ut tutius per ventrem permearet, die praecedenti vespere per horam ante cenam, pilularum de tribus cum rhabbaro scrupulos duos ei offerrem, ac primo in aquae cyathis salis portionem apponerem: ac tandem radicis gentianae semidracmam in pilulas, vel massam, ex corticum citri syrupo conuersae nobilem Mulierem in usu quotidiano habere vellem, à cuius assumptione duo maluatici cochlearia statim bibet: hoc etenim praesidium valet non modo ad stomachum roborandum, sed ad obstructiones aperiendas, nedum (inquam) in venis circa iecur ab humorum viscositate factas, sed & in utero existentes amouendas mirificum est auxilium. vellem praeterea, ut stomachus aliquo vnguento foueretur, utique & panno, vel re aliqua extrinsecus apposita: vnguentum autem componi potest ex oleo de absynthio, atque masticino vtriusque pondere duarum

untiarum quibus addi poterunt folia absythij, mentæ, macis, masticeis, gentianæ radicis, singulorum quantum pro trutina satis videbitur pro vini maluatici trium untiarum ratione, in quo ex omnibus fiet secundum artem infusio, atque ebullitione usque ad vini consumptionem facta, ac infusis ab oleo separatis, eidem oleo addatur pulueris macis, masticeis singulorum dracmæ pondus, cariophilorum, galangæ, utriusque semidracmæ quantitas, olei nucis moscatae bis dracma, ceræ quod satis est cum laudani portione; atque ex omnibus molle conficiatur unguentum.

Si his adhibitis voti compotes non erimus, cauterium in dextero crure excitarem, ut ex utero per hanc viam superflua euacuarem, de sanguinis missione nihil dixi, quam tamen nobilis Mulier effugere nequit, quæ prius in brachio, postea in pede facienda est, nempe antequam ad thetutij aquæ exhibitionem deueniatur, atque hæc sunt, quæ pro nobilis Mulieris salute dixisse volui, quam Deo auspice, Medicorumque præsentium diligentia adhibita integram sanitatem fore adepturam, & iuuentus, & eius obedientia in Medicorum mandatis magnam mihi dat fiduciam.

Pro quodam hemicranea, ac phthisi laborante.

CONSILIVM V.

Litterarum tuarum (vir excellens) adeo lectu mihi difficiles fuerunt, quod nisi ex alijs à quodam istic habitante scriptis de affectibus præter naturam (quibus Dominus Paulus cõflicatur) certior factus fuissẽ, quidquid à te scriptum est, adhuc me lateret. à morbo igitur diuturno, si rectè ex utraque relatione deprehendi, vir magnificus inopinãter in hemicraneã à falsa materia utriusque hypochondrij consensu lapsus est. Affectiõẽ autem sic contigisse credimus, cum caput calido temperamento sit præditum, præsentique tempore crassæ pituitæ aceruo obstructionibus

exortis, quarum vi adhuc magis calor aduentitius est adauctus, quasi ut cucurbitula hac caliditate plus nutrimenti, quam opus sit, pro sui nutritione pervenas, & arterias modo à sinistra, interdumque à dextera parte attrahens, prout magis eidẽ, vel ab epate biliosa materia, vel à liene malè affecto (ut ex morbi diuturnitate nos credere decet) apta materia suppeditari solet, causa fuit, cur hemicranea vir iste molestaretur: etenim materia superflua sua præsentia partes dilacerans solutionem cõtinue, saltem rationalem producit: hæc autem materia uti naturæ nullo emolumento vi facultatis expultricis ad pulmones propulsatur, unde hæc nè sua falsedine eos ulcere afficiat, periculum instat; nisi (ut veremur) hucusque factum sit, atque non temerè de hoc suspicati sumus, cum sæpè, ac sæpius sputa cruenta apparuerint, quæ an cum tussi, etsi explicatum non fuerit à viro excellentissimo, quod scire multi interest, attamen ab in epistola prædicta relatis potius cum tussi intelleximus: ex quo facile conspici potest, phthisim iam productam esse, & factam, quod res ita sit, morbum incurabilem fore certissimum est: ob id tamen, cum interdum visum sit à gravissimis viris morbos complures insanabiles iudicatos ex præsidiorum administratione sanatos fuisse; hinc Aui-cennæ consilio abesse nõ debemus assentientis melius fore experiri quam ægrum absque remedijs mori permittere. Intentio igitur præcipua in præsidiorum administratione versari debet circa ea, quorum necessitas magis urget; ideo affectum in pulmonibus vel factum, vel proximè faciendũ præ oculis præcipuè habere debemus. quare totum corpus expurgare prius expedit, idque bis, terque prout magis opportunum viro Excellentissimo videbitur: Medicamenta autem purgantia sint de genere lenientium, quandoquidem naturæ scamoneata inimica sunt, & priuatim ubi biliosa est materia, spirituumque partium offensio: Ideo non debemus transcendere Mel rosatum solutivum, manam, ac diasebellem simplex cum

cum decoctione florum, & fructuum cum fena, vel sine confecta.

Syrupi sint pectorales, ac capitales: ut est, qui de violis nuncupatur, qui ex simplici rosarum infusione, ex liquiritiæ decoctione componitur, nec abs re, si mel rosatum, vel violatum simplex usurpabitur. quibus addi debet decoctio endiuivæ, cicorij, betonicæ farfaræ, vel ex huius generis alijs cōfecta: die autem sequenti ab assumpto leniente, si vires non inhi beant, sanguis è cubiti vena ad quattuor vntias mittatur, alioquin, cum vires non constent, hæc dimittatur operatio, vel saltem ex saluatella portio aliqua pro virium ratione mittatur: sed facta vniuersali purgatione conueniens fore arbitror, si æger ptisanam ordeaceam in usu habuerit: quæ ex ordeo absque cortice octo horas cocto simul cum cinamomo, vel corriandris fuerit parata, nō tamen absque conuenienti zucchari portione, quo dulcis prorsus euadat, alioqui cum ex se insipida sit, stomacho nec adeo grata esset, nec pro nutritione adeo utilis: interim cauteria in brachio sinistro, & in crure dextero summè laudanda esse censeo, cumque tempus opportunum fuerit lac asinæ magna utilitate adhibendum erit: istud enim præter id, quod contemperat biliosæ materię feruorem, atque multum nutrit, sanguinemque optimum facit, si præcipuè cum zuccharo assumatur sine quo dari nullo modo assentior, habet etiam vim magnam in phthisi: à prandio præterea, atque à cena conseruam ex rosis, violis, betonicæ, boraginisq; floribus semper comedat, zuccharum autem rosatū per se exhibitum, quātū Galenus laudauerit, norunt, qui artem profitentur: vinum sit acquosum album, quod oligophorum idem Galenus vocauit, his addi potest theriaca per vices administrata, vnctiones pectorales, atque lambentia aliqua, ut est diadragantum cum bolo. atque hæc sunt, quæ pro salute Magnifici viri dicerem mihi occurrunt.

Pro quodam Iuriconsulto vertiginosa affectioni obnoxio.

CONSILIVM VI.

Affectus præter naturam, quibus Iuriconsultus celeberrimus annum trigesimum octauum natus humida, ac calida intemperie præditus stomacho excepto, quippè qui frigida vna cū humida afficitur qualitate obnoxius est; & si faciliores cognitu, quàm curatu appareant: vipotè ex horum diuturnitate quasi naturales facti fuerint, attamen si totius corporis temperamentum, si structura, si consistens ætas, si phlethoria, qua ipse exuberat, perpendatur, ac denique si ægrotus Medicorū mandatis ad obtemperandum paratus animaduertatur; adeo affectus ipsi difficiles, ac pertinaces non videbuntur, quin opportunis auxilijs, eiusque diligentia adhibita auferri possint.

Horum igitur vertigo illa fuit, quæ septem annorum spacio quater illum malè habuit, bis tamen trium mensium interuallo dudum ab huiusmodi affectione correptus fuit postremaque vice à prandio morè insueto eodem affectu fuit vexatus; quæ nihilominus affectio, etsi in eum ducat affectum, ut omnia rotari, ac circumagi videantur; attamen vertigo exquisita, ac perfecta minimè affectus est vocandus: cum oculis suis hebetudines, obtenebrationesque obuersatas fuisse negauerit; quini-mò dexterum tantummodo oculum sinistro illælo affectum fuisse affirmavit: alterum autem incommodū, quod vicibus interpolatis eundem, in thoracis, pectorisq; partibus affligit, cum respirationi valido fuerit impedimento; sub dispneæ genere est collocandum; cuius quidem symptomatis causa, cum multiplex esse possit, ab instrumentorum, aut debilis facultatis vitio minimè est petenda, sed potius a quadam aquosa materia, ut ex sputis conijci potest, tracheam arteriam, aliasq; respirationi inservientes vias obstruente; præsentia etenim talis materiæ talem

gignit affectum, ut nec fuligines expellere, nec attrahere facultas liberè queat: Porro à capite hæc fluit materia, quæ partim in eo gignitur, ac partim vi vaporum à stomacho suppeditatur; quippè qui malè temperatus flatus producit; quibus ad ipsum caput missis ob admixtionem humidæ materiæ in cerebro contentæ incrassantur, ac materiæ formam suscipiunt; ac inde ope caloris, quo caput est præditum, eadē materia attenuata, ad pulmonesque transmissa eum gignit affectum, quem dispneam vocauimus: Porro ab his ipsis causis vertiginosa, quam supra diximus, fit affectio; etenim vapores in stomacho geniti, ac ad caput delati, simulque cum animalibus spiritibus ex subtilioris vaporis instar vehiculi admittance circumducti, eam gignunt affectionem, quæ nuper à nobis vertigo vocata fuit: hæc siquidem horæ dimidij spacio perdurare solet: atque cum ad finem perducatur, alium in affectū consideratione dignum labitur æger: etenim quadam leui dextero in latere afficitur conuulsione: indèque quodā non naturali somno capto cum mentis, sensuumque oblesione paulo post ab hoc liberato naturales, ac animales functiones ab omni impedimento immunes euadunt; huius autem affectus eam esse causam censendum est, qua & circumagi, & omnia rotari eidem videntur: vapor enim ille, sed non absque materiæ portione in cerebri ventriculis præclusus, leuem quandā producit epilepsiam, vnde postmodū materia cum flatu ad neruorum originem transmissa, in dexteramque partem percurrentes in causa est, ut partes conuellantur: Ex hac ergo ad neruos propulsa, atque ex alia in capite relicta fit animalium functionum inhibitio; qua postea resoluta, ac à natura superata nulum aliud relinquitur impedimentum: cum & naturales, & Animales functiones liberè exercere queat: quaeritur ergo quo ingenio causæ quibus in hos patiens incurrit affectus, amoueri possint: cumque harū præcipua in stomacho fuerit constituta; ubi & frigidi-

tas, & humiditas nimia bonam inhibet coctionem; hæc contrarijs qualitibus erit corrigenda, cum prius ab omni copia humorum stomachus ipse fuerit liberatus: qua methodo, & ipsum iecur, quod ex obstructionibus ab ipsa crassa materia genitis interdum incallescit, refrigerabitur, caput præterea roborandum, ac à superflua humiditate liberandum: ac ut summam dicam, quidquid in corpore superfluum est per ventrem, per selectam venam, ac per urinam, aptioresque vias, ubi opus fuerit, ut exēplo per palatum, per nares, ac per hæmorrhoides educendum erit: prius ergo leniente Medicamine materia in stomacho, ac primis vijs contenta imminuenda, sequenti que die vena communis in brachio dextero secanda, ac sanguis ad vntias octo mittendus: indèque septem dies oximelite, syrupo rosaceo, de betonica, ac de corticibus citri humores sunt præparandi, postea soluente pharmaco, quale est, illud, quod ex Minæ electæ vntijs duabus, mellis rosati solutiui vntijs tribus, electuarijque de succo rosarum dracmis quattuor cum sufficienti quantitate cordialis decoctionis componitur, sunt euacuandi: vel si magis arripdet, catapotia cocchia dicta ad dracmæ pondus cum scrupulis duobus ex eis, quæ aggregatiuæ nuncupantur, usurpantur poterunt: hacque facta euacuatione quinque vel sex dies iterum disponendi erunt humores, syrupis scilicet nuper dictis cum decoctionis additione ex radicibus petroselinij, cicorij, feniculi, folijsque betonicæ, ac boraginis, nec non & seminibus citri factæ: interim sanguinis septem vntiarum pondus ex hæmorrhoidibus euacuandum erit; his autem effluxis diebus iterum euacuatio erit repetenda, quibus omnibus peractis ad generolum auxiliū, quod naturalia viscera roborare possit, deueniendum est, pro capite antiqua theriaca à cena per horam usurpada est, idque semel in hebdomada faciundum, reliquisque diebus ex betonica conserua, tum etiam, quæ ex rosis, ac rosæmarino conficitur erit adhibenda.

benda. Cæterum aqua Aquariana pro stomachi, intestinorum roboratione generosum, ac validum remedium est, quæ & stomachum calfacit, exiccatq; & simul iecur refrigerat: hæc etenim mistis ex partibus composita est, unde natura sagax non alioqui, ac atram, bilimque à sanguine in vena porta separat, frigidas à calidis seiungit partes, illasque ad iecur, hasque per ventrem transmittit: idque nobis ex eo fit notum, quod ab assumpta aqua iecur frigefactum, stomachumque, ac intestina calefacta videmus, experientiaque cognoscimus: decem autem dies hac ipsa assumpta, ligni decoctum cum sarsæ parillæ portionis additione administrarem: idque vigintiquinque dies, vel forsitan vtilius triginta: atque inter isthæc peragenda quantitas, qualitas, ac modus præ oculis erit habendus: vno animaduerso, quod dum decoctum assumit octo dierum intervallo corpus euacuante solvatur: ac demum postremo duo excitanda erunt cauteria, vñ scilicet in brachio, atque alterum in crure: postea per aliquot menses in usu infra scriptum electuarium habebit, quod duodecim dierum intervallo assumi poterit ad pondus scilicet quinque dracmarum per horam ante prandium. Electuarium autem recipit senæ electæ vntiam vnam, zucarum rubei vntiam vnam & semis tartari albi vntiam semis, syrupi rosati solutiui vntias quattuor, zingiberis dracmam: ex his ergo seruatis, quæ ars requirit, conficitur electuarium: in cæteris seruanda erit victus ratio prout sic ratio exposcit, quæ vti nota præsentis Medici silentio inuoluo. Venetijs quarto Idus Septembris. 1606.

Pro viro quodam doloribus circa genua laborante.

CONSILIUM VII.

Incommodum præcipuum, de quo vir egregius conqueritur, est dolor circa genuum articulos, qui affectus græcis arthritidis, latinis articularis mor-

bus, licet quibusdam peculiari nomine gonagra nuncupetur: Porro hunc ipsum dolorem aliquos ab hinc annos semel fuit passus, sed æstate proxime elapsa aliquot dies ab eo ipso fuit vexatus, atque præsentis tempore molestia ipsius non exigua conflatur: huius autem doloris causa nil aliud esse potest, quam materia inter musculos, sed præcipue inter articulos genuum ipsorum impacta, à qua maior fit dolor, prout sic maior, vel minor est humoris quantitas, parique pacto prout acrior, mitiorque materia existit: etenim quo calidior, dolor fit acerbior, magisque molestus: humor autem quicumque fuerit à capite mittitur, quippe quod natura calidissimum est, quo fit, ut maior copia, quam opus sit, alimenti pro sui nutritione attrahens, eiusdem pars aliqua, cum pro quantitatis ratione, à facultate vinci nequeat, indigesta relinquatur, quæ postea vti nocua ab expultrice vel quantitatis, vel qualitatis ratione vel utroque modo irritata expellitur: atque à parte ad partem propulsatur, donec ad genuum articulos perueniat, vbi imbecillior, quam cæteris in corporis partibus est calor innatus, alioqui si pars hæc vicinioribus esset robustior, & ipsa ad eas mitteret, sed cum propinquæ sint robustiores, non permittunt ipsam materiam adie transmitti, cæterum non abs re putare si ab intemperato stomacho frigido scilicet, ac humido vapores sursum relaxari, dicerem, qui maioris materie in capite aggregationis in causa sunt: nec iecur calidius, quam par sit, à culpa immune euadit, quod & ipsi vaporibus calidioribus in capite ipso fouet affectum: quibus quidem vaporibus iecurarijs (inquam) interdum via interdicitur, ne per corporis ambitum dilatentur, ex quo sequitur, ut sursum tendant: via autem his in corpore præcluditur à materia in stomacho genita, ac ad venas meseraicas, tum interniores missa ab ipsisque attracta: hæc autem materia nedum stomachi intemperie gignitur, sed ob errores sex in rebus non naturalibus ab ægrota iam dudum commissos:

missos: de quibus non est, cur mentionem nūc faciam, cum excellentissimis Medicis ex ægroti relatione hæcenus noti fuerint.

Quapropter his hoc modo constitutis videndum est, qua methodo in pristinum vir egregius restitui possit: atque cum morbus hic à repletionem, seu humorum abundantia proueniat euacuatione quidem, sed etiam his, quæ eorundem humorum generationem inhibendi facultatem habent, curandus est: cumq; duplex hæc sit materia coniuncta, scilicet, atque antecedens, vtraque amouenda, cum prius, quæ præparatione eget, ad euacuationem fuerit disposita, quo facto inhibendum est nè amplius gignatur, ideo ut huic scopo satisfiat partium principalium, quæ à naturali statu recedunt, intemperies sunt immutandæ; stomachi scilicet, epatis, atque capitis; isthæc enim tria viscera naturalia sunt, veluti fontes, à quibus omne malum in hoc corpore emanat, quæ omnia nunquid rectè ad finem perducì possint, est quidem dubium, cum ob diuturnitatem intemperies quasi connaturales factæ sint, iterum si de præsentis affectu sermo fuerit rem ex voto fore futuram asserere possum; At si de præseruatione verba faciāmus, negotium magis difficile erit, quamuis spe magna res tentari possit, istudq; tribus medicinæ instrumentis fieri debet, diætæ scilicet, pharmacie, atque chirurgie; licet victus ratio primum sibi usurpet locum, quippe quæ quam his in affectibus valeat à Galeno multis in locis habemus, veluti primo de loc. aff. vbi ait, quod pars hæc Medicinæ magis necessaria est, quam reliquæ duæ, quæ multa pelluntur mala, quæ alijs partibus sterni non possunt, vnde in posterum maiorem diligentiam in victu, ac hucusque fecerit, adhibere debet, atque quum de victu loquor, nullam rerum sex non naturalium excludo; caueat ergo in primis cibaria crassi nutrimenti, ac difficilis digestionis, modumque ea adhibendi præ oculis habeat, vtrique & quātitatem, exercitium per horas duas

à prandio prorsus inhibeatur, quod quidem quam perniciosum eisdem horis nobis sit, docet Galenus libro de succorum vitio, & bonitate, in cæteris autem ad victus rationem pertinentibus eam habeat curam, quæ à Medicis suis præscribenda erit, hac ergo instituta corpus bis, teruè, prout opus fuerit, euacuetur; cum tamen syrupis, veluti est acetosus simplex, de cicorea, ac de betonica, vtrique & decoctis ex radicibus cicorij, petroselinij, folijsq; boraginij, ac betonicæ confectis humores ipsi præparati fuerint, euacuata ergo redundante materia, quæ, antecedens nuncupatur, nedum, inquam, per aluum, sed per sectam venam, &, si opus erit, per hæmorrhoides, si portio in genibus relicta fuerit resoluentibus amouenda est, quippe quæ vnā & partem roborare possint, idq; Galeni consilium fuit, qui quarto Methodi c. 6. sic ait. Fluxione incipiente reuellenda est materia, quæ verò iam fluxa in parte laborante erit, ab ipsa particula est euacuanda, vel maxime vicina, istud ergo spernendum non est, quia immineret periculum, nè diu in parte immorans induresceret, atque in tophum euaderet, & motum ea ipsa prorsus interdiceret, ideo aliquid nobis pro re hac potens est moliendum, atque inter multa, quæ proponi possent, de quodam vnguento mentionem faciam, quod si ad tempus applicitum fuerit, nunquam Medicum fallere poterit, quod felici successu sæpè expertus fui; remissio igitur dolore istud applicetur vnguentum, quod scilicet mucilaginis, sem. lini, ac feni Græci extractæ in aqua saluæ vntias tres, recipit olei liliiorum alborum, camomelinij, amigdarum dulcium singulorum vntiam vnā, pinguedinis Anseris dracmas sex, pulueris ermodactilorum dracmas quinque, iuæ arteticæ, saluæ, singulorum dracmas tres, ceræ quod satis est; cui, si eius operatio fortis non fuerit, addi potest Aristolochiæ rotundæ, iris, galbani, oppoponacis, therebentinæ singulorum pondus trium draematum, interim cum corpus euacuatum fuerit.

fuerit, laudarem ut dies viginti assumeret therebintum cypri cum aquis mentæ & violarum sæpius lotum, cui pulvis radicis gentianæ additus fuerit: hoc etenim præsidium præter id, quod ducit per urinam superfluitates, aperit obstructions, atque stomachum, Eparque roborat, calfacit quidem stomachum, atque ab humiditate superflua liberat, sed ex accidenti Iecur refrigerat, quippè quod obstructionum vi sæpè incalescit: atque hoc tēpore bis corpus euacuarem: idque fieri vellem pillulis masticeis, atque alijs, quæ de hiera cum agarico dicuntur: si ex usu singulo mense habuerit aliquod, quo placidè humores educat, non abs re erit; atque hæc sunt, quæ pro salute egregij viri mihi dicenda occurrunt.

Pro viro Illustri laborante imperfecta paralyfi, doloribusque podagricis, atque arthritidis.

CONSILIUM VIII.

Affectus præter naturam, quibus vir Illustris conflictatur, adeo cognitu faciles, curatuque difficiles præ oculis nostris sese offerunt, ut in primis me cogant in dubium vertere, an huiusmodi affectus humana vi profligari possint: quandoquidem multis annis à viris Excellentissimis auxilijs generosis cum fuerint impugnati, nihil, quod ad salutem acquirendam conducatur, ægroto allatum fuit: vnde si antequam partium intemperies fuerint confirmatæ, affectus ab eisdem prouenientes sterni nequiverint; quid modo dicendum? ubi iam vires labefactatæ, cum calor innatus vi morbi imminutus fuerit? Porro in pristinum virum Illustrē restitui posse, impossibile esse existimo: sed quoniam ope morbi, tum ætatis potius declinantis innatus calor in deterius est lapsurus: hinc est, ut eius negotium ita tractari debeat, ne officium nostrum desiderandi occasionem habeat, cum saltim ab his, quæ imminent peiora pericula, idem præseruandus sit: idque fieri perbellè po-

terit, si ad causas præsentis affectus, quibus obnoxius est, producentes pro posse amouebimus, seu earum vim saltem minuemus: sunt ergo tria incommoda, à quibus malè habet, imperfecta paralyfis, ex temporum interuallis podagra, atque arthritidis affectio, licet uterque affectus ab eadē causa proueniat, atque loci ratione vnus solum differat ab altero: ab vtroque autem affectu interdum adeo præ nimio dolore vexari solet, ut in totius corporis conuulsionem irrumpat: horum autem morborum vnicam esse causam arbitror: quæ nil aliud est, quam fluxio materiæ, quæ à capite præcipue porrigitur, licet à toto pro parte prouenire possit, ut re vera fatendum est; cum corpus vndique totum cruditatibus sit repletum: à capite ergo ad neruorum originem, ac inde per neruos omnes materia transmissa in causa est, ut paralyfis exorta sit, quæ nil aliud est, quam obstructio à frigida, & humida materia in neruis facta: quæ si perfecta fuerit, perfecta fit paralyfis; amissio scilicet motus cum deprauatione sensus; si autem obstructio nõ perfectè fiat imperfecta quoque fit eadem paralyfis: ubi motus duntaxat sensu illeso impeditur: & sic in viro Illustri res est: cū autem materia talis, vel cum bilis admistione ad pedū articulos ducta fuerit, podagra, si cæteros in articulos fit arthritidis; quorum affectuum varietas pro ratione transmissæ materiæ contingit; quandoquidē ubi calidus humor, vehemens fit dolor; quo autem calidior, tanto acerbior; si modo queratur vnde hæc tanta humorū prauitas; respondendum esse existimo, ab imminuto, & penè extincto congenito calore, sed præcipue in stomacho, capite, atque hepate, tria hæc quidem viscera adeo calore nativo destituta sunt, ut à proprio munere ipsa aberrare sit necessum; ideo nec stomachus præ frigida, ac humida intemperie benè cibum conficit, utique & epar aduentu calore ob vasa circa ipsum præclusa exorto, innatoque destituto, loco sanguinis, vel bilis, vel a quosam materiam

gignit; parique modo, & caput propter eandem intemperiem, licet humidius sit, non benè agit; tot malorum causa non quidem alia fuit, quam errata multa, ac varia in victus ratione diu peracta, quæ tot, ac tanta fuerunt, ut nec lingua plenè exprimi possint; sic & animi affectus adeo graues, ac frequentes fuerunt, ut ipsi soli tot mala efficere potuissent. ratio ergo in his corrigendis intemperiebus præcipua innati caloris instauratio esse debet, quæ in optima totius corporis nutritione tota consistit; atque re vera tot mala potius victus ratione, atque aeris mutatione corrigi, ac prout fieri potest profligari debent; tametsi non negem, quin & auxilijs alijs sit utendum; sed basis, ac fundamentum nostri negotij in eo esse debet, ut victus ratio ad vnguem pro ratione opportunitatis obseruanda sit, parique pacto ut animi affectus prorsus abijciantur, ac letè uiuat; atque si fieri potest ad aerem purum moderatè subtilem, atque in siccū vergentem, & potius montanum se cōferat; ubi tamen nec nimium frigus, nec nimius calor dominium habeat; quapropter ratio victus talis sit; ut ad calidum, ac siccum vergat; ideo columbas turriculas, pullos gallinaceos, phasianos, omnesque montanas volucres, tum auiculas tostas; licet non improbem capones, atque carnem vitulinā, utique affatam, vel si elixatas carnes comedere velit, zingiberis frustula simul cum ipsis coquatur; oua recentia diebus, quibus carnibus vesci nō licet, in usu habere poterit, si acetaria exoptet, quæ ex capparibus, ex radicibus cicorij, petroselinique conficiuntur, etiam quæ ex coctis capis cum additione mellis opportuna erunt, legumina omnia sunt mala, cicera tamen, sed potius ius eorum, concedi possunt; vinum sit oligophorum tenue, non dulce, non immaturum, non generosum, sed moderatè assumptum; cauteria in brachio, & crure laudantur, sed potius vellem in occipitio vnum ad deriuandam, ac interdiciendam per nervos fluxionem, atque alterum in externa dex-

teri cruris parte; pusana quia multum ac boni nutrimenti est, atque abstergendi vim habet, laudibus extollenda est, si vnā cum ordeo, quod octo horas ebullire debet, frustula cinamomi, ac piperis longi coquerentur: facta autem totius corporis euacuatione, quæ bis, & ter repetenda prout sic opportunè Medicis præsentibus videbitur, atque ex hæmorrhoidibus septem sanguinis vntijs cum hirudinibus extracto: laudarem ut dies triginta decoctum ligni sancti, quod & pingue, & recentè limatum fuerit: atque in libris duodecim aquæ vntias nouem ipsius ex arte infunderem, atque ad dimidij consumptionem decoquerem: singulaque hebdomada, vel pillulas de hiera cum agarico, atque masticina: vel aliquod aliud medicamen, quod educendi vim haberet, darem: quibus peractis iam commemorata cauteria excitarem, atque ut in usu therebintum Cypri per aliquod tempus haberet, cui puluis iuxæ arthetice, atque gentiane additus fuisset, etiam mihi arrideret; parique pacto ut familiari medicina interdum corpus euacuaret: atque pro hoc usu acetum solutinum modo infra scripto paratum, quia incidendi vim validam, atque exiccandi superfluitates habet, multum mihi placeret: tale igitur sic conficitur. Foliorum senæ electæ tres dracmæ cum quattuor radicū polipodij recipiuntur, anisorum, atque cinamomi singulorum scrupulus cum dimidio: hæc omnia ex arte in vntijs sex & semis aceti albi optimi infunduntur per horas sexdecim, postea facta rerum separatione acetum ad usum seruetur, cuius dosis est duarum vntiarum quantitas, interdum minus, interdumque plus: pro scilicet naturæ assumentis ratione: quippe quod per horæ dimidium ante cibum assumi debet, cui mellis cochleare additum sit.

Caterum tempore, quo doloribus tam acerbè cruciari solet, ne vi eorum radicale humidum exiccet, & quod sequens est, calor congenitus immutetur, cuius rei causa, viribus scilicet

hæc

hac uia destitutis, adhuc magis ipsi dolores adaugerentur, propter quod semper in deterius congenitus laberetur: cumq; hoc uiuamus, eiusq; priuatione mors sequatur: ad præcauendum nè in tam graue periculum incidat, symptomati his, quæ demulcendi dolores vim habent, est occurrendum. virtus enim (inquit Hipocrates, tum etiã Galenus secundo de victus ratione in morbis acutis) offenditur, vel ob dolores, vel ob morbi acumen, vel ob vaporum inanitionem; cumque tria dolorum sint tempora, initium scilicet, medium, & finis: tria quoq; præscribã localia remedia, nõ enim vnum, & idẽ remedium in principio, ac augmento applicandum est, vt Galenus de optima secta ad Thrasibulum scripsit; quare ab initio materia adhuc fluẽte olea omnia sunt suspecta, quippe quæ si calido adhæreant facillẽ accenduntur, unde cum ab initio fluxionis calor non mediocris in parte adsit, cum nondum humor subtilior, ac calidior euanuerit; si olea applicentur, quæ natura sua cõbustibilia sunt, quæcumque fuerint, erat occasio, vt eis inflãmatis adhuc magis dolores adaugerentur; omnia ergo oleorum genera ab initio fluxionum sunt omittenda, loco quorum cõficiatur tale remedium parti tepidum sæpẽ panniculis eo madefactis applicandũ, idque erit mucilago seminum citoniorum in aquæ semperuiui maioris partis duabus, atq; aquæ saluix parte vna extractæ; cumque affectus ad augmentum vergat addi poterunt semina altee, atque eisdem aquis mucilaginem extrahere, ac demũ cum dolor penẽ ad finem perductus fuerit; fiat mucilago ex seminibus altee, feni græci, cum portione seminum lini in aqua saluix cum additione etiam eiusdem saluix extractæ; atque hæc pro salute Illustris Domini me dixisse volui.

*Pro Illustrissima, ac Nobilissima iu-
uene Domina Catherina Delfinia
doloribus in stomachi regione ob-
noxia.*

CONSILIVM IX.

Illustrissima, ac Nobilissima iuuenis Domina Catherina Delfinia humido, ac calido temperamento prædita annum vigesimum secundum nata ex aduentitia humida ventriculi, ac frigida cum materia qualitate ob regionis quidem mutationem adaucta, vbi & hyeme frigus insigne, & toto anno aeris acuties, ac subtilitas non mediocris dominatur, in eodem ventriculi situ grandi sæpissimẽ conflictatur dolore. Cæterum cum ex Hyppocratis instituto ratione suadente, regioni aliquid sit condonandum: atque nulla circa hoc ab Illustrissima, ac Nobilissima iuvene hætenus adhibita fuerit cura, quæ stomachum, ac ventrem hyeme transacta rebus aduersus frigus potentioribus his scilicet, quibus Venetijs vti consueuerat nedum non fouit, sed nec quantum mos eius erat, partes ipsas pannis, vel pellibus, vel huius generis alijs fulcire, a frigoreque defendere curauit: ex quo factum est, vt cum in eiusdem stomachi, ac ventris regione præ alijs partibus & raritas, & mollitudo insit, facilius frigiditatis impressio eis in locis facta fuerit: indeq; calor congenitus adeo tepesfactus est, vt humida, ac viscida pituita productio oborta fuerit; qua quidem quibusdam interuallis coaceruata, ac epatis calore vicinitatis occasione agitata, partimque eius in flatus conuersa, ille molestissimus dolor producat, atque nonnunquam ab ipsamet materia præ nimia frigiditate acida id ipsum contingit: de qua materia secundo de diff. febr. loquens Galenus hæc C. 6. ait: vna pituitæ species frigida adeo est, vt cum loco calido obstruatur, dolores maximos excitat, sæpiusq; multa laxioris intestini incommoda hoc humore acuti clysteris vi euacuato statim

statim sedari contingit; hic verò humor vitri liquefacti similitudinem gerit; ab hac ergo, vel non multum ab simili materia, vel a flatibus ab eadem caloris vi, ac ope resoluētis, eleuatis in Nobilissima iuvene dolor excitatur maximus; ex quo profectò facile conijcitur, vt est materia iam genita euacuanda, & quæ futura inhibenda sit: si pristina temperiei, si sanitati integræ Illustrissima Domina sit restituenda: quod re vera & euacuantibus, & corroborantibus id præcipue fieri est necessum. Quapropter leui soluente in primis administrato, quale illud esse poterit, quod ex manna, melle rosato solutiuo, decoctoquæ cordiali cum seminibus citri facto componitur, quod reliquum est, syrupo acetoso simplici cum altero, qui de corticibus citri nuncupatur præparandum erit: interim tamen à die assumpti lenientis sanguis ex cubiti vena securaria erit mittendus, ac deinum reitèrata valentiori medicamine euacuatione, nempe diacatholicon, lenitiuo, ac diaphenicon, vel pillulis aggregatiuis, aureis, ac masticeis, vel de hiera cum agarico ad aquam thetutij, tanquam ad generosum præsidium, quod euacuare, calfacere, ac exiccare possit deueniendum esse cum Excellentissimo viro concors consulo; eaque quattuor, vel quinque dies mane administranda (eis nimirum conditionibus, quas ars docet, adhibitis) si lubet ius pulli ex sassafras alteratum dies quindecim circiter nō abs re administrari poterit, vel si magis aridet, in sola thetutij aqua confidentia tota sit, quæ tam breui longas, ac difficiles stomachi intemperies auferre solet, tametsi non improbarem, vt extrinsecus oleo nucis moscatæ amigdalini portione temperato stomachus ipse per vices foueretur: atque hæc sunt, quæ pro Illustrissima, ac Nobilissima adolescentulæ salute mihi occurrunt dicenda.

Belluni Kalendis Octobris 1612.

Pro Egregia Muliere Veneta Iamdiu quadam febricula laborante.

CONSILIVM X.

Quamuis litteris Excellentissimi Medici explicatum mihi nō fuerit qua nam febricularum specie egregia, ac honesta Mulier detineatur, nihilominus, cum non me præterierit ab initio eius valetudinis trigessimum fluxisse mensem, iure vereri debeo, ne quæ in humoribus viget febris in solidis tractu temporis resideat partibus, cumq; elapsis temporibus salta destillationi obnoxia esset, etiam nē ad pulmones ea, si nunc adest, transmittatur materia (vbi facile erosio, immo vlcus excitari solet, non inutile nobis est suspicandum; Quibus pectoris angustia, spatulatum curuatio, collique lōgitudo fauent; quapropter tibi (vir Excellentissime) contemplandum dimitto, an præcipue corporis siccitati, calorigue febrili occurrendum sit, quippe qui pituitam salledine, solidasq; partes sua qualitate inficere potest; hæc igitur si rationi consona tibi videntur, lac asinae zuccharo paratum, proprioque calore assumptum magno emolumento imminentibus affectibus esse posse te fore iudicaturum existimo; cum istud præsidium medicamenti, simulq; alimenti (quo maximopere egemus) vicem gerere possit; in cuius exhibitione ordo seruandus à te optimè erit perscribendus; Verum si id ex pullu, alijsque signis non ei conferre, sed in stomacho corrumpi obseruaris, tunc ad ptisanam zuccharo confectam confugiendum laudo, quippe quæ penè idem, quod lac præstare poterit; balnea quoque aquæ dulcis hiscè in casibus à Galeno laudari solent.

Atque hæc pro mea sententia circa propositum, casum sint dicta.

Belluni quarto Idus Quintilis 1612.

Pro Illustrissimo Francisco Soranzo amplissimo Venetiarum Senatore nephritica passione, atque acerbissimis doloribus in sinistro teste, urinarioq; in meatu iam diu laborante.

CONSILIUM XV.

CVM ex litteris nobilissimi egrotantis humanitate plenis de longa, ac perdifficili valetudine, qua sex & viginti abhinc annos conflictatur, deque ingenti praesidiorum copia hoc temporis spacio à Medicis tum Venetis, tum Patauinis in ipsum adhibita, certior factus fuerim; diu anceps, quid de tam longæ, ac peruicacis valetudinis angustiis consulerem, ubi tot annorum curriculo tanta remediorum varietate a viris celeberrimis tam magni morbi nullo ægrotantis emolumento, quinimo magno salutis detrimento, impugnati fuerunt: tandem cum considerassem, non remediorum congeriem inculcando, sed prudenti consilio ad tempus ea ægris offerendo, morbos quoquo modo rebelles profligari, atque prorsus sterni: spe salutis suæ nequaquam fui destinatus. O utinam se hætenus sua vir Illustriss. moderatus esset prudentia, nec aliquorum Medicorum consilia ipsum abstulissent; nonnè Patauini illi quasi Tigres immanes stragem semper aliquam contra salutem suam meditari videbantur? seu potius dicam, nonnè quasi nimbi impetuosæ mentis inconstantia modo calidorum fulgure, modo frigidorum grandine, nobilissimo corpori crepitantes maximo naturæ detrimento crudeli strage semper fuerunt? cum ex tantæ praesidiorum contrarietatis administratione sex mensibus adepta iam miseranda corporis atrophia in vitæ exitum ductus ferè fuerit; ni lacte postea asinino ab olim Parisiano Medico Veneto fuisset leuatus: Agè hæc silentio inuoluamus, atq; ad tot malorum contemplationem descendamus, ut inde praesidia, si quæ sunt, quæ tot mala pro-

fligare possint, viro Illustriss. administranda proponam. A trigesimo igitur sexto ætatis suæ anno ad quadagesimum octauum vsque nephritico dolore vehementer fuit vexatus, quo tempore rubras arenulas, calculosque sæpissimè excernebat, atque præ nimio dolore interdum syncopi oppressus animam agere videbatur, quo quidem temporis spacio absoluto exceptis nephriticis doloribus (licet indè mitiores facti fuissent, alter in sinistro teste, meatuq; in urinario additus est dolor ita vehemens, ut vix ferri possit: his autem temporibus, quibus hoc molestatur dolore in toro iacere cogitur, quia motu quouis factò ita crescunt ipsi dolores, ut nullo modo ferri possint: atq; ià decimusquartus annus agitur, quo his postremis, testis nimirum, atque meatus urinarij, doloribus conflictatur: quibus tamen per interualla nephriticus sinistra in parte complicatur: affectus, licet (ut antea dixi) longe primis mitiores absque arenularum, calculorumque excretionem eum inuadant dolores.

Hi sunt præter naturæ affectus, quibus (ut ex litteris inaudiui) iam multis annis Dominus hic Illustrissimus acerbissimè molestat; quorum curatio ut instituat operæ precium est horum malorum causas dignoscere, quæ hætenus forsàn discussæ nondum fuerunt, quibus ignoratis huius perdifficilis valetudinis rectè curationem aggredi est impossibile: cumq; in rerum scientia habenda triplici via procedi possit; methodo scilicet compositiua (quam diuisiuam quoque vocant) à causa nimirum ad effectum, resolutiua, quæ ab effectum ad causam ducit, atque definitiua, quæ medio modo se habet: in horum affectuum peruestigatione via compositiua procedam.

Quapropter huius antiquæ malæ valetudinis causa potissima ad ventriculi corruptam intemperiem est præcipuè referenda, quippè quæ frigida, atque humida toto hoc tempore fuit, atque id quoque ab initio egritudinis vsque ad præsens tempus ab omnibus

Medicis, qui horum affectuum curatio-
nem aggressi sunt, agnita fuit; cum ex-
trinsecus calida stillicidia, atq; intrin-
secus theturij aqua adhibita fuerit. vn-
de autem hæc ventriculi intemperies
originem duxerit, non est verendum,
quin ab externis, puenerit, qualia sunt
animi affectus, inordinata victus ra-
tio, seu alia ad corporis motum, ad re-
pletionem, ad inanitionem, ad aeris qua-
litate, ad somnum, vigiliasque perti-
nentia quæ omnia & si ignota fuerint,
non verant, quin introducto affectui
rectè præsidia applicari possint; Hac
ergo ventriculi intemperie alimentor-
um in eo digestio semper deprauata
fuit, cum calor congenitus ad perfectam
digestionis celebrationem satis non es-
set; In dies igitur crudi humoris por-
tionem in ipso ventriculo semper gi-
gni, ipsumque pro ratione sui aptitu-
dinis in diuersas corporis partes trans-
mitti hac durante intemperie necessum
fuit: crassior quidem, ac magis ponde-
rosus per secessum potius excerni ra-
tioni est consonum; reliquus autem du-
plici diuiditur modo; etenim pars vna
quæ simul cum chilo à mesaraicis at-
trahitur, primis illis in venis, alijsque
epati propinquiorebus suam ob crassi-
tatem relinquitur; ideo vasa illa obstruit,
quibus obstructis congenitus in leco-
re respirationem habere nequit; quo
fit, ut partes illæ incalescant, & sic lo-
co congeniti aduentitius insurgit mor-
dax, ac naturæ nocuus calor; congeni-
ti loco, inquam, aduentitius insurgit;
quia quanto crescit aduentitius calor,
tanto decrescit congenitus: Altera au-
tem pars huius crudi humoris cum ad
Epatis gibbam peruenerit, in venamque
cauam receptus fuerit, inde ad renes per
venas emulgentes ducitur, quippe qui
pro suæ qualitatis dispositione diuer-
sos producit affectus; quandoquidem si
ad exiccationem quandam caloris ad-
uentitij ope disponi possit, in arenulas,
atq; calculos vertitur, sin minus renes
obstruit: quo impedimento renum ca-
lori tollitur respiratio, & sic naturæ fit
ipse molestus, atque inutilis, cum ob
malæ qualitatis gradum acquisitum plus,

quàm par sit, è caua vena per emulgen-
tes sanguinem attrahat, qui postea ob-
structionibus retentus putrescit, quia,
quæ prospiratu careret, facile putrescit;
facto autem huius corrupti sanguinis
aceruo natura irritata ad eius expulsio-
nem insurgit, vel potius hoc facto acer-
uo retentrix facultas in renibus multi-
tudo obruta relaxatur; & sic materia,
modò nigro, modò rubro colore tincta
per vrinarios meatos excernitur; sed
vnde digressi sumus, reuertamur; reli-
quus crudus humor pituita nuncupa-
tus ad vesicam per vretes transmissus
mingitur, atq; post mictionem in fun-
do matulæ residens sæpè conspicitur,
atque nonnunquam vrinæ comistus ex-
cernitur. Dolores autem nephriticos,
quos vsque ad quadragesimum octauum
suæ ætatis annum acerbè passus est, ex
arenulis, calculisque, tum quoque præ-
dictis crudis, ac crassis humoribus exci-
tatos semper fuisse tam clarum est, quàm
quod clarissimum: cætesum cum post
duodecimum huius ægritudinis annum
dum renales dolores fierent mitiores,
in parteque duntaxat sinistri renis fir-
mati essent, peius priori huic nobilissi-
mo ægroto contigit, quia sinistro in te-
ste, tum quoque meatu in vrinario ve-
hementissimis, ac ferè continuis dolo-
ribus vsque ad præsens tempus fuit co-
nfectatus; adhucque detorquetur; quo
nouo morbo semper iacere prostratus
cogitur, cum per corporis motum quocum-
que modo factum dolores tantum susci-
pant incrementum, ut absque mortis
periculo ferri nequeant. Huius autem
postremæ affectionis causa non multum
a primorum dolorum altera distabit, si
quæ ad anatomiam spectant, animadu-
uersa fuerint: hi etenim dolores, sini-
stri, inquam, testis, atque vrinarij mea-
tus, ad seminaria vasa relationem ha-
bent, quia dolor testiculi in vase semine
præparante ex causa infra dicenda ex-
citatur, quod quidem vas per totam eiusdem
testis substantiam gyro, seu varicum mo-
do, penetrat; alter autem vrinarij mea-
tus dolor in fine vasis semen deferentis
producit, vbi scilicet eiusdem meatus
radici inferitur, quo loco duæ glandu-
læ

la parastata ad semē recipiendū posita sunt; indē autem per consensum vsque ad penis glandem, in eodem, inquam, meatu, diffunditur.

Verū loci isti, in quibus lesio contingit, à tot Medicis nondū cogniti fuerūt, tūm quia siringæ immisione, nunquid loca malè affecta inuenerint, sæpe tentarunt, tūm quoque quia Illustrissimo Domino huiusmodi loca nō explicarunt; cū horum dolorum causam ad calidam materiam, flatumq; calidum fore referēdam eidem Illustrissimo Domino semper dixerint, nec de loco præcisē vnquam facta fuit mentio; nunquid scilicet in didymo, seu testium inuolucro osseo nūcupato, aut in epididymo, aut in ipsa eiusdem testis substantia, aut in scroti partibus, veluti in venis per ipsum per currentibus, aut in ramusculis nervi procedentis ab osse caudæ per scrotum ipsū diffusis, aut in substantia ipsa, vel demum, vt ego decerno, in vasis seminarijs à me iam dictis dolor contingat: sed vt clariū rem explicem; quidquid ad vasa seminaria pertinet, nō est ignorandum. Quapropter cū quattuor sint seminaria vasa, quæ præparantia nuncupata fuerunt, duæ scilicet venæ, atque duæ arteriæ: vena in parte sinistra posita (cuius origo ad rem nostrā multūm conducit) ab emulgente scaturit obliquē sub peritoneo vnā cum arteria seminaria à magna arteria emanante descendit, atque per os pubis deducta eidem arteriæ per modum anastomosis connectitur; & sic ex duobus vnum vas commune fit, quod medio didymi (testium scilicet inuolucris) totam eiusdem sinistri testis substantiam instar spiræ ingreditur: quibus sic cognitis vijs ab emulgente ad testem sinistrum, nequaquam difficile erit tanti doloris causā, ac rationē perquirere.

Quapropter, quæ per emulgentē venam ad renes duodecim annorum spacio deducta, est materia, postea vsque ad hūc diem bipartita ad duo loca trāsmittitur; namque pars vnā, quæ frigidior, & ideo crassior, atque pondere reliqua superior, cū ad vterem perue-

nerit, vas seminarium ingrediens per id ipsum ad testē ducitur, quippè quæ cū in meatibus illis angustis restricta fuerit, itā acerbos excitat dolores: de qua re loquēs Galen. secūdo de differ. febriū. vna pituitæ species est adeo frigida, vt cū loco calido obstruatur, maximos excitet dolores, hæcque vitri liquefacti similitudinem gerit. Igitur frigida, non calida materia, tam acerbos gignit dolores: causa autem, cur tam magnū malum producat, est: quia per præsentiam ipsius caliditas congenita ibi restricta corrumpitur, loco cuius aduentitia ob obstructions insurgit; qua postea introducta caliditate ipse inclusus humor in flauū vertitur, quo fit, vt quasi quadam partium laceratione, dū exitum petit, dolores illos excitat maximos; cūque pars lintheis calidis foueatur, flatus per insensibilem euacuationem resoluitur; & sic dolor aliquo modo sedatur: huius autem humoris portio à natura, quæ praua qualitate eiusdem humoris irritatur, per venam ad penis radicem semen deferentem truditur; hæc autem vena ex duobus vasis iam præparantibus nuncupatis conflatur, qui quidem humor cū ad eandem penis radicem trusus peruenerit, quia angustiorē locū inuenit, eadem ratione, quam antea dixi, in meatu quoque vrinario dolores insignes producit; in radice quidē, vbi duæ glandulæ parastatæ ad recipiendū semen posite sunt, dolor ipse essentialiter gignitur, in reliqua autem meatus parte per consensum produci-
tur, non diuerso sanē modo, quo interdū aliquibus contingit, quū ad mictionē se præparant; tunc etenim quodā dolore, seu nocua titillatione in toto meatu molestantur, & si nondū vrina per meatum ipsum ducatur, sed ea in penis radice existente, seu in collo vesicæ adhuc permanente: sic .n. pars eiusdem meatus vnā alteri consentit: quia præcipuē exquisitus ibi est sensus. Ex his autem frigidum quidem, & nō calidum humorem, dolores tantos producere satis constat; quæ conclusio præter iā dictas rationes alijs quo-

Cap. 16.

que probari potest: atque primum illud in mente habendum, quod si calidus humor huius rei causa esset, eo excepto quod dolor citò euanesceret, quia ad penem facilius ob subtilitatem truderetur, excitaret, quoque interdum titillationes, atque ad venerem desideria, ac stimulationem: cum testium caliditate, non quidem frigiditate, homo ad coeundum stimuletur: Verum cum Dominus hic Illustrissimus toto hoc quindecim annorum tempore, quo his vexatur doloribus, nullum unquam ad rem veneream stimulum habuerit; clarè ex hoc conijci potest, quod humor sit frigidissimus, cuius presentia vasa illa generationi inseruentia adeo refrigerata sunt, ut pro proprio munere fungendo, testes precipue, prorsus inutiles sint, licet dolorum vi quoque refrigeratio introduci potuerit: quibus additur, quod actuali caliditate dolores aliquo modo sedantur; quod fieri non posset, si calidus humor ibi peccaret: nec illud silendum; quod ex Galeni autoritate supra fuit dictum, nullum humorem frigidissimo excepto, vitreo scilicet, in angusto loco calido restrictum tam acerbos dolores gignere posse: hæc nostra opinio exemplo eorum, qui frigida podagra detinentur, confirmari potest; isti etenim si iaceant prostrati, nec pedes moueant, nullum patiuntur dolorem; quod si pedes ipsos motu aliquo exercere velint, tunc dolores insurgunt; sic Illustrissimo Domino contingit, licet omni tempore dolore vexetur, verum si quouis modo faciat motum, crescunt sine mensura dolores, cuius rei equidem causa est, quia ex motu calor in ea parte antea sopitus excitatur, & sic humor, aut vi doloris mouetur, aut in flatum vertitur, sed ob eiusdem caloris debilitatem non resoluitur; quod si linteis calidis pars forneatur, quia actualis ille calor est fortior, eiusdem flatus pars resoluitur, atque per poros cutis euacuatur; quo fit, ut dolores euadant mitiores; vel forsã si erectus vir illustrissimus quoquo modo moueatur, aut etiã si solum iter erectus, scrotum necessario pendet, unde

de humor suo pondere ad partem testis inferiorem descendit, atque ibi una collectus est in causa, ut semper magis crescant dolores; quia virtus unita sparsa est fortior. His autem sic decretis reliquum est, ut quam methodo hæc mala valetudo auferenda sit, peruestigetur: cumque ad ventriculi corruptam intemperiem ratio omnium malorum, tanquam ad causam præcipuam, à qua cetera dependent mala, relata fuerit; si ea corrigatur, robur facultati coctrici (quo eget maximo) indendo; cum prius totum euacuatum fuerit, hæc vera erit methodus, qua crudi humoris generatio inhibebitur, totum dixi cum fuerit euacuatum, quia antecedentem iam genitam materiam solutio per secessum euacuare non sufficit, verum oportet & in vijs, & in locis malè affectis contentam extra educere, unaque partes (& id præcipuus est scopus malum tantum profligandi) per quas fluit, & in quibus continetur, magnæ virtutis medicamine roborare, quippe quæ partes huius crudæ, & frigida materiae presentia non exigue sunt labefactatae, atque proprio congeniti robore exuta: Quæ ergo obstruentem humorem euacuat, adhibenda; sic, quæ diuretica sunt, molienda, si una labefactatas partes, per quas transeunt, aliquavirtute, siue occulta, siue sit manifesta, in pristinum, atque ad optimam temperiem redigere possint: secus in calsum omnia, quæ vero materia cruda in vasis seminarijs supra commemoratis continetur, per proprium locum, nempe per meatum vrinarum medio vasis semen deferentis medicamento aliquo est ducenda; quod tamen medicamentum eodem tempore robur partibus illis indere possit. Atque hæc sunt curatiue intentiones, quæ his in affectibus iam enarratis profligandis necessariò sunt adhibenda; quibus dubio procul satisfactum erit, si, quæ scripsi medicamenta, inueniri possint; quia hætenus tale, quod pro istis indicationibus satisfacere potuerit, nondum propinatum est; cum aut nocua prorsus, ac contraria, aut, quæ partim nocua, partimque proficua, atque alia pro-

proficua quidem, sed solum pro altera indicationum administrata sint, veluti fuit aqua therutij, quæ forsân tempore illo stomachum corroborando, atque intestina; si sepe repetita, utpote trium, quattuorue mensium intervallo, potuisset quidem integram adferre salutem, licet materiam in vijs urinarijs existentem non respiceret, nec euacuaret; sed propter id, quod vnica vice duntaxat oblata fuit, dies nimirum quinque, qua vnica administratione inueterata intemperies corrigi non potuisset, tot etiam antea, & post inculcata fuerunt remedia sibi prorsus contraria; ut ea ipsa ab assumpta therutij aqua bonum adeptum prorsus abstulerint. Lac quoque asinum in acquista atrophia tot ob remedia temerè, ac perperam Patauij in ipsum adhibita opportunum fuit præsidium; olei præterea Balnea pro dolorum mitigatione cum ratione fuerunt oblata; sed hæc causam dolores facientem nequaquam respiciunt. balnea autem aquæ diui Bartholomei, lutum testibus applicitum, sudores binis cucurbitis aqua calente plenis vtrinque corpori appositis excitati tanquam venenum ad terminum bibitum fuerunt: atque de sudore violenter prouocato non est differendum, quia experientia hanc à me propositam veritatem, & ægrum, ut Medicos docuit: cum vi caloris cucurbitarum dolores in renibus ob attractam materiam adeo increbuerunt, ut ad vitæ finem nobilissimum ægrum ferè duxerint, licet post calculum non carbonis colore absimilem mictum ob causam prædictam genitum melius habuerit. Balneum quoque nec symptoma, nec efficiens, nec materialem causam, siue ea antecedens, siue coniuncta sit, respicere potest; qui nimo ad renes attrahere potuit copiosam materiam; veluti luta ad testes. De stillicidio stomacho adhibito longa esset nimium digressio, si meam sententiam contra communem probare vellem; sed quia de re ipsa in meo tractatu de multiplici abusu in Medicina satis egi, hoc onus præsentis tempore dimitto. Modò Cinna vnà cū sarza pa-

rilla administrata forsân non abs re fuisset remedium, ni error interfuisset, ut puto, qui omnibus penè Medicis in huiusmodi decoctis adhibendis communis est; cum in prandio, in cæna, atque alijs diei horis, tum quoque noctis, copiosè secundum decoctum adbibendum nedum concedant, sed expressè id fieri iubent, non animaduertentes, quod nimia potio, siue vini, siue aquæ huius medicatæ, siue cuiuscunque alterius cõmissionis, fuerit, bonam digestionem in stomacho semper inhibet; idque multis rationibus in meo tractatu præallegato probo; etenim cuiuscunque rei nimia potio est primum in causa, ut cibus in stomacho coquendus abundantem ob humiditatem lubricus reddatur, & stomachi quoque pilorum: quo fit, ut ante tempus descendat crudus, qui postea ita per venas distributus mala multa facere potest; quod scribit Galenus libro de succorum vitio, & bonitate.

Cap. 3.

Nimia pari pacto potio in causa est, ne stomachi tunicæ cibum tangant, suoque calore ipsum foueant, tum quia supernatat in abundanti humiditate, tum etiam quia eadem humiditate calor ventriculi tepescit. cum igitur optima digestio per contactum solum stomachi fiat, perspicuum esse constat; ubi abundans ac nimia humiditas, optima digestio celebrari nequeat; quæ nihilominus omnibus in morbis necessaria primum est. Igitur in sarzæ, aut ligni, tum cinna decocto, ea duntaxat potio bibi debet, quæ pro cibi distributione tantum sufficiat.

De aquis autem vilensi, calderiana, atque virginis, multis annis assumptis multa essent dicenda, quæ licet in assumpione dolores renum, ac testis præcipuè, auferre viderentur, & re vera tali tempore cessarent dolores omnes: talis tamen cura methodica non est, quia etsi aqua quæcunque assumpta calderiana, scilicet villensis, atque virginis, materiam ad vasa seminaria descensuram reuelleret, atque simul ipsam cum altera in urinarijs vijs contenta euacuaret; ob tamen eius frigidam naturam

ram causam, quā dolores fieri solent, adauget; quia nimium frigida; ideo & stomacho, & cæteris partibus naturalibus inimica: in quibus non viget ille calor ingens, quem putant aliqui Medici; cum omnis ætas in frigidum labatur; atque id axioma ab omnibus tum Medicis, tum Philosophis, tanquam verum, ac inexpugnabile, non secus quam rata, ac firma sententia, scriptis est mandatum: vnde si calor adest extraneus, is, aut partium exiccatione in radicali humido, contingit, & sic humectantibus refrigerandum, quæ simul nutrant, quod Parisianus fecit per lactis in adepta atrophia administratione; aut ex obstructionibus calor est, & sic aperientibus, quæ calida sunt, refrigerandum, non autem potentia frigidis; ut aquæ fuerunt, quæ, ut dixi, causam morbi semper adaugent; præcipue quia sine modo, & sine regula ipsam ægris offerunt; cum prius tribus diebus stomachus thetutij aqua saltem fuisset roborandus, sic etiam in fine vna saltem die: quia hoc modo minus naturæ, seu congenito læsioni eadem frigida aquæ fuissent: sanguis præterea missus, licet ad auferendos dolores præsentaneum in Illustrissimo Domino semper fuerit præsidium, primis tamen exceptis annis semper fuit suspectus; cum talis euacuatio nimium refrigeret corpus; nec quidquam inueni, quod magis refrigerare corpus possit, quam sanguinis missio, inquit Galenus; ideo tali euacuatione, ratione ea, quæ de aquis allata fuit, nempe refrigeratione, adaugetur causa. De cæteris autem remedijs, quippe quæ breuitati incumbens (cum de præteritis non sit consilium) omitto, nè verbum quidem facio, sed ad rem nostram me confero. querit ergo Illustrissimus Dominus nunquid in tam rebellem, ac inueterato morbo in ætate iam sexagenaria detur remedium, quo à tot infortunijs prorsus liberari possit; cui breuiter respondeo, quod casus adeo desperatus non est, quin spe salus expectari possit, si, quæ dicam, diligenter, ac modis describendis adhibita fue-

rint; quinimo dicere audeo. ipsum perfectam sanitatem fore adepturum: Ad hoc igitur vnum, quod tot mala inueterata profligare potest, explicandum ingredior. Porro id tam excellens præsidium est celebris acidæ fontis aqua in Flandriæ regione scaturiens Leodiensis scilicet in Agro, proprioque nomine aqua Spâ nuncupatur. huius autem aquæ virtus, ac potentia est talis, ut omnes penè morbos, si rectè adhibeantur, sanare possit, etiam, inquam, idea sibi contrarios: quod re vera multis annis, multisque seculis innumeris experientijs comprobatum est, quod ex Hispania, ex Gallia, ex Anglia, alijsque regionibus plurimi singulis annis nobiles, ac principes sanitatis adipiscendæ gratia se conferunt; ideo Vincentius olim Mantuæ Dux, Dux, quoque Parmæ Alexander illuc profecti sunt, ut oculis proprijs huius aquæ mirabilia conspicerent, quippe quibus adeo pro eorum malæ valetudinis ratione profuit, ut mille laudibus Dux Mantuæ coram Serenissimo Ferrariæ Alphonsi secundo ipsam in astra tulerit: quo factum est, ut Serenissimus ipse eam copiose ad se asportari iusserit; sed serò Medicina parata fuit, cum interim ægrotauerit, vitamque cum morte commutauerit. Illustrissimus Hercules Biuelacquijs comes Ferrariensis cum brachijs, manibus, ac cruribus esset captus ad Balneum est profectus, & paucos post dies sanitati prorsus restitutus Ferrariam est reuersus; quippe qui mihi asseruit, se proprijs oculis obseruasse plerosque morbis contrarijs detentos hac eadem quasi miraculose fuisse sanatos; quales sunt Hydrops, atrophia, & hæctica, nephritici, ac cæteri dolores, tum podagra ipsa, tam, inquam, frigida, quam calida, aliaque multa mala. hoc idem quoque præsentis tempore à perillustri huiusque ciuitatis Nobili viro Domino Iosepho Augusto mihi assertum est, quippe qui proprijs oculis non secus, quam Comes Hercules Biuelacquijs ad vnguem iam dicta obseruauit, licet non sanitatis acquirendæ gratia illuc fuerit profectus, sed

Obfer. 64

animi gratia, atque vt admirandæ operationis fontem, quem antea mille laudibus extollere inaudiuerat, conspiceret, aquamque ab ipso scaturientem gustaret, atque effectus ab eius vſu provenientes videret. De hac autem aqua in libro vigesimo octauo obseruationū medicarum Petri Foresti hæc infraſcripta leguntur.

Aquarum acidarum in Agro Leodiensi scaturientium natura ferrea est à prædominio cum parte sulphurea, & non sine suspitione quadam calchanti, si eius ſapor accuratius expendatur; itaque facultas earum est aperire, eluere, refrigerare quoque nimium ab obſtructionibus excaſta, corroborare, ita tamen, vt progressu temporis excaſtare nonnihil, & ſiccare valeat; euacuat præterea alios multo ſudore, nonnullos crebris deiectionibus, plerique vomitu, & plurimos copioſo lotij profluuiio, prout ſubiectum corpus ad hoc, aut illud euacuationis genus magis est propenſum. id ipsum penè ad verbū ſcribit Lymburchius Medicus in libello de eodem fonte. ſuper verbis autem Petri Foresti aliqua ſunt animaduertenda; primūque quū dixerit ipſam aquam refrigerare. addit ab obſtructionibus nimium excaſta; ideo non eſſentialiter aqua ipſa refrigerat, ſed ex accidenti obſtructiones ſcilicet auferendo, alioqui ſi eſſentialiter refrigeraret, non poſſet ita corroborare. vnde ſequitur ipſe Forestus his verbis. ita tamen vt progressu temporis excaſtare nonnihil, & ſiccare poſſit, quibus verbis clarè conijcitur ipſam eſſe temperatam; quia non excaſtat, nec exiccat, niſi temporis progressu. Porro huic viſ in eſt alexipharmaca, qua naturæ vigorem indere poteſt. qui nimo occulta quadam qualitas ex optima mineralium miſtione, ſed præcipuè vitrioli, proueniens, eidem inſita eſt, qua inſtaurat adeo naturam, vt ipſa nocuum expellendo, contrarijs in morbis victrix eſſe poſſit; ideo non eodem modo omnes agroti ſani euadunt, ſed alij ventris profluuiio, alij lotij exorectione, alij ſudoris expulſione, atq; alij

vomitibus deiectione, prout ſubiectum corpus pro ſuæ diſpoſitionis ratione requirit; ſi ergo contrarijs euacuationibus hæc ſanat morbos; quod reliquis in Medicinis non reperitur; nec abſurdum erit, ſi & contrarios morbos ipſa pellere poſſe dixerim.

Ego autem pluribus vicibus aquam ipſam guſtaui, atq; iudicio meorū maiorum, quorum vnus fuit olim Hieronymus Braſauola præceptor Medicinæ meus, qui ſimul cum alijs decreuit, aquam ipſam ferrum, & calchanthum æqualiter habere, à ſubdominio autem ſulphur, licet in exigua quantitate; atque occasione ea quam dedit Illuſtriſſimus Comes Biuilacquiſ fuit diſputatum, nunquid malis idea contrarijs æquè ſalubris eſſe poſſet; atque poſt multa concluſum fuit, id fieri poſſe, atque inter cæteras rationes hæc vna præcipuè fuit.

Natura inquit Hippocrates eſt omnium morborum medicatrix, quo iactō fundamento decretum eſt, quod ſi Medicamen iſtud robur illud corporibus ſuppeditare poſſet, quod Hippocrates Galeno interprete naturam vocauit, nempè vim quandam in ipſis corporibus, quæ ab ipſa reguntur, inhabitantē, fieri poſſet hoc eodem robore morborum omnium recta curatio, hæc quidem viſ (inquit Galenus, eſt ea, quam naturam Hippocrates vocauit, quæ ſcilicet morborum medica eſt.

Quapropter ſi aqua hæc talem virtutem haberet, contrarij quoque morbi ea ipſa ſanari poſſent, licet tamen ſemper Medicamen pro ratione ſubiecti ſolū operetur; huic dubio procul acidæ aquæ (de qua loquor) viſ in eſt, ac potentia talis: vt nedūm experientia hætenū multis iam ſeculis obſeruatū eſt, ſed vt ex manifeſtis qualitatibus, quibus prædita eſt, conijci poſſet; calchanti etenim viſ ad augendā naturam (de qua Galenus loco citato) tanta eſt, vt, ex ipſo extractum oleum omnes pene poſſe ſanare morbos, ab hiſque corpora præſeruare, diuerſo tamen modo aſſumptū pro ſcilicet morborum ratione, Philoſophi alchimiſta,

6. De
morb.
vul.com.
5. Gal.

Loco ci-
tato in
com.

ste, atque plerique Medici rerum naturalium perscrutatores profiteantur.

Ex his autem breuiter tactis concludi potest, aquam ipsam rebellibus Illustrissimi Domini morbis præsidium saluberrimum esse posse, quippè cui virtute cæteræ æquiparari nequeunt; nanque virginis aqua, atque huius generis aliæ, eo excepto, quod occulta ea virtus (qua hæc nostra naturæ dat robur) in ipsis nequaquam inuenitur, nō habent illud æquale temperamentum, quo omnibus partibus corporis æquè prodesse possint; sed nunquam alteri profunt, quin alteri obsint, sed præcipuè calderiana talis est de qua Falopius hæc scribit. solet aqua calderiana graua parere symptomata, nisi quis cautè, habensque oculos ad ventriculum, ipsa utatur.

Illam autem Caphorniana ab Illustrissimo Domino assumpta, licet ventriculo obesse nequeat, nihilominus eam facultatem minime habet, qua illam vim ab Hippocrate naturam vo-

catam suppeditare possit corporibus, quam re vera, ut iam dixi, illa acida spā mirificè habet, cum ne quid aliud calchantho excepto id præstare possit; quod supra ex potentia ipsius olei descriptione constitit.

Igitur, ut de tam graui, ac perdifficili inueterata valetudine sententiam meam in medium adferam, Illustrissimum Dominum meum hortor, ut ad se aquam ipsam asportare faciat, quod mensis spacio commodè fieri potest; atque hilari animo ipsam bibat, quia de eius salute ferè sum certus. Modus autem ipsam assumendi, tametsi diuersus ab illo, quo prænominate virginis, ac vilensis adhibentur, non sit, nihilominus plura erunt dicenda, quæ cum tempus adhibendi eam decretum fuerit, aut præsens ero, aut scriptis mandabo, quæ in eius usu à me obseruata fuere. atque hæc pro mea sententia in tam magno morbo sint dicta. Belluni viij. Idus Iulius 1614.

F I N I S.

Pro perillustri, ac celeberrimo Iuriconsulto vertiginoso affectu iamdiu conflictato, nunc de Hepatis calore conquerente, praesidiaq; ad vertiginem praecauendam exoptante.

CONSILIVM XI.

CVM ex calidiori intemperie corpus nobile ad siccum tendens ventriculi frigiditate, excrementi quidem ratione humidi, oblaesum, vertiginoso affectu iamdudum fuerit conflictatum; huius rei causa, utique & ad praecauendum praesidia administranda quaeruntur.

Cumque inter caetera membra in huiusmodi symptomate caput male affici sit perspectum; iuxta Galeni consilium nobis in primis venit perpendendum, num scilicet per se, aut per consensum hoc in ipso laesio exorta sit; atque si maximis intervallis id factum intelligam, quinimò semel perfecte duntaxat affectio ab initio contigerit, partium subiectarum vitio symptoma productum nulli verendum arbitror. Siquidem superflua, ac damnoſa in ventriculi cavitatibus coaceruata pituita, ex eiusdem intemperie non aliunde genita ab insigni Epatis calido agitata, ac in flatum conuersa, sursumque naturali appetitu tendens, tum ob igneam capitis naturam, quasi cucurbitulae vicem gerentis, attracta, in girumque per cerebrum mota; atque vitales spiritus secum rapiens, ut visoria organa puro, ac sincero spiritu aliquando priuarentur, in causa fuit. Hinc ideo visus hebes, praec oculis obtenebrationes, ac circa externa obiecta deceptiones contigisse opus fuit.

Ex his igitur tria membra auxilio praecipue egere nobis constare potest, stomachum nempe, Iecur, ac caput: isthaec etenim duo calida, illum frigida intemperie tentari, iam a nobis dictum fuit.

Verum cum dubium in mentem venire possit, an scilicet calor, quo vir perillustri molestetur, innatus sit, vel

potius aduentitius; non id sane praetereundum esse existimo, quod nobis maxime scopum curatiuum praemittere offerre potest; siquidem non raro Medici plerique in hoc decipi solent, & quia nostra Medendi ratio ex Hippocratis, ac Galeni placitis a veritate nequaquam abiunctis omnium consensu elicienda est, ad eundem Galenum pro huius rei claritate, etiam prolixitatis euitandae gratia confugiendum esse censeo, quippe qui decimoquarto aphorismo primae particulae de duplici calore cognoscendo agens, quae dicam protulit.

Substantia innati caloris aerea, & aquea est, veluti ex semine coniectari licet, quod paucam omnino terream substantiam, plurimumque aeris calidi, & humidi in se continet, utique, & alterum nostrae generationis initium, sanguis scilicet menstruus, humidum natura est; cum igitur corpus nostrum terrestre efficiatur, quod dum augetur, in dies fit, tametsi calidum vehementer, ac igneum existat, nihilominus caloris innati substantiam paucissimam habet, alioqui febricitantes plurimum calorem innatum habere diceremus, cum nec priori aequalem habeant.

Porro (inquit) innati caloris substantia temperata est, aduentitij autem ignea, cuius aduentitij caloris effluxus fumei sunt, fuliginosi, aridi, ac acres: innati vero vaporosi, suaves, ac temperati, atque paulo infra. Salubris quidem qualitas exquisita in pueris habetur, sicuti plures eorum, qui in aetatis vigore consistunt calorem habent mordacem, nec amplius humidum, & vaporosum, neque aereum; istiusque rei causam ad subiectae substantiae naturam referendam admonet, in illis enim aerea, in istis terrestris existit substantia. Postea concludens sic ait. Cum ergo duae sint substantiae, & haec quidem suauem habeat caliditatem, haec vero tristem: alteram plurimam habent pueri, alteram ij, qui in aetatis vigore consistunt. haec, aut quid simile memoriae prodidit idem Galenus, ex quibus facile deprehenditur, quod ae-

reæ substantiæ imminutio, ac terrestris productio, seu dicam, humidi radicalis exiccatio aduentitiæ caliditatis incrementi, in vnoquoque subiecto ratio est; & sic quo magis corpus vnumquodque exiccabitur, tanto magis in calore adaugebitur aduentitio quidem innati contrariam habente qualitatem acrem, ac mordacem.

Quapropter ex his latè patens est, quòd calor perillustis Domini aduentitius quidem sit, & nequaquam naturalis, tum quia consistenti, vel potius declinante fruitur ætate, tum etiam, quia eius caloris effluxus fumei, acres, ac mordaces, nec suaves sunt: alioqui perfectissima eius temperies esset, quæ nullo indigeret adiumento.

Porro duplici de causa id factum censeo, nempe corporis totius exiccatione, terrea increbescente substantia, atq; obstructionibus à pituita in stomacho genita, & sæpè à nimia hepatis caliditate attracta, & ob crassitiem in venis primis retenta productis. quibus intellectis, ac perpenſis talis insurgit indicatio, vt scilicet post conuenientem humorum præparationem, ac euacuationem nobis maximè totius corporis habitus sit humectandus, obstructa aperienda, atque pituitæ generatio ventriculi corroboracione inhibenda: hac enim arte innati caloris incrementum consequemur, nec in dubium præſenti loco illud reuocare mihi fas est, an scilicet innati caloris restauratio, & augmentum dari possit: quandoquidem substantia aerea cum innati caloris subiectum sit, vbi plurimum huius substantiæ necessariò plurimum innati caloris erit: quia vbi plurima materia, ibi plurima forma: cum igitur ad aeræ substantiæ augmentum, calor innatus increbescere possit, totius corporis habitus humectandus est, & nequaquam refrigerandus, quia aduentitius calor crescit per exiccationem, non per calefactionem, nisi ea accidentalis sit, & sic humectatio caloris natiui copiâ adipiscendi præcipua ratio esse debet, quæ Methodus à Galeno ad conseruandam sanitatem obseruata fuit, ne-

dum in ætate consistentibus, sed in senibus ipsis, vt quinto de tuenda sanitate videri potest, quo in loco senibus, C. 1. quamuis pituita exuberantibus humidum assignat victum, cum ad corporis substantiam exiccatam rationem habeat, aduersamq; opinionem improbat, quem cibum pari ratione, vt dixi in vigoris ætate consistentibus capite tertio subsequenter libri dari iubet, non quidem ad aliud, nisi restaurandū innatum calorem, qui tanquam vitæ thesaurus conseruandus, ac omni arte deperditus acquirendus est, cum ille sit, qui morbos sanat omnes; natura enim (inquit Hippocrates) omnium morborum medicatrix est; ideo nostræ naturæ robur, ac vigor multus in humido, ac calido consistit, non in refrigeratione, quæ qualitas initio vitæ contraria, dissolutioniq; propinqua, siquidem calidum, & humidum initium vitæ est, vt Galeni autoritate per feminis, ac menstrui sanguinis naturam supra expositum fuit. quod ab Hippocrate sex dierum partu in famula salatrice cognito improbatum est. sic cum igitur, ac frigidum, tanquam vitæ inimicum euitandum, calidumq; , ac humidum exoptandum.

Ad hæc innatus calor vi propria corpus tuetur incolume, neque enim (inquit Galenus subsequenti aphorismo) aliud quidquam Animal ab initio efformauit, sicuti neque rursus adauxit, aut vsque ad mortem enutrit, præterquam iste calor innatus, qui omnium operum naturalium causa existit.

Nostrum ergo negotij iterum conclusio hæc sit, quòd corpus humectando, obstructa aperiendo, ac pituitæ ex stomacho generationem inhibendo, innati caloris instaurationem, & incrementum, & ex consequenti aduentitij absentiam nancisci possumus: quibus verò medijs id fieri queat, consequenter nobis hoc tempore explicandum est.

Verum cum triplici via cuiuscunque præter naturam affectus curatione Medicus aggredi soleat, victus scilicet

ratione, pharmacis, atque chirurgicis operationibus primum de dieta est dicendum, quæ duplici tempore administranda venit; præsidiorum nempe adhibendorum occasione, atque in reliqua viri perillustri vita.

Tempore igitur, quo ad præcauendum affectum supra expositum remedia administrabuntur, ac aliquos post dies, utpotè per mensem, negotium omni diligentia tractandum, nedum circa cibum, & potum (qui quidè pro qualitatibus, ac quantitatis ratione utèdique modo ad vnguem obseruandus) sed in reliquis rebus à Medicis non naturalibus vocatis, quales sunt motus, & quies, somnus, & vigilia, inanitio, ac repletio, aer, ac animi affectus: quarum regula, & modus adhibendus in dies tunc explorandus, ac præscribendus erit.

Hoc autem tempore effluxo huiusmodi res ad mediocritatem (ut puto) redigenda, alioqui infelix reliqua vita censenda esset, cum paucissimis exceptis alimentis cuncta à Deo vайдè bona creata sibi fugienda essent, ac prorsus abijcienda, quod non absque ratione penes multos non indignè artem profitentes valdè reprobatur, cum in tota hominum vita victus exacte adhibitus nequaquam laudabilis sit, etenim non secus, ac homo nullis destinatus laboribus, calor innatus piger, ac ad alimenti coctionem ineptus euadit.

Quæ igitur viro perillustri obesse putantur, pro maiori parte quidem præcauere, nec illis prorsus se priuare debet: quæ autem inutilia, quæque adhibenda: non est, cur hic non exarrem, cum ex celeberrimorum Medicorum scriptis hætenus ipse nouerit; vnum nihilominus pro omni eius vita mihi præcipuè admonendum est; quod si usu venerit, ut aliquando nimium corpus repleatur, vel cibi abstinentia, vel aliquo familiari medicamento repletio statim tollenda, nè scilicet cruditatum cumulus contingat, quas si homo caueret (inquit Galenus) nunquam doleret, cum ab his (eo

De suc-
corum bo-
nitate, &
visio. c. 3.

ibidem restante) omne genus morborum proueniat.

Victus ergo ratione præscripta, humoribusque præparatis, ac bis, terque (si opus fuerit) placidè euacuatis, necnō ex hæmorrhoidibus sanguine ad vntias septem misso (cum ex vena ob carnis mollitiem, tum rarā corporis texturam absque necessitate id fieri libenter non permittam) tunc ad thetutianam aquam pro stomachi corroboracione deueniendum laudo, hancque dies quattuor consueto seruato ordine adhibendam consulo: quippè quæ præter ventriculi, ac totius ventris corroboracionem, quam nobis præstare potest, Epatis calorem mordacem ex accidenti, obstructa aperiendo, impactam scilicet primis in venis materiam euacuando, sedare pollet, suauemque ipsum redere.

Post autem huius aque vsum lac capræ, vel potius asinæ dies quadraginta administrandum vellem, idque singulo mane, cum statim ab vbere emunctum fuerit, cui (ut mos est) Zucchari portio addita fuerit: tuncque ordeo, fure, ac optimo feno animal alendum erit, strigilique stringendum, ac paleæ fasciculo fricandum, nec non exercitio moderato quotidie (ut Galenus docet) admouendum; atque si quis læso capite ex Hippocrate, ex Galeno lac minimè dandum dixerit, huic respondendum censeo, quod Hippocratis, tum Galeni sermo ad lac alimenti loco assumptum, non ad id, quod Zuccharo paratum affectuum curationem respicit, redigendus est: ideo horum vterque in libris de victus ratione in acutis causone febre ardentissima, & morbo comitiali, capitis affectione laborantibus lac asinæ adhibet.

7. Meth.
c. 6.

Adhæc in nobili viro caput nec dolet, nec præsentī tempore læsum est.

Porro huiusmodi singulare præsidium illud est, quod pro humido radicali restaurando, calore innato adaugendo, tum aduentitio propellendo in hæcticis omnium communi consensu tot laudibus extollitur; quod si in tam feruenti calore ita pollet, quid in lōge

D 2 mitiori

mitiori de eius vi excogitandum erit? Modò vnum hic mihi notandum subuenit, quòd si lac in habituali calore igneo ita prodest, sola eius humectatione id fieri necessum est, cum frigiditatis expers sit, præcipuè cum Zuccharum additum fuerit. non ergo aduentitius calor refrigeratione, sed humectatione (vt antea probaui) tollitur, ni ex obstructionibus is fuerit exortus, quia tunc calefacientibus ad pristinum redigendus esset: In viro igitur perillustri frigida laudare nequeo, cum nec Hippocrates victum frigidum, sed solùm humidum febricitantibus dare voluerit, frigida enim innatum destruant calorem, humida ipsum tuentur; cum eius substantia humida, vtrique & calida sit. Hæc vir perillustri mea est pro rebus tuis sententia, quam melioribus rationibus, si quæ erunt, semper submissam esse volo.

Belluni nonis Augusti. 1609.

Pro Nobili quodam Iuvene Lienis, Hepatisq; tumoribus, stomachi imbecillitate cum nausea, ventrisq; fluxu, atq; totius corporis macie, necnon & vigilijs laborante.

CONSILIUM XII.

IVuenis egregius annum vigesimum octauum agens post febrilis morbi diuturnitatem in lienis, epatisque tumorem, ventriculi imbecillitatem, ac demùm ventris fluxum est lapsus; quibus additur cibi fastidium, seu inappetentia, & quodammodo quædam continua nausea, corporis macies, atque vigilia: horum profectò omnium affectuum causa, & ratio non aliundè petenda quidem est, quam ab innati caloris offensa, ad cuius imminutionem, atque extinctionem homo quibuscunq; præter naturam affectibus pro nimirum eiusdem caloris deperditione obnoxius euadit. In proposito autem ægrotantis casu ob innati læsionem quattuor facultatum

naturalium, retentricis scilicet, expultricis, attractricis, atque concoctricis functiones pro congeniti deperditi gradu imminutæ, atque depravatæ sūt: non igitur mirum est, si tot mala in nobili iuvene exorta sint; vnde lienis tumor duas ob causas fuit productus, quarum altera est, quia lien ipse congeniti defectu suo munere benè fungi non potuit: coctrix .n. in eo, quod coquendum erat, non coxit: attractrix inutile recipiens, illud in ipsum lienem congerit; quod postmodum expultrix non expellit, tum quia debilis, tum quia impedita: debilis quidem, quia congenitus, cuius ope ipsa operatur, deficit: cuius sanè rei longus potissimum aquæ vsus morbi occasione adhibitus, atque (vt audio) serum administratum ratio validissima fuit: lien namque natura frigidus est, adhucque magis talibus potionibus frigidatus est; & sic in tumorem ipsum attolli fuit necessum; quia pro impactæ materiæ ratione coquere, aut digerere satis non potuit: tum quia expultrix hætenus ab obstructis locis, seu meatibus, qui ab ipso liene ad os ventriculi ducuntur, impeditur: ex quo postea ventriculi quoq; inappetentia exorta est, quandoquidem humoris melancholici ope, quum (inquam ad ventriculum mittitur) os eiusdem ventriculi corrugatur, & sic appetit: quo sanè beneficio priuato sequitur alterum incommodum, quod cum nullius adsit appetitus, nec appetendi desiderium, sed potius nausea quædam continua ob scilicet humorum in ipso ventriculo existentium corruptelam (quippe qui propter coquentem facultatē congeniti defectu infirmam producuntur) sequitur, inquam, ex appetendi priuatione, vt idem ventriculus non benè cibum amplectatur; & sic etiam ex hoc ultra causas prædictas impedita, & corrupta fiat digestio: quod .n. non sapit, nec bene nutrit; quia ex huiusmodi causa erbus (quem quodammodo abhorret natura, vel in stomacho appetitrix facultas) relinquitur ab ipsa coctrice incoctus; cui additur, vt

nuper

nuper dixi, quod calor eiusdem stomachi naturalis est deprauatus, atque penè extinctus; tum propter morbi diuturnitatem, tum etiam propter aquæ, seriq; caprini diu assumpti frigiditatem: hinc autem hepatis tumor originem traxit, quia chilum crudum, ac crassum corrigere nequiuit, tum quia & id ipsum causam ob prædictâ, morbiq; diuturnitatem calorem proprium amisit, tum quia agens tamen robustum esset, ac validum pro patientis dispositione solum agit: quo factum est, ut chylus, seu ex eo materia cruda ad ipsum transmissa, atq; pari ratione ab eo attracta, sic imperfectè cocta in anfractibus eiusdem hepatis relicta, atq; impacta in tumorem id ipsum sustulerit; quinimo ex eiusdem in hepate crudis humoribus existentibus ibique ob chili imperfectionem, ac congeniti læsionem productis lienis tumor, atque affectio causam etiam habuit; quando enim plurimum crassi humoris, ac faculenti in sima hepatis parte reperitur, atq; generatur, pro eiusdem quantitatis ratione ad lienem, tamquam ad proprium locum transmittitur, atque ab eo sympathia inter utrumque cooperante attrahitur, & sic adhuc magis lien semper læditur, atq; calor complexionalis in eo præ nimia humoris quantitate, etiam qualitate, quodammodo suffocatur: tot igitur angustijs natura in his tribus visceribus oppressa necessario in deterius semper labitur; ab his autem præscriptis humoribus natura irritata, & eorum quantitate, & praua qualitate expulsionem ipsorum tentat; & sic fluxus ventris gignitur; sed quod magis est, cum quasi natura oppressa præ humorum ipsorum multitudine, atq; prauitate suffocata vtile simul cum inutili expellit, cum vnum ab altero scernere nesciat, nec possit: varius autem pro humorum diuersitate idem fluxus fit: corpus igitur alimenti defectu non nutritur, & sic in dies magis gracilis euadit, alimentique penuria macrescit; corpus quidem non nutriri dixi, sed non quod prorsus deficiat nutri-

mentum, alioqui breui vitam cum morte agrotus commutaret, sed parum, & malè nutritur: parum quidem, quia pro eius ratione, quod singulis diebus singulisque horis, ac momentis deperditur, non satis alimentum partibus corporis suppeditatur; malè etiam partes ipsæ nutriuntur, quia à prauo sanguine crasso, ac faculento quæcunque corporis nutritio fit; ex quo maciem totius sequi est opus, nec mirum, si inter tot mala vigilias patiatur, quia si caloris innati defectu omnia mala contingant, necessario radicale humidum deperditi caloris ratione, & gradu consumitur: tantum enim humidi euanescit, quantum proportionaliter congeniti deperditur: hic enim forma, illud materia est: cum ergo ope humidi somni fiant suaues, ac salubres: eo deficiente etiam somni immi- nuuntur, loco quorum vigilias subsequi est necessum, quas quidem vigilias acres, ac mordaces vapores ex obstructis iam dictis locis ad caput eleuati mirum in modum fouent, tum quia exsiccant, tum etiam quia cerebri membranas sua acri qualitate lædunt. Ut igitur tot malis occurramus operæ precium est, ut congenitum instauremus calorem, atq; radicale humidum adaugeatur: cumque id fieri nequeat, ni prius, quæ nobis impedimento sunt, auferantur. in primis materia, seu humores quicunque naturæ molesti pharmacis soluentibus aluum, simulque adstringentem vim habentibus pro fluxus ratione amouendi, atq; educendi sunt: indeque inhibere, nè amplius gignantur, est opus, quod quidem continget, si intemperies partium corrigantur, atq; inter isthæc præ agenda, quæ obstructa sunt aperienda, idque attenuantibus, incidentibus, atq; abstergentibus: quibus peractis, tunc radicale instaurandum erit; quæ omnia nunquid ex voto succedere possint, est quidem dubium, cum omnes hi affectus altissimis iamdiu defixi sint radicibus, & quod magis est, hætenus naturam adeo superarunt, ut præ eius nimia læsione quasi tot afflictionibus prorsus

prorsus ipsa succubuerit; ex quo patet, quantum res difficilis sit, licet non omni spe destituta. Quapropter, ut quidquid pro scopis curatiuis nobis proposuimus exequamur, vellem quidem materiam euacuare nocuam, sed ut aiunt, per epicrasim, quia cum crassiss, viscosiss, ac melancolicis humoribus totum redundet corpus, non facile vnica, aut duabus euacuationibus ipsi educi poterunt. In primis igitur recta victus ratione instituta. pro scilicet quantitatis, qualitatis, ac modi vtendi ratione: quæ omnia excellentissimo Medico, cui tota cura commendata est, relinquo: vellem, quod singulo quarto die bolum, qui ex rhabarbari dracma, ex mirabolanorum indorum, atque chebulorum scrupulis duobus singulorum, ex pulpæ tamarindorum vntiæ dimidio cum dracma electuarij rosati Mesue componitur, assumeret: duobus autem interiectis diebus, quibus nimirum bolum non assumit, aromatici rosati duas communes rotulas cum maluatice non fumosi, nec nimium generosi, seu græci vini vntiæ pondere: bolus autem duodecim vicibus mane horas quattuor ante cibum assumeret, atq; à prandio nedum dormire poterit, sed ab assumpto bolo per horam: ut hac arte calore concentrato pharmacum melius actuetur: interim lien, ac iecur capparum, ac absynthij oleo inungantur quotidie: stomachus quoque ex altero, quodam nucibus extrahitur moscatis, sed venter inferior ex eo, quod mastice, atque absynthio conficitur. quibus profecto peractis dies quadraginta horis saltem tribus ante cibum vntias quattuor, vel quinque olei zucchari cum roris marini quinta essentia facti ad humidum radicale instaurandum per nutritionem ipsius, atque ad viscera naturalia corroboranda, congenitoque robur indendum hilarari animo assumeret: quia id præsidium ad id, quod diximus, tantum valet, quantum quoduis aliud valere possit, Modus autem istud faciendi facilis est: Zucchari fini libra in vntijs quinta essentia roris marini tribus vel quat-

tuor dissoluatur, atque lentissimo igne ebulliat, donec mellis consistentiam, vel potius olei communis formam acquisierit. ptisana zuccharo parata loco istius præsidij etiam adhiberi potest, sed alui relaxatio timenda est, cum nihil in ptisana sit, quo viscera corroborari possint, ni optimè cocta, atque cinnamomi electi parata vnà cum quarta parte prædicti olei zucchari ad gabbatæ communis mensuram quinque horas ante prandium ab eo assumere: quia hoc modo exhibita mirum in modum humidum radicale instauraret, & sic congenitum adaugeret; quia mirificè nutrit eo excepto, quod vim abstergerendi habet. Lac autem omne in hoc casu reprobò. Verum si per boli præscripti exhibitionem fluxus non cessauerit, aqua thetutij tribus diebus ad libras quinque assumpta dubio procul ipsum sanabit; quod in diarrheæ antiqua ex stomachi debilitate, atq; in hepatico fluxu sæpè feliciter expertus fui; nec quidquam maiori vi habeo, quod in complicatione tot malorum proponere possim. Deus faxit, ut ex voto omnia succedant. Belluni sexto nonas sexilis. 1612.

*Pro Viro generoso, ac nobilissimo
qui de Illustrissima Vxore sobolem
sibi suscipere non poterat.*

CONSILIVM XIII.

Quamuis Illustrissimus ac nobilissimus Dominus de nobilissima Vxore post decennium, (ut ex litteris inaudiui) prolem nondum sibi suscipere potuerit, non ob id mihi facile persuaserim spem omnem filios procreandi ereptam, ac præcisam esse: etiamsi præter assiduas ad Deum prore hac preces effusas quæ ex arte vtilia, ac opportuna viles sunt, adhibita fuissent. Oculi omnium in te sperant (dixit Rex David) & tu das escam illorum in tempore oportuno. quo autem tempore rem vobis expectatam obtineri expediat, perraro, seu nunquam humana ratio attingit; quoniam sapien-

Isa. 40. scientiæ Dei nulla est inuestigatio. **Rex**
Eccl. 11. Ezeccias cum vltima dies Dei nomi-
Reg. 4. c. ne sibi indita esset, liberos nondum ge-
20. nuerat, cūq; eo suppliciter flente quin-
decim annos eius vita à Deo dilata
fuiſſet, filios postea genuit. Zacchariæ
iam sterili Vxore, tempore inquam il-
lo, quo spes omnis filiorum vana, ac
præcisa erat, per gratiam datus est fi-
lius Ioannes. Sara cū nonagenaria
esset omni spe prorsus destituta conce-
pit, quæ postea in hæc verba prorupit.
quicumque audierit, corridebit mihi;
& quis dixisset Abraham, quod Sara la-
ctaret filium, quem peperit ei iam se-
ni? Rachel cū pro filiis concipien-
dis Deum pijs orationibus diu rogaf-
set, & nunquam concepisset omni spe
deiecta famulam (vt quidem Sara fe-
cit) nomine Balam marito Iacob sup-
posuit, vt ex ea furtim filios haberet,
& sic apud Liam sororem fœcunda vi-
deretur; cūque hac arte intentū con-
secuta esset, atque indè animo prorsus
quieuiſſet, tunc Dominus eam fœcun-
dauit, & sic præter opinionem filios
peperit, ò profundum diuitiarum (in-
quit Apostolus) & sapientiæ & scien-
tiæ Dei, quam incomprehensibilia sūt
iudicia eius, & inuestigabiles vię eius?
quis enim cognouit sensum Domini?
Psal. 144 Ex his igitur satis esse perspicuū mi-
Psal. 90. hi videtur de illis, quæ à Deo expeti-
Eccl. 2. mus, nunquam desperandum; prope
enim est Dominus inuocantibus eum;
sed longitndine dierum (inquit ipse
per os David) replebo eum, & osten-
dam illi salutare meum, quis (ait sapiē-
tia) permansit in mandatis Dei, & de-
relictus est? aut quis inuocauit eum
& despexit illum? Verū quoniam
Deus summus ita hunc regit Mūdum,
vt quodam naturæ ordine ad incōmu-
tabile (inquit Augustinus) arbitrium
suæ sententiæ his vtatur omnibus, sūt
nobis quoque media naturalia adhibē-
da, quibus quæ volumus, & optamus
consequi possimus: Altissimus enim
de terra creauit Medicinam, & vir pru-
dens non abhorebit eam, vt sacræ ad-
monent paginæ, vbi etiam legitur, &
dedit scientiam Altissimus hominibus

honorari in mirabilibus suis. Porro &
idem Deus radicale hominis humidū
ope fructus Paradisi instaurari, sicque
hominem ipsum perpetuum fieri ius-
serat. Aquas etiam amaras ligni medio
dulces reddi voluit. Quapropter si-
mul cum precibus ad naturæ instru-
menta nos confugere oportet. cūq;
in casu, de quo loquimur, multa, ac va-
ria præsidia à Medicis proponantur; il-
lis ego omnibus tanquam pro re hac
præſenti tēpore superuacaneis omiſſis
causam propinquam sine qua non in
filiis concipiendis propono, à qua qui-
dem omnis error conceptionem impe-
diens sepiſſimè pendet; nec (vt initio
dixi) à Medicis etiam celeberrimis tan-
tus error animaduersus est. Ideo quid
quid ad concipiendum in medium af-
feram, summum quidem est arcanum,
verum, ac infallibile, quo obseruato si
naturali via fieri potest, vt cōcipiatur,
aliud nihil desiderabitur, ni ex morbo
aliquo sterilitatem faciente, qualis est
muliebre profluuium, aut alius vteri
affectus, error proueniret; quod ta-
men in casu, de quo sermo habetur, nō
conspiciatur; cū sanitas vltro, citro-
que reperiatur. Sed vt ad rem explicā-
dam ingrediar, primū dico fundamē-
tum præ alijs necessarium in filiis cō-
cipiendis in hoc consistere, vt semen
maris, & fœminæ simul, & eodē tem-
pore effundatur; nisi enim mulier tē-
pore, quo vir semen iaculatur, suum
quoque effundat, nullo modo fieri po-
test conceptus; atque hic error in cau-
sa est, cur multæ mulieres non conci-
piant, quia in seminis iaculatione viro
sunt tardiores; sunt & aliæ, quæ nun-
quam, aut perrarò ob naturæ frigidi-
tatem semen emittunt, vtpotè quia
etiam vir nimium velox, ac promptus
est in seminis effusione, & sic delecta-
tione tales in coitu priuantur, aut fal-
tim viro sunt tardiores; quod sterilita-
tis causa est. hinc Princeps Arabum. si
Mulier diuerso tempore à viro semen
effundat, non fit conceptio, siue prius,
siue postea ipsum emiserit. Idem hoc
& Rasis, & Sillanus super nono Almā
foris nos docet; quod mihi pluribus

Gen. 1.

Exo. 15.
Eccl. 38.

Lib. 3. F.
21. 11. 1.

Ras. 22.
contin.

1. 6. c. 1.
Sill. cap.
proprio.

experimentis liquido constat; si amicis, qui meo rogatu obseruarunt, si mihi ipsi, qui in vndecim filiorum conceptione advinguem obseruando hanc didici veritatem, fides habenda: cū igitur id arcanum multos, qui antea generare non poterāt, docuissē, postea generarunt. Hoc pari quoque pacto ratione mihi est clarissimum; nanque Medici omnes, omnesque Philosophi in hoc conueniunt, vt viri semen, si cōceptus fieri debeat, in vterum ingrediat, ibique detineatur; alioqui omnia incalsūm. At illa attractio, seu dicamus, hic seminis ingressus in vterū, fieri nequit, nisi os eiusdem vteri aperiat, quod tamen tempore duntaxat, quo Mulier semen effundit, aperiri potest, aperiri, inquam, eo modo, vt semē viri, dū effunditur, intūs recipiatur, quia tunc partes vteri incalescunt, cū in titillatione, ac seminis effusione, mulier cogatur vehementem facere motum; partibus idcirco ex motu, tum spirituum copia ad eiusdem motus vehementiam concurrente calefactis, & semen effunditur, quia vasa referantur seminalia, & os vteri adeo dilatur, vt effusum semen viri aptē intūs recipi possit. Ideo summa totius rei hæc est, omnem diligentiam esse adhibendam, vt simul cum muliere vir semen emittat. quare si mulier viro in seminis iaculatione prior esse soleat, quod tamen rarissimē euenit, vir prius se præparare debet, vt vnā cum ipsa effundat. At si mulier viro tardior fuerit, quod sæpissimē contingit, frigidis præcipuē in regionibus, vir debet prius illam in pudendorum partibus manibus contrectare, ac demū si opus fuerit, ipsam digitis (quod finis ratione licitum est) in titillationem inducere, vt in coitu, qui illico fieri debet, ad tempus semen effundat, & sic simul cum viro voluptatem percipiat: quod si ita fiet, absque dubio mulier concipiet, vt millies experientia docuit obseruantes; cuius profectō cōceptionis signū, illud quidem erit, si post concubitum membrū virile siccum, nempe nō humefactum ē naturali claustro exima-

tur, atque si ex ipso claustro per horæ spacium nulla exeat materia. Quæ autem sequuntur coceptionem coadiuant, atque disponunt. Vir frequenter cubet cum vxore, singulis inquam noctibus, eamque illecebris, inculpataque deliniat voluptate, nē tempore coitus erubescencia deterrita motibus, quorū ope effunditur semen, abstineat; a qua etiam curæ omnes abesse debent, quia amat otia venus.

Victus plenus valdē conducit, veluti tenuis, atque aqua sterilitatē faciūt.

Aestate mulieres facilius concipiūt, quam hyeme: quia frigus pudendorū partibus inimicum, quo fit, vt omni tempore se femoralia induere debeāt, quod apud Italas, sed præcipuē Insulares moris est.

Tempus post mensium purgationē ad complexum venerē est aptissimū.

Vesica, ventreque exonerato aptē fit concubitus, nec de hora est curandum, dummodo cocundi adsit desiderium. coitus à tergo more quadrupedū ad concipiendum contra Aeginetæ opinionem (quam temerē Mercurialis Lucretij autoritate asserere videtur) omnino inutilis est; si quæ ad anatem spectant, quisque rectē animaduertit: atque hæc sunt, quæ pro re tanta mihi breui dicenda occurrunt. interim facit Deus, vt res ex voto succedat, quam fore animo, atque spe confido.

Pro perillustri, ac generoso Viro Teutonico nervorum debilitate in dextero brachio laborante.

CONSILIVM XIII.

I Nueteratæ fluxionis causam auferre, cui (inquam) nobilis, ac generosus vir aliquot ab hinc annos est obnoxius, adeo difficile mihi videtur, tū propter morbi diuturnitatem, tū propter eiusdem patientis gādē aetate; vt nec quempiam reprehensione dignū existimari velim, si & id ipse impossibile fore asseuerauerit. Verū cum huius affectionis duplex sit causa efficiēs nimi-

*Lib. 3. ca.
74.
Mercurialis lib. 1.
variæ
lectionū.
c. 6.*

nimirum, atque materialis: prima nil aliud est, quam capitis, ac partium subiectarum mala intemperies, a qua & cruda, & flatuosa gignuntur. Secunda est ipsamet materia, quippe quæ in capite prius collecta (ubi partim per essentiam, ac partim ope vaporum (quos subiectæ suppeditant partes, generatur) ad brachium dexterum tamquam res nocua transmittitur, veluti ad totius corporis partem debillimam, atque ad recipiendum cæteris partibus aptiorem: hæc quidem materia caloris cogeniti defectu, tum ob eiusdem materiae inuincibilem qualitatem, nec coquitur ibi, nec per insensibilem euaporationem resoluitur, nec aliundè iterum pellitur: quo fit, ut affectus in brachio contingat tremulus, ac quasi paralyticus, cuius postea vi naturalium operationum fit impedimentum.

Quapropter cum causa efficiens antea intemperies nominata allatas ob rationes tolli nequeat, reliquum est, ut materia ab eadem mala intemperie emanans, ac exorians reuelli, aut deriuari, seu potius intercipi debeat, nè scilicet ad partem affectam fluens impedimentum faciat consuetum. quid autem ex duobus sit nobis consulendum, cum penes quosdam res clara adeo non sit, quin verèdi ansa eis offeratur, non facile erit, ni ad Galenum confugiamus, cuius autoritate hos ipsos de re hac extricabimus. hic ergo quarto

C.6. Methodi nos docet. fluxionem incipientem ad contraria trahendam, fixam vero iam in laborante particula, quæ affligitur, vel à maximè vicina euacuandam esse. id ipsum & clarius quoque pro re proposita in libro de curandi ratione per sanguinis missionem memoria prodidit. ubi. in principio fluxionum materia reuellenda est, si affectus fuerit inueteratus, & iam fixa fuerit materia, deriuanda: nec secus secundo de arte curatiua ad Glau. cum ergo affectus nobilis patientis iam inueteratus sit, fieri nequit, ut materia ea, si habi-

C.19. tus ad transmittendum ab ipsa natura longo tempore adeptus spectetur, reuelli possit, quo fit, ut aut deriuanda, aut intercipienda sit: nec de maiori fluxione est verendum, quia nec in principio, nec in augmento, nec in status initio, aut medio affectus conspicitur, cum impetus, ac fluxionis vehementia iam abiuerit. Porro huius rei veritas millies re ipsa mihi constitit, & casus plures enarrare possem, ni Medici quicunque quotidiana experientia in pleuritide id nossent, ubi iam primo materia impetu inflammatione, ac dolore excitato ab eodem latere sanguis ex omni consensu utiliter mittitur. tunc igitur in superiori eiusdem brachij parte, loco nimirum in consueto extra potius, quam intus, inter tamen musculum, & musculum ad materiam intercipiendam cauterium est excitandum: quia si id corpore optimè euacuato conficiatur, spe confido nobilem patientem temporis tractu conuenienti victus ratione magis ad calidum, quam ad frigidum vergente adhibita sanitatem fore adepturum, seu saltem feliciore statu fruturum: nec forsàn abs re (ni nobilis patientis renuat, si idem cauterium potius in occipitio excitatum fuerit, inter primam scilicet, ac secundam vertebam: quia si affectio nervosa iudicata fuerit, ut puto, ibi aptè intercipietur materia, cum per ipsum locum, ubi nervorum origo conspicitur, necessariò primo ipsa exeat materia, indeque ad brachium per nervos ipsos transmittitur: cum autem iam cauterium fuerit excitatum (siue id in brachio, siue in occipitio fuerit) atque ab eo materia emanare inceperit, ter in die pisum mutabitur, inde postea diebus quibusdam interpositis bis eidem mederi satis erit: atque si pro ratione repletionis expediens videbitur, aliquo tempore aliquid familiare ad euacuandum bis in mense patienti offerri poterit. atque hæc pro re hac mihi calamo currente dicenda occurrunt. Belluni 3. Idus Maias. 1613.

tuus ad transmittendum ab ipsa natura longo tempore adeptus spectetur, reuelli possit, quo fit, ut aut deriuanda, aut intercipienda sit: nec de maiori fluxione est verendum, quia nec in principio, nec in augmento, nec in status initio, aut medio affectus conspicitur, cum impetus, ac fluxionis vehementia iam abiuerit. Porro huius rei veritas millies re ipsa mihi constitit, & casus plures enarrare possem, ni Medici quicunque quotidiana experientia in pleuritide id nossent, ubi iam primo materia impetu inflammatione, ac dolore excitato ab eodem latere sanguis ex omni consensu utiliter mittitur. tunc igitur in superiori eiusdem brachij parte, loco nimirum in consueto extra potius, quam intus, inter tamen musculum, & musculum ad materiam intercipiendam cauterium est excitandum: quia si id corpore optimè euacuato conficiatur, spe confido nobilem patientem temporis tractu conuenienti victus ratione magis ad calidum, quam ad frigidum vergente adhibita sanitatem fore adepturum, seu saltem feliciore statu fruturum: nec forsàn abs re (ni nobilis patientis renuat, si idem cauterium potius in occipitio excitatum fuerit, inter primam scilicet, ac secundam vertebam: quia si affectio nervosa iudicata fuerit, ut puto, ibi aptè intercipietur materia, cum per ipsum locum, ubi nervorum origo conspicitur, necessariò primo ipsa exeat materia, indeque ad brachium per nervos ipsos transmittitur: cum autem iam cauterium fuerit excitatum (siue id in brachio, siue in occipitio fuerit) atque ab eo materia emanare inceperit, ter in die pisum mutabitur, inde postea diebus quibusdam interpositis bis eidem mederi satis erit: atque si pro ratione repletionis expediens videbitur, aliquo tempore aliquid familiare ad euacuandum bis in mense patienti offerri poterit. atque hæc pro re hac mihi calamo currente dicenda occurrunt. Belluni 3. Idus Maias. 1613.

HIPPOLYTI OBICII
 EQVITIS AVRATI
 MEDICI ET PHILOSOPHI
 FERARIENSIS
 COMMENTARIVS
 IN DVOS PRIMOS HIPPOCRATIS
 Aphorismos.

CAVTVS, prouidusque Antistes religionis ingressum nemini permittit, ni prius labores omnes, interq; ceteros maximos, omniumq; difficillimas molestias subtrahendas eidem expendendas proposuerit; ut, si id malo genio, animi uè impetu exoptet, eundem tali fuga missum faciat, propellatque: nè scandalo non exiguo semet ipsum, ipsamque religionem miser decipiat; cum tamen verbis asperis, modisque duris in eum usus fuerit: ac deinceps animi fortitudinè, integritatemque talibus experimentis agnouerit: adeo placidus, mitisq; fieri consuevit, quod totum eius studiū ad ipsius usum dirigit, multo placidiora his, quæ ipsemet nunciauerat adhibendo.

Hoc idem solers, ac sapiens Hippocrates obseruasse mihi videtur, quippe qui antequam ad eius doctrinā tradendam ingrediatur maiores artis difficultates, omniumque intellectu difficillimas breui quodam ordine describit, ut animi impetu motos, pigrosque, ac ignaros à suo coetu tali arte depellat, eiiciatq;: Ideo incipit. Vita brevis, ars longa, & quæ sequuntur. verba sane omni prorsus spe destituta, quibus perpenfis, ni diuina voluntate ad artē quis fuerit prouocatus, tam forti ani-

mo esse non poterit, quin rem sibi propositam deferere decernat. Verum senex benignus, ac mansuetus, cum eius doctrinā cupientes verbis rigidis tentauerit; totum postmodum eius studiū ad eorum utilitatem conuertit; quippe qui breuibus multa, ea quidem magna, ac utilia, sententijs vndique plena, intellectu haud difficilia, memoratuque digna tradit, scribitque.

Liber Hippocratis, de quo verba feci, est, qui aphorismorum inscribitur, quem præsentī tempore sum interpretaturus; hic siquidem præ alijs Medicinæ libris studiosis Iuuenibus exponi solet, tum quia aphoristica doctrina cum brevis sit, memoriæ faciliè mandari potest, cum grauis, sententijsque plena, ubi principaliora traduntur artis præcepta: ut prima sit, quæ intelligatur, quæ memoriæ commendetur, præstat: prius enim memoria, menteque comprehensa: non tam faciliè euanescent; sed animæ primū impressa, mente, ac memoria diū conseruantur:

His non abs re addendum fore existimo, quod eiusdem Hippocratis aphorismis intellectis tota ars haud difficile sciri potest: nil enim aut apud Galenum, aut apud eundem Hippocratem aphorismis perceptis intellectu difficile erit.

Aphorismus græcè dicitur *απορρητος*, idque nomen à verbo græco prouenit, quod est *απορρητο*, nèpè separo, vel præcisè,

cisè, seu breuiter dico. Hinc aliqui dixerunt aphorismum sermonem esse separatum: quæ opinio à Leonardo Fuxio refellitur, cum minimè sit necessarium, aphorismos ab inuicem adeo esse separatos, quin etiam simul connexionem habere possint; idque penes eundem Hippocratem sensu est comprobatum, ubi sæpè vnus cum altero coniungitur aphorismus; vt ex his præcipuè, quorum sermo de victus ratione fuit institutus, conijci potest.

Alij autem alio modo tale nomen exponunt; inter hos Galeni sententia hæc fuit. aphorismus (inquit) est sermo verbis breuissimis omnes rei proprietates explicans, ac circumscribens.

Philoteus verò hanc memoriæ prodidit definitionem. Aphorismus est oratio breuis perfectam sententiā neque pluribus, neque paucioribus, quā opus sit, verbis indicans. quibus nos alteram addere definitionē volumus; quæ talis est.

Aphorismus est sermo grauis, separatus, verbis superfluis carens, sententijs locuples. Nec obstat illud Fuxij dicentis multos aphorismos ad inuicem referri, quia hoc contingit ex accidenti, non per se. nullus enim apud Hippocratem reperitur aphorismus, quin priuatim absque alterius adiumento intelligi queat; cuiuscunq; enim aphorismi proprium est, vt completam comprehendat sententiā; quapropter separatus sermo dici potest; cum quouis pro eius intelligentia haud sit opus.

Hippocrates (inquiunt aliqui) aphoristicè scribens cosmographos imitari videtur, quippè qui cosmographi principaliores ciuitates minus principalibus omissis describere solent; idque, vt angusto loco multa describāt, eaque facile quocunque deferri queāt.

Sic Hippocrates, vt Iuuenes studiosi secum paucis sententijs omnia principaliora, implicitèque reliqua ad Medicinæ artis intelligentiam apta vbiq; secum habere queant, aphoristicè totā eius tradere decreuit doctrinam. quatuor huic Hippocratis tractatui, veluti cæteris quorumcunq; auctorum, in-

sunt causæ, efficiens, finalis, materialis, ac formalis:

Efficiens est ipsius Hippocratis voluntas, vel ipsemet Hippocrates.

Finalis est causa mouens ipsum auctorem ad isthæc scribēda, quæ duplex est, vna per se, alia propter alios.

Per se est honor, & Gloria Authoris: quia tamen Hippocrates huius Mundi honores sæpè spreuerat (veluti quando tot munera, honoresque sibi ab Artaxerxe Magno Persarum Rege oblato contempsit, non ob id, ab his adeo fuit seiunctus, quin credendū sit, et propter sui gloriā hoc opus ediderit: principaliter tamen propter alios, nempe vt humano generi esset utilitati. atque hæc finalis ratio fuit, qua impulsus aphorismos nobis tradidit.

Materialis autem sunt ipsi aphorismi, seu sententiæ, regulæ, præceptaq; artis eisdem comprehensa.

Formalis duplex est, vel enim pertinet ad formam tractatus, vel ad formā tractandi.

Prima est ordinatio rerum in eodē tractatu contentarum, vtpotè, quod prius de purgationibus spontinis, postea de arte factis cæteris tractetur, quod in septem partes totus diuidatur tractatus quarum vnaquæque tot contineat aphorismos tali ordine, quo sunt conscripti.

Forma autem tractandi differt ab his, quæ primo artis Medicinalis à Galeno scribuntur.

Triples enim (inquit) est forma, seu ordo vnamquamque doctrinam tractandi, compositiuus, seu diuisiuus, resolutiuus, atque definitiuus.

Compositiuo ordine, seu diuisiuo demonstratur à causa ad effectum, seu vt inquit Auerroes à notioribus naturæ ad notiora nobis, seu ab vniuersalioribus inchoando ad particulariora descendendo.

Resolutiuo proceditur ab effectibus ad causas, seu à notioribus nobis ad notiora naturæ: hic ideo ordo compositiuo nuncupato contrarius est.

Definitiuus autem ordo inter duos prædictos medius est, etenim nec

omnino à causa, nec penitus ab effectu exordium desumitur; Ideo ab effectu, non tamen impliciter, cum definiendo id agatur, definitioque suas distribuat in partes.

His igitur tribus modis exceptis nulla methodus, seu ordo reperiri potest, quo vnumquodq; demonstrari queat.

Cum igitur Hippocratis intentio fuerit, tot rerum propriam, ac germanam sententiam nulla adhibita disceptatione tradere, alioqui aphoristicè scribere nequiuisset, ubi rata, ac firma haberi solet sententia; nullo horum trium ordinum ei opus fuit; & sic forma tractandi penè idem cum forma tractatus est, quapropter hic (quo incedit) ordo non methodicus, non scolasticus dici debet; sed positivus, quia absque demonstratione firmam, ratamque scribit sententiam: licet aliquando aliquorum rationem reddat; hicque tractandi modus, positivè scilicet, ad viros pertinet gravissimos, magna auctoritate, insignique doctrina præditos; quorum auctoritas tanti penes alios valeat, quanti cuiuscunque alterius ratio estimari potest. sic ipsemet fuit Hippocrates, cuius doctrinam tanti Confecerunt, quod Artaxerxis in eos maximam potentiam propter eiusdem Hippocratis amorem contempserunt, seq; ipsos, ut eum tuerentur, in vitæ discrimen exposuerunt, quinimo quodcunque ab eis possessum.

Quidquid autem in singulis horum librorum tractat Hippocrates in Epilogum aliquo ordine redigere fieri nequit; quandoquidem varijs de rebus nullo sapè ordine observato agit: Thadeus tamen Florentinus septem particulas sic epilogat.

In prima de corporis humani regimine agitur, tam per euacuationem, quam per dietam.

In secunda de accidentibus, quæ morbis superuenire solent, tam bonis, quam malis portendentibus. In tertia de morborum causis.

In quarta de quacunque euacuatione natura, vel artificio facta.

In quinta de accidentibus, quæ pur-

gatis accidere assueta sunt, de calidis, frigidique operatione, de mulierum accidentibus, deque alijs prædicendi signis scientia traditur. In sexta de aliquorum prædictione, de quarundam ægritudinum causis, nullo tamen adhibito ordine. postremaque particula multa repetuntur, aliaque tractantur: hæc ille, quibus omisissis tempus est, ut ad textus explicationem accedamus.

Vita brevis, ars longa, occasio præceps, experimentum fallax; Iudicium difficile; oportet autem non solum se ipsum prestare, ut faciat ea, quæ conveniunt, sed ægrum, & assistentes, & exteriora.

Hic est primus Hippocratis Aphorismus, qui testante Galeno pro confesso apud omnes tamquam totius operis proæmium habetur. circa id tamen animadvertendum, quod duplici modo capi potest proæmium proprie scilicet, & improprie.

Primo modo duplex est. philosophicum, & rethoricum.

Rethoricum est id, quo ea comprehenduntur verba, quibus auditores dociles, attenti, benevolique redduntur: dociles siquidem, si, quæ tractanda, explicentur, attenti, quando nova, & nunquam audita, aut gravia magnaue se fore tractaturum orator pollicetur, benevoli si rerum ipsarum brevitatem, si ipsammet auditoribus iucunditatem, aut minime lætitiā esse allaturas obnunciarit.

Philosophicum dociles solum reddit auditores, interdumque attentos, sed nunquam benevolos.

Improprie autem dictum est cuiuscunque tractatus initium, & sic dubio procul hic primus Hippocratis aphorismus proæmium dici potest; non autem primo modo cum ex eiusdem verbis, nec quid Hippocrates sit acturus explicetur, nec quamlibet ab auditoribus idem inerat benevolentiam, nec ad rerum tractandarum attentionem provocet: quia tamen si verba in se considerata, quippe quæ obscura, attentionem in studentibus excitent; non ob id ex ipsis num magna, aut gravia, aut nondum

nondū audita nobis traditurus sit Hippocrates conijci potest. hæc tametsi ad verba ipsa relata vera sint; attamen si profundius re considerauerimus, multa maiora his, quæ conscripta sunt, inueniemus: sicque perscrutando ad verum Philosophicum proœmium conficiendum requisita implicite adesse erit perspectum; pro cuius rei maiori claritate scire est necessum, quod proœmium philosophicum itidem, ac rethoricum duplici via tractari possunt: vel enim, quæ supra fuerunt enarrata requisita in eisdem explicitè, vel occultè continentur: occultè siquidem quando gestibus, utpotè in funerali oratione, interdum orator planctu, luctuque quid acturus sit annuat, nempe de re mæsta, de calu horribili, & de cæteris excogitandum: interdum varijs sententijs, verbisque prægnantibus, alijsque modis pro rei gravitate intentum patefacit: atque hic dicendi modus ad viros graues, doctrinaque plenos spectat. his autem constitutis, si nostri Hippocratis verba altius considerauerimus, nulli verendum, quin primus eius aphorismus omnia ad philosophicum proœmium requisita implicite habeat: Hippocratemque decuit tali exordio intetum exponere, quippè qui & grauis, & de grauibz erat tractaturus.

Incipit igitur, Vita brevis, ars longa, &c. quasi dicat, o Iuvenes studiosi ars, de qua verba sum factururus est longa, & adeo, quod hominis vita ad eam adipiscendam brevis est, ratio autem cur id sit tribus modis comprobo. est longa, quia occasio operandi est præceps, præceps siquidem ob subiecti, circa quod Artifex agit, celerem mutationem: istud enim subiectum sic natura est constitutum, ut pene singula hora, propè dicam momento mutationem recipiat: quippè quæ, cum obseruatu sit difficilis, cum nisi longo temporis curriculo id percipi queat: hinc fit, ut ars longa sit.

Quæ autem hæc ars sit, non alia sanè, nisi, in qua iudicium est difficile; quibus verbis ostendit, de Medicina se fore locuturum, cum nulla alia sciē-

tia inueniri possit, in qua experimentū adeo sit periculosum, vnaque iudiciū difficile: namque etsi in Astrologia de futuris iudicare sit difficile, nihilominus illud experimentum non est periculosum, cum nemini obfit, quinimò sæpè prodest, quamvis, quæ prædicta, non occurrant. hic dixit Ptolomæus Astrologus multa mala futura euitare potest.

In verbo quinto.

Patet igitur quomodo illis verbis, experimentum scilicet periculosum, iudicium difficile, de quo sermonē fit habiturus, patefaciat. est autem longa, inquit, ars, de qua verba faciā; quia ea est, quæ duobus cruribus incedit, experientia, ac ratione: hoc est praxi, ac theoria: quod quidem asserit Galenus primo artis Medicinalis.

Quare cum talis sit, longa esse debet, & licet non multum temporis ad theoricam nanciscendam requiratur, pro praxi tamen perfectè scienda tota vita hominis non sufficit.

Hic reuera est horum verborum germanus sensus, & sic patet, verbis ipsis ad philosophicum proœmium requisita comprehendere. illud postremo notandum, quod hæc a me hætenus verba explicita pro proœmio sufficere, reliqua, quorum initium est nec solum oportet se ipsum præstare, ad tractatum referri nonnulli volunt; quod profectò nobis haud displicet.

Cæterum in horum aphorismorum explicatione hunc seruabo ordinē, primò intentionem, sensumque aphorismi patefaciam, si deinceps aliqua cōnexio eiusdem cum superiori erit, eam declarabo, quo peracto aphorismi diuisionem, si diuisio dabitur, adferam, inde verborum expositionem tradam; si quid postea dubitatione dignū erit, notabo, ac quamcunque difficultatem dissoluam. hicque ordo tractandi ab eo, quo, tempore doctoratus, Iuvenes laureandi uti solent, haud absimilis erit; idque ut eis maiorem adferam utilitatem.

Intentio hoc in aphorismo Hippocratis est, ut maiores, principalioresque Medicinæ difficultates proponat; ut ex ha-

hactenus traditis, clarè patuit.

Diuiditur hic aphorismus duas in partes.

Prima, his comprehenditur verbis. Vita brevis, ars longa, occasio præceps, experimentum periculofum, Iudiciū difficile: altera reliquis in aphorismo contentis includitur:

C. 14. Quantum ad primam partem. inquit Galenus. vita respectu artis ab Hippocrate dicitur brevis, quæ sanè ars adeo difficilis est intellectu, ut nisi longo temporis spacio disci possit. Vita tamen in se considerata dici potest brevis, de qua Iob. Vita hominis brevis est, & numerus mēsum eius apud te est. Horatius autē inquit. Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.

Ars autem longa multas ob causas. primò quia sine Logicæ, Philosophiæque cognitione intelligi optimè nequit, ad quas artes adipiscendas breue non sufficit tempus. Astrologia præterea ad rectè Medicinam agendam valde est necessaria, pro cuius cognitione tempus etiam non minimum consumitur.

Ab initio libri de aere aqua, & locis.
Cap. 3. Quòd verò Astrologia Medico sit necessaria, excepta experientia, ac ratione, per Hippocratem probari potest. ubi Medico Astrologiam esse necessariam monstrat, huiusque rationē apud Galenum etiam haberi potest, q. libro de diætā Hippocratis asserit, corpora humana ad astrorum motus alterari; quod quidem tertio de diebus decretorijs clarius ostendit. ubi ait. omnium certè superiorum astrorum potentia fruimur, & paulo infra. Corpora nostra propter astrorum potentiam valdè immutari: Ideo non sine Astrologia Galenus res suas tractauit, quod coniungi potest libro citato de criticis diebus quo in loco multa de rebus Astrologicis egit, medioque Astrorum dies decretorios demonstrat, quem dubio procul librum nemo Astrologia orbatus intelligere poterit; sed ut, vnde defluxerat oratio reuertar, dico præterea, quòd ars longa est, quia duobus medijs acquiritur, experientia, scilicet,

atque ratione: quod placuit Galeno secundo de diebus decretorijs, ac primo artis Medicinalis iam citato.

Ideo quanquā multa, ac penè innumerabilia in Medicina reperiuntur, quæ cōsiderāda, ac perpendenda sunt: attamen pro theoricæ parte non adeo res obscura est, quin tempore conuenienti acquiri possit; si autem de experimento verba fecerimus, tam difficilis res existit, quòd nisi longa obseruatione perfecta omnium cognitio (si ea datur) haberi poterit. atque agnoui ego viros partis theoricæ doctissimos, cū tamen ad praxim se conferebant, nè quidquam sciebant. iuxta nimirum illud. ars sine exercitio nihil, atque exercitium absque arte vanum. cū igitur duobus cruribus Medicina incedat, altero amoto claudicat; & sic nemini utilitati esse poterit.

Galenus 9. Meth. cap. 6. 3. aph. 1.

Cur verò experimentum tam sit difficile, quia occasio est præceps, scilicet momentanea, cū celeriter fluat: occasio scilicet operandi; hinc etiam Iudiciū difficile. cur modò sit momentanea, ac celeriter fluat, non aliam ob causam, nisi propter humani corporis, circa quod versatur, mutationē, quippe quod cū ex contrarijs qualitibus constet, fit, ut facilis sit alterationis, quo mutato, mutari debet operatio: Ideo præceps ab Hippocrate nuncupatur occasio, quia citò contingit, ac citò fluit propter allatam rationem, ob scilicet qualitatum contrarietatem.

Quare dixit Hippocrates, si homo ex vnico elemento constaret, nunquā doleret, & sic præceps non esset occasio, immo quod nulla operandi ansa daretur: verum cū ex cōtrarijs qualitibus sit constitutum, alterationi, ac corruptioni obnoxium est; quo fit, ut sæpè operandi occasio exoritur, hæcque est, in qua tempus non est, tempus autem, in quo occasio est: sic Hippocrates libro præceptionum nos docuit; cū igitur tempus in occasione minimè sit, illicò operandum est.

Quapropter sapiens Hippocrates in quadā aduersus pigros exclamans ad crateuā hæc scripsit. ab omni quidem arte alie-

na est procrastinatio, potissimum verò à Medicina, in qua dilatio vitæ periculum est.

Sequitur Hippocrates experimentum periculosum, ob scilicet subiecti mutabilitatem, non enim homo semper in eodem statu permanet; sed circa hoc animaduertendum est, quòd triplex est experimentum, aliud enim cum ratione est adhibitum, aliud observatione nulla inspecta ratione, talique modo vsui accommodatum: aliud ratione, ac observatione repertum, adhibitumque: primo modo cum ratione vsurpatum rarò fallax est, nulla autem adhibita ratione est fallacissimum: atque tertio modo omnium est rarissimum: Hippocrates de eo, quod nulla ratione est munitum præcipuè locutus fuit.

Iudicium difficile. quia particularium est, quorum scientia non est, & licet Medicus de vniuersalibus Methodo vera iudicet; ac decernat, attamen illud vniuersale particularibus rectè applicare est difficile: accidentium. n. particularium firmam habere Methodum est valde laboriosum. Ideo Galenus secundo de locis affectis in semetipso deceptus fuit putans laborare nephritide, dolore scilicet renali, & tamè colico detinebatur; quod deinceps ab excretis agnouit sequitur Modò secunda pars.

Nec solum se ipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & egrum, affidentes, & exteriora.

Non satis (inquit) est, quòd Medicus suo fungatur officio, sed æger debet simul cum Medico eadem vti ratione, hoc est, omnia Medici iussa exequi; atque tali via vnà concordēs aduersari morbo, atque cum eo reluctari. quod suadet Hippocrates primo Epid. & Galenus quarto com. sexti eiusdē operis.

Quapropter (optimè dicebat idem Hippocrates primo Epid.) Ars tribus constat Medico, morbo, & ægro. atque nomine ægri subintelligi debent eius Ministri, ac famuli: parique pacto vox Medicos comprehendit, & ipsius Medici sequaces, veluti sunt Tonsores, seplasiarij, obstetricesque.

Ideo Medicum, ægrumque concordēs non esse, atq; vtriusque sequaces, famulosvè suo rectè non fungi officio omnia incassum fieri est necessum; Affidentes igitur, scilicet vtriusq; partis, Medici nempè, ac ægri: operarij, vt ex Galeno elici potest. debent & isti Medici iussis parere; ni igitur Aromatarius, tonsor, obstetrix, huiusmodique (ceteri) veluti famuli, ancilleq; egrotantis fuerint fideles; ac quæ fuerunt imperata maturè, seu ad tempus, moliantur, exequanturque: nihil prodest Medici sedulitas, egrique mens recta ad placita Medici perpetranda.

His addit Hippocrates, & exteriora. per exteriora ad Galeni mentē in com. eiusdem loci ac in primo de diebus decretorijs debent intelligi pluuiæ, venti, strepitus, & huiusmodi alia, quæ alicui molestiæ esse possunt egro; quæ omnia multi conducunt ad ægri commodum, vel incommodum. hinc dixit Hippocrates sequenti textu. inspicere itaque oportet & regionem, & tempus, &c. atque de verborum explicatione hætenus satis sit dictum, circa quæ præsentī loco nonnullæ occurrunt dubitationes: primumque de vita. inquit enim vita brevis, ars longa. si vita est brevis vel est in se, vel respectu artis: sed nullo horum modorū, ergo falsum dixit Hippocrates. quod autem in se non sit brevis, patet per sacram Scripturam in Ecclesiastico, vbi vita hominis centum esse annorum legitur. sed tempus centum annorū breue non est, ergo vita brevis nequit dici. Præterea si vita hominis respectu artis est brevis. ergo satis non est pro habenda arte. sed consequens est falsum, ergo antecedens. falsitas sic patet. multi reperiuntur, qui optimè callent artē, ergo longior est vita, q̃ ars.

Ad hæc. vel, quod scribitur ab Hippocrate est verum, vel est falsum: si dicas verum est, sequitur, quòd didicit artem alioquī nesciret an ea longior, & vita breuior, & sic breuior ars, quā vita; quia didicit eam. si falsum esse asseras, non igitur super eius verbis quidquam ædificandum quia artem nondū cal-

V. In 6.
Epi. I.

1. aph. 2.

Dubitationes circa textū.

Cap. 18.

2.

3.

Cap. 5.

Tex. 9.

Sect. 2.

Cap. 9.

luit, & sic habeo intentum. ex quo et sequitur Galeni falsitas, quippe qui primo de usu partium inquit. quod Hippocratis vox Dei voci æquiparari potest. licet id christianè dici nequeat.

4.

Circa occasionem sic dubitatur, qualis occasio, talis esse debet operatio. sed occasio est momentanea, ergo & operatio, qua facta hypothese sic arguo. Medica operatio momentanea est, ergo nullum tempus in ea est: præterea ubi nullum est tempus, ibi nulla fieri potest actio intellectualis, aut operativa, sed in Medici actione nullum ex probatis est tempus. ergo in Medici actione nihil operatur intellectus, aut sensus: quod est absurdum. alioqui nulla circa ægrum recta contingeret operatio.

5.

Circa experimentum ratio talis formatur. Si experimentum est periculosum, ergo non experimentum erit non periculosum: quia contrariorum eadè est doctrina, sed experimentum, & non experimentum sunt contraria; ex quo sequitur, quod ratio talia considerandi debeat esse contraria.

Ex his igitur dici potest, quod rarius est casu, quam experimento operari, quod est contra rationem, ac ipsum Hippocratem.

6.

Iudicium difficile, circa quod tali modo dubitari potest. Agnoscere contraria non est difficile, sed iudicium in Medicina nil aliud est quam contrariorum cognitio. ergo iudicium in Medicina non est difficile.

Maior per se patet, cum etiam ignavis hominibus propè dicā Belluis non sit difficile agnoscere contraria.

Minor sic probatur cognitio cuiuscunque ægritudinis contrariorum est scientia, omne iudicium in Medicina est cognitio ægritudinis.

Ergo iudicium in Medicina contrariorum est scientia.

Cap. 8.

Maior est clara, quia contrariorum contraria sunt remedia, Medicinaque (teste Galeno ad Trasibulum) est salubrium, & insalubrium cognitio, quæ contraria sunt.

Minor per se sole est clarior, quia

omne iudicium in Medicina refertur, vel ad ægritudinis curationem, vel ad eius præseruationem.

Nec solum oportet Medicum se ipsum præstare, &c.

Si hæc, quæ ab Hippocrate scribuntur essent necessaria ad sanitatem consequendam; nullus rusticus nec cæteri Medico, Medicaminibus, rectaque viuendi ratione non videntes euaderent, cuius cōtrarium experientia sæpè nos docuit.

Hæ sunt, quæ circa Hippocratis verba mihi occurrunt dubitationes, pro quarum solutione, quæ dicam satis conducant. atque nè confusè rem tractemus, à primo argumento auspicabimur. ubi probatum fuit per Ecclesiasticum vitam hominis esse longam, quia centum annorum. huic igitur auctoritas glossatur, quod respectu quidam dierum vita centum annorum brevis nedum, sed momentanea; tametsi homines raro tamdiu multis ab hinc seculis, uiuant; quorum totum quidem tempus pro studijs aptum non est. & sic patet quomodo brevis sit hominis vita.

Ad secundum ubi dicitur, si vita breuior arte esset, nemo artem sciret. Respondetur, quod scire vnumquodque dupliciter intelligi potest, vel exactè simpliciter, vel non exactè simpliciter. Primo modo nemo scire potest eam.

Respondetur etiam, quod potentialiter, non actualiter omnia scire possunt; ideo in dies Medici multa observant, quæ antea non obseruarunt: vel Respondetur, quod licet Theorica sciiri possit exactè simpliciter, non autem praxis, ratione eorum, quæ occurrere possunt.

Ad Tertium ubi probabatur Hippocratem non calluisse artem, & per consequens vera non dixisse.

Respondetur, quod verum est, quoad particularia, non quoad Methodum vniuersalem.

Ad quartum, ubi quærebatur de occasione, nempe, quod cum occasio sit momentanea, operationes debent esse tales.

Respondetur, quod citò Medicus operari

operari debet, idque potest, quia ante occasionem præmeditandum quidquid præstat, nec expectare occasionem decet, inde perscrutari quid agendum, & quamvis occasio dicatur momèranea, tamen est modus loquendi, quia non adeo est talis, quin etiam tempus habeatur, quo operari, contemplarique Medicus multa queat; quippè quæ contemplatio etiam horæ minuto interdum fieri potest.

5. Ad quintum, ubi dicitur, si experimentum est periculosum, ergo non experimentum erit non periculosum.

Respondetur, quod experimentum cum ratione non est periculosum in se; sed ratione accidētium, quæ superueniunt. experimentum autem absque ratione simpliciter nec periculosum dici potest, quia solum respectu affectionis error contingit, quæ varia esse potest empirico ignorante.

6. Ad Sextum, ubi Iudicium non esse difficile asseritur, quia contrariorum contraria sunt remedia, quæ contraria cognita non sunt difficilia, ex quo sequitur, quod nec Iudicium.

Respondetur quod contraria, quatenus contraria cognita non sunt difficilia, ut exemplo scio Petrum febre vexari, quæ passio calida, & sicca est, ideo frigidis, ac humidis curanda. Verum qua mensura id fieri queat, valde est difficile.

Quare dixit Galenus, quod agnosce re bilim esse euacuandam, & etiā pro illius euacuatione, quæ Medicamina exhibenda non multum est difficile. verum quantitatem ipsius bilis, ac gradum assignare, atque pro ipsius mētura Medicamentum moliri, nedum difficile est, sed nemini cognitum id esse putat; & Ideo Iudicium in Medicina est difficile.

7. Ad septimum dicitur, quod quāvis multi absque Medico, regulisque ipsius Medicinæ sanentur, id casu contingit, & fortuna; qui tamen minori temporis spacio sanitati fuissent restituti, si quæ seruanda seruassent. his additur, quod tales, de quibus in Argumento, sunt gentes forti natura, quæ qui-

dem robusta multa ob incommoda, quibus se se quotidie exponunt, facta est: consuetudo enim altera est natura: hinc facilius multa mala, quæ ab alijs ferri nequeunt, exiguo naturæ dispendio patiuntur. atque pro præsentis aphorismo quæ hætenus dicta, sufficiant.

Expedito Proemio incipit Hippocrates tractare de humani corporis euacuationibus, primumque de spectantibus ad humores qualitate peccantes. & ideo sic ait.

In perturbationibus ventris, & vomitibus spontinis, si talia purgentur, qualia purgari oportet: confert, & leniter ferunt: sin minus, contra. Sic & vasorum inanitio, si talis fiat, qualis fieri debet: confert, & bene tolerant: sin minus, contra. Inspicere itaque oportet, & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non.

Intentio in hoc aphorismo Hippocratis est de humorum humani corporis purgatione natura, arteuè facta agere: tum per inferna, tum per superna: idque intelligit habita ratione, ut dixi, ad ipsorum humorum qualitatem, non quantitatem: quod quidem per verba talia, & qualia satis patere potest: quorum significatio attinet ad qualitatem, veluti quanta & tanta ad quantitatem. signa deinceps, quibus sciri potest, an peccans humor fuerit euacuatus, uobis præbet, qualisq; euacuandus, & quomodo, & quando quibusdam obseruandis nos oportet.

Hic Aphorismus nullam cum proemio habet cōnexionem, etenim ibi de rebus generalibus toti arti inseruientibus, hic de corporis ex humorū qualitate malè affecti purgatione verba facit.

Diuiditur hic aphorismus tres in partes.

Prima hæc est. In perturbationibus ventris, & vomitibus spontinis si talia purgentur, qualia purgari oportet: confert, & leniter ferunt: sin minus, contra.

Secunda ibi. Sic & vasorum inanitio,

tio, si talis fiat, qualis fieri debet, confert, & bene tolerat: sin minus cōtra.

Tertia hæc est. Inspecere itaq; oportet, & regionem, & tempus, & etatem, & morbos: in quibus cōueniat, aut nō:

Quantum autem ad primam partē. inquit Hippocrates. in perturbationibus ventris, & vomitibus spontinis: hoc est, in Euacuationibus humorum, quæ naturæ ope fiunt, nempe ab expultrice facultate productis (vt ait Galenus, quæ quidem facultas etiam natura dicitur teste eodem Galeno secundo de symptomatum causis) si humor

C.1. qui sua qualitate, siue calida, siue frigida, siue alterius temperamenti fuerit, corpus totum, vel partem eius aliquam, molestat, euacuetur, confert talis euacuatio, scilicet opē naturæ fert: Cuius ratio est, quia affectus, qui ab hoc humore mala qualitate prædito fuit productus, tali euacuatione amouetur; idque potissimum fiet, si humoris expulsio facta fuerit vincente natura, tempore scilicet digestionis ipsorum humorum, tunc enim nedum confert ad id efficiendum, sed natura optimè talem euacuationem tolerat, quippè quæ in Morbi decremento facta est, quando scilicet natura valida est, ac iam morbum profligauerit: Ideo tūc nullo naturæ dispendio tali euacuatione amouetur affectio, cū causa auferatur:

Humore autem non præparato, utpote ab initio, vel in morbi incremento: si peccantis etiam humoris fiat euacuatio, sequetur siquidem sæpè conferentia, sed nunquam tolerantia: cū absque naturæ molestia humoris crudi euacuatio fieri nequeat; siue hæc à natura, siue ab arte fuerit facta.

Sequitur Hippocrates. Sic & vasorum inanitio, &c. quibus verbis nobis insinuat, quod si per Medicamentorum exhibitionem humor peccans euacuabitur, non aliter, ac contingere solet de spontanea euacuatione, conferentia, ac tolerantia sequetur: sin minus, hoc est, si humor, qui peccat non euacuabitur, nil boni videbitur, sed morbus eodem statu vigebit.

Inspecere itaque oportet, & regio-

nem, & tempus, & etatem, & morbos: in quibus conueniat, aut non.

Hæc est tertia, ac postrema aphorismi pars, vbi nos docet, quid agendum antequam Medicamentum purgans exhibeatur: vt scilicet nobis cognitus sit peccans humor. plura sanè signa ad id sciendum nobis perpendenda proponit: hæc tamen non solum ad humoris qualitatem dignoscendam, sed etiam ad Medicamenti exhibendi speciem, eiusque qualitatem eligendam.

Circa hæc verba sciendum est, quod Medicus non semper debet fidem adhibere conferentiæ, ac tolerantia: solum inspecta euacuatione. sed oportet inspicere Regionem, tempus, ætatem, ac morbos: in quibus conueniat, aut nō: vt scilicet sciat, an humor euacuatus cū his concordet: interdum enim nō euacuatur humor peccans, & sequi videtur conferentia, ac tolerantia: quod re vera non est: ideo iam dicta inspicere oportet, nè temere fides his, quæ præter rationem succedunt, adhibeatur. inquit enim Galenus: quæ non ex ratione leuant, his fidendum non est, neque valde formidandum mala, quæ præter rationem veniunt: nèpè si humor peccans euacuabitur, & malum succedat, non valde est formidandum tale malum, cū præter rationem euenerit. quapropter (vt assertum est) inspicere oportet regionem, quippè quæ nedum tibi indicio erit, qualisnam humor prædimum habeat, sed etiā ex ea agnoscas, nūm leniens, aut purgans exhibendum sit pharmacum: Ideo si calida sit regio, placidum, ac benignum Medicamentum erit propinandum: cū talibus in regionibus vires facile dissoluatur ob quamcunque humorum perturbationem, cū subtiliores, calidioresque sint; tūm quia calor vndique dispersus debilis est; tunc enim calidissimi aeris vi ad circumferentiam calor est attractus.

Ad hæc tempus considerandum, quæ si ratio calida, tempusque æstiuū: cante agendum, & nisi necessitate coactus Medicus aut nullam, aut placidissimam moliri debet euacuationem.

Si

Si autem autumnale tempus erit, paulo magis validum medicamentum poterit adhiberi, tunc enim calor validior, quia magis in centro vnitus, atque humores crassioris substantiæ, ut est atra, vigere solent.

Modo tempore hyemali, tunc quia raro subtilis dominatur humor, validum medicamentum vsurpandum, veluti vere ad sanguinis missionem, ubi fieri potest, confugiendum.

In frigidissima præterea regione, frigidissimoque dominante aere, sicuti in altero extremo cautè incedendum, id enim, nisi magna urgente necessitate, fieri nequit. namque hyeme iam aere gelido existente in profundo, locisque proprijs, ac naturalibus latent humores, ubi absque naturæ molestia sunt firmati.

Tempore itidem æstiuo, cum tunc magnus vigeat æstus, spiritus resoluntur, atque facillimè humores, qui subtilissimi sunt, agitari possunt. & sic aliquam principem partem petere;

Nec minus ætas confert ad humoris prædominantis cognitionem, Medicamentique scientiam: pueri enim teste Galeno cruditatibus exuberant; ob id inopportunos cibos (inquit ille in progn.) ac exuberantes copia plurima colligitur crudi humoris in puerorum corporibus; Ideo senes pituita, Iuvenes sanguine, alijque alijs scatent humoribus, prout sic varia est eorū ætas.

Morbos etiam Medicū oportet considerare, hæcque prima, ac principalis cognitio esse debet: cognito enim morbo, circa humoris peccantis cognitionem nulla esse poterit ignorantia.

Morbi autem pulsu, vrina, alijsque signis, de quibus alias, præcipuè autem ex affecta parte dignoscuntur. de parte affecta inquit Galenus primo de locis, in ægris duo Medicus considerare debet. primò quæ nam pars afficiatur, secundò an per se, aut per consensum,

Quando autem Galenus ait morbos, intelligit de his, qui à cacochimìa proueniunt.

Circa quod Notandum, quòd per qualia non debemus intelligere nudas

qualitates, quippè quæ minimè euacuari possunt, sed speciè humoris, qui vel biliosus, vel atrabilis, vel pituitosus dicitur: absolute siquidem si purus, si mistus respectiue his nominibus vocatur. Quapropter redundantia horum humorum, quæ sua qualitate corpus infestat, tollenda est, alioqui incassum de euacuatione sermo fuisset institutus, cum nuda qualitas alteratione solum egeat, hæc autem simul cum humore euacuari solet, quod voluit Galenus. dicens. nedum euacuationes ratione hæmorrhoides sanant eiusmodi mala, verum etiam qualitas ipsa eius, quod euacuatur, & primo. Quemadmodum qualitatè pro humoris ratione, qui corpus infestat, euacuari oportet, ita & quantitatem humoris molestantis multitudine cognoscere decet. Notandum, quòd ubi est cacochimìa, ibi praua qualitas, non econtra; quia interdum praua qualitas habetur non existente, nisi mediocri quantitate in cacochimìa autem semper quantitas cum qualitate simul adest, inquit enim Galenus tertio de tēp. Animal bifariā calidius fieri, vel, quod plus calidorum succorum fuerit adeptum, vel quod calidiores eos habeat, quàm antea, eademque ratione frigidius fieri intelligendum.

Circa autem verba Hippocratis his medijs arguitur.

In quacunque Hydrope tota aqua vnica vice euacuata homo moritur. ex sexto. Aph.

sed aqua Hydropis est humor peccans in Hydrope; Ergo humoris peccantis euacuatio aliquando interficit hominem.

Præterea, aliqui sudores liberant febre laborantes.

sed nullus sudor est humor peccans in febre; Ergo non humor peccans euacuatus est auxilio febris.

Insuper omnis sanguinis missio confert tertianis, quartanis, ac pituitosis febribus.

Sed sanguis non est humor peccans in istis febribus; Ergo humor non peccans euacuatus confert his febribus.

In progn.
Hippoc.
com. 3. 28

Cap. 2. &
3. lib. 3.
Cap. 1.

6. Aph. 11

Aph. 23.

Cap. 5.

Aph. 29.

3.

Urina multa excretio interdum febres sternit, ac adimit.

Sed yrina non est humor peccans in febribus; Ergo humor non peccans euacuatus confert febribus.

3. In febre pestilenti summo vigore vigente sanguis totus pessima qualitate est infectus.

Qui autem euacuat talem sanguinem interficit ægrum;

Ergo humor peccans non semper est euacuandus.

6. In omnibus doloribus maximum auxilium est sanguinis missio;

Sed non omnes dolores proueniunt à sanguine; Ergo interdum non peccante humore euacuato sequitur conferentia, & tolerantia.

7. Galenus de venæ sectione aduersus Erasistratum. spasmus (inquit) hydropemq; sanguinis missione sæpius sum medicatus.

Sed in his sanguis non est humor peccans; Ergo humore peccante omisso licet interdum non peccantem euacuare.

8. In superpurgationibus totus humor peccans euacuatur.

Sed à superpurgatione nulla aut conferentia, aut tolerantia sequitur; Ergo perperam Hippocrates locutus fuit.

Ad primum respondetur, quòd Hydropici non pereunt, quia humor peccans euacuatur, sed ob nimiam euacuationem, quippè quæ naturæ inimica est; omne enim nimium repentinè occurrens nostræ naturæ maximopere est nouum; vnde Hippocrates plurimum, ac repente euacuare, vel replere, calefacere, vel refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere periculosum, quia omne nimium est naturæ inimicum; ratio est, quia in actionum mediocritate virtus fulcitur, in extremo autem opprimitur.

Ad secundum respondetur, quòd materia sudoris quamuis non sit humor putrescens (utpotè in tertiana, ubi biliosus putrescit) est tamen causa vna putredinis, cuiuscunque enim humoris putredo sit dominante humi-

do, calidoque aduentitio, quibus amotis, amouetur putrescendi occasio: per sudorem igitur humiditas nedum superflua euacuatur, sed per poros cutis fuligines calidæ euacuantur, & sic corpus totum refrigeratur, quo fit, vt natura dominium super humore peccantem adipiscatur, qui cum in naturæ potestate sit, tanquam euacuatus haberi debet, vnde vel natura eum expellit, vel postea arte Medicus id facit.

Ad tertium respondetur, quòd sanguinis missio æqualiter totum euacuat corpus, & per consequens humorem peccantem, nedum iam putridum, sed, qui fieri talis aptus est: & sic imminuta materia, superat natura, quod reliquum est. addo, quòd ratione refrigerationis etiam confert, quia in febribus omnibus semper opus est. reuellit præterea materiam, quæ facillè tenderet ad principalia membra, & sic non exiguæ læsioni ægrotanti esset.

Ad quartum. yrina & si non sit humor peccans, exiccat tamen corpus, quo fit, vt putredinis via auferatur; Ideò quamuis dicat ab humore euacuato sequitur tolerantia, & conferentia, non tamen negat, quin alia ratione natura opus fieri queat.

Ad quintum respondetur, quòd sermo Hippocratis non est de putrido, ac infecto sanguine, qui per sectam venæ euacuatur; sed de dominio aliorum humorum sua qualitate corpus humanum infestantium: & ideò cum sanguis per medicamentum non euacuetur, argumentum contra Hippocratem non concludit.

Ad hæc euacuata sanguinis portione prorsus putrefacti à pestilenti febre non est euacuatus totus humor peccans, licet aliqua pars, sed si facta phlebotomia sequatur mors, non id fit, quia humoris peccantis portio euacuetur; sed quia exigua portio boni fuit simul cum eo eductus, ac vna spiritus, quibus virtutis robur sustentabatur.

Ad sextum. Iuuat sanguinis missio ratione reuulsionis, etiam euacuationis materiæ, inquam, quæ ad locum dolentem confluere posset, & sic dolorem adau-

adaugere; ideo respicit siquidem materiam peccantem, non coniunctam, sed antecedentem, quæ ad locum posset attrahi.

Ad septimum. Circa hanc instantiam Galeni autoritate adductam, sciri debet, quod sanguinem mitti in conuulsione, atque in hydrope potest intelligi morbo progresso, vel eo incipiente: primo modo, vel perrarò, vel nunquam conuenit, præcipuè in hydrope: sed secundo duntaxat modo non tamen semper: sed pro plenitudinis ratione, vel propter causam, qua morbus fieri potest grauis: utpotè si hydrops ex hæmorrhoidum, vel mensiu suppressione proueniret: licet coniuncta materia, ut exemplo in conclusione, non sit sanguis potest nihilominus per seclatam venam etiam materia peccans simul cum sanguine euacuari, non quidem coniuncta, sed antecedens in venis contenta. Interdum reuulsione gratia mittitur sanguis, præcipuè in conuulsione. In Hydrope autem, si corpus (ut dixi) ab initio sanguine abundauerit, quod tamen in morbi progressu esse nequit: fit utique sanguinis missio, ut natura subleuata à pondere fortior fiat ad superandum, ac expellendum, quod reliquum est. Quapropter ad argumentum breuiter responderi potest, quod ab initio euacuatur sanguis, vel plenitudinis vniuersalis auferendæ, vel reuulsione gratia: & sic non ut coniuncta, ac immediata causa, sed ut mediata: qua morbus adaugeri possit, sanguis mittitur.

Ad octauum responderetur humorem peccantem euacuari, duplici modo intelligi potest, vel vnica vice, ac forti violentia, vnàque cum eo utilem, ac non peccantem moueri, ac prouocari, & sic confert euacuatio, quia natura

propter nimiam irritationem ab assumpto medicamine (ut in superpurgatione fieri consuetum est, viribus nimium valentibus, respectu scilicet naturæ eius, qui assumpsit, succumbere cogitur, atque facultas expultrix adeo irritata est, ut sic oppressa utilem cum peccante expellat humorem, vel potius à retentrice relaxetur, & ideo licet euacuatio materiæ peccantis esset cum conferentia respectu morbi, non tamen cum tolerantia virium fieri potest tum quia simul cum peccante humore utilis euacuatur, tum quia omne nimium, utique & omne violentum naturæ est inimicum, ut in prima responsione primi argumenti dictum fuit: si ergo pluribus vicibus euacuaretur, atque purus peccans absque boni admissione, fieret quidem euacuatio cum conferentia, atque tolerantia, quia si pluribus vicibus, & paulatim fiat euacuatio, solum dispositus, ac præparatus mouetur, alioquin si violenter res contingat, indifferenter euacuatur maximo naturæ dispendio propter vim violentiæ.

Modo circa id, quod ait tempus inspicere oportet talis, oritur dubitatio, quocumque tempore homo ex repletionem agrotauerit, semper euacuatio adhibenda. ergo nulla habita ratione ad tempus est euacuandum.

Respondetur, quod ratione humoris euacuandi, non ratione euacuationis, ut scilicet Medico sit notum, quale nam medicamentum sit exhibendum pro eadem euacuatione, quippe quod vno tempore validius est, alio debilius: modo bilim, modo atram, modo pituitam, modo mistam educens materiam, ad id enim agnoscendum aliquid conducit temporis constitutio, &c.

Elenchus in Consilia Medicinalia.

Typographi incuria (Amice Lector) nouem paginarum facies eodem numero, nempe 24. obsignatae sunt. ne tibi confusio suboriretur in sequenti suo Indice columnas ipsarum nouem facierum, quae decem & octo sunt, proprio numero distinximus. nempe . 1. 2. 3. 4. usque ad decem & octo.

INDEX RERVM PRINCIPALIVM, quæ in Consilijs, atque Commentario duorum primorum Hippocratis Aphorismorum continentur.

Prior numerus paginam, posterior columnam indicat.

A Cerum solutiuum pag. 22.2	ra euitare potest 36.
Ætas omnis labitur in frigidum 24.13	Author quomodo è Germania Venetias peruenerit 7.1
Agens agit pro patientis dispositione 14.2	B Illis vomitio assidua in quodam pituitoso 3.2
Animal duplici modo dici potest calidas 41.2	Bilis usus 2.1
Aphorismi definitio 35.1	Bona, & mala ab anima in corpus 10.1
Aphorismi Etymologia 34.2	C Acochimia habet humorum quantitatem, & qualitatem simul 41.1
Aphorismi secundi diuisio 39.2.40.1	Calor aduentitijs quantum crescit, tantum congenitus decrescit 8.2
Aphorismos inuicem esse separatos non est necessarium 35.1	Calida in regione pharmacum placidius cur adhibendum 40.2
Aphorismus secundus octo argumentis impugnatur 41.2.42.1	Calorem congenitum adauget animi quies 10.1
Aqua aquariana stomachum, intestinaque roborat 9.1	Calorem congenitum destrunt animi affectus ibid.
Aqua calderiana grauissima parit accidentia 24.17	Calor innatus anno quinquagesimo vehementer remittitur 3.2
Aquæ spâ minera qualis 24.16	Calor innatus omnium operum naturalium causa 9.2
Aqua spâ omnes penè morbos sanat pag. 24.14	Caloris aduentitij substantia ignea 25.2
Argumentatio in verbis Hippocratis de occasione 40.1	Caloris congeniti humidum radicale subiectum est 9.1
Ars sine exercitatione nihil 38.2	Caloris congeniti substantia aerea, & aquea 25.2
Arte ab omni procrastinatio aliena, potissimum à Medicina 38.2.39.1	Caloris innati substantia temperata ibid.
Arthritis quid 19.1	Capitis calidi, & humidi signa 2.2
Astrologia Medicinæ necessaria 38.1	Capitis doloris à sanguine signa 5.1
Astrologus optimus aliquamala futur-	+ Capitis

Capitis sicci signa	2.2	beant	40.2.41.1
Caput curari nequit absque corporis		Euacuatio nimia quō noceat	43.2
Medicina	9.2	Exercitium absque arte vanum	38.2
Chalcanti oleum omnes penē morbos		Exercitium moderatū ante cibos com-	
sanare potest	24.2	mendatur	13.1
Coitus hora non curanda, si natura		Experimentum an sit periculosum	40.1
valde cupiat	32.2	Experimentum cur periculosum	39.1
Coitus tempus post mensium purga-		Experimentum difficile	38.1
tionem aptum	ibid.	Experimentum triplex	39.1
Conceptio facilior æstate, quā hye-		Experiri melius, quā ægrum absque	
me fit	ibid.	remediis mori permittere	16.2
Conceptio, vt fiat, semen maris, & foe-		Expositio secundi aphorismi Hippo-	
minæ eodem tpe effundi debet	31.2	cratis	40.1
Consuetudo altera natura	39.2	Ezachiae rogatu eiusdem mors dilata	
Cordis calidi, & humidi signa	2.2	fuit	1.1
Corpus cacochimum quale sit	2.1	F ebricula triginta mēsum quomo-	
Corpus non potest curari absque ani-		do curanda	24.2
mi quiete	9.2	Fluxione incipiente reuellenda mate-	
Corpus plethoricum quale sit	2.1	ria, secus si fluxa, ac morbus inuere-	
Corpus proprium quisq; mentis com-		ratus	33.1.10.2
pos diligit	1.1	Forma plurima, vbi plurima materia	
Corpus vel plethoricum, vel cacochi-		pag.	26.1
mum est	1.2	Frigidis in locis valida medicamenta	
Cruditates si homo caueret nunquam		adhibenda	40.2
doleret	27.1	G alenus in se ipso deceptus putat	
D ei sapiētiae nulla inuestigatio	31.1	se nephritide laborare, cum co-	
Deus de terra creauit Medici-		lico conflictaretur dolore	39.1
nam	1.1.31.1	Gallica lues congenitum calorem im-	
Dieta est magis necessaria, quā reli-		minuit	9.1
quæ duæ partes Medicinæ	20.1	H ieronimus Brasauola Authoris	
Dieta in sex rerum non naturalium me-		præceptor	24.16
diocritate consistit	13.1	Hippocr. Cosmographi imitator	35.1
Digestio bona, & mala bonorum, &		Hippocratis aphorismi cur Medicinæ	
malorum omnium in corpore origo	ibid.	studiosis in primis explicentur	34.2
Dolor tandiu est, quādiu sensus est	6.1	Hippocratis aphorismus secundus octo	
Dolor quare remittatur	ibid.	argumentis impugnatur	41.2.42.1
Dolor remittitur causa non mora, si		Hippocratis vox Dei voci ex Galeno	
sensus obtundatur	ibid.	æquiparanda	40.1
Dolorum causæ	12.1	Humidi radicalis forma est calor in-	
Dolorum tria tempora	23.1	natus	9.1
Dubitationes in primo Hippocratis		Humidum radicale est caloris innati	
aphorismo	39.1.40.1.2	subiectum	ibid.
Dubitationes in secundo Hippocratis		Humores sanguinē proportionibus vin-	
aphorismo	41.2.42.1	centes inutiles	4.1
E patas moderatè calidi signa	3.1	Humor in corpore qualis sit sciri po-	
Euacuationes quomodo pro tem-		test, non autem quantus sit	39.1
poris, regionisque ratione fieri de-		Humorum vsus in corpore humano	21
		Hydro-	

- Hydropis aqua repente tota euacuata
ægrum ipsum interficit 41.2
- Hydropi quando sanguinis missio con-
ueniat 43.1
- I** Aspis sanguinem sistit 10.1
- I** Intentio Hippocratis in secundo a-
phorismo 39.2
- Iudiciū in Medicina cur difficile 39.1
- Iudicium in Medicina vtrum sit diffi-
cile 40.1
- L** Ac Asinæ in causone, ac morbo co-
mitiali adhibitum 27.2
- Lapilli, & arenulæ renum quō fiāt 12.2
- Luna cerebro præest 5.2
- Luna corporibus humanis præest 5.1
- Luna deficiente Epileptici magis con-
fictantur 5.2
- Luna lumine deficiente qualia corpo-
ra languescant ibid.
- Luna tanquam Solis præses ibid.
- M** Edicina a Deo 1.1. 31.1
- Medicina duobus crucibus in-
cedit 38.2
- Medicinæ ars cur longa 38.1
- Medicina quid 40.1
- Medicina ex tribus constat Medico,
agro, & morbo 39.1
- Medico, quæ consideranda, vt recte cu-
ret 1.1. 2. 41.1
- Medicus de vniuersalibus vera metho-
do iudicat ibid.
- Medicus errat, si humores educens,
eorū generationē non inhibeat 13.1
- Melancholiæ vsus in corpore 2.1
- Menstruorum retentio à quibus cau-
sis fiat 14.2
- Methodus triplex 35.2
- Missio sanguinis equaliter totum eua-
cuat 42.2
- Morborum omne genus à cruditati-
bus 13.1 27.1.2
- Mors sequitur calidi inati priuationē 23.1
- Mulieres pro sanitate femoralia in-
duere deberent 32.2
- N** Atura robur vbi consistat 26.2
- Natura est ipsemet calor conge-
nitus 9.2. 24. 16. 26.2
- Natura morborum medicatrix 9.2.
24. 16. 26.2
- Nimium, & repentinum naturæ ini-
micum 42.1
- Nutritio ex sanguine 8.2
- Nutritio sanguine effluente fieri ne-
quit ibid.
- O** Ccasio operandi in Medicina est
vbi tempus non est 38.2
- Occasio præceptis in Medicina ibid.
- Occasio est, vbi tempus non est ibid.
- Oculos absque capitis Medicina cura-
re non decet, nec caput absq; corpo-
ris curatione, nec corpus animi que-
re omissa teste Platone 9.2
- Olea doloribus podagricis, aut arthri-
ticis applicata suspitione non caret.
cur 23.1
- Olei zucarari vires 30.1
- P** Aralyfis quid 21.2
- Phlebotomia quomodo hydropi
conueniat 43.1
- Phthisis curatio 16.1.2
- Pituita vitrea loco calido inclusa do-
lores maximos excitat 24.12. 23.2
- Plerhora quid 2.1
- Podagræ causæ 12.1
- Proœmium duplex 36.2
- Pisana multi, ac boni nutrimenti est
pag. 22.2
- Pueri cur cruditatibus exuberant 41.1
- Puluis solutiuus 14.1
- Putrescunt, quæ per spiratu caret 24.6
- Q** Vale quomodo in Medicina in-
telligendum 41.1
- Qualitas humorum simul cum quan-
titate euacuatur 41.2
- R** Aucedo quid 12.1
- Regioni, consuetudini &c. ali-
quid condonandum 23.2
- Remedium vnum, & idem in princi-
pio, & augmento morbi non est
applicandum 23.1
- Responsa septē dubitationibus primi
textus aphorismorū Hippocr. 40.2
- S** Anguinis effusio omnis præter na-
turam est excepta, quæ singulis
mensi-

mensibus accedit mulieribus	8.2	Serosus humor sanguinis vehiculū	2.1
Sanguinis missio adhibenda in magnis morbis presentibus, vel imminetibus	4.2	Sitis ventriculo frigidis scatente humoribus, quomodo fiat	9.1
Sanguinis missio extremum est remedium	ibid.	Solutiones dubitationum contra Hippocratis aphorismum primum	40.2
Sanguinis missio in Plenilunio administranda,	5.2	Solutiones dubitationum contra Hippocr. aphorismum secundū	42.1.2
Sanguinis missio magis refrigerat quam alia praesidia	24.13.4.1	Somni suaues, ac salubres ratione humidi	29.2
Sanguinis missionem in corpore cacochimo, vel cachoetico nec vires permittunt, nec ratio, nisi reuulsio- nis gratia	10.2	Sperma quid	15.1
Sanguinis missio Vere apta est. cur	5.2	Suppuratio cur noceat naturae	43.2
Sanguis e vasis feminarijs in coitu, quomodo exeat	14.2.15.1	T empus operandi in Medicina est in quo occasio est, occasio in quo tempus non est	38.2
Sanguis in morbis mittitur, vel euacuationis, vel reuulsio- nis gratia	5.1	Tempus, qua ratione in euacuando inspicendum	43.2
Sanguis non est humor peccans in febribus	41.2	V entriculi frigidi signa	3.1
Sanguis non statim mittendus in plethora	4.2	Vertigo per consensum	25.1
Sanguis sincerus in hoie esse nequit	2.1	Vertigo unde fiat	18.1
Sara nonagenaria concepit	31.1	Victus exacte adhibitus in tota vita improbandus	27.1
Sassafras vires	11.1	Virtus ob qua offendatur	23.1
Scamoneū cholera rubea euacuat	6.2	Vita an arte longior fieri possit	39.1
Scamoneum frigidis in regionibus fit debile	ibid.	Vita brevis	38.1
Scamoneum stomacho nocet, licet correctum	ibid.	Vita brevis quo intelligatur	39.2
Scire in Medicina quotuplex	40.2	Vitae finis siccum & frigidum	4.1
Senibus cur victus humidus conueniat	26.2	Vitae initium calidū, & humidū	ibid.
		Vita nutritionis ope	8.2
		Vnguentum ad podagram	20.2.22.2
		Urina copiose euacuata interdum soluit morbus, tametsi non sit humor peccans	42.1
		Z acchariae Vxor iam sterilis peperit Ioannem	31.1

ERRATA SIC CORRIGITO.

Prior numerus paginam, posterior columnam, tertio lineam indicat.

1.1.7. incolumen, lege incolume, 1.2.3. anittere, l. mittere, 5.1.32. vicinia, l. vicina, 5.2.1. Eresides, l. praeses, 8.2.30. imminitur, l. imminuitur, 8.2.31. vnum, l. vnus, 8.2.36. ijquidem, l. siquidem, 8.2.39. gemita, l. genita, 22.1.31. turricula, l. turricola, 22.1. vlt. antedecendum, l. intercipiendum, 24.3.28. destinatus, l. destitutus, 24.5. vlt. aquisum, l. acquisitum, 24.6. 4. prospiratu, l. perspiratu, 24.6.11. meatos, l. meatus, 24.9. 17. inferuentia, l. inferuientia, 24.14.32. Hercoles, l. Hercules, 24.15. panul. exoretione, l. excretionem, 24.18. vlt. Iulius, l. Iulias, 26.2.27. inpulatum, l. comprobatum, 29.1.49. gracilis, l. gracile, 31.1.3. indita, l. indicta, 37.2.45. dissoluam, l. dissoluam, 39.1.29. putans, l. putans se, 40.2.35. scire, l. sciri, 39.1.29. cognita, l. cognitu, 39.2.9. Hippocrate, l. Hippocrates, 40.2.28. formidandum, l. formidanda, 40.2.48. ratio, l. regio, 41.2.13. euacuationes, l. euacuationis, 43.1.18. conclusione, l. conuulsione.

